

**KLASSİK AZƏRBAYCAN
ƏDƏBİYYATINDA İŞLƏNƏN
ƏRƏB VƏ FARS SÖZLƏRİ
LÜĞƏTİ**

İKİ CİLDDƏ

I CİLD

«ŞƏRQ-QƏRB»
BAKİ-2005

Bu kitab «Ərəb və fars sözləri lüğəti» (Bakı, «Yazıcı» nəşriyyatı, 1985) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır

Tərtib edənlər:

**Bəhrüz Abdullayev,
Mirzə Əsgərli,
Həsən Zərinəzadə**

Elmi redaktoru:

Məmməd Adilov

494.361203 – ds 21

AZE

Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında işlənən ərəb və fars sözləri lüğəti. İki cild. I cild. Bakı, «Şərq-Qərb», 2005, 416 səh.

Lüğət klassik Azərbaycan ədəbiyyatı nümunələrinin orijinal yazıda oxunuşunu, nəşr edilmiş klassik mətnlərdə tez-tez rast gəlinən ərəb və fars mənşəli alınma söz və ifadələrin başa düşülməsini asanlaşdırmaq və ümumiyyətlə, Azərbaycan dilində işlənən ərəb və fars alınmalarının ümumi mənzərəsini sistemli şəkildə əks etdirmək məqsədi daşıyır.

ISBN 9952-418-93-8

© «ŞƏRQ-QƏRB», 2005

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İLHAM ƏLİYEVİN

**“Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında”**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

ÖN SÖZ

Oxuculara təqdim olunan bu lüğətin ilk variantı hələ ikinci dünya müharibəsindən əvvəl keçmiş Lüğətlər İnstitutunun elmi əməkdaşı Mirzə Əsgərli tərəfindən hazırlanmış, sonrakı dövrdə onun üzərində Akademiyanın Dilçilik İnstitutunun əməkdaşlarından Bəhruz Abdullayev və Həsən Zərinəzadə də işləmiş və lüğəti təkmilləşdirmişlər. 1966-cı ildə Akademiyanın nəşriyyatında çapdan çıxmış həmin variantda o zaman qəbul edilmiş təlimata əsasən Mirzə Fətəli Axundovdan sonrakı dövrdə yaşayıb-yaratmış ədəblərin əsərlərindən seçilmiş ərəb və fars mənşəli alınma sözlər daxil edilmişdi. Sonralar tarixin daha erkən çağlarında yazılmış mətnlərdə işlədilən alınmaların da lüğətə salınmasına ehtiyac yaranmış, H.Zərinəzadə və B.Abdullayev onun üzərində yenidən təkmilləşdirmə işi aparmışlar. Lüğət ikinci dəfə 1985-ci ildə «Yazıçı» nəşriyyatında çapdan çıxmışdır.

Bununla yanaşı, uzun illər Azərbaycan alim və tədqiqatçılarına müvəffəqiyyətlə xidmət etmiş bu lüğətin daha da zənginləşdirilməsi aktual olaraq qalmış, onun üzərində işlər davam etdirilmişdir. Lüğətin iki nəşrindən sonra işıq üzü görmüş klassik Azərbaycan ədəbiyyatı nümunələrinin materialları bu işin səmərəli şəkildə həyata keçirilməsinə və hazırkı nəşrə daxil edilən lüğət vahidlərinin sayının 20 minə çatdırılmasına imkan vermişdir. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun aparıcı elmi işçisi Bəhruz Abdullayev lüğət üzərində yenidən işləmiş, institutun baş laborantı Əminə Həbibzadə bu işdə ona yaxından kömək etmişdir.

Lüğət klassik Azərbaycan ədəbiyyatı nümunələrinin orijinal yazıda oxunuşunu, nəşr edilmiş klassik mətnlərdə tez-tez rast gəlinən ərəb və fars mənşəli alınma söz və ifadələrin mənasının başa düşülməsini asanlaşdırmaq və ümumiyyətlə, Azərbaycan dilində işlənən ərəb və fars alınmalarının ümumi mənzərəsini sistemli şəkildə əks etdirmək, belə faktları dilçilik elminə daha əhatəli təqdim etmək məqsədi ilə hazırlanmışdır.

LÜĞƏTİN QURULUŞU HAQQINDA

1. Baş sözlər yeni latın qrafikalı Azərbaycan əlifbası ilə düzül-
müşdür.

2. Baş sözdən sonra onun ərəb və ya fars dilinə mənsub olduğu
göstərilir, daha sonra orijinal dildə yazılışı verilir, məsələn:

ƏSB *f.* اسب ...

VƏHİD *a.* وحيد ...

3. İki komponentdən düzələn mürəkkəb ərəb və ya fars sözlərinin
orijinalda yazılışı aşağıdakı qaydada verilir:

a) hər iki komponent eyni dilə mənsub olduqda orijinal yazıda
əlavə qeyd verilmir, məsələn:

VACİBÜLQƏTL *a.* واجب القتل ...

ZİRDƏST *f.* زیر دست ...

b) komponentlərdən biri fars, digəri isə ərəb dilinə mənsub ol-
duqda onların arasında *və* bağlayıcısı qoyulur, beləliklə, mənşəyi
fərqləndirilir, məsələn:

ALİMNÜMA *a.* عالم *və f.* نما ...

BƏDLİQA *f.* بد *və a.* لقا ...

4. Əslən başqa dillərə mənsub olub, ərəb və fars dilləri vasitəsi ilə
Azərbaycan dilinə keçmiş sözlərin ilkin mənşəyi göstərilir, məsələn:

AMİN *a.* أمين *asli ibr.*

KƏNZ *a.* كنز *asli f.*

5. Eynimənalı lüğət vahidlərinin təqdimatında təkrar olunan hər
bir sonrakı mənaya baxdırılır, yalnız sonuncu sözün mənası ümu-
miləşdirici şəkildə izah edilir, məsələn:

ZÜLMƏTPƏRƏST *a.* ظلمت *və f.* پرست *b a x* zülmətpərvər.

ZÜLMƏTPƏRVƏR *a.* ظلمت *və f.* پرور *b a x* zülmətpəsənd.

ZÜLMƏTPƏSƏND *a.* ظلمت *və f.* پسند *m.* cəhalət tərəfdarı,
cəhalətpərvər.

6. Ərəb və fars dilləri baxımından sözün düzgün olmayan forma-
sının izahında həmin sözün düzgün formasına baxdırılır, məsələn:

MÜXƏNNƏT² *a.* مخنت *b a x* müxənnəs (3-cü mənada).

NƏŞİMƏN *f.* نشيمن b a x **nişimən**.

7. Əvvəlki nəşrlərdən fərqli olaraq bu nəşrə kök sözlərdən başqa aşağıdakılar da daxil edilmişdir:

a) çoxişlənən ifadələr, məsələn:

NƏHNÜ QƏSƏMNA *ə.* نحن قسمنا ...

ZƏRƏBƏ ZEYDÜN *ə.* ضرب زيد ...

b) çoxişlənən qrammatik formalar, məsələn:

QƏSƏMNA *ə.* قسمنا ...

RƏSİD *f.* رسید ...

ŞƏHA *f.* شها ...

8. Lüğətdə alınma sözlərin ərəb və fars dillərindəki bütün mənaları deyil, yalnız Azərbaycan dilində işlədilən mənaları verilir. Məsələn, **PİŞAVƏND** *f.* پیشاوند sözünün «karvanın qabağında gedən adam» mənası verildiyi halda, onun fars dilindəki «ön şəkilçi (prefiks)» terminoloji mənası lüğətə daxil edilməmişdir.

AZƏRBAYCAN ƏLİFBASI

A	B	C	Ç	D	E	Ə	F
G	Ğ	H	X	I	İ	J	K
Q	L	M	N	O	Ö	P	R
S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z

SƏTRİ İXTİSARLAR SİYAHISI

<i>a.</i>	– azərbaycanca	<i>m.</i>	– məcazi mənada
<i>c.</i>	– cəm şəkli	<i>sansk.</i>	– sanskritdə
<i>ə.</i>	– ərəbcə	<i>süry.</i>	– süryanicə
<i>f.</i>	– farsca	<i>t.</i>	– tək şəkildə mənası
<i>ibr.</i>	– ibranicə	<i>türk.</i>	– türkcə
<i>l.</i>	– latınca	<i>y.</i>	– yunanca

A

A ə. آ fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 1-ci hərfi.

AB f. آب 1) su; 2) ərimiş, əzgin; 3) göz yaşı; 4) şərab; 5) *m.* lətif, yüngül (*su haqqında*). **Abi-atəşparə** آب آتشیپارە — «od parçası kimi su» b a x **abi-atəşrəng; abi-atəşrəng** آب آتشرنگ — «od rəngli su» b a x **abi-əngür; abi-bəqa** آب بقا b a x **abi-heyvani; abi-co** آب جو b a x **abco; abi-çəşm** آب چشم 1) göz yaşı; 2) *m.* şərəf, ləyaqət; **abi-didə** آب دیده göz yaşı; **abi-ənar** آب انار nar suyu, narşərab; **abi-əngür** آب انگور 1) üzüm suyu, üzüm şirəsi; 2) *m.* şərab, çaxır; **abi-Fərat** آب فرات 1) Fərat çayının suyu; 2) *m.* içki; **abi-guş** آب گوشت b a x **abguşt; abi-heyvani** آب حیوانی b a x **abi-həyat; abi-həyat** آب حیات b a x **abi-zindəgani; abi-Xızr** آب خزر Xızır suyu, dirilik suyu; **abi-kasni** آب کاسنی kasni arağı (*dərman*); **abi-kövsər** آب کوثر 1) behiştə bir çayın adıdır; 2) *m.* içki; **abi-qənd** آب قند qənd suyu, qəndab; **abi-leysan** آب لیسان b a x **abi-neysan; abi-mirvarid** آب مروارید mirvari suyu, qara su (*göz xəstəliyi*); **abi-müşhil** آب مسهل 1) neysan 1) neysan (aprel) ayında yağan yağış (*baharın ilk yağışı*); 2) *m.* çox axan göz yaşı; **abi-pər** آب پر çayın bir növü; **abi-rəvan** آب روان axar su; **abi-şur** آب شور 1) şor su; 2) *m.* Xəzər dənizi; **abi-zəməzəm** آب زمزم 1) Kəbənin yaxınlığında müsəlmanlar tərəfindən təberrük sayılan qunun suyu; 2) *m.* içki; **abi-zindəgani** آب زندگانی əfsanəyə görə, zülmətdə olan bir çeşmənin suyudur ki, onu içən heç vaxt ölmür; **abi-zülal** آب زلال sərin, duru su.

ABA ə. آبا «əb» c. atalar, ata-baba.

ABAD¹ ə. آباد «əbəd» c. həmişəlik olanlar.

ABAD²(AN)¹ *f.* آبادان || آباد b a x **abadə**.

ABADAN² *f.* آبادان 1) abad olan yer; 2) əhali yaşayan, məskun yer.

ABADƏ *f.* آباده tir-tikintisi olan, şen.

ABADİ *f.* آبادی abad olma, abadlıq.

ABAVÜ ƏCDAD *a.* اجداد و ابا atalar və babalar, əcdad.

ABBƏND *f.* آب بند suyun qarşısına çəkilən bənd.

ABCO *f.* آجو arpa suyu, pivə.

ABDAL *a.* آبدال 1) dəriş, qələndər; 2) yüngül söyüş kimi işlədilir.

ABDAN *f.* آبدان ovdan.

ABDAR *f.* آبدار 1) sulu; 2) *m.* məlahətli, axıçı (*səs, şeir və s. haqqında*).

ABDƏST *f.* آبدست dəstəmaz b a x **qüsl** (*1-ci mənada*).

ABDƏSTAN *f.* آبدستان dəstəmaz almaq üçün lüləklə və qulplu qab.

ABDƏSTXANƏ *f.* آبدستخانه ayaqyolu, subaşı.

ABƏK *f.* آبك kiçik su hövzəsi, gölməçə. **Abəki-şur** آبك شور
1) kiçik şor su hövzəsi; 2) *m.* Xəzər dənizi.

ABGAH *f.* آبگاه su anbarı; gölcük.

ABGƏRDAN *f.* آبگردان 1) parç, tayqulp; 2) abgərdən.

ABGİN *f.* آبگین 1) sulu; 2) *m.* parlaq, şəffaf.

ABGİNƏ *f.* آبگینه 1) şüşə; 2) büllur; 3) şirə, mina.

ABGUN *f.* آبگون 1) abı, mavi, göy; 2) maye, duru.

ABGUŞT *f.* آبگوشت ətsuyu, bozbaş.

ABXOR *f.* آبخور 1) su içilən yer, bulaq üstü, çay kənarı; 2) su iç-
mək üçün qab, su qabı.

ABİ *f.* آبی 1) sulu, suya aid olan; 2) su rəngində, abı.

ABİD *a.* عابد ibadətlə məşğul olan, ibadət edən.

ABİDANƏ *a.* عابد və *f.* آبه abid kimi, özünü abidə oxşadaraq.

ABİDAT *a.* عبادات «*abid*» *c.* abidlər, ibadət edənlər.

ABİLƏ *f.* آبله 1) çiçək (*xəstəlik*), çopur, çopurluq; 2) qabar.

ABİLƏRİZ *f.* آبله ریز 1) çiçək çıxarmış, çiçək xəstəliyinə tutul-
muş; 2) qabarlı, qabarı olan.

- ABİR** *a.* عابر keçən, keçib-gedən, keçici.
- ABİRİN** *a.* عابرين «*abir*» *c.* keçənlər, keçib-gedənlər.
- ABNOS // ABNUS** *f.* أبّوس 1) Hindistanda bitən qara rəngli, bərk və qiymətli ağac; 2) *m.* qaralıq, qara olma.
- ABPAŞ** *f.* آبپاش suçiləyən, gülsulayan.
- ABRAŞ** *a.* أبراش 1) ala xallı (*at və s. haqqında*); 2) səpgi, səpmə.
- ABRİZ** *f.* أبريز 1) çirkli su tökülən yer; 2) ayaqyolu; 3) tayqulp, parç.
- ABRU** *f.* أبّرو «üz suyu» *m.* şərəf, abır, həya.
- ABÜ DANƏ** *f.* آب ودانه «*su və dən*» yemə-içmə, yemək.
- ABÜ ƏLƏF** *f.* آب və *a.* علف 1) su və yem; 2) maddi nemət(lər), yaşayış üçün lazım olan şey(lər).
- ABÜ GİL** *f.* آب وگل «*su və gil*» *m.* aləm, dünya.
- ABÜ HƏVA** *f.* آب و هوا «*su və hava*» iqlim, hava.
- ABÜ RƏNG** *f.* آب و رنگ «*su və rəng*» parlaq; parıltı, ışıltı.
- ABÜ TAB** *f.* آب و تاب «*su və işıq*» 1) təzəlik; 2) *m.* dəbdəbəlilik, təmtəraqlılıq.
- ABYAR** *f.* آبيار 1) suçu, sulayan, sulayıcı; 2) *m.* yardım, kömək.
- ABYARİ** *f.* آبياري 1) sulama; 2) *m.* yardım etmə, köməklik.
- AC** *a.* عاج 1) fil dişi; 2) şirmayı.
- ACAL** *a.* آجال «*acal*» *c.* əcəllər.
- ACİL**¹ *a.* عاجل 1) tələsən; 2) indiki, hazırkı.
- ACİL**² *a.* آجل 1) təxirə salınmış; 2) vaxtı uzadılmış; 3) *m.* o dünya, axirət.
- ACİL**³ *a.* آجيل 1) şirniyyat, şirni, çərəz; 2) dadlı, ləzzətli; 3) quru meyvə; 4) *m.* rüşvət.
- ACİLƏN**¹ *a.* عاجلاً tələsik, tez, əlüstü.
- ACİLƏN**² *a.* آجلاً təxirə salınaraq.
- ACİR**¹ *a.* آجر icarəyə verən, icarəçi.
- ACİR**² *f.* آجر b a x acür.
- ACİZ** *a.* عاجز əlindən iş gəlməyən, fağır.

ACİZANƏ *a.* عاجز və *f.* انه acizcəsinə, fağircasına, aciz kimi.

ACİZİ *a.* عاجزی acizlik, fağırlıq.

ACÜR *f.* اجر bişmiş kərpic.

ADAB *a.* آداب «*ədəb*» *c.* 1) ədəblər, bəyəniləcək şeylər; 2) *t.* qayda-qanun, tərz, üsul.

ADAT *a.* عادات «*adət*» *c.* adətlər.

ADƏM *a.* آدم 1) adam, insan; 2) dinə görə, yer üzündə ilk insan və ilk peyğəmbərin adı.

ADƏMFİRİB *a.* آدم və *f.* فریب adamaldadan, adamı yoldan çıxaran.

ADƏMİ *a.* آدمی 1) b a x **adəmiyyət**; 2) insan, bəşər.

ADƏMİYYƏT *a.* آدمیت adamlıq, insanlıq.

ADƏMİZAD *a.* آدمی və *f.* زاد insan balası, adam balası.

ADƏT *a.* عادت 1) ənənə; 2) üsul, vərdiş.

ADƏTA *a.* عادتاً b a x **adətən**.

ADƏTƏN *a.* عادتاً 1) adət üzrə, həmişəki kimi; 2) bir qayda olaraq.

ADƏTKAR *a.* عادت və *f.* گار b a x **adətkərdə**.

ADƏTKƏRDƏ *a.* عادت və *f.* کرده adət etmiş, öyrəncəli, öyrənmiş.

ADİ *a.* عادی 1) hərvaxtkı, fəvqəladə olmayan; 2) başqalarından fərqlənməyən, sadə.

ADİL *a.* عادل ədalətli, insafli.

ADİLƏNƏ *a.* عادل və *f.* انه 1) adilcəsinə, ədalətə müvafiq, insafli; 2) işə qərəzsiz, bitərəf yanaşan; 3) obyektivcəsinə, obyektiv olaraq.

AFAQ *a.* آفاق «*üfüq*» *c.* 1) üfüqlər; 2) *t.* aləm, dünya; 3) *t.* üfüq; 4) *t.* görüş, bilik dairəsi; 5) *t.* mənzərə, görünüş; 6) *t.* perspektiv, gələcək.

AFAQGİR *a.* آفاق və *f.* گیر «*üfüqləri tutan*» aləmə yayılmış, həmişə məlum olan.

AFAQİ *a.* آفاقی 1) üfüqə aid olan, üfüqi; 2) perspektivli.

AFƏR *f.* آفر yaradan, düzəldən.

AFƏRİDƏ *f.* آفریده yaradılmış, yaranmış, məxluq.

AFƏRİDGAR *f.* آفریدگار 1) yaradıcı; 2) Allah, Tanrı.

AFƏRİN¹ *f.* أفرين Yaradan (*Allah haqqında*).

AFƏRİN² *f.* أفرين əhsən! mərhəba! ay sağ ol! məşallah!

AFƏRİN³ *f.* أفرين Şiraz və Bağdad quzu dərisinin bir növü.

AFƏRİNƏNDƏ *f.* أفرينده Yaradan, Xaliq.

AFƏRİNİŞ *f.* أفرنيش yaratma, yaradılış, xilqət.

AFƏT *a.* آفت 1) bəla, müsibət; 2) zərər, ziyan; 3) *m.* çox gözəl, dilbər.

AFƏTBİN *a.* آفت və *f.* بين zərər çəkmiş, ziyan görmüş, zərərdidə.

AFƏTZƏDƏ *a.* آفت və *f.* زده bəlaya düçar olmuş, fəlakətə uğramış.

AFİYƏT *a.* عافيت 1) sağlamlıq, sağlıq; 2) *m.* güc, qüvvə.

AFİYƏTBƏXS *a.* عافيت və *f.* بخش 1) sağlamlaşdıran, sağlam edən; 2) güc verən, qüvvət verən.

AFİYƏTƏFZA *a.* عافيت və *f.* افزا sağlamlıq artıran.

AFTAB *f.* آفتاب 1) günəş, gün; 2) *m.* gözəl, dilbər.

AFTABƏ *f.* آفتابه aftafa.

AFTABGİR *f.* آفتابگیر günəş düşən, günəşli, günəşlə işıqlanan.

AFTABPƏRƏST *f.* آفتابپرست günəşə sitayiş edən, günəşi Allah sayan.

AGAĦ *f.* آگاه 1) xəbəri olan, xəbərdar, vaqif; 2) oyaq, ayıq; 3) göz-
züaçıq; 4) ayıq-sayıq.

AGAĦİ *f.* آگاهی 1) xəbərdarlıq; 2) gözüaçıqlıq; 3) ayıqlıq, sayıqlıq.

AGƏĦ *f.* آگاه agah.

AĞAZ *f.* آغاز *asli a.* 1) başlanma, başlanğıc; 2) ilk, əvvəl.

AĞƏŞT(Ə), AĞİŞTƏ *f.* آغشته||آغشته 1) islanmış, bulanmış;
2) qarışmış, birləşmiş. **Ağəşti (ağəştei)-xun** خون (آغشته) qana bulaşmış, qanlı.

AĞUŞ *f.* آغوش qucaq.

AĦAD *a.* آحاد «əhəd» *c.* 1) vahidlər, təklər; 2) bəzi, tək-tük.

AĦ-ƏFĞAN *f.* آه افغان b a x **ahü əfğan.**

AĦƏN *f.* آهن dəmir.

AHƏNDİL *f.* آهن دل b a x **ahənindil**.

AHƏNG *f.* آهنگ b a x **həng**³.

AHƏNGDAR *f.* آهنگدار ahəngli, bir-birinə uyğun olan; harmonik.

AHƏNGƏR *f.* آهنگر dəmirçi.

AHƏNGRİZ *f.* آهنگریز ahəngləşdirən, ahəngli edən.

AHƏNGÜDAZ *f.* آهنگداز 1) dəmirəridən; 2) *m.* çətin, əziyyətli (*iş haqqında*).

AHƏNİN *f.* آهنین 1) dəmirdən olan, dəmirdən düzəldilmiş // çox hissəsi dəmir olan; 2) *m.* qüvvətli, davamlı, dəmir kimi möhkəm.

AHƏNİNBƏDƏN *f.* آهنین və ا. بدن dəmir kimi davamlı bədən.

AHƏNİNDİL *f.* آهنین دل daş ürəkli, zalım, rəhmsiz.

AHƏNQƏBA *f.* آهن və ا. قبا dəmir geyim, zirehli geyim.

AHƏNRÜBA *f.* آهن ربا «dəmir çəkən» maqnit.

AHƏSTƏ *f.* آهسته yavaş, ağır, tələsmədən.

AH-FƏRYAD *f.* آه فریاد b a x **ahü fəryad**.

AH-NALƏ *f.* آه ناله b a x **ahü nalə**.

AHU *f.* آهو 1) ceyran; 2) *m.* dilbər, məhbubə; 3) *m.* iri, gözəl gözlü.

AHUBƏÇÇƏ *f.* آهو بچه b a x **ahübərrə**.

AHUBƏRRƏ *f.* آهو بره 1) ceyran balası, bala ceyran; 2) Həməl bürcü.

AHUÇEŞM *f.* آهوچشم ceyran gözlü, gözləri iri və kirpikləri uzun olan.

AHUNƏZƏR *f.* آهو نظر ceyran baxışlı.

AHUVƏŞ *f.* آهووش ceyran kimi, ceyrana bənzəyən.

AHÜ ƏFGAN *f.* آه و افغان b a x **ahü fəğan**.

AHÜ FƏĞAN *f.* آه و فغان ah-nalə, fəryad.

AHÜ FƏRYAD *f.* آه و فریاد b a x **ahü nalə**.

AHÜ NALƏ *f.* آه و ناله ah çəkib ağlama, sızlama.

AHÜ ZAR *f.* آه و زار b a x **ah-zar**.

AH-ZAR *f.* آه زار ah çəkmə, sızlama, inləmə.

AXƏR *a.* اخر 1) başqa, özgə; 2) axır, son.

AXƏRİN *a.* آخرین «axər» *c.* 1) başqaları; 2) sonrakılar, sonra gələnlər.

AXİR, AXİR *a.* آخر son.

AXİRƏT *a.* آخرت o biri dünya.

AXİRÜLƏMR *a.* آخر الامر nəticədə; nəhayət.

AXİRÜZZƏMAN *a.* آخر الزمان b a x **axirzəman**.

AXİRZƏMAN *a.* آخر زمان 1) dünyanın sonu, qiyamət; 2) şiələrin sonuncu – 12-ci imamı Mehdimin ləqəbi.

AİQ *a.* عائق təxirə salan.

AİQƏ *a.* عائقه təxirə salma.

AİD¹ *a.* عائد qayıdan, dönən.

AİD² *a.* عائد nisbəti, əlaqəsi olan.

AİDƏ *a.* عائده gəlir, qazanc, mədaxil.

AİDİYYƏT *a.* عائدیت aidlik, aid olma.

AİLƏ *a.* عائله ər-arvad və onların uşaqları birlikdə.

AİLƏVİ *a.* عائلی ailəyə aid olan, ailə ilə olan.

AKİF *a.* عاكف 1) çalışqan, səyli; 2) tənha, tək yaşayan, guşənişin.

AKİL *a.* آكل yeyən, yeyici.

AQ *a.* عاق sözə qulaq asmayan, itaət etməyən. **Aqi-valideyn** والدين عاق b a x **aqvalideyn**; **aqi-pədər** عاق پدر ataya ağ olan, atanın üzünə qabaran.

AQİBƏT *a.* عاقبت 1) son, axır, nəticə; 2) ən sondakı, axırda olan, axırıncı.

AQİBƏTBİN *a.* عاقبت və *f.* بين gələcəyi görə.

AQİBƏTƏNDİŞ *a.* عاقبت və *f.* اندیش gələcəyi düşünən.

AQİBƏTÜLƏMR *a.* عاقبت الامر işin axırında, axırda.

AQİD *a.* عاقد sənəd imzalayan.

AQİL *a.* عاقل 1) ağıllı, ağıllı-kamallı; 2) həddi-bülüğa çatmış, yetkinlik yaşında olan.

AQILANƏ *a.* عاقل *və f.* انه ağıllı, ağıla müvafiq.

AQİR *a.* عاقر 1) qısır, dölsüz, sonsuz, doğmayan; 2) qeyri-münbit.

AQVALİDEYN *a.* عاق والدین valideynlərin üzünə ağ olan.

AL¹ *a.* آل 1) ocaq, nəsil; 2) sülalə, bir nəsildən olan adamlar. **Ali-əba** عبا آل Məhəmməd peyğəmbər və onun nəslinə mənsub dörd nəfər (Məhəmməd, Fatimə, Əli, Həsən, Hüseyin); **ali-nəbi (rəsul)** رسول || نبی آل Peyğəmbərin nəslı.

AL² *a.* آل hiylə, fırıldaq.

AL³ *a.* عال yüksək, hündür.

ALA' *a.* آلاء (*təki işlənmiş*) nemətlər.

ALAM *a.* آلام «alam»¹ *c.* ələmlər, əziyyətlər, əzablar.

ALAT *a.* آلات «alat» *c.* alətlər.

ALAYİŞ *f.* آرایش 1) bulaşma, bulaşılıq; 2) *m.* dəbdəbə, zinət.

ALBUXARA *f.* آلو بخارا Buxara qara gavalı növü // quru gavalı növlərindən biri.

ALƏM *a.* عالم 1) kainat, dünya, yer kürəsi; 2) sahə; 3) çoxlu; 4) *m.* xalq, camaat, cəmiyyət. **Aləmi-bəqa'** عالم بقاء əbədi aləm, axirət; **aləmi-bərzəx** عالم برزخ 1) dünya ilə axirət arasında ruhların qiyamətə qədər duracaqları yer; 2) *m.* əzablı yer; **aləmi-bəşəriyyət** عالم بشریت insanlar, bəşəriyyət; **aləmi-əkber** عالم اکبر ən böyük aləm, dünya; **aləmi-əqdəs** عالم اقدس ən müqəddəs yer, axirət; **aləmi-imkan** عالم امکان varlıq aləmi, dünya; **aləmi-fani** عالم فانی puç aləm, müvəqqəti dünya, keçici dünya; **aləmi-heyvan** عالم حيوان heyvanlar aləmi, canlılar aləmi; **aləmi-xak** عالم خاك real dünya, gerçək aləm; **aləmi-xəyal** عالم خیال xəyallar aləmi; **aləmi-mələkut** عالم ملکوت 1) mələklər, mələikələr; 2) ilahi dünya; **aləmi-mütəməddin** عالم متمدن mədəni aləm; **aləmi-nasut** عالم ناسوت insan yaşayan aləm, bəşəriyyət aləmi; **aləmi-nəbat** عالم نبات bitkilər aləmi; **aləmi-surət** عالم صورت dünya, kainat.

ALƏMARA *a.* عالم *və f.* آرا aləmi bəzəyən, dünyanı zinətləndirən gözəl.

ALƏMAŞKAR *a.* عالم və *f.* آشکار apaydın, hamıya məlum olan.

ALƏMEYN *a.* عالَمین hər iki dünya (bu dünya və axirət dünyası).

ALƏMƏFRUZ *a.* عالم və افروز 1) aləmi işıqlandıran, dünyaya şölə saçan; 2) *m.* günəş.

ALƏMGƏRD *a.* عالم və *f.* گرد «dünyanı gəzən» səyyah.

ALƏMGİR *a.* عالم və *f.* گیر 1) aləmi əhatə edən, dünyanı tutan (*səs, şöhrət, hadisə, ya adam*); 2) *m.* çox məşhur.

ALƏMİ *a.* عالمی dünyəvi, dünya əhli, ruhani olmayan.

ALƏMPƏNAH *a.* عالم və *f.* پناه hamının pənah apardığı, bütün dünyanın pənahı (*İran şahlarının epiteti*).

ALƏMPƏRVƏR *a.* عالم və *f.* پرور dünyanı, bütün insanları sevən.

ALƏMSUZ *a.* عالم və *f.* سوز dünyanı yandıran, cahanı yaxan.

ALƏMŞÜMUL *a.* عالم شمول dünyaya şamil olan, bütün dünya üçün əhəmiyyəti olan, cahanşümul.

ALƏMTAB *a.* عالم və *f.* تاب 1) aləmi işıqlandıran, cahana işıq verən; 2) *m.* Ay (*göy cismi*).

ALƏMÜLQEYB *a.* عالم الغیب 1) görünməz dünya; 2) *m.* mənəvi aləm.

ALƏT *a.* آلت hansısa fiziki işi yerinə yetirmək üçün texniki vasitə.

ALİ *a.* عالی 1) yüksək, uca; 2) yuxarı, üst.

ALİBİNA' *a.* عالی بناء b a x **alicah**.

ALİCAH *a.* عالی və *f.* جاه uca mərtəbəli, yüksək rütbəli.

ALİCƏNAB *a.* عالی جناب nəcib, comərd.

ALİCƏNABANƏ *a.* عالی جناب və *f.* انه alicənabcasına.

ALİGÖVHƏR *a.* عالی və *f.* گوهر əsil-nəsəbli, əsilzadə.

ALİHƏ *a.* آله «Allah» *c.* allahlar, tanrılar.

ALİHİMMƏT *a.* عالی همت uca himmətli, çox qayğı göstərən.

ALİQƏDR *a.* عالی قدر hörmətli, mötəbər.

ALİM *a.* عالم elmlə məşğul olan, elmlı, bilici.

ALİMANƏ *a.* عالم və *f.* انه alimcəsinə, alimə layiq tərzdə, alim kimi.

- ALİMƏKAN** *a.* عالی مکان yeri və mərtəbəsi yüksək olan, hörmətli.
- ALİMƏQAM** *a.* عالی مقام uca məqamlı, yüksək mənşəbli.
- ALİMƏN** *a.* عالماً alim kimi, alimcəsinə.
- ALİMƏNSƏB** *a.* عالی منصب yüksək vəzifə sahibi.
- ALİMNÜMA** *a.* عالم və *f.* نما özünü alim kimi göstərən, yalançı alim.
- ALİMÜL'ELM** *a.* عالم العلم çoxlu elmləri bilən, ensiklopedik biliyə malik olan.
- ALİMÜLQEYB** *a.* عالم الغیب gələcəkdə olacaq hadisələri qabacadan bilən.
- ALİNƏJAD** *a.* عالی və *f.* نژاد b a x **alinəsəb.**
- ALİNƏSƏB** *a.* عالی نسب zadəgan, əsilzadə, əsil-nəcəbətli.
- ALİŞAN** *a.* عالی شان adlı-sanlı, çox şöhrətli.
- ALİTƏBAR** *a.* عالی تبار yüksək nəsildən olan, əsilzadə.
- ALİYAT** *a.* عالیات «*ali*» *c.* böyük mənşəb sahibləri, yüksək vəzifə adamları.
- ALİYƏ** *a.* عالیه yüksək, uca.
- ALLAHÜ ƏKBƏR** *a.* الله اكبر Allah ən böyükdür, Allah ən uludur (*bəzən narazılıq məqamında əsəbi sakitləşdirmək üçün də işlədilir*).
- ALLAHÜ Ə'LƏM** *a.* الله اعلم Allah hər şeyi biləndir; ən yaxşısını (ən dəqiqini) Allah bilir.
- ALU** *f.* ألو ərik, qaysı.
- ALUD** *f.* ألود b a x **aludə** (*1- ci mənada*).
- ALUDƏ** *f.* ألوده 1) bulaşmış, bulaşq, batmış; 2) *m.* aşıq, vurğun.
- ALUDƏGİ** *f.* ألودگی bulaşılıq.
- ALÜFTƏ** *f.* ألفتة 1) fikri dağınıq, dalğın; 2) nakam, kamsız.
- ALÜLAL** *a.* عال العال ən yüksək dərəcə, ən əla, ən ifrat.
- AM** *a.* عام il.
- AMADƏ** *f.* آماده hazır.

AMAC *f.* أمّاج *əslī a.* hədəf, nişan.

AMACGAH *f.* أمّاجگاه *f.* nişan qoyulan yer, nişangah.

AMAL *a.* أمّال «*əməl*» *c.* diləklər, arzular.

AMAS *f.* أمّاس şiş, şişmə, qabartı.

AMƏD *f.* أمّد 1) gəliş, gəlmə; 2) yetişmə, çatma.

AMƏDÜ RƏFT *f.* أمّد و رفت *f.* gediş-gəliş, gəlib-getmə, əlaqə.

AMƏNNA *a.* أمّنا inandıq (*təsdiq məqamında işlədilir*).

AMİL *a.* أمّعل 1) məmur, icraçı, işçi; 2) vəkil, agent; 3) bir iş, sözə əməl edən; 4) səbəb, faktor.

AMİN *a.* أمّين *əslī ibr.* duaların axırında «Allah, qəbul et» mənasında işlədilir.

AMİNXXAN *a.* أمّين və *f.* خوان *f.* amin deyən, amin oxuyan.

AMİR¹ *a.* أمّر 1) əmr edən, buyuran, hökm edən; 2) başçı, böyük.

AMİR² *a.* أمّر 1) abad yer; 2) adam yaşayan, məskunlaşmış; 3) zəmi, tarla, əkilən yer; 4) dövlətə və ya hökumətə mənsub olan.

AMİRANƏ *a.* أمّر və *f.* انه *f.* əmr edircəsinə, hökm edircəsinə.

AMİRZİŞ *f.* أمّرزش əfv, bağışlama.

AMİYANƏ *a.* أمّی və *f.* انه *f.* avamcasına, avam kimi.

AMİZ *f.* أمّيز qarışıq.

AMİZİŞ *f.* أمّيزش qaynayıb-qarışma, ixtilat.

AMM(Ə) *a.* أمّام||عامه 1) xalq, camaat, kütlə; 2) kütləvi, ümum-xalq; 3) avam, qara camaat; 4) seyid olmayan, Məhəmməd nəslindən olmayan.

AMMİ *a.* أمّی avama, qara camaata aid olan.

AMURZİŞ *f.* أمّورزش bağışlama, əfv etmə, günahından keçmə.

AMUZ *f.* أمّوز 1) öyrədən, öyrədici; 2) öyrənən.

AMUZGAR *f.* أمّوزگار müəllim, ustad, öyrədən.

AN¹ *a.* أن 1) göz yumub-açınca, çox az zaman; 2) vaxt, zaman.

Ani-vahid *a.* واحد أن bir an, azacıq bir zaman.

AN² *f.* أن o (*işarə əvəzliyi*).

AN³ *f.* آن gözəl, ürəyəyatan, gözəşirin.

ANÇE *f.* آنچه o ki... o şey ki...

ANƏNFANƏN *a.* آنافاناً hər göz yumub-açınca, hər an, anbaan.

ANƏSTÜNAR(ƏN) *a.* آنست نار || آنست نار «oda alışımdım».

ANGAH *f.* آنگاه o zaman, o vaxt.

ANİ *a.* آنی azacıq bir zamanda, çox tez, göz yumub-açınca.

ANSƏRA *f.* آنسرا o dünya, axirət.

AR *a.* عار 1) həya, abır; 2) utanılmalı iş, hərəkət.

ARA *f.* آرا bəzəyən, zinətləndirən, süsləyən.

ARAM *f.* آرام 1) qərar tapma, sakit olma; 2) rahatlanma, rahat olma; 3) bir yerdə qalma, sakit olma. **Arami-dil (can)** || آرام دل جان ürək dincliyi, can rahatlığı.

ARAMİSTAN *f.* آرامستان b a x **aramgah** (1-ci və 2-ci mənalarda).

ARAMİŞ *f.* آرامش rahat.

ARAMGAH, ARAMGƏH *f.* آرامگاه || آرامگاه 1) istirahət yeri; 2) oturulan yer, mənzil, məskən; 3) sərdabə, məqbərə, mavzoley.

ARAMSAZ *f.* آرامساز sakit, yaşayan.

ARAST *f.* آراست 1) bəzənmiş, bəzəkli; 2) düzəldilmiş, tərtib edilmiş.

ARAYİŞ *f.* آرایش bəzək, zinət. **Arayışi-çəmən** آرایش چمن çəmən bəzəyi.

ARİ¹ *a.* عاری 1) çılpaq, yalın, lüt-üryan; 2) boş, dolu olmayan; 3) məhrum.

ARİ² *f.* آری bəli, hə.

ARİB *a.* عارب xalis ərəb, əsl ərəb.

ARİF *a.* عارف 1) bilən, bilikli, bilik sahibi; 2) tanıyan; 3) klassik Şərq şərinə mistik sufi haqqında işlədilir.

ARİFANƏ *a.* عارف və f. انه arifcəsinə, bilikli adam kimi.

ARİYƏT *a.* عاریت bürovuz, müvəqqəti istifadə üçün alınan (və ya verilən) şey.

ARİYƏTƏN *a.* عاریتاً bürovuz olaraq, müvəqqəti olaraq.

ARİYƏTSƏRA *a.* عاريت və *f.* سرا fani dünya, müvəqqəti dünya.

ARİZ *a.* عارض 1) sonradan əmələ gələn, baş verən, əsl olmayan; 2) şikayətçi; 3) üz, yanaq; 4) təsadüfi, təsadüfən. **Arizi-gülgun** گلگون عارض gül rəngli yanaq, al sifət.

ARİZƏ *a.* عارضه 1) baş verən, üz verən; 2) əmələ gələn ilişik, əngəl, maneə; 3) bədbəxt hadisə.

ARİZİ *a.* عارضی əslində olmayıb sonradan əmələ gəlmiş.

ARZU *f.* آرزو istək.

ARZU-KAM *f.* آرزو کام arzu, istək.

ARZUKƏŞ *f.* آرزو کش arzulayan, istəyən.

ARZUMƏND *f.* آرزو مند arzu edən, arzusunda olan, istəyən.

AS¹ *a.* آس mərsin (*kol bitkisi*).

AS² *a.* آس sincab (*xəz dərihi heyvan*).

AS³ *f.* آس 1) dəyirman daşı; 2) b a x **asiya(b)**.

AS⁴ *a.* آس 1) kart oyununda tuz; 2) sözükeçən, nüfuzlu; 3) mənəbə, məxəz.

ASA¹ *f.* آسا kimi, bənzər, oxşar.

ASA²(Y) *f.* آسای || آسا dinc, rahat.

ASAM *a.* آثم «əşam» *c.* təqsirlər, suçlar.

ASAN *f.* آسان çətin olmayan, sadə yüngül.

ASANI *f.* آسانی 1) asanlıq, sadəlik; 2) asancasına, sadəcə, zəhmətsiz olaraq.

ASAR *a.* آثار «əsər» *c.* əsərlər. **Asari-ətiqə** آثار عتيقه köhnədən qalmış mədəniyyət abidələri, tarixi abidələr; **asari-güzidə** آسار گزيده seçilmiş əsərlər.

ASAYİŞ *f.* آسایش 1) əmin-amanlıq, sakitlik; 2) dinclik, rahatlıq.

ASƏF *a.* آصف Süleyman peyğəmbərin çox ağıllı və tədbirli vəziyyətinin adı.

ASƏFANƏ *a.* آصف və *f.* انه Asəf kimi ağıllı tərzdə, tədbirlə.

ASƏFİ *a.* آصفي b a x **asəfvəş**.

ASƏFVƏŞ *a.* أصف *və f.* وش Asəf kimi tədbirli, ağıllı.

ASİ *a.* عاصی 1) itaət etməyən, sözə qulaq asmayan; 2) üsyançı, üsyan edən, üsyankar; 3) günahkar, təqsirkar; 4) özündən çıxan, coşan.

ASİB *f.* آسیب bəla, müsibət.

ASİBRƏSAN *f.* آسیب رسان zərərverici.

ASİF *a.* عاصف sərt, şiddətlə əsən (*külək haqqında*).

ASİM¹ *a.* عاصم ismətli, namuslu.

ASİM² *a.* آثم günahkar, təqsirkar.

AS(İ)MAN *f.* آسمان göy, səma.

AS(İ)MANXƏRAŞ *f.* آسمان خراش göy qədər hündür, çox yük-sək, çox uca.

AS(İ)MANİ *f.* آسمانی 1) göyə aid olan, səmavi; 2) mavi, göy (*rəng*).

AS(İ)MANRƏNG *f.* آسمان رنگ göy rəngli, mavi.

AS(İ)MANSUZ *f.* آسمانسوز yeri-göyü yandıran.

AS(İ)TAN(Ə) *f.* آستانه 1) kandar, astana; 2) eşik, bayır, həyəət, çöl, dışarı; 3) sarayın giriş qapısı, dərğah; 4) paytaxt.

AS(İ)YAB *f.* آسیاب 1) yel dəyirmanı; 2) su dəyirmanı.

ASTİN *f.* آستین qolçaq, qol (*paltarda*).

ASUD(Ə) *f.* آسوده || آسود işi olmayan, xatircəm.

ASUDƏGİ *f.* آسودگی asudəlik, rahatlıq.

ASUDƏTƏR *f.* آسوده تر lap asudə, çox rahat.

ASUDƏZƏMİR *f.* آسوده və *a.* ضمير vicdanı rahat, ürəyi sakit.

AŞAM *f.* آشام içən, içici.

AŞXANƏ *f.* آشخانه yeməxana.

AŞ(İ)KAR *f.* آشکار aydın, açıq, gizli olmayan.

AŞ(İ)KARA *f.* آشکارا aşkarcasına, açıq-aydın.

AŞİQ *a.* عاشق sevən.

AŞİQANƏ *a.* عاشق və *f.* انه 1) aşiqcəsinə, aşiqyana; 2) eşqə aid olan, eşqi tərənnüm edən.

AŞ(İ)NA *f.* آشنا 1) tanış, dost, yaxın yoldaş; 2) oynaş; 3) *m.* xəbərdar, işlə tanış olan. **Aşınayi-qürbət** آشناى غربت qəribliyə alışmış, qürbətdə yaşamağa adət etmiş.

AŞ(İ)NABAZ *f.* آشنا باز arvadbaz, aşna saxlayan (*kisə*).

AŞ(İ)NA(Y)İ *f.* آشنایى || آشنائى 1) tanışlıq, dostluq; 2) işlə tanış olma.

AŞİR *a.* عاشر b a x **aşur**.

AŞİRƏ *a.* عاشره b a x **aşurə**.

AŞİRƏN *a.* عاشرأ onuncu olaraq, onuncu.

AŞİYAN(Ə) *f.* آشیانه || آشیان 1) yuva; 2) *m.* məskən, ev; 3) *m.* sığınacaq.

AŞPAZ *f.* آشپز xörəkbişirən.

AŞUB *f.* آشوب 1) qarışıqlıq, qarmaqarışıqlıq; 2) fitnə-fəsad.

AŞUBGAH *f.* آشوبگاه 1) dava, qalmaqal yeri; 2) vuruş meydanı.

AŞUR *a.* عاشور 1) onuncu; 2) onuncu övlad (*oğul*).

AŞURA *a.* عاشورا 1) məhərrəm ayının onuncu günü (İmam Hüseynin öldürüldüyü gün); 2) həmin gün ehsan məqsədi ilə bişirilən xörəyin adı.

AŞURAN *a.* عاشوران muğamlardan birinin adı.

AŞURƏ *a.* عاشوره 1) onuncu; 2) onuncu qız (*övlad*).

AŞURİ *a.* آشورى 1) aysor; 2) aysorca; 3) aysora məxsus.

AŞÜFTƏ *f.* آشفته 1) həyəcanlı; 2) qarmaqarışıq; 3) *m.* vurğun, məftun.

AŞÜFTƏƏHVAL *f.* آشفته və *a.* احوال b a x **aşüftəhal**.

AŞÜFTƏHAL *f.* آشفته və *a.* حال halı pozulmuş, bikef, həyəcanlı.

AŞÜFTƏMƏĞZ *a.* آشفته və *f.* مغز 1) dəli, beyni zədəli; 2) çaşmış, çaşqın, sərsəm.

AŞÜFTƏRUZGAR *f.* آشفته روزگار vəziyyəti pərişan, halı pozğun.

ATƏŞ *f.* آتش 1) od; 2) odlu silahdan atəş; 3) yanma, yanğın; 4) *m.* işgəncə, sıxıntı.

ATƏŞBAR *f.* آتشبار 1) od yağıdın, çox isti, yandırıcı; 2) *m.* həərətli, qızğın, qızmış.

ATƏŞBAZ *f.* آتشیباز 1) odla oynayan, od oyunçusu; 2) atəşbazlıq ustası; pirotexnik.

ATƏŞƏFŞAN *f.* آتش افشان b a x **atəşfəşan**.

ATƏŞƏNGİZ *f.* آتش انگیز od salan, yandırın.

ATƏŞFƏŞAN *f.* آتش فشان b a x **atəşfişan**.

ATƏŞFİŞAN *f.* آتش فشان 1) od yağdıran; 2) vulkan, yanardağ.

ATƏŞGAH *f.* آتشیگاه 1) atəşpərəst məbədi; 2) həmişə od yanan yer, od olan yer; 3) cihazın odluğu.

ATƏŞGUN *f.* آتشیگون od kimi, odabənzər, odvarı.

ATƏŞXANƏ *f.* آتشیخانه 1) atəşgah; 2) odluq; 3) od yanan yer, ocaq.

ATƏŞXOR *f.* آتشیخور «od yeyən» 1) *m.* zülmkar, müstəbid; 2) *m.* rüşvətxor; 3) *m.* sələmçi.

ATƏŞİ *f.* آتشی od rəngində, od kimi.

ATƏŞİN *f.* آتشی 1) odlu, od kimi isti; 2) od rəngində, od kimi qırmızı; 3) *m.* hərarətli, təsirli.

ATƏŞİNCÖVLAN *f.* آتشی ۷۰۰ جولان 1) od içində gəzən; 2) *m.* isti; 3) *m.* sürətlə, yeyin gedən.

ATƏŞİNRUXSAR *f.* آتشی روخسار b a x **atəşinüzər**.

ATƏŞİNÜZAR *f.* آتشی ۷۰۰ عزار ۷۰۰ üzü od kimi parlayan, od kimi qırmızı.

ATƏŞKEŞ *f.* آتشیکش ocaqdan od çəkmək üçün dəmir alət, maşa.

ATƏŞKƏDƏ *f.* آتشیکده 1) atəşgah; 2) ocaq.

ATƏŞNAK *f.* آتشیناک odlu, alovlu, atəşin.

ATƏŞNİSAR *f.* آتشی ۷۰۰ نثار od saçan, od səpən.

ATƏŞPARƏ *f.* آتشیپاره od parçası, qığılıcım.

ATƏŞPƏRƏST *f.* آتشیپرست oda sitayiş edən, atəşpərəstlik dininə inanan.

ATƏŞRƏNG *f.* آتشی رنگ od rəngli, alov rəngli.

ATƏŞZAR *f.* آتشیزار od olan yer, odluq.

ATƏŞZƏBAN *f.* آتشی زبان dili odlu, dili kəsərli, hərarətlə danışan.

ATİ *a.* آتی 1) gələcək, gələcək zaman; 2) ön, qabaq.

ATİF *a.* عاطف 1) meyilli, meyil edən, mail; 2) duyğulu, hissli; 3) rəğbət bəsləyən.

ATİFƏ(T) عاطفه||عاطفت 1) meyil; 2) duyğu, hiss; 3) rəğbət.

ATİQ *a.* عاتق 1) azad olmuş, azadlığa buraxılmış (*qul haqqında*); 2) əski, qədim, köhnə.

ATIL *a.* عاطل 1) tənbel, ətalətli; 2) işsiz, boş dayanan; 3) bəzək-siz, zinətsiz (*qadın haqqında*).

ATİR *a.* عاطر 1) ətirli, xoş iyli; 2) *m.* xoşniyyət, mərhəmətli.

ATİYƏN *a.* آتياً 1) öndə, irəlidə; 2) aşağıda; 3) gələcəkdə.

ATİYÜLBƏYAN *a.* آتى البيان b a x **atiyüzzikr.**

ATİYÜZZIKR *a.* آتى الذكر sonra haqqında danışılacaq, sonra gələnlən, aşağıdakı.

AVAN *a.* آوان «an» *c.* anlar, çağlar.

AVARƏ *f.* آواره 1) sərsəri, avara; 2) işsiz, boş-bekar gözən.

AVARƏGİ *f.* آوارگی 1) avaralıq, sərsərilik; 2) işsizlik, boş-bekar gözəmə.

AVAZ *f.* آواز 1) səs, səda; 2) bağırtı, nərə, qışqırıq; 3) *m.* şöhrət.

AVAZAT *f.* آواز və *a.* آت «avaz» *c.* Yaxın Şərq musiqisində son altı pərdəni təşkil edən silsilə.

AVAZƏ *f.* آوازه 1) səs, avaz; 2) hay-küy, şayiə; 3) mahnı; 4) sim (*çalğı alətlərində*); 5) *m.* şöhrət.

AVƏNG *f.* آونگ 1) asqı, paltar asılan ip; 2) üzüm salxımları asılan ip; 3) hər bir asılı şey.

AVƏR(D)¹ *f.* آورد || آور gətirən.

AVƏR(D)² *f.* آورد || آور döyüş, vuruş.

AVƏRDGAH *f.* آوردگاه döyüş meydanı.

AVİXTƏ *f.* آويخته asılı, asılmış.

AVİZ *f.* آویز asılı, asılan.

AVİZƏ *f.* آویزه 1) asılı, asılan; 2) sırğa; 3) qəndil, çilçıraq.

AYA *f.* آيا ey! ay!

AYAT *a.* آیات «ayə(t)» *c.* ayələr. **Ayati-kərimei-Qur'an** آیات کریمه قرآن «Quran»ın kəramətli ayələri.

AYƏ *a.* آیه b a x ayət.

AYƏNDƏ *f.* آینه 1) gələn; 2) gələcək zaman.

AYƏT *a.* آیت 1) əlamət, nişan; 2) Quran surələrindəki hər bir cümlə. **Ayəti-fürqan** آیت فرقان Quran ayəsi; **ayətül-Kürsi** *a.* آیت الكرسي (Quranda) Kürsi ayəsi.

AYİN *f.* آیین 1) rəsm, adət, mərasim; 2) məzhəb, din qanunu; 3) bəzək, zinət.

AYİNƏ *f.* آینه güzgü, ayna. **Ayinei-İsgəndər** اسکندر آینه İsgəndərin güzgüsü (*əsatirə görə, Aristotelin qayırdığı və onun köməyi ilə düşmənin mövqeyini görmək mümkün olan güzgü*); **ayinei-gitinüma** آینه دنیا gösteren güzgü (*əsatirə görə, İran şahı Cəmşidin dünyadakı bütün şey və hadisələri göstərən güzgüsü*).

AYİNƏBƏND *f.* آینه بند şüşəbənd.

AYİNƏDAN *f.* آینه دان güzgü çərçivəsi.

AYİNƏRU آینه رو b a x **ayinərüxsar**.

AYİNƏRÜXSAR *f.* آینه رخسار üzü ayna kimi olan, gözəl.

AYİNƏSAZ *f.* آینه ساز şüşəsalan, şüşəçi.

AYN *a.* عين b a x **eyn**².

AZAD(Ə) *f.* آزاد || آزاده 1) başqasından asılı olmayan, sərbəst; 2) rahat, əziyyətsiz.

AZADƏDİL *f.* آزاد دل könlü azad.

AZADƏGİ *f.* آزاد گی azadlıq, sərbəstlik.

AZADƏSƏR *f.* آزاد سر azad, sərbəst, ixtiyari əlində olan.

AZADİ *f.* آزادی azadlıq.

AZAD(İ)XAN *f.* آزادخوان || آزادیخواه azadlıq istəyən, azadlıq uğrunda vuruşan.

AZADPƏRVƏR *f.* آزادپرور azadlıqsevən, azadlıqsevər.

AZAR *f.* آزار 1) xəstəlik, naxoşluq; 2) əziyyət, əzab.

AZARXANƏ *f.* آزارخانه xəstəxana.

AZARKEŞ *f.* آزارکش 1) əziyyət çəkən, əziyyət görən; 2) dəlicəsinə sevən, fanat.

AZƏR *f.* آذر 1) od; 2) atəşgədə, atəşgah; 3) oda xidmət edən mə-lək; 4) İranda günəş ilinin 9-cu ayı (22 noyabr – 21 dekabr).

AZƏRƏXŞ *f.* آذرخش 1) ildırım, şimşək; 2) çaxmaqdaşı.

AZƏRGUN *f.* آذرگون 1) odlu, alovlu; 2) *m.* atəşin, coşqun, qız-ğın, ehtiraslı.

AZƏRİ *f.* آذری 1) oda sitayiş edən, atəşpərəst; 2) oda aid olan; 3) azər ayına məxsus olan, azər ayında olan.

AZƏRİN *f.* آذرین 1) odlu, alovlu; 2) şöləli, şöləsi olan; 3) qılgılcım.

AZƏRKƏDƏ *f.* آذرکده atəşkədə.

AZƏRKƏŞB *f.* آذرکشب 1) od; 2) İsgəndər Zülqərneyn tərəfindən Bəlx şəhərində dağıdılmış atəşkədə; 3) ildırım, şimşək.

AZƏRKİŞ *f.* آذرکش atəşpərəst.

AZƏRM *f.* آرم abır, həya, utanma.

AZƏRPƏRƏST *f.* آذرپرست atəşpərəst.

AZƏRPİRA *f.* آذرپیرا atəşpərəstlik məbədi xadimi.

AZİM *a.* عازم 1) qəsd edən, qərar verən, niyyət edən; 2) yola dü-şən, yollanan.

AZİMUN *f.* آزمون b a x **azmun**.

AZMA *f.* آزما təcrübə etmiş, sınaqdan keçirmiş.

AZMAYIŞ *f.* آزمایش təcrübə, sınaq.

AZMUDƏ *f.* آزموده 1) təcrübəli, bilikli; 2) yoxlanmış, sınıanmış.

AZMUN *f.* آزمون 1) sınaq, yoxlama; 2) təcrübəli, yoxlanmış, sınaqdan çıxmış.

AZÜRDƏ *f.* آزرده incimiş, əziyyət görmüş.

AZÜRDƏDİL *f.* آزرده دل ürəyi sınımış; incimiş.

AZÜRDƏGİ *f.* آزردگی inciklik, ürəyi sınma.

B

B *a.* ب ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 2-ci hərfi; əbcəd hesabında 2 rəqəmini ifadə edir.

BA *a.* با «bismillah» ifadəsinin ixtisarı.

BAB¹ *a.* باب 1) qapı; 2) əsərin fəslisi; 3) mövzu, məsələ. **Babi-ali** Sultan Türkiyəsində mərkəzi hökumət.

BAB² *f.* باب 1) layiq, yaraşan; 2) tay, cur; 3) barə, xüsus; 4) cəhət, səbəb.

BABƏT¹ *f.* بابت xüsus, barə.

BABƏT² *f.* بابت növ, cür, tərz.

BABƏT³ *f.* بابت ortabab, birtəhər; nə yaxşı, nə pis.

BABİ *a.* بابی 1) babilik məzhəbinə mənsub adam; 3) *m.* dinsiz (*tənə ilə işlədir*).

BABİLİ *f.* بابلی Babil şəhərinə mənsub olan; babilli.

BABİLİNƏJAD *f.* بابلی نژاد nəsilcə babilli olan, mənşəcə babilli.

BABÜLLAH *a.* باب الله Allahın qapısı, Tanrının qapısı (*Məkkə haqqında*).

BAC *f.* باج 1) vergi; 2) rüsum; 3) məğlub ölkənin qalib ölkəyə hər il ödəməli olduğu pul, təzminat; 4) *m.* intiqam, qisas.

BACDAR *f.* باجدار vergi toplayan.

BACGÜZAR *f.* باجگذار vergi verməli olan.

BACSİTAN *f.* باجستان vergi alan.

BAD¹ *f.* باد 1) külək, yel; 2) *m.* yox olma, məhv olma. **Badi-aşub** باد آشوب b a x **badi-tünd**; **badi-fəna**’ باد فنا’ dağıdıcı külək; **badi-həva**’ باد هوا’ əsən külək, yel; **badi-murad** باد مراد gəmi gedən istiqamətdə əsən külək; **badi-səba** باد صبا səba yeli, yüngül səhər küləyi; **badi-tünd** باد تند fırtına, tufan.

BAD² *f.* باد boş sahə, becərilməmiş yer, əkilməyən yer.

BAD³ (A) باد||إبادا b a x **badabad**.

BADABAD *f.* باداباد olsun, qoy nə olur olsun.

BADAR *f.* بادار ağa, sahib.

BADAVƏRD *f.* بادآورد «külək gətirən» 1) *m.* təsadüfi qazanc;
2) *m.* tapılmış şey, tapdıq.

BAD-BADƏK *f.* باد بادك b a x **badban**.

BADBAN *f.* بادبان çərpələng.

BADBEZƏN *f.* بادبزن «külək vuran» 1) yelpinc, yelpik; 2) ventilyator.

BADBƏRF *f.* بادبرف qarlı külək; boran, çovğun.

BADƏ *f.* بادە 1) şərab, çaxır; 2) şərab piyaləsi.

BADƏFÜRÜŞ *f.* بادە فروش şərab satan, çaxırçı.

BADƏXOR *f.* بادە خور içki içən, içki düşkünü.

BADƏM *f.* بادم çəyirdəyi yeyilən meyvə və həmin meyvənin ağacı (badam).

BADƏMİ *f.* بادمی badamı, badam kimi (*əsasən göz haqqında*).

BADƏNUS *f.* بادە نوش şərab içən, badə içən.

BADƏPƏRƏST *f.* بادە پرست içki düşkünü, şərab düşkünü, əyyaş.

BADƏSAR *f.* بادە سار içki içilən yer, meyxana.

BADGİRD *f.* بادگرد qasırğa.

BADİ¹ *f.* بادى 1) küləkli, yelli; 2) yelkənli (*gəmi haqqında*); 3) nəfəsli (*musiqi aləti haqqında*).

BADİ² *a.* بادى 1) səbəb, səbəb olan; 2) əvvəl, ilk, baş; 3) bais, qızıxdıran, səbəbkar.

BADİ³ *a.* بادى çöldə yaşayan, səhra sakini, çöllü, köçəri.

BADİN *f.* بادين b a x **badyan**.

BADİRƏ *a.* بادره gözlənilməz hadisə.

BADİYƏ *a.* بادیه çöl, səhra.

BADİYƏGƏRD *a.* بادیه və *f.* بادگر 1) çöldə yaşayan, çöldə gözən;
2) köçəri.

- BADİYƏNİŞİN** *a.* بادیه və *f.* نشين «çöldə oturan» çöldə yaşayan.
- BADİYƏPEYMA** *a.* بادیه və *f.* بيما çöldə gəzən, bədəvi.
- BADKEŞ** *f.* بادکش 1) həcəmət; 2) havasoran boru.
- BADNƏVƏRD** *f.* بادنورد küləklə döyüşən, küləyə qarşı duran.
- BADNÜMA** *f.* بادنما küləyin istiqamətini və sürətini göstərən cihaz.
- BADPA(Y)** *f.* بادپای||بادپا «külək ayaqlı» 1) sürətlə hərəkət edən, çox sürətli; 2) sürətlə gedən; löhrəm (*at haqqında*).
- BADPEYMA** *f.* بادپيما «külək ölçən» *m.* boş, avara, veyil gəzən, sərgərdan.
- BADYAN** *f.* باديان 1) razıyanə; 2) cirə.
- BAƏDƏB** *f.* با və *a.* ادب ədəbli; ədəblə.
- BAFTƏ** *f.* بافته toxuma parça.
- BAĞDADI** *a.* بغدادی 1) bağdadlı; Bağdad şəhərinə aid; 2) tavana vurulmuş taxta səqf.
- BAĞİSTAN** *f.* باغستان bağ yeri, bağlıq, bağ-bağat.
- BAH** *a.* باه 1) şəhvət hissi; 2) cinsi əlaqə.
- BAHƏM** *f.* باهم b a x bəhəm¹.
- BAHİ** *a.* باهی şəhvətə aid olan, şəhvətlə əlaqədar olan.
- BAHİR** *a.* باهر 1) üstün, gözəl; 2) açıq, aşkar; 3) əla, çox yaxşı.
- BAHİS** *a.* باحث bəhs edən, bir şey haqqında danışan.
- BAHNAMƏ** *a.* باه və *f.* نامه pornoqrafik yazı və şəkilləri olan məcmuə.
- BAHÖRMƏT** *f.* با və *a.* حرمت hörmətli, möhtərəm.
- BAHUR** *a.* باحور ilin ən isti günləri.
- BAXƏBƏR** *f.* با və *a.* خبر 1) xəbərdar, xəbəri olan; 2) məlumatlı, məlumatı olan.
- BAXT** *f.* باخت 1) uduzma, baxtalama; 2) *m.* itki, zərər.
- BAXTƏR** *f.* باختر günbatan, qərb.
- BAXUDA** *f.* باخدا Allahla, Tanrı ilə.
- BAXÜSUS** *f.* با və *a.* خصوص xüsusilə, xüsusən, ələlxüsus.

BAİNHƏMƏ *f.* با این همه bununla belə.

BAİS *a.* باعث səbəbkar. **Baisi-irşad** ارشاد doğru yolu tutmağa səbəb olan; **baisi-pişrəft** باعث پیش رفت tərəqqiyə səbəb olan.

BAİSKAR *a.* باعث və *f.* کار səbəb olan, səbəbkar (*əsasən pis işə*).

BAK *f.* باك 1) qorxu, xof; 2) çəkinmə, ehtiyat; 3) qayğı.

BAKƏMAL *f.* با və *a.* کمال 1) kamallı, düşüncəli; 2) tam, tamam.

Bakəmali-məmnuniyyət باکمال ممنونیت tam məmnuniyyətlə.

BAKİ *a.* باکی 1) ağlayan; 2) ağıçı, ağı deyən.

BAKİR *a.* باکر saf, təmiz, ləkəsiz.

BAKİRƏ *a.* باکره bəkarəti pozulmamış (*qız haqqında*).

BAKURƏ *a.* باکوره 1) mövsümündən əvvəl yetişən meyvə, göyərtili // tez yetişən; 2) hər bir şeyin ilki; nübar.

BAQİ *a.* باقی 1) həmişəlik, daimi; 2) qalan, qalıq; 3) *m.* o biri dünya, axirət.

BAQİR *a.* باقر 1) açan, sökən, kəsən; 2) naxır, sürü.

BAL¹ *f.* بال qanad.

BAL² *a.* بال könül, qəlb, ürək.

BAL³ *a.* بال balina.

BAL⁴ *a.* بال 1) fikir, düşüncə; 2) hafizə, yaddaş, huş; 3) xatirə.

BALA *f.* بالا 1) yuxarı, üst; 2) boy; 3) uca, yüksək, hündür.

BALATƏR *f.* بالاتر daha yüksək, çox uca.

BALİ *a.* بالی 1) köhnə, köhnəlmiş; 2) çürük, qoxumuş; 3) yaramaz.

BALİDƏ *f.* بالیده böyümüş, boy atmış, ucalmış.

BALİĞ *a.* بالغ yetişmiş, həddi-bülüğa çatmış, yetkin.

BALİN *f.* بالین b a x **balış**.

BALIŞ *f.* بالیش yastıq, balış.

BALÜ PƏR *f.* بال و پر «qanad və tükc» b a x **pərü bal**.

BAM *f.* بام dam. **Bami-çeşm** چشم بام göz qapağı.

BAMDAD *f.* بامداد sübh çağı, səhər çağı.

BAMƏZƏ *f.* بامزه 1) məzəli, dadlı, ləzzətli; 2) xoşagələn.

- BAN** *a.* بان 1) Misir söyüdü; 2) *m.* ucaboy, qədd-qamətli, biçimli.
- BANƏ** *a.* بانه gicitkən.
- BANƏVA** *f.* بانوا dövlətli, zəngin, varlı.
- BANG** *f.* بانگ 1) səs, səda, avaz; 2) haray.
- BANİ** *a.* بانى əsasını qoyan; quran.
- BANİYAN** *a.* بانى və *f.* يان quranlar, əsasını qoyanlar.
- BANU** *f.* بانو xanım.
- BAR¹** *f.* بار yük, tay. **Bari-giran** بار گران ağır yük.
- BAR²** *f.* بار 1) meyvə, məhsul; 2) *m.* səmərə, mənfəət.
- BAR³** *f.* بار əyar (*qiymətli metallarda*).
- BAR⁴** *f.* بار od, ocaq.
- BAR⁵** *f.* بار peyin, təzək.
- BAR⁶** *f.* بار rəsmi qəbul (*yüksək mənsəb sahibinin rəsmi qəbulu*).
- BAR⁷** *a.* بار b a x **bari¹**.
- BARAN** *f.* باران 1) yağış, yağmur; 2) *m.* ardı-arası kəsilmədən tökülən, yağdırılan hər şey.
- BARANİ** *f.* بارانى çətir.
- BARAVƏR** *f.* بار آور meyvəli, meyvəsi olan.
- BARE'** *a.* بارع 1) tam, mükəmməl; 2) üstün, üst.
- BARƏ¹** *f.* باره dəfə, kərə.
- BARƏ²** *f.* باره 1) səngər; 2) bənd, sədd; 3) haqqında, xüsusunda.
- BARƏ³** *f.* باره ərp. **Barei-dəndan** باره دندان diş əri; **barei-zəban** باره زبان hərərətdən dilin üzərində əmələ gələn ərp.
- BARƏ⁴** *f.* باره qəşəng minik gəmisi.
- BARƏKALLAH** *a.* بارک الله 1) Allah mübarək eləsin; 2) afərin, əhsən (*təəccüb və razılıq bildirdikdə işlədilir*).
- BARƏNDƏ** *f.* بارنده yağdırın.
- BARGAH, BARGƏH¹** *f.* بارگاه|بارگه icazə ilə daxil olmaq mümkün olan yer; saray.
- BARGAH, BARGƏH²** *f.* بارگاه|بارگه 1) yük boşaldılan və yüklənən yer (dəniz və s. sahili); 2) içinə şey yığılmış boğça, kisə və s.; yük.

- BARGİR** *f.* بارگیر b a x **barkeş**.
- BARHA** *f.* بارها dəfələrlə, dönə-dönə.
- BARXANƏ** *f.* بارخانه bir dəst mal; tay.
- BARXANƏFÜRÜŞ** *f.* بارخانه فروش topdansatış.
- BARXUDA** *f.* بار خدا icazə sahibi, cənab Tanrı.
- BARİ¹** *a.* باری 1) yaradan; yaradıcı; 2) Allah, Xaliq.
- BARİ²** *f.* باری yükə məxsus, yükə aid olan, yük üçün olan.
- BARİD** *a.* بارد 1) soyuq; 2) sərin; 3) *m.* laqeyd.
- BARİK** *f.* باریک 1) incə, nazik; 2) dar, ensiz.
- BARİKİN** *f.* باریک بین incə şeyləri görənlər, hər şeyi görənlər.
- BARİKƏ** *f.* باریکه cığır.
- BARİQƏ** *a.* بارقه 1) işıltı, pırıltı; 2) şimşək, ildırım.
- BARİLAHİ** *a.* بار الاهی Allah yaradandır; Tanrı yaradandır.
- BARİŞ** *f.* بارش 1) yağma (*yağış və qar haqqında*); 2) *m.* yağmur, yağıntı.
- BARİZ** *a.* بارز aşkar, aydın, əyani, açıq.
- BARKEŞ** *f.* بارکش yükdaşıyan, yükçəkən (*heyvan haqqında*).
- BARU** *f.* بارو 1) barı, divar, hasar; 2) sığınacaq.
- BARVƏR** *f.* بارور 1) meyvə verən, meyvəli; 2) *m.* nəticəsi yaxşı olan; 3) *m.* məhsuldar, çox məhsul verən.
- BASƏFA** *f.* با və ə. صفا səfalı, könülaçan.
- BASƏVAD** *f.* با və ə. سواد savadlı, oxumuş.
- BASİR** *a.* باصر görənlər, görücü.
- BASİRƏ** *a.* باصره 1) görmə; 2) göz.
- BASTAN** *f.* باستان 1) köhnə, keçmiş, qədim; 2) qədim tarix; 3) *m.* dünya, aləm.
- BATİL** *a.* باطل 1) doğru olmayan, həqiqətə zidd olan; 2) boş, bihudə, yersiz; 3) məhv olma, heç olma, yoxa çıxma.
- BATİN** *a.* باطن 1) iç, iç üz, iç tərəf; 2) gizli, açıq olmayan. **Batinişum** باطن شوم pis ürək.

BATİNƏN *a.* باطناً daxildən, qəlbən.

BATİNİ *a.* باطنی daxili, iç.

BAVƏR *f.* باور inam, etibar, etimad.

BAVƏRİ *f.* باوری etibarlı, mötəbər, inanıla bilən.

BAVÜCUD *f.* با və *a.* وجود izafət birləşməsinin birinci tərəfi kimi işlədilir, məs.: **bavüculi-an(in)ki** این که || **onunla** (bununla) bərabər.

BAYE' *a.* بايع satıcı, satan.

BAYİR *a.* باير 1) əkilməyən, münbit olmayan; 2) xam (*torpaq haqqında*); 3) əhali yaşamayan (*yer haqqında*).

BAYTAR *a.* بيطار mal həkimi.

BAZ¹ *f.* باز müəyyən bir işin həvəskarı, düşkünü.

BAZ² *f.* باز açıq.

BAZ³ *f.* باز şahin, tərlan.

BAZ⁴ *f.* باز yenə, təkrar, bir də, bir daha, yenə də.

BAZ⁵ *f.* باز dala, geriyə.

BAZ⁶ *f.* باز oyun.

BAZARİ *f.* بازاری 1) xırda alverçi; 2) bazara aid olan, bazarda olan; 3) satmaq üçün olan.

BAZDİD¹ *f.* بازدید birinin görüşünə getmə, ziyarət etmə.

BAZDİD² *f.* بازدید nəzarət, yoxlama, müayinə etmə.

BAZƏNDƏ *f.* بازنده oynayan, rəqs edən, rəqqas(ə).

BAZƏRB *f.* با və *a.* ضرب zərbə ilə, zərblə vuraraq.

BAZƏRGAN *f.* بازرگان tacir.

BAZGƏŞT *f.* بازگشت 1) geri qayıtma, dönmə, qayıtma; 2) tövbə, peşmançılıq.

BAZGUN(Ə) *f.* بازگون || بازگونه başısağrı, tərsinə.

BAZXAST *f.* بازخواست 1) istintaq, dindirmə, sorğu-sual; 2) məsuliyyətə alma; 3) tənbeh, cəza; 4) məzəmmət, töhmət, qulaqbürması.

BAZİ *f.* بازی 1) oyun, əyləncə; 2) *m.* hiylə, kələk.

BAZİÇƏ *f.* بازیچه oyuncaq.

BAZİÇƏGAH *f.* بازیچه گاه oyuncaq yeri, oyun oynanılan yer.

BAZİL *a.* باذل əlindən gələn əsirgəməyən; bağışlayan.

BAZU *f.* بازو 1) qolun çiyindən dirsəyə qədər olan hissəsi; 2) *m.* qüdrət, əzəmət, qüvvə.

BAZUBƏND *f.* بازوبند 1) içərisinə dua və s. qoyulub qola bağlanan meşin və ya parça; 2) qiymətli daşlarla işlənmiş qızıl və ya gümmüş qolbaq.

BE *a.* به ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında ب hərfinin adı.

BEAVAZ *f.* باواز avazla, mələhətli səslə.

BECƏHƏNNƏM *f.* به və a. جهنم cəhənnəmə ki...

BECÜZ *f.* به və a. جزء başqa, əlavə, bundan əlavə.

BEDEH *f.* بده vergi.

BEGERYE *f.* بگریه ağlayaraq, ağlaya-ağlaya.

BEH¹ *f.* به yaxşı, ən yaxşı.

BEH² *f.* به heyva.

BEHBUD¹ *f.* بهبود 1) sağalma; 2) yaxşılaşma; 3) sağlam, xəstə olmayan.

BEHBUD² *f.* بهبود xəncərin bir növü.

BEHBUDİ *f.* بهبودی 1) sağlamlıq, yaxşılaşma; 2) bədencə möhkəmlik.

BEHCƏT *a.* بهجت gözəllik, qəşənglik; 2) şadlıq, sevinc.

BEHCƏTABAD *a.* بهجت və *f.* آباد şadlıqla, sevinclə dolu yer.

BEHCƏTAVƏR *a.* بهجت və *f.* آور şadlandıran, sevindirən.

BEHCƏT(ƏF)ZA *a.* بهجت və *f.* افزا || زا şadlıq artıran, sevinc artıran.

BEHƏR *f.* بهر hər, hər bir.

BƏHƏRSU *f.* بهرسو hər tərəfə, hər səmtə, hər yana.

BEHİN *f.* بهین yaxşıdan yaxşı.

BEHİŞT *f.* بهشت cənnət.

BEHİŞTASA *f.* بهشت آسا behişt kimi, cənnət kimi.

BEHİŞTASAR *f.* بهشت və ə. آثار behiştə bənzəyən, behişt kimi.

BEHİŞTAYİN *f.* بهشت آیین behişt kimi bəzəkli, cənnət kimi.

BEHİŞTİ *f.* بهشتی behiştlik, cənnətlik.

BEHTƏR(İN) *f.* بهتر|بهترین daha yaxşı, ən yaxşı.

BEXUDA *f.* بخدا Allaha, Tanrıya.

BEKAM *f.* بکام kaminca, istəyincə, arzusunca.

BEKAR *f.* بکار 1) subay; 2) ailəsindən ayrı yaşayan kişi; 3) işsiz.

BEQAYƏT *f.* به və ə. غایت 1) sona, axıra; 2) axırda, nəticədə; 3) olduqca, son dərəcə.

BEQƏDR *f.* به və ə. قدر izafət birləşməsinin birinci tərəfi kimi işlədilir (məs.: **Beqədri-qüvvə** بقدر قوه qüvvəsi çatan qədər, bacardığı qədər; **beqədri-lüzum** بقدر لزوم lazımcı, lazımı qədər).

BEQƏLB *f.* به və ə. قلب qəlbə, ürəyə.

BEQƏ'R *f.* به və ə. قعر dərinliyə, dərinə.

BEMƏ'Nİ *f.* به və ə. معنی mənaca, mənaya görə.

BENAZ *f.* بناز nazla, nazlanaraq, qəmzə ilə.

BESİDQ *f.* به və ə. صدق sıdqlə, ürəkdən.

BEŞAH *f.* به شاه şaha.

BEŞBƏTƏR *f.* بیش بدتر ən pis, daha pis.

BETƏR *f.* بتر b a x bədtər.

BEY *f.* بی «be» hərfinin tələffüzdə təhrif edilmiş adı.

BEY' ə. بيع 1) satma, satış; 2) girov.

BEYDƏQ ə. بيدق şahmatda: piyada.

BEY'ƏT ə. بيعت 1) birinin hakimiyyətini qəbul edib ona tabe olma; 2) itaət etmə, tabe olma, boyun əymə.

BEYĞULƏ ə. بيغوله b a x peyğulə.

BEYNƏ ə. بين 1) ara, aralıq, orta; 2) vaxt, an, çağ.

BEYNƏDDÜVƏL ə. بين الدول dövlətlərarası, beynəlxalq.

BEYNƏLBƏŞƏR ə. بين البشر b a x beynənnas.

BEYNƏLXALQ ə. بين الخلق xalqlar arasında olan, xalqlararası.

BEYNƏLMİLƏL *ə.* بين الملل millətlər arasında olan, millətlərarası.

BEYNƏNNAS *ə.* بين الناس insanlar arasında olan.

BEYT¹ *ə.* بيت ev, bina. **Beyti-xudavənd** بيت خداوند Allahın evi; Kəbə; **beyti-mə'muri** بيت معمورى «abad bina, tikili ev» (*Kə'bə nə-zərdə tutulur*).

BEYT² *ə.* بيت 1) şerin mənaca əlaqəli iki misradan ibarət hissəsi; 2) iki misradan ibarət şeir.

BEYTÜL'ƏHZAN *ə.* بيت الاحزان b a x **beytülhəzən**.

BEYTÜL'ƏTİQƏ *ə.* بيت العتيقه 1) qədim ev; 2) Kəbəyə verilmiş ad.

BEYTÜLHƏRAM *ə.* بيت الحرام «qadağan olunmuş ev» Kəbə (*Kə'bədə kənar işlərlə məşğul olmaq qadağan edildiyindən belə adlandırılır*).

BEYTÜLHƏZƏN *ə.* بيت الحزن qəm evi, hüzn evi (*Yaqub peyğəmbərin öz oğlu Yusifin həsrəti ilə qapanıb yaşadığı ev*).

BEYTÜLLAH *ə.* بيت الله Allahın evi (*Kə'bənin adlarından biri*).

BEYTÜLMAL *ə.* بيت المال 1) ilk dörd xəlifə dövründə islam dövlətinin xəzinəsinə verilən ad; 2) orta əsrlərdə xəlifəlikdə ianə olaraq toplanan pulların və qiymətli şeylərin saxlandığı yer.

BEYTÜLMÜƏZZƏM *ə.* بيت المعظم «*əzəmətli ev*» Kəbənin adlarından biri.

BEYTÜLMÜQƏDDƏS *ə.* بيت المقدس «*müqəddəs ev*» Qüds şəhərinin adlarından biri.

BEY'Ü ŞİRA *ə.* بيع و شرا alver, alğı-satqı, ticarət.

BEYZA' *ə.* بيضاء ağ.

BEYZƏ *ə.* بيضه 1) yumurta; 2) dəbilqə. **Beyzei-xurşid** بيضه خورشيد Günəşin dairəsi.

BEYZƏSAN *ə.* بيضه və f. سان 1) yumurtavarı, yumurta kimi; 2) ellips; 3) uzunsov.

BEYZİ *ə.* بيضى yumurtavarı, yumurta şəklində olan.

BEZZ *a.* بز kobud ağ parça, bez.

BƏBİR *f.* ببر vəhşi heyvan adı.

BƏÇ(Ç)Ə *f.* بچه 1) uşaq, bəçə; 2) təzə banlamağa başlayan xoruz; xoruzbeçə.

BƏÇ(Ç)ƏBAZ *f.* بچه باز uşaqbaz.

BƏÇ(Ç)ƏDAN *f.* بچه دان anatomiyada: uşaqlıq.

BƏD *f.* بد pis, yaman.

BƏ'D *a.* بعد sonra.

BƏD' *a.* بدء 1) yenilik, yeni adət, yeni qayda, dəb; 2) başlama, əsasını qoyma; 3) təşəbbüs.

BƏDAHƏT *a.* بدهت 1) aydınlıq, aşkarlıq; 2) birdən şeir və s. söyləmə.

BƏDAHƏTƏN *a.* بدهتاً fikirləşmədən, birdən-birə, hazırlaşmadan.

BƏDAYE' *a.* بدایع «*bədiə*» *c.* 1) az tapılan qəribə şeylər; 2) incəsənət əsərləri; 3) nadir şeylər.

BƏDAYE'GAH *a.* بدایع və *f.* گاه 1) incəsənət əsərləri saxlanan yer, muzey; 2) *m.* aləm, dünya.

BƏDAYE'NÜMUN *a.* بدایع və *f.* نمون 1) qəribə, çox gözəl; 2) qəribə, gözəl şeylər göstərən (*zəmanə haqqında*).

BƏDAYİN *f.* بداین qayda-qanunu pis olan.

BƏDAVAZ *f.* بداواز pis səsli, avazı pis olan.

BƏDAVƏT *a.* بدآوت b a x bədəviyyət.

BƏDBATİN *f.* بد و *a.* باطن pis niyyətli, paxıl, kinli.

BƏDBƏXT *f.* بدبخت bəxtsiz, talesiz.

BƏDBƏXTANƏ *f.* بدبختانه bədbəxtcəsinə, talesizcəsinə, uğur-suzcasına.

BƏDBİHESAB *f.* بدبی و *a.* حساب 1) haqsız; 2) hesabı düz aparmayan.

BƏDBİN *f.* بدبین həyatda hər şeyi pis hesab edən, pessimist.

BƏDBU(Y) *f.* بدبوی || بدبو pis iyli, pis qoxu verən.

BƏDCİNS *f.* بد و *a.* جنس pis cinsli, əsilsiz, cır, zətqırıq.

BƏDÇÖHRƏ *f.* بدچهره üzü pis, çirkin.

BƏDDİN *f.* بد və ə. دين kafir // dindən dönmüş; zındıq.

BƏDDUA *f.* بد və ə. دعا qarğım, qarğış, nifrin.

BƏDE'TİQAD *f.* بد və ə. اعتقاد 1) etiqadı dönük, heç şeyə inanmayan; 2) dinsiz, allahsız, kafir.

BƏDƏHVAL *f.* بد və ə. احوال əhvali pis, halı pozğun.

BƏDƏXLAQ *f.* بد və ə. اخلاق əxlaqsız, tərbiyəsiz.

BƏDƏXTƏR *f.* بد اختر «pis ulduzlu» *m.* talesiz, bədbəxt.

BƏDƏL *a.* بدل 1) bir şeyin yerini tutan, onu əvəz edən; əvəz; 2) dəyər, qiymət; 3) Əzraili aldadıb xəstə uşağdan uzaqlaşdırmaq üçün uşağın dəmir və pələncdən düzəldilib basdırılan heykəli; 4) təbdil olma; dəyişmə.

BƏDƏLƏN *a.* بدلاً əvəz olaraq, əvəzində.

BƏ'DƏL'İSLAM *a.* بعدالاسلام islam dini meydana gəldikdən sonra.

BƏ'DƏLQÜSL *a.* بعد الغسل qüsləndən sonra b a x **qüsl**.

BƏ'DƏLMİLAD *a.* بعد الميلاد miladdan sonra; bizim era.

BƏ'DƏMA *a.* بعدما hansı ki; bundan sonra.

BƏDƏMƏL¹ *f.* بد və ə. عمل 1) pis işlər görəni; 2) əxlaqsız, pozğun.

BƏDƏMƏL² *f.* بد və ə. امل pis şey arzulayan, arzusu pis olan.

BƏDƏN *a.* بدن 1) insan və ya heyvanın gövdəsi; 2) ağacın gövdəsi, oduncağı.

BƏ'DƏN *a.* بعداً sonra, bundan sonra.

BƏDƏNDAM *f.* بد اندام bədən quruluşu pis olan, yöndəmsiz.

BƏDƏNDİŞ *f.* بد اندیش pis fikirli, pis düşüncəli.

BƏDƏNƏN *a.* بدناً bədəninə görə; bədencə.

BƏDƏNNÜMA *a.* بدن və *f.* نما bütün bədəni göstərən (*güzgü*).

BƏDƏSL *f.* بد və ə. اصل zati pis olan; alçaq, nanəcib.

BƏDƏSTUR *f.* بدستور qaydaya müvafiq, tapşırığa görə.

BƏ'DƏTTƏAM *a.* بعدالطعام yeməkdən sonra.

BƏDƏTVAR *f.* بد و اطوار pis ədalı, hərəkətləri kobud olan.

BƏDƏVİ *a.* بدوی 1) köçəri; 2) başlanğıc; 3) bəsit, ibtidai.

BƏDƏVİYYƏT *a.* بدویت bədəvilik, köçərilik.

BƏDƏF'AL *f.* بد və *a.* افعال pis işlər görəən, bədəməl.

BƏDƏFKAR *f.* بد və *a.* افکار pis fikirli, pis niyyətli, pis məqsədli.

BƏDƏHD *f.* بد və *a.* عهد 1) vəfasız, əhdinə sadıq olmayan; 2) sö-zünün üstündə durmayan.

BƏ'DƏH(Ü) *a.* بعده ondan sonra.

BƏ'DƏZİN *a.* بعد və *f.* از این bundan sonra.

BƏ'DƏZZÖHR *a.* بعد الظهر günortadan sonra.

BƏDFƏRCAM *f.* بد فرجام axırı pis olan, sonu pis, axırı olmayan.

BƏDFİAL *f.* بد və *a.* فعال b a x **bədkar**.

BƏDGÖVHƏR *f.* بدگوهر 1) əsil-nəsəbi olmayan; 2) alçaq, nəcabətsiz.

BƏDGU *f.* بدگو 1) pislilye danışan, başqası haqqında pis sözlər söy-ləyən; 2) iftiraçı, böhtançı; 3) qeybətçi.

BƏDGÜMAN *f.* بدگمان 1) pis niyyətli, pis fikirli, hər şeydə pis cəhət görəən; 2) şübhə ilə yanaşan, inanmayan.

BƏDHAL *f.* بد və *a.* حال halı pis olan, vəziyyəti ağır olan.

BƏDHESAB *f.* بد və *a.* حسب haqsız.

BƏDHEYBƏT *f.* بد və *a.* هيبت 1) qorxunc, heybətli; 2) yöndəm-siz, kobud.

BƏDHEYKƏL *f.* بد və *a.* هيكل yöndəmsiz, iri, qeyri-mütənəşib bədəni olan.

BƏDHƏQ(Q) *f.* بد və *a.* حق aldığı pulu və s. qaytarmaq istəmə-yən, haqverməz.

BƏDHƏRƏKƏT *f.* بد və *a.* حرکت b a x **bədrəftar**.

BƏDXAB *f.* بدخواب yuxusu pis olan, yata bilməyən.

BƏDXAH *f.* بدخواه başqasının pislilyini istəyən.

BƏDXƏRC *f.* بد və *a.* خرج pulunu səmərəsiz xərcləyən, israfçı.

BƏDXİSAL *f.* بد və *a.* خصال pis xasiyyətli, bədrəftar, rəftarı pis olan.

BƏDXU(Y) *f.* بدخوی || بدخو pis xasiyyətli, xasiyyəti pis olan.

BƏDİ' *a.* بدیع 1) misli-bərabəri olmayan bir şey icad edən; 2) b a x bədiə. **Bədi-əflak** بدیع افلاك göyləri yaradan; **bədi-kələm** بدیع كلام bədi söz ustası.

BƏDİD(AR) *f.* بدیدار || بدید zahir, aşkar, gözə görünən.

BƏDİƏ *a.* بدیعə misli olmayan, nadir, əntiq şey.

BƏDİƏZAR *a.* بدیعə və *f.* زار qəribə və gözəl yer, şairənə mənzərə.

BƏDİHƏ *a.* بدیهه 1) fikirləşmədən söylənən gözəl söz; hazırca-vablıq; 2) düşünmədən əzbər deyilən qısa şeir növü.

BƏDİHƏGU *a.* بدیهه və *f.* گو bədahətən şeir deyən, bədiyə deyən.

BƏDİHİ *a.* بدیهی 1) aydın; 2) isbata ehtiyacı olmayan, aksiom.

BƏDİHİYYAT *a.* بدیهیات «bədihi» *c.* dəlil və sübuta ehtiyacı olmayan şeylər, aksiomlar.

BƏDİİ *a.* بدیعی 1) gözəl, incə, zərif, qəribə; 2) incəsənətə aid olan, estetik zövqə cavab verən.

BƏDİMAN *f.* بد və *a.* ایمان «pis imanlı» kafir, imansız, məzhəbsiz.

BƏDKAR *f.* بدكار yaramaz işlər görən, pis rəftarlı, bədəməl.

BƏDKİRDAR *f.* بدکردار yaramaz, pis hərəkətli.

BƏDQƏDƏM *f.* بد və *a.* قدم ayağıdır, ağır ayaq, qaradaban.

BƏDQİYAFƏ(T) *f.* بد və *a.* قیافه||قیافت 1) xarici görkəmi pis olan; 2) çirkin, eybəcər.

BƏDLİQA' *f.* بد və *a.* لقاء çirkin, kifir.

BƏDMEHR *f.* بدمهر 1) mehrsiz, məhəbbətsiz; 2) kinli, acıqlı.

BƏDMƏST *f.* بدمست 1) çox kefli, sərxoş; 2) sərxoşluqdan nala-yiq hərəkətlər edən.

BƏDMƏZAC *f.* بد və *a.* مزاج 1) sərt xasiyyətli, tünd xasiyyətli; 2) *m.* qaba, kobud, sərt.

BƏDMƏZHƏB *f.* بد və *a.* مذهب 1) yolsuz, məzhəbsiz; 2) dinsiz, dindən çıxmış; 3) əqidəsiz.

BƏDNAM *f.* بدنام pis ad qazanmış, adı pisliyə çıxmış.

BƏDNAMİ *f.* بدنامی bədnamlıq, rüsvayçılıq, biabırçılıq.

BƏDNƏFƏS *f.* بد və ə. نفس 1) hər şeyə tamah salan, tamahkar, acgöz; 2) ağız pis iy verən, ağız pis iyli; 3) pis səsli, kobud səsli; 4) b a x **bədnəzər**.

BƏDNƏZƏR *f.* بد və ə. نظر pis nəzərli, yaman gözlü, gözü dəyən.

BƏDNİHAD *f.* بدنهاد pis xasiyyətli, ağır xasiyyəti olan.

BƏDNİJAD *f.* بدنژاد 1) bədəsil, soysuz; 2) alçaq, rəzil.

BƏDNİYYƏT *f.* بد və ə. نیت pis niyyətli, pis fikirli, bədxah.

BƏDR *a.* بدر 1) on dörd gecəlik ay, bütöv ay; 2) *m.* gözəl sifət.

Bədrī-düca بدر دجا b a x **bədrüddüca**.

BƏDRƏFTAR *f.* بد رفتار pis xasiyyətli, yolagetməz.

BƏDRƏG *f.* بدرگ «*pis damarlı*» 1) nacins; 2) kinli, qəzəbli.

BƏDRƏĞBƏT *f.* بد və ə. رغبت pis, ikrah doğuran.

BƏDRƏNC *f.* بدرنج ətirli yağı olan bitki.

BƏDRƏNG *f.* بدرنگ rəngi gözə xoş gəlməyən, pis rəngli.

BƏDRİQƏ *f.* بدرقه 1) rəhbər, başçı, yolgöstərən; 2) bələdçi.

BƏDRU(Y) *f.* بدروی || بدرو 1) çirkin, kifir; 2) sırtıq, utanmaz.

BƏDRÜDDÜCA *a.* بدر الدجا qaranlıq gecədə doğan bədr (on dörd gecəlik ay).

BƏDSƏRƏNCAM *f.* بدسرانجام axırı pis olan, pis nəticə verən.

BƏDSİFƏT *f.* بد və ə. صفت 1) sir-sifəti, görünüşü çirkin; 2) üzügülməz, qaşqabaqlı, qaraqabaq.

BƏDSİQAL *f.* بد سگال 1) düşmən // düşmənçilik; 2) birisinin pisliyini istəyən.

BƏDSİRƏT *f.* بد və ə. سیرت 1) tərbiyəsiz, nəzakətsiz; 2) qaba, kobud.

BƏDSÖVDA *f.* بد və ə. سودا anlamaz, pis düşünən.

BƏDSÜXƏN *f.* بدسخن 1) çərənləyən, çərənçi; 2) acidil, acı danışan.

BƏDŞƏKİL *f.* بد və ə. شکل biçimsiz, görkəmi pis olan.

BƏDTALE' *f.* بد və ə. طالع bəxti qara; talesiz, bədbəxt.

- BƏDTƏHRİZ** *f.* بد تحریر pis yazan, xətti pis olan.
- BƏDTƏR** *f.* بدتر daha pis, daha yaman.
- BƏDTƏRİQ** *f.* بد طریق 1) yolsuz, yolundan azmış; 2) dinsiz, dindən üz çevirmiş.
- BƏDTƏRİN** *f.* بدترین lap pis, lap yaman, son dərəcə pis.
- BƏDTİNƏT** *f.* بد طینت zət pis, xəbis, alçaq.
- BƏDUŞ** *f.* بدوش b a x bərduş.
- BƏDYÜMN** *f.* بد یمن talesiz, uğursuz.
- BƏDZAT** *f.* بد ذات 1) qeyri-qanuni doğulan; 2) *m.* əsli-kökü məlum olmayan; 3) *m.* dəcəl, nadinc.
- BƏEYNİH(İ)** *f.* به عینə eynilə, olduğu kimi.
- BƏƏSALLAH** *a.* بعث الله Allah yetirsin, Tanrı saxlasın.
- BƏGÜŞ** *f.* بگوش qulaqda olan.
- BƏĞƏL** *f.* بغل 1) qoltuq; 2) qucaq.
- BƏĞİ** *a.* بغی azğınlıq, yolundan çıxma.
- BƏĞL** *a.* بغل qatır.
- BƏHA'** *a.* بهاء 1) parlaqlıq, işıqlıq; 2) gözəllik, qəşənglik.
- BƏHA** *f.* بها 1) qiymət, dəyər; 2) artıq, baha.
- BƏHADAR** *f.* بهادر 1) qiymətli, dəyərlı; 2) baha, bahalı; 3) bahaçı, bahacıl.
- BƏHADİRANƏ** *f.* بهادرانه igidcəsinə, qəhrəman kimi.
- BƏHAİ** *a.* بهائی bəhailik məzhəbinə mənsub olan.
- BƏHANƏ** *f.* بهانه səbəb, dəlil.
- BƏHANƏPƏRDAZ** *f.* بهانه پرداز bəhanə gətirən, bəhanəsi olan.
- BƏHAR¹** *f.* بهار yaz (*ilin fəslı*).
- BƏHAR²** *a.* بهار b a x bohar.
- BƏHARƏNGİZ** *f.* بهار انگیز baharı gətirən, yazı canlandıran, çiçəkləndirən (*təbiət haqqında*).
- BƏHARİ** *f.* بهاری bahara mənsub olan, yazı aid olan.
- BƏHARİSTAN** *f.* بهارستان 1) baharı xatırladan gözəl və mötədil iqlim; 2) *m.* güllü-çiçəkli yer, yaz ölkəsi.

BƏHARİYYƏ *f.* بهار və *a.* به baharı vəsf edən şeir.

BƏHA(Y)İM *a.* بهائم || بهائم «bəhimə» *c.* heyvanlar.

BƏHƏQQ *f.* بهه və *a.* حق həqiqətən, doğrudan. **Bəhəqqi-xuda** بحق خدا Allahın köməyi ilə, Tanrıya əsaslanaraq.

BƏHƏM¹ *f.* بهم birgə, birlikdə, bərabər.

BƏHƏM² *f.* بهم əmələ gəlmə, törəmə.

BƏHƏMDİLİLƏH *f.* بهه və *a.* حمد الله Allaha şükür (olsun)!

BƏHƏR *f.* بهر meyvə.

BƏHƏSB *f.* بهه və *a.* حسب etibarilə, görə.

BƏHHAC *a.* بهاج çox sevincək, şad, üzgünlər.

BƏHHAS *a.* بحاث 1) tədqiqatçı, araşdırıcı; 2) mübahisə edən, mübahisə etməyi sevən.

BƏHİ *a.* بهی gözəl, göyçək.

BƏHİC *a.* بهيج 1) gözəl, qəşəng; 2) parlaq, işıqlı; 3) şən, şad; 4) açıq (*alın haqqında*) .

BƏHİMƏ *a.* بهيمه heyvan, dördayaqlı.

BƏHİMİYYƏT *a.* بهيميت heyvanlıq.

BƏHLƏ *f.* بهله 1) ov quşunu əl üstündə saxlamaq üçün ələ geyilən gön əlcək; 2) nifrin, qarğış, lənət.

BƏHLUL *a.* بهلول ərəb əsətirində xəlifə Harunərrəşidin zamanında yaşayıb (bəziləri onu Harunərrəşidin qardaşı sayırlar) özünü dəliliyə vurmuş alimin adı olub, sonralar ümumiləşərək «ayıq, sayıq», «dərrakəli», yaxud «təlxək, oyunbaz» mənalarında işlədilmişdir.

Bəhluli-danəndə بهلول داننده bilici Bəhlul.

BƏHMƏN¹ *f.* بهمن 1) doğru danışan, düz adam; 2) İran təqvimində on birinci ayın adı (19 yanvar – 19 fevral).

BƏHMƏN² *f.* بهمن dağdan yuvarlanan qar uçqunu.

BƏHÖKM *f.* بهه və *a.* حكم hökmündə, hökmü ilə.

BƏHR¹ *a.* بحر 1) dəniz; 2) böyük göl; 3) *m.* bir şeyin çox olduğu yer. **Bəhri-mühit** بحر محيط okean.

BƏHR² *a.* بحر şeir vəznü. **Bəhri-təvil** بحر طويل əruzun nəsr kimi yazılmış və müəyyən vəznə oxunan qafiyəli növü.

BƏHR³ *f.* بحر 1) məhsul, bəhər; 2) hissə, pay; 3) xeyir, mənfəət.

BƏHRAM *f.* بهرام b a x **mərrix**.

BƏHREYN *a.* بحرين 1) iki dəniz; 2) *m.* iki göz.

BƏHRƏ *f.* بهره pay, hissə, qismət.

BƏHRƏDAR *f.* بهره دار b a x **bəhrəvər**.

BƏHR'ƏLTAF *a.* بحر الطاف «yaxşılıq dənizi» *m.* çox yaxşılıq edən.

BƏHRƏMƏND *f.* بهره مند 1) hissəsi olan, payçı; 2) fayda götürən, pay alan.

BƏHRƏN *a.* بحرًا dəniz yolu ilə, su yolu ilə, dənizlə.

BƏHRƏVƏR *f.* بهره ور payı olan, hissəsi, nəsibi olan.

BƏHRƏYAB *f.* بهره ياب fayda götürən, mənfəət alan.

BƏHRİ(YYƏ) *a.* بحري || بحريه 1) dənizə aid, dəryyəyə aid, dənizdə olan; 2) hərbi dəniz qüvvələri, hərbi dəniz hissələri; donanma.

BƏHS *a.* بحث 1) bir məsələ haqqında ətraflı danışma; mübahisə; 2) mərcələşmə, çəkişmə; 3) hər hansı bir elmin və ya əsərin müəyyən mövzunu əhatə edən hissəsi; 4) söhbət.

BƏXİL *a.* بخيل 1) xəsis, simic; 2) paxıl.

BƏXS¹ *f.* بخش 1) bəxşiş; 2) təqsirindən keçmə; 3) qisim, hissə.

BƏXS² *f.* بخش bağışlayan, verən.

BƏXSAYIŞ *f.* بخشایش 1) bağışlama, peşkəş etmə; 2) günahından, təqsirindən keçmə.

BƏXSƏNDƏ *f.* بخشنده 1) bağışlayan, peşkəş edən; 2) günahından, təqsirindən keçən.

BƏXSİ *f.* بخشى heyrət etmə, heyran qoyma.

BƏXSİŞ *f.* بخشيش 1) bağışlanan şey; 2) peşkəş, hədiyyə.

BƏXT *f.* بخت 1) tale, qismət; 2) səadət, xoşbəxtlik. **Bəxti-bidar** بخت بيدار bəxti ayaq üstündə olan, bəxti oyaq; **bəxti-xabalud** بخت

خواب آلود «*bəxti yuxulu*» bəxti yatmış, bədbəxt; **bəxti-siyah** بخت سیاہ b a x **bəxtsiyah**.

BƏXTİYAR *f.* بختیار *xoşbəxt, ağgün.*

BƏXTSİYAH *f.* بخت سیاہ *qarabəxt, talesiz.*

BƏİD *a.* بعيد 1) uzaq, uzaqda olan; 2) iraq, uzaq; 3) yad, özgə; 4) qəribə, əcaib.

BƏİR *a.* بعير *dəvə.*

BƏİSTİLƏH *f.* به *və a.* اصطلاح *izafət birləşməsinin «demişkən» mənasında birinci tərəfi, məs.: bəistilahi-türk باصطلاح ترک türklər demişkən; türkün sözü.*

BƏKƏRƏT *a.* بکارت 1) qızlıq, bakirəlik; 2) *m.* saflıq, təmizlik.

BƏKTAŞI *f.* بکتاشی *təsəvvüf təriqətlərindən birinin adı.*

BƏQA' *a.* بقاء 1) daimilik, əbədilik; 2) davam, davam etmə; 3) axirət, o biri dünya; 4) fani, puç; 5) fəlsəfədə: varlıq.

BƏQAPƏZİR *a.* بقا *və f.* پذیر 1) daimi, əbədi; 2) davam edən, davamlı.

BƏQAYA *a.* بقايا «*bəqiyə*» *c.* qalıqlar, qalanlar.

BƏQEYR *f.* به *və a.* غير *başqa, digər.*

BƏQƏR *a.* بقر *iribuynuzlu heyvan, qaramal.*

BƏQƏRƏ *a.* بقره *inək.*

BƏQİYYƏ *a.* بقيه 1) artıq qalan, yerdə qalan, qalıq; 2) ardı, dalı; 3) dağılmış bina və s. qalığı, xarabalığı.

BƏQİYYƏTÜSSEYF *a.* بقیت السیف 1) qılıncdan qurtaran, qırğından salamat qalan, ölümdən qurtaran; 2) *m.* qalıq, tör-töküntü.

BƏQQAL *a.* بقال *ərzaq satan.*

BƏQQALXANƏ *a.* بقال *və f.* خانه b a x **bəqqaliyyə.**

BƏQQALİYYƏ *a.* بقالیه *ərzaq dükkanı.*

BƏQQƏM *a.* بقم *səndəl ağacı, səndəl.*

BƏQLƏ *a.* بقله *göyərti, səbzi.*

BƏL' *a.* بلع 1) udma, uduş; 2) hopdurma, canına çəkmə.

BƏLA *a.* بلا 1) dərd, qüسسə; 2) çətinlik, sıxıntı; 3) cəza.

BƏLABAR *a.* بلا və *f.* بار bəla yağdırən, bəla gətirən.

BƏLACU *a.* بلا və *f.* جو özünü bəlaya salan, macərə axtaran.

BƏLADƏT *a.* بلادət axmaqlıq, sarsaqlıq.

BƏLADİDƏ *a.* بلا və *f.* دیده b a x bəlazədə.

BƏLAĞ *a.* بلاغ 1) xəbər vermə, bildiriş; 2) rəsmi məlumat.

BƏLAĞƏT *a.* بلاغت 1) fikri incə, açıq gözəl ifadələrlə anlatma; 2) natiqlik bacarığı, natiqlik məharəti.

BƏLAĞƏTFÜRÜŞ *a.* بلاغت və *f.* فروش özünü bəlağətli göstərməyə çalışan, danışığında yerli-yersiz çətin anlaşılan sözlər işlədən.

BƏLAĞƏTPƏRDƏZ *a.* بلاغت və *f.* پرداز 1) bəlağətlə danışan, fikrini gözəl və səlis ifadə edən; 2) *m.* danışığında anlaşılmayan, çətin və qəliz sözlər işlədən.

BƏLAĞƏTPİŞƏ *a.* بلاغت və *f.* پیشه bəlağətlə danışan, natiqlik məharəti olan.

BƏLAHƏT *a.* بلاهت axmaqlıq, giclik, sarsaqlıq, əbləhlik.

BƏLAKƏŞ *a.* بلا və *f.* كش bəla çəkən, əziyyət çəkən, başibəlalı.

BƏLAYA *a.* بلايا «bəliyyə» *c.* bəlalər, bədbəxtliklər.

BƏLAZƏDƏ *a.* بلا və *f.* زده bəla görmüş, bədbəxtliyə düşər olmuş.

BƏLDƏ *a.* بلدə kiçik şəhər, qəsəbə.

BƏLƏD *a.* بلد 1) ölkə; 2) vilayət; 3) şəhər.

BƏLƏDİ *a.* بلدی 1) şəhərə, ölkəyə aid olan; 2) şəhərli; 3) yerli, məhəlli.

BƏLƏDİYYƏT *a.* بلدیت bələdlik, tanışlıq, bələd olma.

BƏLĞƏM *a.* بلغم öskürəkən ifraz olunan selikli maddə, hayxırıq.

BƏLĞƏMİ *a.* بلغمی 1) selikli, bəlgəmli; 2) *m.* fleqmatik, laqeyd, key.

BƏLĞƏMİMƏZAC *a.* مزاج بلغمی 1) boğazından bəlgəm gələn; 2) *m.* laqeyd, key, ağırtərpənən.

BƏLHÜMƏZƏLL *a.* بلهم اضل «bəlkə, onlar yollarını daha çox azmışlar» (*Qur'anda bir ayənin sonu*).

BƏLİ *f.* بلى hə.

BƏLİD *a.* بليد küt, gec başa düşən; axmaq, sarsaq.

BƏLİDÜZZEHN *a.* بليد الذهن kütbeyin.

BƏLİĞ *a.* بليغ 1) bəlağətlə danışan, yazan, fikrini gözəl ibarələrlə ifadə edən; 2) bəlağətli, bəlağətlə söylənən, yazılan; 3) ifadəli; 4) təsirli, effektiv; 5) həddi-bülüğa çatmış, yetmişmiş.

BƏLİĞANƏ *a.* بليغ və *f.* انه təəssüratla, təsirlə.

BƏLİH *a.* بله axmaq, gic, sarsaq, əbləh.

BƏLİS *a.* بلس iblis (*əsasən şeyrdə vəzn xatirinə «iblis» əvəzinə «bəlis» işlədilir*).

BƏLİ(YYƏ) *a.* بليه || بلى 1) bəla, müsibət; 2) çətinlik, ağırlıq.

BƏL'UM *a.* بلعوم qırtlaq.

BƏM *a.* بم 1) simli musiqi alətlərində qalın səs çıxaran sim, tel; 2) həmin simin, telin çıxardığı səs.

BƏMÜCƏRRƏD *f.* به və *a.* مجرد izafət birləşməsinin «olunca, görə» mənasında işlənən birinci tərəfi, məs.: **Bəməcərrədi-təklif** بمجرد تکليف təklifə görə, təklif olunca.

BƏN *f.* بن xal.

BƏNADİR *a.* بنادر «bəndər» *c.* limanlar.

BƏNAM *f.* بنام 1) adlı, adına; 2) məşhur, şöhrətli, adlı-sanlı.

BƏNAN *a.* بنان barmaq, barmağın ucu.

BƏNAT *a.* بنات «bint» *c.* qızlar.

BƏNATÜNNƏ'S *a.* بنات النعش Böyük Ayı bürcü.

BƏND *f.* بند 1) bağ, ip; 2) suyun qarşısını kəsmək üçün divar, sədd; 3) paraqraf (*sənəddə*); 4) bir neçə misradan ibarət şeir bölgüsü; 5) bağlı, əlaqədar; 6) zəncir, qandal; 7) həbs; 8) aşiq, vurğun; 9) oynaq, buğum, düyün; 10) biclik, hiylə. **Bəndi-rikab** بند ريكاب üzənginin qayıışı; **bəndi-şəmsir** بند شمشير qılıncın qayıışı.

BƏNDƏ *f.* بنده 1) dustaq; 2) kölə, qul; 3) insan, adam; 4) kor-koranə tabe olan; 5) mən (*qarşısındakına hörmət olaraq işlədilir*).

BƏNDƏFƏRMAN *f.* بنده فرمان buyruq qulu, hər bir tapşırığı sözsüz yerinə yetirən.

BƏNDƏGAN *f.* بندگان «*bəndə*» *c.* bəndələr.

BƏNDƏGİ *f.* بندگی bəndəlik, qulluq.

BƏNDƏNƏVAZ *f.* بنده نواز *b a x* bəndəpərvər.

BƏNDƏPƏRVƏR *f.* بنده پرور qulunu yaxşı saxlayan, quluna yaxşı baxan (*Allahın sifətlərindən biri*).

BƏNDƏPƏRVƏRANƏ *f.* بنده پرورانه qullarını yaxşı saxlayaraq.

BƏNDƏR *f.* بندر *b a x* bəndərgah.

BƏNDƏRƏK *f.* بندرک 1) kiçik liman; 2) liman və boğaz ağızlarında salınan kiçik qala.

BƏNDƏRGAH *f.* بندرگاه liman.

BƏNDƏVAN *f.* بندوان qul, kölə, əsir.

BƏNDƏZADƏ *f.* بنده زاده «*bəndədən doğulmuş*» «oğlum» mənasında evfemistik ifadə.

BƏNƏFSƏC *a.* بنفسج *b a x* bənəfsə.

BƏNƏFSƏ *f.* بنفشه yazın əvvəllərində açılan mavi rəngli zərif çiçək, bənövşə.

BƏNƏFSƏZAR *f.* بنفشه زار bənövşə çox olan yer, bənövşəlik.

BƏNG *f.* بنگ 1) toxumundan narkotik maddə hazırlanan bitki; 2) həmin bitkidən alınan narkotik maddə, tiryək.

BƏNGİ *f.* بنگی bəng düşkünü, bəng narkomanı.

BƏNGİYANƏ *f.* بنگیانه bəngi kimi, narkomancasına.

BƏNİ *a.* بنی «*ibn*» *c.* 1) *t.* övlad; 2) *t.* nəsil, tayfa. **Bəni-Adəm** بنی آدم Adəm övladı, insan(lar); **bəni-İsrail** بنی اسرائیل İsrail övladı, yəhudilər.

BƏNNA *a.* بنا bina tikən usta.

BƏR¹ *f.* بر 1) yan, kənar; 2) qapı.

BƏR² *f.* بر 1) meyvə, məhsul; 2) *m.* səmərə, mənfəət.

BƏR³ *f.* بر 1) köks, sinə; 2) üzrə.

BƏR⁴ *f.* بر اпарان, aparıcı.

BƏR' *ə.* بر sağalma, yaxşı olma, şəfa tapma.

BƏRABƏR *f.* برابر 1) bir-biri ilə düz gələn; 2) qarşı-qarşıya, üz-üzə; 3) birgə, birlikdə.

BƏRADƏR *f.* برادر 1) qardaş; 2) *m.* dost.

BƏRADƏRANƏ *f.* برادرانə qardaş kimi, qardaşcasına.

BƏRƏT¹ *ə.* برائت 1) günahsızlıq, təqsirsizlik; 2) təqsirdən qurtarma, təmizə çıxma.

BƏRƏT² *ə.* براعت 1) məharət, bacarıq; 2) üstünlük, mükəmməllik.

BƏRAHİMƏ *ə.* براهمه «*brəhmən*» *c.* 1) hindlilər; 2) *t.* hindli atəşpərəst baş ruhani.

BƏRAHİN *ə.* براهين «*bürhan*» *c.* dəlillər, sübutlar.

BƏRAŞÜFTƏ *f.* براشفته 1) əhvalı qarışmış, ovqatı təlx olmuş; 2) həyəcanlanmış, qeyzlənmiş.

BƏRAT *ə.* برات 1) bir yerdən başqa yerə göndərilən pul və ya qiymətli şey; 2) təhvil qəbzi, təhvil kağızı; 3) Məhəmmədə peyğəmbərlik xəbərinin verilməsi; Məhəmmədin qızı Fatimənin toyu, on ikinci imam Mehəddinin anadan olduğu gün və gecə (*bu hadisələr müxtəlif illərdə, lakin eyni gündə – şaban ayının 15-də olmuşdur*).

BƏRATÜLQÖVL *ə.* برات القول «*danişiq baratı*» protokol.

BƏRAVƏRDƏ *f.* برآورده 1) əmələ gəlmiş, əldə edilmiş, hasil olmuş; 2) icra edilmiş.

BƏRAY *f.* برای izafət birləşməsinin «üçün, ötrü» mənasında birinci tərəfi, məs.: **Bərayi-mən** برای من mənim üçün, məndən ötrü; **bərayi-ehiyat** برای احتیاط ehtiyat üçün.

BƏRAYA *ə.* برایا «*bəriyyə*» *c.* insanlar, adamlar.

BƏRAZƏNDƏ *f.* برازنده layiq, layiqli, dəyərlı.

BƏRBAD *f.* بر باد «*küləyə*» 1) xarab, pis; 2) çirkli, bulanmış.

BƏRBƏT *ə.* بر بربط 1) saza bənzəyən simli musiqi aləti; 2) tökülmə, sıçrama; 3) ləpələnmə, dalğalanma.

BƏRCA *f.* برجا yerində, münasib.

BƏRCƏHƏNNƏM *f.* بر və ə. جهنم cəhənnəm! cəhənnəmə ki!

BƏRCƏSTƏ *f.* برجسته 1) görkəmli; 2) qabarıq.

BƏRCİS *f.* برجیس b a x **bircis**.

BƏRÇƏSP *f.* برچسپ yarlıq, etiket.

BƏRÇİDƏ *f.* برچیدە yığılmış, yığışdırılmış (*süfrə haqqında*).

BƏRD¹ ə. برد soyuq. **Bərdi-əcuz** عجز برد qışın son soyuqları.

BƏRD² ə. برد daş.

BƏRDAR¹ *f.* بردار 1) bar verən, meyvə verən, meyvəli; 2) *m.* xeyir verən, mənəfət verən.

BƏRDAR² *f.* بردار dar ağacına çəkilmiş, asılmış.

BƏRDAŞT *f.* برداشت 1) yığım, toplama; 2) muğamatın giriş hissəsi.

BƏRDƏ *f.* برده kölə, qul.

BƏRDƏVAM *f.* بر və ə. دوام davamlı, daimi.

BƏRDİ *f.* بردی papirus.

BƏRDUŞ *f.* بردوش çiyinləri üstündə, çiyində.

BƏRƏVAT ə. بروات «*bərat*» *c.* baratlar.

BƏRƏD ə. برد dolu (*yağıntı*).

B(Ə)RƏHMƏN ə. برهمن *əslī sanskr.* 1) hindlilərin ən qədim dini olan brahma dininə etiqad edən adam; 2) hindli və ya atəşpərəstlik ruhanisi.

BƏRƏKAT ə. برکات «*bərakət*» *c.* bərəkətlər, bolluqlar.

BƏRƏKƏT ə. برکت çoxluq, bolluq.

BƏRƏKS *f.* بر və ə. عكس əksinə olaraq, tərsinə olaraq.

BƏRƏSM *f.* به və ə. رسم izafət birləşməsinin «adətə görə» mənasında birinci tərəfi, məs.: **bərəsmi-adət** برسم عادت adət rəsmində, adətə görə.

BƏRF *f.* برف qar.

BƏRFAB *f.* برف آب sulu qar.

BƏRFƏK *f.* برفك 1) dabaq, ağız yarası; 2) inciçiçəyi.

BƏRFƏRZ *f.* بر və ə. فرض fərz edək ki... tutaq ki...

BƏRFRİZƏ *f.* بریزه girov.

BƏRFRUB *f.* برف روب qartəmizləyən.

BƏRG *f.* برگ 1) yarpaq; 2) vərəq, səhifə. **Bərgi-eyş** عیش برگ yaşayış vəsaiti; **bərgi-gah** برگ گاه saman yarpağı; **bərgi-xəzan** خزان برگ payız yarpağı, payızda ağacdən tökülən sarı yarpaq, xəzəl.

BƏRGƏŞT(Ə) *f.* برگشته || برگشت dönmə, qayıtma, geri dönmə; tərsinə çevrilmə.

BƏRGÜ BAR *f.* برگ وبار 1) yarpaq və meyvə; 2) *m.* vəsait.

BƏRGÜ NƏVA *f.* برگ و نوا 1) sərvət, var-dövlət; 2) yaşayış vəsaiti.

BƏRGÜ SAZ *f.* برگ و ساز 1) silah, yaraq; 2) yaşayış vəsaiti.

BƏRGÜZAR *f.* برگذار yadigar verilən hədiyyə.

BƏRGÜZİDƏ *f.* برگزیده bəyənilmiş, seçilmiş, seçmə.

BƏRHƏQQ *f.* برحق və ə. haqq üzrə, düz, doğru.

BƏRHƏM *f.* برهم qarmaqarışıq, dağınıq, qarışıq.

BƏRHƏMZƏDƏ *f.* برهمزده bir-birinə qarışmış, qarışıq.

BƏRHƏVA *f.* بر هوا və ə. havaya buraxılmış, uçurulmuş.

BƏRHƏYAT *f.* بر حیات və ə. diri, canlı.

BƏRXANƏ *f.* برخانه böyük qonaq otağı.

BƏRXƏ *f.* برخه riyaziyyatda: kəsr.

BƏRXUR *f.* برخور hissə, pay.

BƏRXURD *f.* بر خورد 1) təsadüf; 2) qabağını alma; 3) toqquşma.

BƏRXURDAR *f.* بر خوردار 1) faydalanmış, mənfəət götürmüş; 2) arzusuna yetişmiş; xoşbəxt.

BƏRİD *f.* برید qasid, çapar.

BƏRİN *f.* برین 1) yüksək, uca; 2) *m.* ali, yüksək.

BƏRİ *ə.* بری 1) sağalmış, qurtulmuş; 2) pak, təmiz; 3) bəraət qazanmış; günahsız; 4) kənar, iraq; 5) azad.

BƏRİYÜZZİMMƏ *ə.* بری الذمه borc və ya təqsirdən qurtularaq bəraət qazanmış, borcu və ya təqsiri bağışlanmış.

BƏRKƏMAL *f.* بر və *a.* كمال 1) sapsağlam; 2) tam, mükəmməl; 3) büsbütün, tamamilə; 4) nöqsansız, qüsursuz.

BƏRKƏŞİDƏ *f.* برکشیده 1) çəkilmiş, sıyrılmış, qınından çıxarılmış; 2) ucaldılmış, qaldırılmış; 3) irəli çəkilmiş.

BƏRQ *a.* برق 1) ildırım, şimşək; 2) parıltı, parlama. **Bərqi-ah** برق آه soyuq ah.

BƏRQASA *a.* برق və *f.* آسا ildırım kimi, çox sürətlə, sürətli.

BƏRQƏRAR *f.* بر və *a.* قرار möhkəm, daimi, davamlı, dəyişməyən, sabit.

BƏRQƏSD *f.* بر və *a.* قصد qəsdən, bilə-bilə, bilərəkdən.

BƏRQÜ RƏ'D *a.* برق و رعد tufan; ildırım və göy gurultusu.

BƏRMƏLA *f.* بر və *a.* ملا aşkar, aydın, göz qarşısında.

BƏRMURAD *f.* بر və *a.* مراد muradına çatma, arzusu yerinə yetmə.

BƏRNA *f.* برنا gənc, dəliqanlı.

BƏRNAMƏ *f.* برنامه 1) proqram; 2) cədvəl; 3) plan, iş planı; 4) reqlament.

BƏRR *a.* بر 1) quru (*dəniz müqabili*); 2) biyaban, səhra, susuz yer; 3) quruluq, susuzluq.

BƏRRADƏ *a.* براده maye soyutmaq üçün qab.

BƏRRAQ *a.* براق 1) çox parlaq; parıldayan; 2) bərq vuran, parıldayan.

BƏRRANİ *a.* برانی 1) çöldə olan, yabanı; 2) xarici, zahiri; 3) şəriət ehkamlarına riayət etməyən.

BƏRRƏ *f.* بره quru.

BƏRRƏN *a.* برراً quru ilə, quru yolu ilə.

BƏRRİYYƏ¹ *a.* بریه çöl, səhra, biyaban.

BƏRRİYYƏ² *a.* بریه insan, adam; xalq.

BƏRRÜ BİYABAN *a.* بر və *f.* بیابان 1) çöl və səhra; 2) düzənlik.

BƏRPA *f.* برپا əmələ gəlmiş, təşkil edilmiş; qurulmuş.

BƏRS *a.* برص üz-gözü səpmiş, bədəni səpmiş.

BƏRSƏR *f.* برسر üstə, üstünə, üzərinə.

BƏRŞ *f.* برش *asli y.* tiryək qatılmış şərab.

BƏRŞİKƏST(Ə) *f.* برشکسته || برشکست sınıq çıxmış, müflis olmuş.

BƏRTƏR *f.* برتر daha yüksək, əla.

BƏRTƏRƏF *f.* بر və ə. طرف dəf etmə, aradan qaldırma.

BƏRVƏCH *f.* بر və ə. وجه kimi, üzrə, uyğun, uyğun olaraq.

BƏRZƏX *ə.* برزخ 1) iki şey arasındakı fasilə, birləşmə xətti; 2) ölürlərin ruhlarının qiyamətə qədər duracaqları yer; 3) iki qurunu ayıran su zolağı; 4) *m.* əzablı yer, cəhənnəm.

BƏS *f.* بس kifayət, kafi, kifayət qədən.

BƏ'S *ə.* بعث 1) göndərmə, yollama; 2) dirilmə, dirçəlmə, oyanma; 3) səbəb olma.

BƏSA *f.* بسا çox, xeyli.

BƏSAİT *ə.* بسائط «*bəsit*» *c.* bəsit cisimlər, sadə cisimlər, bəsit şeylər.

BƏSALƏT *ə.* بسالت igidlik, qəhrəmanlıq, qoçaqlıq.

BƏSAN *f.* بسان kimi, oxşar, bənzər, tək, təkin.

BƏSARƏT *ə.* بصارت 1) uzaqgörənlik; 2) diqqət; 3) *m.* bəxt, tale.

BƏSATİN *ə.* بساطين «*bustan*» *c.* bostanlar.

BƏSƏL *ə.* بصل soğan.

BƏSƏR *ə.* بصر 1) görmə, görüş; 2) göz.

BƏSƏST *f.* بس است bəsdir, kifayətdir.

BƏ'SƏT *ə.* بعثت peyğəmbərin Allah qarşısında borcunu yerinə yetirməyə başlaması, insanları dinə dəvət etməyə başlaması.

BƏSİ *f.* بسی 1) çoxluq, çox; 2) bir çox.

BƏSİM *ə.* بسيم gülüzlü, gözəl.

BƏSİR *ə.* بصير 1) görə, görücü; 2) görəb anlayan, bəsirətli; 3) gözüaçıq.

BƏSİRƏT *ə.* بصيرت b a x **ibtisar**.

BƏSİRƏTKAR *ə.* بصيرت və *f.* کار gözüaçıq, uzaqgörən.

BƏSİT *ə.* بسيط 1) düz, hamar; 2) açıq, geniş; 3) sadə, yalnız bir ünsürdən ibarət olan; 4) əruz vəznində şeir ölçüsü.

BƏSS *ə.* بث 1) dağılma, saçma, yayılma; 2) bildirmə, izhar etmə.

BƏST¹ *f.* بست 1) bağlı, əlaqəli; 2) bəzi ölkələrdə: hökumətin və ya dinin təqibindən qaçıb ziyarətgaha, səfərxanaya, məşhur adamın evinə və s. pənah aparan adamın olduğu yer.

BƏST² *ə.* بسط 1) döşəmə, sərmə, yayma; 2) döşənəcək.

BƏSTƏ¹ *f.* بسته 1) bağlı, bağlanmış; 2) aidlik, əlaqə; 3) musiqi əsəri; 4) əlaqədar, asılı; 5) bağlama (*poçtla göndərilən şey*).

BƏSTƏ² *f.* بسته orta; nə balaca, nə də böyük (*boy haqqında*).

BƏSTƏDƏHAN *f.* بسته دهان ağzı bağlı, dinməz, danışmaz.

BƏSTƏKAR *f.* بسته کار musiqi bəstələyən sənətkar, bəstəçi.

BƏSTƏR *f.* بستر 1) yataq, yorğan-döşək; 2) lək.

BƏSTƏRİ *f.* بستری yorğan-döşəkdə yatan xəstə, naxoş.

BƏ'SÜLBƏLA *ə.* بأسل البلا ən pis bəla.

BƏ'S *ə.* بأش zərər, ziyan.

BƏŞARƏT *ə.* بشارت şad xəbər, gözaydınlığı, muştuluq.

BƏŞAŞƏT *ə.* بشاشت şadlıq, sevinc, şənlik.

BƏŞƏR *ə.* بشر insan, adam.

BƏŞƏRƏ *ə.* بشره 1) dərinin üst təbəqəsi, dərinin üst qatı; 2) insanın xarici görünüşü, qiyafət.

BƏŞƏRİ *ə.* بشرى bəşərə aid, insana aid, insani.

BƏŞƏRİYYƏT *ə.* بشرية 1) insanlıq, insanlar; 2) insanlıq, adamlıq.

BƏŞƏRPƏRVƏR *ə.* بشر və *f.* پرور insanları sevən, insanpərvər.

BƏŞƏRTA, BƏŞƏRTİ *f.* به və *ə.* شرطی bu şərtlə, bu şərtlə ki...

BƏŞİR *ə.* بشير şad xəbər gətirən, muştuluqçu, müjdəçi.

BƏŞŞAŞ *ə.* بشاش gülərzüzlü, şad, sevincək.

BƏŞUŞ *ə.* بشوش şən, şad.

BƏŞÜKRANƏ *f.* به və *ə.* شكر və *f.* انه minnətdar olaraq.

BƏTAƏT *ə.* بطاءت yavaşlıq, sürətsizlik.

BƏTALƏT *a.* بطالت 1) ağır tərپənmə, süstlük; 2) *m.* tənbellik, fəaliyyətsizlik.

BƏTƏHQİQ *f.* به və *a.* تحقيق yəqin, doğrudan, həqiqətən.

BƏTƏXSİS *f.* به və *a.* تخصيص xüsusilə, ələlxüsus.

BƏTƏMAMƏ(N) *f.* به və *a.* تمامًا || tamamə tamamilə, bütünlüklə.

BƏTİ *a.* بطى yavaş, sürətsiz, asta.

BƏTİN *a.* بطين yekəqarın, qarnıyoğun.

BƏTİYÜLHƏZM *a.* بطى الهضم gec həzm olunan.

BƏTN *a.* بطن 1) qarın; 2) sirr; 3) *m.* dərinlik, mənə; 4) *m.* soy, nəsil.

BƏTNİ *a.* بطنى qarına aid olan.

BƏTR *a.* بتر kəsmə, kəsib ayırma.

BƏTRÜLÜZV *a.* بتر العضو bədənün müəyyən üzvünün kəsilməsi.

BƏTŞ *a.* بطش 1) basqın, hücum; 2) *m.* zorlama, güc, qüvvə; 3) *m.* iqtidar, qüdrət.

BƏTTAL¹ *a.* بطل 1) qüvvədən düşmüş, boş; 2) işləməyən, nasaz.

BƏTTAL² *a.* بطل 1) qəhrəman, igid, qoçaq, cəsur.

BƏTUL *a.* بتول kişi ilə əlaqəsini kəsən (*qadın haqqında*).

BƏVADİ *a.* بوادى «badiyə» *c.* çöllər, səhralar.

BƏVAHİR *a.* بواهر «bahir» *c.* 1) zahirdə olanlar, göz önündə olanlar; 2) *m.* gözəllər.

BƏVAQİ *a.* بواقى «baqi» *c.* qalanlar, qalıqlar.

BƏVASİR *a.* بواسير düzbağırsağın aşağı hissəsində qan damarlarının şişməsindən əmələ gələn xəstəlik, babasil.

BƏVVAB *a.* بواب 1) qapıçı; 2) dalandar.

BƏYAN *a.* بيان 1) anlatma, söyləmə; 2) gözəl yazma; 3) üslubiyat; 4) ərizə.

BƏYANAT *a.* بيانات «bəyan» *c.* 1) *t.* deklarasiya; 2) *t.* müsahibə.

BƏYANNAMƏ *a.* بيان və *f.* نامه yazılı müraciət, müraciətnamə.

BƏYAZ¹ *a.* بياض ağ. Bəyazi-eyn عين بياض gözün ağı.

BƏYAZ² *a.* بياض şeir, dua və s. nümunələri yazılmış əlyazma kitabının bir forması.

BƏYYİN *a.* بين aşkar, aydın, açıq.

BƏYYİNAT *a.* بينات «bəyyinə» *c.* dəlillər, sübutlar.

BƏYYİNƏ *a.* بينه 1) qəti dəlil, sübut; 2) şahidlik.

BƏ'Z *a.* بعض 1) bəzi; 2) bir hissə, bir qədr.

BƏZAƏT *a.* بضاعت 1) maya, sərmayə; 2) qiymət, dəyər; 3) sər-vət, var, mal-mülk.

BƏZAYE' *a.* بضایع «bazaət» *c.* sərvətlər, var-dövlət.

BƏZƏN *a.* بعضاً hərdənbir, bəzi vaxt.

BƏ'Zİ *a.* بعضی hamısı yox, bir parası.

BƏ'ZL *a.* بذل 1) əsirgəməmə, bol-bol sərf etmə; 2) bağıqlama, vermə. **Bəzli-can** بذل جان can vermə, canını əsirgəməmə.

BƏZLƏ *a.* بذله incə zarafat, məzəli söz.

BƏZM *f.* بزم 1) eyş-işrət, kef məclisi // yığıncaq, məclis; 2) söh-bət, ixtilat.

BƏZMARA *f.* بزمارا məclisi bəzəyən, yığıncağın bəzəyi.

BƏZMƏFRUZ *f.* بزم افروز məclisi işıqlandıran, yığıncağı şən-ləndirən.

BƏZMGAH *f.* بزماگه kef məclisi, işrət məclisi, eyş-işrət yeri.

BƏZMİYYƏ *f.* بزم və *a.* به eyş-işrət poeziyası.

BƏZR *a.* بذر 1) toxumluq dən; 2) kətan toxumu.

BƏZRƏNGÜŞ *f.* بزرنگوش b a x **mərzəncüş**.

BƏZZAZ *a.* بزاز arşın malı satan, arşınmalçı.

BƏZZAZİYYƏ *a.* بزازیه parça, arşınmal.

BİAB *f.* بی آب susuz.

BİABRU *f.* بی آبرو «üzündə su olmayan» həyasız, abırsız.

BİAHƏNG *f.* بی آهنگ ahəngsiz, vəznətsiz.

BİAMAN *f.* بی və *a.* امان b a x **biəman**.

BİARAM *f.* بی آرام 1) aramsız, fasiləsiz; 2) ardıcıl.

BİBAK *f.* بی باک 1) qorxusuz, qorxmadan; 2) qoçaq, cəsur, igid.

BİBALÜ PƏR *f.* بی بال و پر qolsuz-qanadsız.

BİBAR¹ *f.* بی بار yüksüz.

BİBAR² *f.* بی بار meyvəsiz, bəhərsiz, bəhrəsiz.

BİBARÜ BƏRG *f.* بی بارو برگ 1) meyvəsi və yarpağı olmayan; meyvəsiz, məhsulsuz; 2) *m.* lüt, müflis.

BİBƏDƏL *f.* بی və ə. بدل əvəzsiz, əvəzi olmayan.

BİBƏHRƏ *f.* بی بهره 1) faydasız; 2) məhrum olan; 3) əbəs, nahaq.

BİBƏQA' *f.* بی və ə. بقاء fani, öteri, daimi olmayan.

BİBƏRG *f.* بی برگ 1) yarpaqsız; 2) *m.* kasıb, yoxsul.

BİBƏSARƏT *f.* بی və ə. بصارت b a x **bibəsirət**.

BİBƏSƏR *f.* بی və ə. بصر 1) anlamaz, qanmaz; 2) ehtiyatsız.

BİBƏSİRƏT *f.* بی və ə. بصیرت 1) anlaşıq, qanmaz; 2) uzağı görməyən.

BİBİDAYƏT *f.* بی və ə. بدایت başlanğıcsız, ibtidasız.

BİBÜNYAD *f.* بی və ə. بنیاد bünövrəsiz, əsassız; əsası, bünövrəsi olmayan.

BİCA *f.* بی جا 1) yersiz, nahaq yerə; 2) əbəs, yaramaz; 3) *m.* boş, mənasız.

BİCAN *f.* بی جان cansız, ruhsuz, ölü.

BİCANAN *f.* بی جانان sevgilisiz, canansız, sevgilisi olmayan.

BİCANANƏ *f.* بی جانانه sevgilisiz, sevgilisi olmayan (*oğlan haqqında*).

BİCƏHƏT *f.* بی və ə. جهت 1) səbəbsiz; 2) bihudə.

BİCÜRM *f.* بی və ə. جرم günahsız, təqsirsiz.

BİCÜRMÜ GÜNAH *f.* بی və ə. جرم və *f.* گناه günahsız, təqsirsiz olaraq.

BİÇARƏ *f.* بی چاره 1) çarəsiz, əlacsız; 2) yazıq, miskin.

BİÇİZ *f.* بی چیز heç bir şeyi olmayan, yoxsul, kasıb.

BİÇUN *f.* بیچون bənzəri olmayan, oxşarsız (*əsasən Allah haqqında işlədilir*).

BİÇUNÜ ÇƏRA *f.* بی چون و چرا etirazsız, şərtsiz, danışıqsız.

BİD *f.* بید 1) söyüd; 2) güvə. **Bidi-məcnun (müəlləq)** بید مجنون||امعلق sallaq söyüd (*budaqları aşağı sallanan söyüd ağacı*).

BİDAD *f.* بی داد 1) ədalətsiz; 2) zülm, əziyyəət; 3) fəryad, fəğan; 4) qanunsuz.

BİDADGƏR *f.* بی دادگر insafsız, zalım.

BİDANƏ *f.* بی دانه toxumsuz, tumsuz (*üzüm, tut və s. haqqında*).

BİDAR *f.* بیدار 1) oyaq, oyaniq; 2) ayıq-sayıq; 3) *m.* xəbərdar, ayıq, huşlu.

BİDAYAT *a.* بدايات «*bidayət*» *c.* başlanğıclar.

BİDAYƏT *a.* بدایت başlanğıc, əvvəl.

BİDAYƏTƏN *a.* بدایتاً başlayaraq, ilk dəfə.

BİDDƏFƏAT *a.* بالدفعات dəfələrlə, bir neçə dəfə.

BİDEH *f.* بده vergi.

BİDƏĞDƏĞƏ *f.* بی və ə. دغدغه səs-küysüz, hay-küysüz.

BİDƏLİL *f.* بی və ə. دلیل 1) səbəbsiz; 2) sübutsuz, dəlilsiz, əsassız.

BİDƏMAĞ *f.* بی دماغ 1) dərdsiz, ağrımayan; 2) etinasız, soyuqqanlı.

BİDƏRD *f.* بیدرد dərdsiz, qəmsiz, dərdi-qəmi olmayan.

BİDƏRMAN *f.* بی درمان *b a x* **bidəva** (*1-ci mənada*).

BİDƏSTÜ PA(Y) *f.* بی دست و پای|| بی دست و پای əlsiz-ayaqsız, aciz, yazıq, bacarıqsız.

BİD'ƏT *a.* بدعت 1) köhnə fikirli adamların bəyənmədiyi yenilik; 2) *b a x* küfr.

BİDƏVA *f.* بی və ə. دوا 1) dərmansız, davasız; 2) çarəsiz, əlacsız.

BİDƏVAM *f.* بی və ə. دوام davamsız.

BİDİL *f.* بی دل 1) ürəksiz, qorxaq; 2) tez təsirlənən, mütəəssir olan; 3) vurğun, aşıq; 4) amansız, rəhmsiz.

BİDİN *f.* بی وə ə. دین dinsiz.

BİDİRƏNG *f.* بی درنگ dayanmadan, yubanmadan, sürətlə // tə-cili, təxirə salmadan.

BİDİRİĞ *f.* بی دریغ 1) əsirgəməyərək, qıyaraq; 2) yazığı gəlmədən.
BİDİYANƏT *f.* بی və ə. دیانت 1) dinsiz, imansız, etiqadsız; 2) vicdansız; 3) abırsız, şərəfsiz.

BİDMİŞK *f.* بیدمشک çiçəyindən mey çəkilən ağac.

BİDUN *f.* بدون izafət birləşməsinin birinci tərəfində inkar mənası verir, məs.: **Biduni-mane** بدون مانع mane olmadan, maneəsiz.

BİDUR *f.* بی دور uzaq olmayan, uzaqda olmayan.

BİELM *f.* بی və ə. علم elmsiz, biliksiz.

BİEŞQ *f.* بی və ə. عشق eşqsiz, sevgisiz.

BİE'TİBAR *f.* بی və ə. اعتبار etibarsız.

BİE'TİDAL *f.* بی və ə. اعتدال 1) ədalətsiz, insafsız; 2) uyğun olmayan, düz gəlməyən, mütənasib olmayan; 3) boy-buxunsuz; 4) ifrat dərəcədə olan.

BİE'TİNA *f.* بی və ə. اعتنا etinasız.

BİEYB *f.* بی və ə. عیب eyibsiz, nöqsansız.

BİƏDD *f.* بی və ə. عد b a x **biədəd**.

BİƏDƏB *f.* بی və ə. ادب ədəbsiz.

BİƏDƏBANƏ *f.* بی ادبانه ədəbsizcəsinə.

BİƏDƏD *f.* بی və ə. عدد saysız, saysız-hesabsız.

BİƏQL *f.* بی və ə. عقل ağılsız, anlamaz.

BİƏLAC *f.* بی və ə. علاج 1) əlacsız, çarəsiz; 2) dərmansız, müalicə olunmayan.

BİƏMAN *f.* بی və ə. امان amansız, aman verməyən, zalım.

BİƏMANƏT *f.* بی və ə. امانت 1) əmanətə xəyanət edən; 2) *m.* dinsiz.

BİƏMƏL *f.* بی və ə. عمل dediyini etməyən, verdiyi sözə əməl etməyən.

BİƏNBAZ *f.* بی انباز şəriksiz.

BİƏNCAM *f.* بی انجام 1) nəticəsiz; 2) saysız-hesabsız, sonsuz; 3) aqibətsiz.

BİƏNDAZƏ *f.* اندازه بی əndazəsiz, ölçüsüz.

BİƏSL *f.* بی və ə. اصل əsilsiz, əsil-nəcabəti olmayan.

BİƏSRAR *f.* بی və ə. اسرار açıq-aydın, sirri olmayan, gizli olmayan.

BİFAİDƏ *f.* بی və ə. فائده b a x **bifayda**.

BİFAYDA *f.* بی və ə. فايده faydasız, xeyirsiz.

BİFƏR *f.* بی فر 1) işıqsız, nursuz; 2) bəzəksiz, rəvnəqsiz; 3) fərsiz, əlindən bir iş gəlməyən; 4) hörüksüz; 5) çirkin (*qadın haqqında*).

BİFİKİR *f.* بی və ə. فکر fikirsiz, fikir etməyən; *m.* qəmsiz, qüs-səsiz.

BİGAH *f.* بی گاه b a x **bigəh**.

BİGANƏ *f.* بی گانه 1) yad adam, özgə; 2) əlaqəsiz, əlaqəsi olmayan; 3) maraqlanmayan; 4) xarici, yabançı.

BİGANƏGİ *f.* بیگانگی biganəlik, yadlıq.

BİGƏH *f.* بی گه 1) vaxtsiz, bivaxt, gec; 2) yersiz, yersiz olaraq.

BİGƏRAN *f.* بی گران hədsiz, ucsuz-bucaqsız.

BİGÜMAN *f.* بی گمان gümansız; şübhəsiz, şəksiz.

BİGÜNAH, BİGÜNƏH *f.* بی گناه || بی گناه günahsız, təqsirsiz.

BİĞAL *ə.* بغال «bəğəl» *c.* qatırlar.

BİHAİL *f.* بی və ə. حائل 1) maneəsiz; 2) qorxmaz, qoçaq.

BİHAL(ƏT) *f.* بی və ə. حالت || حال halsız, taqətsiz, yorğun.

BİHAR¹ *ə.* بحار «bəhr» *c.* dənizlər, dəryalar.

BİHAR² *ə.* بحار «bəhr» *c.* bəhrlər (*şeyrdə*).

BİHASİL *f.* بی və ə. حاصل 1) meyvəsiz, məhsulsuz; 2) *m.* əbəs, faydasız.

BİHESAB *f.* بی və ə. حساب 1) hesabsız, saysız; 2) saysız-hesabsız, olduqca çox; 3) haqsız, haqlı olmayan.

BİHƏD(D) *f.* بی və ə. حد hədsiz, sonsuz.

BİHƏDDÜ PAYAN *f.* بی və ə. حد və *f.* پایان sonsuz, nəhayətsiz, ucu-bucağı olmayan.

BİHƏDDÜ ŞÜMAR *f.* بی və ə. حد və *f.* شمار hədsiz-hesabsız, saysız-hesabsız, olduqca çox.

BİHƏMDİLİLLAH ə. بحمد الله Allaha şükür! Tanrıya şükür (olsun)!

BİHƏMƏÇİZ *f.* همه چیز بی heç bir şeyi olmayan, yoxsul, kasıb.

BİHƏMİYYƏT *f.* بی və ə. حمیت qeyrətsiz.

BİHƏMTA *f.* بی همتا misilsiz, misli-bərabəri olmayan.

BİHƏNGAM *f.* بی هنگام 1) vaxtsız, bivaxt; 2) münasibətsiz.

BİHƏRARƏT *f.* بی və ə. حرارت 1) hərarətsiz, soyuq; 2) qızdırmasız.

BİHƏSR *f.* بی və ə. حس məhdudiyyətsiz, ölçüsüz.

BİHƏYA *f.* بی və ə. حیا həyasız, utanmaz.

BİH(İ) ə. به ona, onunla, onda.

BİHİCAB *f.* بی və ə. حجاب 1) pərdəsiz, örtüksüz; 2) açıq-aşkar.

BİHİSS *f.* بی və ə. حس hissiz, duyğusuz, huşsuz, bihuş.

BİHÖRMƏT¹ ə. بحرمət hörmətlə, ehtiramla.

BİHÖRMƏT² *f.* بی və ə. حرمت 1) hörmətsiz, rüsvay; 2) hörmət gözləməyən, sırtıq; 3) hörmətdən düşmüş, təhqir edilmiş.

BİHUDƏ *f.* بیهوده boş, faydasız, xeyirsiz.

BİHUDƏGƏRD *f.* بیهوده گرد avara, boş-boşuna gəzən, veyil, sərgərdan.

BİHUŞ *f.* بیهوش 1) özündən getmiş; 2) huşsuz, yaddaşsız, hafizəsiz.

BİHUŞANƏ *f.* بیهوشانه huşsuz halda, huşsuzcasına.

BİHUŞDARU *f.* بیهوش دارو bihuş edən dərman, yuxu dərmanı.

BİHUŞYAR *f.* بیهوشیار huşyar olmayan, ayıq olmayan.

BİHÜDUD *f.* بی və ə. حدود ucsuz-bucaqsız, nəhayətsiz, hüdudsuz.

BİHÜNƏR *f.* بی هنر 1) hünərsiz; 2) istedadsız, bacarıqsız.

BİHÜZUR *f.* بی və ə. حضور «hazır olmayan» diqqətsiz, fikri dağınıq.

BİX *f.* بیخ *f.* kök (*bitkilərdə*).

BİXAB *f.* بی خواب yuxusuz.

BİXANİMAN *f.* بی خانمان evsiz-eşiksiz, yurdsuz-yuvasız.

BİXAR *f.* بی خار tikansız.

BİXƏBƏR *f.* بی və ə. خبر 1) xəbəri olmayan, xəbərsiz; 2) xəbəri olmadan, qəflətən.

BİXƏTA' *f.* بی və ə. خطا 1) səhvsiz, səhv etməyən, səhvi olmayan; 2) səhv etmədən, səhvi olmadan, səhvsiz.

BİXƏTƏR *f.* بی və ə. خطر xətərsiz, qorxusuz, təhlükəsiz.

BİXİLAF *f.* بی və ə. خلاف şübhəsiz, sözsüz, mübahisəsiz.

BİXİRƏD *f.* بی və ə. خرد ağılsız, axmaq, sarsaq.

BİXUD *f.* بی خود 1) özünü bilməmə, özündə olmama; 2) hissiz, ixtiyarsız; 3) əbəs, bihudə, nahaq yerə.

BİXUMAR *f.* بی və ə. خمار xumar olmayan, xumarlıq gətirməyən.

BİXURDÜ (Bİ)XAB *f.* بی خورد و بی خواب || بی خورد و بی خواب ac-yuxusuz, istirahət etməyən.

BİQAYƏ *f.* بی və ə. غایه 1) qayəsiz, məqsədsiz; 2) çox, saya gəlməyən, son dərəcə çox.

BİQEYRƏT *f.* بی və ə. غیرت qeyrətsiz.

BİQƏM *f.* بی və ə. غم qəmsiz.

BİQƏRƏZ *f.* بی və ə. غرض qərəzsiz, təmiz ürəklə.

BİQƏŞ *f.* بی və ə. غش 1) xalis olmayan, saf olmayan; 2) hiyləsiz, fırıldaqşılıq.

BİQİLAF, BİQİLAF *f.* بی və ə. غلاف qılafsız, qabıqsız, qınsız; yalın, çılpaq.

BİQÜBAR *f.* بی və ə. غبار torsuz, tor basmamış; təmiz.

BİİDRAK *f.* بی və ə. ادراك idraksız, dərrakəsiz.

BİİXTİYAR *f.* بی və ə. اختیار ixtiyarsız, özündən asılı olmayaraq, qeyri-iradi.

BİİKRAH *f.* بی və ə. اكره iyrenməyən, çimçisməyən.

BİİQRAR *f.* بی və ə. اقرار sözünün üstündə durmayan.

BİİMAN *f.* بی və ə. ايمان imansız.

BİİMTƏHAN *f.* بی və ə. امتحان imtahansız, sınanmadan.

BİİNSAF *f.* بی və ə. انصاف insafsız.

BİİNTƏHA' *f.* بی və ə. انتها intəhasız, sonsuz.

BİİSTİQAMƏT *f.* بی və ə. استقامت 1) istiqamətsiz; 2) tərəfsiz; 3) səbəbsiz; 4) *m.* düz olmayan, doğru olmayan.

BİİZZƏT *f.* بی və ə. عزت 1) hörmətsiz; 2) *m.* xar, zəlil.

BİİZƏTÜ E'TİBAR *f.* بی və ə. عزت و اعتبار hörmətsiz, etibarsız.

BİİZN *f.* بی və ə. اذن iznsiz, icazəsiz.

BİKAM *f.* بی کام بی kamsız, arzusuna çatmayan.

BİKAR *f.* بی کار 1) b a x **bikarə**; 2) işsiz.

BİKARƏ *f.* بی کاره 1) avara, veyil; 2) yaramaz, heç bir şeyə yaramayan.

BİKƏF *f.* بی və ə. کیف 1) qəmli, kədərli; 2) xəstə, naxoş.

BİKƏMÜ BİŞ *f.* بی کم و بیش b a x **bikə mü ziyad** (*1-ci mənada*).

BİKƏMÜ KAST *f.* بی کم و کاست az olmadan, azal(t)madan

BİKƏMÜ ZİYAD *f.* بی کم زیاد 1) nə az, nə çox; 2) düz filan qədər; 3) tam, bütöv.

BİKƏNAR *f.* بی کنار 1) kənarlı, sahilətsiz; 2) sonsuz, ucsuz-bucaqsız.

BİKƏRAN *f.* بی کران 1) ucsuz-bucaqsız, son həddi məlum olmayan; 3) sahilətsiz.

BİKƏRƏM *f.* بی və ə. کرم mərhəmətsiz, kərəmsiz.

BİKƏS *f.* بی کس kimsəsiz, adamsız, qohum-əqrəbası olmayan.

BİKİR *a.* بکر 1) ərə getməmiş qız, bakirə; 2) xam (*torpaq*); 3) bütöv, bütүн, tam // əl dəyməmiş; 4) *m.* namuslu, təmiz, saf.

BİQA' *a.* بقاع «*büqə*» *c.* məmləkətlər, ölkələr.

BİQAL *f.* بی قال sakit, səssiz.

BİQALÜ MƏQAL *f.* بی və ə. قال و مقال 1) hay-küysüz, səs-küysüz, cığır-bağırsız; 2) sakitcəsinə, səssizcəsinə.

BİQA'ÜLXEYR *a.* بفاع الخير 1) yaxşı yerlər; 2) yaxşılıq yerləri; xeyriyyə cəmiyyətləri.

BİQEYD *f.* بی və *a.* قيد 1) bağlı olmayan, heç bir şeylə əlaqəsi olmayan; 2) laqeyd; 3) qeyd etmədən, qeydsiz.

BİQƏBZ *f.* بی və *a.* قبض qəbzsiz, sənədsiz.

BİQƏDR *f.* بی və *a.* قدر 1) dəyərsiz, qədir-qiyməti olmayan, qiymətsiz; 2) hörmətsiz, hörmətdən düşmüş.

BİQƏRAR *f.* بی və *a.* قرار 1) narahat, rahatsız; 2) öteri, keçici, müvəqqəti; 3) dözülməz, səbatsız; 4) vədini yerinə yetirməyən, sözü-nün üstündə durmayan.

BİQƏRƏZ *f.* بی və *a.* غرض qərəssiz, bitərəf.

BİQƏRİN *f.* بی və *a.* قرین 1) ərəsiz, arvadsız; 2) yoldaşsız, dostsuz; 3) tay-tuşu olmayan.

BİQİYAS *f.* بی və *a.* قياس 1) saysız-hesabsız, ölçüyəgəlməz, olduqca çox; 2) misilsiz, müqayisədilməz.

BİQÜRB *f.* بی və *a.* قرب 1) qohum-əqrəbasız, qohum-qardaşsız; 2) *m.* kimsəsiz.

BİQÜSUR *f.* بی və *a.* قصور qüsursuz, nöqsansız, eyibsiz.

BİLAARAM *a.* بلا və *f.* آرام aramsız, ara vermədən.

BİLAD *a.* بلاد «*bələd*» *c.* şəhərlər; ölkələr.

BİLAĞ *a.* بلاغ yetiş(dir)mə, böyü(t)mə.

BİLAFASİLƏ *a.* بلا فاصله fasiləsiz, ara vermədən.

BİLAFƏRQ *a.* بلا فرق fərq qoymadan.

BİLAXƏLƏL *a.* بلا خلل xələtsiz, zərərsiz, ziyansız.

BİLAXİTİYAR *a.* بلا اختیار ixtiyarsız, qeyri-ixtiyari.

BİLAIŞTEHSAB *a.* بلا استحصاب bərabər.

BİLAIŞTE'ZAN *a.* بلا استئذان izn istəmədən, icazəsiz.

BİLAIŞTİSNA' *a.* بلا استثناء istisnasız.

BİLAMÜDDƏT *a.* بلا مدت müddətsiz, vaxtı müəyyən olmayan.

BİLAMÜMANİƏT *a.* بلا ممانعت maneəsiz, əngəlsiz.

- BİLASƏBƏB** *a.* بلا سبب səbəbsiz.
- BİLAŞ(EY')** *a.* بلا شیء || بلا ش müftə, havayı, bir şey vermədən.
- BİLAŞƏKK** *a.* بلا شك şəksiz, şübhəsiz.
- BİLƏTƏ'XİR** *a.* بلا تأخیر yubanmadan, təxirə salmadan.
- BİBATƏŞBİH** *a.* بلا تشبیه bənzədilməyən, bənzəməyən.
- BİLAVASİTƏ** *a.* بلا واسطه vasitəsiz, birbaşa.
- BİLAYİQ** *f.* بی və *a.* لایق layiq olmayan, layiqsiz.
- BİLEHTİMAM** *a.* بالاهتمام diqqətlə, himmətlə, maraqla.
- BİL'ƏKS** *a.* بالعکس əksinə, əksinə olaraq.
- BİLƏYAQƏT** *f.* بی və *a.* لیاقت ləyaqətsiz, ləyaqəti olmayan.
- BİL'ƏYAN** *a.* بالعیان aşkar, gözlə görünən, əyani.
- BİLƏZZƏT** *f.* بی və *a.* لذت ləzzətsiz, dadsız.
- BİLİXTİYAR** *a.* بالاختیار öz ixtiyarı ilə.
- BİLİNTİXAB** *a.* بالانتخاب seçərək, seçilərək.
- BİLİSTİNAD** *a.* بالاستناد əsaslanaraq, istinad edərək, söykənərək.
- BİLİŞTİRƏK** *a.* بالاشتراك birləşərək, birlikdə.
- BİLİTTİFAQ** *a.* بالاتفاق bir yerdə, birgə, birlikdə.
- BİLİZAFƏ** *a.* بالاضافه 1) artırılması ilə; 2) daha artıq, əlavə olaraq, üstəlik.
- BİLCÜMLƏ** *a.* بالجملة bütün, tamamilə, bütünlüklə, hamılıqla.
- BİLFE'L** *a.* بالفعل 1) işdə, işlə; 2) indi, hələ, hələlik; 3) həqiqətən, həqiqətdə, doğrudan.
- BİLXASSƏ** *a.* بالخاصه xüsusilə, xüsusən.
- BİLXATİMƏ** *a.* بالخاتمه 1) sonda, axırda; 2) nəticədə.
- BİLXEYR** *a.* بالخیر xeyirlə, yaxşılıqla.
- BİLKÜLLİYYƏ** *a.* بالكلية bütünlüklə, tamamilə, bütünlüklə.
- BİLLAH** *a.* بالله Allah haqqı! Allaha and olsun! Vallah! (*and*).
- BİLMA'** *a.* بالماء hidrogen.
- BİLMƏRRƏ** *a.* بالمره 1) birdəfəlik; 2) tamamilə, bütünlüklə.
- BİLMƏSƏRRƏT** *a.* بالمسرت şadlıqda, sevinclə.

- BİLMÜNASİBƏT** *a.* بالمناسبت münasibətilə.
- BİLMÜŞAHİDƏ** *a.* بالمشاهدة müşahidə edərək, görərək.
- BİLMÜŞARİKƏ** *a.* بالمشاركة birlikdə, şeriklə, ortaqlıqla.
- BİLMÜVACİHƏ** *a.* بالمواجهه üzleş(dir)ərək, üzbüüz, üz-üzə.
- BİLÖVN** *f.* بی və *a.* لون rəngsiz, boyasız.
- BİL'ÜMUM** *a.* بالعموم ümumiyyətlə, ümumən.
- BİLVASİTƏ** *a.* بالواسطه vasitəsilə, köməylə.
- BİM** *f.* بيم qorxu, dəhşət, vahimə.
- BİMAR** *f.* بیمار 1) xəstə, naxoş; 2) şikəst, əlil; 3) yorğun, yorulmuş.
- BİMARXANƏ** *f.* بیمارخانه b a x **bimaristan**.
- BİMARİSTAN** *f.* بیمارستان xəstəxana.
- BİMEHR** *f.* بی مهر sevgisiz, məhəbbətsiz.
- BİMƏCAL** *f.* بی və *a.* مجال 1) gücsüz, iqtidarsız; 2) imkansız.
- BİMƏDAR** *f.* بی və *a.* مدار 1) mərkəzsiz; 2) oxsuz; 3) *m.* fani, ötəri.
- BİMƏĞZ** *f.* بی مغز 1) beyinsiz, ağılsız; 2) iliksiz.
- BİMƏHABA** *f.* بی və *a.* محابا qorxusuz.
- BİMƏKAN** *f.* بی və *a.* مکان məkansız, yersiz; yersiz-yurdsuz.
- BİMƏKS** *f.* بی və *a.* مكث 1) dayanmadan, durmadan; 2) gözləmədən; 3) yavaşmadan, ləngimədən.
- BİMƏLAL** *f.* بی və *a.* ملال 1) qüسسətsiz, kədərsiz; 2) *m.* dözümlü, mətanətli.
- BİMƏQAM** *f.* بی və *a.* مقام 1) yersiz, yeri-yurdu olmayan; 2) vaxtsız, münasibətsiz.
- BİMƏ'NA** *f.* بی və *a.* معنا mənasız.
- BİMƏRHƏMƏT** *f.* بی və *a.* رحمت mərhəmətsiz, rəhmsiz, insafsız.
- BİMƏ'RİFƏT** *f.* بی və *a.* معرفت mərifətsiz, qanmaz, anlamaz.
- BİMƏSƏL** *f.* بی və *a.* مثل 1) örnəksiz, ibrətsiz; 2) timsalsız, məsələsiz; 3) atalar sözü olmadan.
- BİMƏSRƏF** *f.* بی və *a.* مصرف 1) faydasız; 2) xərcsiz, məsrəfsiz.

BİMƏ'VƏNƏT *f.* بی və ə. معونت köməksiz, yardımsız; əl tutulmayan.

BİMƏZƏ *f.* بی مزه 1) dadsız, tamsız; 2) duzsuz, şit; 3) *m.* xoşa gəlməyən.

BİMƏZMUN *f.* بی və ə. مضمون məzmunuz.

BİMİQDAR *f.* بی və ə. مقدار 1) miqdarsız; 2) cüzi, çox az, çox kiçik; 3) dəyərsiz; 4) yararsız, yaramayan.

BİMİNNƏT *f.* بی və ə. منت minnətsiz.

BİMİS(A)L *f.* بی və ə. مثل||امثال tayı-bərabəri olmayan, misilsiz.

BİMUNİS *f.* بی və ə. مونس 1) yoldaşsız, dost-aşnası olmayan; 2) *m.* tək, tək-tənha.

BİMUZD *f.* بی مزد muzdsuz, əmək haqqı verilmədən // əmək haqqı almadan.

BİMÜDANİ *f.* بی və ə. مدانی misli-bərabəri olmayan.

BİMÜDDƏT *f.* بی və ə. مدت müddətsiz, əbədi.

BİMÜHABA(T) *f.* بی və ə. محابا||محابات etinasız, diqqətsiz.

BİMÜRƏKKƏB *f.* بی və ə. مرکب mürəkkəbsiz.

BİMÜR(ÜV)VƏT *f.* بی və ə. مروت 1) mürvətsiz, insafsız, qəddar; 2) alçaq, namərd.

BİN¹ ə. بن b a x **ibn**.

BİN² *f.* بين gör; görün.

BİNA *f.* بنا 1) görücü, görün; 2) *m.* gözüaçıq, ayıq, ayıq-sayıq.

BİNA' ə. بنا 1) tikili, tikmə; 2) tikinti işi, bina etmə; 3) əsas, təməl, bünövrə, kök; 4) niyyət, təşəbbüs; 5) başlama, girişmə; 6) başlanğıc, ilk mərhələ. **Binayi-ali** بنای عالی yuxarılar, vəzifəli adamlar.

BİNAƏN ə. بناءً görə, ötrü.

BİNAGUŞ *f.* بناگوش 1) qulağın yumşaq hissəsi, mərcək; 2) *m.* lap yaxın.

BİNAGÜZARİ ə. بنا گذاری *f.* binagüzarlıq, sərəncam.

BİNAİLEYH ə. بنا اليه ona görə.

BİNAM *f.* بینام adsız, adı bilinməyən.

BİNAMAZ *f.* بینماز namazsız.

BİNAMUS *f.* بی və ə. ناموس namussuz.

BİNAMÜ NİŞAN *f.* بی نام و نشان adsız-sansız, şöhrətsiz, heç kimin tanımadığı.

BİNƏHAYƏ(T) *f.* بی və ə. نهایت || نهایه 1) nəhayətsiz, sonsuz, ucu-bucağı olmayan; 2) lap çox, olduqca çox.

BİNƏMƏK *f.* بینمک 1) duzsuz, şit; 2) *m.* dadsız, ləzzətsiz.

BİNƏNG *f.* بی ننگ 1) abırlı, arlı; 2) utancaq.

BİNƏSİB *f.* بی və ə. نصیب məhrum, nəsibsiz.

BİNƏVA¹ *f.* بی نوا yazıq, fağır.

BİNƏVA² *f.* بی نوا səssiz, sədasız.

BİNƏZƏR *f.* بی və ə. نظر bitərəf, qərəzsiz.

BİNƏZİR *f.* بی və ə. نظیر tayı-bərabəri olmayan, misilsiz.

BİNİSBƏT *f.* بی və ə. نسبت müqayisədilməz, tayı-bərabəri olmayan.

BİNİŞ *f.* بینش 1) görüş, görünüş; 2) baxış, nəzər.

BİNİŞAN *f.* بی نشان 1) nişansız, əlamətsiz; 2) naməlum, bəlli olmayan; 3) gizli, gizlin.

BİNİYAZ *f.* بی نیاز 1) ehtiyacı olmayan; 2) sərbəst.

BİNİZAM *f.* بی və ə. نظام nizamsız, tərtibsiz.

BİNÖQSAN *f.* بی və ə. نقصان nöqsansız, əyər-əskiyyəti olmayan, tamam-kamal.

BİNT *a.* بنت qız.

BİNTÜL'İNƏB *a.* بنت العنب «üzüm qızı» *m.* şərab, çaxır.

BİNUR *f.* بی və ə. نور işıqsız, nursuz.

BİPAYAN *f.* بی پایان 1) ucsuz-bucaqsız, ucu-bucağı olmayan; 2) *m.* çox, olduqca çox.

BİPAYƏ *f.* بی پایه qədərsiz, hədsiz, həddən artıq.

BİPƏDƏR *f.* بی پدر 1) atasız; 2) bic (nikahdankənar doğulmuş uşaq).

BİPƏRDƏ *f.* پردە 1) pərdəsiz; 2) açıq, açıqcasına; 3) çarşabsız, yaşmaqsız, üzüaçıq; 4) *m.* həyasız, ismətsiz; 5) *m.* utanmaz, sırtıq.

BİPƏRÜ BAL *f.* بی پروبال «tüksüz və qanadsız» sərbəst olmayan, asılı.

BİPƏRVA *f.* بی پروا 1) qorxmayan, heç bir şeydən çəkinməyən; 2) cəsur, qoçaq; 3) laqeyd.

BİPİR *f.* بی پیر 1) mürşidsiz, pirsiz, dini rəhbəri olmayan; 2) *m.* cüvəllağı; 3) *m.* kələkbaz, lotu.

Bİ'R *a.* بئر quyu.

BİRAH *f.* بی راه 1) yolsuz; 2) dinsiz, imansız; 3) *m.* yolunu azmış, azğın.

BİRAHƏ *f.* راه بی dolanbac, dolama (*yol haqqında*).

BİRCİS *f.* برجیس Yupiter (*planet*).

BİREYB *f.* بی və ا. ریب 1) şəksiz, şübhəsiz; 2) çəkinmədən.

BİRƏĞBƏT *f.* بی və ا. رغبت rəğbətsiz, rəğbət bəsləmədən, istəmədən.

BİRƏHM *f.* بی və ا. رحم rəhmsiz, zalım, qəddar.

BİRƏHMANƏ *f.* بی və ا. رحم və *f.* انه rəhmsizcəsinə, amansız-casına, qəddarcasına.

BİRƏNC *f.* بی رنج zəhmətsiz, əziyyətsiz.

BİRƏVAN *f.* بی روان cansız, ruhsuz.

BİRİNC *f.* برنج düyü.

BİRİYA *f.* بی ریا 1) riyasız; 2) səmimi, ürəkdən.

BİRİZA *f.* بی və ا. رضا razılıqsız, razılığı olmadan, rizasız.

BİRR *a.* بر yaxşı iş.

BİRUH *f.* بی və ا. روح ruhsuz, cansız, ölü.

BİRUN *f.* بیرون 1) bayır, xaric, çöl; 2) b a x **biruni**; 3) qonaq otağı.

BİRUNİ *f.* بیرونی evin kişilərə məxsus hissəsi.

BİRYAN *f.* بریان b a x **büryan**.

BİSAHİB *f.* بی və ا. صاحب sahibsiz, yiyətsiz.

BİSAMAN *f.* بی سامان *sərvətsiz, sərmayəsiz.*

BİSAN *f.* بی سان *bənzərsiz, tayı-bərabəri olmayan.*

BİSAT *ə.* بسات *b a x büsat.*

BİSAVAD *f.* بی və *ə.* سواد *savadsız.*

BİSƏBAT *f.* بی və *ə.* ثبات *səbatsız, möhkəm olmayan.*

BİSƏBƏB *f.* بی və *ə.* سبب *səbəbi məlum olmayan, səbəbsiz.*

BİSƏBR *f.* بی və *ə.* صبر *səbri olmayan, səbirsiz.*

BİSƏBRÜ QƏRAR *f.* بی və *ə.* قرار *səbirsiz, səbri-qərarı olmayan.*

BİSƏBT *f.* بی və *ə.* ثبت *yazmadan, qeyd etmədən.*

BİSƏMƏR *f.* بی və *ə.* ثمر 1) bar verməyən, meyvə verməyən;
2) *m.* səmərəsiz, faydasız, boş.

BİSƏR *f.* بی سر 1) başsız; 2) rəhbərsiz, böyüksüz.

BİSƏR(Ü)ƏNCAM *f.* بی سر و انجام || بی سر انجام 1) nəticəsiz, aqibətsiz; 2) aydın olmayan, dumanlı; 3) *m.* avara, sərgərdan.

BİSƏR(Ü)PA *f.* بی و سرپا || بی سرپا 1) başsız-ayaqsız, başı-ayağı olmayan; 2) əvvəli və sonu olmayan; 3) *m.* səfil, sərgərdan, avara.

BİSƏR(Ü)SAMAN *f.* بی سر و سامان || بی سر سامان 1) var-dövləti olmayan, kasıb, yoxsul; 2) nizamsız, yöndəmsiz (*iş*).

BİSİYASƏT *f.* بی və *ə.* سیاست 1) qanunsuz, qanunsuz olaraq;
2) cəzasız.

BİSM *ə.* بسم *b a x bismih(i).*

BİSMİH(İ) *ə.* بسمه *b a x bismillah.*

BİSMİLLAH *ə.* بسم الله *b a x bismi-Təala.*

BİSMİ-TƏALA *ə.* بسم تعالی *Allahın adı ilə (başlayıram).*

BİST *f.* بیست *iyirmi.*

BİSTÜM *f.* بیستم *iyirminci.*

BİSÜKUN *f.* بی və *ə.* سکون 1) əsası olmayan, təməlsiz, özülsüz;
2) *m.* rahatsız, rahatlığı olmayan, narahat.

BİSÜTUN *f.* بیستون 1) sütunsuz, dirəksiz; 2) İranda Həmədanla Hülvan arasında qədim abidələri ilə məşhur, çox dik və sıldırım qayanın adı.

- BİSYAR** *f.* بسیار çox, çoxlu, bol.
- BİŞ¹** *f.* بیش zəhərli bitki adı.
- BİŞ²** *f.* بیش çox, artıq.
- BİŞƏ** *f.* بیشه meşə.
- BİŞƏKİB** *f.* بی شکیب səbirsiz, səbri olmayan.
- BİŞƏKK** *f.* بی və ə. شك şəksiz, şübhəsiz, yəqin.
- BİŞƏRƏF** *f.* بی və ə. شرف şərəfsiz.
- BİŞƏRİƏT** *f.* بی və ə. شریعت şəriətsiz, dinsiz.
- BİŞƏRM** *f.* بی شرم utanmaz, həyasız.
- BİŞTƏR** *f.* بیشتر artıq, daha çox, daha artıq.
- BİŞÜBHƏ** *f.* بی və ə. شبه şübhəsiz.
- BİŞÜ KƏM** *f.* بیش و کم 1) az-çox, azdan-çoxdan; 2) birtəhər.
- BİŞÜMAR** *f.* بی شمار saysız, saysız-hesabsız, çox.
- BİŞÜUR** *f.* بی və ə. شعور şüursuz, ağılı başında olmayan.
- BİTAB** *f.* بی تاب 1) yorğun, əzgin, qüvvəsiz; 2) dözümsüz; 3) səbirsiz; 4) rahatsız, narahat.
- BİTAQƏT** *f.* بی və ə. طاقت 1) gücsüz, halsız, zəif, təqəti olmayan; 2) təcrübəsiz, naşı.
- BİTƏƏB** *f.* بی və ə. تعب zəhmətsiz, əziyyətsiz.
- BİTƏHARƏT** *f.* بی və ə. طهارت təharətiz, pak olmayan, natəmiz.
- BİTƏKƏLLÜF** *f.* بی və ə. تکلف 1) sadə, adi; 2) sərbəstcəsinə; 3) təklif olunmadan; 4) nəzakətsizliklə.
- BİTƏKƏLLÜM** *f.* بی və ə. تکلم danışıqsız, sözsüz.
- BİTƏQSİR** *f.* بی və ə. تقصیر təqsirsiz, günahsız.
- BİTƏMƏNNA** *f.* بی və ə. تمنا təmənnəsiz, ummadan, umacaqsız.
- BİTƏMYİZ** *f.* بی və ə. تمییز 1) fərasətsiz, dərrakəsiz, yaxşını pisdən ayırd edə bilməyən; 2) *m.* başıboş, gicbəsər.
- BİTƏNƏ** *f.* بی və ə. طعنه tənəsis, tənə etmədən, başa qaxınc etmədən.
- BİTƏNQİS** *f.* بی və ə. تنقیص nöqsansız, kəm-kəsirsiz.

BİTƏRBİYƏ(T) *f.* بی və *a.* تربیت || تربیه 1) baxımsız, bəslən-məmiş; becərilməmiş; 2) tərbiyəsiz, ədəbsiz.

BİTƏRƏDDÜD *f.* بی və *a.* تردد tərəddüdsüz, tərəddüd etmədən.

BİTƏRƏF *f.* بی və *a.* طرف 1) heç kimin tərəfini saxlamayan; 2) nə lehinə, nə də əleyhinə.

BİTƏRƏFANƏ *f.* بی və *a.* طرف və *f.* انه bitərəfcəsinə, bitərəf olaraq.

BİTƏRİQƏT *f.* بی və *a.* طریقت yolsuz, məzhəbsiz, məsləksiz.

BİTƏVƏQQÜF *f.* بی və *a.* توقف dayanmadan, əyləmədən.

BİTƏZƏLZÜL *f.* بی və *a.* تزلزل sarsıntısız.

BİTTƏB' *a.* بالطبع təbiətlə, təbiətcə; təbii olaraq, təbii ki...

BİTTƏƏSSÜF *a.* بالتأسف təəssüflə.

BİTTƏXSİS *a.* بالتخصيص ayrıca, ayrı, xüsusi olaraq.

BİTTƏKƏSSÜR *a.* بالتكثر çoxalmaqla, artmaqla.

BİTTƏMAM *a.* بالتمام tamamilə, bütünlüklə.

BİTTƏRCİH *a.* بالترجیح üstün, üstünlüklə.

BİTUŞƏ *f.* بی توشه yazıq, köməksiz, əlsiz-ayaqsız.

BİÜCRƏT *f.* بی və *a.* اجرت muzdsuz, əmək haqqı vermədən // əmək haqqı almadan.

BİÜSUL *f.* بی və *a.* اصول 1) üsulsuz; 2) prinsipsiz.

BİVAHİMƏ *f.* بی və *a.* واهمه qorxusuz, qorxu bilmədən.

BİVARİS *f.* بی və *a.* وارث varissiz, vərəsəsiz.

BİVASİTƏ *f.* بی və *a.* واسطه birbaşa, vasitəsiz.

BİVAYƏ *f.* بی və *a.* وایه hər şeydən məhrum olan, heç bir şeyi olmayan; 2) *m.* hamisiz, köməksiz.

BİVƏ *f.* بیوه dul.

BİVƏCH *f.* بی və *a.* وجه 1) səbəbsiz, nahaq; 2) bivec.

BİVƏCHÜ CƏHƏT *f.* بی və *a.* وجه و جهت səbəbsiz, heç bir səbəbi olmadan, nahaq yerə.

BİVƏFA *f.* بی və *a.* وفا 1) vəfasız, vəfalı olmayan; 2) sözünün üstündə durmayan, sözündən qaçan, əhdindən dönən.

BİVƏHM *f.* بی və ə. وهم qorxusuz, vahiməsiz.

BİVƏQT *f.* بی və ə. وقت vaxtsiz.

BİVƏSL *f.* بی və ə. وصل vüsala çatmamış, sevgilisinə qovuşmamış.

BİVƏZƏN *f.* بی وه زن dul arvad.

BİVƏZN *f.* بی və ə. وزن vəznə, ölçüsüz (*şeir haqqında*).

BİVÜQUF *f.* بی və ə. وقوف məlumatsız, xəbərsiz.

BİYA *f.* بيا gəl! buyur!

BİYABAN *f.* بیابان «susuz (yer)» səhra, çöl.

BİYABANGƏRD *f.* بیابانگرد çöldə gəzən; avara.

BİZAƏ(T) *f.* بضاعت || بضاعة 1) kapital; 2) bilik, elm, məlumat.

BİZAR *f.* بيزار bezmiş, usanmış.

BİZƏBAN *f.* بيزبان 1) dilsiz, lal; 2) dilsiz-ağızsız; 3) susan, danışmayan.

BİZƏR *f.* بی زر «qızılsız» pulsuz, yoxsul.

BİZƏRAFƏT *f.* بی və ə. ظرافت zarafatsız.

BİZƏVAL *f.* بی və ə. زوال 1) yox olmayan; 2) daim həmişəlik.

BİZUZ *f.* بی زوز səssiz, sakit.

BİZZAT *f.* بالذات özü, şəxsən özü.

BİZZƏRURƏ(T) *a.* بالضرورة || بالضرورة istər-istəməz, naçar, zərurətlə.

BİZZİYADƏT *a.* بالزیادت artıqlaması ilə.

BOHAR *a.* بهار ədva, ədviyyat.

BOZORQ *f.* بزرگ b a x **büzürg**.

BÖVL *a.* بول sidik.

BÖ'D *a.* بعد 1) uzaqlıq, uzaq olma; 2) məsafə, ara.

BÖHRAN *a.* بحران 1) xəstəliyin ən ağır, təhlükəli dövrü; 2) kəskin dəyişiklik, sərt dönüş; 3) qıtlıq.

BÖHT *a.* بهت 1) heyrət, təəccüb, çaşqınlıq; 2) yalan, böhtan.

BÖHTAN *a.* بهتان yalandan bir işi başqasının boynuna qoyma, şərə salma, şərləmə.

- BU¹** *ə.* بو «əbu» sözünün qısaldılmış variantı b a x **əbu**.
- BU²** *f.* بو b a x **buy**.
- BUD** *f.* بود varlıq, həyat.
- BUXAR** *ə.* بخار buğ.
- BUXARİ** *ə.* بخاری soba, evin içində divarda qurulan ocaq.
- BUXUR** *ə.* بخور yadırdıqda xoş iy verən qatran.
- BUXURDAN** *ə.* بخور və *f.* دان b a x **məcmər** (3-cü mənada).
- BUQƏLƏMUN** *f.* بو قلمون 1) b a x **hirba** (1-ci mənada);
2) b a x **qələmun** (2-ci – 4-cü mənalarıda).
- BUQRAT** *ə.* بقرات 1) məşhur yunan alimi Hippokratın ərəbləşdirilmiş adı; 2) *m.* qabil, çox bilikli həkim, loğman.
- BUQRATİ** *ə.* بقراطی Buqratın tibbi nəzəriyyəsi və praktikasına aid olan.
- BUL'ƏCƏB** *ə.* بالعجب çox əcaib, təəccüblü, qəribə.
- BULFÜZUL** *ə.* بوالفضول 1) çərənçi, naqqal; 2) hər iş qarışan, həddini aşan.
- BULHƏVƏS** *ə.* بالهوس vaxtını zövq və əyləncə ilə keçirən.
- BUM¹** *f.* بوم ölkə.
- BUM²** *ə.* بوم b a x **butimar**.
- BUMÜ BƏR** *f.* بوم وبر 1) yer, ölkə; 2) çöl.
- BURAQ** *ə.* براق Məhəmməd peyğəmbərin meraca gedərkən mindiyi fəvqəladə səma heyvanı.
- BURİYA** *f.* بوريا 1) həsir, ayaqaltı; 2) qamış, qarğı.
- BUS(Ə)** *f.* بوسه || بوس öpüş.
- BUSƏGAH** *f.* بوسه گاه 1) öpüş yeri; 2) müqəddəs yer.
- BUSİ** *f.* بوسی öpmə.
- BUSİKƏNAR** *f.* بوسى کنار öpərək qucaqlama, öpərək kam alma.
- BUSTAN** *f.* بوستان 1) bostan; 2) bağ, meyvə bağı; 3) güllük, çiçəklik.
- BUSTANƏFRUZ** *f.* بوستان افروز 1) bostanı bəzəyən, bağı bəzəyən; 2) xoruzgülü.

- BUSTANİ** *f.* بوستانی bostana aid.
- BUTƏ** *f.* بوتە qızıl və gümüş əridilən üçkünc zərgər qabı.
- BUTİMAR** *a.* بوتمار «*qüssə atası*» bayquş.
- BUY** *f.* بوی 1) iy, qoxu; 2) *m.* ümid.
- BUZƏ** *f.* بوزە darı xəmirindən alınan turşməzə içki.
- BÜDD** *a.* بد nəzərə almama, nəzərdən qaçırma.
- BÜĞAT** *a.* بغات «*bağ*» *c.* asilər, üsyankarlar.
- BÜĞZ** *a.* بغض ədavət, kin.
- BÜHUR** *a.* بحور «*bəhr*» *c.* bəhrlər (*əruz vəznində şeir ölçüləri*).
- BÜXL** *a.* بخل 1) paxıllıq; 2) xəsislik, simiclik.
- BÜXTİ** *a.* بختی 1) birhörgüclü, birgüvənli (*dəvə*); 2) iti, sürətlə gədən (*dəvə*).
- BÜXUL** *a.* بخول paxıllıq, gözügötürməzlik.
- BÜQA'** *a.* بقاع «*büqə*» *c.* ölkələr.
- BÜQ'Ə** *a.* بقعه 1) ölkə; 2) torpaq, ərazi; 3) məntəqə; 4) ləkə; 5) xal.
- BÜKA'** *a.* بكاء ağlama.
- BÜKƏM** *a.* بكم «*əbkəm*» *c.* karlar.
- BÜLBÜL** *f.* بلبل quş adı.
- BÜLBÜLANƏ** *f.* بلبلانە bülbül kimi.
- BÜLBÜLÜSTAN** *f.* بلبلستان bülbül çox olan yer.
- BÜLDAN** *a.* بلدان «*bələd*» *c.* şəhərlər, ölkələr, vilayətlər.
- BÜLƏĞA'** *a.* بلغاء «*bəliğ*» *c.* 1) həddi-bülüğa çatanlar; 2) bədii söz ustaları; 3) fəsaht və bəlağətlə danışanlar, natiqlər.
- BÜLƏH** *a.* بلح xurma.
- BÜLƏND** *f.* بلند 1) hündür, uca; 2) yüksək, ali.
- BÜLƏNDAMAL** *f.* بلند və ə. آمال yüksək məqsədli, uca arzuları olan.
- BÜLƏNDASTAN** *f.* بلندآستان «*kandarı yüksək*» saray.
- BÜLƏNDBİNİS** *f.* بلند بینش çox anlaqlı, geniş dünyagörüşünə malik olan.

BÜLƏND CƏNAB *f.* بلند və *a.* جناب hörmətəlayıq.

BÜLƏNDƏXTƏR *f.* اختر بلند «*ulduzu hündür*» *m.* xoşbəxt, uğurlu.

BÜLƏND MƏQAM *f.* بلند və *a.* مقام b a x **büləndpayə**.

BÜLƏND MƏRTƏBƏ *f.* بلند və *a.* مرتبه 1) yüksək rütbəli, yüksək mənəbli; 2) şanlı, şöhrətli.

BÜLƏND NƏZƏR *f.* بلند və *a.* نظر «*yüksək nəzərli*» *m.* aliməqam, səxavətli.

BÜLƏND PAYƏ *f.* بلندیایه 1) çox hörmətli; 2) yüksək mənəb sahibi, böyük vəzifəsi olan.

BÜLƏND PƏRVAZ *f.* بلندپرواز 1) yüksəkdə uçan, göyün yüksəkliyində uçan; 2) *m.* təkəbbürlü, lovğa; 3) *m.* məğrur, qürurlu; 4) *m.* özünü öyən.

BÜLLUR *a.* بلور 1) parlaq və şəffaf daş, Nəcəf daşı; 2) xrustal.

BÜLLURASA *a.* بلور və *f.* آسا büllur kimi, büllur kimi saf və parlaq.

BÜLLURİ *a.* بلوری büllura aid, billura bənzər.

BÜLLURİN *a.* بلورین büllurlu, büllurdan olan.

BÜLUĞ *a.* بلوغ 1) yetkinlik; 2) müəyyən həddə çatma; 3) uşağın yetkin yaşa çatması və özünü tanıması.

BÜLH *a.* بله səfeh; səfehlik.

BÜN *f.* بن 1) bünövrə, təməl; 2) dib, alt, aşağı hissə; 3) son, nəhayət; 4) kök, kötük.

BÜNSÜR *a.* بنصر adsız barmaq.

BÜNÜVVƏT *a.* بنوت oğulluq, övladlıq.

BÜN YAD *f.* بنیاد 1) özü, təməl; 2) kök, əsas.

BÜN YƏ *f.* بنیه bədənin təbii halı.

BÜR C¹ *a.* برج 1) qalanın çıxıntısı və qülləsi; 2) tək qala, qüllə.

BÜR C² *a.* برج göydə Günəş dairəsinin bölündüyü on iki hissədən hər biri.

BÜRDBAR *f.* بردبار 1) yük çəkən; 2) *m.* zəhmətə dözən, səbirli.

- BÜRDƏ** *a.* برده üstdən geyilən uzun ərəb milli paltarı; bürüncək.
- BÜRƏHNƏ** *f.* برهنه çılpaq, lüt.
- BÜRƏHNƏPA** *f.* برهنه پا ayaqyalın, yalınayaq.
- BÜRHAN** *a.* برهان dəlil, sübut, isbat.
- BÜRİDƏ** *f.* بریده kəsik, kəsilmiş.
- BÜRQƏ'** *a.* برقع üz örtüyü, niqab, rübənd.
- BÜRKƏ** *a.* برکه hovuz, gölməçə, kiçik su hövzəsi.
- BÜRNA** *f.* برنا cavan, gənc, dəliqanlı.
- BÜRNUS** *a.* برنوس qolu enli ərəb milli üst geyimi.
- BÜRRAN** *f.* بران kəsən, kəsici // iti.
- BÜRUC** *a.* بروج «bürc» *c.* bürclər; qüllələr.
- BÜRUDƏT** *a.* برودت soyuqluq, sərinlik.
- BÜRUZ** *a.* بروز üz çıxma, meydana gəlmə.
- BÜRÜŞTƏ** *f.* برشته 1) kövrək, quru; 2) yaxşı bişmiş.
- BÜRYAN** *f.* بریان yanan, yanmış.
- BÜSAT** *a.* بساط 1) kilim, xalı, səccadə; 2) satmaq və ya nümayiş etdirmək üçün döşənmiş əşya; sərgi; 3) *m.* təntənə, dəbdəbə, təmtəraq.
- BÜŞRA** *a.* بشرى müjdə, muştuluq, təzə xəbər.
- BÜT** *f.* بت 1) büt-pərəstlərin sitayiş etdikləri heykəl; 2) *m.* gözəl, dilbər. **Büti-Maçin** بت ماچين 1) Maçin bütü; 2) *m.* gözəl (*oğlan və ya qız*); **Büti-Çin** بت چين 1) Çin bütü; 2) gözəl (*oğlan və ya qız*).
- BÜTGƏR** *f.* بتگر büt qayıran, büt satan.
- BÜTXANƏ** *f.* بتخانه b a x **büt-kədə.**
- BÜTKƏDƏ** *f.* بتكده büt-lərin olduğu yer, büt-pərəst məbədi.
- BÜTLAN** *a.* بطلان 1) batil olma, yoxa çıxma; 2) məəttəl qalma; yubanma.
- BÜTPƏRƏST** *f.* بتپرست bütə sitayiş edən, bütə tapınan.
- BÜTTİRAŞ** *f.* بت تراش büt qayıran.
- BÜTUN** *a.* بطون «bətn» *c.* 1) qarınlar; 2) soylar, nəsil-lər.
- BÜZ** *f.* بز keçi.

BÜZĞALƏ *f.* بزغاله 1) keçi balası, oğlaq, çəpiş; 2) on iki bürcdən birinin adı.

BÜZÜRG *f.* بزرگ böyük.

BÜZÜRGVAR *f.* بزرگوار böyük mərtəbəli, yüksək mövqeyi olan.

BÜZÜRGZADƏ *f.* بزرگزاده 1) əsilzadə, zadəgan nəslinə mənsub; 2) mənşəb sahibi.

BÜYÜT *a.* بیوت «beyt» *c.* evlər, binalar.

C

C *a.* ج ərəb əlifbasında 5-ci, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında 6-cı hərf; əbcəd hesabında 3 rəqəmini ifadə edir.

CA *f.* جا b a x **cay**.

CABƏCA *f.* جابجا yerbəyer, yerli-yerində.

CABİ *a.* جابی vəqf icarələrini və zəkati yığan adam.

CABİR *a.* جابر 1) cəbr edən, zor işlədən, zülmkar; 2) sınıqçı.

CADDƏ *a.* جاده böyük yol; baş küçə.

CADU *f.* جادو 1) sehir, sehirbazlıq, pitik; 2) *m.* göz.

CADUGƏR *f.* جادوگر b a x **cadukün**.

CADUKÜN *f.* جادوکن cadu edən, pitikçi, tilsimçi, sehirbaz.

CADUPƏRƏST *f.* جادوپرست caduya inanan.

CADUVANƏ *f.* جادوانه cadugər kimi.

CAF *a.* جاف quru.

CAGİR *f.* جاگیر b a x **caygir**.

CAH *f.* جاه 1) mənşəb, vəzifə; 2) qədr, qədr-qiymət; 3) yer, məkan; 4) *m.* hörmət.

CAH-CƏLAL *f.* جاه və ə. جلال 1) təntənə, dəbdəbə; 2) var-dövlət.

CAHDUST *f.* جاه دوست 1) mənşəbpərəst, vəzifəpərəst; 2) cah-cəlal sevən, təntənə xoşlayan.

CAHİD *a.* جاهد cəhd edən, çalışan.

CAHİDÜLLƏFZ *a.* جاهد اللفظ sözlə cəhd edən, danışığıyla çalışan.

CAHİL *a.* جاهل 1) nadan, bixəbər, xəbərsiz; 2) oxumamış, savadsız; 3) *m.* gənc, təcrübəsiz.

CAHİLƏNƏ *a.* جاهل və *f.* انه cahilcəsinə, anlamazcasına, qanmazcasına.

CAHİLİ *a.* جاهلي 1) cahil kimi; 2) islam dinindən əvvəlki cahiliyyə dövrünə aid olan.

CAHİLİYYƏ(T) *a.* جاهليت || جاهليه 1) cahillik, cəhalət; 2) ərəblərin islamiyyətdən əvvəlki dövrə verdikləri ad.

CAİL *a.* جاعل edən, eləyən, bir işi görən.

CAİZ *a.* جائز b a x cayiz.

CAİZƏ *a.* جائزه b a x cayizə.

CAKEŞ *f.* جاكش b a x caykeş.

CALİB *a.* جالب cəlb edən, cəzb edən. **Calibi-diqqət** جالب دقت diqqəti cəlb edən.

CALİS *a.* جالس oturan, əyləşən; taxta çıxan.

CAM *f.* جام 1) şüşə; 2) qədəh, piyalə; 3) kasa. **Cami-Cəm(şid)** جام جمشيد || جام جمشيد Cəmşidin camı (*İran şahı Cəmşidin dünyadakı bütün şey və hadisələri göstərən qədəhi*); **camı-ləb** جام لب «*dodaq qədəhi*» şərab qədəhi kimi dodaq; **camı-səfai** جام صفائي saf cam.

CAME' *a.* جامع 1) toplayan, cəm edən, içinə alan, əhatə edən, havi edən; 2) yekun; 3) böyük məscid; 4) universitet; 5) toplanış yeri.

CAMEÜLHÜSN *a.* جامع الحسن gözəllik toplusu.

CAMEÜLKƏLAM *a.* جامع الكلام «*kəlamlar toplusu*» Quranın adlarından biri.

CAMƏ *f.* جامه paltar.

CAMƏDAN *f.* جامه دان 1) çamadan; 2) yatacaq qoymaq üçün böyük məfrəş.

CAMƏDAR *f.* جامه دار hamamda paltar saxlayan xidmətçi.

CAMƏGAH *f.* جامه گاه paltar qoyulan, yığılan yer.

CAMƏXAB *f.* جامه خواب yataq, yatacaq.

CAMƏŞUY *f.* جامه شوی paltaryuyan.

CAMİD *a.* جامد 1) donmuş, donuq; 2) *m.* inkişaf etməyən, donub qalmış; 3) ərəb qrammatikasında: zamanlara görə dəyişilməyən (*əslî fellər haqqında*).

CAMXÜRƏM *f.* جام خرام qədər kimi əldən-ələ gəzən.

CAN *f.* جان 1) ruh; 2) yaşayış, həyat; 3) könül, ürək; 5) qüvvət, qüdrət, güc; 5) əsl, mahiyyət; 6) b a x **canbincan** (*2-ci mənada*); 7) *m.* sevgili, əziz, istəkli.

CANA *f.* جانا canım, sevgilim, əzizim (*müraciət*).

CANAFƏRİN *f.* جان آفرین 1) canlandırın, can verən; 2) Allah.

CANAN(Ə) *f.* جانانه || جانان 1) sevgili, dilbər, məşuqə, məhbubə; 2) sufizmdə: Allah.

CANAVƏR *f.* جاناور b a x **canəvər**.

CANBAZ *f.* جانباز 1) tamaşa yerlərində təhlükəli nömrələr göstərən adam; 2) kəndirbaz; 3) mahir at minən, mahir minici; 4) at dəllalı, at alıb-satan; 5) *m.* hiyləgər, bə.

CANBƏXŞ(A) *f.* جانبخشا || جانبخش canını bağışlayan, canını fəda edən.

CANBİNCAN *f.* جان və *a.* بن və *f.* جان 1) əsatiyə görə, Can tayfasının ulu babası; 2) əsatiyə görə, Adəmdən əvvəl yaşamış bir tayfa.

CANDAR *f.* جاندار canlı, diri.

CANƏFŞAN *f.* جان افشان «*can səpən*» *m.* canını fəda edən, canından keçən.

CANƏVƏR *f.* جانور 1) canavar, qurd; 2) *m.* çox zalım, insafsız, yırtıcı.

CANFƏDA *f.* جان فدا canını fəda edən, canından keçən.

CANFƏRSA *f.* جان فرسا ruha əziyyət verən.

CANFƏRZA *f.* جان فرزا ləzzət verən, cana gətirən.

CANFƏŞAN *f.* جان فشان *canını əsirgəməyən, canından keçən.*

CANFƏZA(Y) *f.* جانفزا || جانفزا «*can artıran*» 1) can verən, həyat verən; 2) *m.* ləzzət verən, zövqləndirən.

CANGAH *f.* جانگاه «*can yeri*» qəlb, ürək.

CANGÜDAZ *f.* جانگداز 1) can yandıran, fədakar; 2) çox qəmləndirən, ürəyi yandıran.

CANGÜZAR *f.* جانگذار *canından keçən, can-başla qulluq edən.*

CANXƏRAŞ *f.* جان خراش *ruha əziyyət verən, kədər gətirən.*

CANI¹ *f.* جانی 1) cana aid; 2) canı ilə fədakarlığa hazır olan.

CANI² *a.* جانی *cinayət edən, cinayətkar.*

CANİB *a.* جانب *yan, tərəf, cəhət.*

CANİBDAR *a.* جانب *və f.* دار *yanda olan, gedən.*

CANİBİ *a.* جانبی *yandakına aid olan.*

CANİŞİN *f.* جانشین *b a x naib (1-ci mənada).*

CANN *a.* جان *b a x cin.*

CANNİSAR *f.* جان *və a.* نثار *canını qurban verən, can qoyan, özünü fəda edən.*

CANPARƏ *f.* جان پاره «*can parçası*» 1) övlad; 2) *m.* sevgili.

CANPƏRVƏR *f.* جان پرور 1) öz canına qulluq edən; 2) ruha zövq verən; 3) ləzzətli, nəşəli.

CANRÜBA *f.* جان ربا 1) can alan; 2) *m.* gözəl; 3) *m.* sevgili.

CANSİPAR *f.* جان سپار 1) canından keçən; 2) can çəkişən, can verən; 3) yaxın dost, səmimi yoldaş.

CANSİPARANƏ *f.* جان سپارانه *canından keçərək, canla-başla, sədaqətlə.*

CANSİTAN *f.* جان ستان 1) can alan (*Əzrayıl*); 2) öldürücü; 3) *m.* iti (*qılnc, xəncər, nizə və s.*).

CANSUZ *f.* جان سوز *ürək yandıran, qəlbə təsir edən.*

CANŞİKAR *f.* جان شکار 1) can alan, qəlbi ovlayan; 2) *m.* gözəl; 3) *m.* yırtıcı.

CANÜ TƏN *f.* جان وتن 1) canı və bədəni, hər şeyi; 2) candan, səmimiyyətlə.

CAR *a.* جار qonşu.

CAREH *a.* جارح yaralayan.

CARİ *a.* جاری 1) axan, axar, axıcı; 2) keçən, ötən; 3) indiki, hazırkı, hazırda cərəyan edən; 4) dəbdə olan.

CARİYƏ *a.* جاریه 1) pulla alınıb-satılan və ya hədiyyə kimi bağışlanılan xidmətçi qız; 2) qulluqçu, xidmətçi (*qız*), köniz.

CARR *a.* جار çəkən, sürükləyən, dartıb aparan.

CARU(B) *f.* جاروب || جارو süpürgə.

CARUBKEŞ *f.* جاروب کش süpürgəçi.

CASUS *a.* جاسوس gizli kəşfiyyatçı; xəfiyyə.

CAVİD *f.* جاوید || جاوید b a x **cavidan**.

CAVİDAN *f.* جاویدان || جاویدان daimi, həmişəlik, əbədi.

CAVİDANƏ *f.* جاویدانه || جاویدانه əbədi şəkildə, həmişə olan.

CAVİDANİ *f.* جاویدانی || جاویدانی həmişəlik, əbədilik.

CAY *f.* جای yer, məhəl, məkan.

CAYE' *a.* جایع ac, yemək istəyən.

CAYGAH *f.* جایگاه yer, məkan, qərar tutan yer.

CAYGİR *f.* جایگیر yer tutan, yerləşən, qərarlaşan.

CAYİR *a.* جایر əziyyət verən, incidən.

CAYİZ *a.* جایز 1) icazə verilən; 2) mümkün olan.

CAYİZƏ *a.* جایزه təqdim edilən bir şey əvəzində verilən bəxşiş; mükafat.

CAYKEŞ *f.* جایکش aradüzəldən, vasitəçi.

CAZİB *a.* جذب cəzb edən, cəzbedici, cazibəli.

CAZİBƏDAR *a.* جاذبه və *f.* دار cazibəli, cəzbedici.

CAZİBİYYƏ(T) *a.* جاذبیت || جاذبییه cəzbedicilik, cəzətmə; cazibə qüvvəsi.

CAZİM *a.* جازم qəti qərar verən, qərara alan.

- CEYB** *a.* جيب riyaziyyatda: sinus.
- CEYL** *a.* جيل tayfa, qəbilə.
- CEYŞ** *a.* جيش qoşun, ordu.
- CEYYİD** *a.* جيد yaxşı, gözəl, yararlı.
- CƏBAN** *a.* جبان b a x **cəbban**.
- CƏBANƏT** *a.* جبانət qorxaqlıq, cəsarətsizlik.
- CƏBBAN** *a.* جبان qorxaq, cəsarətsiz.
- CƏBBAR** *a.* جبار 1) qüvvət, qüdrət, özəmət sahibi; 2) cəbr edən, zülm edən; 3) sınıqçı; 4) *m.* Allah; 5) astronomiyada: Orion bürcü.
- CƏBBARANƏ** *a.* جبار və *f.* انه zülmkarcasına, zülm edərək.
- CƏBBƏXANƏ** *a.* جبه *əsl* *a.* və *f.* خانه b a x **cəbəxanə**.
- CƏBƏ** *f.* جبه *əsl* *a.* zireh, dəmir.
- CƏ'BƏ** *a.* جعبه ox qoyulan qab, oxqabı.
- CƏBƏXANƏ** *f.* جبه *əsl* *a.* və خانه 1) hərbi ləvazimat istehsal olunan və saxlanan yer; 2) silah, hərbi ləvazimat.
- CƏBƏL** *a.* جبل dağ.
- CƏBƏLİ** *a.* جبلی dağa aid olan; dağlı.
- CƏBƏPUŞ** *f.* جبه پوش zireh geymiş, zirehli.
- CƏBƏRUT** *a.* جبروت özəmət, calal.
- CƏBHƏ** *a.* جبهه 1) alın; 2) bina və s. ön tərəfi, qabağı; fasad; 3) döyüş meydanı.
- CƏBHİ** *f.* جبهی alına aid olan.
- CƏBİN¹** *a.* جبين alın.
- CƏBİN²** *a.* جبين qorxaq, qorxacaq, ürəksiz.
- CƏBİNSAY** *a.* جبين və *f.* ساي alnını torpağa sürtən, təzim edən.
- CƏBİZƏ** *a.* جبزه taxta parçası.
- CƏBR** *a.* جبر 1) zor, zor işlətmə; 2) sınıqçılıq; 3) yekə adam, nəhəng adam; 4) riyaziyyatın bir sahəsi.
- CƏBRƏN** *a.* جبراً zorla, zorakı, güclə.
- CƏBRİ** *a.* جبری 1) zorla icra olunan, məcburi; 2) cəbr elminə aid.

- CƏBRŞÜNAS** *a.* جبر *və f.* شناس cəbr elmi mütəxəssisi.
- CƏBUN** *a.* جبون qorxaq, ağciyər.
- CƏ'D** *a.* جعد qıvrım saç.
- CƏDAVİL** *a.* جداول «cədvəl» *c.* cədvəllər.
- CƏDBƏCƏD** *a.* جد *və f.* به ata-babadan, nəsildən-nəslə.
- CƏDD** *a.* جد baba.
- CƏDDƏ** *a.* ده nənə.
- CƏDƏL** *a.* جدل 1) mübahisə; 2) qalmaqal, çəkişmə, dalaşma.
- CƏDƏLGAH** *a.* جدل *və f.* گاه döyüş meydanı, döyüş yeri.
- CƏDƏRİ** *a.* جدري *b a x* cədiri.
- CƏDİ** *a.* جدی *b a x* cədy.
- CƏDİD** *a.* جديد 1) yeni, təzə; 2) işlənməmiş.
- CƏDİDİ** *f.* جدیدی yenilik, təzəlik.
- CƏDİR** *a.* جدیر layiq.
- CƏDLƏ** *a.* جدله mübahisə.
- CƏDRİ** *a.* جدري çiçək (*xəstəlik*). Cədiri-*kazib* کاذب جدري su-çiçəyi (*xəstəlik*).
- CƏDÜ ƏB** *a.* جد و اب hecalarının yeri dəyişmiş «əbcəd» sözü *b a x* əbcəd.
- CƏDVƏL** *a.* جدول 1) kiçik su yolu; arx; 2) cizgiləri, sıraları olan və xanalara bölünmüş qrafika; diaqram; 3) siyahı.
- CƏDY** *a.* جدی 1) keçi balası; 2) astronomiyada: Oğlaq bürcü.
- CƏFA** *f.* جفا *əsl* *a.* 1) əziyyət, əzab, incitmə; 2) vəfasızlıq.
- CƏFACU(Y)** *f.* جوا جوى *b a x* cəfakeş.
- CƏFAGÜSTƏR** *f.* جفا گستر *b a x* cəfakar.
- CƏFAKAR** *f.* جفا کار cəfa verən, əzab verən, incidən.
- CƏFAKEŞ** *f.* جفا کش cəfa çəkən, əziyyətə dözən.
- CƏFAKİŞ** *f.* جفا کیش *b a x* cəfapişə.
- CƏFAPİŞƏ** *f.* جفا پیشه zülmkar, zalım.
- CƏFƏNG** *f.* جفنگ boş, gərəksiz, mənasız.

- CƏFƏNGİYYAT** *f.* جفنگ və *a.* يات cəfəng sözlər, cəfəng fikirlər.
- CƏ'FƏRİ¹** *a.* جعفرى kiçik çay; arx.
- CƏ'FƏRİ²** *a.* جعفرى keşnişə bənzəyən göyörti.
- CƏFFƏLQƏLƏM** *a.* جف القلم qələm qurudu, söz bitdi.
- CƏFN** *a.* جفن göz qapağı.
- CƏFR** *a.* جفر hərflərlə fala baxma.
- CƏHALƏT** *a.* جهالت cahillik, nadanlıq, avamlıq, savadsızlıq.
- CƏHALƏTPƏRƏST** *a.* جهالت və *f.* پرست bax **cəhalətpərvər**.
- CAHALƏTPƏRVƏR** *a.* جهالت və *f.* پرور cəhalət tərəfdarı, cəhalət istəyən.
- CƏHAN** *f.* جهان dünya, aləm.
- CƏHANAFƏRİN** *f.* آفرین جهان dünyanı yaradan; Xaliq, Allah.
- CƏHANARA** *f.* آرا جهان aləmi bəzəyən, dünyaya işıq saçan.
- CƏHANBAN** *f.* جهان بان «dünyanı qoruyan» padşah, hökmdar.
- CƏHANBİN** *f.* جهان بین «dünyanı görəni» açıqfikirli, görüş dairəsi geniş olan.
- CƏHANBİNİ** *f.* جهانبینی dünyagörüşü.
- CƏHANDAR** *f.* جهاندار hökmdar.
- CƏHANDİDƏ** *f.* جهانديده dünyagörmüş, təcrübəli.
- CƏHANƏFRUZ** *f.* جهان افروز dünyanı işıqlandıran.
- CƏHANGƏRD** *f.* جهان گرد dünyanı gəzən, aləmi dolaşan, səyyah.
- CƏHANGİR** *f.* جهانگیر 1) dünyanı istila edən, aləmi tutan; 2) *m.* çox məşhur, cahansümül.
- CƏHANGİRANƏ** *f.* جهانگیرانه istila edərcəsinə, təcavüzkarcasına.
- CƏHANİ** *f.* جهانی cahana aid, dünyaya mənsub.
- CƏHANİYAN** *f.* جهانیان «cəhani» *c. m.* dünya əhli; bəşəriyyət, cəmiyyət.
- CƏHANNÜMA** *f.* جهاننما dünyanı göstərən, aləmi təsvir edən (*xəritə*).
- CƏHANPEYMA** *f.* جهان پيما dünyanı gəzən; səyyah.

CƏHANPƏNAH *f.* جهان پناه hamının pənah apardığı (*adam haqqında*).

CƏHANSUZ *f.* جهان سوز 1) dünyanı yandıran, aləmi alovlandıran; 2) *m.* zülmkar, qəddar.

CƏHANTAB *f.* جهان تاب dünyanı işıqlandıran, aləmə işıq saçan.

CƏHANŞÜMUL *f.* جهان və *a.* شمول dünyanı əhatə edən, bütün aləmə şamil olan, dünyəvi əhəmiyyəti olan.

CƏHAT *a.* جهات b a x **cihat**.

CƏHD¹ *a.* جهد çalışma, səy.

CƏHD² *a.* جحد danma, inkar etmə.

CƏHƏLƏ *a.* جهله «cahil» *c.* cahillər.

CƏHƏNDƏ *f.* جهنده 1) yumşaq, yüngül; 2) elastik; 3) fısqıran (*fəvvarə haqqında*).

CƏHƏNNƏM *a.* جهنم 1) bu dünyada günah işlər görmüş adamların o dünyada əzab-əziyyət çəkəcəkləri həmişəyanar odla dolu yer; 2) *m.* əziyyətli, əzablı yer.

CƏHƏNNƏMİ *a.* جهنمی cəhənnəmə layiq, cəhənnəmlik.

CƏHƏT *a.* جهت 1) tərəf, yan; 2) yer; 3) səbəb.

CƏHİM *a.* جحيم cəhənnəm.

CƏHL *a.* جهل 1) bilməməzlik, nadanlıq; 2) tərslik, kəclik; 3) cəhəlet, mədəniyyətcə gerilik. **Cəhli-mürəkkəb** جهل مرکب bilməməklə bərabər, bilməzliyini də bilməyib özünü alim zənn etmə.

CƏHLƏN *a.* جهلا anlamazlıqdan, nadanlıqdan, bilməməzlikdən.

CƏHLPƏRƏST *a.* جهل və *f.* پرست b a x **cəhlpərvər**.

CƏHLPƏRVƏR *a.* جهل və *f.* پرور cəhəlet tərəfdarı, elm və mədəniyyətin düşməni.

CƏHR *a.* جهر səsini ucaltma, səsini qaldırma.

CƏHRƏN *a.* جهراً yüksək səslə, ucadan, bərkdən.

CƏHRİ *a.* جهری yüksək səslə.

CƏHUL *a.* جهول çox cahil, lap nadan, ən qanmaz.

CƏ'L *a.* جعل saxta, düzəltmə.

CƏLA¹ *a.* جلا köçmə, uzaqlaşma, ayrı düşmə. **Cəlayi-vətən** جلاى وطن vətəndən ayrı düşmə, ayrılma.

CƏLA² *a.* جلا parlama, parıltı, cila.

CƏLADƏT *a.* جلادت igidlik, qəhrəmanlıq; mətanət, dəyanət.

CƏLAL *a.* جلال b a x **cəlalət**.

CƏLALƏFZA *a.* جلال və f. افزا calal artıran, daha da əzəmətli edən.

CƏLALƏT *a.* جلالت böyüklük, ululuq, əzəmət, calal.

CƏLALİ *a.* جلالى sərt təbiətli, hirsli.

CƏLB *a.* جلب 1) özünə çəkmə, cəlb etmə, cəzb etmə; 2) gətirtmə, yazdırıb göndərtmə; 3) dəvət, çağırış.

CƏLBNAMƏ *a.* جلب və f. نامه çağırış vərəqəsi, dəvətnamə.

CƏLD *a.* جلد 1) diribaş, zirək, iti; 2) tez, dayanmadan, əlüstü.

CƏLƏB *a.* جلب 1) əxlaqsız qadın, fahişə; 2) satış üçün gətirilən canlı (*kəviz, mal-qara və s. haqqında*).

CƏLƏSƏ *a.* جلسه 1) oturma; 2) iclas, müşavirə, məşvərət məclisi.

CƏLİ *a.* جلى 1) açıq, aydın, aşkar, zahir; 2) uzaqdan oxunmaq üçün yazılan qalın və iri yazı; xətt növü.

CƏ'Lİ *a.* جعلى qayıрма, saxta, təbii olmayan.

CƏLİL *a.* جليل böyük, uca, yüksək; hörmət sahibi.

CƏLİLÜŞŞƏ'N *a.* جليل الشأن şanı, hörməti yüksək olan, şanlı, əzəmətli.

CƏLİS *a.* جلس birlikdə oturan; yoldaş.

CƏLL *a.* جل calallı olsun!

CƏLLAD *a.* جلا 1) ölüm hökmünü yerinə yetirən; 2) *m.* zalım, zülmkar.

CƏM*f.* جم hökmdar, padşah (*əfsanəvi İran şahı Cəmşidin adından*).

CƏM' *a.* جمع 1) bütün, hamı; 2) toplama, toplu, toplanmış; yekun, yığın; 3) camaat, cəmiyyət; 4) qrammatikada: təkdən (ərəb dilində həm də təsniyədən) yuxarı kəmiyyət; 5) riyaziyyatda: toplama, üstəgəl.

CƏMAD *a.* جماد qeyri-üzvi maddə.

CƏMADASA *a.* جماد və *f.* آسا cansız əşya kimi.

CƏMADAT *a.* جمادات «*cəmad*» *c.* 1) qeyri-üzvi maddələr;
2) *t.* cansız təbiət.

CƏMADİ *a.* جمادی daşa aid olan.

CƏMAƏT *a.* جماعة 1) camaat, xalq; 2) qrup.

CƏMAL *a.* جمال 1) gözəllik; 2) gözəl üz, qəşəng sifət.

CƏMALÜLLAH *a.* جمال الله ilahi gözəllik; Allahın gözəlliyi.

CƏMAZ(Ə) *a.* جمازه *b a x* cəmmaz(ə).

CƏMƏL *a.* حمل dəvə.

CƏM'ƏN *a.* جمعاً *b a x* cəmiən.

CƏMİ' *a.* جميع bütün, hamı, cəmi.

CƏMİƏN *a.* جميعاً bütünlüklə, hamılıqla, tamamilə.

CƏMİL(Ə) *a.* جميله qəşəng, göyçək, gözəl.

CƏMİLULLİQA *a.* جميل اللقا gözəl üz, üz, gözəl.

CƏM'İYYƏT, CƏMİYYƏT *a.* جمعیت 1) toplantı, bir yerə yığılma; 2) təşkilat, ittifaq; 3) heyət, məclis. **Cəmiyyəti-xatir** جمعیت خاطر fikrin toplanması, fikrin bir yerdə olması; **cəmiyyəti-xeyriyyə** خيرييه جمعیت خيرييه xeyriyyə cəmiyyəti.

CƏMİYYƏTGAH *a.* جمعیت və *f.* گاه toplanış yeri, toplantı yeri.

CƏMİYYƏTPƏRƏST *a.* جمعیت və *f.* پرست xalqı sevən, xalqa xidmət edən.

CƏM'KÜN, CƏMKÜN *a.* جمع və *f.* کن cəmləyən, toplayan.

CƏMMAZ(Ə) *a.* جمازه || جماز sürətlə gedən dəvə, sürətli dəvə.

CƏMRƏ *a.* جمره 1) yanıq kömür parçası; 2) aprel ayında havaların tədricən soyuması.

CƏNAB *a.* جناب ağa.

CƏNABƏT *a.* جنابت qüsl tələb olunan hal.

CƏNAN *a.* جنان ürək, qəlb.

CƏNAZƏ *a.* جنازه kəfənə tutulmuş ölü.

- CƏNB** *a.* جنب b a x **cənbə** (1-ci mənada).
- CƏNBƏ** *a.* جنبه 1) tərəf, yan; 2) bədən, gövdə.
- CƏNBİYYƏ** *a.* جنبیه yan tərəfdən asılan kiçik xəncər.
- CƏNG** *f.* جنگ vuruş, döyüş, dava. **Cəngi-məğlubə** جنگ مغلوبه qanlı döyüş, vuruş.
- CƏNGAVƏR** *f.* جنگاور döyüş təcrübəsi olan əsgər, mahir döyüşçü.
- CƏNGCU** *f.* جنگجو döyüşkən.
- CƏNGƏL** *f.* جنگل meşə.
- CƏNGİ** *f.* جنگی 1) qrup halında ifa olunan Azərbaycan oyun havası; 2) əsgər, döyüşçü; 3) döyüşə aid olan, hərbi.
- CƏNGİXANƏ** *f.* جنگی خانه cəngi oynanılan yer, cəngi məclisi.
- CƏNGÜ CƏDƏL** *f.* جنگ və *a.* جدل döyüş, vuruş.
- CƏNİN** *a.* جنين 1) ana qarınıdakı uşaq; 2) rüşeym.
- CƏNNAT** *a.* جنات «cənnət» *c.* cənnətlər, behiştler.
- CƏNNƏT** *a.* جنت behişt. **Cənnəti-ədn** جنت عدن cənnət bağı.
- CƏNNƏTİ** *a.* جنتی behiştlik, behişt əhli.
- CƏNNƏTMƏKAN** *a.* جنت مکان behiştlik (*vəfat etmiş adam haqqında xoş arzu məqamında işlədilir*).
- CƏNNƏTNİŞAN** *a.* جنت və *f.* نشان behişt kimi.
- CƏNNƏTÜLMƏVA** *a.* جنت المعوا behişt kimi gözəl yer.
- CƏNUB** *a.* جنوب şimala əks olan cəhət.
- CƏNUBƏN** *a.* جنوباً cənub tərəfdən, cənubdan.
- CƏNUBİ** *a.* جنوبی cənuba aid, cənubda olan.
- CƏRAD** *a.* جراد 1) çəyirtkə; 2) *m.* qarətçi(lər) dəstəsi.
- CƏRAHƏT** *a.* جراحة 1) cərrahlıq; 2) yara.
- CƏRAİM** *a.* جرائم b a x **cərayim**.
- CƏRAYİM** *a.* جرایم «cərimə» *c.* cərimələr.
- CƏRBƏZƏ** *a.* جریزه b a x **cürbüzə**.
- CƏRƏS** *a.* جرس zəng, zıncırov.
- CƏRƏSVAR** *a.* جرس və *f.* وار zəng kimi, zəngə bənzəyərək.

CƏRGƏ *f.* جرگه 1) cəmiyyət, yığıncaq; 2) sürü, naxır, ilxı; 3) sıra, düzüm.

CƏRGƏVİ *f.* جرگه və *a.* وی cərgəli, sıraya məxsus, cərgə ilə.

CƏRH *a.* جرح 1) yaralama; yara; 2) qəlbi sındırma; sancma; 3) təhqir etmə, biabır etmə, adını ləkələmə.

CƏRHİ *a.* جرحی 1) yaraya aid olan; 2) yaralı.

CƏRİ *a.* جرى cürətli, qorxmaz, igid, cəsəətli.

CƏRİDƏ *a.* جریده 1) vergi siyahısı, vergi dəftəri; 2) mühüm hadisələri qeyd etmək üçün vərəqə; qəzet.

CƏRİHƏ *a.* جريحه yara.

CƏRİHƏDAR *a.* جريحه və *f.* دار yaralı.

CƏRİMƏ *a.* جریمه 1) günah, təqsir; 2) cinayət; 3) pulla tənbeh.

CƏRİR *a.* جریر dəvənin boynuna bağlanan ip; ovsar.

CƏRR *a.* جر 1) çəkmə, dartma, sürümə; 2) özünə tərəf çəkmə, cəlb etmə; 3) ərəb qrammatikasında: yiyəlik hal.

CƏRRAH *a.* جراح cərrahiyyə əməliyyatı üzrə mütəxəssis; həkim.

CƏRRAHİ *a.* جراحی cərraha və ya cərrahiyyəyə aid olan.

CƏRRAHİYYƏ *a.* جراحيه xəstənin bədənində yarma yolu ilə müalicə əməliyyatı.

CƏRRAR *a.* جزار 1) çəkən, darta, sürüyən; 2) çox, hədsiz-hesabsız.

CƏSAMƏT *a.* جسامت böyüklük, irilik, yekəlik.

CƏSARƏT *a.* جسارت igidlik, qəhrəmanlıq.

CƏSARƏTYAB *a.* جسارت və *f.* ياب igid olan, qəhrəmanlıq göstərən.

CƏSBAN *f.* جسيان b a x **çəsban**.

CƏSƏD *a.* جسد 1) bədən, gövdə; 2) meyit.

CƏSİM *a.* جسيم gövdəli, vücudlu; iri, yekə; qocaman.

CƏSTƏ *f.* جسته sıçramış, atılmış; sıçrama, atılma.

CƏSUR *a.* جسور igid, qəhrəman, cəsəətli.

CƏSURANƏ *a.* جُور və *f.* انه igidcəsinə, qəhrəmancasına, cəsəretlə.

CƏSÜRİ *a.* جُورى igidlik, qəhrəmanlıq, cəsurluq.

CƏŞN *f.* جشن şadlıq, şənlik, qonaqlıq məclisi, bayram şadlığı.

CƏVAB *a.* جواب 1) sual (sorğu) müqabilində deyilən söz, irəli sürülən fikir; 2) həll, nəticə.

CƏVABDEH *a.* جواب və *f.* ده b a x **cəvabdəhəndə**.

CƏVABDƏHƏNDƏ *a.* جواب və *f.* دهنده cavab verən, bir iş məsul olan.

CƏVABƏN *a.* جواباً cavabında, cavab olaraq.

CƏVABNAMƏ *a.* جواب və *f.* نامه cavab məktubu.

CƏVAD *a.* جواد 1) comərd, səxavətli, əliaçıq; 2) yaxşı yerişli at.

CƏVAHİR *a.* جواهر «cövhər» *c.* b a x **cövhər**.

CƏVAHİRFÜRÜŞ *a.* جواهر və *f.* فروش daş-qaş alveri edən, cavahir alverçisi.

CƏVAHİRNIŞAN *a.* جواهر və *f.* نشان daş-qaşla bəzənmiş (*qılinc, üzük, paltar və s. haqqında*); qiymətli.

CƏVAHİRPEYMA *a.* جواهر və *f.* پيما cavahir kimi addımlayan, cavahirqədəm.

CƏVAİZ *a.* جوائز «caizə» *c.* bəxşislər, mükafatlar.

CƏVAME' *a.* جوامع «came» *c.* camələr.

CƏVAN *f.* جوان cavan, gənc.

CƏVANBƏXT *f.* جوان بخت xoşbəxt, səadətli.

CƏVANƏ *f.* جوانه gənc qadın (*qız*).

CƏVANƏZƏN *f.* جوانه زن 1) cavan, gənc qadın; 2) yaxşı xasiyyətli qadın; 3) evdarlıq işlərini yaxşı bilən qadın.

CƏVANI *f.* جوانی cavanlıq, gənclik.

CƏVANİB *a.* جوانب «canib» *c.* tərəflər, cəhətlər. **Cəvanibi-ərbəə** دörd جوانب dörd tərəf (*sağ, sol, qabaq, dal*); dörd cəhət (*şimal, cənub, şərq, qərb*).

CƏVANMƏRD *f.* جوانمرد «*cavan adam*» comərd, əliaçıq, gözəl xasiyyətli.

CƏVANMƏRDANƏ *f.* جوان مردانه comərdcəsinə, əliaçıqlıqla.

CƏVANMƏRDİ *f.* جوان مردی comərdlik, əliaçıqlıq, səxavətliklik.

CƏVARİ *a.* جوارى «*cariyə*» *c.* cariyələr, kənzilər.

CƏVAZ *a.* جواز 1) caiz olma, qadağan olmama; 2) icazə; 3) yol verilmə; mümkünlük.

CƏVİN *f.* جوين arpadan bişirilmiş.

CƏZA' *a.* جزاء 1) tənbeh; 2) mükafat.

CƏZA(Y)İR *a.* جزائر || جزایر «*cəzirə*» *c.* adalar.

CƏZB *a.* جذب özünə tərəf çəkmə, cəlb etmə.

CƏZBƏ *a.* جذبە 1) məsafə; 2) eşq, təəşşüq; 3) ehtiraslı arzu, həvəs; 4) cazibədarlıq, məlahətliklik; 5) cuşa gəlmə, coşma, vəcdə gəlmə.

CƏZƏ' *a.* جزع fəryad, haray, qışqırıq, bağırtı.

CƏZƏB *a.* جذب gicişmə.

CƏZƏL¹ *a.* جدل şadlıq, sevinc, şənlik.

CƏZƏL² *a.* جزل əruz vəznlərindən biri.

CƏZİRƏ *a.* جزیره ada.

CƏZM *a.* جزم 1) kəsmə, qət etmə; 2) qəti qərarlaşdırma; 3) ərəb əlifbasında: sükun və hərəkəsizlik işarəsi.

CƏZR *a.* جزر dəniz suyunun vaxtaşırı çəkilməsi.

CƏZZAB *a.* جذاب çox cazibəli, cazibədar.

CƏZZAR *a.* جزار 1) qəssab; 2) *m.* qəddar, zalım.

CƏZİL *a.* جزيل çox, bol.

CİB *a.* جيب 1) yaxa; 2) paltarın üst və ya içinə tikilən kisəcik.

CİBAL *a.* جبال «*cəbəl*» *c.* dağlar.

CİBİLLƏT *a.* جبلت 1) yaradılış, xilqət; 2) zat; 3) təbiət, xasiyyət.

CİBİLLİ *a.* جبللی təbii, fitri, yaradılışda olan (*hal, xasiyyət haqqında*).

CİD *a.* جيد uzun, nazik boyun.

CİDA¹ *a.* جدا mizraq, süngü.

CİDA² *ə.* جدا b a x **cüda.**

CİDAGANƏ *ə.* جدا və *f.* گانه 1) ayrıca, ayrı olaraq; 2) təkbaşına, təklikdə.

CİDAL *ə.* جدال 1) dava, müharibə; 2) şiddətli mübahisə, qalmaqal.

CİDALGAH *ə.* جدال və *f.* گاه döyüş meydanı, dava meydanı.

CİDAR *ə.* جدار 1) divar; 2) arakəsmə; 3) *m.* maneə.

CİDD *ə.* جد 1) çalışıb çapalama, cəhd etmə, səy etmə; 2) ciddi olma, ciddilik.

CİDDƏN *ə.* جدًا ciddi olaraq, gerçəkdən, həqiqətən; çox.

CİDDİ *ə.* جدی 1) təmkinli, ağırbaşlı; 2) dərinlən fikirləşmə.

CİDDİYYƏT *ə.* جدیت ciddilik.

CİDDÜ CƏHD *ə.* جد و جهد çalışıb-çapalama, səy.

CİFƏ *ə.* جيفه 1) leş, qoxumuş, cəmdək; 2) *m.* sərmayə, var-dövlət.

CİFƏXOR *ə.* جيفه və *f.* خور leş yeyən, cəmdək yeyən (*heyvan və ya quş haqqında*); kərkəs (*quş*).

CİFT *f.* جفت 1) cüt, qoşa; 2) tay, yoldaş; 3) sıxlıq, kiplik.

CİGƏRDAR *f.* جگردار ciyərlə, cəsərtli, cürətli.

CİGƏRGAH *f.* جگرگاه köks qəfəsində ciyərin yerləşdiyi yer.

CİGƏRGUŞƏ *f.* جگرگوشه b a x **ciğərparə.**

CİGƏRXOR *f.* جگرخور «*ciyərlə yeyən*» 1) qəmli, qüssəli; 2) qüs-sələndirən, dərd verən.

CİGƏRXUN *f.* جگرخون ciyəri qana dönmüş; *m.* dərddli.

CİGƏRPARƏ *f.* جگرپاره «*ciyərlə parçası*» övlad.

CİGƏRSUZ *f.* جگرسوز ciyərlə yandıran; qəmli, kədərli, qüssəli.

CİHAD *ə.* جهاد 1) döyüş, vuruş, müharibə; 2) din uğrunda müharibə; din yolunda çalışma.

CİHAT *ə.* جهات «*cəhət*» *c.* cəhətlər.

CİHAZ *ə.* جهاز 1) bir işi yerinə yetirmək üçün istifadə edilən qurğ; 2) cehiz.

CİQQƏ *ə.* جقه 1) kəkil; 2) birçək; 3) bayraq, ələm; 4) qotaz; 5) tacşəkili daş-qaşlı qadın baş bəzəyi.

CİLA' *ا. جلا* parlaqlıq, parlama.

CİLA'DAR *ا. جلا* və *f. دار* cilalanmış, pardaxlanmış, parladılmış.

CİLBAB *ا. جلباب* köynək.

CİLD *ا. جلد* 1) dəri; 2) meşin; 3) kitabın qabığı; 4) böyük kitabın bölündüyü hissələrdən hər biri; hissə; 5) *m.* görkəm, görünüş; 6) *m.* paltar, libas, geyim.

CİLOVDAR *f. جلودار* 1) atın yanında gedib onun cilovunu tutan adam; 2) öndə gedən; karvanbaşı.

CİLVƏ *ا. جلوه* 1) parıltı, işıltı; 2) nazlı-qəməzəli hərəkət; 3) bəylə gəlinin ilk görüşü.

CİLVƏDAR *ا. جلوه* və *f. دار* cilvəli, cilvələnən.

CİLVƏGAH *ا. جلوه* və *f. گاه* cilvəli görünən yer.

CİLVƏGƏR *ا. جلوه* və *f. گر* b a x **cilvəkar**.

CİLVƏKAR *ا. جلوه* və *f. کار* parlayan, parıldayan.

CİLVƏNÜMA *ا. جلوه* və *f. نما* b a x **cilvəsaz**.

CİLVƏSAZ *ا. جلوه* və *f. ساز* cilvələnən.

CİM *ا. جيم* 1) ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında ج hərfi-nin adı; 2) *m.* camal, gözəllik; 3) *m.* qıvrım, buruq (*saç haqqında*).

CİMA' *ا. جماع* cütləşmə, cinsi əlaqədə olma.

CİN *ا. جن* gözə görünməyən mövhumi varlıq; cin, əcinnə.

CİNAH *ا. جناح* 1) qanad; 2) tərəf.

CİNAHEYN *ا. جناحين* hər iki qanad; hər iki tərəf, sağ və sol.

CİNAN *ا. جنان* «*cənnət*» *c.* cənnətlər.

CİNAS *ا. جناس* tələffüzçə yaxın, mənaca müxtəlif sözlər.

CİNAYƏT *ا. جنایت* qanunla icazə verilməyən təhlükəli hərəkət; qanunazidd əməl.

CİNAYƏTKAR *ا. جنایت* və *f. کار* cinayət törədən, cani.

CİNAYƏTKARANƏ *ا. جنایت* və *f. کارانه* cinayətkarcasına, cani kimi.

CİNBAZ *ا. جن* və *f. باز* b a x **cindar**.

CİNDAR *a.* جن və *f.* دار cinləri özünə tabe edib onların şərini aradan qaldıra bilən adam, cinqovan; ekzorsist.

CİNXLQƏT *a.* جن خلقته yaradılışından cin olan, cin nəslindən olan.

CİNNƏT *a.* جننت cinlənmə; dəlilik, cinlilik.

CİNNİ *a.* جنی 1) cin tayfasına aid olan; 2) cinli.

CİNS *a.* جنس kişi və ya qadın; erkək və ya dişi.

CİNSİ *a.* جنسی cinsə aid, cinslə əlaqədar.

CİNSİYYƏT *a.* جنسیت bir cinsə mənsubiyyət.

CİRAB *a.* جراب torba, dağarcıq.

CİRM *a.* جرم 1) cansız cisim; 2) böyüklük, həcm.

CİSM *a.* جسم 1) bədən; 2) şey, əşya, cisim. **Cismi-samit** جسم صامت cansız varlıq.

CİSMANİ *a.* جسمانی 1) cismə aid, maddi; 2) bədənə aid, bədəncə; 3) fiziki.

CİSMƏN *a.* جسمًا cisim etibarilə, bədəncə.

CİMPƏRVƏR *a.* جسم və *f.* پرور öz bədənini qulluq edən, işigücü özünə qulluq etməkdən ibarət olan.

CİSR *a.* جسر 1) körpü; 2) bərə.

CİVAR *a.* جوار 1) yaxın yer, ətraf; 2) divar.

CİYADƏT *a.* جیادت gözəllik, təmizlik, saflıq.

CİZR *a.* جذر kök, əsil.

CİZRİ *a.* جذری köklü; kökə aid.

CİZYƏ *a.* جزیه müsəlman ölkələrində qeyri-müsəlmanlardan alınan vergi; can vergisi.

CİZYƏGÜZAR *a.* جزیه və *f.* گزار vergi verən, cizyə verən.

CÖV *f.* جو 1) arpa; 2) *m.* qiymətsiz.

CÖV' *a.* جوع aclıq.

CÖV'AN *a.* جوعان ac.

CÖVDƏT *a.* جودت 1) yaxşılıq, xalislik, nöqsansızlıq; 2) üstünlük.

CÖVF *a.* جوف 1) iç, içəri, daxil; 2) oyuq.

CÖVHƏR *a.* جوهر *asli f.* 1) zat, mahiyyət, əsl, maya; 2) təbiət, xassə; 3) qılınca, bıçağa və s. su vermək üçün maddə; 4) daş-qaş, qiymətli daş; 5) essensiya.

CÖVHƏRFÜRÜŞ *a.* جوهر *və f.* فروش cavahir alverçisi.

CÖVHƏRDAR *a.* جوهر *və f.* دار 1) cövhərli; 2) fitri istedad və qabiliyyət sahibi; 3) almaz və b. daş-qaşla bəzədilmiş.

CÖVHƏRİ *a.* جوهری cavahirə aid olan.

CÖVHƏRŞÜNAS *a.* جوهر *və f.* شناس cövhər tanıyan, daş-qaş bilicisi.

CÖVİN *f.* جوين arpadan olan; arpa.

CÖVQ(Ə) *a.* جوقه || جوق 1) yığıncaq; 2) dəstə, qrup; 3) xor.

CÖVLAN *a.* جولان 1) gedib-gəlmə; 2) dolanma, hərlənmə.

CÖVLANGAH *a.* جولان *və f.* گاه gəzinti yeri.

CÖVLANİ *a.* جولانی dolanan, hərlənən.

CÖVR *a.* جور incitmə, zülm, cəfa.

CÖVRGÜSTƏR *a.* جور *və f.* گستر zülm edən, zülmkar, əziyyət verən, incidən.

CÖVŞƏN *f.* جوشن zireh.

CÖVŞƏNDAR *f.* جوشندار zirehi olan, zirehli.

CÖVŞƏNPUŞ *f.* جوشن پوش zirehlə örtülü, zirehli, zireh geyinmiş.

CÖVV *a.* جو 1) hava; 2) iqlim; 3) göy; 4) ab-hava.

CÖVZ *a.* جوز qoz, cövüz.

CÖVZA *a.* جوزا astronomiyada: Əkizlər bürcü.

CU *f.* جو b a x **cuy**.

CUD *a.* جود səxavət, əliaçıqlıq, comərdlik.

CULAH *f.* جولاه b a x **culfa**.

CULFA *f.* جولفا||جلفا 1) pambıqatan, pambıqtəmizləyən; 2) əyirici, toxucu.

CUMADİYÜLAXİR *a.* جمادى الآخر ərəb qəməri təqvimində 6-cı ayın adı.

CUMADİYÜLƏVVƏL *ə.* جمادى الاول *ərəb qəməri təqvimində*
5-ci ayın adı.

CURAB *ə.* جراب *corab.*

CUŞ *f.* جوش 1) qaynama; 2) *m.* coşma.

CUŞAN *f.* جوشان qaynayan, coşan, cuşa gələn.

CUŞIŞ *f.* جوشيش qaynama, coşma.

CUŞIŞBAR *f.* جوشيشبار coşub-daşan, qaynayan.

CUŞÜ XÜRÜŞ *f.* جوش و خروش qaynama, coşma.

CUY *f.* جوى 1) b a x **cuya(n)**; 2) kiçik arx; axar su.

CUYA(N) *f.* جويان || جوياء axtaran, araşdıran.

CUYBAR *f.* جويبار 1) axar su; çay, arx; 2) b a x **cuyistan.**

CUYƏNDƏ *f.* جوينده axtaran.

CUYİSTAN *f.* جويستان axar su çox olan yer.

CÜBBƏ *ə.* جبه uzun ətəkli, enli üst geyimi.

CÜBN *ə.* جن qorxaqlıq, qorxaq olma.

CÜDA *f.* جدا ayrı, ayrılmış; uzaq düşmüş.

CÜDAGANƏ *f.* جداگانه ayrıca.

CÜDEY *f.* جدى qütb ulduzu.

CÜĞD *ə.* جغد 1) bayquş; 2) başın arxa tərəfində düyünlənmiş saç;
3) *m.* qıvrım, qıvrılmış.

CÜHƏLA' *ə.* جهلاء b a x **cühhal.**

CÜHHAL *ə.* جهال «cahil» *c.* cahillər.

CÜL *ə.* جل çul.

CÜLAB *ə.* جلاب *əslif.* b a x **gülab.**

CÜLBƏND *ə.* جل بند *və f.* 1) çulu bağlamaq üçün ip; örkən;
2) cib; 3) qoltuq.

CÜLƏSA *ə.* جلساء «səlis» *c.* yoldaşlar.

CÜLUS *ə.* جلوس 1) oturma; 2) taxta oturma, hökmdarlığa başla-
ma; 3) bir hökmdarın taxta oturduğu gün.

CÜMCÜMƏ *ə.* جمجمه 1) qafa tası; kəllə; 2) taxta cam, taxtadan
düzəldilmiş cam.

CÜMƏ *a.* جمعه *b a x* yövmülcümə.

CÜMƏL *a.* جمل «*cümlə*» *c.* 1) hamısı; 2) cümlələr.

CÜMHUR *a.* جمهور 1) xalq, ümumxalq; 2) dəstə, kütlə; 3) hamısı, tamamilə.

CÜMHURİ *a.* جمهوری cümhuriyyətə aid olan.

CÜMHURİYYƏT *a.* جمهوريت respublika.

CÜMLƏ *a.* جمله 1) hamı(sı), yekun, məcmu; 2) miqdar, məbləğ; 3) qrammatikada: bitmiş bir fikri ifadə edən söz birləşməsi və ya söz.

CÜMLƏTAN *a.* جملة və *f.* آن yekun, nəticə.

CÜMLƏTƏN *a.* جملة hamılıqla, hamı birdən, hamısı birgə.

CÜMU' *a.* جموع «*cəm'*» *c.* cəmlər.

CÜMUDİYYƏ *a.* جموديه böyük buz parçası; aysberq.

CÜNBAN *f.* جنبان tərپənən, qımıldanan, hərəkət edən.

CÜNBUŞ *f.* جنبش 1) hərəkət, tərپəniş; 2) zövq, əyləncə, kef.

CÜND *a.* جند qoşun, ordu.

CÜNDİ *a.* جندي 1) orduya aid olan; hərbi, əsgəri; 2) Misir süvari əsgəri.

CÜNUB *a.* جنوب şeytani olma.

CÜNUD *a.* جنود «*cünd*» *c.* qoşunlar, ordular.

CÜNUN *a.* جنون 1) dəlilik, dəli olma; 2) dəli.

CÜRBÜZƏ *a.* جريزه 1) cəldlik, itilik; 2) istedadlılıq.

CÜR'ƏT *a.* جرأت cəsərət, igidlik.

CÜRМ *a.* جرم 1) günah, təqsir, qəbahət; 2) yazıq, fağır; 3) planet.

Cürmi-ərz أرض جرم yer kürəsi.

CÜSSƏ *a.* جسسه gövdə, bədən, cisim.

CÜST¹ *a.* جست əl-ayağı iti, çevik, diribaş.

CÜST² *f.* جست axtarma, araşdırma.

CÜST(Ü)CU *f.* جستجو || جستجو axtarma, araşdırma.

CÜYUŞ *a.* جيوش «*ceyş*» *c.* 1) əsgərlər; 2) *t.* qoşun, ordu.

CÜZ' *a.* جزء *b a x* cüzv. Cüz'i-layətəcəzza لايتجزا bölünməz hissə.

CÜZAM *a.* جذام yoluxucu və sağalmaz dəri xəstəliyi.
CÜZEYR *a.* جذير incə kök, zərif rişə.
CÜZ'Ə *a.* جزء bir qurtuma içiləcək şey; bir qurtum içki.
CÜZ'ƏN *a.* جزءاً hissə-hissə, parça-parça.
CÜZ'İ *a.* جزئى 1) tam olmayan; hissə; 2) az, azacıq.
CÜZUR *a.* جذور «cizr» *c.* köklər, əsillər.
CÜZV *a.* جزو 1) qisim, hissə, parça; 2) Quranın otuzda bir hissəsi.
CÜZVDAN *a.* جزو və *f.* دان kağız qovluğu, içinə kağız qoyulan qovluq.

Ç

Ç *f.* چ fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 7-ci hərfi.
ÇAÇIKƏMAN *f.* چاچى كمان Daşkənddə düzəldilmiş kaman.
ÇAHA *f.* چاه 1) quyu; 2) çənə çuxuru; zənəxdan. **Çahi-Babil** چاه بابل Harut və Marutun həbs olunduğu quyu; **çahi-zənəxdan** چاه زنخدان çənə çuxuru; **çahi-Yusif** چاه يوسف 1) Yusifin qardaşları tərəfindən salındığı quyu; 2) çənə çuxuru.
ÇAHAAR *f.* چهار b a x çar.
ÇAHAARÇUBƏ *f.* چهارچوبه b a x çarçubə.
ÇAHAARGUŞƏ *f.* چهارگوشه b a x çarguşə.
ÇAHAARMIX *f.* چهارمىخ b a x çarmix.
ÇAHAARŞƏNBƏ *f.* چهارشنبه b a x çarşənbə.
ÇAHAARYAR *f.* چهاريار b a x çaryar.
ÇAK *f.* چاك cırıq, yırtıq.
ÇAK-ÇAK *f.* چاك چاك cırıq-cırıq, yırtıq-yırtıq.
ÇAKƏR *f.* چاكر qul, kölə; qulluqçu, xidmətçi, nöker.
ÇAKƏRANƏ *f.* چاكرانه qulcasına, köləcəsinə; nökerəsinə, qulluqçu kimi.

ÇAKƏRNƏVAR *f.* چاکنوار qullarına yaxşı münasibət bəsləyən, onların qeydinə qalan.

ÇAKƏRPƏRVƏR *f.* چاکنرپرور işçiyə, qulluqçuya yaxşı baxan.

ÇAKƏRZADƏ *f.* چاکنزادە quldan doğulmuş, kölə nəslindən olan.

ÇAKGİRİBAN *f.* چاکن گریبان yaxası cırıq.

ÇAKİ *f.* چاکی kiçik cib bıçağı.

ÇALAK *f.* چالاک *asli a.* cəld, çevik, becid.

ÇAPUK *f.* چاپوک *asli a.* cəld, iti, yeyin.

ÇAPUKSEYR *f.* چاپوک سیر *və ə.* cəld yeriyən, qıvraq.

ÇAPUKSÜVAR *f.* چاپوک سوار iti gedən süvari.

ÇAR *f.* چار b a x **çəhar**.

ÇARÇUBƏ *f.* چارچوبه çərçivə.

ÇARƏ *f.* چاره əlac, tədbir.

ÇARƏGƏR *f.* چاره گر çarə bilən, tədbir edən, çıxış yolu tapan.

ÇARƏSAZ *f.* چاره ساز çarə edən, tədbir görəni.

ÇARGAV *f.* چارگاو dörd öküz qoşulmuş araba, cüt və s.

ÇARGUŞƏ *f.* چارگوشه 1) dörd bucaq, dörd tərəf; 2) dördbucaqlı, dördküncü, dördtinli.

ÇARGÜL *f.* چارگل dördkünc, dördbucaq.

ÇARMIX, ÇARMİX *f.* چارمخ 1) müqəssirin iki əl və iki ayağını bağlamaq üçün işlədilən xüsusi cəza aləti; 2) müqəssirin iki əl və iki ayağını divara mıxlamaqdan ibarət ölüm cəzası; 3) b a x **çarparə** (*1-ci mənada*).

ÇARNAÇAR *f.* چارنا چار b a x **çarü naçar**.

ÇARPA *f.* چارپا dördayaqlı (*heyvan*), mal-qara.

ÇARPARƏ *f.* چارپاره 1) müqəssirin iki əl və iki ayağını dörd arabaya və ya dörd heyvana bağlayaraq, dörd parça etməklə ölüm cəzası; 2) rəqs zamanı barmaqlara taxılıb çalınan cüt pullar.

ÇARSU(Y) *f.* چارسو || چارسوی 1) dörd yan, dörd tərəf; 2) dörd yandan küçəsi olan meydan; 3) iki tərəfində dükanlar olan üstüörtülü və ya açıq bazar.

ÇARSUBAZAR *f.* چار سوبازار b a x **carsu** (3-cü mənada).

ÇARŞƏNBƏ *f.* چار شنبه b a x **çəharşənbə**.

ÇARTAQ *f.* چار və ə. طاق 1) dörd tağı olan ev; 2) talvar, çardağ; 3) *m.* göy, səma.

ÇARTƏB' *f.* چار və ə. طبع dörd ünsür (*qədim tibb elminə görə, insan bədənində olan dörd maye: qan, bəlğəm, xilt, sifraq*).

ÇARÜ NAÇAR *f.* چارو ناچار istər-istəməz, əlacsız.

ÇARÜNSÜR *f.* چار və ə. عنصر dörd ünsür (*qədimdə tərkibə sadə sayılan su, od, hava, torpaq*).

ÇARVADAR *f.* چاروادار 1) mal-qara alverçisi; 2) minik heyvanını kirayə verən adam.

ÇARYAR *f.* چاریار dörd yoldaş (*Məhəmməd peyğəmbərin ən yaxın silahdaşları Əbubəkr, Ömər, Osman, Əli nəzərdə tutulur*).

ÇAŞNİ *f.* چاشنی 1) ləzzət, dad; 2) bir şeyin dadını bilmək üçün ağıza alınan miqdar; nümunə.

ÇAŞNİGİR *f.* چاشنی گیر hökmdarların yeməyini dadmaqla onun zərərsiz olduğunu müəyyənləşdirən adam.

ÇE¹ *f.* چه fars və əski Azərbaycan əlifbalarında چ hərfinin adı.

ÇE² *f.* چه b a x **çi**.

ÇEHƏL *f.* چهل qırx.

ÇEŞM *f.* چشم 1) göz; 2) *m.* sevimli. **Çeşmi-qeyrət** چشم غیرت «*qeyrət gözü*» *m.* namus, qeyrət; **çəşmi-çirağ** چشم چراغ «*çirağın gözü*» *m.* əziz, göz bəbəyi qədər sevimli.

ÇEŞMƏ *f.* چشمه bulaq, qaynaq. **Çeşmei-xurşid** چشمه خورشید günəşin dairəsi; **çəşmei-heyvan** چشمه حیوان b a x **çəşmei-həyat**; **çəşmei-həyat** چشمه حیات həyat çəşməsi, dirilik çəşməsi.

ÇEŞMƏSAR *f.* چشمه سار çoxlu çəşmə olan yer; bulaqlıq.

ÇEŞMÜ ÇİRAĞ *f.* چشم و چراغ *m.* əziz, istəkli, göz işığı.

ÇƏĞANƏ *f.* چغانه saza oxşayan simli musiqi aləti.

ÇƏH *f.* چه 1) quyu; 2) çənə çuxuru; zənəxdan.

ÇƏHAR *f.* چهار dörd.

ÇƏHARDƏH *f.* چهارده on dörd.

ÇƏHARDƏH MƏSUM *f.* چهارده və ə. معصوم on dörd məsum
(Məhəmməd peyğəmbər, onun qızı və nəslindən olan on iki imam).

ÇƏHARŞƏNBƏ *f.* چهارشنبه b a x çərşənbə.

ÇƏHARÜM(İN) *f.* چهارمین || چهارم dördüncü.

ÇƏHARYEK *f.* چهاريك b a x çərək (1-ci mənada).

ÇƏKAN *f.* چکان daman, damcılayan.

ÇƏLİPA *f.* چلیپا xaç, səlib.

ÇƏM *f.* چم 1) yol, üsul, qayda; 2) büküm, qırış; 3) *m.* işvə, naz-qəmzə.

ÇƏMƏN *f.* چمن otluq, yaşıllıq.

ÇƏMƏNARA *f.* چمن آرا «çəmən bəzəyi» *m.* gözəl.

ÇƏMƏNƏFRUZ *f.* چمن افروز «çəmən işıqlandıran» *m.* gözəl.

ÇƏMƏNİSTAN *f.* چمنستان b a x çəmənzar.

ÇƏMƏNPIRA *f.* چمن پیرا «çəmən bəzəyən» *m.* gözəl.

ÇƏMƏNZAR *f.* چمنزار çəmənlik, yaşıllıq.

ÇƏM(Ü)XƏM *f.* چم و خم || چم خم naz-qəmzə, işvə.

ÇƏNAN *f.* چنان b a x çinan.

ÇƏNBƏR *f.* چنبر b a x çəngal (1-ci və 2-ci mənələrdə).

ÇƏND *f.* چند neçə? neçə dənə?

ÇƏNDAN *f.* چندان o qədər, o dərəcədə, o mərtəbədə.

ÇƏNG *f.* چنگ 1) pəncə, ovuc; 2) barmaqla çalınan qədim simli musiqi aləti.

ÇƏNGAL *f.* چنگال 1) ağac və ya dəmir halqa; doğanaq; 2) əyri, halqavarı; 3) pəncə, caynaq; 4) çəngəl.

ÇƏNGİ *f.* چنگی 1) dəf çalıb-oxuyaraq oynayan adam; 2) çəngəçalan.

ÇƏP *f.* چپ sol.

ÇƏPƏNDAZ *f.* چپ انداز sol tərəfdən, çəpinə.

ÇƏPRAST *f.* چپ راست 1) çarpaz, sol-sağ; 2) badalaq.

ÇƏRA¹ *f.* چرا nə üçün? niyə?

ÇƏRA² *f.* چرا otlama.

ÇƏRAGAH *f.* چراگاه otlaq, otluq.

ÇƏRB *f.* چرب yağlı. **Çərbi-zəban** چرب زبان dili düz olan, düz danışan.

ÇƏRƏK¹ *f.* چرك 1) dördüdə bir; 2) batmanın dördüdə biri.

ÇƏRƏK² *f.* چرك yara (*qılnc və s. yarası*).

ÇƏRƏKƏ *f.* چركه 1) dördüdə bir; 2) Quranın kiçik surələrindən tərtib olunmuş və mollaxanada əlifba kitabını əvəz edən kitabça.

ÇƏRX *f.* چرخ 1) təkər, çarx; 2) dolanma, dövr etmə; 3) *m.* göy, səma, asiman; 4) *m.* dünya, kainat; 5) *m.* bəxt, tale. **Çərxi-cəfacu** چرخ جفاجو vəfasız dünya, zülm və əziyyətlə dolu dünya; **çərxi-çənbəri** چنبری چرخ dairəvi səma; **çərxi-ətləs** چرخ اطللس «*atlas çarx*» astronomiyada: yeddinci fələk; **çərxi-fələk** چرخ فلك 1) dünya; 2) göy, səma; 3) *m.* bəxt, tale; **çərxi-kəcmədar** چرخ كجمدار «*tərsinə dövr edən çarx*» *m.* zəmanə, ruzigar; **çərxi-kəcrov** چرخ كجرو zəmanə, ruzigar; **çərxi-lacivərd** چرخ لاجورد göy rəngdə olan səma; **çərxi-mina** چرخ مينا mavi səma; **çərxi-pir** چرخ پير qoca dünya.

ÇƏRXƏKİ *f.* چرخکی fırlanma.

ÇƏSBAN *f.* چسبان 1) yapışıq, yapışan; 2) *m.* münasib, layiq.

ÇƏRŞƏNBƏ *f.* چارشنبه həftənin günlərindən birinin adı.

ÇƏTR *f.* چتر 1) günlük, çətir; 2) çadır.

Çİ *f.* چی nə?

ÇİFAİDƏ *f.* چه və ə. فائده b a x **çifayda**.

ÇİFAYDA *f.* چی və ə. فايده nə faydası? nə xeyri?

ÇİSUD *f.* چه سود nə xeyri? nə olsun ki?

ÇİDƏ *f.* چيده yığılmış, toplanmış, düzülmüş.

ÇİKKƏ *f.* چکه 1) damcı, damla, qətrə; 2) sidiyin damcı-damcı axması (süzənək) xəstəliyi.

ÇİLLƏ *f.* چله 1) doğuşdan, toydan, ölümdən keçən qırx gün; 2) qışın böyük (40 gün) və kiçik (20 gün) çillədən ibarət ilk 60 günü.

ÇİN¹ *f.* چین 1) qıvrım, bükük; 2) bürüşük, bürüşmə. **Çini-cəbin** چین جبین b a x **çini-əbru**; **çini-əbru** چین ابرو yığılmış qaş; qaşqabaq.

ÇİN² *f.* چین toplayan, yığan, dərən.

ÇİNAN *f.* چنان belə, bu cür.

ÇİNƏ *f.* چینه quş dənisi.

ÇİNƏDAN *f.* چینه دان quşların ilk həzm orqanı.

ÇİNGANƏ *f.* چنگانه qaraçı.

ÇİNİ *f.* چینی 1) Çində hazırlanmış, Çində düzəldilmiş; 2) əla növ saxsı qab-qacaq; 3) çinli.

ÇİRAĞBAN *f.* چراغان 1) şənliklərdə evləri və s. işıqla bəzəmə; 2) şənlik; 3) çox işıqlı.

ÇİRƏ *f.* چیره məharətli, zirək.

ÇİRƏDƏST *f.* چیره دست əldən iti, zirək, diribaş.

ÇİRK *f.* چرك 1) kir; 2) irin.

ÇİRKAB *f.* چركاب çirkli su.

ÇİZ *f.* چیز şey.

ÇOLPA *f.* چولپا 1) bir ayağı çolaq; 2) ayaqca solaxay; 3) böyük cücə; 4) *m.* bacarıqsız.

ÇOVGAN *f.* چوگان 1) atla top oyunu; 2) həmin oyunda topu vurmaq üçün ucu əyri uzun ağac.

ÇOVGANBAR *f.* چوگانبار çovgan oynayan, top oynadan.

ÇÖHR(Ə) *f.* چهره || چهر üz, sifət.

ÇÖHRƏFRUZ *f.* چهره افروز «üz işıqlandıran» *m.* gözəl.

ÇÖHRƏGÜŞA *f.* چهره گشا üz açan, üz göstərən.

ÇÖHRƏNÜMA *f.* چهره نما üzə çıxan, aydınlaşan; zahir, aşkar.

ÇÖHRƏPİRA *f.* چهره پیرا bəzəkçi.

ÇÖHRƏTƏRAŞ *f.* چهره تراش 1) üzünü qırılan, üzükırıcı; 2) *m.* dinsiz.

ÇUB *f.* چوب 1) ağac; 2) taxta; 3) əlağacı. **Çubi-Çin** چوب چین jenşen (*dərman bitkisi*).

D

D *a.* د ərəb əlifbasının 8-ci, fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 10-cu hərfi; əbcəd hesabında 4 rəqəmini ifadə edir.

DA' *a.* داء azar, xəstəlik, dərd.

DABBƏ *a.* دابه minik və ya yük heyvanı; dördayaqlı.

DABBƏTÜLƏRZ *a.* د ا ب ت الارض qiyamətdə Dəccalla zühur edəcək bir heyvan.

DAD¹ *f.* داد 1) ədalət, insaf; ədalət məhkəməsi; 2) qarşılıq, əvəz; 3) cəza; 4) aman, haray, yardıma çağırış.

DAD² *f.* داد 1) vergi; 2) satış, satın. **Dadi-xuda** داد خدا Allah vergisi.

DADAR *f.* دادار Allah; Tanrı.

DADBƏXS *f.* دادبخش ədalətli, insafli.

DADƏ *f.* داده veriliş; verilmiş.

DADƏR *f.* دادر qardaş.

DADGƏR *f.* دادگر b a x **dadgüstər**.

DADGÜSTƏR *f.* دادگستر 1) ədalətli adam; 2) hakim.

DADXA^H *f.* دادخواه 1) imdada çağıran, fəryada çağıran; 2) şikayət edən, şikayətçi; 3) iddiaçı.

DADRƏS *f.* دادرس dada çatan, fəryada yetişən // arxa, kömək.

DADÜ FƏRYAD *f.* داد و فریاد haray, aman.

DADÜ SİTƏD *f.* داد و ستد alver, alış-veriş.

DAFE *a.* دافع dəf edən, rədd edən, qovub çıxaran.

DAĞ *f.* داغ 1) qızgın dəmirlə vurulan nişan, damğa; 2) çox isti, yandırıcı; 3) *m.* dərd, qəm, qüssə, kədər. **Dağı-dərüni** داغ درونی daxili dərd.

DAHİ *a.* داهی çox görkəmli (şəxsiyyət); qeyri-adi istedadla malik.

DAHİYANƏ *a.* داهی və *f.* انه dahicəsinə, dahi kimi.

DAHİYƏ *f.* داهیه müsibət, bəla.

DAXİL *a.* داخل iç, içəri.

DAXİLƏN *a.* داخلا daxilən, içəridən, içərisindən.

DAXİLİ(YYƏ) داخليه || داخلی 1) ölkənin daxili işlərinə baxan idarə; 2) ölkənin daxilinə aid olan.

DAİ *a.* داعی 1) dua edən, duaçı; 2) səbəbkar, bais; 3) iddia, tələb; 4) arzu, dilək.

DAİM(A) *a.* دائما || دائم 1) davam edən, arası kəsilməyən; 2) həmişə, daim.

DAİMİ *a.* دائمی həmişəlik, əbədi.

DAİMÜLEHSAN *a.* دائم الاحسان həmişə yaxşılıq edən.

DAİMÜLƏBƏD *a.* دائم الابد həmişə, əbədi, daim.

DAİMÜL'ƏZAB *a.* دائم العذاب həmişə əzab çəkən, həmişə əziyyətə məruz qaldığı yətdə olan.

DAİMÜL'ÖVQAT *a.* دائم الاوقات hər vaxt, həmişə, daim.

DAİN *a.* دائن borc verən; alacaqlı.

DAİR *a.* دائر 1) dövr edən, dönən, dolanan; 2) fəaliyyətdə olan, istifadə edilən; 3) haqqında, barəsində.

DAİRƏ دائره 1) bütün nöqtələri mərkəzindən eyni məsafədə olan qapalı əyri xətt; 2) həmin xəttin içərisində qalan yuvarlaq yer; sahə; 3) binanın bölündüyü hissələrdən hər biri; 4) dövlət idarəsi, şəhər idarəsi; 5) rayon, region; 6) böyük ev, bina; 7) qaval, dəf; 8) *m.* çərçivə, hədd, hüdud. **Dairei-istiva** دائره استوا ekvator; **dairei-qütbi** دائره قطبي qütb dairəsi; **dairei-nisfünnehar** دائره نصف النهار meridian; **dairei-üfüqi** دائره افقى üfüq dairəsi.

DAİRƏN *a.* دائرًا dönərək; dolaşaraq.

DAİRƏVİ *a.* دائروى dairə şəklində olan, girdə.

DAİYYƏ داعيه səbəb, bais.

DAL¹ *a.* دال 1) ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında د hərfinin adı; 2) *m.* beli bükülmüş; qocalmış.

DAL² *f.* دال qartal, qaraquş.

DALİYYƏ *ə.* داليه delta.

DALL *ə.* دال dəlalət edən, sübut edən.

DAM¹ *f.* دام 1) tor, tələ; 2) həbsxana; 3) *m.* hiylə, kələk.

DAM² *f.* دام 1) ev heyvanı // heyvan; 2) ov quşu.

DAMAD *f.* داماد kürəkən.

DAMAN *f.* دامن b a x **damən**.

DAMƏ *ə.* دام daimi olsun! həmişəlik olsun!

DAMƏN *f.* دامن b a x **damənə**.

DAMƏNBUS *f.* دامن بوس ətək öpən.

DAMƏNBUSİ *f.* دامن بوسی ətək öpmə.

DAMƏNDƏ *f.* دامنده ümitsiz, köməksiz, naçar.

DAMƏNDƏRMİYAN *f.* دامن درمیان «ətəyi beldə» 1) b a x **damənkeş**; 2) təşəbbüscü, təşəbbüskar.

DAMƏNƏ *f.* دامنه 1) paltarın aşağı hissəsi, ətəyi; 2) dağın döşü, aşağı hissəsi, ətəyi; 3) qıraq, kənar.

DAMƏNGİR *f.* دامنگیر 1) başqasının ətəyindən tutub yalvaran; yardım istəyən; 2) giriftar, düşar; 3) təqib edən, izləyən.

DAMƏNKEŞ *f.* دامن کش «ətək çəkən» *m.* bir şeyə hazır.

DAMGAH *f.* دامگاه 1) tələ qurulmuş yer, tələ olan yer // tələ; 2) *m.* bu dünya.

DAMÜDƏD *f.* دام ودد b a x **dədü dam**.

DAN *f.* دان bilən.

DANA *f.* دانا çox bilikli, bilici; alim.

DANATƏR *f.* داناتر çox bilikli, daha bilikli.

DANƏ *f.* دانه *əsl* *a.* 1) dənə (*buğda və s.*); 2) toxum, tum; 3) dənə, ədəd; 4) seçmə; 5) gilə (*üzüm və s.*); 6) *m.* mənşə.

DANƏÇİN *f.* دانه چین 1) dən yığan, dən dənləyən; 2) xırım-xırda, dağınıq şeylərdən istifadə edən.

DANƏFƏŞAN *f.* دانه فشان dən səpən, toxum əkən.

DANƏXOR *f.* دانه خور dən yeyən.

DANƏNDƏ *f.* داننده bilici, bilikli.

DANƏNİŞİN *f.* دانه نشين daş-qaşla bəzənmiş (*silah, qab-qacaq və s.*).

DANƏPƏRVƏR *f.* دانه پرور toxum yetişdirən.

DANƏVƏR *f.* دانه dənəli, dənələri iri olan; dənəvər.

DANİŞ *f.* دانش bilik, elm, məlumat.

DANİŞAMUZ *f.* دانشاموز 1) dünyagörüşü geniş olan; bilikli; 2) elm öyrənən; şagird.

DANİŞCU *f.* دانشجو tələbə.

DANİSGAH *f.* دانشگاه universitet.

DANİŞGƏDƏ *f.* دانشگاه 1) institut; 2) fakültə.

DANİŞMƏND *f.* دانشمند 1) alim; 2) bilikli, elmlı.

DANİŞVƏR *f.* دانشور bilikli, alim.

DANG *f.* دانگ *əslı a.* 1) dirhəmin altında birinə bərabər köhnə çəki daşı; 2) əmlakın altında bir hissəsi.

DAR *a.* دار 1) böyük ev; 2) yer, məkan, məqam. **Dari-bəla** دار بلا «*bəla evi*» *m.* dünya; **dari-dünya** دار دنیا dünya evi, axirət evinin əksi; **dari-elm** دار علم b a x **darül'elm**; **dari-səlam** دار سلام b a x **darüssəlam**; **dari-şəfa** دار شفا b a x **darüşşəfa**.

DARA *f.* دارا sahib, malik olan, malik.

DARAT *f.* دارات dəbdəbə, təntənə.

DARÇİN *f.* دارچين darçın.

DARÇİNİ *f.* دارچيني darçın rəngində; açıq-qəhvəyi.

DAREYN *a.* دارين «*iki ev*» bu dünya və axirət dünyası.

DARƏNDƏ *f.* دارنده sahib, malik, yiyə.

DARU *f.* دارو 1) dərman, dava; 2) darı.

DARÜLCÜNÜN *a.* دار الجنون dəlixana.

DARÜL'ELM *a.* دار العلم elm evi, elm yurdu, elm mərkəzi.

DARÜL'EYŞ *a.* دار العيش eyş-işrət evi, kefi yeri.

DARÜL'ƏCƏZƏ *a.* دار العجزه əlillər evi; qocalar evi.

DARÜLƏMAN *a.* دار الامان aman aparılacaq yer, pənah gətirilən yer.

DARÜL'ƏYAR *a.* دار العيار yoxla(n)ma yeri.

DARÜLFÜNUN *a.* دار الفنون universitet.

DARÜLXİLAFƏT *a.* دار الخلافت xilafətin mərkəzi, paytaxt.

DARÜLXÜLUD *a.* دار الخلود həmişəlik ev, axirət, o biri dünya.

DARÜL'İMAN *a.* دار الايمان iman evi, etiqad evi.

DARÜL'İMARƏ *a.* دار الاماره 1) əmirliyin mərkəzi; 2) şəhər hakiminin olduğu bina.

DARÜLQƏRAR *a.* دار القرار 1) istirahət evi, qərar tapılan yer; 2) o biri dünya, axirət dünyası.

DARÜLQÜRUR *a.* دار الغرور 1) öyünmə yeri, qərar tapılan yer; 2) o biri dünya.

DARÜLMƏLAL *a.* دار الملal 1) dörd-əziyyət yeri; 2) zindan, həbsxana; 3) *m.* bu dünya.

DARÜLMÜƏLLİMAT *a.* دار المعلمات qadın müəllimlər seminariyası.

DARÜLMÜƏLLİM(IN) *a.* دار المعلمين || دار المعلم müəllimlər seminariyası.

DARÜLMÜLK *a.* دار الملك 1) paytaxt, mərkəz; 2) ölkə, vilayət.

DARÜL'ÜLUM *a.* دار العلوم elmlər evi, akademiya.

DARÜL'ÜRFAN *a.* دار العرفان 1) ürfan evi, elm və maarif ocağı; 2) süfilərdə: yığıncaq yeri, təkyə.

DARÜSSƏLAM *a.* دار اسلام «*dinlik evi; əmin-amanlıq yeri*» 1) həzrəti-Əlinin dəfn olunduğu Nəcəf şəhərinə verilmiş ad; 2) vaxtilə Bağdada verilən obrazlı ad; 3) *m.* cənnət.

DARÜSSƏNAƏ *a.* دار الصناعة gəmiqayırma müəssisəsi; tərsanə.

DARÜŞŞƏFA *a.* دار الشفا müalicəxana, xəstəxana.

DARÜTTƏHSİL *a.* دار التحصيل təhsil evi; məktəb.

DARÜZZƏFƏR *a.* دار الظفر zəfər yeri, qalibiyyət yeri.

DAS *f.* داس oraq, çin.

DASTAN *f.* داستان 1) hekayə, nağıl, sərgüzəşt; 2) bir əhvalatı xalq arasında əsasən şifahi yaymaq üçün nəzm və nəslə tərtib edilən əsər; 3) poema; 4) *m.* dildən-dilə düşmə, məşhur olma.

DASTANSƏRA *f.* داستان سرا 1) dastan söyləyən; hekayəçi, nağılçı; 2) dastan yazan, dastan qoşan.

DAVƏR *a.* داور 1) münsif; 2) münsiflər məhkəməsi; 3) məhkəmə hakimi; 4) Allah, Tanrı; 5) hakim // vali.

DAVƏRANƏ *a.* داور və *f.* انه hökmdar kimi; hakimənə.

DAVƏRİ *a.* داوری hakimə aid olan.

DAVUDİ *a.* داودی b a x **davudnəfəs.**

DAVUDNƏFƏS *a.* داود نفس Davud kimi səsi olan; xoş səsli; avazı xoş olan.

DAYƏ *f.* دایه 1) südəmər uşağa süd verən başqa qadın, süd anası; 2) tərbiyəçi, mürəbbiyə.

DEH *f.* ده kənd.

DEHATİ *f.* دهاتی kəndli(lər).

DEHQAN *f.* دهقان 1) kəndli, kəndçi // əkinçi; 2) orta əsrlərdə: mülkədar; 3) bağban.

DEY *f.* دی 1) fars aylarının onuncusu, qış aylarının birincisi (22 dekabr-20 yanvar) // qış; 2) əsatirdə: soyuğa nəzarət edən mələk.

DEYCUR *f.* دیجور qaranlıq.

DEYN *a.* دین borc, vəzifə.

DEYR *a.* دیر 1) monastır; kilsə; 2) meyxana. **Deyri-muğan** دیر مغان atəşpərəstlərin ibadət yeri.

DƏVİ *a.* دعاوی «dəva» *c.* 1) iddialar, tələblər; 2) davalar, döyüşlər.

DƏ'B *a.* دأب dəb, adət, qayda.

DƏBBAĞ *a.* دباغ xam dərini aşılayan.

DƏBBAĞXANƏ *a.* دباغخانه və *f.* خانه xam dəri emal edilən yer.

DƏBBƏ¹ *a.* دبه vədindən, sözündən və ya kəsilmiş qiymətdən səbəbsiz imtina etmə.

DƏBBƏ² *a.* دبه dibi yuvarlaq qab.

DƏBBƏKAR *a.* دبه və *f.* کار dəbbələyən; öz vədindən, sözündən və ya kəsilmiş qiymətdən imtina edən.

DƏBDƏBƏ *a.* ددبه 1) parıltı, gurultu; 2) təntənə, calal.

DƏBƏNGUZ *f.* دبنگوز axmaq, sarsaq.

DƏBƏRAN *a.* دبران qırmızı rəngli bir ulduzun adı.

DƏBİR *a.* دبیر 1) katib, yazıçı; 2) hesabdar, mühasib; 3) müəllim (orta məktəbdə); 4) sasanilər dövlətində maliyyə işlərini idarə edən məmur. **Dəbiri-fələk** دبیر فلك «*fələyin dəbiri*» Merkuri (*planet*).

DƏBİRİSTAN *a.* دبیرستان orta məktəb.

DƏBİSTAN *f.* دبستان ibtidai məktəb.

DƏBUR *a.* دبور 1) səba yelinin əksi olan qərb küləyi; 2) ayrılıq.

DƏCCAL *a.* دجال 1) qiyamət günü eşşəyi tərsinə minib zühur edəcək əfsanəvi şəxs; 2) on ikinci imam Mehdiyin zühuru ərəfəsində gələcək yalançı Mehdi; 3) xristianlarda: İsanın düşməni, antixrist; 4) *m.* yalançı, fırıldaqçı; 5) *m.* dəcəl (*uşaq*).

DƏD *f.* دد 1) yırtıcı heyvan, vəhşi; 2) oğlaq.

DƏDÜ DAM *f.* دد و دام ev və çöl heyvanları, bütün heyvanlar, heyvanat.

DƏF *a.* دف qaval (*çalğı aləti*).

DƏF' *a.* دفع 1) rədd etmə, uzaqlaşdırma; 2) aradan qaldırma, yox etmə, məhv etmə; 3) vermə, xərcləmə, haqqını ödəmə; 4) geri qaytarma.

DƏFATİR *a.* دفاتر «*dəftər*» *c.* dəftərlər.

DƏF'Ə *a.* دفعه dəfə, kərə.

DƏFƏAT *a.* دفعات «*dəfə*» *c.* dəfələr(lə).

DƏF'ƏTƏN *a.* دفعتاً 1) bir dəfədə, birkərəlik; 2) birdən, birdən-birə.

DƏFİN *a.* دفین basdırılmış, yerə gömülmüş, dəfn edilmiş.

DƏFİNƏ *a.* دفينه yerə basdırılıb gizlədilmiş var-dövlət.

DƏFTƏR *f.* دفتر *əslî y.* 1) dəftərxana; 2) kitab kimi tikilmiş ağ və-rəqlərdən ibarət yazı ləvazimatı. **Dəftəri-ə'mal** دفتر اعمال adamların pis və yaxşı işləri qeyd olunmuş mənəvi dəftər; **dəftəri-xaqani** دفتر خاقانی vətəndaşların mal və torpaqlarının qeyd olunduğu kitab və onların saxlandığı dövlət idarəsi.

DƏFTƏRDAR *f.* دفتردار hesabdar, mühasib.

DƏFTƏRXANƏ *f.* دفترخانه məktublaşma və sənədləşdirmə işləri icra edilən yer.

DƏGƏL¹ *f.* دگل 1) hiylə, aldatma; 2) qəlp, saxta (*pul və s.*).

DƏGƏL² *f.* دگل yelkən; dor ağacı.

DƏGƏL³ *f.* دگل keçid yaşlarında olan yeniyetmə oğlan.

DƏĞA *f.* دغا b a x **dəğəl** (*2-ci mənada*).

DƏĞDƏĞƏ *ə.* دغدغه 1) qıdıq, qıdıqlama; 2) səs-küy, vəlvələ.

DƏĞƏL *ə.* دغل 1) qəlp, saxta; 2) hiylə, fırıldaq; hiyləgər, fırıldaqçı.

DƏH *f.* ده on.

DƏHA *ə.* دها düha.

DƏHAQİN *ə.* دهاقین «*dehqan*» *c. əslî f.* kəndlilər.

DƏHALİZ *ə.* دھاليز «*dəhliz*» *c. əslî f.* dəhlizlər.

DƏHLİZ *f.* دھليز 1) küçə qapısı ilə pilləkən arasında aralıq yer; 2) böyük otağın yanındakı kiçik otaq; 3) koridor; 4) qulağın içindəki boşluq; orta qulaq.

DƏHAN *f.* دھان b a x **dəhən**.

DƏHAT *f.* دھات kənd yerləri.

DƏHƏN *f.* دھن ağız.

DƏHNA' *ə.* دھناء səhra, çöl.

DƏHR *ə.* دھر 1) zaman, vaxt, dövr; 2) dünya, cahan, aləm; 3) *m.* tale, fələk. **Dəhri-fəna** دھر فنا puç, fani dünya.

DƏHRƏ *f.* دھره 1) ağac doğramaq, budamaq və s. üçün işlədilən kəsici alət; 2) çapacaq; 3) etdöyən, qiyməkeş.

DƏHRİ *ə.* دھری 1) zamana məxsus; 2) axirətə inanmayan; 3) ateist; materialist.

DƏHSALƏ *f.* دهساله on yaşında.

DƏHŞƏT *a.* دهشت qorxu, təhlükə, xof.

DƏHŞƏTAMİZ *a.* دهشت və *f.* آمیز dəhşət doğuran, qorxunc, dəhşətli.

DƏHŞƏTƏNGİZ *a.* دهشت və *f.* انگیز dəhşətə gətirən, qorxudan, qorxunc.

DƏHŞƏTNAK *a.* دهشت və *f.* ناك qorxulu, qorxunc.

DƏHŞƏTNÜMUN *a.* دهشت və *f.* نمون dəhşətli görünən, qorxunc.

DƏHŞƏTRƏS *a.* دهشت və *f.* رس dəhşət törədən, dəhşətli.

DƏHÜM *f.* دهم onuncu.

DƏHYEK *f.* ده يك onda bir (*kəndlilərin mülkədarlara verdikləri natural vergi*).

DƏXALƏT *a.* دخالت başqasının işinə qarışma.

DƏXİL *a.* دخيل 1) kiməsə pənah aparan; 2) yad (*adam*).

DƏXL *a.* دخل 1) müdaxilə etmə, qarışma; 2) aid olma; aidlik; 3) gəlir, mədaxil, qazanc; 4) dəxil (*pul yığılan yeşik, mücrü və s.*).

DƏXMƏ *f.* دخمه 1) məzar, türbə; 2) daxma.

DƏKAKİN *a.* دكاكين «*dükən*» *c.* dükənlər.

DƏKKƏ *f.* دكه 1) dağ keçisi, vəhşi keçi; 2) səki; 3) tövlə, pəyə.

DƏQA(Y)İQ *a.* دقائق || دقائق «*dəqiqə*» *c.* 1) dəqiqələr; 2) incə işlər, zərif əməllər; dəqiqələşdirmələr.

DƏQİQ *a.* دقيق 1) incə, zərif, nazik; 2) sərrast, dürüst.

DƏQİQƏ *a.* دقيقة 1) saatin altmışda bir hissəsi; 2) sadıqlıq, vəfəlılıq.

DƏQİQƏSƏNC *a.* دقيقة və *f.* سنج bax **dəqiqəşümar**.

DƏQİQƏŞÜMAR *a.* دقيقة və *f.* شمار saatin dəqiqəni göstərən böyük əqrəbi.

DƏQİQƏŞÜNAS *a.* دقيقة və *f.* شناس incədən incəni seçən, hər şeyin vaxtını bilən.

DƏQİQİ *a.* دقيقی dəqiq şeyə aid olan, dəqiq olan.

DƏQQ *a.* دق vurma, döymə; vurulma, döyülmə.

DƏQQÜLBAB *a.* دق الباب qapını vurma, döymə, tıqqıldatma; qapının döyülməsi.

DƏLAİL *a.* دلائل «*dəlil*» *c.* dəlillər, sübutlar.

DƏLAL *a.* دلال naz, işvə, şivə.

DƏLALƏT *a.* دلالت 1) yol göstərmə, rəhbərlik etmə; 2) sübut.

DƏLİL *a.* دليل 1) əsas; özək; 2) dəstavüz, arqument, sübut; 3) nişan, əlamət.

DƏLQ *a.* دلق əsasən dərişlərin geydikləri köhnə və yamaqlı üst geyimi.

DƏLQPUS *a.* دلق və *f.* پوش dəlq geymiş.

DƏLLAK *a.* دلاك bərbər, dəllək.

DƏLLAKXANƏ *a.* دلاك və *f.* خانه dəllək dükanı; bərbərxana.

DƏLLAL *a.* دلال alıcı ilə satıcı arasında vasitəçilik edən.

DƏLLALBAZAR *a.* دلال və *əsl* *a.* بازار dəllalların yığıldığı yer.

DƏLLALİYYƏ *a.* دلاليه dəllallara verilən haqq, dəllal haqqı.

DƏLV *a.* د لو 1) vedrə, satıl, dolça; 2) İran şəmsi təqviminin 11-ci ayı (22 fevral-22 mart).

DƏM¹ *f.* دم 1) nəfəs çəkmə, nəfəs; 2) zaman, an; 3) ah. **Dəmi-sərd** دم سرد dərin ah.

DƏM² *a.* دم qan.

DƏM³ *a.* دم söhbət.

DƏM' *a.* دم مع göz yaşı.

DƏMADƏM *f.* دمادم b a x **dəmbədəm**.

DƏMBƏDƏM *f.* دمبدم anbaan, zaman-zaman.

DƏMBƏSTƏ *f.* دم بسته ağzı bağlı; sakit, dinməz.

DƏM-DƏM *f.* دم دم 1) dəqiqəbədəqiqə, anbaan; 2) xoşnəfəs, nəfəsi təsirli olan.

DƏMDƏMƏ *a.* دمدمə hiddətli söz söyləmə.

DƏM-DƏSTGAH *f.* دم دستگاه b a x **dəmi dəstgah**.

DƏMƏVİ *a.* دموی 1) qana məxsus olan; 2) qanlı (*döyüş, hadisə və s.*); 3) *m.* diribaş.

DƏMGUN *a.* دم və *f.* گون qan kimi, qan rəngində.

DƏMGÜZAR *f.* دم گذار vaxt keçirən.

DƏMXANƏ *f.* دم خانه «nəfəs evi» ev, mənzil.

DƏMİ *f.* دمی bir an.

DƏM'İ *a.* دمی göz yaşına aid olan.

DƏMİDƏ *f.* دمیده yetişmiş, gənc, cavan.

DƏMİN *f.* دمین bir anda.

DƏMKEŞ *f.* دم کش 1) samovarın yuxarı hissəsinə keçirilən və üzərinə çaynıq qoyulan detal; 2) dəm çəkmək üçün plov qazanının ağzına qoyulan qapaq.

DƏMSAZ *f.* دمساز 1) arxadaş, həmsöhbət, birgə oturub-duran; 2) uyuşan, uyduran.

DƏMSƏRD *a.* دم سرد 1) qanı soyuq, soyuqqanlı; 2) etinasız, laqeyd.

DƏMÜ DƏSTGAH *f.* دم و دستگاه b a x **dəstgah** (7-ci – 9-cu mənələrdə).

DƏMÜLƏXƏVEYN *a.* دم الاخوين qardaş qanı.

DƏNAƏT *a.* دناءت alçaqlıq, zəlillik.

DƏNAƏTGÜSTƏR *a.* دناءت və *f.* گستر b a x **dənaətkar**.

DƏNAƏTKAR *a.* دناءت və *f.* کار alçaq, rəzil.

DƏNAƏTKARANƏ *a.* دناءت və *f.* کارانه alçaqcasına, rəzilcəsinə.

DƏNANİR *a.* دنانیر «dinar» c. dinarlar.

DƏNDAN *f.* دندان diş.

DƏNDANƏ *f.* دندانə 1) diş-diş; 2) dişcik (*mişar, hansısa bir detallda və s.-də*).

DƏNƏS *a.* دنس çirk, kir.

DƏNG *f.* دنگ 1) huşu getmiş, huşunu itirmiş; 2) başağrısı.

DƏNGƏSƏR *f.* دنگسر dəng etmə, təngə gətirmə.

DƏNİ *a.* دنی alçaq, rəzil.

DƏNİNƏVAZ *a.* دنی və *f.* نواز alçaq adamlara məhəbbət bəsləyən.

DƏNİTƏB' *a.* طبع دنی alçaq təbiətli, alçaq.

DƏNİZADƏ *a.* دنی və *f.* زادە alçaq, rəzil adamın övladı; alçaq, rəzil.

DƏR *f.* در qapı. **Dəri-elm** در علم 1) elm qapısı, məktəb; 2) *m.* çox bilikli adam.

DƏRA *f.* در a x **dəray**.

DƏRAĞUŞ *f.* در آغوش qucağına alma; qucaqlama.

DƏRAHİM *a.* دراهم «*dirhəm*» *c.* dirhəmlər.

DƏRANBAR *f.* در انبار anbara yığma; anbara vurma.

DƏRAVİŞ *a.* درویش «*dərviş*» *c.* *asli f.* 1) dərvişlər; 2) yoxsullar, kasıblar.

DƏRAY *f.* در ای zəng, zıncırov.

DƏRBAN *f.* دربان qapıçı.

DƏRBAR *f.* دربار 1) şahın sarayı; 2) qəbul zalı.

DƏRBEÇƏ *f.* در بچه kiçik qapı, qapıcıq.

DƏRBƏDƏR *f.* در بدر «*qapı-qapı*» *m.* avara, sərgərdan.

DƏRBƏND *f.* در بند 1) dar keçid, boğaz; 2) dağ keçidi, dağ yolu; 3) dağ dərəsi; dərə; 4) cəftə, rəzə; 5) qala; 6) alaqapı, darvaza; 7) geniş, qısa küçə.

DƏRC *a.* درج 1) araya sıxışdırma, yerləşdirmə; 2) çap etdirmə; çap, nəşr; 3) əmr, fərman. **Dərçi-sultan** درج سلطان sultanın fərmanını, hakimin əmri.

DƏRD *f.* درد 1) ağrı, sancı, xəstəlik; 2) kədər, qəm, qüssə; 3) qayğı, iztirab, təşviş; 4) *m.* eşq, məhəbbət. **Dərđi-bəla** درد بلا qada-bəla; qada; **dərđi-bidərman** درد بیدرمان 1) müalicəsi olmayan xəstəlik, ələcsiz dərđ; 2) *m.* çarəsi olmayan iş; **dərđi-dil** درد دل b a x **dərđ-dil**; **dərđi-fəraq** درد فراق ayrılıq dərđi, hicran dərđi; **dərđi-hal** درد حال pis halda olma; **dərđi-sər** درد سر b a x **dərđsər**.

DƏRDALUD(Ə) *f.* درد آلوده || درد آلود dərđli, qüssəli, kədərli.

- DƏRDAM** *f.* دردام tora salma, töləyə salma.
- DƏRDAŞNA** *f.* درداشنا dərd bilən, dərd anlayan.
- DƏRDDİL** *f.* درد دل ürək dərdi, ürək nisgili, sirr.
- DƏRDƏM** *f.* دردم o saat, dərhal, yubanmadan.
- DƏRDƏST** *f.* در دست ələ keçirmə, tutub saxlama; tutma.
- DƏRDKEŞ** *f.* درد کش 1) dərd çəkən; 2) giriftar.
- DƏRDMƏND** *f.* دردمند 1) dərdli, kədərli, qəmli; 2) *m.* aşıq, vurğun.
- DƏRDMƏNDANƏ** *f.* دردمندانə dərdli kimi.
- DƏRDNAK** *f.* دردناک dərdli, qəmli, qüssəli.
- DƏRDPƏRVƏR(D)** *f.* درد پرورد || درد پرور dərd çəkən, dərdi olan, dərdli.
- DƏRDSƏR** *f.* در دسر dərd, qəm-qüssə.
- DƏRDÜ BƏLA** *f.* درد və ə. بلا qada-bəla, dərd-bəla.
- DƏRDÜ QƏM** *f.* درد və ə. غم kədər, qüssə, dərd-qəm.
- DƏRDÜ SÖVDA** *f.* درد və ə. سودا dərd-qəm, qəm-qüssə.
- DƏRDÜ SUZ** *f.* در و سوز dərd-qüssə, dərd-qəm.
- DƏRƏCƏ** *a.* درجه 1) müqayisə kəmiyyəti, ölçüsü, səviyyəsi; 2) dairənin 1/360 hissəsi.
- DƏRƏK(Ə)** *a.* درکه || درك 1) uçurumun dibi; 2) aşağı dərəcə, aşağı pillə; 3) cəhənnəmin dibi. **Dərəki-əsfəl** درك اسفل ən aşağı dərəcə.
- DƏR'ƏQƏB** *f.* در və ə. عقب arxa(sınca), ard(ınca), dal(ınca).
- DƏR'ƏNDƏ** *f.* درنده *b a x* **dərrəndə**.
- DƏR'ƏZAB** *f.* در və ə. عذاب əzab iç(ərisi)ində, əziyyət iç(əris)ində, əzabla.
- DƏRGAH, DƏRGƏH** *f.* درگاه || درگاه «qapı yeri» 1) kandar, astana; 2) oturlan yer, olan yer; 3) qapı; 4) padşahın, hakimin və b. evi; saray; 5) *b a x* **təkyə**.
- DƏRGƏRDƏN** *f.* درگردن boynuna alma, boynuna çəkmə.
- DƏRGUŞ** *f.* درگوش qulaqda saxlama, yadda saxlama.
- DƏRGÜMAN** *f.* درگمان 1) şübhələnən, şübhəli; 2) tərəddüd edən.

DƏRHƏL *f.* در və ə. حال əlüstü, o saat.

DƏRHƏQİQƏT *f.* در və ə. حقیقت həqiqətdə, həqiqətən, doğrudan.

DƏRHƏM *f.* درهم 1) qarmaqarışq, baş-ayaq, alt-üst; 2) *m.* kə-dərli, kədərənmiş.

DƏRXANƏ *f.* درخانه padşahın xüsusi otağı.

DƏRXƏFA' *f.* در və ə. خفاء gizlicə, aşkar olmayaraq, xəlvətdə.

DƏRXUR *f.* درخور layiq, münasib.

DƏRİÇƏ *f.* دریچه 1) kiçik qapı, qapıcıq; 2) pəncərə.

DƏRİDƏ *f.* دریده yırtılmış, yırtıq.

DƏRK ə. درك 1) anlama, bilmə; 2) idrak.

DƏRKƏNAR *f.* درکنار hər hansı sənədin kənarında onun icrası haqqında yazılan qeyd; viza.

DƏRKAR *f.* درکار lazım, gərəkli, işə yarayan.

DƏRQEYD¹ *f.* درقید zəncirləmə, bağlama, dustaq etmə.

DƏRQEYD² *f.* درقید qeyd etmə, dəftərə salma.

DƏRMAN *f.* درمان 1) xəstəliyi müalicə və ya yaranı yaxşı etmək üçün tədbir; 2) *m.* əlac, çarə, tədbir.

DƏRMƏNDƏ *f.* درمانده 1) aciz qalmış; 2) uğursuz; 3) iflasa uğramış; müflis.

DƏRMƏNDƏGİ *f.* درماندگی 1) aciz qalma, acizlik; 2) uğursuzluq; 3) iflasa uğrama; müflislik.

DƏRMANXANƏ *f.* درمانخانه aptek.

DƏRMƏNAPƏZİR *f.* درمان ناپذیر əlacı olmayan, dərmanlız.

DƏRMANPƏZİR *f.* درمان پذیر əlacı olan, dərmanı olan.

DƏRN ə. درن vərəm.

DƏRNİ ə. درنی vərəmə aid olan; vərəmli.

DƏR'ÖHDƏ *f.* در və ə. عهده öhdə(sin)də.

DƏRPƏRDƏ *f.* درپرده 1) pərdədə, örtülü, gizli; 2) bayır-bucağa çıxmayan.

DƏRPİŞ *f.* درپیش qabaqca, əvvəlcə, öncə.

DƏRR *f.* در yırtıcı, yırtan, dağdan.

DƏRRAK *a.* دراك çox dərk edən, tez anlayan.

DƏRRAKƏ *a.* در اكه tez anlama qabiliyyəti, ağıl.

DƏRRƏ *f.* دره 1) dərə; 2) yalnız qışda axan kiçik çay.

DƏRRƏNDƏ *f.* درنده vəhşi, yırtıcı.

DƏRS *a.* درس təhsil, oxuma, öyrənmə.

DƏRSXAN *a.* درس və *f.* خوان dərs oxuyan; şagird; tələbə.

DƏRSXANƏ *a.* درس və *f.* خانه dərs otağı; məktəb.

DƏRUN *f.* درون 1) iç(əri), daxil; 2) b a x **dəruni** (3-cü mənada);
3) *m.* ürək, qəlb; 4) *m.* batin, iç(əri).

DƏRUNİ *f.* درونی 1) iç(əri) tərəfə aid olan; 2) ürəyə aid olan;
3) evin qadınlara məxsus hissəsi.

DƏRÜ DİVAR *f.* درو دیوار «qapı və divar» ev-eşik, həyə-t-baca, tikili.

DƏRVAZƏ *f.* دروازه alaqapı; həyə-t qapısı.

DƏRVİŞ *f.* درویش 1) gəzib dini əhvalatlar danışan və müxtəlif oyunlar göstərməklə pul qazanan adam; 2) fəqir, yoxsul; 3) sufi təri-qətlərindən birinə mənsub adam. **Dərvişi-kəlbi** درویش کلبی «*it dərvişi*» dərman adı.

DƏRVİŞANƏ *f.* درویشانه 1) dərviş kimi, dərvişə yaraşan tərzdə;
2) *m.* sadəliklə, saf ürəklə.

DƏRYA *f.* دریا 1) dəniz; 2) *m.* çox, lap çox, çoxlu miqdarda.
Dəryayi-ə'zəm اعظم دریای ən böyük dəniz; okean; **dəryayi-xun**
دریای qan dənizi; **dəryayi-mühit** محیط دریای okean.

DƏRYAB *f.* دریاب yadda saxlama, yada salma.

DƏRYAÇƏ *f.* دریاچه 1) göl(cük); 2) kiçik dəniz; sututar; 3) su yı-ğımı, gölməçə.

DƏRYADİL *f.* دریادل «*dəniz ürəkli*» *m.* hövsələli.

DƏRYAFT *f.* دریافت 1) əldə etmə, tapma; 2) dərk etmə, anlama.

DƏRYA(Y)İ *f.* دریایی || دریائی 1) dənizə aid olan; 2) dənizçi.

DƏRZƏMAN *f.* در və *a.* زمان zaman(ın)da.

DƏRZƏNCİR *f.* درزنجیر zəncirlə bağlı; zəncirdə, zəncirli.

DƏSAİS *a.* دسائس «*dəsisə*» *c.* b a x **dəsayis**.

DƏSATİR *a.* دساتیر «*dəstur*» *c.* əmrlər, fərmanlar.

DƏSAYİS *a.* دسایس hiylələr, bicliklər.

DƏSİSƏ *a.* دسیسه hiylə, biclik.

DƏSİSƏKAR *a.* دسیسه və *f.* کار b a x **dəssas**.

DƏSSAS *a.* دساس hiyləgər, kələkbaz.

DƏST *f.* دست 1) əl; 2) bir-birini tamamlayan bir neçə şeyin hamısı; məcmu.

DƏSTAMUZ *f.* دستاموز ələ öyrədilmiş, ələ öyrənmiş.

DƏSTAN *f.* داستان hiylə, kələk, fənd.

DƏSTAR *f.* دستار 1) sarıq; 2) əmmamə; çalma.

DƏSTARBƏND *f.* دستار بند əmmamə qoyan, əmmaməli.

DƏSTAVİZ *f.* دستاویز bəhanə, səbəb.

DƏSTBƏND *f.* دست بند 1) qolbaq, bilərzik; 2) qandal.

DƏSTBƏRDAR *f.* دست بردار əl çəkən, əl götürən, tərək edən.

DƏSTBUS *f.* دست بوس əl öpüşü; əlini öpmə.

DƏSTBUSİ *f.* دستبوسی əl öpmə.

DƏSTBÜRD *f.* دست برد 1) çalıb-çapma, qarət; 2) qələbə, qalibiyət; 3) cəldlik, çeviklik.

DƏSTDİRƏZ *f.* دست دراز 1) əli uzun; üzlü; həyasız, utanmaz, sırtıq; 2) onun-bunun malına əl uzadan; 3) *m.* zalım, zülmkar, müstəbid.

DƏSTƏ¹ *f.* دسته bir neçə adamın bir yerdə olması; qrup.

DƏSTƏ² *f.* دسته 1) b a x **dəstək**; 2) dəmət, buket.

DƏSTƏK *f.* دستک qulp, tutacaq.

DƏSTƏNBU *f.* دستنبو şamama.

DƏSTƏRƏ *f.* دستره əl mişarı, kiçik mişar.

DƏSTFƏRMAN *f.* دست فرمان əl buyruqçusu, ev xidmətçisi; buyruqqul.

DƏSTGAH *f.* دستگاه 1) dəzgah; 2) tərsanə; 3) qur(aşdır)ma; 4) sənətkarların, tacirlərin qabağında olan böyük miz; 5) səqf, tavan; 6) mal, dövlət, var; 7) muğam, hava; 8) çalğı məclisi; 9) eyni və ya yaxın növlü əşyaların toplusu.

DƏSTGİR *f.* دستگیر 1) əlindən tutan; köməkçi, arxa; 2) dustaq, əsir, tutulmuş (*adam*).

DƏSTGİRƏ *f.* دستگیره səbət.

DƏSTXƏT(T) *f.* دست və ا. خط əl xətti.

DƏSTİ *f.* دستی 1) saxsı su qabı, kiçik bardaq; 2) əllə görülən iş, əl işi; 3) *m.* qəsdən, bilərəkdən, bilə-bilə.

DƏSTMAL *f.* دست مال 1) dəsmal, məhrəba; 2) yaylıq.

DƏSTMAYƏ *f.* دستمایه maya, sərmayə.

DƏSTPƏRVƏRDƏ *f.* دست پرورده 1) əldə bəslənmiş, əldə saxlanmış; 2) *m.* əlaltı, köməkçi; 3) *m.* yetiş(dir)mə.

DƏSTRƏS *f.* دسترس «əl çatan» 1) nail, müvəffəq; 2) imkan; 3) əlverişli.

DƏSTUR *f.* دستور 1) vəzir; müşavir; 2) zərdüştilərin baş kahini; 3) adət, dəb; 4) düstur; 5) qanun kitabı; 6) rüsxət, icazə; 7) əmr, fərman, göstəriş; 8) resept.

DƏSTURÜLƏMƏL ا. دستور العمل təlimat.

DƏSTYAR *f.* دستیار köməkçi, yardımçı.

DƏSTYARİ *f.* دستیارى kömək, yardım.

DƏŞT *f.* دشت çöl, səhra.

DƏŞTİ *f.* دشتى klassik muğamlardan biri.

DƏVA ا. دواء 1) dərman, dava; 2) *m.* əlac, müalicə; 3) *m.* çarə, tədbir.

DƏ'VA دعوى 1) iddia, tələb; 2) dava, vuruşma; 3) teorem.

Də'vayi-səlib دعوى صليب səlib (xaç) yürüşü.

DƏVAB(B) ا. دواب «dəbbə» c. heyvanlar; minik və yük heyvanları.

DƏVAC ا. دواج 1) döşəkağı, mələfə; 2) yorğan-döşək, yatacaq.

DƏVAHİ *a.* دواھی «dahiyə» *c.* müsibətlər, bəlalar.

DƏVA'XANƏ *a.* دواء və *f.* خانه əczaxana; aptek.

DƏVAİ *a.* دوائی əczaxana; aptek.

DƏVAİR *a.* دوائر «dairə» *c.* dairələr. **Dəvairi-hökumət** دوائر حکومت hökumət dairələri.

DƏ'VAKAR *a.* دعا və *f.* کار davaçı, dalaşqan.

DƏVAM *a.* دوام 1) dözümlü, müqavimət, tab, taqət; 2) arakəsilməmə, sürək.

DƏVAMİYYƏT *a.* دوامیت davam etmə; davamlılıq.

DƏVAN *f.* دوان yüyürən, qaçan.

DƏVVAR *a.* دوار başgicəllənmə.

DƏVAT *a.* دوات mürəkkəbqabı.

DƏVATGƏR *a.* دوات və *f.* گر mürəkkəbqabı qayıran və satan usta.

DƏVAVİN *a.* دواوین «divan» *c.* divanlar.

DƏVƏRAN *a.* دوران 1) dolanma, hərlənmə; 2) nümayiş, mərasim.

DƏ'VƏT *a.* دعوت çağırma, cəlbətmə.

DƏ'VƏTİYYƏ *a.* دعوتیه *b a x* **dəvətnamə**.

DƏ'VƏTNAMƏ *a.* دعوت və *f.* نامه bir yerə yazılı dəvət, dəvət məktubu.

DƏVVAR *a.* دوار çox dövr edən, dolanan, fırlanan.

DƏYANƏT *a.* دیانت 1) sözünün üstündə durma; 2) *b a x* **diyanət**.

DƏYCUR *f.* دیجور çox qaranlıq (gəcə).

DƏYYAN *a.* دیان dini hakim.

DƏYYAR *a.* دیار 1) monastır sakini, rahib; 2) yaşayan, sakin.

DƏYYUS *a.* دیوت həyat yoldaşının namusunu özgəyə satan; namussuz, oğraş.

DİBA(C) *f.* دیباج || دیبا güllü ipək. **Dibaci-Çin** چین دیباج Çin ipəyi.

DİBAÇƏ *f.* دیباجه 1) müqəddimə, giriş; 2) qədim kitabların naxışlarla bəzəkli və zərli ilk səhifələri.

DİBAPUŞ *f.* دیباپوش diba geymiş, əynində dibadan paltar olan.

DİD *f.* دید b a x **didar** (2-ci mənada).

DİDAR *f.* دیدار 1) üz, surət, sifət; 2) görüş(mə); 3) görmə, ziyarət etmə.

DİDƏ *f.* دیدə 1) göz; 2) görmüş. **Didei-giryan** دیده گریان ağlar göz; **didei-pürxun** دیده پرخون qanla dolu göz, qanlı göz.

DİDƏBAN *f.* دیده بان gözətçi, növbətçi.

DİDƏDAR *f.* دیده دار göz dikən, baxan.

DİDƏDUZ *f.* دیده دوز gözləyən, müntəzir.

DİDƏNƏM *f.* دیده نم gözüyaşlı.

DİDƏRÜBA *f.* دیده ربا nəzəri cəlb edən, gözəşirin.

DİDÜ BUS *f.* دید و بوس görüşüb öpüşmə.

DİFA' *a.* دفاع düşmən hücumundan özünü qoruma; müdafiə.

DİG *f.* دیگ qazan. **Digi-dəruni** دیگ درونی «*daxili qazan*» *m.* mədə, qarın.

DİGƏR *f.* دیگر başqa(sı), o biri(si).

DİGƏRGUN *f.* دیگرگون 1) başqa cür, başqa növ; 2) *m.* halı pozğun, bərbad; 3) *m.* alt-üst, bərbad.

DİHİŞ *f.* دهش vermə, veriş.

DİJ *f.* دژ 1) çirkin, pis; 2) acıq, hirs; 3) qala, istehkam.

DİJƏM *f.* دیزم 1) solğun, qəmgin; 2) xəstə, naxoş; 3) sərxoş, kefli; 4) fikirli, fikrə batmış; 5) qara(nlıq); 6) acıqlı, hirsli.

DİQQ *a.* دق vərəm.

DİQQƏT *a.* دقت baxış, nəzər.

DİL *f.* دل 1) ürək, qəlb; 2) zövq, həvəs; 3) *m.* cəsarət. **Dili-məh-cur** دل محجور yaralı qəlb; **dili-sərgəştə** دل سرگشته qəlbi çaşmış, çaş-baş olmuş; **dili-suzan** دل سوزان yanar qəlb; **dili-zar** دل زار ağlar qəlb.

DİLA *f.* دلا 1) ey ürək! ey qəlb! 2) əzizim! ey canım!

DİLAGAH, DİLAGƏH *f.* دل آگاه || دل آگه xəbərdar, arif.

DİLARA *f.* دلارا 1) ürək açan, könül açan; 2) *m.* sevgili.

DİLARAM *f.* دلارام 1) ürək rahatlığı, ürək dincliyi; 2) *m.* gözəl, sevgili.

DİLAŞUB *f.* دلاشوب könül bulandıran, xoşa gəlməyən.

DİLAVƏR *f.* دلاور 1) ürəkli, cəsarətli, qəhrəman, cəsur; 2) danışmağa mahir olan; dilli.

DİLAVİZ *f.* دلاویز 1) dilbər, gözəl; 2) istəkli, sevimli.

DİLAZAR *f.* دلازار ürək incidən, qəlb qıran.

DİLAZÜRDƏ *f.* دل آزرده ürəyi incik, könlü incimiş.

DİLBAZ *f.* دلباز sözü, hərəkəti xoşa gələn; könulaçan.

DİLBƏDİL *f.* دلبدل «ürəkdən ürəyə» *m.* səmimiyyətlə, sədaqətlə.

DİLBƏND *f.* دلبند 1) ürəyi bağlı; vurğun; 2) əziz, sevimli (*uşaq*).

DİLBƏR *f.* دلبر 1) ürək aparan, qəlbi valeh edən; 2) *m.* sevgili.

DİLBƏRA *f.* دلبرا ey dilbər!

DİLBƏRANƏ *f.* دلبرانə dilbər kimi, dilbərcəsinə.

DİLBƏRİ *f.* دلبری «ürək aparma» *m.* gözəllik.

DİLBƏSTƏ *f.* دلبسته ürəyi bağlı; vurğun, aşıq.

DİLCU *f.* دلجو 1) ürəyi ələ alan; 2) insana yovuşan; nəvazişli; 3) *m.* dilbər, sevgili.

DİLDADƏ *f.* دلدادə könül vermiş, aşıq.

DİLDAR *f.* دلدار 1) ürək verən, qəlb bağışlayan; 2) *m.* sevgili.

DİLDUZ *f.* دلدوز ürək deşən, qəm gətirən.

DİLƏFGAR *f.* دل افگار ürəyi sınımış, dərin kədəri olan.

DİLƏFRUZ *f.* دل افروز *b a x* **dilfiruz**.

DİLƏFSÜRDƏ *f.* دل افسرده «ürəyi solğun» *m.* ümitsiz, qəmgin.

DİLFİGAR *f.* دلفگار ürəyi yaralı, könlü sınıq.

DİLFİRİB *f.* دلفریب könül aldadan, qəlbi əyləndirən.

DİLFİRUZ *f.* دلفروز ürəyi parladan, qəlbi sevindirən.

DİLGİR *f.* دلگیر 1) ürəyi tutqun; qəmli; 2) usanmış, bezmiş; 3) incik, incimiş.

DİLGÜDAZ *f.* دلگداز 1) ürəyi əridən, ürəyin davam edə bilməyəcəyi (*dərd, qüssə*).

- DİLGÜŞA** *f.* دلگشا ürəkaçan, könülaçan, fərəhləndirən.
- DİLGÜZAR** *f.* دلگزار ürək əridən.
- DİLXAH** *f.* دلخواه ürək istəyən, qəlbin arzuladığı.
- DİLXƏRAB** *f.* دل خراب və ə. خراب ürəyi xarab, halı pozğun.
- DİLXƏRAŞ** *f.* دلخراش ürəyi incidən, könülə əziyyət verən.
- DİLXƏSTƏ** *f.* دلخسته ürəyi incik; incimiş.
- DİLXƏSTƏNAK** *f.* دل خسته ناک ürəyi xəstə olan, qəlbi xəstə kimi olan.
- DİLXUN** *f.* دلخون ürəyi qana dönmüş, çox kədərli.
- DİLİR** *f.* دلیر 1) ürəkli, cəsarətli, şücaətli; 2) *m.* igid.
- DİLİRANƏ** *f.* دلیرانه igidcəsinə.
- DİLİRİ** *f.* دلیری ürəklilik, cəsarətlilik.
- DİLKEŞ** *f.* دلکش 1) ürək istəyən, ürək çəkən; 2) *m.* sevgili; 3) təsnif növlərindən biri; 4) klassik muğamlardan birinin adı.
- DİLKƏBAB** *f.* دل خباب və ə. کباب ürəyi kabab olan, qovrulan.
- DİLMÜRDƏ** *f.* دلمرده «ürəyi ölmüş» *m.* ölgün, süst.
- DİLNƏVAZ** *f.* دلنواز ürəkaçan, xoşagələn.
- DİLNİGƏRAN** *f.* دلنگران ürəyi nigaran, xatircəm olmayan.
- DİLNİŞƏST** *f.* دلنشست 1) ürəyə təsir edən; təsirli; 2) ürəyi yaralayan, kədərləndirən, qəmləndirən.
- DİLNİŞİN** *f.* دل نشین ürəyəyatan, xoşagələn.
- DİLPƏRİŞAN** *f.* دل پریشان qəlbi bir yerdə olmayan, ürəyi pərişan olan.
- DİLPƏSƏND** *f.* دلپسند ürək bəyənən; ürəyəyatan.
- DİLPƏZİR** *f.* دلپذیر könül qəbul edən; məqbul.
- DİLRIŞ** *f.* دلریش ürəyi yaralı, qəmli, kədərli.
- DİL RÜBA** *f.* دلربا 1) könül alan, valeh edən; 2) sevgili.
- DİLSAZ** *f.* دلساز könül tikən, gözəl rəftarlı.
- DİLSƏRD** *f.* دلسرد ürəyi soyuq; həvəssiz.

DİLSƏYYAD *f.* دل və ə. صياد 1) könül ovlayan; *m.* gözəl;
2) *m.* sevgili.

DİLSİR *f.* دل سير ürəyi doymuş, könlü tox.

DİLSİTAN *f.* دلستان 1) könül alan, özünə məftun edən; 2) *m.* sevgili.

DİLSUXTƏ *f.* دل سوخته ürəyi yanmış.

DİLSUZ *f.* دلسوز 1) ürək yandıran, ürəyə təsir edən; 2) başqasının dərdinə ürəkdən yanan.

DİLŞAD *f.* دل شاد ürəyi şad, könlü şad, qəlbi sevinclə dolu.

DİLŞİKA *f.* دل شكا ürək dələn, qəlb parçalayan.

DİLŞİKAF *f.* دل شكاف ürək dələn.

DİLŞİKAR *f.* دل شكار ürək ovlayan, könlü ələ alan.

DİLŞİKƏSTƏ *f.* دلشکسته könlü qırıq, qəlbi sınıq.

DİLSÜKUFTƏ *f.* دل شکوفته ürəyiaçıq, açıqürəkli.

DİLTƏNG *f.* دلتنگ ürəyi sıxılmış; qəmli, kədərli.

DİLÜ CAN *f.* دل و جان ürək və can, candil.

DİMA' ə. دماء «dəm» c. qanlar.

DİMAĞ ə. دماغ «beyin» 1) ağıl; şüur; 2) burun; 3) damaq;
4) *m.* kef, nəşə.

DİMAĞÇƏ ə. دماغ və *f.* چه beynin ayrıca kisə içərisində olan arxa hissəsi.

DİMAĞİ ə. دماغی beynə aid olan, beynə mənsub olan.

DİMAR ə. دمار həlak, məhv.

DİN ə. دين Allaha, ruhlara və s. inanma.

DİNAR ə. دينار əsli *y.* 1) xilafətdə: qızıl pul vahidi; 2) xilafətdən sonra bəzi ərəb ölkələrində pul vahidi.

DİNDAR ə. دين və *f.* دار dinə inanan, dinin tələblərinə riayət edən.

DİNDARANƏ ə. دين və *f.* دارانه dinə inanan tərzdə; dindarcasına.

DİNDARİ ə. دين və *f.* داری dindarlıq.

DİNƏN ə. ديناً dinə görə; dincə.

DİNİ *a.* دینی dinə aid olan, dinlə əlaqədar olan.

DİNPƏNAH *a.* دین və *f.* پناه dinin əsaslandığı.

DİNPƏRƏST *a.* دین və *f.* پرست b a x **dinpərvər**.

DİNPƏRVƏR *a.* دین və *f.* پرور din tərəfdarı, dini müdafiə edən; dinsevər.

DİR *f.* دیر 1) gec; 2) vaxtı keçmiş.

DİRAYƏT *a.* درایت məlumat, elm, bilik.

DİRƏZ *f.* دراز uzun.

DİRƏFŞ¹ *f.* درفش 1) bayraq; 2) gön və s. deşmək üçün alət; biz.

Dirəfşi-gavyani درفش گویانی Qədim İranda: dəmirçi Gavənin dəridən olan döşlüyündən ibarət, sonralar isə cavahiratla bəzədilmiş rəsmi müqəddəs bayrağı.

DİRƏFŞ² *f.* درفش 1) ildırım; 2) parıltı, işıq.

DİRƏXS *f.* درخش 1) parlaqlıq, işıldama; 2) şimşək, parıltı.

DİRƏXŞAN *f.* درخشان parlayan, işıqlı.

DİRƏXT *f.* درخت ağac.

DİRƏM *f.* درم *əsl* *y.* b a x **dirhəm**.

DİRƏNG *f.* درنگ 1) yavaşlıq, təxirə düşmə; 2) aram tapma; dayanma; 3) istirahət.

DİRƏV *f.* درو əkin-biçin, əkin.

DİRƏM *f.* درهم *əsl* *y.* 1) 3,12 qrama bərabər ağırlıq ölçüsü; 2) ərəblərdə: köhnə gümüş pul.

DİRİĞ *f.* دریغ 1) əsirgəmə, qıymama; 2) heyf, əfsus.

DİRİĞA *f.* دریغا əfsus olsun, heyf olsun.

DİRİN(Ə) *f.* دیرینه || دیرین 1) qədim zaman; keçmiş; 2) qədimki, çoxdankı.

DİSAR *f.* دثار 1) üst paltar; 2) örtük; 3) çoxluq, bolluq.

DİŞVAR *f.* دشوار b a x **düşvar**.

DİV *f.* دیو nağıllarda: müsbət qəhrəmanlara qarşı qoyulan iri cüssəli, çirkin, eybəcər və buynuzlu mifik personaj. **Divi-rəcim** دیو رجم

qovulmuş div; **divi-səfid** سفید دیو ağ div (*İran əsətirində Rüstəmin düşməni və onun öldürdüyü div*).

DİVAN¹ *f.* دیوان 1) böyük məclis, rəsmi yığıncaq; 2) b a x **divanxanə**.

DİVAN² *f.* دیوان bir şairin xüsusi düzülmüş şeirlər külliyyatı.

DİVANƏ *f.* دیوانه dəli.

DİVANƏSƏR *f.* دیوانه سر dəli.

DİVANƏVƏR *f.* دیوانه ور dəli kimi, dəli qiyafəsində, dəlicəsinə.

DİVANƏVƏŞ *f.* دیوانه وش dəliyə oxşayan, dəli kimi.

DİVANXANƏ *f.* دیوانخانه 1) dövlət idarəsi; 2) məhkəmə.

DİVANİ¹ *f.* دیوانی əski yazı xətti növlərindən biri.

DİVANİ² *f.* دیوانی tarixən mövcud olmuş torpaq mülkiyyəti forması.

DİVANÜLBƏLAĞƏT *f.* دیوان و ا. بلاغت | katiblər otağı; katiblik.

DİVAR *f.* دیوار barı, hasar.

DİVTƏN *f.* دیوتن div bədənli, div cüssəli.

DİVZAD *f.* دیوزاد divdən törəmiş, div balası.

DİYANƏT *a.* دیانت dindarlıq, dinçilik.

DİYANƏTKAR *a.* دیانت və *f.* کار dindar, dinçi.

DİYANƏTPƏRVƏR *a.* دیانت və *f.* پرور 1) dinin tələblərini tamamilə yerinə yetirən adam; 2) etibarlı adam.

DİYAR *a.* دیار «dar» *c. t.* ölkə, məmləkət.

DİYARBƏDİYAR *a.* دیار və *f.* به 1) ölkədən-ölkəyə; 2) *m.* avara, sərgərdan.

DİYƏ(T) *a.* دیه || دیت qan bahası.

DOLAB *f.* دولاب 1) su çarxı, quyudan su və s. çəkmək üçün qurğu; 2) dolab, şkaf; 3) şəkər xəstəliyi; diabet; 4) *m.* möhtəkirlik.

DOST *f.* دوست b a x **dust**.

DOŞAB *f.* دوشاب bəkməz.

DÖHN *a.* دهن yağ (*çıraqda yandırılan yağ, sürtkü yağı və s.*).

DÖV *f.* دو 1) qaçış, qaçma; 2) oyunda qarşıdakı oyunçunu şirnikləndirmək üçün işlədilən söz.

DÖVLƏT¹ *a.* دولت ölkənin hakimiyyəti.

DÖVLƏT² *a.* دولت 1) var, sərvət; 2) *m.* səadət, xoşbəxtlik. **Dövləti-bidar** دولت بیدار parlaq gələcək; iqbal.

DÖVLƏTXANƏ *a.* دولت və *f.* خانه ev, mənzil; hörmətli adamların evi.

DÖVLƏTİ *a.* دولتی dövlətə məxsus, dövlətə aid.

DÖVLƏTMƏND *a.* دولت və *f.* مند dövlətli, varlı.

DÖVR *a.* دور 1) öz oxu ətrafında fırlanma; dolanma; 2) gəzib dolanma; 3) təkrarlama; 4) zaman, əsr; 5) işin və ya xəstəliyin keçirildiyi zamanlar; 6) içki məclisində qədəhin əldən-ələ dolanması. **Dövri-fələk (gərdun)** (گردون) دور فلك taleyin dönüklüyü, qəzavü-qədən, tale; **dövri-qədim** دور قدیم qədim dövr, keçmiş; **dövri-zəman** دور زمان keçən günlər, keçmiş zəmanə.

DÖVRAN *a.* دوران 1) ruzigar, fələk, tale; 2) dolanma, seyr; 3) yaşayış, dolanış; 4) zaman, əsr, vaxt; 5) aləm, dünya; 6) mövləvilərin sıraya düzülərək neyin səsi ilə zikr oxuyub durduqları yerdə fırlanmaları (dövr etmələri).

DÖVRƏ *f.* دوره 1) ətraf, tərəf(lər); 2) dərin nimçə. **Dövrei-təhsil** دوره تحصیل təhsil illəri.

DÖVRİ(YYƏ) *a.* دوریه || دوری müəyyən dövrə aid olan.

DU *f.* دو b a x dü.

DUA *a.* دعا 1) çağırış; 2) Allaha yalvarma.

DUAGU *a.* دعا və *f.* گو dua edən, duaçı.

DUD¹ *f.* دود 1) duman, çən; 2) tütün, his. **Dudi-dil** دود دل «ürək tüstüsü» *m.* kədər, qəm, ah-nalə.

DUD² *a.* دود qurd (*həşərat*).

DUDƏ *f.* دوده b a x dudman.

DUDFƏŞAN *f.* دود فشان tüstü saçan, tüstü verən.

DUDKEŞ *f.* دودکش tüstü borusu, samovar borusu.

DUDMAN *f.* دودمان xanədan, nəsil, sülalə.

DUL *f.* دول dolça, vedrə.

DUN *a.* دون 1) aşağı, alçaq; 2) alçaq, dəni; 3) altıda, aşağıda olan.

DUNHİMMƏT *a.* دون همت alçaq niyyətli, pis niyyətdə olan.

DUNPƏRVƏR *a.* دون və *f.* پرور alçaqları bəsləyən, alçaqlara rəğbəti olan.

DUNTƏB' *a.* دون طبع alçaq təbiətli; rəzil, alçaq.

DUR *f.* دور uzaq, iraq.

DURBİN *f.* دوربین 1) uzağı görən, uzaqgörən; 2) binokl; 3) teleskop; 4) *m.* uzaqgörən (*adam*).

DURƏNDİŞ *f.* دور اندیش gələcəyi fikirləşən; uzaqgörən.

DURNƏMA *f.* دورنما 1) durbin, binokl; 2) mənzərə, panoram.

DURZİ *a.* درزی duruz (*ərəb qəbilələrindən biri*).

DUST *f.* دوست 1) dost, yoldaş; 2) sevgili, canan; 3) ər və ya arvad.

DUSTANƏ *f.* دوستانه dost kimi, dostcasına.

DUSTDAR *f.* دوستدار dostcanlı.

DUSTKAM *f.* دوست کام 1) dostluq göstərən; 2) dostun arzusuna uyğun olan.

DUSTNƏVAR *f.* دوست نوار dostlara qayğı göstərən, dostları sevən.

DUSTPƏRƏST *f.* دوست پرست dostpərəst, dostcanlı.

DUŞ¹ *f.* دوش çiyin.

DUŞ² *f.* دوش b a x **duşmə**.

DUŞ³ *f.* دوش sağım, sağma.

DUŞMƏ *f.* دشمن keçən gecə, dünənki gecə.

DUZ *f.* دوز yandıran, yandırıcı.

DUZƏX *f.* دوزخ cəhənnəm.

DÜ *f.* دو iki.

DÜBALA *f.* دوبالا ikiqat, iki qat yüksəlmiş.

DÜBARƏ *f.* دوباره 1) ikinci dəfə; 2) bir daha, yenidən.

DÜBB *a.* دب ayı. **Dübbi-əkbər** دب اکبر Böyük Ayı bürcü; **dübbi-əsgər** دب اصغر Kiçik Ayı bürcü.

DÜBEYT *f.* دو və *a.* بيت iki beytdən (dörd misradan) ibarət şeir.

DÜBƏNDİ *f.* دويندى kustar üsulla tikilmiş ayaqqabı növü.

DÜCA *a.* دجى || دجا qaranlıq, zülmət.

DÜCƏHAN *f.* دوجهان bu dünya və axirət, hər iki aləm.

DÜÇAR *f.* دوچار mübtəla, tutulmuş; giriftar.

DÜDƏMƏ *f.* دودمه hər iki tərəfi iti olan; ikibaşlı (*qılinc və s.*).

DÜGAH *f.* دوگاه 1) iki vaxt (*səhər və axşam*); 2) klassik muğamlardan birinin adı.

DÜHAT *a.* دهات «dahi» *c.* dahilər.

DÜHUL *f.* دهول təbil.

DÜHULZƏN *f.* دهول زن təbilçalan, təbilçi.

DÜHUR *a.* دهور «dəhr» *c.* 1) zamanlar, vaxtlar; 2) dünyalar, cahlanlar.

DÜXAN *a.* دخان 1) tüstü; 2) tütün, tənbəki.

DÜXTƏR *f.* دختر qız. **Düxtəri-rəz** دختر رز «meynə qızı» *m.* şərab, çaxır; **düxtəri-tərsa** دختر ترسا 1) xristian qızı; 2) *m.* gözəl.

DÜXUL *a.* دخول daxil olma; daxil, iç(əri).

DÜXULİYYƏ *a.* دخولييه gömrük haqqı.

DÜKAN *a.* دكان kiçik mağaza.

DÜM *f.* دم 1) quyruq; 2) *m.* son, axır.

DÜMBÜRİDƏ *f.* دم بريده دم quyruğu kəsik.

DÜMDAR *f.* دمدار ordunun arxasınca gəlib arxa tərəfi mühafizə edən hissə; aryerqard.

DÜMƏL *a.* دمل çiban.

DÜMU' *a.* دموع «dəm» *c.* göz yaşları.

- DÜMUPƏRVƏR** *a.* دموع və *f.* پرور göz yaşı tökən; gözüyaşlı.
- DÜNBAL(Ə)** *a.* دنباله || دنبال 1) quyruq; 2) arxa, geri.
- DÜNBE** *f.* دنبه 1) quyruq // qoyun quyruğu; 2) arabanın arxa hissəsi.
- DÜNBEÇÜNBAN** *f.* دنبه جنبان «*quyruq tərpadən*» *m.* quyruq bu-
layan; yaltaq.
- DÜNBEK** *f.* دنبك nağara.
- DÜNİM** *f.* دونيم ikiyə bölünmüş, iki hissə, iki parça.
- DÜNYA** *a.* دنيا 1) ən yaxın aləm; bu dünya; 2) kainat; 3) *m.* çox(lu).
- DÜNYADAR** *a.* دنيا və *f.* دار «*dünya sahibi*» dünya işləri ilə məş-
ğul olub mal-dövlət toplayan adam.
- DÜNYPƏRƏST** *a.* دنيا və *f.* پرست dünyanı sevən; həyat düşkünü.
- DÜNYPVÜ MAFİHA** *a.* دنيا و مافيها dünya və onda olanlar.
- DÜNYPƏ** *a.* دنیه dünya.
- DÜNYPVİ** *a.* دنياوی dünyaya aid olan, dini olmayan.
- DÜR** *a.* درج qutu, mücrü, sandıqça.
- DÜRD** *f.* درد 1) torta, çöküntü, xılt; 2) qədəhin və ya piyalənin
dibində qalan şərab; 3) diş daşı (*dişi örtən bərk təbəqə*).
- DÜRDANƏ** *a.* در və *f.* دانه 1) inci dənəsi; 2) *m.* əziz, əziz-xələf.
- DÜRDNUŞ** *f.* درد نوش b a x **dürdsan**.
- DÜRDPEYMA** *a.* درد və *f.* پيما «*torta ölçən*» *m.* boş işlə məşğul
olan, işindən heç bir nəticə çıxarmayan.
- DÜRDSAN** *f.* دردسان 1) qədəh və ya piyalənin dibində qalan şə-
rabı içən; 2) *m.* əyyaş, içki düşkünü.
- DÜRDVƏŞ** *f.* دردوش torta kimi, xılt kimi, çöküntü kimi olan.
- DÜRƏFŞAN** *a.* در و افشان b a x **dürərbar**.
- DÜRƏNG¹** *f.* دورنگ «*iki damar(lı)*» 1) mələz, hibrid; 2) qarışıq
qanlı.
- DÜRƏNG²** *f.* دورنگ 1) ikirəngli; 2) *m.* ikiüzlü.
- DÜRƏR** *a.* درر «*dürr*» *c.* dürlər.
- DÜRƏRBAR** *a.* درر və *f.* بار b a x **dürfəşan**.

DÜRFƏŞAN *a.* در və *f.* افشان b a x **dürpaş**.

DÜRPAŞ *a.* در və *f.* پاش 1) dürr yağdıran, dürr saçan; 2) *m.* inci kimi sözlər danışan.

DÜRPAŞVƏR *a.* در və *f.* پرور dürr bəsləyən, dürr saxlayan.

DÜRR *a.* در inci, mirvari. **Dürri-guş** در گوش qulaq incisi (*yadda saxlanmalı söz*); **dürri-xoşab** در خوشاب «*xoşsulu dürr*» çox iri mirvari; **dürri-nasüftə** در ناسفته «*deşilməmiş dürr*» 1) ərə getməmiş qız, bakirə qız; 2) *m.* kimsə tərəfindən söylənməmiş söz; **dürri-şahvar** در شاهوار «*şahanə dürr*» çox iri mirvari; **dürri-yetim** دریتیم yetim dürr (*bir sədəf içində tək bir dənə mirvari*).

DÜRRİ *a.* دری 1) dürrə aid olan, dürdən olan; 2) *m.* parlaq, parıldayan.

DÜRÜ *f.* دورو ikiüzlü.

DÜRÜD *f.* درود dua, dua-səna.

DÜRÜĞ *f.* دروغ yalan.

DÜRÜİ *f.* دروئی ikiüzlülük.

DÜRÜS *a.* دروس «*dərs*» *c.* dərslər.

DÜRÜST *f.* درست 1) sağlam; 2) düz, doğru; 3) tamamilə, bəsbüttün.

DÜRÜSTİ *f.* درستى 1) sağlamlıq; 2) düzlük, doğruluq.

DÜRÜŞT *f.* درشت 1) kobud, kələ-kötür; 2) *m.* sərt, kəskin.

DÜSALƏ *f.* دوساله 1) ikiillik; 2) ikiyaşar, ikiyaşlı.

DÜSƏR *f.* دوسر ikibaşlı, ikitərəfli.

DÜSƏRƏ *f.* دوسره 1) hər iki tərəfə; 2) *m.* iki aləm, iki dünya; dünya və axirət.

DÜŞAXƏ *f.* دوشاخه 1) ikili; 2) ikişaxəli, ikibudaqlı.

DÜŞƏNBƏ *f.* دوشنبه bazar ertəsi.

DÜŞMƏN *f.* دشمن rəqib.

DÜŞMƏNANƏ *f.* دشمنانه düşmən kimi; düşməncəsinə.

DÜŞMƏNƏNDAZ *f.* دشمن انداز düşmənləri məhv edən, düşmənlərə qalib gələn.

DÜŞMƏNKAM *f.* دشمنكام 1) düşmən kimi, istəyi düşmənin istəyi ilə üst-üstə düşən; 2) uğursuz, taleyi pis, bədbəxt.

DÜŞNAM *f.* دشنام söyüş, söymə.

DÜŞVAR *f.* دشوار çətin, ağır.

DÜTA *f.* دوتا 1) qoşa, iki dənə; 2) bükülü, bükülmüş; 3) ikiqat; 4) *m.* qıvrım.

DÜVƏL *a.* دول «*dövlət*» *c.* dövlətlər. **Düvəli-müəzzəmə** دول معظمه böyük dövlətlər.

DÜVVÜM *f.* دوم ikinci.

DÜYUN *a.* ديون «*deyn*» *c.* borclar, vəzifələr.

DÜZD *f.* دزد oğru.

DÜZƏBAN *f.* دوزبان ikidilli, yalançı.

E

E' CAB *a.* اعجاب təəccüblənmə, heyran qalma.

E' CAL *a.* اجال tələs(dir)mə, qısnama.

E' CAZ *a.* اعجاز 1) möcüzə, fəvqəladə şey; 2) nitqdə fəsahtətli olma; 3) acizləşmə, qüvvətsizləşmə; qocalma.

E' CAZAFƏRİN *a.* اعجاز və *f.* آفرین möcüzə yaradan, xariqə göstərən.

E' CAZKAR *a.* اعجاز və *f.* کار hər kəsi heyrətdə qoyan; möcüzəli, xariqələdə.

E' CAZKARANƏ *a.* اعجاز və *f.* کارانه ecazkarcasına.

E' DAD *a.* اعداد 1) hazırlama, ləyaqətli hala gətirmə; 2) hazırlıq.

E' DAD(İYYƏ) *a.* اعدادیه || اعداد orta (*məktəb haqqında*).

E' DAM *a.* اعدام öldürmə, asma // yox etmə.

EHDA' *a.* اهداء hədiyyə vermə, sovqat göndərmə.

EHDAS *a.* احداث meydana gətirmə, icad etmə; yaratma.

EHKAM *a.* احكام 1) hökm, qərar, sərəncam; 2) quruluş, rejim; 3) hakimiyyət, üsuli-idarə; 4) düşüncə, anlaq; 5) mülahizə, rəy.

EHQAQ *a.* احقاق icra etmə, yerinə yetirmə.

EHLA' *a.* احلاء ləzzətli etmə; dadlılaşdırma.

EHLAK *a.* اهلاك 1) məhv etmə, yox etmə; 2) işlədib qurtarma, sərf etmə.

EHMAL *a.* اهمال 1) əhəmiyyət verməmə, vəzifəsini yerinə yetirməmə; 2) başısoyuqluq, səhlənkarlıq.

EHMİRAR *a.* احمرار qızar(t)ma, qırmızı (qızılı) rəngə salma.

EHRAQ *a.* احراق yan(dır)ma.

EHRAQBİNNAR *a.* احراق بالنار adamı diri-diri yandırma (*Avropadakı inkvizisiya cəzalarından biri*).

EHRAM¹ *a.* احرام Məkkədə: həccə gələnlərin müqəddəs torpağa daxil olması üçün tələb olunan geyimə bürünməsi mərasimi.

EHRAM² *a.* احرام 1) Misirdə: fironların sərđabəsi; 2) piramida.

EHRAZ *a.* احراز qazanma, əldə etmə, nail olma.

EHSA' *a.* احصاء sayma, hesablama.

EHSAYYƏ *a.* احصائية hesablama, statistika.

EHSAN¹ *a.* احسان 1) müdafiə, mühafizə; 2) qadın namusu, qadın isməti.

EHSAN² *a.* احسان 1) yaxşılıq, yaxşılıq etmə; 2) bağışlama, bəxşis; 3) verilən, bağışlanan şey; 4) ölmüş adamın xatirəsinə verilən yemək; xeyrat.

EHSANAT *a.* احسانات «*ehsan*» *c.* ehsan kimi verilən hər şey.

EHSANDİDƏ *a.* احسان və *f.* دیده yaxşılıq görmüş, yaxşılıq edilmiş.

EHSANPƏRƏST *a.* احسان və *f.* پرست ehsan edən, ehsan verməyi sevən.

EHSAS *a.* احساس hiss etmə, sezmə.

EHTİBAS *a.* احتباس tut(ul)ma.

EHTİCAB *a.* احتجاج ört(ün)mə, gör(ün)məmə; pərdə və s. arxasında gizlə(n)mə.

EHTİCAC *a.* احتجاج dəlil və sübut gətirmə.

EHTİCAM *a.* احتجام qan alma, qan buraxma.

EHTİDA' *a.* اهتداء 1) doğru yola gəlmə; 2) islam dinini qəbul etmə, müsəlman olma.

EHTİKAR *a.* احتكار taxıl və b. yeyinti məhsullarını ucuz ikən alıb saxlayaraq bahalaşdıqdan sonra satma; möhtəkirlik.

EHTİLAM *a.* احتلام 1) şeytani olma; 2) həddi-bülüğa çatma, özünü tanıma.

EHTİMAL *a.* احتمال 1) mümkün olma, ağlabatan olma; bir işin mümkün ola bilməsi; 2) tab gətirmə; dözmə.

EHTİMAM *a.* اهتمام 1) artıq dərəcədə səy etmə, bütün qüvvəsi ilə çalışma; 2) maraqlı.

EHTİRAQ *a.* احتراق 1) yanma, alışma; 2) səyyarənin Günəşə yaxınlaşması, Günəşlə bir bürcdə olması.

EHTİRAM *a.* احترام hörmət.

EHTİRAMƏN *a.* احتراماً hörmətlə.

EHTİRAZ *a.* احتراز özünü gözləmə, muğayat olma.

EHTİSAB *a.* احتساب 1) hesab çəkmə, haqq-hesab istəmə; 2) dəyərini təyin etmə.

EHTİSAS *a.* احساس hiss etmə, duyma.

EHTİŞAM *a.* احتشام həşəmət, dəbdəbə, təntənə.

EHTİVA' *a.* احتواء 1) əhatə etmə, içərisinə alma; 2) qavrama.

EHTİYAT¹ *a.* احتياط tədbir.

EHTİYAT² *a.* احتياط istifadə edilməyib saxlanılan şey(lər).

EHTİYATKAR *a.* احتياط və f. کار ehtiyatlı, tədbirli.

EHTİYATKARANƏ *a.* احتياط və f. كارانه ehtiyatla, ehtiyat edərək, ehtiyatlı.

EHTİZAR *a.* احتضار ölərkən axırıncı dəfə nəfəs alma; can vermə.

EHTİZAZ *a.* اهتزاز əsmə, titrəmə, silkələmə.

EHYA' *a.* احياء 1) diril(t)mə, canlan(dır)ma; 2) qüvvət və tərəvət vermə, qüvvətlən(dir)mə; 3) təzədən bərpa etmə; 4) yenidən vücuda gətirmə; 5) ramazanda (orucluqda) gecə oyaq qalıb ibadətlə məşğul olma.

EHZAN *a.* احزان hüznü olma.

EHZAR *a.* احضار hüzura gətirmə, çağırma.

E'LA' *a.* اعلاء 1) böyü(t)mə, yüksəl(t)mə; 2) şan-şöhrət art(ır)ma.

E'LAM *a.* اعلام 1) bildirmə, anla(t)ma; 2) məhkəmənin hökm və qərarı yazılmış vərəqə.

E'LAMNAMƏ *a.* اعلام və *f.* نامه bildiriş vərəqəsi, xəbərdarlıq vərəqəsi.

E'LAN *a.* اعلان 1) meydana çıx(ar)ma, aşkar etmə; 2) yazılı şəkil-də bildirmə.

ELM *a.* علم 1) bilmə, bilgi; məlumat, xəbər; 2) nəzəriyyə. **Elmi-ədəb** علم ادب ədəbiyyatşünaslıq; **elmi-ədyan** علم اديان teologiya elmi; **elmi-əxlaq** علم اخلاق etika; **elmi-ərz** علم ارض geologiya; **elmi-heyət** علم هيئت astronomiya; **elmi-kəlam** علم كلام dini məsələləri məntiq və hikmətlə sübut edən elm; **elmi-lədu(n)iyat** علم لدونيات || علم لدونيات ilahiyyat elmi.

ELMPƏRVƏR *a.* علم və *f.* پرور elmi, təhsili və maarifi sevən, elm tərəfdarı.

ELMÜLBƏŞƏR *a.* علم البشر insanşünaslıq.

ELMÜLBƏYAN *a.* علم البيان ritorika; bəlağət elmi.

ELMÜL'ƏBDAN *a.* علم الابدان fiziologiya.

ELMÜL'ƏMRAZ *a.* علم الامراض patologiya.

ELMÜL'ƏRZ *a.* علم الارض geologiya.

ELMÜLLİSAN *a.* علم اللسان dilçilik.

ELMÜLLÜĞƏT *a.* علم الالغت lüğətçilik, leksikoqrafiya.

ELMÜLMƏDİN *a.* علم المعادن mineralogiya.

ELMÜLYƏQİN *a.* علم اليقين dəqiq elmlər.

E'MAL *a.* اعمال 1) qayıрма, düzəltmə, meydana gətirmə; 2) işlətmə.

E'MALAT *a.* اعمالات «*emal*» *c.* 1) qayırlmış, hazırlanmış şeylər; 2) məmulat.

E'MALATXANƏ *a.* اعمالات və *f.* خانه kiçik sənaye və ya təmir müəssisəsi.

E'MAR *a.* اعمار abad etmə, abad.

E'RAZ *a.* اعراض böyüklərə demə, ərz etmə.

EŞQ *a.* عشق sevgi. **Eşqi-sübhani** عشق سبحانی ilahi eşq.

EŞQBAZ *a.* عشق və *f.* باز qadın düşkünü, arvadbaz.

EŞQNAMƏ *a.* عشق və *f.* نامه öz eşqi haqqında uzun-uzadı danışma və ya yazma.

EŞQPƏRVƏR *a.* عشق və *f.* پرور çox sevən, qəlbən sevən.

E'TAQ *a.* اعتاق azad etmə (*qulu, əsiri*).

E'TİBAR *a.* اعتبار 1) nəzərə alma, əhəmiyyət vermə; 2) hörmət, nüfuz; 3) etimad, inam.

E'TİBARƏN *a.* اعتباراً etibar edərək, inanaraq.

E'TİBARNAMƏ *a.* اعتبار və *f.* نامه zəminlik kağızı; vəkalətnamə.

E'TİDAL *a.* اعتدال 1) mötədillik, mülayimlik; 2) bir bərabərdə, bir ölçüdə olma. **E'tidali-məzac** اعتدال مزاج səhhət, sağlamlıq.

E'TİKAF *a.* اعتكاف tənha yaşama, guşənişin olma, yalnız həyat keçirmə.

E'TİKAFXANƏ *a.* اعتكاف və *f.* خانه zahidlərin, rahiblərin, süfilərin idabətə çəkildikləri yer.

E'TİQAD *a.* اعتقاد 1) inanma, inam; 2) əqidə; 3) müəyyən bir dini qəbul etmə.

E'TİLA' *a.* اعتلاء 1) yuxarı çıxma, yüksəlmə; 2) yüksək mərtəbələrə yetişmə, yüksək dərəcəyə nail olma.

E'TİLA'PƏRVAZ *a.* اعتلاء və *f.* پرواز ucalıqlara uçan, yüksəkliklərə qalxan.

E'TİLA'PƏRVƏR *a.* اعتلاء və *f.* پرور mənsəbpərəst, vəzifəpərəst.

E'TİMAD *a.* اعتماد 1) istinad, dayanma; 2) inam, inanma; 3) güvənmə, xatircəm olma.

E'TİMADƏN *a.* اعتماداً etimad göstərərək.

E'TİMADNAMƏ *a.* اعتماد və *f.* نامه 1) səfirin olduğu dövlətin başçısına təqdim etdiyi rəsmi sənəd; 2) vəkalətnamə, etibarnamə.

E'TİNA' *a.* اعتناء 1) artıq dərəcədə diqqət etmə, əhəmiyyət vermə; 2) səylə çalışma, qeyrət göstərmə.

E'TİRAF *a.* اعتراف boynuna alma; hesaba alma.

E'TİRAZ *a.* اعتراض bir fikrin və ya qərarın əleyhinə danışma; razı olmadığını bildirmə, müxalifətdə olma.

E'TİSAF *a.* اعتساف məcbur etmə; təcavüz etmə.

E'TİSAM *a.* اعتصام 1) özünü qoruma; özünü günahdan qoruma; 2) bir şeyə yapışib ondan bərk tutma.

E'TİYAD *a.* اعتياد adət etmə, vərdiş etmə, alışma.

E'TİZAL *a.* اعتزال 1) bir tərəfə çəkilmə, bir bucağa qısılma; 2) işdən çıxma, istefa vermə.

E'TİZAR *a.* اعتذار üzr istəmə.

E'VİCAC *a.* اعوجاج 1) əyri-üyrü olma; əyrilik; 2) *m.* düz iş görməmə, səhv etmə.

EYB *a.* عيب 1) nöqsan, təqsir; 2) bədnam etmə, pisləmə.

EYBCU *a.* عيب və *f.* جو eyib axtaran; hər şeydə, hər kəsdə nöqsan tapan.

EYBNÜMA *a.* عيب və *f.* نما eyibləri göstərən, nöqsanları üzə çıxaran.

EYBPUŞ *a.* عيب və *f.* پوش eyibin üstünü örtən, nöqsan və qüsuru ört-basdır edən.

EYD *a.* عيد bayram. **Eydi-əkəbər** عيد اکبر «ən böyük bayram» qurban bayramı; **eydi-fəsh** عيد فصح pasxa bayramı; **eydi-fətr** عيد فطر orucluq bayramı; **eydi-kəbir** عيد كبير «böyük bayram» qurban bayramı; **eydi-novruz** عيد نوروز novruz bayramı.

EYDİ *a.* عيدى bayrama aid olan.

EYDİYYƏ *a.* عيديه bayram münasibətilə verilən hədiyyə, yazılan qəsidə və s.; bayramlıq.

EYHAM *a.* ايهام ikimənalı, qeyri-müəyyən (*söz, ifadə və s.*).

EYMƏN *a.* ايمن 1) uğurlu, xoşbəxt; 2) təhlükəsiz, qorxusuz (*yer*); 3) arxayın, xatircəm; 4) qorunmuş, mühafizə olunmuş.

EYN¹ *a.* عين 1) göz; 2) çeşmə, bulaq; 3) əsil, zat; 4) oxşar, bənzər; 5) sırf, xalis; 6) gözə görünən varlıq; 7) eyni, həmin.

EYN² *a.* عين ərəb əlifbasının 18-ci, fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 21-ci hərfi olan ع işarəsinin adı; ع hərfi əbcəd hesabında 70 rəqəmini ifadə edir.

EYNƏKALLAH *a.* عينك الله Allah səni (pis) gözdən saxlasın!

EYNƏLYƏQİN *a.* عين اليقين 1) gözlə görüb yəqin etmə; 2) şüb-həsiz, şeksiz.

EYNƏN *a.* عينًا eyni ilə.

EYNİ *a.* عيني 1) gözə məxsus, gözə aid; 2) tamamilə, özü.

EYNİYYƏT *a.* عينيت eynilik.

EYNÜLHƏYAT *a.* عين الحيات dirilik bulağı; adi həyat.

EYNÜLLAH *a.* عين الله Allahın gözü; Tanrının gözü.

EYŞ *a.* عيش 1) yaşayış, yaşama, məişət; 2) eyş, işrət, kef, nəşə.

EYŞXANƏ *a.* عيش və f. خانه eyş evi, kef yeri, kef məclisi.

EYTAM *a.* ايتام «yetim» c. yetimlər.

EYVAN *f.* ايوان 1) köşk, qəsr; 2) böyük salon; 3) balkon.

EYVAH *f.* ايواه təəssüflər! heyflər!

EYYÜHA *a.* ايها ey! ay!

EYYÜHAL'ÜŞŞAQ *a.* ايها العشاق ey aşıqlar!

EYYÜHANNAS *a.* ايها الناس ey adamlar! ay camaat!

EYZƏN *a.* ايضاً b a x **kəzalik**.

E'ZAM¹ *a.* اعزام rəsmi olaraq bir yerə göndər(il)mə, yollan(il)ma.

E'ZAM² *a.* اعظام 1) böyü(t)mə, mübaliğə; 2) təzim.

E'ZAMİYYƏ(T) *a.* اعزامیت || اعزامیه yolla(n)ma, göndər(il)mə.

E'ZAZ *a.* اعزاز əzizləmə.

E'ZAZƏN *a.* اعزازًا əzizləyərek.

Ə

ƏACİB *a.* اعاجيب «üçubə» *c.* möcüzələr; qəribə şeylər.

ƏACİM *a.* اعاجم «əcəm» *c.* 1) ərəb olmayanlar; 2) iranlılar.

ƏADİ *a.* اعدى «ada» *c.* düşmənlər, rəqiblər.

ƏALİ *a.* اعلى «əla» *c.* 1) əlalar, yaxşılar; 2) *m.* böyük adamlar, böyüklər.

ƏAZİM *a.* اعظم «əzim» *c.* böyüklər, əzəmətlilər.

ƏB *a.* اب ata.

ƏBA *a.* عبا əba.

ƏBABİL *a.* ابابيل dağ qaranquşu.

ƏB'AD *a.* ابعاد «böd» *c.* uzaqlar.

ƏBALİSƏ *a.* ابالسە «iblis» *c.* iblislər.

ƏBAPUŞ *a.* عبا və f. پوش əbalı, əba geyinmiş.

ƏBATİL *a.* اباطيل «batil» *c.* batillər.

ƏBBASİ *a.* عباسى 1) İranda: Şah Abbas dövründə buraxılmış sikkə; 2) Azərbaycanda və bəzi Şərqi ölkələrində iyirmi qəpiklik metal pul; ab(b)ası.

ƏBCƏD *a.* ا ب ج د 1) ərəb əlifbasının ilk dörd hərfi; 2) əlifba; 3) müəyyən tarixi və ya rəqəmi ərəb hərfləri vasitəsilə ifadə etmək üsulu; 4) *m.* ibtidai bilik, az savad.

ƏBCƏDXAN *a.* ا ب ج د و ف خوان 1) oxuyan; 2) *m.* təhsilə yeni başlayan; 3) *m.* biliyi hələ az olan.

ƏBD *a.* عبد 1) qul, kölə; 2) məxluq, adam, insan. **Əbdi-şikəm** عبد شكَم qarınqulu.

ƏBDAL *a.* ابدال «*bədal*» *c.* 1) əvəz, əvəz edən şeylər; 2) müavinlər.

ƏBDAN *a.* ابدان «*bədən*» *c.* bədənlər, cəsədlər.

ƏBDÜLBƏTN *a.* عبد البطن qarınqulu.

ƏBƏD *a.* ابد 1) sonsuz zaman; 2) həmişəlik, daimilik, əbədilik.

ƏBƏDA *a.* ابدأ b a x əbədən.

ƏBƏDƏ *a.* عبده «*abid*» *c.* abidlər.

ƏBƏDƏN *a.* ابدًا heç vaxt.

ƏBƏDİ(YYƏ) *a.* ابدیه || ابدی 1) sonu olmayan, sonsuz, tükənməz; 2) əbədi olaraq, daimi, həmişəlik.

ƏBƏDİYYƏN *a.* ابدیًا əbədi olaraq, həmişəlik, daimi.

ƏBƏDİYYƏT *a.* ابدیت sonsuzluq, həmişəlik.

ƏBƏDZİNDƏ *a.* ابد və f. زنده daimi diri olan; ölməz.

ƏBƏS *a.* عبث 1) faydasız, xeyirsiz; 2) nahaq yerə.

ƏBƏSGU *a.* عبث و f. گو boş danışan, nahaq danışan.

ƏBƏSVAR *a.* عبث و f. وار əbəs yerə, boş yerə, nahaq yerə.

ƏBƏVEYN *a.* ابوين ata-ana; valideynlər.

ƏBHAR *a.* ابحار «*bəhr*» *c.* dənizlər.

ƏBHAS *a.* ابحاث «*bəhs*» *c.* bəhslər.

ƏBHƏR *a.* عبهر 1) nərgizgüli; 2) *m.* gözəl göz; qəşəng, gözəl adam.

ƏBİD *a.* عبید «*əbd*» *c.* qullar, kölələr.

ƏBİR *a.* عبير xoş iy, yaxşı qoxu; ətir.

ƏBİRASA *a.* عبير و f. اسا ətirli.

ƏBKAR *a.* ابقار «*bikr*» *c.* bəkarəti, tamlığı pozulmamışlar.

ƏBKƏM *a.* ابكم b a x əbsəm.

ƏBLƏH *a.* ابله axmaq, sarsaq.

ƏBLƏHANƏ *a.* ابله و f. انه axmaqcasına, sarsaq kimi.

ƏBLƏHFƏRİB *a.* ابله و f. فريب axmaqları aldadan, ağılsızların inana biləcəyi.

ƏBLƏHİ *ə.* ابله *axmaqlıq, sarsaqlıq.*

ƏBLƏQ *ə.* ابلق 1) alaca, ala, ala-bula; 2) ayağı ala (*heyvan haqqında*).

ƏBNA' *ə.* ابنا *«ibn» c. oğullar.*

ƏBNİYƏ *ə.* ابنیه *«bina» c. binalar.*

ƏBR *f.* ابر bulud. **Əbri-neysan** ابر نيسان neysan buludu, yağmurlu bulud; **əbri-tirə** ابر تيره qara bulud.

ƏBRAR *ə.* ابرار 1) doğruçu adam; 2) nəcib adam; 3) müqəddəs adam.

ƏBRƏ *f.* ابره paltar və ya papağın üzü.

ƏBRNİSAR *f.* ابر و *ə.* نثار yağış yağ(dır)an, yağışlı (*bulud haqqında*).

ƏBRU¹ *f.* ابرو qaş.

ƏBRU² *f.* ابرو bulud kimi, bulud rəngində.

ƏBRUKƏMAN *f.* ابرو كمان qaşları kaman kimi olan, kaman qaşlı.

ƏBRVƏŞ *f.* ابروش bulud kimi, buluda oxşar.

ƏBSAR *ə.* ابصار *«bəsar» c. gözlər.*

ƏBSƏM *ə.* ايسم dilsiz, lal; dilsiz-ağızsız.

ƏBTƏR *ə.* ابترا 1) sonsuz, övladsız; 2) quyruğu kəsik (*heyvan*); 3) *m.* faydasız, xeyirsiz.

ƏBU *ə.* ابو 1) ata; 2) sahib, yiyə.

ƏBUS *ə.* عبوس hirs, acıq.

ƏBÜLBƏŞƏR *ə.* ابو البشر *«bəşərin atası» Adəm.*

ƏBÜLHARİS *ə.* ابو الحارث *«qoruyanın sahibi» m. aslan, şir.*

ƏBVAB *ə.* ابواب *«bab» c. qapılar.*

ƏBYAT *ə.* ابیات *«beyt» c. beytlər.*

ƏBYƏZ *ə.* ابيض ön ağ; daha ağ.

ƏBZAR *ə.* ابزار *«bəzr» c. toxumlar.*

ƏCAİB *ə.* عجائب *«əcibə» c. əcaib şeylər, qəribə şeylər.*

ƏCAİBXANƏ *ə.* عجائب و *f.* خانه qəribə şeylər saxlanılan yer; muzey.

Ə'CAM *a.* اعجام «*acəm*» *c.* 1) ərəb olmayanlar; əcəmilər; 2) iranlılar.
ƏCAMİR *a.* اجامر 1) tayfa; 2) dəstə; 3) lotu-potu, əclaf, alçaq.
ƏCANİB *a.* اجانب «*əcnəbi*» *c.* əcnəbilər, xaricilər.
ƏCDAD *a.* اجداد «*cədd*» *c.* 1) babalar; 2) *m.* ata-baba.
ƏCƏB *a.* عجب 1) təəccüb, şaşqınlıq; 2) təəccüblü; 3) lap yaxşı, yerində.

Ə'CƏB *a.* اعجب ən təəccüblü; daha əcaib.

ƏCƏBA *a.* عجباً aya! (*təəccüb bildirir*).

ƏCƏBTƏR *a.* عجب və *f.* تر daha təəccüblü, çox qəribə, ən maraqlı.

ƏCƏL *a.* اجل ölüm vaxtı, vəfat çağı.

ƏCƏLƏ *a.* عجله tələsiklik, tələsmə.

ƏCƏLƏTƏN *a.* عجلتاً tələsik, tələsə-tələsə, təcili.

ƏCƏLL *a.* اجل ən ali, ən yüksək; daha böyük.

ƏCƏM *a.* عجم 1) ərəblərə aid olmayan, qeyri-ərəb; 2) İran ölkəsi.

ƏCƏMƏ *a.* اجمه kol-kos basmış, bataqlıqlaşmış sahə.

ƏCƏMİ *a.* عجمي 1) ərəb olmayan adam, qeyri-ərəb; 2) iranlı;
3) *m.* təcrübəsiz, bacarıqsız, xam.

ƏCƏZƏ *a.* عزه «*aciz*» *c.* acizlər.

ƏCFAN *a.* اجفان «*cəfn*» *c.* göz qapaqları.

ƏCHƏL *a.* اجهل ən qanmaz; daha cahil, daha anlamaz.

ƏCİB(Ə) عجيبه || عجيب əcaib, təəccüblü, qəribə.

ƏCİNNƏ *a.* اجنه «*cin*» *c.* 1) cinlər; 2) *m.* dəcəl uşaqlar.

ƏCİNNİ *a.* اجنى cin tayfasından olan.

ƏCİR *a.* اجير günəmuzd işləyən, muzdur.

ƏCLAF *a.* اجلاف alçaq (*adam haqqında*).

ƏCMƏİN *a.* اجمعين hamısı, cümləsi.

ƏCMƏL *a.* اجمل ən gözəl; daha qəşəng.

ƏCN *a.* عجن xəmir yoğurma.

ƏCNAD *a.* اجناد «*cünd*» *c.* ordular, qoşunlar.

ƏCNAS *a.* اجناس «*cins*» *c.* cinslər.

ƏCNƏBİ *a.* اجنبى 1) başqa ölkənin vətəndaşı; 2) yabançı, biganə.

ƏCNƏBİYYƏT *a.* اجنبيت başqa ölkənin vətəndaşı olma; əcnəbilik.

ƏCNİHƏ *a.* اجنحه «cinah» *c.* 1) cinahlar, tərəflər; 2) qanadlar, qollar.

ƏCR *a.* اجر 1) qarşılıq, əvəz; 2) səbir, qərar; 3) savab. **Əcri-xeyir** اجر خير mükafat.

ƏCRAM *a.* اجرام «cirm» *c.* səyyarələr // göy cisimləri. **Əcrami-səməviyyə** اجرام سماويه göy cisimləri.

ƏCSAD *a.* اجساد «cəsəd» *c.* cəsədlər, bədənlər.

ƏCSAM *a.* اجسام «cism» *c.* cisimlər.

ƏCUZ(Ə) *a.* عجوزه || عجوز 1) qoca, qarı; 2) pis xasiyyətli, pis görünüşlü qoca, qarı; küpəgirən qarı; 3) *m.* fani dünya, qoca dünya, gidi dünya.

ƏCVƏF *a.* اجوف 1) içi boş; 2) axmaq, sarsaq; 3) cahil.

ƏCVİBƏ *a.* اجوبه «cəvab» *c.* cavablar.

ƏCYAL *a.* اجيال «ceyl» *c.* dəstələr.

ƏCZ¹ *a.* عجز acizlik, bacarıqsızlıq.

ƏCZ² *a.* عجز 1) dal, dal tərəf, arxa hissə; 2) beytin son sözü.

ƏCZA' *a.* اجزا ء «cüz» *c.* 1) hissələr, parçalar; 2) dərman hazırlamaq üçün işlədilən müxtəlif maddələr; 3) *t.* dərman.

ƏCZA'XANƏ *a.* اجزا ء *və f.* خانه aptek.

ƏDA¹ *a.* ادا 1) fərz, üslub; 2) işvə, naz; 3) davranış; tövr; 4) qayda.

ƏDA² *a.* ادا 1) ödəmə, vermə; 2) icra etmə, yerinə yetirmə.

ƏDA³ *a.* عدا «ədiüv(v)» *c.* düşmənlər.

Ə'DAD *a.* اعداد «ədəd» *c.* ədədlər, saylar.

ƏDALƏT *a.* عدالت insaf, mürüvvət.

ƏDALƏTXANƏ *a.* عدالت *və f.* خانه 1) ədalət evi; 2) məhkəmə.

ƏDALƏTMƏAB *a.* عدالت مآب ədalət sahibi (*yüksək vəzifəli adamlara yazılan məktub və ərizələrdə etiket kimi işlədilirdi*).

ƏDALƏTPƏRVƏR *a.* عدالت *və f.* پرور ədalətli, ədalətlə iş görən.

ƏDALƏTŞİAR *a.* عدالت شعار ədaləti özünə adət etmiş; ədalətli; insafli.

ƏDAMƏLLAH *a.* ادم الله Allah daim var eləsin!

ƏDANI *a.* ادانى «*ədna*» *c.* 1) alçaqlar, ədnalar; 2) *t.* alçaq nəsilədən olan adam (imtiyazlı təbəqələr baxımından).

ƏDAT *a.* ادات 1) alət, avadanlıq, ləvazimat; 2) qrammatikada: ayrılıqda mənası olmayan, lakin başqa sözlərlə işləndikdə məna verən nitq hissəsi.

ƏDAVƏT *a.* عداوت 1) düşmənçilik; 2) kin, qərəz.

ƏDD *a.* عد say(ma), hesab(lama).

ƏDƏB *a.* ادب 1) ağıllılıq, ədəblilik; 2) tərbiyə, əxlaq.

ƏDƏBAMUZ *a.* ادب və *f.* آموز ədəb öyrədən, ədəb öyrənən.

ƏDƏBXANƏ *a.* ادب və *f.* خانه ayaqyolu.

ƏDƏBİ *a.* ادبی 1) ədəbiyyata aid olan; 2) əxlaqi.

ƏDƏBİSTAN *a.* ادب və *f.* ستان ədəbiyyat dərnişini.

ƏDƏBİYYAT *a.* ادبيات «*ədabi*» *c.* bədii əsərlər və ya folklor.

ƏDƏBİYYATBAZ *a.* ادبيات və *f.* باز ədəbiyyatçı yaxşı bilməyib onun haqqında çox danışan adam.

ƏDƏBİYYATŞÜNAS *a.* ادبيات və *f.* شناس ədəbiyyatçı, ədəbiyyatçı öyrənən; ədəbiyyat alimi.

ƏDƏD *a.* عدد 1) say, hesab; 2) dənə.

ƏDƏDİ *a.* عددی 1) ədədə aid olan, ədədlə olan; 2) ədədlə sayılan və ya satılan.

ƏDƏL *a.* عدل ən ədalətli, ən adil; daha ədalətli.

ƏDƏM *a.* عدم yoxluq, olmama; ölüm. **Ədəmi-iqtidar** عدم اقتدار qüvvətsizlik, bacarıqsızlıq; **ədəmi-mübalat** عدم مبالاة diqqətsizlik, etinasızlıq.

ƏDƏMİYYƏT *a.* عدمیت 1) yoxluq; 2) olmazlıq.

ƏDƏMGAH *a.* عدم və *f.* گاه yoxluq evi, kasıb mənzil.

ƏDƏS(Ə) *a.* عدسه || عدس 1) mərcimək dənəsi; 2) linza.

ƏDƏSİ *a.* عدسی 1) mərci kimi olan, ədəsdən olan; 2) linzavarı.

ƏDƏVAT *a.* ادوات «*ədət*» *c.* 1) alətlər, avadanlıqlar; 2) qrammatikada: ədatlar.

ƏDHƏM *a.* ادھم qara (*rəng*).

ƏDİB *a.* ادیب 1) ədəbli, tərbiyəli; 2) yazıçı; 3) zərif, incə (*adam*);
4) tərbiyəçi, mürəbbi.

ƏDİBANƏ *a.* ادیب və *f.* انه 1) ədəbli, tərbiyəli adam kimi; 2) ədib kimi; ədibcəsinə.

ƏDİD *a.* عدید lap çox(lu), xeyli.

ƏDİL *a.* عدیل 1) bərabər, tay; 2) rəqib, düşmən.

ƏDİLLƏ *a.* ادله «*dəlil*» *c.* dəlillər.

ƏDİM¹ *a.* عديم heç bir şeyə yaramayan, iqtidarsız.

ƏDİM² *a.* ادیم səth, üz.

ƏDİMÜL'İQTİDAR *a.* الاقتدار عديم iqtidarı olmayan; iqtidarsız.

ƏDİMÜL'İMKAN *a.* الامكان عديم imkanı olmayan; imkansız.

ƏDİMÜLFƏRAQ *a.* الفراق عديم ayrılığa dözməyən.

ƏDİMÜLVÜQU' *a.* الوقوع عديم heç vaxt olmayan, heç vaxt baş verməyən.

ƏD'İYƏ *a.* ادعيه «*dua*» *c.* dualar.

ƏDL *a.* عدل 1) ədalət, insaf; 2) bərabərlik, uyğunluq.

ƏDLİ *a.* عدلی 1) ədalətə aid olan; ədalətli; 2) məhkəməyə aid olan.

ƏDLİYYƏ *a.* عدليه məhkəmə ilə əlaqədar işlərə baxan dövlət idarəsi.

ƏDN *a.* عدن «*daimi yaşayış yeri*» *m.* cənnət, behişt.

ƏDNA *a.* ادنا || ادنى 1) aşağı, alçaq; 2) yazıq, həqir; 3) çox az, cüzi; 4) ən yaxın; daha yaxın. **Həddi-ədna** حد ادنا minimum.

ƏDNATƏRİN *a.* ادنا || ادنى və *f.* ترین ən alçaq, ən əclaf.

ƏDU *a.* عدو b a x ədüz(v).

ƏDUGİR *a.* عدو və *f.* گير düşməni tutan, rəqibi ələ keçirən.

ƏDÜV(V) *a.* عدو düşmən.

ƏDVAR *a.* ادوار «*dövr*» *c.* dövrlər.

ƏDVƏ *a.* ادوه xəbəyə əlavə dad verən xuruş.

ƏDVİYƏ *a.* ادويه «*dəva*» *c.* 1) dərmanlar, davalar; 2) ədvələr.

ƏDYAN *a.* اديان «*din*» *c.* dinlər.

ƏƏZZ *a.* اعز *ən əziz*; daha əziz, çox qiymətli.

ƏFAF *a.* عفاف *b a x iffət*.

ƏFAXİM *a.* افخم «*əfxəm*» *c.* ən böyük olanlar; daha böyük olanlar.

ƏFAİ *a.* افاعي «*əfi*» *c.* əfi ilanlar.

ƏF'AL *a.* افعال «*fel*» *c.* 1) işlər; 2) fırladaqlar, feillər; 3) qrammatikada: feillər.

ƏFALLAH *a.* عفا الله Allah bağışlasın! Tanrı saxlasın!

ƏFAZİL *a.* افضل «*əfzəl*» *c.* ən fəzilətli; daha fəzilətli.

ƏFGAR *f.* افگار yaralı.

ƏFĞAN *a.* افغان *b a x fəğan*.

ƏFXƏM *a.* افخم *ən böyük*; daha böyük.

ƏF'İ *a.* افعى zəhərli ilan // dişi ilan.

ƏFİDƏ *a.* افئده «*fuad*» *c.* qəlblər, könüllər.

ƏFİF(Ə) *a.* عفيفه || عفيف 1) iffətli, namuslu; 2) təmiz, saf.

ƏFKAR *a.* افكار «*fikir*» *c.* fikirlər, düşüncələr. **Əfkari-münəv-vərə** افكار منوره işıqlı fikirlər; **əfkari-ümumiyyə** افكار عموميه ictimai fikir, ictimai rəy.

ƏFKƏN *f.* افكن *b a x fikən*.

ƏFKƏNDƏ *f.* افكنده *b a x fikəndə*.

ƏFQƏR *a.* افقر *ən fağır*, *ən yoxsul*; daha fağır, çox yoxsul.

ƏFLAK *a.* افلاك «*fələk*» *c.* 1) fələklər; 2) *t.* göy, səma.

ƏFLATUN *a.* افلاطون *Platonun ərəbləşdirilmiş adından m.* mahir həkim, filosof.

ƏFLATUNİ¹ *a.* افلاطوني Əflatun fəlsəfəsinə aid olan.

ƏFLATUNİ² *a.* افلاطوني açıq-maviyə çalan (*rəng haqqında*).

ƏFRAD *a.* افراد «*fərd*» *c.* fərdlər.

ƏFRAXTƏ *f.* افراخته yüklə(dil)mış, qaldır(ıl)mış.

ƏFRAS *a.* افراس «*fərəs*» *c.* atlar.

ƏFRAZ *f.* افراز qaldıran, yüksəldən, ucaldan.

- ƏFRƏNC** *a.* افرنج firəng, avropalı.
- ƏFRƏNCİ** *a.* افرنجی firəngə, avropalıya aid olan.
- ƏFRUXTƏ** *f.* افروخته şölələnmiş, parlamiş.
- ƏFRUZ** *f.* افروز 1) şölələndirən, parladan; 2) yandıran.
- ƏFSANƏ** *f.* افسانه 1) nağıl, əsli olmayan hekayət; 2) dillərə düşən vaqiə; dastan.
- ƏFSAR** *f.* افسار cilov.
- ƏFSƏH** *a.* افصح ən aydın, ən fəsahtətli; daha fəsahtətli, çox aydın danışan.
- ƏFSƏR** *f.* افسر 1) tac; 2) əklil; 3) bəzəkli papaq.
- ƏFSUN** *f.* افسون b a x **füsün**.
- ƏFSUNGƏR** *f.* افسونگر b a x **əfsunkar**.
- ƏFSUNKAR** *f.* افسون کار b a x **əfsunsaz**.
- ƏFSUNNÜMA** *f.* افسوننما 1) ovsunçu, əfsun oxuyan; 2) *m.* ovsunlayan gözəl.
- ƏFSUNSAZ** *f.* افسونساز b a x **füsunsaz**.
- ƏFSÜRDƏ** *f.* افسرده b a x **füsürdə**.
- ƏFSÜRDƏDİL** *f.* افسرده دل b a x **füsürdədil**.
- ƏFSÜRDƏMƏZAC** *f.* افسرده və *a.* مزاج halı pərişan, məzaci pozğun.
- ƏFŞAN** *f.* افشان b a x **fəşan**.
- ƏFŞÜRƏ** *f.* افشره şirə, cövhər.
- ƏFV** *a.* عفو bağışlama, düzəşt etmə, günahından keçmə. **Əfvi-ümumi** عفو عمومی amnistiya.
- ƏFVAC** *a.* افواج «föve» *c.* dəstələr, bölüklər.
- ƏFVAH** *a.* افواه «fəm» *c.* 1) ağızlar; 2) *t.* şayiə, söz-söhbət.
- ƏFYUN** *a.* افیون tiryək.
- ƏFZAL** *a.* افضال «fəzl» *c.* fəzilətlər.
- ƏFZA(Y)** *f.* افزایش art(ır)an, çoxaldan.
- ƏFZAYİŞ** *f.* افزایش artma, çoxalma.

ƏFZƏL *a.* افضل 1) ən fəzilətli; daha fəzilətli, çox fəzilətli; 2) artıq, çox.

ƏFZƏLİYYƏT *a.* افضلیت 1) fəzilətlilik; 2) artıqlıq, çoxluq.

ƏFZUD *f.* افزود çoxalmış, artmış.

ƏFZUN *f.* افزون b a x **füzun**.

ƏFZUNİ *f.* افزونی çoxluq, artıqlıq.

ƏGƏR *f.* اگر hərçənd.

ƏGƏRÇİ *f.* اگرچی buna baxmayaraq, hər nə qədər olsa.

ƏĞNİ *a.* اغنی «əğniyə» *c.* mahnılar, şərquilər, nəğmələr.

ƏĞDİYƏ *a.* اغدیه b a x **əğziyə**.

ƏĞRƏR(R) *a.* اغر 1) alında ağ nişan olan; qaşqa; 2) ağ, parlaq; 3) *m.* şanlı, şərəfli.

ƏĞFAL *a.* اغفال diqqətsizlik, xəta, səhv.

ƏĞLAL *a.* اغلال «qül» *c.* boyun zəncirləri; qandallar, buxovlar.

ƏĞLƏB *a.* اغلب 1) ən qüvvətli; daha qüvvətli; 2) ən çox; daha çox.

ƏĞLƏBİYYƏT *a.* اغلیت əksəriyyət.

ƏĞLƏZ *a.* اغلظ «qəliz» *c.* ən qəliz; daha qəliz.

ƏĞNAM *a.* اغنام «qənəm» *c.* qoyunlar.

ƏĞNİYA *a.* اغنی «qəni» *c.* 1) dövlətliklər; 2) zənginlər.

ƏĞRAZ *a.* اغراض «qərəz» *c.* qərəzlər, məqsədlər.

ƏĞRƏB *a.* اغرب ən qəribə, ən təcübüli; daha qəribə, daha təcübüli.

ƏĞSAN *a.* اغصان «qüsn» *c.* budaqlar, dallar.

ƏĞYAR *a.* اغيار «qeyr» *c.* 1) başqalar(ı), qeyrilər(i); 2) *t.* aşıqın rəqibi; 3) *t.* qənim, rəqib.

ƏĞZİYƏ *a.* اغذیه «qıza» *c.* yeməklər, qidalar.

ƏHADİS *a.* احادیث «hədis» *c.* hədislər.

ƏHALİ *a.* اهالی «əhl» *c.* 1) yerli adamlar; 2) *t.* xalq, camaat.

ƏHASİN *a.* احاسین «əhsən» *c.* ən gözəllər, ən yaxşılar; daha gözəllər, daha yaxşılar.

ƏHATƏ *a.* احاطه *ətrafını alma; dövrələmə.*

ƏHBAB *a.* احباب «*həbib*» *c.* 1) dostlar, yoldaşlar; 2) sevgililər, istəklilər.

ƏHCAR *a.* احجار «*həcər*» *c.* daşlar.

ƏHD *a.* عهد 1) bir işi öhdəsinə alma, söz vermə; 2) and; 3) bağlaşma, müqavilə; 4) zaman, dövr; 5) bir hökmdarın hakimiyyət dövrü.

Əhdi-cədid عهد جديد İncil; **əhdi-ətiq** عهد عتيق Tövrat.

ƏHDAB *a.* اهداب «*hüdb*» *c.* kirpiklər.

ƏHDAQ *a.* احداق «*hədəqə*» *c.* hədəqələr.

ƏHDNAMƏ *a.* عهد və *f.* نامه bağlaşma kağızı; müqavilənamə.

ƏHDÜ PEYMAN *a.* عهد və *f.* پیمان söz vermə, öhdəyə götürmə.

ƏHƏD *a.* احد 1) bir, vahid, tək; 2) b a x **yövmüləhəd.**

ƏHƏDİYYƏT *a.* احدیت 1) təklik; 2) vahidlik.

ƏHƏQQ *a.* احق ən haqlı; daha haqlı, çox haqlı.

ƏHƏMİYYƏT *a.* اهمیت dəyərliklik, lazımlılıq.

ƏHƏMM *a.* اهم ən əhəmiyyətli, ən mühüm; daha əhəmiyyətli, daha mühüm.

ƏHFAD *a.* احفاد «*həfid*» *c.* nəvələr.

ƏHİBBA' *a.* احبا ء «*həbib*» *c.* dostlar, yoldaşlar; sevimlilər.

ƏHKAM *a.* احكام «*hökm*» *c.* t. heç bir şey əlavə oluna bilməyən, dəyişilməz hökm; doqma.

ƏHQƏR *a.* احقر ən həqir; daha həqir, çox həqir.

ƏHL *a.* اهل 1) sakin, yaşayan; 2) sahib, malik; 3) sözbəxan, deyilənə qulaq asan. **Əhli-Allah** اهل الله dindar; **əhli-beyt** اهل بيت peyğəmbərin ailə üzvləri; nəsli; **əhli-bəsirət** اهل بصيرت zəkalı, gözüaçıq; **əhli-cəhan** اهل جهان dünyada yaşayanlar; **əhli-cəhl** اهل جهل cəhalətdə olan; nadanlar; **əhli-cənnət** اهل جنت cənnətdə olanlar, behişt əhli; cənnətlik; cənnətməkan; **əhli-dərd** اهل درد dərd əhli; dərdli; **əhli-didar** اهل دیدار ziyarət edən, görüşə gələn; **əhli-dil** اهل دل cəsur, cəsarətli; **əhli-din** اهل دين dindar, mömin; **əhli-divan**

ƏHLA *a.* احلى ən dadlı; daha dadlı, lap ləzzətli.

ƏHLAL *a.* اهلل çağırma, çağırış.

ƏHLİ *a.* اهلى ələ öyrədilmiş, əhliləşdirilmiş.

ƏHLİYYƏT *a.* اهليت 1) ləyaqət, layiqlik; 2) isnişmə; əhliləşmə.

ƏHLÜLQUR'AN *a.* اهل القرآن Quran tərəfdarları (*dini təşkilat*).

ƏHLÜLYƏMİN *a.* اهل اليمين Allahın sağ tərəfində oturan(lar).

ƏHMAL *a.* احمال «*həml*» *c.* 1) ağır şeylər; 2) *t.* ağırlıq.

ƏHMƏQ *a.* احمق axmaq.

ƏHMƏR *a.* احمر qırmızı.

ƏHMƏZ *a.* احمز 1) ən qatı, ən şiddətli; daha qatı, daha şiddətli;
2) çox çətin.

ƏHRAM *a.* اهرام «*hərəm*» *c.* Misirdəki piramidaşəkilli nəhəng tikililər.

ƏHRAR *a.* احرار «*hürr*» *c.* azad adamlar.

ƏHRARANƏ *a.* احرار və *f.* انه azadcasına, sərbəstcəsinə.

ƏHRƏMƏN, ƏHRİMƏN *f.* اهرimen || اهرمن 1) zərdüştilərin şər allahı; 2) *m.* xəbis, şeytan (*adam*).

ƏHSƏN *a.* احسن 1) çox gözəl, çox yaxşı, çox göyçək; 2) afərin!

ƏHSƏNALLAH *a.* احسن الله maşallah! afərin! əhsən!

ƏHSƏNXAN *a.* احسن və *f.* خوان əhsən söyləyən, afərin deyən.

ƏHSƏNTƏ *a.* احسنت afərin! yaxşı bacardın!

ƏHSƏNÜTTƏQVİM *a.* احسن التقويم çox yaraşılıq və qəşəng bədən.

ƏHSƏNÜLVƏCH *a.* احسن الوجه 1) ən gözəl üz, çox gözəl sifət;
2) ən asan, ən əlverişli yol; çox gözəl yol.

ƏHŞA' *a.* احشا «*həşə*» *c.* *t.* bağırsaq.

ƏHVA' *a.* اهوا «*həva*» *c.* havalər.

ƏHVAL¹ *a.* احوال «*hal*» *c.* 1) hallar, vəziyyətlər; 2) *t.* hal, necəlik.

ƏHVAL² *a.* احوال «*hövl*» *c.* 1) qorxular, dəhşətlər; 2) *t.* qorxu, dəhşət.

ƏHVALAT *a.* أحوالات ictimai dəyəri olmayan kiçik hadisə.

ƏHVALPÜRSAN *a.* احوال və *f.* پرسیان əhvallaşma, hal-əhval tutma.

ƏHVƏL *a.* هول çəp, çəpgöz.

ƏHVƏN *a.* اهن 1) ən az; daha az; 2) lap yumşaq.

ƏHVƏNİYYƏT *a.* اهنیت ucuzluq.

ƏHYAN *a.* احيان «hin» *c.* zamanlar, vaxtlar.

ƏHYANA *a.* احيانا b a x əhyanən.

ƏHYANƏN *a.* احياناً hərdənbir, ara-sıra, bəzən.

ƏHZAB *a.* احزاب «hizb» *c.* partiyalar.

ƏHZAN *a.* احزان «hüzn» *c.* hüznlər, kədərlər.

ƏX *a.* اخ qardaş.

ƏXBAR *a.* اخبار «xəbər» *c.* xəbərlər.

ƏXƏFF *a.* اخف ən yüngül; daha yüngül; çox xəfif, çox yüngül.

ƏXƏSS *a.* اخص xüsusi seçilmiş, seçmə.

ƏXƏSSÜ ƏDNA *a.* ادنا و اخص böyük və kiçik, bütün xalq; hamı.

ƏXƏVİ *a.* اخوی qardaşa mənsub, qardaşa aid.

ƏXƏVİZADƏ *a.* اخوی və *f.* زاده qardaşuşağı (*qardaşoğlu və ya qardaşqızı*).

ƏXGƏR *f.* اخگر b a x əxkər.

ƏXİ *a.* اخی 1) qardaş(ım); 2) nəcib, alicənab, əsilzadə.

ƏXİLLA' *a.* اخلاء «xəlil» *c.* dostlar.

ƏXİR *a.* اخير axır, son.

ƏXİRƏN *a.* اخيراً 1) son vaxtlarda; sonda; 2) bir az əvvəl, bir az qabaq.

ƏXKƏR *f.* اخكر 1) odlü kül; qor; 2) atəşqurdu.

ƏXLAF *a.* اخلاف «xələf» *c.* xələflər, övladlar.

ƏXLAQ *a.* اخلاق etik norma, özünü aparma qaydası; mənəviyyat.

ƏXLAQİ *a.* اخلاقی əxlaqa məxsus olan, insan əxlaqına aid olan; etik.

ƏXLAT *a.* اخلاط «xilt» *c.* xıltlar, qarışıqlar, çöküntülər.

- ƏXŞAB** *a.* اخشاب «*xəşəb*» *c.* ağaclar, taxtalar.
- ƏXTƏR** *f.* اختر 1) ulduz; 2) *m.* tale, bəxt.
- ƏXTƏRŞÜNAS** *a.* اختر və *f.* شناس münəccim; astronom.
- ƏXVAT** *a.* اخوات «*üxt*» *c.* qızlar.
- ƏXYAR** *a.* اخيار «*xəyyir*» *c.* 1) *t.* hamı, himayəçi; 2) *t.* xeyirxah.
- ƏXZ** *a.* اخذ alma, əldə etmə, götürmə.
- ƏXZƏR** *a.* اخضر yaşıl (*rəng*).
- ƏXZÜ CƏRR** *a.* اخذ و جر 1) özünə çəkmə; 2) mənfiət dalınca qaçma.
- ƏİMMƏ** *a.* ائمه «*imam*» *c.* imamlar.
- ƏİZZƏ** *a.* اعزه «*əziz*» *c.* əzizlər.
- ƏJDƏHA** *f.* اژدها «*əjdər*» *c.* *t.* əjdaha.
- ƏJDƏR** *f.* اژدر əjdaha.
- ƏKABİR** *a.* اكابر «*kəbir*» *c.* 1) böyüklər, ulular; 2) ağsaqqallar, başbilənlər.
- ƏKARİM** *a.* اكارم «*kərəm*» *c.* kərimlər.
- ƏKASİRƏ** *a.* اكاسره «*kəsrəvi*» *c.* kəsrəvilər (*qədim İrən padşahları sülaləsi*).
- ƏKAZİB** *a.* اكاذيب «*ükzübə*» *c.* yalanlar.
- ƏKBƏR** *a.* اكبر 1) ən böyük, ulu; 2) daha böyük; 3) (ən) böyük oğul.
- ƏKDAR** *a.* اكدار «*kədər*» *c.* kədərli.
- ƏKƏLƏ** *a.* اكله «*akil*» *c.* çox yeyənlər, qarınqulular.
- ƏKİD** *a.* اكيد 1) sağlam, mətin, möhtəşəm; 2) ciddi, qəti.
- ƏKİDƏN** *a.* اكيدًا 1) möhkəm olaraq, sağlam surətdə; 2) ciddi olaraq, qəti surətdə.
- ƏKKAL** *a.* اكال çoxyeyən, qarınqulu.
- ƏKKAM** *a.* عكام haqq müqabilində başqası üçün dəvə ilə yük daşıyan adam.
- ƏKKAS** *a.* عكاس əksini çıxaran; rəssam.
- ƏKL** *a.* اكل yemə, qidalanma.

ƏKLÜ ŞÜRB *a.* اكل و شرب yeyib-içmə, yemək-içmək.

ƏKMƏL *a.* اكمل ən kamil; daha mükəmməl.

ƏKMƏLİYYƏT *a.* اكمليت mükəmməllik, qüsursuzluq.

ƏKNAF *a.* اكناف «*kənaʔ*» *c.* 1) tərəflər, cəhətlər; 2) kənar yerlər, ucqarlar; 3) *m.* himayələr.

ƏKRAF *a.* اكراد «*kürd*» *c.* kürdlər.

ƏKRƏM *a.* اكرم ən kəramətli; daha alicənab; çox lütfkar, lap comərd.

ƏKRƏMÜZZEYF *a.* اكرم الضيف ən hörmətli qonaq; çox alicənab qonaq.

ƏKS *a.* عكس 1) zidd, müxalif, tərs; 2) əksinə olan; 3) səsin, işığın və s. bir səddə dəyib geri qayıtması; 4) şəkil; 5) şeirdə: inversiyalı misranın nəqərat kimi təkrarı.

ƏKSƏNDAZ *a.* عكس və *f.* انداز işığı, səsi və s. geri qaytaran.

ƏKSƏR¹ *a.* اكثر ən çox; daha çox; lap çox, xeyli.

ƏKSƏR² *a.* اكسر mismar, mıx.

ƏKSƏRİYYƏN *a.* اكثرية ən çox olduqda, daha artıq olanda.

ƏKSƏRİYYƏT *a.* اكثرية çoxluq.

ƏKSGAH *a.* عكس və *f.* گاه əks düşən yer, bir şeyin surətinin, şəklinin əks etdiyi yer.

ƏKSNÜMA *a.* عكس və *f.* نما əks göstərən, bir şeyin surətini əks etdirən.

ƏKUL *a.* اكل yeyən, yeyici.

ƏKYAL *a.* اكيال «*kəyal*» *c.* taxıl və s. ölçmək üçün qablar.

ƏKYAS *a.* اكياس «*kisə*» *c.* 1) kisələr; 2) *t.* pul kisəsi.

Ə'QAB *a.* اعقاب «*əqəb*» *c.* arxa tərəflər.

ƏQAİD *a.* عقائد «*əqidə*» *c.* əqidələr.

ƏQALİM *a.* اقليم «*iqlim*» *c.* 1) ölkələr, yerlər; 2) iqlimlər. **Əqalimi-səb'**ə سبعة اقليم keçmiş coğrafiyaşünasların fikrincə, yeddi qitədən ibarət Yer kürəsi; yeddi iqlim.

ƏQANİM *ə.* اقانيم «*üqnum*» *c.* əsillər **Əqanimi-səlasə** ثلاثه اقانيم xristianlara görə, üç simada birləşmiş Allah.

ƏQAR *ə.* عقار 1) malikanə; 2) mülk, əmlak.

ƏQARİB¹ *ə.* اقارب «*əqrəb*» *c.* əqrəbalar, qohumlar.

ƏQARİB² *ə.* عقارب «*əqrəb*» *c.* əqrəblər.

ƏQASİ *ə.* اقاصى «*əqsa*» *c.* ən biliklilər; daha bilikli olanlar.

ƏQAVİL *ə.* اقوايل «*əqval*» *c.* sözlər.

ƏQBƏH *ə.* اقبح lap çirkin, çox yöndəmsiz.

ƏQD *ə.* عقد 1) bağlama; 2) qurma, təşkil etmə; 3) nikah, kəbin.

Əqdi-nikah عقد نكاح nikah kəsmə, nikahlama.

ƏQDAM *ə.* اقدام «*qədəm*» *c.* qədəmlər, addımlar; ayaqlar.

ƏQDANƏ *ə.* عقد və *f.* انه nikah zamanı müəyyən edilən kəbin pulu; kəbinlik, mehir.

ƏQDƏM *ə.* اقدام ən qədim // ən əvvəl; daha qədim, daha əvvəl; lap qabaq.

ƏQDƏS *ə.* اقدس ən müqəddəs; daha müqəddəs.

ƏQDƏSAN *ə.* اقدس və *f.* ان «*əqdəs*» *c.* müqəddəslər (*islam dininə görə, müqəddəs olan adamların hamısı*).

ƏQDNAMƏ *ə.* عقد və *f.* نامه nikah şəhadətnaməsi.

ƏQƏB *ə.* عقب arxa, dal, geri.

ƏQƏBƏ *ə.* عقبه 1) dağ cığırı; 2) təhlükəli keçid, dar və hər iki tərəfində pusqu olan yer; 3) peysər // boyunun ardı; 4) *m.* qorxu, təhlükə.

ƏQƏBNİŞİN *ə.* عقب və *f.* نشين geri çəkilmə, dala çəkilmə.

ƏQƏL *ə.* اعقل ən ağıllı; daha ağıllı; çox ağıllı.

ƏQƏLL *ə.* اقل ən az; daha az.

ƏQƏLLƏN *ə.* اقلا ən azı.

ƏQƏL(L)İYYƏT *ə.* اقليت azlıq.

ƏQFAL *ə.* افعال «*qıfl*» *c.* qıfillar, kilidlər.

ƏQİB *ə.* عقب 1) geri, arxa; 2) ardınca gələni; təqib etmə.

ƏQİDƏ *ə.* عقیده 1) inam, məslək, etiqad; 2) fikir, qənaət.

ƏQİQ *ə. عقيق* qiymətli daşlardan biri.

ƏQİM *ə. عقيم* 1) doğmayan, sonsuz; 2) *m.* nəticəsiz, səmərəsiz.

ƏQL *ə. عقل* ağıl. **Əqli-naqis** عقل ناقص dəli, gic; **əqli-salim** عقل سالم sağlam düşüncə, sağlam fikir.

ƏQLAM *ə. اقلام* «qələm» *c.* qələmlər; yazılar.

ƏQLƏN *ə. اقلا* ağıla görə; ağılca.

ƏQLİ *ə. عقلى* zehni.

ƏQLİYYAT *ə. عقليات* «əqli» *c.* ağıla aid, ağılla həyata keçirilən şeylər.

ƏQLPƏSƏND *ə. عقل* və *f. پسند* ağıl qəbul edən; bəyənilən.

ƏQLRÜBA *ə. عقل* və *f. ربا* ağıl apararı, valehedici.

ƏQMİŞƏ *ə. اقمشه* «qumaş» *c.* qumaşlar.

ƏQRAN *ə. اقران* «qərin» *c.* 1) eyni yaşda, eyni rütbədə olanlar; 2) tay-tuşlar, həmtaylar; 3) yoldaşlar // əşnalar, dostlar.

ƏQRƏB¹ *ə. عقرب* 1) quyruğunun ucunda zəhərli iynəsi olan həşərat; 2) saatın sferblatında vaxta yönələn ox; 3) bürcərdən biri.

ƏQRƏB² *ə. اقرب* ən yaxın; daha yaxın; yaxın qohum.

ƏQRƏBA *ə. اقربا* «qərib» *c.* aralarında qohumluq əlaqəsi olanlar; *t.* qohum-əqrəba.

ƏQSA *ə. اقصى* || *اقصى* ən uzaq; daha uzaq. **Həddi-əqsa** حد اقصى maksimum; **Şərqi-əqsa** شرق اقصى Uzaq Şərqi.

ƏQSAM *ə. اقسام* «qism» *c.* qisimlər, hissələr.

ƏQSƏR *ə. اقصر* ən qısa; daha qısa; çox qısa.

ƏQTAB *ə. اقطاب* «qütə» *c.* qütblər.

ƏQTAR *ə. اقطار* «qütə» *c.* tərəflər, səmtlər; ölkələr.

ƏQUR *ə. عقور* qapağan, hücum edən, azgın (*it* və *s.*).

ƏQVA *ə. اقوا* || *اقوى* ən güclü, ən qüvvətli; daha güclü, daha qüvvətli.

ƏQVAL *ə. اقوال* «qövl» *c.* sözlər, danışqlar. **Əqvali-həkimanə** اقوال حكيمانə hikmətli sözlər.

ƏQVAM *ə. اقوام* «qövm» *c.* 1) qövmələr, millətlər; 2) qohumlar.

- ƏQVAT** *a.* اقوات «*qut*» *c.* yeməli şeylər.
- ƏQVƏM** *a.* أقوم *ən* doğru, *ən* düz; daha doğru, daha düz.
- ƏQVIYA'** *a.* أقوياء «*qəvi*» *c.* qüvvə(t)lilər, güclülər.
- Ə'LA** *a.* اعلا || اعلى *ən* yaxşı, *ən* yüksək; daha yaxşı, daha yüksək.
- ƏLAC** *a.* علاج *b a x ilac.*
- ƏLACNAPƏZİR** *a.* علاج *və f.* ناپذير *əlac ol(un)mayan, əlacsız.*
- ƏLACPƏZİR** *a.* علاج *və f.* پذیر *əlac olunan, əlacı olan.*
- Ə'LAHƏZRƏT** *a.* اعلا حضرت || اعلى حضرت *ən* yüksəkdə duran cənab (*hökmdarlar haqqında işlədilir*).
- ƏLAIQ** *a.* علائق «*əlaqə*» *c.* əlaqələr, rabitələr.
- ƏLAIM** *a.* علائم «*əlamət*» *c.* əlamətlər.
- ƏLAQƏ** *a.* علاقة *rabitə, bağlılıq.*
- ƏLAQƏDAR** *a.* علاقه *və f.* دار *əlaqəli, rabitəli, bağlı.*
- Ə'LAM** *a.* اعلام «*ələm*» *c.* 1) əlamətlər, nişanlar; 2) bayraqlar, ələmlər.
- ƏL'AMAN** *a.* الامان *kömək, yardım.*
- ƏLAMƏT** *a.* علامت 1) nişan, işarə; 2) əsər, iz. **Əlaməti-fariqə** علامت فارقة *fərqləndirici əlamət; əlaməti-məxsusə* علامت مخصوصه *xüsusi əlamət.*
- ƏLAMƏTDAR** *a.* علامت *və f.* دار *əlamətli, xüsusi qeyd edilmiş.*
- ƏL'AN** *a.* الآن 1) indi(cə), bu saat; 2) hələ indiyə qədər.
- ƏLBAB** *a.* الباب «*lubb*» *c.* 1) ağıllar; 2) ürəklər, qəlblər.
- ƏLBAQİ** *a.* الباقي 1) Əbədi olan (*Allahın gözəl adlarından biri*); 2) hesablaşmadan qalan qalıq; artıq.
- ƏLBƏSİTƏ** *a.* البسيطة *aləm, yer üzü.*
- ƏLBƏT** *a.* البت 1) mütləq, yəqin; 2) aqibət, nəhayət, axır.
- ƏLBƏTTƏ** *a.* البته *mütləq, sözsüz, yəqin.*
- ƏLBİSƏ** *a.* البسه «*libas*» *c.* libaslar, paltarlar.
- ƏLEYH** *a.* عليه 1) onun üzərinə, ona; 2) onun ziddinə, ona qarşı, onun əksinə.
- ƏLEYHDAR** *a.* عليه *və f.* دار *birisinin əleyhinə olan.*

ƏLEYHİRRƏHMƏ *ə. عليه الرحمة* 1) Allah ona rəhmət eləsin!
2) rəhmətlik.

ƏLEYHİSSƏLAM *ə. عليه اسلام* ona salam olsun!

ƏLEYKÜMƏSSƏLAM *ə. عليكم السلام* sizə salam olsun! sizə salamətliq (arzulayıram)!

ƏLƏDDƏVAM *ə. على الدوام* daimi olaraq; davamlı olaraq.

ƏLƏF *ə. علف* quru ot; saman.

ƏLƏFİYYAT *ə. علفيات* 1) heyvan yeminə yarayan bitkilər; ələflər; 2) *t.* ələfə aid olan.

ƏLƏFZAR *ə. علف* *və f.* زار ot olan yer; otluq, otlaq.

ƏLƏQ *ə. علق* 1) qan laxtası, qan parçası; 2) zəli.

ƏLƏQİ *ə. علقى* qan laxtasına, qan parçasına aid olan, qandan olan.

ƏLƏL'ƏCƏLƏ *ə. على العجلة* tələsik, tələsə-tələsə.

ƏLƏLFÖVR *ə. على الفور* həmin saat, o dəqiqə, dərhal, əlüstü.

ƏLƏLXÜSUS *ə. على الخصوص* xüsusən, xüsusilə.

ƏLƏL'İTLAQ *ə. على الاطلاق* buraxma.

ƏLƏLVƏCH *ə. على الوجه* lazımı surətdə, lazimi dərəcədə.

ƏLƏLYƏQİN *ə. على اليقين* qəti, lap yəqin, şübhə yeri olmayan.

ƏLƏM¹ *ə. الم* 1) ağrı, dərd, sıxıntı; 2) kədər, qəm, qüسسə.

ƏLƏM² *ə. علم* 1) əlamət, nişan, işarə; 2) bayraq.

Ə'LƏM *ə. اعلم* ən elimli, ən bilikli; daha elimli, daha bilikli.

ƏLƏMAVƏR *ə. الم* *və f.* آور ağrı gətirən, kədərləndirən, qüسسə-ləndirən.

ƏLƏMDAR *ə. علم* *və f.* دار bayraqdar.

ƏLƏNƏN *ə. علناً* açıqcasına, aşkarcasına, açıq-aşkar.

ƏLƏNİ *ə. على* açıqda olan, aşkar, meydanda olan.

ƏLƏNİYYƏT *ə. عنيت* aşkarlıq, açıqlıq.

ƏLƏNNƏQD *ə. على النقد* nağd olaraq.

ƏLƏSSƏBAH *ə. على الصباح* sübh çağı, səhər-səhər.

ƏLƏST *ə. الست* bəşərin yaradılışının başlanğıcı.

- ƏLƏTTƏKRAR** *a.* التكرار *ə* təkrrarla, ikinci dəfə.
- ƏLƏZZ** *a.* الذ *ən* dadlı; daha ləzzətli.
- ƏLƏZZAHİR** *a.* الظاهر *ə* yəqin ki, görünür ki.
- ƏLF** *a.* الف *b a x əlif*².
- ƏLFAZ** *a.* الفاظ *c.* 1) ləfzlər, sözlər; 2) *t.* söz, kəlmə; 3) *t.* ifadə, ibarə.
- ƏLFİYYƏ** *a.* الفيه *b a x əlif* *fiyyə*.
- ƏLGƏZ** *a.* الغاز «lüğəz» *c.* 1) tapmacalar; 2) gülməli sözlər, atmacalar.
- ƏLHAL** *a.* الحال *ə* bu saat, indicə.
- ƏLHALƏTÜ HAZİHİ** *a.* الحالة هذه *ə* bu halda; indi.
- ƏLHAN** *a.* الحان «ləhn» *c.* gözəl səslər; mahnılar.
- ƏLHASİL** *a.* الحاصل *ə* sözün qıyası; sözün nəticəsi.
- ƏLHƏQQ** *a.* الحق 1) Haqq-Təala (*Allahın gözəl adlarından biri*); 2) həqiqətən, doğrusu, şübhəsiz.
- ƏLHƏMDÜLİLLAH** *a.* الحمد لله *ə* şükür Allaha! Tanrıya həmd olsun!
- ƏLHƏZƏR** *a.* الحذر *ə* uzaq ol(sun)! diqqət! ehtiyatlı ol!
- ƏLHÖKMÜLİLLAH** *a.* الحكم لله *ə* hökm Allahındır!
- ƏLİ** *a.* على *ə* yüksək, ali.
- ƏLİF¹** *a.* الف *ül*fət edən; aşna, dost.
- ƏLİF²** *a.* الف *min* (1000).
- ƏLİF³** *a.* اليف 1) ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında birinci yerdə gələn *ı* hərfinin adı; əbcəd hesabında 1 rəqəmini ifadə edir; 2) *m.* düz qamət, qədd-qamət.
- ƏLİFBƏY** *a.* الف بي *əlif* *bə*.
- ƏLİF-ƏLBƏT** *a.* الف البت *mütləq*, yəqin.
- ƏLİFİYYƏ** *a.* الفيه *min* beytdən ibarət qəsidə.
- ƏLİQ** *a.* عليق *miqdar*, ölçü; rasion.
- ƏLİL** *a.* عليل 1) şikəst; 2) xəstə, üzgün.
- ƏLİM¹** *a.* عليم *çox* bilən, xəbərdar, vaqif.
- ƏLİM²** *a.* اليم *dərd* verən, əziyyət verən, incidən.
- ƏL'İYAZÜBİLLAH** *a.* العياذ بالله *Allah saxlasın! Tanrı əsirgəsin!*

ƏLQAB *a.* القاب «ləqəb» *c.* ləqəblər.

ƏLQƏRƏZ *a.* الغرض 1) məqsədim budur ki; deyəcəyim söz budur ki; 2) sözün qıtası; xülasə (*modal söz kimi*).

ƏLQİSSƏ *a.* القصة qıtası; xülasə.

ƏLQÜRB *a.* القرب yaxınlıq.

ƏLLAF *a.* علاف 1) ələf satan, ot satan; 2) arpa, buğda və s. alveri edən tacir.

ƏLLAM *a.* علام çox bilikli, hər şeyi bilən.

ƏLLAMƏ *a.* علامه 1) çox elmdən xəbərdar olan, bir çox elmləri bilən; 2) yalançı alim.

ƏLMAS *a.* الماس *əsl* *y.* almaz.

ƏLMASTƏRAŞ *a.* الماس və *f.* تراش almazla yonulmuş // almaz-
yonan.

ƏLMİNNƏT *a.* المنت yaxşılıq və hörmətə qarşı razılıq bildirmə.

ƏLMİNNƏTÜLİLLAH *a.* المنت لله mərhəmət Allahdandır! Allahın mərhəmətidir!

ƏLSİNƏ *a.* السنه «lisan» *c.* dillər.

ƏLTAF *a.* الطاف «lütf» *c.* lütfilər.

ƏLTƏF *a.* الطف ən lütfkar; daha lütfkar, çox xoş.

ƏLVAH *a.* الواح «lövhə» *c.* lövhələr.

ƏLVAN *a.* الوان «lövn» *c.* t. müxtəlif rəngli, rəngarəng.

ƏLVAT *a.* الواط «lutı» *c.* lotular.

ƏLVİDA' *a.* الوادع sağlıqla qal(ın)! xudahafız!

ƏLVİYƏ *a.* الويه «liva» *c.* 1) rayonlar; 2) hərbi hissələr; 3) t. bayraq.

ƏLYAF *a.* الياف «lif» *c.* liflər.

ƏLYƏQ *a.* اليق ən layıq(li); daha layıq(li).

ƏLYÖVM *a.* اليوم 1) bu gün; 2) indi, hələ də, indi də.

ƏLZƏM *a.* الزم ən lazımlı; daha lazımlı, çox gərəkli.

ƏLZƏMİYYƏT *a.* الزمیت çox lazımlılıq, daha da lazımlı olma.

ƏMA *a.* عما || عمى 1) kor; 2) m. nadan.

ƏM'A *a.* امعا bağırısaqlar.

ƏMACİD *a.* امجد «*əmcəd*» *c.* ən şanlılar, ən şərəflilər; daha şərəflilər.

ƏMAİM *a.* عمائم «*əmmamə*» *c.* əmmamələr.

ƏMAİMPUŞ *a.* عمائم və *f.* پوش 1) əmmamə qoyanlar; əmmamə-
lilər; 2) *m.* axundlar, mollalar.

ƏMAKİN *a.* اماکن «*məkan*» *c.* məkanlar, yerlər.

Ə'MAL *a.* اعمال «*əməl*» *c.* 1) əməllər, işlər; 2) *t.* fəaliyyət. **Ə'ma-
li-ərbəə** اربعه اعمال dörd əməl (*toplama, çıxma, vurma, bölmə*);
ə'mali-haqqə اعمل حاقه katorqa işləri, əziyyətli işlər.

ƏMAN *a.* امان aman, imdad.

ƏMANƏT *a.* امانت müvəqqəti saxlamaq üçün başqasına verilən
əşya, pul və s.

ƏMANƏTDAR *a.* امانت və *f.* دار əmanət saxlayan; əmanətçi //
tapşırılan şeyi yaxşı saxlayan.

ƏMANƏTƏN *a.* امانتاً 1) əmanət yolu ilə, əmanət olaraq; 2) girov
olaraq; girov; 3) inanaraq; 4) ala-babat, başdansovdu.

ƏMANƏTKAR *a.* امانت və *f.* کار əmanətə xəyanət etməyən,
tapşırılan şeyi yaxşı saxlayan.

ƏMANİ *a.* امانی ümidlər, arzular, niyyətlər.

ƏMARƏ *a.* اماره əlamət, nişan, əsər.

ƏMARƏT *a.* امارت 1) əmirlik, bəylik; 2) bir əmirin idarəsi altında
olan ərazi.

ƏMCƏD *a.* امجد 1) ən şanlı, şövkətli; daha şanlı, daha şöhrətli;
2) tanınmış, məşhur.

ƏMD *a.* عمد niyyət, qəsd.

ƏMDA *a.* عمدا b a x əmdən.

ƏMDƏN *a.* عمدًا qəsdən, bilərəkdən, bilə-bilə.

ƏMƏL¹ *a.* عمل 1) iş; 2) işləmə, icra etmə; 3) məhsul, əsər; 4) he-
sab əməliyyatlarından hər biri.

ƏMƏL² *a.* امل arzu, istək, dilək.

ƏMƏLBƏZ *a.* عمل *və.f.* باز fırılacaqı.

ƏMƏLBƏXS *a.* امل *və.f.* بخش ümid verən.

ƏMƏLCU *a.* امل *və.f.* جو arzulayan, uman.

ƏMƏLƏ¹ *a.* عمله düzəlmə, yaranma.

ƏMƏLƏ² *a.* عمله «amil» *c.* işçilər, fəhlələr.

ƏMƏLİ *a.* عملی 1) təcrübi, tətbiqi; 2) süni.

ƏMƏLİYYAT *a.* عمليات «əmali» *c.* bir işin həyata keçirilməsi üçün tədbir(lər).

ƏMƏLPƏRVƏR *a.* امل *və.f.* پرور arzulayan, arzu edən, ümid edən.

ƏMİ *a.* عم b a x əmu.

ƏMİQ *a.* عميق dərin.

ƏMİM *a.* عميم ümuma aid olan; ümumi.

ƏMİN *a.* امين 1) qorxusuz, qorxmaz; 2) şübhə etməyən, xatircəm olan; 3) təhlükəsiz (*ver*); 4) əmanət saxlayan, inanılmış; 5) nadinc olmayan; sakit (*uşaq haqqında*).

ƏMİR *a.* امير hökmdar, padşah. **Əmiri-ləşkər** امير لشکر b a x əmirülləşkər.

ƏMİRİ *a.* امیری 1) əmirə aid olan; şahənə; 2) *m.* yaxşı, bahalı.

ƏMİRÜLÇEYS *a.* امير الجيش ordu komandanı.

ƏMİRÜLLƏŞKƏR *a.* امير لشکر *və.f.* لشکر qoşun başçısı.

ƏMRİLMÖMİNİN *a.* امير المؤمنين möminlərin əmiri, möminlərin başçısı (*xəlifələrə verilən ad*).

ƏMİRÜL'ÜMƏRA *a.* امير الامرا əmirlər əmiri; bəylərbəyi.

ƏMİZADƏ *a.* عم *və.f.* زاده b a x əmuzadə.

ƏMKİNƏ *a.* امكنه «məkan» *c.* məkanlar, yerlər.

ƏMLAK *a.* املاك «mülk» *c.* 1) mülklər; 2) *t.* var-yox, dövlət.

ƏMLƏH *a.* املاح ən məlahətli; daha məlahətli, duzlu, gözəşirin.

ƏMMA *a.* اما amma.

ƏMMAMƏ *a.* امامه ruhanilərin başlarına sarıdıqları sarğı.

ƏMMAMƏDAR *a.* عمامه və *f.* دار 1) başında əmmamə olan; əm-maməli; 2) *m.* ruhani.

ƏMMAR(Ə) *a.* اماره || امار 1) çox əmr edən, artıq dərəcədə məcbur edən; 2) çağırın.

ƏMMƏ *a.* عمه bibi.

ƏMMƏZADƏ *a.* عمه və *f.* زاده bibioğlu.

ƏMN *a.* امن b a x **əmnıyyət** (1-ci və 2-ci mənalarda).

ƏMNİYYƏ(T) *a.* امنیت || امنیه 1) qorxusuzluq, əmnıyyət; 2) rahatlıq, istirahət, əmin-amanlıq; 3) təhlükəsizlik idarəsi.

ƏMR¹ *a.* امر buyuruq, göstəriş, komanda. **Əmri-Həqq** امر حق «Haqqın əmri» ölüm, vəfat.

ƏMR² *a.* امر 1) iş; 2) şey, maddə. **Əmri-əzım** امر عظیم böyük iş, nəhəng iş.

ƏMRƏZ *a.* امراض «mərəz» *c.* xəstəliklər, naxoşluqlar.

ƏMRƏD *a.* امرد 1) kosa; 2) *m.* yarpaqsız, yarpağı olmayan.

ƏMRNAMƏ *a.* امر və *f.* نامه yazılı əmr; fərman.

ƏMSAL *a.* امثال «misal» *c.* 1) misillər, oxşarlar; 2) *t.* formul.

ƏMSAR *a.* امصار «misr» *c.* böyük şəhərlər.

ƏMSİLƏ *a.* امثله «misal» *c.* misallar.

ƏMTAR *a.* امطار «mətər» *c.* yağışlar.

ƏMTƏƏ *a.* امتعه «məta» *c.* 1) mallar; 2) *t.* əmtəə.

ƏMTƏƏŞÜNAS *a.* امتعه və *f.* شناس əmtəəşünas.

ƏMU *a.* عمو əmi.

ƏMUD *a.* عمود 1) sütun, dirək; 2) dik; 3) toppuz.

ƏMUDƏN *a.* عموداً şaquli şəkildə, yuxarıdan aşağıya.

ƏMUDİ *a.* عمودی şaquli.

ƏMUZADƏ *a.* عمو və *f.* زاده əmuşağı (əmioğlu və ya əmiqızı).

ƏMVAC *a.* امواج «mövc» *c.* dalğalar, ləpələr.

ƏMVAH *a.* امواه «miyah» *c.* sular.

ƏMVAL *a.* اموال «mal» *c.* mallar.

- ƏMVAT** *a.* اموات «mövt» *c.* ölümlər, meyitlər.
- ƏMYAL** *a.* اميال «meyl» *c.* meyllər.
- ƏMZİCƏ** *a.* امزجه «məzac» *c.* məzaclar.
- ƏNA** *a.* عنا 1) yorğunluq; 2) əziyyət, zəhmət.
- ƏNADİL** *a.* عنادل «əndəlib» *c.* bülbüllər.
- ƏNALHƏQ(Q)** *a.* انا الحق «Mən həqqəm, mən Allaham» (*məşhur sufi başçularından Mənsur Həllacın dilindən yayılmış ifadə*).
- ƏNAM** *a.* انام xalq, camaat.
- ƏN'AM** *a.* انعام «nəim» *c. t.* bir işə görə hədiyyə, bəxşiş vermə // hədiyyə, bəxşiş.
- ƏNAMİL** *a.* انامل «ənmilə» *c.* barmaqların ucları.
- ƏNANIYYƏT** *a.* انانيت mənəm-mənəmlik, xudbinlik.
- ƏNAR** *a.* انار nar.
- ƏNASİR** *a.* عناصر «ünsür» *c.* ünsürlər, elementlər. **Ənasiri-ərbə** *a.* اربعة dörd ünsür (*torpaq, su, od, hava*).
- ƏNBAN** *f.* انبان 1) yol dağarcığı; 2) dəri, meşin.
- ƏNBAR** *f.* انبار anbar.
- ƏNBAZ** *f.* انباز ortağ, şerik.
- ƏNBƏR** *a.* عنبر 1) balının ifrazatından alınan ətir; 2) gözəl iy, xoş rayihə. **Ənbəri-sara** *a.* عنبرى سارا saf ənbər, xalis ətir.
- ƏNBƏRALUD** *a.* عنبر və *f.* ألود ənbərə bulaşmış, ətir səpilməmiş.
- ƏNBƏRBAR** *a.* عنبر və *f.* بار ənbər yağdıran, gözəl iy verən.
- ƏNBƏRBU(Y)** *a.* عنبر və *f.* بوى || بو xoş iyli düyü növü.
- ƏNBƏRFAM** *a.* عنبر və *f.* فام ənbər rəngli, ənbər kimi.
- ƏNBƏRFİŞAN** *a.* عنبر və *f.* فشان b a x **ənbərnisar**.
- ƏNBƏRİ** *a.* عنبرى ənbər kimi ətirli, xoş iyli.
- ƏNBƏRİN** *a.* عنبر və *f.* ين çox ətirli, çoxlu ənbəri olan.
- ƏNBƏRİYYƏ** *a.* عنبريه 1) yaxşı iyli və ya ənbərli iksir; 2) əyyaşların içkiyə verdikləri ad.
- ƏNBƏRNİSAR** *a.* عنبرنثار ənbər səpən, ətir saçan.

ƏNBƏRSA *a.* عنبر və *f.* سا 1) ənbər kimi; 2) qapqara, zil qara.

ƏNBİQ *a.* انبيق *əsl* *y.* ətriyyat və s. almaq üçün alət.

ƏNBİYA' *a.* انبياء «*nəbi*» *c.* peyğəmbərlər, nəbilər.

ƏNBUH *a.* انبوه 1) camaat, izdiham; 2) qələbəlilik, basabas;

3) *m.* bol, çox.

ƏNBUR *a.* انبور maşa.

ƏNCAM انجم son, nəhayət, axır.

ƏNCÜM¹ *a.* انجم «*nəcm*» *c.* ulduzlar.

ƏNCUM² *a.* انجم «*nəcm*» *c. t.* ot, kol, kol-kos.

ƏNCÜMƏN *f.* انجمن məclis, cəmiyyət, toplanış. **Əncüməni-danış**
انجمن دانش elmi cəmiyyət, bilik cəmiyyəti.

ƏNCÜMƏNƏFRUZ *f.* انجمن افروز məclisi bəzəyən, məclisi işıqlandıran.

ƏNCÜMƏNSUZ *f.* انجمن ساز məclis düzəldən, məclisi təşkil edən.

ƏNCÜMƏNZAR *a.* انجم və *f.* زار otluq, kolluq.

ƏNDAD *a.* انداد «*nidd*» *c.* oxşarlar.

ƏNDAM *a.* اندام 1) bədən, cəsəd; 2) boy, qədd-qamət, boy-buxun;

3) *m.* biçimli, dolğun (*adam haqqında*).

ƏNDAXT *f.* انداخت 1) atma, atım; 2) atəş.

ƏNDAXTƏ *f.* انداخته atılmış.

ƏNDAZ *f.* انداز 1) atan, atıcı; 2) *m.* niyyət, ehtimal.

ƏNDAZƏ *f.* اندازه 1) ölçü, miqyas; 2) hədd, cızıq; 3) *m.* hesab.

ƏNDBƏND *f.* اندبند 1) parça-parça; 2) *m.* utanmış, utancaq.

ƏNDƏK *f.* اندك azacıq, bir az.

ƏNDƏLİB *a.* عنديلب bülbül.

ƏNDƏR¹ *f.* اندر içərisində, içində.

ƏNDƏR² *a.* اندر ən nadir; daha nadir; az tapılan.

ƏNDƏRUN *f.* اندرون b a x **əndəruni** (*2-ci və 3-cü mənalarda*).

ƏNDƏRUNİ *f.* اندرونی 1) daxil; 2) iç(əri); 3) evin qadınlara və uşaqlara aid içəri hissəsi.

ƏNDƏRZ *f.* اندرز nəsihət, öyüd, vəsiyyəət.

ƏNDİŞ *f.* اندیش düşünən, fikirləşən.

ƏNDİŞƏ *f.* اندیشه 1) düşüncə, fikir; 2) şübhə; 3) marağ.

ƏNDİŞƏNAK *f.* اندیشه ناک 1) düşüncə, fikirləşən; 2) şübhələnen; 3) dərddli, qəmli; 4) qayğısı olan; qayğılı.

ƏNDUD *f.* اندود suvanmış, suvaqlı.

ƏNDUH *f.* اندوه kədər, qüssə, qəm.

ƏNDUHGİN *f.* اندو هگین b a x **ənduhnak**.

ƏNDUHNAK *f.* اندو هناك qəmgin, qüssəli.

ƏNDUXTƏ *f.* اندوخته əldə edilmiş, qazanılmış.

ƏNDUZ *f.* اندوز toplayan, yığan, qazanan.

ƏN'ƏNƏ *a.* عنعنه 1) rəvayət vasitəsilə nəsildən-nəslə keçən hər bir şey; 2) adət.

ƏN'ƏNƏPƏRƏST *a.* عنعنه və *f.* پرست ənənəyə riayət edən, ənənədən kənara çıxmayan.

ƏNƏST *a.* انست ən münasib; daha münasib, çox layiq.

ƏNFAS *a.* انفاص «nafəs» s. nəfəslər.

ƏNFƏ' *a.* انفع ən faydalı; daha faydalı, çox mənfəətli.

ƏNFƏS *a.* انفاص ən qiymətli; daha qiymətli, çox yaxşı.

ƏNFİ *a.* انفي buruna aid olan, burunda olan.

ƏNFİYYƏ *a.* انفيه burunotu.

ƏNFİYYƏDAN *a.* انفيه və *f.* دان burunotu qutusu, burunotu qabı.

ƏNFUS *a.* انفاص «nafəs» c. sakinlər.

ƏNGƏBİN *f.* انگبين arı balı.

ƏNGİXTƏ *f.* انگيخته 1) qaldırılmış; 2) edilmiş, törədilmiş; 3) həyəcanlanmış; 4) təhrik edilmiş.

ƏNGİZ *f.* انگيز qarışdırın.

ƏNGUR *f.* انگور üzüm.

ƏNGURİ *f.* انگوري üzümdən olan, üzümə aid olan.

ƏNGÜŞT *f.* انگشت barmaq.

ƏNGÜŞTƏR *f.* انگشتر üzük.

ƏNGÜŞTNÜMA *f.* انگشت نما barmaqla göstəriləcək qədər məşhur, diqqəti cəlb edən.

ƏNHA' *a.* انحاء «*nəhv*» *c.* tərəflər, yönlər.

ƏNHAR *a.* انهار «*nəhr*» *c.* çaylar, arxlar; axar sular.

ƏNHƏS *a.* انחס ən bədbəxt, ən nəhs; daha bədbəxt, daha nəhs, lap bədbəxt.

ƏNİD *a.* عنيد inadçı; höcət.

ƏNİF *a.* عنيف qaba, sərt adam.

ƏNİLLAH *a.* عن الله Allahdan; Tanrıdan.

ƏNİN *a.* انين inləmə, inilti; zarıltı.

ƏNİNÜ NALƏ *a.* انين və *f.* ناله ağlayıb-sızlama, inləmə və nalə etmə.

ƏNİS *a.* انيس munis, dost, yaxın yoldaş.

ƏNKƏBUT *a.* عنكبوت hörümçək.

ƏNKƏR *a.* انكر ən nifrətli, ən çirkin; daha çirkin.

ƏNQA *a.* عنقا 1) əfsanəyə görə, Qaf dağında yaşayan mifik bir quş; 2) adı olub özü olmayan şey.

ƏNQAZ *a.* انقاز «*nəqz*» *c.* sökülmüş binanın qalıqları; söküntü.

ƏNQƏRİB *a.* عنقريب yaxın zamanda, tezliklə.

ƏNMİLƏ *a.* انمله barmaq ucu.

ƏNMUZƏC *a.* انموذج *asli f.* «*nümunə*» *t.* nümunə, örnək.

ƏNSAB *a.* انساب «*nəsəb*» *c.* nəşəblər.

ƏNSAL *a.* انسال «*nəsl*» *c.* nəşillər.

ƏNSAR *a.* انصار 1) köməkçi; 2) arxa, tərəfdar; 3) islam dininin meydana gəlməsində və yayılmasında Məhəmməd peyğəmbərə kömək edən mədinəlilər; 4) *m.* yaxın adam; silahdaş.

ƏNSİCƏ *a.* انسجه «*nəsc*» *c.* toxumalar.

ƏNUD *a.* عنود inadçı, tərs.

ƏNVA' *a.* انواع «*növ*» *c.* 1) növlər; 2) *t.* növbənöv, müxtəlif.

ƏNVAR *a.* انوار «*nur*» *c.* nurlar, işıqlar.

ƏNVARFİŞAN *a.* نوران və *f.* فشان nur saçan, nur salan.

ƏNVƏR *a.* انور ən işıqlı; daha işıqlı, çox nurlu.

ƏNVƏTƏN *a.* عنوتا güclə, zorla.

ƏNYAB *a.* انياب «*nab*» *c.* 1) köpək dişləri; 2) yırtıcı heyvanların dörd cərgə uzun sivri diş(lər)i.

ƏNZAR *a.* انظار «*nəzər*» *c.* nəzərlər, baxışlar.

ƏR *f.* ار «*əgər*»in *qısaldılmış forması* əgər, əgər ki (*əsasən şeirdə işlədilir*).

Ə'RAB *a.* اعراب «*ərəb*» *c.* ərəblər; *t.* çöldə yaşayan ərəb qəbilələrindən olan; çöllü, bədəvi.

Ə'RABİ *a.* اعرابی çöllü ərəb, bədəvi ərəb.

ƏRACİF *a.* اراجيف «*ircəf*» *c.* yalan xəbər; şayiələr.

Ə'RAF *a.* اعراف 1) hündür yer, yüksək ərazi; 2) cənnətlə cəhənnəm arasındakı yer.

ƏRAİK *a.* ارائك «*ərikə*» *c.* taxtlar.

ƏRAİZ *a.* ارائض «*ərizə*» *c.* ərizələr.

ƏRAMİL *a.* ارامل «*ərmələ*» *c.* dul qadınlar.

Ə'RAZ *a.* اعراض «*əraz*» *c.* sonradan əmələ gələn hallar, keyfiyyətəzlər.

ƏRAZİ *a.* اراضى «*ərz*» *c.* 1) yerlər; 2) *t.* sahə.

ƏRAZİL *a.* اراذل «*ərzəl*» *c.* rəzillər, alçaqlar.

ƏRBA *a.* عربا xalis ərəb, əsil ərəb.

ƏRBAB *a.* ارباب «*rəbb*» *c.* 1) *t.* yiyə, sahib; 2) *t.* mülkədar. **Ərbabi-daniş** ارباب دانش alim(lər); **ərbabi-hunər** ارباب هنر hü-nərli(lər); **ərbabi-qələm** ارباب قلم savadlı(lar); **ərbabi-süxən** ارباب سخن söz ustaları, natiqlər; **ərbabi-təvarix** ارباب تواريخ tarixçi(lər); **ərbabi-vəfa** ارباب وفا vəfalı adam(lar); **ərbabi-vüquf** ارباب وقوف arbab ekspert(lər); **ərbabi-zəlal** ارباب ضلال dinsiz(lər).

ƏRBƏA' *a.* اربعا *b a x* yövmül'ərbəa'.

ƏRBƏDƏ *a.* عربده *dava*, qalmaqal, gurultu-partıltı.

ƏRBƏDƏCU *a.* عربدە və *f.* جو davakar, qalmaqalçı, qovğaçı, dalaşqan.

ƏRBƏ' *a.* اربع b a x **ərbəə**.

ƏRBƏƏ *a.* اربعة dörd.

ƏRBƏİN *a.* اربعين b a x **ərbəun**.

ƏRBƏUN *a.* اربعون 1) qırx // qırxıncı; 2) qışın əvvəlindən «xəm-sin» adlanan hissəsinə qədər qırx gün.

ƏRCƏH *a.* ارجح ən yaxşı, ən üstün; daha yaxşı, daha üstün.

ƏRCUZƏ *a.* عرجوزه rəcəz vəznində şeir.

ƏRCÜMƏND *f.* ارجمند 1) şərəfli; 2) möhtərəm, hörmətli.

ƏRƏB *a.* عرب əsil vətənləri Ərəbistan yarımadası olan sami xalqlarından biri.

ƏRƏBİ *a.* عربى 1) ərəbcə, ərəb dili; 2) ərəb dilinə və millətinə mənsub; 3) ərəb üslubunda.

ƏRƏBİYYƏT *a.* عربيت ərəbşünaslıq.

Ə'RƏC *a.* اعرج topal, axsaq.

ƏRƏFAT *a.* عرفات Məkkədə ərəfə günü hacıların durduqları yer.

ƏRƏFƏ *a.* عرفه 1) qurban bayramından əvvəlki gün; bayram axşamı; 2) bir işin görülməsinə qədər qalan az zaman.

ƏRƏQ *a.* عرق 1) tər; 2) araq.

ƏRƏQÇİN *a.* عرق və *f.* چين əsasən təri çəkmək üçün yüngül baş geyimi.

ƏRƏQİ *a.* عرقى tərə aid olan, tərdən olan.

ƏRƏQİYYƏ *a.* عرقيه əsasən dərvişlərin qoyduqları baş geyimi.

ƏRƏQNAK *a.* عرق və *f.* ناك tərli.

ƏR'ƏR *a.* عرعر 1) ardıc, ardıc kolu; 2) sərv, sərv ağacı.

ƏRƏSAT *a.* عرسات «ərəsə» *c.* 1) meydan, açıqlıq; 2) qiyamətdə dirilən ölülərin toplanacağı meydan.

ƏRƏZ *a.* عرض 1) əslində olmayıb sonradan əmələ gələn; 2) cismin mahiyyət və məzmunundan başqa, digər xüsusiyyətləri // forma; 3) təsadüfi hadisə; 4) əlamət.

ƏRƏZİ *a.* عرضى əsli olmayıb sonradan əmələ gələn.

ƏRFƏ' *a.* ارفع ən uca; daha yüksək.

ƏRĞƏNUN *f.* ارغنون orqan (*musiqi aləti*).

ƏRĞƏVAN *f.* ارغوان 1) qırmızı rəngli qəşəng gül; 2) *m.* qırmızı.

ƏRĞƏVANI *f.* ارغوانى qırmızı rəngdə olan; qırmızı.

ƏRHAM *a.* ارحام «*rəhim*» *c.* döllər.

ƏRHƏM *a.* ارحم ən rəhmli; daha mərhəmətli, çox rəhmli.

ƏRİB *a.* اريب ağıllı, huşlu.

ƏRİF *a.* عريف 1) adlı-sanlı; tanınmış; 2) arif, tez başa düşən, bilikli.

ƏRİŞ *a.* عريش talvar, çardaq.

ƏRİZ *a.* عريض enli, geniş.

ƏRİZƏ *a.* عريضة yazılı xahiş; xahişnamə.

ƏRK¹ *f.* ارك iç qala, möhkəm hasar.

ƏRK² *a.* عرك yaxınlıq münasibəti, sərbəst davranma.

ƏRKAN *a.* اركان «*rükən*» *c.* 1) bir qrupun, cəmiyyətin dayağı olan şəxslər; 2) qaydalar, ayinlər; 3) *t.* təməl, özü. **Ərkani-dövlət** اركان دولت dövlətin ən məsul və ən böyük vəzifəli adamları; **ərkani-hərb** اركان حرب baş qərargah.

ƏRQAM *a.* ارقام «*rəqəm*» *c.* rəqəmlər.

ƏRQAMI *a.* ارقامى hərflər, rəqəm yazısı; hərflər, rəqəmlə olan.

ƏRMƏĞAN *a.* ارمغان *əsl* *a.* sovqat, hədiyyə.

ƏRNƏB *a.* ارنب dovşan.

ƏRRADƏ *a.* عراده *əsl* *f.* 1) təkərlər üzərində yerləşdirilmiş altlıq (*top və s. üçün*); 2) araba.

ƏRRƏ *f.* اره iri mişar.

ƏRRƏXANƏ *f.* اره خانه taxta şeylər düzəldilən müəssisə.

ƏRSƏ *a.* عرصه *b a x* ərsəgah.

ƏRSƏGAH *a.* عرصه və *f.* گاه boş yer, meydan. **Ərsei-qiyamət** عرصه قیامت qiyamət günü ölümlərin dirilib toplanacağı meydan.

ƏRŞ *a.* عرش 1) qübbə, günbəz; 2) taxt, taxt-tac; 3) köhnə heyət elmində: göyün doqquzuncu və ən uca qatı; 4) səma, göy. **Ərşi-ə'la** عرش اعلى || **ərsi-müəlla**; **ərsi-fələk** عرش فلك yüksək fələk; fələk; **ərsi-müəlla** عرش معلى göyün ən uca qatı.

ƏRŞƏ *a.* عرشه minbərin ən yuxarı pilləsi.

ƏRŞƏD *a.* ارشد 1) ən ağıllı, ən kamallı; daha ağıllı, daha kamallı; 2) ən igid, ən qorxmaz; daha igid, daha qorxmaz; 3) ən düzgün, ən doğru, ən sağlam; daha düzgün, daha doğru, daha sağlam.

ƏRŞİ *a.* عرشى 1) ərşə mənsub, göyə məxsus; 2) ərşdə yaşayan, göy sakini.

ƏRŞİYAN *a.* عرشيان «ərsi» *c.* göydə yaşayanlar, mələkələr.

ƏRŞNƏVAZ *a.* عرش və *f.* نواز «göy əzizləyən» çox əzizləyən, lap oxşayan.

ƏRŞÜ KÜRSİ *a.* عرش و كرسي göy və yer, göy-yer, yer-göy.

ƏRŞÜLLAH *a.* عرش الله Allahın ərşi.

ƏRUC *a.* عروج 1) Peyğəmbərin meraca getməsi; 2) göyə çıxma, göyə qalxma.

ƏRUS *a.* عروس gəlin.

ƏRUSƏK *a.* عروس və *f.* ك گəlincik, oyuncaq.

ƏRUZ *a.* عروض 1) şeir vəznlərindən bəhs edən elm; 2) vəzn adı.

ƏRVAH *a.* ارواح «ruh» *c.* ruhlar.

ƏRZ¹ *a.* ارض 1) Yer kürəsi; 2) ölkə, diyar; 3) torpaq.

ƏRZ² *a.* عرض 1) böyük vəzifəli adama bir şeyi bildirmə; 2) özündən böyüyə demə, söyləmə; 3) şikayət etmə, dərđini söyləmə. **Ərzi-hal** عرض حال xahişnamə, ərizə.

ƏRZ³ *a.* عرض 1) en, genişlik; 2) coğrafiyada: en dairəsi.

ƏRZAQ *a.* ارزاق «rizq» *c. t.* yeməli şey(lər); qida məhsulları.

ƏRZAN *f.* ارزان ucuz.

ƏRZANİ *f.* ارزانى 1) ucuzluq; 2) layiq, dəyərli, münasib.

ƏRZƏL *a.* ارذل ən rəzil; daha rəzil; çox alçaq, rüsvay.

- ƏRZƏN** *a.* ارزن darı.
- ƏRZİ¹** *a.* ارضی yerə, torpağa aid olan.
- ƏRZİ²** *a.* عرضی enə aid olan, eninə olan.
- ƏSA** *a.* عصا əlağacı; çomaq. **Əsayi-Musa** عصى موسى Musa peyğəmbərin ilana dönə bilən çomağı.
- Ə'SAB** *a.* اعصاب «*asəb*» *c.* əsəblər.
- ƏSABE'** *a.* اصابع «*asbə*» *c.* barmaqlar.
- ƏSAFİL** *a.* اسافل «*asfəl*» *c.* 1) alçaqlar; 2) aşağıdakılar.
- ƏSAFİR** *a.* عسافير «*üsfur*» *c.* sərçələr.
- ƏSAĞİR** *a.* اصاغر «*asğər*» *c.* ən kiçiklər; daha kiçiklər, çox balacalar.
- ƏSAKİR** *a.* عساكر «*askər*» *c.* əsgərlər.
- ƏSALƏT** *a.* اصالت 1) əsilli, əsil-nəsəbli olma; 2) zadəganlıq.
- ƏSALİB** *a.* اساليب «*üstüb*» *c.* üslublar.
- ƏSAMİ** *a.* اسمى «*ism*» *c.* isimlər, adlar.
- ƏSANİD** *a.* اسانيد «*isnad*» *c.* isnadlar.
- ƏS'AR** *a.* اسعار «*sir*» *c.* 1) *t.* qiymət; 2) *t.* bazar.
- Ə'SAR** *a.* اعصار «*əsr*» *c.* 1) əsrlər; 2) dövrlər, zamanlar.
- ƏSARA** *a.* اسارى «*əsir*» *c.* əsirlər.
- ƏSARƏ(T)** *a.* اساره || اسارت 1) əsirlik; 2) köləlik, qulluq.
- ƏSARİR** *a.* اسارير «*sirar*» *c.* ovuc və alındakı qırıqlar.
- ƏSAS** *a.* اساس 1) özül, bünövrə; özək; 2) başlıca.
- ƏSASƏN** *a.* اساساً əsas etibarilə, başlıca olaraq.
- ƏSASİ** *a.* اساسى əsaslı, başlıca.
- ƏSATİR** *a.* اساطير «*üsturə*» *c.* *t.* mifologiya.
- ƏSB** *f.* اسب at.
- ƏSBAB** *a.* اسباب «*səbəb*» *c.* 1) səbəblər, vasitələr; 2) alətlər.
- ƏSBAT** *a.* اسباط «*sibt*» *c.* 1) nəvələr; 2) nəsil.
- ƏSBƏ'** *a.* اصبع 1) barmaq; 2) arşının 1/24-i.
- ƏSBƏNDAZ** *f.* اسب انداز 1) atçapan; 2) *m.* özünü yersiz ortaya atan.
- ƏSBRAN** *f.* اسب ران atsürən, atçapan.

ƏSBSÜVAR *f.* اسب سوار ata minmiş, atlı; süvari.

ƏSCƏD *a.* عسجد qızıl, altun.

ƏSDAF *a.* اصداڤ «*sədəf*» *c.* sədəflər.

ƏSƏB *a.* عصب sinir.

ƏS'ƏB *a.* اصعب 1) ən çətin; daha çətin; 2) böyük güc, çox qüvvət.

ƏSƏBƏ *a.* عصبه 1) tək bir sinir; 2) ata tərəfdən qohum; 3) mirasda payı olmayan uzaq qohum.

ƏSƏBİ *a.* عصبى tez hirsələnən; əsəbiləşən.

ƏSƏBİYYƏT *a.* عصبية 1) öz yaxın adamlarının qeyrətini çəkmə; 2) əsəbiləşmə, əsəbilik.

ƏSƏD *a.* اسد 1) şir, aslan; 2) qədim astronomiyada: 12 bürcün 5-cisi.

ƏS'ƏD *a.* اسعد ən xoşbəxt; daha xoşbəxt, çox bəxtiyar.

ƏSƏF *a.* اسف təəssüf.

ƏSƏFA *a.* اسفا təəssüflər olsun!

ƏSƏHH *a.* اصح 1) ən düzgün; daha düzgün; daha doğrusu, çox düzgünü; 2) ən sağlam; daha sağlam.

ƏSƏL *a.* عسل arı balı.

ƏSƏMM *a.* اصم kar.

ƏSƏNN *a.* اسن ən yaşlı; daha yaşlı, çox yaşlı.

ƏSƏR *a.* اثر 1) əlamət, nişan, iz; 2) kitab, heykəl, şəkil və s.; 3) təsir.

ƏSƏRBƏXŞ *a.* اثر və *f.* بخش təsir bağışlayan, təsir edən.

ƏSƏS *a.* عسس gecə qarovulçusu.

ƏSFAR *a.* اسفار «*səfər*» *c.* səfərlər.

ƏSFƏL *a.* اسفل ən aşağı; daha aşağı.

ƏSFƏLÜSSAFİLİN *a.* اسفل السافلين alçaqların alçağı, əclafların əclafi.

ƏSFƏR *a.* اصفر sarı (*rəng*).

ƏSFİYA' *a.* اصفيا ء «*səfi*» *c.* 1) paklar, təmizlər; 2) müqəddəslər; 3) *t.* qatışıqı olmayan; saf, təmiz.

ƏSĞƏR *a.* اصغر 1) ən kiçik; 2) daha kiçik; 3) (ən) kiçik oğul.

ƏSHAB *a.* اصحاب «*sahib*» *c.* 1) sahiblər, yiyələr; 2) tərəfdarlar, dostlar; 3) müsahiblər, həmsöhbətlər. **Əshabi-kəhf** كهف اصحاب
Dəqyanus adlı padşahın zülmündən qaçıb mağarada gizlənərək yu-
xuya getmiş və yeddi yüz ildən sonra ayılmış altı adam və Qitmir adlı it.

ƏSHABƏ *a.* اصحابه Peyğəmbərin ətrafında toplaşmış dostları.

ƏSHABİ *a.* اصحابی sahibə aid olan, yiyə üçün olan.

ƏSHAM *a.* اسهام «*səhm*» *c.* səhmlər.

ƏSHAR *a.* اسحار «*səhər*» *c.* səhərlər.

ƏSHƏL *a.* اسهل ən asan; daha asan, çox asan.

ƏSXAX *a.* اسخا *a.* ən səxavətli; daha comərd, çox əliaçıq.

ƏSXİYA *a.* اسخيا «*səxi*» *c.* əliaçıqlar, comərdlər.

ƏSİDƏ *a.* عسيده ərəb milli xəmir xörəyi.

ƏSİL *a.* اصيل əsilli, nəcabətli, əsli-nəsəbli.

ƏSİLƏNƏ *a.* اصيل və *f.* انه əsilcəsinə, nəcabətli adam kimi.

ƏSİLZADƏ *a.* اصيل və *f.* زاده əsli-nəcabəti olan; zadəgan.

ƏSİM *a.* اثيم günahkar.

ƏSİR *a.* اسير 1) müharibədə qarşı tərəfin diri tutduğu düşmən;
2) kölə, qul; 3) dustaq; 4) *m.* məftun, vurğun.

ƏSİRƏNƏ *a.* اسير və *f.* انه əsir kimi.

ƏSGƏR *a.* عسكر *əsl* *a.* hərbi qulluqçu; əsgər.

ƏSGƏRXANƏ *a.* عسكر və *f.* خانه kazarma.

ƏSGƏRİ *a.* عسكری əsgərə aid olan; hərbi.

ƏSQAL *a.* اتقال «*siql*» *c.* 1) ağır şeylər; 2) *t.* ağırlıqlar.

ƏSQƏL *a.* اتقل ən ağır; daha ağır, çox ağır.

ƏSL *a.* اصل 1) kök, əsas; 2) dib, kötük; 3) əsas, mahiyyət; 4) baş-
lanğıc; 5) bir şeyin əsli; 6) doğruluq, həqiqət; 7) soy, nəşəb, nəsil;
8) bir şeyin əsas qismi; 9) bir şeyin zəti, əsası.

ƏSLA *a.* اصلا *b a x* əslən.

ƏSLAF *a.* اسلاف «*sələf*» *c.* 1) sələflər; 2) borclar.

ƏSLƏ *a.* اصلع başın qabaq tərəfi.

- ƏSLƏH** *a.* أصل *ən yaxşı; daha yaxşı, çox yaxşı.*
- ƏSLƏM** *a.* أسلم *ən sağlam; daha salamat, çox sağlam.*
- ƏSLƏN** *a.* أصلاً *heç, qətiyyən, heç bir.*
- ƏSLİ** *a.* أصلى 1) *ən əvvəlki, ibtidai, qədim, ilk;* 2) *başlıca, əsas.*
- ƏSLİHƏ** *a.* أسلحه «*silah*» *c.* 1) *silahlar;* 2) *t. silah, yaraq.*
- ƏSLÜ NƏSƏB** *a.* أصل ونسب *nəsil, əsil, soy.*
- ƏSMA'** *a.* أسماء «*ism*» *c.* *adlar.*
- ƏSMAK** *a.* أسماك «*səmək*» *c.* *balıqlar.*
- ƏSMAN** *a.* آسمان «*səmən*» *c.* *qiymətlər.*
- ƏSMAR** *a.* أثمار «*səmə*r» *c.* 1) *meyvələr, bəhərlər;* 2) *m. xeyirlər, mənfəətlər;* 3) *m. nəticələr.*
- ƏSMƏR** *a.* أسمر *qarabuğdayı, qarayanız.*
- ƏSNA'** *a.* اثنا «*sin*» *c.* *ara(lıq), an.*
- ƏSNAF** *a.* اصناف «*sinif*» *c.* 1) *dəmirçilər, misgərlər və b. sənətkarlar;* 2) *dükənçilər.*
- ƏSNAM** *a.* أصنام «*sənəm*» *c.* 1) *sənəmlər, bütlər;* 2) *m. gözəllər.*
- ƏSNAN** *a.* أسنان «*sinn*» *c.* 1) *dişlər;* 2) *yaşlar.*
- ƏSNIYƏ** *a.* اثنيه «*səna*» *c.* *dualar, dua-sənələr.*
- ƏSR¹** *a.* عصر 1) *zaman, dövr;* 2) *100 il, yüzillik;* 3) *günortadan sonra, ikinci çağı.* **Əsri-hal** عصر حال *bu əsr, indiki yüzillik.*
- ƏSR²** *a.* عصر *sıxma; basma.*
- ƏSR³** *a.* أسر 1) *əsir düşmə; əsirlik;* 2) *əsir.*
- ƏSRA'** *a.* أسراء *göndərmə, yollama.*
- ƏSRAR¹** *a.* أسرار 1) *yarpaqlarından narkotik maddə alınan hind çətənəsi;* 2) *həmin bitkidən alınan narkotik maddə.*
- ƏSRAR²** *a.* أسرار «*sirr*» *c.* *sirlər.*
- ƏSRARƏNGİZ** *a.* أسرار və *f.* انگيز *sirli.*
- ƏSRARKEŞ** *a.* أسرار və *f.* كش *əsrar (narkotik maddə) çəkən.*
- ƏSRARPƏRVƏR** *a.* أسرار və *f.* پرور *sirr saxlayan, sirlə dolu, sirr saxlamağı sevən.*

- ƏSRDİDƏ *a.* عصر *və f.* دیده əsrlər görmüş; qoca; köhnə.
- ƏSRƏ' *a.* أسرع ən sürətli; daha sürətli.
- ƏSRƏH *a.* عثره yalan, səhv, xəta.
- ƏSRİ *a.* عصری 1) əsrə məxsus, dövrə aid; 2) müasir, həməsr.
- ƏSSƏLAMÜ ƏLEYKÜM *a.* السلام عليكم sizə salam olsun!
- ƏSTAR *a.* اسطر «sətr» *c.* sətirilər.
- ƏSTƏĞFİRÜLLAH *a.* استغفر الله Allahdan bağışlanmağı xahiş edirəm! İlahi, bağışla məni!
- ƏSVAB *a.* اثواب «sövb» *c.* paltarlar.
- ƏSVAQ *a.* اسواق «suq» *c.* 1) bazarlar; 2) bazar meydanları.
- ƏSVAR *a.* اسوار «sur» *c.* hündür divarlar.
- ƏSVAT¹ *a.* اصوات «sövt» *c.* səslər.
- ƏSVAT² *a.* اسواط «sövt» *c.* qırmanclar, qançılar.
- ƏSVƏB *a.* اصوب ən doğru, ən düz; daha doğru, lap düz.
- ƏSVƏD *a.* اسود qara (rəng).
- ƏŞAİR *a.* عشائر «əşirət» *c.* qəbilələr, əşirətlər.
- ƏŞ'AR *a.* اشعار «şeir» *c.* şeirlər.
- Ə'ŞAR *a.* اعشار «aşər» *c.* t. məhsulun onda birindən hasil olan gəlir.
- ƏŞARİ *a.* عشاری on hissədən, on üzvdən ibarət.
- ƏŞBAH *a.* اشباه «şibh» *c.* oxşar(lıq)lar.
- ƏŞBƏH *a.* اشبه ən oxşar; daha oxşar, çox bənzər.
- ƏŞCAR *a.* اشجار «şacər» *c.* ağaclar.
- ƏŞCƏ' *a.* اشجع ən şücaətli, ən cəsur; daha igid, çox cəsur.
- ƏŞƏBƏ *a.* عشبه ot.
- ƏŞƏBİ *a.* عشبي ota aid olan, otdan olan.
- ƏŞƏDD *a.* اشد ən şiddətli, ən güclü; daha şiddətli, çox şiddətli.
- ƏŞƏDDÜMİNNAR *a.* اشد من النار oddan da şiddətli.
- ƏŞƏR(Ə)¹ *a.* عشر || عشرة on.
- ƏŞƏR(Ə)² *a.* عشره on dənə şey; on nəfər adam; onluq. **Əşərəi-ula**
عشره اوله birinci on (*ayın birinci on gününü*).

- ƏŞƏRR** *a.* اشْر ən şərli; daha şərli, çox şər adam.
- ƏŞƏRRA** *a.* اشْرَا «şərir» *c.* yaramazlar, əclafılar.
- ƏŞ'ƏS** *a.* اشْعَث *ərəb əsatirində Əşəs adlı çox paxıl bir adamın adından m.* paxıl.
- ƏŞFAQ** *a.* اشْفَاق «şəfəq» *c.* 1) şəfəqlər; 2) şəfqətlər.
- ƏŞĞAL** *a.* اشْغَال «şüğl» *c.* məşğuliyyətlər.
- ƏŞHA** *a.* اشْهَى ən ləzzətli; daha ləzzətli, çox dadlı.
- ƏŞHƏB** *a.* اشْهَب ağımtıl, ağımsov.
- ƏŞHƏR** *a.* اشْهَر ən şöhrətli; daha şöhrətli, çox məşhur.
- ƏŞXAS** *a.* اشْخَاص «şəxs» *c.* şəxslər, adamlar. **Əşxasi-məclis** اشْخَاص مَعْجَلِس məclisdə iştirak edənlər.
- ƏŞİ'Ə** *a.* اشْئِعَة «şüa» *c.* şüalar.
- ƏŞİR** *a.* اشْئِر 1) on üzvdən ibarət; 2) Quranın 10 cüzdən ibarət hissəsi.
- ƏŞİRAN** *a.* اشْئِرَان musiqidə bir muğam və hava adı.
- ƏŞİRƏ(T)** *a.* اشْئِرَة || اشْئِیرَة qəbilə; oymaq; köçəri tayfa.
- ƏŞK** *f.* اشْكَ göz yaşı.
- ƏŞKAL** *a.* اشْكَال «şəkil» *c.* şəkillər; formalar.
- ƏŞKBAR** *f.* اشْكَبَار b a x **əşkəfşan.**
- ƏŞKƏFŞAN** *f.* اشْكَ افْشَان b a x **əşkriz.**
- ƏŞKRİZ** *f.* اشْكَرِيز çox ağlayan, göz yaşı tökən.
- ƏŞQİYA'** *a.* اشْقيَا ء «şəqqi» *c.* 1) bədbəxtlər; 2) kasıblar, yoxsullar; 3) həyasızlar; 4) canilər, cinayətkarlar.
- ƏŞNƏ'** *a.* اشْئِنَع ən çirkin; daha çirkin, çox kifir.
- ƏŞRAF** *a.* اشْرائِف «şərəfi» *c.* 1) şərəfli insanlar; 2) kübarlar, əsilzadələr; 3) *t.* aristokratiya.
- ƏŞRAR** *a.* اشْرائِر «şərir» *c.* şər adamlar.
- ƏŞRAT** *a.* اشْرائِط «şərt» *c.* şərtlər, nişanlar.
- ƏŞRƏF** *a.* اشْرف ən şərəfli; daha şərəfli. **Əşrəfi-məxluqat** اشْرف مخلوقات yaradılmışların ən şərəflisi (*insan*).

- ƏŞRƏFİ** *ə.* اشرفى İranda qızıl pul.
- ƏŞRİBƏ** *ə.* اشربه «şərab» *c.* şərablar.
- ƏŞŞAB** *ə.* عشاب herbari düzəldən adam.
- ƏŞŞAR** *ə.* عشار dəhyek toplayan məmur.
- ƏŞYA'** *ə.* اشياء «şey» *c.* 1) şeylər, predmetlər; 2) *t.* şey, predmet.
- Əşyayi-dəlil** دليل اشياى məhkəmədə müqəssirin günahkar olub-olmamasını sübut edən şey; maddi sübut.
- ƏŞYAX** *ə.* اشياخ «şeyx» *c.* şeyxlər.
- ƏTA'** *ə.* عطاء 1) vermə, təqdim etmə; 2) bağışlama, bəxşiş.
- Ə'TAF** *ə.* اعطاف «ətf» *c.* 1) verilən, bağışlanan şeylər; 2) şəfqətlər, ehsanlar.
- ƏTAQ** *ə.* عتاق kölə azad etmə, qula azadlıq vermə.
- ƏTALƏT** *ə.* عطالت 1) işsizlik, boş durma; məəttəl qalma; 2) tənbellik, gerilik; 3) inersiya.
- ƏTAYA** *ə.* عطايا «ətiyyə» *c.* bəxşişlər.
- ƏTBAQ** *ə.* اطباق «təbəq» *c.* tabaqlar.
- ƏTƏBAT** *ə.* عتبات «ətəbə» *c.* 1) astanalar, kandarlar; 2) ziyarətgahlar. **Ətəbati-aliyyat** عتبات عاليات uca astanalar (*əsasən Nəcəf, Kərbəla və Kazimeyndəki imamların ziyarətgahları nəzərdə tutulur*).
- ƏTƏBƏ** *ə.* عتبه 1) pillə, nərdivan pilləsi; 2) kandar, astana; 3) müqəddəslərin qəbirləri olan ziyarətgah; 4) ziyarətgah.
- ƏTƏH** *ə.* عته qocalıqdan xərifləmə, ağılı itirmə.
- ƏTƏMM** *ə.* اتم ən tam, ən bütöv; daha tam, daha bütöv.
- ƏTƏŞ** *ə.* عطش b a x ətş.
- ƏTF** *ə.* عطف 1) əymə, çevirmə, meyil; 2) yönəltmə, birinin sözünü və ya işini başqasının boynuna qoyma. **Ətfi-nəzər** عطف نظر nəzərini çevirmə; **ətfi-nikah** عطف نكاح nikah kəsmə, kəbin kəsmə.
- ƏTFAL** *ə.* اطفال «tifil» *c.* tifillər, uşaqlar, çocuqlar.
- ƏTİBBA'** *ə.* أطباء «təbib» *c.* təbiblər, həkimlər.
- ƏTİQ** *ə.* عتيق 1) qədim, əski, köhnə; 2) azad edilmiş (*qul haqqında*).

- ƏT'İMƏ** *a.* اطعمه «*təam*» *c.* taamlar, xörəklər, yeməklər.
- ƏTİR** *a.* عطر xoş qoxu.
- ƏTİRBƏ** *a.* اتربه «*türab*» *c.* 1) torpaqlar; 2) *m.* qəbirlər.
- ƏTİYYAT** *a.* عطيات «*ətiyyə*» *c.* hədiyyələr, bəxşişlər.
- ƏTİYYƏ(T)** *a.* عطيت || عطيه hədiyyə, bəxşiş.
- ƏTQİYA'** *a.* اتقيا «*təqi*» *c.* möminlər, dindarlar // Allahdan qorxanlar.
- ƏTLƏS** *a.* اطلس 1) atlas; 2) qədim astronomiyada: sabit ulduzlu göyün üstündə olub, bütün başqa göyləri ehtiva edən tamamilə ulduzsuz göy.
- ƏTNAB** *a.* اطناب «*tənəb*» *c.* çadır ipləri, çadır bağları.
- ƏTRAF** *a.* اطراف «*təraf*» *c.* 1) tərəflər, səmtlər; 2) dörd tərəf (*sağ, sol, arxa, qabaq*).
- ƏTRAK** *a.* اترك «*türk*» *c.* türklər.
- ƏTRİYYAT** *a.* عطريات «*ətir*» *c.* ətirli şeylər, ətirlər; *t.* parfümeriya.
- ƏTSƏ** *a.* عطسه öskürmə, öskürək.
- ƏTŞ** *a.* عطش susama, susuzsuq.
- ƏTŞAN** *a.* عطشان susuz, susayan; ürəyi yanan.
- ƏTTAR** *a.* عطار ətir satan; dərman, ətiryyat, ədviyyat və müxtəlif bitki yağları satan.
- ƏTTƏHİYYATÜSSƏLAM** *a.* التحيات السلام Allah ömür versin! Tanrı salamatlıq versin!
- ƏTTƏKFİR VƏLHİCRA'** *a.* التكفير والهجرة «küfrdə günahlandırma və hicrət etmə» (*dini təşkilat*).
- ƏTTÖVBƏ** *a.* التوبه günahlardan peşman olub tövbə etmə, etdiyi günahları boynuna alıb bir daha etməyəcəyinə söz vermə.
- ƏTUF** *a.* عطف mərhəmətli; şəfqətli, mehriban.
- ƏTUFƏT** *a.* عطوفت mərhəmət, şəfqət, mehribanlıq.
- ƏTUFƏTGÜSTƏR** *a.* عطوفت və *f.* گستر mərhəmətli, şəfqətli.
- ƏTUFİ** *a.* عطوفى mərhəmətə, şəfqətə aid olan.
- ƏTVAR** *a.* اطوار «*tövr*» *c.* 1) tövrlər, təhərlər; 2) *t.* gediş, keçmə; 3) *t.* necəlik.

ƏUZÜBİKƏ ə. اعوذ بك aman, Allah, yalvarıram, məni qoru! İlahi məni hiفز elə!

ƏUZÜBİLLAH ə. عوذ بالله Allaha yalvarıram məni qorusun! məni hiفز eləsin!

ƏVAXİR ə. اوخر «axır» c. axırlar, sonlar.

ƏVAİQ ə. عوائق «övq(ə)» c. maneələr, əngəllər.

ƏVAİL ə. اوائل «əvvəl» c. əvvəllər, başlanğıclar.

ƏVAQİB ə. عواقب «aqibət» c. aqibətlər, axırlar, talelər.

ƏVALİM ə. عوالم «aləm» c. aləmlər.

ƏVAM ə. عوام avam.

Ə'VAM ə. اعوام «amm» c. 1) kütlələr, ümumiyyət, hamı; 2) t. adi xalq kütləsi, xalqın savadsız hissəsi, qara camaat, rəiyyət.

ƏVAMİL ə. عوامل «amil» c. amillər.

ƏVAMİR ə. اوامر «əmr» c. işlər.

ƏVAMÜNNAS ə. عوام الناس qara camaat, rəiyyət.

ƏVAN ə. اوان «an» c. anlar, çağlar.

Ə'VAN ə. اعوان «övn» c. 1) yaradıcılar; 2) köməkçilər, yardımçılar.

ƏVANI ə. اواني «əna» c. t. qab-qacaq.

ƏVAR ə. عوار eybəcərlik, çirkinlik.

ƏVARİZ ə. عوارض «arizə» c. 1) təsadüfi hadisələr; 2) mane olanlar, əngəl törədənələr.

ƏVASİT ə. اواسط «vasət» c. 1) ortalar; 2) ayın ortası, orta günləri; 3) mərkəzlər.

ƏVATİF ə. عواطف «atıf» c. mərhəmətlər, qayğılar.

ƏVƏZ ə. عوض bir şeyə qarşı verilən və ya alınan şey; bir şeyin yerini tutan başqa şey.

ƏVVƏL ə. اول b a x əzəl.

ƏVVƏLA ə. اولاً b a x əvvələn.

ƏVVƏLƏN ə. اولاً əvvələ, birincisi.

ƏVVƏLİN ə. أولین «əvvəl» c. əvvəllər; əvvəldə olan adamlar.

ƏYADİ *a.* ايدى «*yəd*» *c.* əllər.

ƏYAL *a.* عيال 1) arvad-uşaq, külfət, ailə; 2) arvad, zövcə.

ƏYALƏT *a.* ايالت 1) valinin idarə etdiyi vilayət; 2) bəzi ölkələrin inzibati bölgüsü; 3) paytaxtın müqabili olan yer; ucqar; periferiya.

ƏYAN *a.* عيان gözlə görünən; aşkar, aydın, bəlli.

Ə'YAN *a.* اعيان «*eyn*» *c. t.* zadəgan, kübar, aristokrat.

ƏYANİ *a.* عياني qiyabi olmayan, göz qabağında olan.

ƏYAR *a.* عيار 1) qiymətli metalların saflıq dərəcəsini göstərən ölçü vahidi; 2) əndazə, meyar; 3) sınaq, yoxlama; 4) *m.* düzgünlük, dəqiqlik.

ƏYULLAH *a.* ابو الله 1) bəli, hə; 2) təşəkkür; 3) Allah razı olsun!

ƏYYAD *a.* عياد «*eyd*» *c.* bayramlar.

ƏYYAM *a.* ايام «*yövm*» *c.* 1) günlər; 2) *t.* zaman, zəmanə, dövr. **Əyyami-ati** ايام آتى gələcək zaman, gələcək gün(lər); **əyyami-sələf** ايام سلف keçmiş zaman, keçmiş günlər.

ƏYYAR *a.* عيار 1) hiyləgər, fəndgir; 2) avara, işi-peşəsi olmayan.

ƏYYAŞ *a.* عياش vaxtını eyş-işrətdə keçirən, içki düşkünü.

ƏZA¹ *a.* اذى || اذا 1) əziyyət, incitmə, cəfa; 2) zərər, ziyan.

ƏZA² *a.* عزا 1) təsəlli, təskinlik; 2) səbr, dözümlük; 3) yas, təziyə.

Ə'ZA' *a.* اعضاء «*üzv*» *c.* 1) üzvlər; 2) *t.* bədən üzvü, orqan.

ƏZAB *a.* عذاب işgəncə, əziyyət. **Əzabi-əlim** اليم عذاب böyük dərd.

ƏZAF *a.* اضعاف «*zəif*» *f.* zəiflər.

ƏZAIM *a.* عزائم «*əzimə*» *c.* 1) niyyətlər, məramlar; 2) yola düşənlər, gedənlər.

ƏZAN *a.* اذان namaza çağırış; azan.

ƏZBƏR *f.* ازبر mətni və ya ifadəni olduğu kimi yadda saxlama və söyləmə.

ƏZBƏS *f.* ازبس o qədər ki...

ƏZCÜMLƏ *f.* از جمله o cümlədən.

ƏZDAD *a.* اذداد «*zidd*» *c.* 1) zidlər, zidd olanlar; 2) rəqiblər.

ƏZƏB *a.* عذب evlənməmiş; subay.

Ə'ZƏB *a.* اعدب ən dadlı; daha dadlı, çox ləzzətli.

ƏZ'ƏF *a.* اضعف ən zəif; daha zəif, çox gücsüz.

ƏZƏL *a.* ازل birinci, ilk, əvvəl.

ƏZƏLƏ *a.* عضله insan və heyvan bədəninin hüceyrələrdən ibarət yığıla bilən hissəsi.

ƏZƏLİ *a.* ازلی həmişəki, daimi, əbədi.

ƏZƏLİYYƏT *a.* ازليت əzəlilik, əbədilik, daimilik.

Ə'ZƏM *a.* اعظم ən böyük, ulu; daha böyük, çox iri.

ƏZƏMƏT *a.* عظمت böyüklük, ululuq.

Ə'ZƏMİ(YYƏT) *a.* اعظمية || اعظمى əzəmətlilik, böyüklük, ululuq, nəhənglik.

ƏZĞAS *a.* اضغاث «zəğs» *c.* qarışıq şeylər.

ƏZHA *a.* اضحى qurban.

ƏZHAN *a.* اذهان «zehin» *c.* zehinlər.

ƏZHAR *a.* ازهار «zəhrə» *c.* çiçəklər, güllər.

ƏZHƏR *a.* اظهر ən aydın, ən aşkar; daha aydın, çox bəlli.

ƏZİM(Ə)¹ *a.* عظيم||عظيمه 1) böyük, ulu; 2) ali, yüksək; 3) *m.* əhəmiyyətli, çox mühüm.

ƏZİMƏ²(T)¹ *a.* عزيمه || عزيمت 1) əzm, niyyət, məram; 2) getmə, yola düşmə.

ƏZİMƏT² *a.* عزيمت 1) tilsim, ovsun; 2) ovsunçuluq.

ƏZİMÜŞŞƏ'N *a.* عظيم الشأن şəni böyük olan, dərəcəsi yüksək olan.

ƏZİYYƏT *a.* اذيت incitmə, əzab.

ƏZİZ *a.* عزيز istəklili, sevimli. **Əzizi-Misir** مصر عزيز Misirin əzizi (*Yusif peyğəmbər haqqında işlədilir*).

ƏZKAR *a.* اذكار «zikr» *c.* 1) zikrlər, yaddaşlar; xatırlamalar; 2) *t.* yada salma; xatırlama.

ƏZKİYA' *a.* اذكيا ء «zəki» *c.* zəkallılar, fərasətlilər.

- ƏZQƏZA'** *f.* از və *a.* قضاء qəzadan, gözlənilmədən.
- ƏZL** *a.* عزل işdən çıxarma, vəzifədən azad etmə.
- ƏZLA'** *a.* اضلاع «zil» *c.* 1) tərəflər; 2) qabırğalar.
- ƏZLAF** *a.* اضلاف «zilf» *c.* dırnaqlar.
- ƏZLAL** *a.* اضلال «zill» *c.* 1) kölgələr; 2) *m.* himayə edənlər; hamilər.
- ƏZLƏM** *a.* اظلم ən zalım; daha zalım, çox zülmkar.
- ƏZM¹** *a.* عزم 1) niyyət, qəsd; 2) hərəkət, gediş. **Əzmi-rah** عزم راه yola düşmə.
- ƏZM²** *a.* عظم sümük. **Əzmi-rəmiş** عظم رميم çürük sümük.
- ƏZMİNƏ** *a.* ازمنه «zəman» *c.* zamanlar, dövrlər.
- ƏZMGAH, ƏZMGƏH** *a.* عزم və *f.* گاه || گاه niyyət olunan yer, səfərin son nöqtəsi, mənzil başı.
- ƏZMKAR** *a.* عزم və *f.* کار öz məqsədini həyata keçirməyə çalışın.
- ƏZNAB** *a.* اذئاب «zənəb» *c.* quyruqlar.
- ƏZRA'** *a.* عزراء 1) bakirə (*qız*); 2) məşuqə.
- ƏZRAİL** *a.* عزرائيل vəzifəsi Allahın verdiyi canı almaq olan mələyin adı.
- ƏZRƏQ** *a.* ازرق göy (*rəng*); mavi.
- ƏZRƏQPUS** *a.* ازرق və *f.* پوش göy rəngli paltar geymiş, mavi paltarda olan.
- ƏZUD** *a.* عضود 1) qol; 2) *m.* istinadgah.
- ƏZUDİ** *a.* عضودی qola adı olan, qolla edilən.
- ƏZV** *a.* عزو isnad etmə; əsaslanma.
- ƏZVAC** *a.* ازواج «zövç» *c.* 1) cütlər, cüt şeylər; 2) örlər.
- ƏZVAQ** *a.* ازواق «zövq» *c.* zövqlər.
- ƏZZƏH(Ü)** *a.* عزه Allah-taala ən qüdrətlidir!

F

F *a.* ف ərəb əlifbasının 20-ci, fars və əski Azərbaycan əlifbalari-
nın 23-cü hərfi; əbcəd hesabında 80 rəqəmini ifadə edir.

FACE' *a.* فاجع acıqlı, hirsli.

FACİƏ *a.* فاجعه sonu qəmginliklə bitən hadisə, əhvalat, əsər.

FACİƏNƏVİS *a.* فاجعه və *f.* نویس faciə yazan; dramaturq.

FACİƏZA *a.* فاجعه və *f.* زا faciəli, faciəvi.

FACİR *a.* فاجر pis işlərlə məşğul olan; əxlaqsız.

FAHİŞ *a.* فاحش 1) əxlaqa, ədəbə zidd olan; 2) həddən artıq, çox;
3) mübaliğəli.

FAHİŞƏ *a.* فاحشه 1) əxlaqa zidd hərəkət; 2) əxlaqsız qadın.

FAXİR *a.* فاجر 1) fəxr edilməyə layiq olan; 2) *m.* gözəl, parlaq.

FAXTƏ *a.* فاخته qumru, çöl göyərçini.

FAİDƏ *a.* فائدة mənfəət, xeyir, fayda.

FAİDƏBƏXŞ *a.* فائدة və *f.* بخش fayda verən; faydalı.

FAİDƏMƏND *a.* فائدة və *f.* مند fayda aparan, fayda alan, mənfəət
görən.

FAİQ *a.* فائق b a x **fayiq**.

FAİL *a.* فاعل 1) işləyən, iş görən; edən; 2) təsir edən; 3) ərəb
qrammatikasında: fəli sifət; mübtəda. **Faili-muxtar** فاعل مختار öz
işində, fəaliyyətində ixtiyar sahibi olan; **faili-mütləq** فاعل مطلق
1) tam sərbəst olan; 2) *m.* Allah, Tanrı.

FAİLİYYƏT *a.* فاعليت 1) fəallıq; 2) təsir(lilik).

FAİZ¹ *a.* فائض b a x **fayiz¹**.

FAİZ² *a.* فائز b a x **fayiz²**.

FAKİHƏ *a.* فاكهه meyvə, bəhər.

FAKİR *a.* فقير *sözünün təhrif forması* 1) yoxsul, kasıb; 2) Hindistanda
müxtəlif «möcüzələr» göstərən adam; gözbağlayıcı göstərən; 3) dərviş.

- FAQƏ** *a.* فاقه yoxsulluq, fağırılıq, ehtiyac.
- FAL** *a.* فال 1) uğur, bəxt, yaxşı tale; 2) falçının suya, güzgüyə və s. baxıb gələcəkdən və ya olmuş, lakin başqalarına məlum olmayan hadisədən xəbər verməsi.
- FALİC** *a.* فالج iflic.
- FALİQ** *a.* فالق yaran, parçalayan.
- FAM** *f.* فام rəng.
- FANİ** *a.* فانی 1) puç, heç; 2) çox zəif, gücdən düşmüş; taqətsiz.
- FANUS** *a.* فانوس *asli y.* 1) fənər; 2) mayak; 3) qapaq. **Fanusi-xəyal** خیال فانوس xəyal fənəri.
- FAR** *a.* فار siçan.
- FARƏ** *a.* فاره kiçik siçan.
- FARİCÜLHƏM(M)** *a.* فارح الهم kədər dağıdan.
- FARİĞ** *a.* فارغ 1) boş, asudə; 2) iş-gücünü qurtarmış, işi-gücü olmayan; 3) vaz keçmiş, tərک etmiş; 4) rahat.
- FARİĞÜLBAL** *a.* فارغ البال ürəyi asudə, könlü rahat // dinc, qayğısız.
- FARİQ** *a.* فارق fərqləndirən, ayıran, ayırıcı.
- FARİS** *a.* فارس 1) atlı, süvari; 2) mahir minici; 3) *m.* məharətli, iqtidarlı, bacarıqlı, hünərli.
- FARS** *f.* فارس İrannın əsas əhalisini təşkil edən xalq.
- FARSİ** *f.* فارسی 1) fars dili; farsca; 2) farslara aid olan.
- FARSİYYAT** *a.* فارسیات farsşünaslıq.
- FARSİZAD** *f.* فارسی زاد «farsdan doğulmuş» fars nəslindən olan; fars.
- FARSİZƏBAN** *f.* فارسی زبان farsdilli.
- FARUQ** *a.* فاروق haqqı batindən ayırmaqda mahir olan; ədalətli.
- FARUQANƏ** *a.* فاروق və *f.* انه ədalətli, ədalətlə, insafla.
- FARUQİ** *a.* فاروقی ədalətli, insaflı.
- FASİD** *a.* فاسد 1) pozluq, pozulmuş, pozğun; 2) araqarışdıran, fitnə-fəsadcı.

FASİQ *a.* فاسق pis işlər görən, günahkar.

FASİL *a.* فاصل ayıran, aralaşdıran.

FASİLƏ *a.* فاصله 1) ayıran; 2) bölmə; 3) ara(lıq); 4) giriş və tellərin uzunluğu; 5) işdə ara vermə; tənəffüs.

FAŞ *f.* فاش 1) meydana çıxmış, xəbər verilmiş; 2) açıq-aşkar; 3) ifşa olunmuş.

FATEH *a.* فاتح 1) açan, kəşf edən; 2) başlayan, başlayıcı; 3) ölkələr fəth edən.

FATİHƏ *a.* فاتحه 1) ibtida, başlancığ; 2) Quranın birinci surəsinin adı.

FATİHƏXAN *a.* فاتحه və *f.* خوان «Fatihə» oxuyan.

FATİMİ *a.* فاطمی Peyğəmbərin qızı Fatimənin nəslindən olub Məğribdə və Misirdə hakimiyyət sürən sülalənin nümayəndəsi; həmin sülaləyə mənsub.

FATİR¹ *a.* فاطر yaradan; xəlv edən.

FATİR² *a.* فاتر 1) zəif, sınıxmış; 2) məhdud.

FAYİHƏ *a.* فايحه gözəl iy, ətir.

FAYİQ *a.* فايق 1) başqalarından irəli; üstün; 2) əla, seçmə.

FAYİZ¹ *a.* فايض 1) daşan, daşqın; 2) bərəkətli; 3) nemətli, nemət sahibi; 4) bir şeyin yüzdə biri.

FAYİZ² *a.* فايض nail olan, müvəffəq olan.

FAZİL *a.* فاضل 1) fəzilət sahibi, fəzilətli // gözəl əxlaqa malik olan; 2) üstün, yüksək; 3) artıq, çox.

FE *a.* فه ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında ف hərfinin adı.

FEHRİS(T) *a.* فهرست || فهرس b a x föhrüs(t).

FE'L *a.* فعل 1) iş, hərəkət, əməl; 2) həqiqət, gerçəklik; 3) fitnə-fəsad; 4) qrammatikada: hal və hərəkət bildiren nitq hissəsi.

FE'LƏN *a.* فعلاً işdə, həqiqətdə; sözlə deyil, işlə.

FE'Lİ *a.* فعلی 1) işlə, işə aid olan; 2) qrammatikada: felə aid olan, feildən düzələn.

FEY' *a.* **فی** *qiy*mət. **Fey'i-miri** **میری** *fi* dövlət *qiy*məti.

FEYFA *a.* **فیفا** böyük səhra, çöl.

FEYSƏL *a.* **فیصل** 1) qərar, hökm; 2) həll, həlletmə.

FEYSƏLPƏZİR *a.* **فیصل** *və f.* **پذیر** həll oluna bilən.

FEYZ *a.* **فیض** 1) bərəkət, bolluq; 2) ləzzət, həzz; 3) xeyir, fayda, əhəmiyyət; 4) nemət.

FEYZABAD *a.* **فیض** *və f.* **آباد** feyz yurdu, bərəkət ölkəsi.

FEYZAFEYZ *a.* **فیضا** **فیض** 1) feyz və bərəkət dolu, çox feyzli; 2) bolluq, firavanlıq.

FEYZBAR *a.* **فیض** *və f.* **بار** feyz, bərəkət yağdıran, bolluq gətirən.

FEYZBƏXŞ *a.* **فیض** *və f.* **بخش** feyz verən, müvəffəqiyyətə səbəb olan.

FEYZDAR *a.* **فیض** *və f.* **دار** b a x **feyznak**.

FEYZFƏŞAN *a.* **فیض** *və f.* **فشان** feyz, bərəkət verən, bolluq gətirən.

FEYZNAK *a.* **فیض** *və f.* **ناک** bolluğa çatan, firavanlıq içində olan.

FEYZRƏSAN *a.* **فیض** *və f.* **رسان** feyz, bərəkət yetirən.

FƏCR *a.* **فجر** 1) dan vaxtı, səhər tezdən; 2) Günəş çıxmazdan qabaq göydə görünən qırmızılıq; şəfəq. **Fəcri-şimal** **فجر شمال** şimal şəfəqi; qütb parıltısı.

FƏCRÜL'İSLAM *a.* **فجر الاسلام** islam dininin ilk dövrü, islamın şəfəq çağları.

FƏDA' *a.* **فدا** 1) qurban; 2) əvəz, bələd.

FƏDAİ *a.* **فدائی** məslək uğrunda öz həyatını qurban verən və ya qurban verməyə hazır olan.

FƏDA'KAR *a.* **فدا** *və f.* **کار** bir işi can-başla yerinə yetirən.

FƏDA'KARANƏ *a.* **فدا** *və f.* **کارانه** fədakarcasına, can-başla.

FƏDDAN *a.* **فدان** 1) cütə qoşulan bir cüt öküz; 2) bir gündə bir cüt öküzlə şumlanan sahə.

FƏƏLƏ *a.* **فعله** «fail» *c.* 1) işləyənlər, edənlər; 2) təsir edənlər; 3) *t.* fəhlə.

- FƏƏMMA** *a.* فاما ...gəldikdə, ...gəlincə, qaldı ki...
- FƏĞAN** *a.* فغان fəryad, nalə, əfğan.
- FƏĞFUR** *a.* فغفور 1) çini, farfor; 2) Çin imperatorunun titulu.
- FƏĞFÜRİ** *a.* فغفوری çini (*qab-qacaq*).
- FƏHİM** *a.* فهم anlaqlı, dərrakəli, zəkalı, zirək.
- FƏHL** *a.* فحل 1) ayğır; 2) ər, kişi; 3) başçı, rəis.
- FƏHM¹** *a.* فحم kömür.
- FƏHM²** *a.* فهم anlayış, idrak, zəka.
- FƏHMƏN** *a.* فهماً idrakca, fikrən.
- FƏHMI** *a.* فهمی anlayışla bağlı olan.
- FƏHMİDƏ** *a.* فهم vəf. يدە anlaqlı, düşüncəli.
- FƏHMIYYƏT** *a.* فحمیت kömür kimi qaralıq, kömürə çevrilmə.
- FƏHS** *a.* فحص 1) öyrənmə, tədqiq etmə, araşdırma; 2) müayinə etmə; 3) yoxlama, təhqiq etmə.
- FƏHVA'** *a.* فحواء məna, anlam.
- FƏXAMƏT** *a.* فخامت ululuq, böyüklük, əzəmət.
- FƏXARƏT** *a.* فخارت 1) öyünmə; 2) iftixar etmə, iftixar, fəxr.
- FƏXM** *a.* فخم ulu, böyük, əzəmət.
- FƏXR** *a.* فخر iftixar.
- FƏXRİ** *a.* فخری 1) hörmətli, möhtərəm; 2) şərəfli.
- FƏXRİYYƏ** *a.* فخریه başqasını və ya özünü mədh etmək üçün yazılan şeir.
- FƏXUR** *a.* فخور öz-özü ilə fəxr edən, çox öyünən.
- FƏXURANƏ** *a.* فخور vəf. انه iftixarla.
- FƏKK** *a.* فك 1) açma (*ağız haqqında*); 2) çürümə.
- FƏQAHƏT** *a.* فقاهت fəh elmləri.
- FƏQAR** *a.* فقار onurğa sümüyü.
- FƏQARİ** *a.* فقاری onurğa sümüyünə aid olan.
- FƏQD** *a.* فقد 1) mövcud olmama; olmazlıq; 2) itirmə.
- FƏQƏRƏ** *a.* فقره 1) bel sümüyü, sütun; 2) məqalənin, yazının müstəqil parçası; 3) bənd, maddə; 4) kiçik hekayə, qissə.

- FƏQƏT** *ə. فقط* 1) yalnız; 2) ancaq, amma, lakin.
- FƏQİD** *ə. فقيد* 1) itirilmiş; 2) ölmüş, mərhum.
- FƏQİH** *ə. فقيه* fəhih alimi.
- FƏQİR** *ə. فقير* 1) kasıb, yoxsul; 2) zavallı, yazıq; 3) fəğir.
- FƏQİRANƏ** *ə. فقير* və *f. انه* 1) fəğircasına, yoxsulcasına; 2) acizənə.
- FƏQİR-FÜQƏRA'** *ə. فقير فقراء* fəğir adamlar, yoxsullar.
- FƏQİRXANƏ** *ə. فقير* və *f. خانه* «fəğir evi» mənim evim, bəndənizin evi (*təvazö məqamında işlədilir*).
- FƏQR** *ə. فقر* 1) yoxsulluq, kasıblıq; 2) ehtiyac.
- FƏQRÜ FƏNA'** *ə. فقر وفناء* yoxsulluq və yoxluq, ehtiyac və kasıblıq.
- FƏQRÜDDƏM** *ə. فقر الدم* qan azlığı, qansızlıq.
- FƏLAH** *ə. فلاح* 1) qurtuluş, nicat; 2) səadət, xoşbəxtlik.
- FƏLAHƏT** *ə. فلاحت* əkinçilik.
- FƏLAXUN** *f. فلاخون* daş atmaq üçün alət; sapand.
- FƏLAKƏT** *ə. فلاکت* bədbəxt hadisə.
- FƏLAKƏTZƏDƏ** *ə. فلاکت* və *f. زده* fəlakətə düşər olmuş, fəlakətə məruz qalmış.
- FƏLC** *ə. فلج* iflic; iflic olma.
- FƏ'LƏ** *ə. فعله* işçi, fəhlə.
- FƏLƏK** *ə. فلك* 1) göy, asiman; 2) qədim münəccimlərə görə, heç bir səyyarəyə məxsus olmayan göy təbəqəsi; 3) *m.* tale, bəxt.
- FƏLƏKİ** *ə. فلکی* fələyə mənsub, göyə aid.
- FƏLƏKİYYAT** *ə. فلکیات* «fələki» *c. t.* astronomiya.
- FƏLƏKİYYUN** *ə. فلکیون* «fələki» *c.* astronomiya alimləri; astronomlar.
- FƏLƏKQƏDR** *ə. فلك قدر* göy kimi yüksək.
- FƏLƏKRİF'ƏT** *ə. فلك رفعت* fələk qədər uca, yüksək.
- FƏLƏKZƏDƏ** *ə. فلك* və *f. زده* «fələk vurmuş» *m.* bədbəxt, talesiz.
- FƏLƏQ(Q)** *ə. فلق* şəfəq, dan // alaqaranlıq, sübh.
- FƏLƏQQƏ** *ə. فلقه* keçmişdə: müqəssirləri, xüsusilə şagirdləri cəzalandırmaq üçün alət.

FƏLİZALİK(Ə) *a.* فلذلك bunun üçün, buna görə.

FƏLLAH *a.* فلاح 1) əkinçi; 2) kəndli, kəndçi.

FƏLS *a.* فلس b a x fül.

FƏLSƏFƏ *a.* فلسفه 1) cəmiyyət və təbiətin ümumi qanunlarından bəhs edən elm.

FƏLSƏFİ *a.* فلسفی fəlsəfəyə aid olan.

FƏLSƏFİYYAT *a.* فلسفيات «fəlsəfi» *c.* fəlsəfəyə aid məlumatlar, fikirlər.

FƏM *a.* فم ağız.

FƏMƏN YƏ'MƏL *a.* فمن يعمل «hər kəs əməl etsə» başdansıvdu, alayarımcıq.

FƏMGÜŞA *a.* فم və f. كشا 1) ağız açan, danışan, söyləyən; 2) diləyən, istəyən.

FƏMİ *a.* فمی ağıza aid olan.

FƏNA' *a.* فنا 1) pis, yaman; 2) yox olma; yoxluq, fanilik; 3) öl-mə, keçinmə; 4) təsəvvürdə: mənəvi təkamülün yeddinci pilləsi.

FƏNA'KAR *a.* فنا və f. كار pis işlər görəen // işindən konkret nə-ticə əldə etməyən.

FƏNA'PƏZİR *a.* فنا və f. پذیر yox olan.

FƏNBƏZ *a.* فن və f. باز b a x fəngir.

FƏNGİR *a.* فن və f. گیر hiyləgər, kələkbaz, fəndgir.

FƏNN *a.* فن 1) elm, bilik; elmin müəyyən sahəsi; 2) texnika; 3) *m.* biclik, fənd.

FƏNNA *a.* فنا b a x fənnən.

FƏNNƏN *a.* فنًا elm və fənnə əsaslanan, elm və fənn vasitəsilə.

FƏNNİ *a.* فنی fənnə aid olan; texniki.

FƏR¹ *f.* فر burdurma (saç haqqında).

FƏR² *a.* فر b a x fərr.

FƏR³ *a.* فر qaçma, qaçaqaç.

FƏR' *a.* فرع 1) budaq, qol-budaq; 2) şöbə, bölmə; 3) əsas olmayan, ikinci dərəcəli; 4) xülasə; 5) faiz, sələm; 6) artım, gəlir. **Fər'ikainat** فرع کائنات kainatın əsli, aləmin mayası.

FƏRACƏ *a.* فراجة enli üst paltarı.

FƏRADİS *a.* فرادس «*firdövs*» *c.* behiştler.

FƏRAG' *a.* فراغ 1) vaz keçmə, tərək etmə; 2) istirahət; 3) rahatlıq, aludəlik.

FƏRAG'ƏT *a.* فراغت 1) azad olma, sərbəstlik; 2) əl çəkmə; 3) işsiz olma, işsizlik; 4) fərağat.

FƏRAGNAMƏ *a.* فراغ və *f.* نامه evin, torpağın və s. satılması haqqında sənəd.

FƏRAH *a.* فراح b a x **fərəh**.

FƏRAHƏM *f.* فراهم toplu, toplanmış, yığcam.

FƏRAHƏMXXATİR *f.* فراهم və *a.* خاطر xatircəm.

FƏRAX *f.* فراخ 1) gen-bol, geniş; 2) şadlandırıan, ürəkaçan; 3) çox, bol.

FƏRAXUR *f.* فراخور layiq, münasib.

FƏRAİD *a.* فرائد «*fəridə*» *c.* nadir, misilsiz şeylər.

FƏRAİNƏ *a.* فراغنه «*firon*» *c.* fironlar.

FƏRAİZ *a.* فرائض «*fərizə*» *c.* 1) İslam dini hüququnun mirasdan bəhs edən sahəsi; 2) *m.* borc, vəzifə; 3) *m.* sərəncam, göstəriş.

FƏRAQ *a.* فراق b a x **fıraq**.

FƏRAMİN *a.* فرامین *f.* «*fərman*» *c.* fərmanlar.

FƏRAMUŞ *f.* فراموش yaddan çıxarma; unutma.

FƏRAMUŞXANƏ *f.* فراموشخانه dərvişlərin görüş yeri.

FƏRAR *f.* فرار b a x **fırar**.

FƏRARİ *f.* فراری b a x **fırari**.

FƏRASƏT¹ *a.* فراست atsürmə, minicilik.

FƏRASƏT² *a.* فراست b a x **fırasət**.

FƏRAŞ *a.* فراش b a x **fıraş**.

FƏRAŞƏT *a.* فراشت Kəbənin təmizlik xidməti.

FƏRAZ *f.* فراز b a x **firaz**.

FƏRAZƏNDƏ *f.* فرازنده yüksəldən, ucaldan.

FƏRBEH *f.* فربه kök, tosqun; sağlam.

FƏRCAM *f.* فرجام son, axır, aqibət.

FƏRCƏ *a.* فرجه 1) yarıq, dəlik, deşik; 2) *m.* giriş, giriləcək yer; 3) açıqlıq, genişlik.

FƏRCƏYAB *a.* فرجه və *f.* ياب fürsət tapan, yer tapan.

FƏRD *a.* فرد 1) tək, vahid, yeganə; 2) nəfər; 3) dənə, ədəd; 4) ədəbiyyatda: tək beyt. **Fərdi-yəzdan** فرد يزدان Allahın vahidliyi.

FƏRDA *f.* فردا 1) sabah, ertəsi gün; 2) *m.* gələcək zaman.

FƏRDİ *a.* فردی 1) yalnız olaraq, xüsusi olaraq; təkbaşına; 2) bir şəxsə aid olan.

FƏRDİYYƏT *a.* فردیت təklik, təkbaşınalıq, xüsusilik, yalnızlıq.

FƏRƏC *a.* فرج 1) sevinc; 2) təskinlik, təsəlli; 3) əyləncə.

FƏRƏH *a.* فرح şadlıq, sevinc.

FƏRƏHABAD *a.* فرح və *f.* آباد fərəh yeri, şadlıq məskəni.

FƏRƏHAVƏR *a.* فرح və *f.* آور fərəh gətirən, sevindirən, şadlandıran.

FƏRƏHBƏXS *a.* فرح və *f.* بخش b a x **fərəhbiz**.

FƏRƏHBİZ *a.* فرح və *f.* بيز b a x **fərəzəngiz**.

FƏRƏHƏFZA *a.* فرح və *f.* افزا fərəh artıran, şadlıq artıran.

FƏRƏHƏNGİZ *a.* فرح və *f.* انگيز fərəhləndirən, şadlandıran.

FƏRƏHNAK *a.* فرح və *f.* ناك fərəhli, şad; fərəhlə, sevincək, sevinə-sevinə.

FƏRƏHPƏRVƏR *a.* فرح və *f.* پرور fərəh gətirən.

FƏRƏHTƏSİR *a.* فرح تأثير fərəhləndirən, sevindirici.

FƏRƏHYAB *a.* فرح və *f.* ياب fərəhlənən, şadlanan.

FƏRƏQ *a.* فرق başın təpəsi.

FƏRƏS *a.* فرس at.

FƏRHAN *a.* فرحان sevincək, şad.

FƏRHƏNG *f.* فرهنگ 1) elm, bilik; 2) bilgi, məlumat; 3) maarif; 4) mədəniyyət; 5) lüğət kitabı.

FƏRHƏNGCU *f.* فرهنگ جو elm və maarif ardınca gedən; maarifpərəst.

FƏRXAR *f.* فرخار 1) gözəllər yurdu; 2) bəzək, zinət.

FƏRXƏNDƏ *f.* فرخنده b a x **fərxundə**.

FƏRXƏNDƏFAL *f.* فرخنده və *a.* فال gələcəyi yaxşı olan, xoşbəxt taleyi olan.

FƏRXƏNDƏHAL *f.* فرخنده və *a.* حال əhvalı şad olan; xoşbəxt, uğurlu.

FƏRXƏNDƏKAM *f.* فرخنده və *a.* کام kamına çatmış, arzusuna yetişmiş.

FƏRXUNDƏ *f.* فرخونده uğurlu, xoşbəxt.

FƏR'İ *a.* فرعی ikinci dərəcəli.

FƏRİD(Ə) *a.* فرید || فرید tək, misilsiz, tayı-bərabəri olmayan, nadir tapılan.

FƏRİH *a.* فریح sevincli, şad.

FƏRİQ *a.* فريق dəstə, yığım, güruh.

FƏRİŞTƏ *f.* فرشته b a x **firiştə**.

FƏRİZ(Ə) *a.* فریضه || فریض 1) dinə görə yerinə yetirilməsi vacib olan iş; 2) vərəsələrdən hər birinə düşən miras payı.

FƏRQ *a.* فرق 1) ayrılıq, ayrılma; 2) təfəvüt; 3) ayırma, seçmə; 4) dərketmə; ayırma; 5) baş // başın təpəsi.

FƏRQƏDAN *a.* فرقان şimal qütbünə yaxın Kiçik Ayı bürcündə iki parlaq ulduz.

FƏRMA *f.* فرما əmr edən; buyuran.

FƏRMAN *f.* فرمان əmr, hökm, göstəriş.

FƏRMANBƏR(DAR) *f.* فرمانبردار || فرمانبردار 1) fərmanı yerinə yetirməyə hazır olan; 2) itaət edən, tabe olan.

FƏRMANDEH *f.* فرمانده 1) əmr verən, buyuran; 2) komandır, komandan.

FƏRMANFƏRMA *f.* فرمان فرما əmr edən, hökm edən, buyuran.

FƏRMANRƏVA *f.* فرمانروا əmri keçən, hökmü keçən, sözü keçən.

FƏRMAYİŞ *f.* فرمایش buyuruq, əmr.

FƏRMUDƏ *f.* فرموده 1) əmr edilmiş, buyurulmuş; 2) *m.* buyurtma şey.

FƏRR *a.* فر 1) parlaqlıq, işıq, nur, aydınlıq; 2) göz işığı; 3) bəzək, zinət, rəvnəq; 4) təntənə, dəbdəbə; 5) gözəllik; 6) qaçma, qaçaqaç.

FƏRRAS *a.* فراش 1) xidmətçi; 2) polis məmuru.

FƏRRİX *f.* فریخ mübarək, uğurlu, xoşbəxt.

FƏRRİXFAL *f.* فریخ və *a.* فال gələcəyi yaxşı olan, xoşbəxt taleyi olan.

FƏRSA *f.* فرسا yoran, yorucu.

FƏRSƏX *a.* فرسخ b a x **fərsəng**.

FƏRSƏNG *f.* فرسنگ ağac (*uzunluq ölçüsü*).

FƏRSUDƏ *f.* فرسوده köhnəlmiş, yıpranmış, cırıq.

FƏRŞ *a.* فرش 1) döşəmə; 2) kilim, xalı; 3) yer üzü.

FƏRŞPƏRVƏR *a.* فرش və *f.* پرور «*fərşi sevən, fərş tərəfdarı*»
m. özünü alçaldan, özünü aşağı tutan.

FƏRT *a.* فرط həddən artıq olma, mübaliğə, ifratçılıq.

FƏRTUT *f.* فرتوت çox qoca, əldən düşmüş qoca.

FƏRUH *a.* فروه kürk.

FƏRÜH *a.* فرح şən, şad, sevincək.

FƏRVƏRDİN *f.* فروردین İran şəmsi ilinin 21 mart – 20 aprelə uyğun gələn birinci ayı.

FƏRYAD *f.* فریاد 1) ah, nalə; 2) şikayət, sızlama; 3) köməyə çağırma, yardım istəmə.

FƏRYADRƏS(AN) *f.* فریادرسان || فریادرس köməyə çatan, yardıma yetən, imdada yetişən.

FƏRZ¹ *a.* فرض 1) sanma, hesab etmə; 2) vacib iş(lər)// vacib, zəruri.

FƏRZ² *f.* فرز b a x fərzin.

FƏRZA *a.* فرضا b a x fərzən.

FƏRZANƏ *f.* فرزانه 1) alim, bilici, elimli; 2) tay-tuşundan fərqli; misilsiz.

FƏRZƏN *a.* فرضاً fərz edək ki... tutaq ki...

FƏRZƏND *f.* فرزند 1) oğul, övlad; 2) uşaq.

FƏRZİ *a.* فرضی fərz edilən, fərz olunan.

FƏRZİN *f.* فرزین şahmatda: vəzir.

FƏRZİYYAT *a.* فرضیات «fərziyyə» *c.* həqiqətdə olmayıb fərz olunan şeylər.

FƏRZİYYƏ *a.* فرضیه fərz olunan şey, ehtimal, hipotez.

FƏSAD *a.* فساد 1) pozğunluq, çürüklük; 2) qarışıqlıq, nifaq.

FƏSADAMİZ *a.* فساد və *f.* آمیز fəsadçı, fəsad törədən, araqarışdıran.

FƏSADƏNGİZ *a.* فساد və *f.* انگیز fəsad salan, fəsad törədən.

FƏSAHƏT *a.* فصاحت gözəl, aydın danışma; gözəl yazı qabiliyyəti.

FƏSAHƏTPƏRDAZ *a.* فصاحت və *f.* پرداز fəsahtlə.

FƏSD *a.* فسد qanalma.

FƏSƏDƏ *a.* فسدە «fasid» *c.* pozğunlar; araqarışdıranlar, fitnə-fəsad törədənələr.

FƏSX *a.* فسخ 1) məhv, məhv etmə; 2) bağlama, qapama.

FƏSİH¹ *a.* فصیح fəsahtlə danışan.

FƏSİH² *a.* فسيح geniş, açıq.

FƏSİHANƏ *a.* فصیح və *f.* انه fəsahtlə (*danışiq və ya yazı haqqında*).

FƏSİLƏ *a.* فصيلة 1) dəstə, tayfa, zümrə; 2) eyni cinsə daxil olan bitkilər qrupu.

FƏSL *a.* فصل 1) kitabın bölündüyü qisimlərdən hər biri, fəsil; 2) ilin dörd qismindən hər biri; fəsil; 3) birdəfədə icra olunan musiqi;

4) bölmə, ayırma; 5) çıxarma, azad etmə (*vəzifədə*); 6) hökm, qərar;
7) həll edən; həlledici.

FƏSS *ə. فص* 1) üzük qaşığı; 2) qoz, badam və s. ləpəsi; 3) sümüyün oynaq yeri; 4) *m.* əsil, əsas mənə.

FƏSSAD *ə. فصاد* qan alan.

FƏSSAL *ə. فصال* qeybət edən, birinin dalınca danışan; qeybətçi.

FƏŞAN *f. فشان* səpən, səpələyən; saçan.

FƏTA' *ə. فتاء* gənc, igid, dəliqanlı.

FƏTANƏT *ə. فطانت* zəhin açıqlığı; dərrakə, zirəklik.

FƏTAVA *ə. فتاوا* «*fətva*» *c.* fətvalar.

FƏTƏBARƏK *ə. فتبارك* mübarək olsun! mərhəbə!

FƏTH *ə. فتح* 1) açma; 2) başlama, başlanğıc; 3) zəbt etmə, işğal, tutma.

FƏTHBƏXŞ *ə. فتح* və *f. بخش* qalibyyəyə çatdıran səbəb.

FƏTHƏ *ə. فتحه* b a x **zəbər** (2-ci mənada).

FƏTHİ *ə. فتحى* zəfərə, fəthə aid olan.

FƏTHNAMƏ *ə. فتح* və *f. نامه* 1) bir ölkəni fəth etmək və ya qalib gəlmək münasibətilə verilən əmr; 2) bu münasibətlə yazılan qəsidə.

FƏTHPƏRVƏR *ə. فتح* və *f. پرور* istila edən, bir ölkəni alan, qalib gələn.

FƏTHÜLBAB *ə. فتح الباب* 1) qapını açma; 2) açma // həlletmə.

FƏTİLƏ *ə. فتيله* b a x **fətulə**.

FƏTİLƏSUZ *ə. فتيله* və *f. سوز* piltə yandıran; alışıdıran.

FƏTİN *ə. فطين* zəhni açıq, zəkavətli, kəskin fikirli.

FƏTİR *ə. فطير* 1) mayasız çörək; 2) yəhudilərin xüsusi vaxtlarda yedikləri mayasız çörək.

FƏTQ *ə. فتق* 1) çatlama, yarıqlama; yarıq, çat; 2) dəbəl, qırja.

FƏTRƏT *ə. فترت* b a x **fitrət**².

FƏTTAH *ə. فتاح* açan, açıcı; fəth edən.

FƏTTAN *ə. فتان* 1) fitnəkar, araqarıdıran; 2) *m.* cazibəli, cəlb edən, məftun edən.

FƏTULƏ *a.* فتوله 1) piltə; 2) *m.* qıvrım, bükük.

FƏTVA *a.* فتوا || فتوى müctəhid və ya müfti tərəfindən şəriətə müvafiq verilən hökm, qərar.

FƏVAİD *a.* فوائد «*faidə*» *c.* faydalar.

FƏVAHİŞ *a.* فواحش «*fahişə*» *c.* fahişələr.

FƏVAKEH *a.* فواكه «*fakihə*» *c.* *t.* meyvə, bəhər.

FƏVƏRAN *a.* فوارن fəvvərə vurma; fəvvərə vuran, qaynayan.

FƏVVARƏ *a.* فواره qaynama, fontan.

FƏYƏZAN *a.* فيضان daşma, coşma, qaynama.

FƏYYAZ *a.* فياض son dərəcə feyz və bərəkət verən.

FƏZA *f.* فرا artıran, çoxaldan.

FƏZA' *a.* فضاء 1) geniş meydan, açıq yer; 2) göy cisimləri arasındakı boşluq. **Fəzayi-namütənahi** فضای نامتناهی sonsuz boşluq, sonu olmayan fəza.

FƏZAHƏT *a.* فضاحت rüsvayçılıq, eyib.

FƏZAI *a.* فضائي fəzaya aid olan.

FƏZAYEH *a.* فضايح «*fəzihə(t)*» *c.* biabırçılıqlar, rüsvayçılıqlar.

FƏZA(Y)İL *a.* فضائل || فضائل «*fəzilət*» *c.* fəzilətlər.

FƏZAYİŞ *f.* فزایش artırma, çoxalma.

FƏZƏ' *a.* فزع birindən ehtiyat etmə; qorxma.

FƏZƏLAT *a.* فضلات «*fəzlə*» *c.* 1) əlavələr, artıqlar; 2) artıq qalanlar; qalıqlar.

FƏZİH *a.* فضيح biabır olmuş, rüsvay olmuş.

FƏZİHƏT *a.* فضيحت biabırçılıq, rüsvayçılıq.

FƏZİL *a.* فضيل ləyaqətli, fəzilətli.

FƏZİLƏT *a.* فضيلت 1) dəyər, qiymət; 2) məziyyə, ləyaqət; 3) hünər, bilik, mərifət; 4) istedad; 5) kamillik, üstünlük; 6) gözəl əxlaq; 7) alicənablıq, comərdlik.

FƏZL *a.* فضل 1) mərifət, kamal, ağıl; 2) dəyər, qiymət; 3) yaxşılıq; 4) üstünlük, yüksəklik; 5) fayda, xeyir, bərəkət; 6) qalıq, artıq.

FƏZLƏ *a.* فضله 1) əlavə, artıq; 2) artıq qalan, qabaqdan qalan; artıq; 3) lazım olmayan; artıq; 4) nəcis, peyin.

FƏZLƏKƏ *a.* فذلكه 1) xülasə, nəticə, icmal; 2) məhkəmə tədqiqatının nəticəsi.

FİAL *a.* فعال «fel» *c.* işlər, hərəkətlər.

FİAT *a.* فيئات «fey'» *c.* 1) qiymətlər; 2) *t.* qiymət.

FİDYƏ *a.* فديه birisini əsirlikdən, köləlikdən və s. azad etmək üçün verilən pul.

FİƏ *a.* فئه böyük dəstə, partiya.

FİGAR *f.* فگار b a x fikar¹.

FİH *a.* فيه onda, ona dair.

FİXAM *a.* فخام «fəxm» *c.* ulular, böyükklər.

FİKAR¹ *f.* فكار 1) yaralı; 2) əzgin, yorğun.

FİKAR² *a.* فكار fikirlər.

FİKƏN *f.* فكن 1) yıxılmış, atılmış; 2) düşkün, yazıq.

FİKƏNDƏ *f.* فكنده 1) yıxılmış, yerə atılmış, düşürülmüş; 2) düşkün, biçarə, yazıq.

FİKHƏT *a.* فكهت zarafatçılıq, zarafatçılıq.

FİKİR *a.* فكر fikir, düşüncə.

FİKRƏN *a.* فكرياً fikirlə, fikirdə tutularaq.

FİKRƏT *a.* فكرت düşüncə, fikirləşmə.

FİKİRİ *a.* فكري əqli, zehni.

FİQD *a.* فقد 1) olmama; 2) b a x fiqdan.

FİQDAN *a.* فقد ان itir(il)mə; itki.

FİQƏT *a.* فيقت qiymət.

FİQH *a.* فقه şəriət hüququ; hüquqşünaslıq.

FİLƏN *a.* فلان adı çəkilməyən; və bu cür başqası.

FİLƏNİ *a.* فلانى filankəs.

FİLBAN *a.* فيل və *f.* بان fil saxlayan, fil sürən.

FİLCÜMLƏ *a.* في الجملة sözün qıtası; xülasə, müxtəsər.

FİLFİL *a.* فلفل istiot.

FİLFÖVR *a.* فى الفور həmin saat, dərhal, əlüstü, tez.

FİLHAL *a.* فى الحال 1) həmin saat, dərhal; 2) indi, hazırda.

FİLHƏQİQƏ(T) *a.* فى الحقیقه || فى الحقیقت həqiqətən, doğrudan, gerçəkdən.

FİLİZ(Z) *a.* فلز emal edilmiş metal külçəsi.

FİLMAZİ *a.* فى الماضى keçmişdə.

FİLMƏCLİS *a.* فى المجلس məclisdə, yığıncaqda.

FİLMƏSƏL *a.* فى المثل 1) məsələ, misal olaraq; 2) xalq arasında məşhur olan.

FİLTƏN *a.* فىل və f. تن fil bədənli, iri cüssəli, çox güclü (*adam haqqında*).

FİLVAQE' *a.* فى الواقع həqiqətən, doğrudan, olduğu kimi; faktiki olaraq.

FİMABƏ'D *a.* فى مابعد sonradan, daha sonra, ondan sonra.

FİRAQ *a.* فراق ayrılıq, hicran.

FİRAQİYYƏ *a.* فراقیه ayrılıq, hicran mövzulu mənzumə.

FİRAR *a.* فرار qaçma, sovuşma.

FİRARİ *a.* فرارى qaçaq, qaçqın (*əsgər, dustaq və s. haqqında*).

FİRASƏT *a.* فراست 1) tez başa düşmə; 2) fərasət.

FİRAS *a.* فراش döşək, yataq // döşəmə.

FİRAVAN *f.* فراوان 1) bol; 2) b a x **firavani**.

FİRAVANİ *f.* فراوانى bolluq.

FİRAZ *a.* فراز 1) yoxuş, hündürlük; 2) yayılmış, yastılanmış; 3) yuxarı(dan), yuxarı tutan.

FİRDÖVS *a.* فردوس 1) bağça; 2) cənnət, behişt.

FİRDÖVSAŞIYAN *a.* فردوس و f. آشیان behişt sakini.

FİRDÖVSİ *a.* فردوسى behiştə aid olan.

FİRƏQ *a.* فرق «firqə» s. firqələr.

FİRƏNG *f.* فرنگ 1) avropalı; 2) fransız.

FİRƏNGİ *f.* فرنگی avropalılara aid olan, onlara məxsus olan.

FİRƏNGİXİSAL *f.* فرنگی və ə. خصال avropalı xasiyyətində olan.

FİRƏNGİMƏAB *f.* فرنگی və ə. مآب Avropa adətli, Avropa üsul və qaydalarına uyğunlaşmış; avropalılılaşmış.

FİRİB *f.* فريب 1) aldadan, aldadıcı; 2) hiylə, kələk.

FİRİBƏNDƏ *f.* فربنده «aldadan, tovlayan» *m.* məftunedici, cəzb-edici.

FİRİFTƏ *f.* فرفته aldanmış, aldadılmış, tora salınmış.

FİRİSTADƏ *f.* فرستاده 1) göndərilmiş; 2) rəsmi məktub.

FİRİŞTƏ *f.* فرشته 1) mələk, mələkə; 2) *m.* məsum, günahsız; 3) *m.* çox gözəl, mülayim təbiəti olan.

FİRİŞTƏXU(Y) فرشته خوی || فرشته خوی mələk xasiyyətli, mələk ədalı.

FİRİŞTƏLİQA' *f.* فرشته و ə. لقا ء mələk çöhrəli.

FİRİŞTƏNİHAD *f.* فرشته نهاد mələk təbiətli.

FİRİŞTƏSURƏT *f.* فرشته و ə. صورت b a x firıştəüzar.

FİRİŞTƏÜZAR *f.* فرشته و ə. عذار mələk üzlü.

FİRQƏ ə. فرقه 1) böyük dəstə; 2) partiya.

FİRQƏT ə. فرقت b a x firqət.

FİRQƏTEYN ə. فرقتين «iki ayrılıq» *t.* frəqat (*hərbi gəmi*).

FİR'ON ə. فرعون 1) Qədim Misir hökmdarının titulu; 2) *m.* zalım, qəddar.

FİR'ONİ ə. فرعونى firona aid olan.

FİRUZ *f.* فيروز 1) xoşbəxt, ağgün, taleli; 2) qələbə çalmış; qalib, müzəffər.

FİRUZƏ *f.* فيروزه göy rəngli qiymətli daş.

FİSAL ə. فصل 1) ayırma; 2) süddən kəsmə (*uşaq haqqında*).

FİSƏBİLİLLAH ə. فى سبيل الله Allah yolunda.

FİSQ ə. فسق mənəvi pozğunluq; əxlaqsızlıq.

FİSQİYYƏ ə. فسقيه fəvvarə.

- FİSQÜ FÜCUR** *a.* فسق و فجور *ə*xlaqsızlıq, pozğunluq.
- FİSTİQ** *a.* فستق *ə*sl*f.* püstə ağacı və meyvəsi; fıstıq.
- FİŞAR** *a.* فشار sıxma, sıxışdırma.
- FİTAM** *a.* فطام uşağı süddən ayırma.
- FİTƏN** *a.* فتن «*fitnə*» *c.* fitnələr.
- FİTİL(Ə)** *a.* فتيله || فتيل 1) şam və s. içindəki yanan iplik; 2) ilk tufəng və toplarda barıtı partladan qaytan; 3) yaraya qoyulan piltə.
- FİTNƏ** *a.* فتنه 1) aravurma; 2) *m.* tələ, hiylə.
- FİTNƏAMİZ** *a.* فتنه və *f.* أميز *fitnəçi*.
- FİTNƏCU** *a.* فتنه və *f.* جو *fitnə salmağa bəhanə axtaran*.
- FİTNƏNGİZ** *a.* فتنه və *f.* انگيز *fitnə salan; fintəli*.
- FİTNƏGƏR** *a.* فتنه və *f.* گر *b a x fitnəkar*.
- FİTNƏKAR** *a.* فتنه və *f.* كار *fitnəkar, fitnəçi*.
- FİTNƏT** *a.* فطنت tez qavrama, tez mənimsəmə qabiliyyəti.
- FİTR** *a.* فطر orucdan çıxma, orucu qurtarma.
- FİTRAK** *a.* فتراك qayıqla daşa bağlanan şey.
- FİTRƏ** *a.* فطره orucluq bayramında ailədəki adamların sayına görə yoxsullara verilən və şəriətə məcburi olan sədəqə.
- FİTRƏT¹** *a.* فطرت yaradılış, xilqət, zat, təbiət.
- FİTRƏT²** *a.* فترت 1) iki hadisə arasındakı zaman; dövr, müddət; 2) iki peyğəmbərin dövrü arasındakı zaman; 3) *m.* durğunluq, ölgünlük, hərəkətsizlik.
- FİTRƏTƏN** *a.* فطرتاً xilqətinə görə, təbiətə.
- FİTRİ** *a.* فطرى xilqətə, yaradılışa aid olan.
- FİYÖVMİNA** *a.* فى يومنا bizim zəmanəmizdə, bizim günlərimizdə.
- FÖHRÜS(T)** *a.* فهرست || فهرس *ə*sl*f.* 1) kitab və s. mündəricatı; 2) siyahı; 3) cədvəl.
- FÖHŞ** *a.* فحش söyüş.
- FÖHŞİYYAT** *a.* فحشيات «*föhş*» *c.* söyüşlər // pis işlər.

FÖVC *a.* فوج camaat; güruh, dəstə; partiya.

FÖVCAFÖVC *a.* فوجا فوج dəstə-dəstə, axın-axın.

FÖVCDAR *a.* فوج və f. دار dəstə başçısı, dəstəbaşı.

FÖVQ *a.* فوق üst, yuxarı.

FÖVQANI *a.* فوقانی 1) üstdəki, yuxarıdakı; 2) ərəb əlifbasında: üstündə nöqtə olan hərf.

FÖVQƏL'ADƏ *a.* فوق العاده qeyri-adi, adətdənkənar.

FÖVQƏLDÖVLƏT *a.* فوق الدولة başqa dövlətlərdən üstün olan dövlət, çox böyük dövlət.

FÖVQƏLHÖKUMƏT *a.* فوق الحکومت başqa hökumətlərdən üstün olan hökumət, çox böyük hökumət.

FÖVQƏLTƏBİİ *a.* فوق الطبيعي təbiət fəvqündə, təbiət xaricində.

FÖVQƏLZİKR *a.* فوق الذكر yuxarıda söylənən, haqqında danışılan.

FÖVR *a.* فور tez, tələsik.

FÖVRƏN *a.* فوراً b a x **fövri**.

FÖVRİ *a.* فوری dərhal, o saat, tezliklə.

FÖVT *a.* فوت 1) keçib-getmə; 2) əldən çıxarma, əldən vermə; 3) ölüm.

FÖVZ *a.* فوز 1) müvəffəqiyyət, qalibyyət; 2) əldə etmə, malik olma.

FUAD *a.* فؤاد ürək, qəlb, könül.

FUADİ *a.* فؤادی ürəkdən olan; qəlbən.

FULAD *a.* فولاد polad.

FUTƏ *a.* فوته fitə.

FÜCCAR *a.* فجار «facir» *c.* əxlaqsızlar.

FÜC'Ə(T) *a.* فجأت || فجأ birdən-birə olma, anilik, gözlənilməzlik.

FÜC'ƏTƏN *a.* فجأت birdən-birə, ani olaraq, gözlənilmədən, qəflətən.

FÜCUR *a.* فجور əxlaqsızlıq, pozğunluq.

FÜHUL *a.* فحول «fəhl» *c.* başçılar, rəislər.

FÜQƏHA' *a.* فقها «fəqih» *c.* fiqh alimləri.

FÜQƏRA' *ə. فقرا* «*fəqir*» *c.* 1) fağırlar, yazıqlar; 2) kasıblar, yoxsullar; 3) *t.* kasıb, yoxsul; 4) *t.* biçərə, yazıq. **Füqərayi-kasibə** *əhalinin yoxsul təbəqəsi; yoxsullar.*

FÜQQA' *ə. فقا* 1) su üzərində əmələ gələn köpük, qabarcıq; 2) arpadan çəkilmiş içki; pivə.

FÜLK *ə. فلك* gəmi, qayıq. **Fülki-Nuh** *فلك نوح* Nuhun gəmisini.

FÜLS *ə. فلس* *asli y.* 1) xırda mis pul; ağça; 2) pulcuq (*balıqda*).

FÜLUS *ə. فلوس* «*füls*» *c.* xırda mis pullar.

FÜNUN *ə. فنون* «*fənn*» *c.* fənlər.

FÜRQAN *ə. فرقان* 1) ayırma, ayırd etmə; 2) dərk etmə; 3) xeyirlə şər, haqla nahaq arasındakı fərqi göstərən, ayırd edən; 4) Quran (*haqla batini fərqləndirdiyi üçün belə adlandırılmışdır*).

FÜRQANİ *ə. فرقانی* Qurana aid olan.

FÜRQƏT *ə. فرقت* ayrılıq, fəraq.

FÜRQƏTZƏDƏ *ə. فرقت* *və f. زد* ayrı düşən, ayrılıq çəkən.

FÜRS *ə. فرس* islamaqədərki İranda «fars» mənasında işlədilmişdir.

FÜRSAN *f. فرسان* «*fürs*» *c.* farslar.

FÜRSƏT *ə. فرصت* münasib vaxt, məqam.

FÜRSƏTCU *ə. فرصت* *və f. جو* fürsət axtaran.

FÜRSƏTƏN *ə. فرصتاً* fürsətdən istifadə edərək.

FÜRSƏTYAB *ə. فرصت* *və f. ياب* fürsət tapan, əlinə fürsət düşən.

FÜRSİ *f. فرسی* fars əhli.

FÜRSİYYAT *ə. فرسیات* «*fürsi*» *c.* qədim fars dilindəki yazılı mənbələr.

FÜRÜ *f. فرو* aşağı.

FÜRÜ' *ə. فروع* «*fər*» *c.* 1) budaqlar; 2) şöbələr.

FÜRÜĞ¹ *ə. فروغ* 1) işıq, nur, ziya, şölə; 2) *m.* cəlal, rəvnəq.

FÜRÜĞ² *ə. فروغ* boşluq.

FÜRUXT *f. فروخت* b a x **fürüş** (*2-ci mənada*).

FÜRUMANDƏ *f. فرومانده* «*aşağı qalmış*» 1) satılmayıb *və* ya işlənilməyib qalmış; 2) *m.* yorğun, əzgin.

- FÜRUMAYƏ** *f.* فرومايه «*alçaq mayalı*» alçaq, nanəcib, bədəsil.
- FÜRÜNƏHADƏ** *f.* فرونهاده *aşağı düşmüş.*
- FÜRUSİYYƏT** *ə.* فروسیت atçılıq.
- FÜRÜŞ** *f.* فروش 1) satan; 2) satış, satın, satqı.
- FÜRUTƏN** *f.* فروتن «*aşağı bədən(li)*» *m.* itaətkar, itaətçi.
- FÜRÜ'ÜDDİN** *ə.* فروع الدين islam dininin ikinci dərəcəli ehkamları.
- FÜRÜZ** *f.* فروز b a x **füruzan** (*1-ci mənada*).
- FÜRÜZAN** *f.* فروزان 1) yandırır-baxan, yandıran, yandırıcı;
2) parlaq, işıqlı.
- FÜRÜZƏNDƏ** *f.* فروزنده işıqlandıran, parladan.
- FÜSƏHA'** *ə.* فصحاء «*fəsih*» *c.* fəsahtlə danışanlar.
- FÜSHƏT** *ə.* فسحت 1) genişlik, açıqlıq; 2) geniş, açıq meydan;
3) istirahət, dincəlmə; 4) gəzinti, seyr; 5) ekskursiya; 6) tənəffüs (*məktəbdə*); 7) qarın işləməsi.
- FÜSHƏTGAH** *ə.* فسحت və *f.* گاه *açıqlıq, meydan.*
- FÜSUL** *ə.* فصول «*fəsl*» *c.* fəsillər.
- FÜSUN** *f.* فسون 1) sehir, cadu, ovsun; 2) gözbağlıca; 3) *m.* işvə, naz.
- FÜSUNGƏR** *f.* فسونگر b a x **füsunkar.**
- FÜSUNKAR** *f.* فسونكار b a x **füsunsaz.**
- FÜSUNSAZ** *f.* فسونساز 1) ovsun oxuyan; ovsunçu; 2) *m.* işvəli, nazlı.
- FÜSUS** *ə.* فصوص «*fəss*» *c.* 1) üzük qaşları; 2) ləpələr *ə.* (*göz, badam və s.-də*).
- FÜSÜRDƏ** *f.* فسرده b a x **füşürdə.**
- FÜSÜRDƏDİL** *f.* فسرده دل 1) ürəyi dönmüş; 2) hissiz; 3) *m.* qəmgin, kədərli.
- FÜŞÜRDƏ** *f.* فشرده 1) bürüşmüş, solğun; 2) ruhdan düşmüş.
- FÜTADƏ** *f.* فتاده b a x **üftadə.**
- FÜTAN** *f.* فتان düşən, düşərək.
- FÜTUH(AT)** *ə.* فتوح || فتوح «*fəth*» *c.* 1) fəthlər, qələbələr;
2) *t.* işğal etmə, tutma; 3) qalib gəlmə, qələbə.

FÜTUR *a.* فتور 1) süstlük, boşalma; 2) tənğə gəlmə, usanma, bezikmə.

FÜTÜVVƏT *a.* فتوت 1) gənclik, cavanlıq; 2) comərdlik, səxavət, əliaçıqlıq; 3) mərdlik, igidlik.

FÜTÜVVƏTMƏND *a.* فتوت və *f.* مند comərd, səxavətli.

FÜVAQ *a.* فواق hıçqırıq.

FÜYUZABAD *a.* فيوض və *f.* آباد bolluq, bərəkətli yer, ucuzluq olan yer.

FÜYUZ(AT) *a.* فيوضات || فيوض «*feyz*» *c.* faydalar, xeyirlər; bərəkətlər; nemətlər.

FÜYUZPƏRVƏR *a.* فيوض və *f.* پرور bolluq yaradan, bərəkət verən, bərəkətləndirən.

FÜZƏLA' *a.* فضلاء «*fazil*» *c.* fazil adamlar, fazillər.

FÜZUL *a.* فضول 1) artıq, lazımsız söz və ya ifadə; 2) həddi aşma; 3) haqsız iş, hərəkət; 4) yersiz danışma, danışğının yerini bilməmə.

FÜZULƏN *a.* فضولاً zorla, haqsızcasına.

FÜZULİ *a.* فضولی 1) həddini bilməyən, özünə aid olmayan işlərə qarışan; 2) yersiz danışan; 3) uzunçu, naqqal.

FÜZUN *f.* فزون çox, artıq.

FÜZUNİ *f.* فزونی çoxluq, artıqlıq.

G

G *f.* گ fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 26-cı hərfi.

GA *f.* گاف fars və əski Azərbaycan əlifbalarında گ hərfinin adı.

GAH *f.* گاه b a x gəh.

GAHBƏGAH *f.* گاه بگاہ hərdənbir.

GAHBİGAH *f.* گاه بیگاہ b a x gahü bigah.

GAHGAH(i) *f.* گاه گاهی || گاه گاه b a x gəhgəh(i).

GAHGİR *f.* گاه گیر b a x gəhgir.

GAHİ *f.* گاهی b a x gəhi.

GAHNAMƏ *f.* گاهنامه 1) təqvim; 2) almanax.

GAHÜ BİGAH *f.* گاه و بیگاه hər zaman, vaxt-bivaxt.

GAV *f.* گاو inək, öküz. **Gavi-ənbər** گاو عنبر göbəyindən müşk alınan ceyran cinsi; müşk ahusu; **Gavi-fələk** گاو فلك b a x gavi-gərdun; **Gavi-gərdun** گاو گردون Buzov bürcü; **gavi-zəmin** گاو زمین b a x gavmahi.

GAVÇÖHR *f.* گاو چهر b a x gavpeykər.

GAVİYAN *f.* گاو یان Sasanilərin ağacın ucunda öküz başı olan bayrağı.

GAVMAHİ *f.* گاو ماهی 1) Yer kürəsini iki buynuzu üstündə saxlayan və balığın belində duran əfsanəvi öküz və balıq; 2) *m.* yerin ən dərin qatı.

GAVMIŞ *f.* گاو میش camış.

GAVPEYKƏR *f.* گاو پیکر b a x gavsər.

GAVSALƏ *f.* گاو ساله biryaşar dana // dana.

GAVSƏR *f.* گاو سر «Şahnamə» qəhrəmanlarından Firidunun camış başı şəklində gürzünün adı.

GAVUR *f.* گاور 1) Allahın birliyinə inanmayan; kafir; 2) müsəlman olmayan; qeyri-müsəlman.

GEYSU *f.* گیسو b a x gisu.

GƏBR *f.* گبر atəşpərəst.

GƏC *f.* گج əhəng, kirəc.

GƏCKAR *f.* گجکار suvaqçı, malakeş.

GƏCPƏZ *f.* گجپز əhəngyandırın (*adam haqqında*).

GƏCRƏFTAR *f.* گج رفتار b a x kəcrəftar.

GƏDA *f.* گدا 1) dilənçi, yolçu; 2) alçaq, mənliyi olmayan; 3) yoxsul, kasıb; 4) qul, kölə; 5) nöqər, qulluqçu (*kişi*).

GƏDAHİMMƏT *f.* گدا *və ə.* همت alçaq fikirli; alçaq.

GƏDA(Y)İ *f.* گدایی || گدائی 1) dilənçilik, yolçuluq; 2) alçaqlıq, mənliyi olmama; 3) yoxsulluq, kasıblıq.

GƏDAZADƏ *f.* گدازاده 1) dilənçi oğlu, yolçu balası; 2) görməmiş; 3) alçaq nəsildən olan.

GƏH *f.* گه 1) zaman, çağ; 2) yer, məkan.

GƏHGƏH(İ) *f.* گه گهی || گه گه hər dənbir, arabir.

GƏHGİR *f.* گهگیر 1) tərs, inadçı (*adam haqqında*); 2) harın (*at haqqında*).

GƏHİ *f.* گهی arabir, hərdən.

GƏHVARƏ *f.* گهواره beşik.

GƏLLƏ *f.* گله sürü, naxır, ilxı.

GƏLLƏBAN *f.* گله بان çoban, naxırçı, sığırçı.

GƏLLƏDAR *f.* گله دار maldar.

GƏLLƏDARİ *f.* گله داری maldarlıq.

GƏLUBƏND *f.* گلوبند boyunbağı, boğazaltı, həmail.

GƏMAHİ *ə.* گماهی b a x **kəmahı**.

GƏNC *f.* گنج b a x **gəncinə**. **Gənci-afiyət** عافیت گنج «*cansağ-lığı xəzinəsi*» çox cansağlığı, lap çox cansağlığı.

GƏNCBƏXŞ *f.* گنجبخش «*xəzinə bağıslayan*» *m.* olduqca səxavətli, çox əliaçıq.

GƏNCƏFƏ *f.* گنجفه qumar kağızı; kart.

GƏNCGÖFTAR *f.* گنج گفتار «*xəzinə danışıqlı*» *m.* şirin danışan, məlahətli danışıqçı olan.

GƏNCİNƏ *f.* گنجینه xəzinə, dəfinə.

GƏNCİNƏCƏMAL *f.* گنجینه *və ə.* جمال «*xəzinə üzlü*» *m.* gözəl, göyçək.

GƏNCİNƏGÜŞA *f.* گنجینه گشا «*xəzinə açarı*» *m.* əliaçıq, səxavətli.

GƏNCUR *f.* گنجور b a x **gəncvər**.

GƏNCVƏR *f.* گنجور xəzinə sahibi, xəzinəsi olan; xəzinədar.

GƏNDƏ *f.* گنده 1) qoxumuş, iylənmiş; 2) pis, xoşagəlməz.

GƏNDÜM *f.* گندم buğda.

GƏNDÜMGUN *f.* گند مگون b a x **gəndümi**.

GƏNDÜMXAL *f.* گندم və خال buğda dənəsi boyda xalı olan (gözəl haqqında).

GƏNDÜMİ *f.* گندمی buğdayı.

GƏR *f.* گر «əgər»in şəirdə işlənən qısaldılmış şəkli.

GƏRÇİ *f.* گرچی «əgərçi»nin şəirdə işlənən qısaldılmış şəkli.

GƏRD¹ *f.* گرد 1) toz , torpaq; 2) *m.* dərd, kədər, hüzn, qəm.

GƏRD² *f.* گرد b a x **gərdan**.

GƏRD³ *f.* گرد 1) çevrə, dairə; 2) dönmə, dolanma, dövr.

GƏRDALUD *f.* گرد آلود toza bulaşmış, toza batmış.

GƏRDAN *f.* گردان gəzən, dolaşan.

GƏRDƏN *f.* گردن boyun.

GƏRDƏNBƏND *f.* گرد نبند 1) boyunbağı; 2) arabaya, cütə və s. qoşarkən xamutun altından atın boynuna keçirilən qoşqu aləti.

GƏRDƏNDADƏ *f.* گردن داده «boyun vermiş» *m.* boyun əymiş; tabe.

GƏRDƏNƏFZA *f.* گردن افزا «boyun yüksəldən» b a x **gərdən-fəraz**.

GƏRDƏNFƏRAZ *f.* گردن فراز *m.* məğrur, təkəbbürlü, lovğa.

GƏRDƏNKƏŞ *f.* گردن کش «boyun çəkən» *m.* sözə qulaq asmayan, inadçı, tərs.

GƏRDƏNSƏVAR *f.* گردن سوار boynuna minmiş, ağalığ edən.

GƏRDİDƏ *f.* گردیده dönmüş, dolanmış.

GƏRDİŞ *f.* گردش 1) əldən-ələ gəzmə; 2) gəzinti, seyr; 3) dolanma; 4) qrammatikada: hallanma. **Gərdişi-dövrən** گردش دوران zə-manə, dövrənin gərdişi.

GƏRDİŞGAH *f.* گردشگاه gəzinti yeri; seyrəngah.

GƏRDUN *f.* گردون 1) dönən, fırlanan; 2) fələk, dünya; 3) göy, səma.

GƏRDUNƏ *f.* گردونه minik və ya yük arabası.

GƏRDUNƏNİŞİN *f.* گردونه نشین arabaya minən; sərnişin.

GƏRDÜQÜBAR *f.* گرد və غبار 1) toz-torpaq; 2) *m.* dərd-qəm, qəm-qüssə.

GƏRKƏS *f.* گرکس b a x kərkəs.

GƏRM *f.* گرم 1) isti(lik); 2) isti, qaynar; 3) *m.* məşğul, məşğul olan; 4) *m.* alveri şirin gedən, bazarı yaxşı olan.

GƏRMA *f.* گرما bərk isti.

GƏRMABƏ *f.* گرما به hamam.

GƏRMAGƏRM *f.* گرما گرم lap qızmış, qızğın.

GƏRMƏK *f.* گرمك tez yetişən qovun növü.

GƏRMXİZ *f.* گرم خیز 1) tez oyanan, yuxudan tez duran; 2) *m.* zirək, cəld.

GƏRMİ *f.* گرمی 1) istilik, hərarət; 2) səy, çalışqanlıq.

GƏRMİYYƏT *f.* گرم və بیت 1) istilik, hərarət; 2) *m.* məhəbbət, səmimiyyət.

GƏRMSAR *f.* گرمسار qışlaq // aran.

GƏRMÜ SƏRD *f.* گرم و سرد isti-soyuc.

GƏŞT *f.* گشت 1) gəzişmə, gəzinti; 2) keçmə, getmə, ötmə.

GƏŞTÜ GÜZAR *f.* گشت و گذار gəzib-dolanma, seyr; səyahət.

GƏVƏZN *f.* گوزن dağ kəli.

GƏZ¹ *f.* گز 1) yolğun (ağac); 2) həmin ağacdən düzəldilmiş qısa təlim oxu.

GƏZ² *f.* گز uzunluq ölçüsü vahidi.

GƏZ³ *f.* گز dəfə, kərə.

GƏZAF(Ə) گزاف || گزافه 1) şişirtmə, mübaliğə; 2) əsassız, mənasız; 3) çox, lap çox.

GƏZAFƏGU *f.* گزافه گو boşboğaz, naqqal.

GƏZAFPƏSƏND *f.* گزاف پسند boşboğazlıqdan zövq alan, laqqırtıdan xoşlanan.

GƏZƏND *f.* گزند zərər, ziyan.

- GİDYƏ** *f.* گدیە dilənçi, yolçu.
- GİL** *f.* گل 1) əsasən tikintidə, heykəltəraşlıqda və s. işlədilən torpaq növü; 2) pələncıq.
- GİLAVƏR** *f.* گل آور cənub küləyi, gilavar.
- GİLAYƏ** *f.* گلایه b a x **gilə**.
- GİLƏ¹** *f.* گلە salxımından ayrılmış üzüm dənəsi; gilə üzüm.
- GİLƏ²** *f.* گلە iki dağ ayrıcında yol.
- GİLİSTAN** *f.* گلستان gil karxanası, gil çıxarılan yer; gilluz.
- GİRAN** *f.* گران 1) ağır; 2) dözülməz, çətin; 3) bahalı.
- GİRANBAR** *f.* گرانبار 1) ağır yüklü; 2) *m.* hamilə, ikicanlı.
- GİRANBƏHA** *f.* گرانبها baha, qiymətli.
- GİRANİ** *f.* گرانی 1) bahalıq; 2) *m.* ciddiyyət.
- GİRANMAYƏ** *f.* گرنامیە 1) bahalı, baha qiymətli; 2) görkəmli, məşhur; 3) təcrübəli, sınınmış; 4) nəcib.
- GİRAMİ** *f.* گرامی əziz, istəkli.
- GİRD** *f.* گرد 1) çevrə, daire; 2) dönmə, dolanma.
- GİRDAB** *f.* گرداب 1) burulğan, su burulğanı; 2) *m.* təhlükəli yer, xatalı yer; 3) *m.* əziyyət, çətinlik.
- GİRDGAR** *f.* گردگار b a x **kirdkar**.
- GİRD(İ)BAD** *f.* گردباد «dönən, fırlanan külək» qasırğa, tufan, boran.
- GİREH** *f.* گره b a x **girəh**.
- GİREHGİR** *f.* گرھگیر 1) düyünlü, düyünlənmiş; 2) buruq-buruq, düyün-düyün (*saç haqqında*).
- GİREHGÜŞA** *f.* گره گشا 1) düyün açan; 2) *m.* xilaskar, çətinlikdən qurtaran.
- GİRƏH** *f.* گره düyün, bağ.
- GİRƏM** *f.* گیرم tutaq ki... fərz edək ki...
- GİRƏVİDƏ** *f.* گرویدە 1) inanmış, yəqin etmiş; 2) hüsn-rəbğət bəsləmiş; 3) məftun olmuş; vurulmuş; 4) ilişmiş.
- GİRİBAN** *f.* گربان yaxa.

GİRİBANBƏND *f.* گر بان بند yaxanı bağlamaq üçün bağ.

GİRİBANÇAK *f.* گریبان چاك 1) yaxası cırıq, yırtıq yaxası olan;

2) *m.* məyus.

GİRİFT *f.* گرفت tutma, yaxalama.

GİRİFTAR *f.* گرفتار 1) düçar olmuş, tutulmuş; 2) dustaq, əsir;

3) mübtəla, düçar; 4) *m.* aşıq, vurğun.

GİRİFTƏ *f.* گرفته tutulmuş, yaxalanmış.

GİRİXTƏ *f.* گریخته qaçmış, qaçqın.

GİRİZ *f.* گریز qaçma, qaçış.

GİRİZAN *f.* گریزان 1) qaçan; 2) qaçaraq, qaça-qaça.

GİRİZANGAH *f.* گریزانگاه qaçılacaq yer.

GİRİZƏNDƏ *f.* گریزندە qaçaq, qaçaqçı.

GİROV *f.* گرو 1) borc alarkən müqabilində onun qaytarılacağı vaxta qədər müvəqqəti saxlamaq üçün verilən qiymətli əşya; 2) terrorçuların öz tələblərinə nail olmaq üçün müvəqqəti əsir götürdüləri adam.

GİROVDAR *f.* گرودار girov saxlayan, girovu olan.

GİROVKAN *f.* گروکان 1) girov götürülmüş, girov edilmiş; 2) qul, kölə.

GİRÜ DAR *f.* گرودار 1) hökmranlıq, hakimiyyət; 2) çarpışma, əl-ləşmə; 3) cah-calal, təmtəraq; 4) tərəddüd, qətiyyətsizlik.

GİRİYAN *f.* گریان 1) ağlama; 2) b a x **giryana**.

GİRİYANƏ *f.* گریانه ağlaya-ağlaya, ağlayaraq.

GİRİYƏ *f.* گریه 1) ağlama; 2) göz yaşı.

GİRİYƏBAR *f.* گریه بار göz yaşı yağıdır; ağlayan.

GİRİYƏFƏŞAN *f.* گریه فشان göz yaşı tökən, ağlayan.

GİSU *f.* گیسو b a x **giysu**.

GİTİ *f.* گیتی b a x **giyti**.

GİVƏ *f.* گیوه altı yumşaq parçadan olan ağ yay ayaqqabısı.

GİYA(H) *f.* گیاه || گیا ot, göy ot.

GİYSU *f.* گیسو saç, tük.

GİYSUDAR *f.* گیسودار 1) saçlı; 2) saçı uzun olan; uzunsaçlı.

GİYTİ *f.* گیتی dünya, kainat; gidi.

GOFT *f.* گفت b a x göft.

GOR *f.* گور b a x gur¹.

GORBƏ *f.* گربه b a x gürbə.

GORBƏGOR *f.* گور بگور «gordan gora» gorbagor (*qarğış kimi işlədilir*).

GÖFT *f.* گفت b a x güft.

GÖFTAR *f.* گفتار 1) söz, kəlmə; 2) danışmaq nitqi; 3) mövzu.

GÖFTƏ *f.* گفته söz.

GÖFT(Ü)GU *f.* گفتگو söhbət, danışmaq.

GÖVHƏR *f.* گوهر 1) cavahir, inci, daş-qaş; 2) bir işin əsli, mayası, gövhəri. **Gövhəri-qəltan** گوهر غلطان iridənəli yuvarlaq inci; **gövhəri-laməkan** گوهر لامکان konkret yeri olmayan məkansız inci; **gövhəri-şahvar** گوهر شاهوار çox iridənəli şahənə inci; **gövhəri-yekta** گوهر یکتا tayı olmayan inci.

GÖVHƏRBAR *f.* گوهر بار 1) gövhər yağdıran, cavahir saçan; 2) *m.* çox yaxşı, ürəyəyatan.

GÖVHƏRFƏŞAN *f.* گوهر فشان b a x gövhər fişan.

GÖVHƏRFİŞAN *f.* گوهر فشان b a x gövhər fişan.

GÖVHƏRFÜRÜŞ *f.* گوهر فروش cavahir alverçisi, cavahir alveri edən tacir.

GÖVHƏRƏNGİZ *f.* گوهر انگیز b a x gövhər nisar.

GÖVHƏRİ *f.* گوهری gövhər satan, daş-qaş alveri edən.

GÖVHƏRNİSAR *a.* گوهر və *f.* نثار inci saçan, gözəl danışan (*natiq haqqında*); söz gövhəri səpən, gözəl yazan (*şair haqqında*).

GÖVHƏRPARƏ *f.* گوهر پارə gövhər parçası.

GÖVHƏRPAŞ *f.* گوهر پاش gövhər saçan.

GÖVHƏRRİZ *f.* گوهر ریز gövhər tökən.

GÖVHƏRŞİKƏN *f.* گوهر شکن cavahir sındıran.

GÖVSALƏ *f.* گوساله 1) birillik dana, biryaşar dana; 2) «Tövrat»ə görə: Musa peyğəmbərin dövründə Samirə adlı bir nəfərin qızıldan qayırdığı və bununla bir neçə günün ərzində Musanın tərəfdarlarını yoldan çıxarıb bütprəst etdiyi dana; 3) *m.* sadələvh, sadə (*adam haqqında*).

GUHƏR *f.* گوهر gövhər.

GUN *f.* گون b a x **gunə** (1-ci və 2-ci mənalarda).

GUNA *f.* گونا b a x **gunə**.

GUNAGUN *f.* گونا گون b a x **gunə-gunə**.

GUNƏ *f.* گونە 1) rəng; 2) növ, cür, qayda, tərz; 3) yanaq.

GUNƏ-GUNƏ گونە گونە cürbəcür, növbənöv.

GUR¹ *f.* گور qəbir, gor, məzar.

GUR² *f.* گور çöləşşəyi.

GURXANƏ *f.* گور خانه b a x **guristan**.

GURİSTAN *f.* گورستان qəbiristan.

GURKƏN *f.* گورکن qəbirqazan.

GUSFƏND *f.* گوسفند qoyun.

GUŞ *f.* گوش 1) qulaq; 2) *m.* diqqət; 3) *m.* casus, kəşfiyyatçı.

GUŞƏ *f.* گوشه 1) bucaq; 2) künc; 3) uc, kənar; 4) bir şeyin iti tərəfi; tini; 5) dalda yer; sığınacaq; 6) az, bir az, azacıq; 7) kasıb ev.

Guşei-çəşm گوشه چشم 1) göz bucağı; 2) gözaltı baxma, nəzər salma; 3) *m.* mərhəmət, iltifət; **guşei-izlət** گوشه عزلت tənhalıq yeri; **guşei-nisyan** گوشه نسیان xatirədən çıxma, unudulma.

GUŞƏGİR *f.* گوشه گر b a x **guşənişin**.

GUŞƏNİŞİN *f.* گوشه نشین b a x **haşiyənişin** (2-ci və 3-cü mənalarda).

GUŞHUŞ *f.* گوش هوش diqqət.

GUŞT *f.* گوشت ət.

GUŞVARƏ *f.* گوشواره 1) sırğa; 2) *m.* diqqətlə qulaq asılıb yadda saxlanılan nəsihət, öyüd.

GUŞZƏD *f.* گوشزد «*qulaq vurma*» 1) işarə etmə, kinayə etmə; 2) *m.* yada salma, xatırlatma.

GU(Y)¹ *f.* گو || گوی 1) deyən, söyləyən, oxuyan; 2) *b a x* **guyan**.

GU(Y)² *f.* گو || گوی 1) top, kos; 2) çovkən oyununda istifadə olunan kiçik top; 3) girdə şey.

GUYA *f.* گویا 1) danışan, deyən; 2) deyəsən, ola bilsin; 3) natiq.

GUYAN *f.* گویان *de, söylə, danış.*

GÜDAXTƏ *f.* گداخته ərimiş.

GÜDAZ *f.* گداز 1) əri(dil)mə (*metal və s. haqqında*); 2) yan(dır)ma; 3) cadudan birinə yetirilən bəla, azar; 4) *m.* fəlakət, məhv.

GÜFT *f.* گفت 1) həkimanə söz, hikmətli ifadə; 2) söz.

GÜL *f.* گل çiçək. **Güli-xəndan** گل خندان gülər gül, açılmış çiçək.

GÜLAB *f.* گلاب gül suyu; qaynatma və buxarlandırma yolu ilə qızılgülün xüsusi növündən alınan ətirli maye.

GÜLABDAN *f.* گلابدان *b a x* **güləbpuş**.

GÜLABPUŞ *f.* گلابپوش «*güləb səpən*» *b a x* **güləbzən**.

GÜLABZƏN *f.* گلابزن «*güləb vuran*» güləb tökmək üçün sürəhiyə oxşar qab; güləb qabı.

GÜLBANG *f.* گلبنگ 1) hava ilə oxunan mahnı; 2) bülbülün nəğməsi, bülbül cəh-cəhi.

GÜLBƏDƏN *f.* گل və بدن *b a x* **güləndam**.

GÜLBƏND *f.* گلبند «*gül bağı*» boyunbağı.

GÜLBƏRG *f.* گلبرگ gül yarpağı, qızılgül yarpağı.

GÜLBƏSƏR *f.* گل بسر «*başında gül*» xiyar, yelpənək.

GÜLBƏŞƏKƏR *f.* گل və شکر gül mürəbbəsi.

GÜLBU(Y) *f.* گلجوی || گلبو gül qoxulu; ətirli.

GÜLBÜN *f.* گلبن gül kolu, qızılgül kolu.

GÜLÇİN *f.* گلچین 1) gül dərən, gül yığan; 2) seçilmiş, seçmə; 3) bağban; 4) *m.* kiçik antologiya.

GÜLÇÖHRƏ *f.* گلچهره *b a x* **gülru(x)**.

GÜLDAN *f.* گلدان 1) gül-qabı; 2) dibçək.

GÜLDƏHƏN *f.* گل دهن gülağızlı.

GÜLDƏSTƏ *f.* گل دسته 1) gül dəstəsi, dömət; 2) minarə.

GÜLƏNDAM *f.* گل اندام bədəni gül kimi; gözəl və ətirli bədəni olan.

GÜLFAM *f.* گل فام gül rəngində, qızılgül rəngində, al-qırmızı.

GÜLGƏŞT *f.* گل گشت gül ağacları olan qəzinti yeri, güllü qəzinti sahəsi.

GÜLGÜN *f.* گلگون 1) gül kimi, gülə bənzəyən, çiçəkvarı; 2) qızılgül rəngində olan, al; 3) rəngarəng; 4) Nizaminin «Xosrov və Şirin» poemasında Şirinin al rəngli atının adı.

GÜLGUNCAMƏ *f.* گلگون جامه gül rəngində paltar, güllü libas, güllü don.

GÜLXƏN *f.* گلخن b a x külxan.

GÜLKİŞTƏ *f.* گل کشته gül əkilmiş sahə; güllük.

GÜLQƏND *f.* گل və ا. قند b a x gülşəkər.

GÜLQÖNÇƏ *f.* گل غنچه qızılgül qönçəsi.

GÜLNAR *f.* گل نار 1) nar gülünə bənzər çiçək açan gül; nargülü; 2) *m.* güllü, çiçəkli.

GÜLNARFAM *f.* گلنار فام nargülü rəngində olan; al-qırmızı.

GÜLNARİ *f.* گلناری nargülü rəngində.

GÜLNİHAL *f.* گل نهال 1) gül fidanı; 2) düz bitmiş kiçik qızılgül kolu.

GÜLPƏRƏST *f.* گلپرست gülsevər.

GÜLPƏRVƏR *f.* گلپرور gül bəsləyən, çiçək əkən.

GÜLPİRAHƏN *f.* گل پیراهن 1) köynəyi gül kimi ətirli olan; 2) *m.* köynəyi gülə bulaşmış.

GÜLRƏNG *f.* گلرنگ 1) gül rəngli, qızılgül rəngində; 2) *m.* şərəbın rəngi.

GÜLRİZ *f.* گلریز 1) gül saçan, çiçək yağdıran; 2) musiqidə: bir hava adı; 3) atəşfəşanlıq.

GÜLRUH *f.* گل və ə. روح ruhu gül kimi olan, gül ruhlu.

GÜLRU(X) *f.* گلروخ || گلرو b a x **gülüzar**.

GÜLRÜXSAR *f.* گل رخسار gül yanaqlı, alyanaq.

GÜLŞƏKƏR *f.* گل شکر gül mürəbbəsi, şəkərə salınmış qızılgül ləçəyi.

GÜLŞƏN *f.* گلشن güllük, çiçəklik. **Gülşəni-nasut** گلشن ناسوت dünya; insanlar aləmi.

GÜLŞƏNİSTAN *f.* گلشنستان b a x **gülşənzar**.

GÜLŞƏNSƏRA(Y) *f.* گلشن سرا || گلشن سرا güllükdə kiçik köşk.

GÜLŞƏNZAR *f.* گلشنزار gülşənlik, güllük.

GÜLULƏ *f.* گلوله *asli f.* güllə.

GÜLULƏBARAN *f.* گلوله باران gülləbaran, gülləyə batma, gülləyə basma.

GÜLÜSTAN *f.* گلستان güllük, çiçəklik. **Gülüstani-İrəm** گلستان ارم cənnət bağı.

GÜLÜZAR *f.* گل və ə. عذار gülüzlü, yanaqları çiçək kimi olan.

GÜLZAR *f.* گلزار güllük, çiçəklik.

GÜM *f.* گم itkin, itmə; itki.

GÜMAN *f.* گمان 1) ehtimal, zənn; 2) şübhə.

GÜMAŞTƏ *f.* گماشته 1) nəzarətçi; 2) ayaqçı; 3) vəkil; 4) nöker, qulluqçu.

GÜMGƏŞTƏ *f.* گمگشته itkin düşmüş; itmiş.

GÜMKƏRDƏ *f.* گمکرده itirmiş.

GÜMNAM *f.* گم نام 1) adı batmış, yaddan çıxmış; 2) anonim, adsız, imkansız.

GÜMRAH¹ *f.* گمراه 1) yolu itirmiş, azmış; 2) yolundan çıxmış; azğın.

GÜMRAH² *f.* گمراه bədencə sağlam, qıvraq (*adam*).

GÜMRAHİ *f.* گمراهی azğınlıq.

GÜNAH *f.* گناه b a x **günəh**.

GÜNAHKAR *f.* گناه کار günahı olan; təqsirli, suçlu.

GÜNBƏD, GÜNBƏZ *f.* گنبد || گنبد b a x künbəd, künbəz.

Günbədi (günbəzi)-dəvvar دوار (گنبد) dolanan günbəz; göy, səma; **günbədi (günbəzi)-lacivərd** لاجورد (گنبد) buludsuz göy; mavi səma; **günbədi (günbəzi)-mina** مینا (گنبد) səma, göy.

GÜNCAYIŞ *f.* گنجایش 1) tutum (*araya yerləşən qədər*); 2) *m.* meyl, həvəs.

GÜNƏH *f.* گنه təqsir, suç.

GÜRBƏ *f.* گربه pişik.

GÜRD *f.* گرد igid, pəhləvan, qəhrəman.

GÜRG *f.* گرگ canavar, qurd. **Gurgi-əcəl** گرگ عجل «əcəl qurdu» *m.* Əzrail.

GÜRGMÜŞT *f.* گرگ مشت «canavar pəncəli» *m.* azman, yekə // *m.* qüvvətli, güclü.

GÜRİZ *f.* گریز qaçma, qaçış.

GÜRİZAN *f.* گریزان 1) qaçan; 2) qaça-qaça, qaçaraq.

GÜRİZGAH *f.* گریزگاه 1) daldalanacaq, qaçılacaq yer; 2) *m.* dənışıqda bir mətləbdən başqa yaxın mətləbə keçmə.

GÜRÜH *f.* گروه camaat, izdiham // böyük dəstə.

GÜRÜSNƏ *f.* گرسنه ac.

GÜRÜSNƏÇEŞM *f.* گرشنه چشم acgöz.

GÜRZ *f.* گرز 1) başı dəmir və ya daşdan olan toppuz; iri çəkiç.

GÜSİL *f.* گسیل göndərmə, yollama.

GÜŞAD *f.* گشاد genişlik açıqlıq.

GÜŞADƏ *f.* گشاده açıq, aydın.

GÜŞA(Y) *f.* گشای || گشا açan, açıcı.

GÜŞAYIŞ *f.* گشایش 1) aç(ıl)mış; 2) yüngül, yüngülləşmiş; 3) genişlik, açıqlıq.

GÜVAH *f.* گواه şahid.

GÜVAHİ *f.* گواهی şahidlik.

GÜVAR(A) *f.* گوارا || گوار 1) dadlı, tamlı şey; 2) asan həzm olunan yemək.

GÜZAF *f.* گزاف boş danışıq; laqqırtı.

GÜZAR *f.* گذار 1) keçmə, getmə; 2) qoyma.

GÜZARƏNDƏ *f.* گذارنده keçirən, keçirici.

GÜZARİŞ *f.* گذارش 1) keçid, keç(ir)mə; 2) bəyan, izah, şərh; 3) işin gedişi; əhvalat, qəziyyə; 4) xəbər; 5) nəqlətmə.

GÜZƏR *f.* گذر 1) gəzişmə, seyr; 2) keçid, keçmə; 3) b a x **gü-zərgah, güzərgəh**.

GÜZƏRAN *f.* گذران yaşayış, həyat, dolanışıq.

GÜZƏRGAH, GÜZƏRGƏH *f.* گذرگاه || گذرگه keçiləcək yer, keçilən yol.

GÜZƏŞT *f.* گذشت 1) keçmə, keçid; 2) əksil(t)mə, azal(t)ma, en(dir)mə (*malın qiyməti haqqında*); 3) bağışlama, əfvətmə; 4) keçdi, ötdü, getdi.

GÜZƏŞTƏ *f.* گذشته keçmiş, keçən, qabaqkı, əvvəlki.

GÜZİDƏ *f.* گزیده seçilmiş, bir şeyin ən yaxşı hissəsi.

GÜZİN *f.* گزین 1) seçən, ayıran, bəyənen; 2) bəzənilmiş, bəzəkli.

Ğ

Ğ ə. غ 1) ərəb əlifbasının 19-cu, fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 22-ci hərfi; əbcəd hesabında 1000 rəqəmini ifadə edir; 2) b a x **Q²**.

ĞEYN ə. غین ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında غ hərfinin adı.

H

H¹ *a.* ح ərəb əlifbasının 6-cı, fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 8-ci hərfi; əbcəd hesabında 8 rəqəmini ifadə edir.

H² *a.* ه ərəb əlifbasının 26-cı, fars əlifbasının 31-ci, əski Azərbaycan əlifbasının 32-ci hərfi; əbcəd hesabında 5 rəqəmini ifadə edir.

HA *f.* ها fars və əski Azərbaycan əlifbalarında ه hərfinin adı.
Hayi-həvvəz هوی هاه «ha» (ه) hərfinin «he» (ح) hərfindən fərqləndirilməsi üçün əbcəd qrupuna müvafiq tərzdə obrazlı adı.

HABİT *a.* هابط aşağıya düşən, enən.

HACAT *a.* حاجات «*hacət*» *c.* 1) ehtiyaclar; 2) əşyalar.

HACC *a.* حاج b a x **hacı**.

HACCƏ *a.* هاجه həccə getmiş, hacı qadın // hacıxanım.

HACCÜLHƏRƏMEYN *a.* حاج الحرمين Məkkə və Mədinəni ziyarət etmiş hacı.

HACƏ(T) *a.* حاجت || هاجه 1) ehtiyac; 2) əşya.

HACƏTGAH, HACƏTGƏH *a.* حاجت və *f.* گاه || گه ehtiyac yeri, lazım olan yer; 2) b a x **hacətxanə**.

HACƏTXANƏ *a.* حاجت və *f.* خانه ayaqyolu.

HACƏTMƏND *a.* حاجت və *f.* مند 1) möhtac, ehtiyacı olan; 2) kasıb, yoxsul.

HACI *a.* حاجی || حاج Məkkəni ziyarət etmiş adama verilən ad.

HACİB¹ *a.* حاجب 1) qapıçı; 2) orta əsrlərdə Şərq hökmdarlarının vəziri.

HACİB² *a.* حاجب örtük, pərdə, şirma.

HACİB³ *a.* حاجب şeirdə iki qafiyə arasında rədif; daxili rədif.

HACİB⁴ *a.* حاجب qaş.

HACİBEYN *a.* حاجبين qaşlar (iki qaş).

HACİZ *a.* حاجز 1) ayıran, edən; 2) bəzi bədən üzvlərini birbirindən ayıran pərdə.

HADD ə. حد 1) ucu şiş; 2) iti, kəskin, kəsici; 3) m. sərt, çox təsirli.

HADDƏ ə. حاده 1) metaldan məfil düzəltmək üçün alət; 2) m. əsaslı surətdə yoxlama.

HADİ ə. هادی 1) doğru yol göstərən, düz yola çağıran; 2) bələdçi, ləpirçi.

HADİ ƏŞƏR ə. حادی عشر on birinci.

HADİM ə. هادم yıxan, dağıdan, viran edən.

HADİS ə. حادث 1) sonradan üzə çıxan, peyda olan; 2) baş verən, üz verən.

HADİSƏ ə. حادثه əhvalat, macərə, vəqiə.

HAFİZ ə. حافظ 1) saxlayan, qoruyan; 2) Quranı əzbər bilən adam.

Hafizi-kəlam حافظ كلام b a x **hafizkəlam**.

HAFİZƏ ə. حافظه yadda saxlama qabiliyyəti; yaddaş.

HAFİZKƏLAM ə. حافظ كلام Quranı əzbər bilən adam.

HAİB ə. هائب b a x **hayib**.

HAİC ə. هائج b a x **hayic**.

HAİL¹ ə. هائل b a x **hayil**.

HAİL² ə. حائل b a x **hayil**.

HAİLƏ ə. هائلة b a x **hayilə**.

HAİR ə. حائر b a x **hayir**.

HAİT ə. حائط b a x **hayit**.

HAİZ ə. حائز b a x **hayiz**.

HAKƏZA ə. هكذا 1) beləcə, bu surətlə; 2) bunun kimi.

HAKİ ə. حاكى hekayə edən, nağıl edən, bəhs edən, danışan.

HAKİM ə. حاكم 1) məhkəmə sədri; 2) yarışı idarə edən; 3) hökm edən, hökm verən; 4) qubernator, vali. **Hakimi-mütləq** حاكم مطلق ölkəni təkbəşinə idarə edən; diktator; **hakimi-şər'** حاكم شرع dini qayda-qanunlara əsasən mühakimə edən; qazı.

HAKİMANƏ ə. حاكم və f. انه hakimə yaraşan surətdə; qəti.

HAKİMİYYƏT ə. حاكميت hökumət, hakimlik.

HAL *a.* حال 1) vəziyyət; 2) indiki, hazırda olan; 3) dərvişlərə aid keyfiyyət.

HALA *a.* حالا b a x **halən**.

HALAL *a.* حلال b a x **həlal**.

HALALZADƏ *a.* حلال və *f.* زاده b a x **həlalzadə**.

HALAT *a.* حالات «*halət*» hallar, vəziyyətlər; əhvallar.

HALƏ *a.* هاله Ayın ətrafında bəzən görünən işıqlı dairə.

HALƏN *a.* حالاً 1) indi; 2) hələ, hələ də; 3) hələlik, vaxt varkən.

HALƏT *a.* حالت hal, vəziyyət, əhval, keyfiyyət. **Haləti-təhsil** تحصیل حالت təhsil(in) vəziyyəti.

HALİ *a.* حالى 1) hal; 2) xəbərdar, agah.

HALİK *a.* هالك 1) həlak olan, məhv olan; 2) puç, boş.

HALİYA *a.* حاليا indi, indiki halda, indi ki...

HALONKİ *a.* حال və *f.* انکه halbuki, bir halda ki...

HAMƏ *a.* هامة başın tərəsi.

HAMİ *a.* حامى himayə edən, himayədar.

HAMİD *a.* حامد şükr edən.

HAMİL *a.* حامل 1) minmiş; 2) yüklü, yüklənmiş; 3) üzərində olan; 4) daşıyan, götürən; 5) sahib, yiyə.

HAMİLƏ *a.* حامله ikicanlı, ayağıdır (*qadın haqqında*).

HAMİLƏN *a.* حاملأ yüklü olduğu halda, yüklü olaraq; daşıyaraq.

HAMİŞ *a.* هامش 1) yazılı şeyin haşiyəsi; dərkənar; 2) imzadan sonra məktuba edilən əlavə.

HAMİZ *a.* حامض 1) turş; 2) turşu.

HAMİZİYYƏT *a.* حامضيت turşluq.

HAMMAL *a.* حمال b a x **həmmal**.

HAMMƏ *a.* هامة zərərverici, ziyanverici; parazit.

HAMPA *f.* همپا b a x **həmpa(y)**.

HAMUN *f.* هامون səhra, çöl, biyaban.

HARAM *a.* حرام b a x **həram**.

HARAMXOR *a.* حرام və *f.* خور b a x **həramxor**.

HARAMİ *a.* حرامی b a x **hərami**.

HARAMZADƏ *a.* حرام və *f.* زاده b a x **həramzadə**.

HARİB *a.* هارب qaçan, fərarilik edən.

HARİQ *a.* حارق yandıran.

HARİQƏ *a.* حارقة atəş, od.

HARİS¹ *a.* حارس qoruyan, qoruyucu; keşikçi, qarovulçu, qapıçı.

HARİS² *a.* حارث əkinçi, rəncbər.

HARR *a.* حار 1) isti, qızgın; 2) yandırıcı, hərarət verən; 3) *m.* cəhd edən; 4) *m.* qeyrətli.

HARUT *a.* هاروت 1) dünyəvi bir qadına bəslədikləri sevgiyə görə cənnətdən qovulmuş iki mələkdən birinin adı (b a x **Marut**); 2) *m.* sehrkar.

HASAR *a.* حصار b a x **həsar**.

HASİB *a.* حاسب hesabdar, mühasib.

HASİD *a.* حاسد həsəd aparan; paxıl.

HASİL *a.* حاصل 1) vücuda gələn, araya çıxan; 2) bitən, göyərən; 3) yetişən, çatan; 4) səmərə, xeyir. **Hasili-kəlam** حاصل کلام sözün qıyası, bir sözlə.

HASİLAT *a.* حاصلات «*hasil*» *c.* hasil olunan şey(lər); *t.* məhsul.

HASİR *a.* حاسر həsrət çəkən.

HASİRÜRRƏS *a.* حاسر الرأس başıaçıq.

HASS *a.* حاس hiss edən, duyan.

HASSƏ *a.* حاسه 1) hiss, duyğu; 2) beş duyğu orqanından hər biri.

HASSİYYAT *a.* حاسيات duyma xassəsi, duyuculuq.

HAŞA *a.* حاشا bizdən uzaq olsun! Allah göstərməsin!

HAŞA VƏ KƏLLA *a.* حاشا و كلا heç bir vaxt, ola bilməz; qətiyyətlə, əsla.

HAŞALİLLAH *a.* حاشا لله b a x **haşəllah**.

HAŞƏLLAH *a.* حاش لله Allah eləməsin! Allah uzaq eləsin!

HAŞİMİ *a.* هاشمى haşimilər nəslindən olan (*Məhəmməd peyğəmbər nəzərdə tutulur*).

HAŞİYƏ *a.* حاشيه 1) kitab və ya vərəqənin qıraqlarındakı yazı; 2) parçanın və s. qıraqlarına tikilən başqa parça zolağı; köbə; 3) *m.* əsas məsələ ilə az əlaqəsi olan danışıq və ya yazı.

HAŞİYƏNİŞİN *a.* حاشيه və *f.* نشين 1) kənardə oturan, kənar-bucaqdakı; 2) evdə qapanıb qalan, başqa yerə getməyən; 3) dünyadan əl çəkib ibadətlə məşğul olan.

HATƏM *a.* حاتم 1) qət edən, əmr edən; qanun verən; 2) ərəb əsə-tirində: çox səxavətli bir adamın adı; 3) *m.* comərd, əliaçıq, səxavətli.

HATİF *a.* هاتف 1) qışqıran, bağırان, səslənən; 2) qeybdən gələn səs; 3) vicdanın səsi, dərünü səs.

HAVA¹ *a.* هوا b a x həva¹

HAVA² *a.* هوا b a x həva²

HAVAXAH *a.* هوا və *f.* خواه b a x həvaxah.

HAVƏN *a.* حاون həvəng, həvəngdəstə.

HAVİ *a.* حاوى əhatə edən, ehtiva edən, içinə alan.

HAVİYƏ¹ *a.* حاويه qalayçıların odda qızdırıb ucu ilə qalay götür-dükləri alət.

HAVİYƏ² *a.* هاويه cəhənnəm.

HAYİB *a.* هايب qorxan, qorxaq.

HAYİC *a.* هايج 1) həyəcanlandıran; 2) qızğın, coşqun.

HAYİ-HÜTTİ *a.* حاي حطى «he» (ح) hərfini «ha» (ه) hərfindən fərqləndirilməsi üçün əbcəd qrupuna müvafiq tərzdə obrazlı adı.

HAYİL¹ *a.* حایل 1) dəyişmiş, dəyişilməmiş; 2) manəə; 3) çəpər, hasar; 4) *m.* əngəl, manəə.

HAYİL² *a.* هاييل 1) qorxunc, qorxulu; 2) nəhəng, azman, çox iri; 3) hündür, yüksək.

HAYİLƏ *a.* هاييله faciə.

HAYİR *a.* حاير heyran olan, çaşib-qalan.

HAYİT ə. حایط divar, hasar.

HAYİZ ə. حایز malik olan; sahib, yiyə // əhatə edən.

HAZA ə. هذا bu (kişi cinsi).

HAZA KÜFR(ÜN) ə. هذا کفر bu kafirlikdir, bu küfrdür.

HAZİHİ ə. هذه bu (qadın cinsi).

HAZİQ ə. حاذق mahir, məharətli.

HAZİQANƏ ə. حاذق və f. انه məharətlə.

HAZİM¹ ə. حازم doğru fikirləşən, düz niyyət edən.

HAZİM² ə. هاضم həzm etdirən, həzmə verən.

HAZİMƏ ə. هاضمه mədənin yeyilən şeyləri həzmetmə qabiliyyəti.

HAZİR(Ə) ə. حاضر || حاضر hazır, hazır olan; hüsurda olan, iştirak edən.

HAZİRİN ə. حاضرين b a x **hazirun**.

HAZİRUN ə. حاضرون «hazir» c. hazır olanlar, iştirak edənlər.

HE f. حə fars və əski Azərbaycan əlifbalarında ح hərfinin adı.

HECA' ə. هجاء sözün birdəfəyə tələffüz olunan səsi və ya səs birləşməsi hissəsi.

HEKAYƏ ə. حکایه b a x **hekayət** (2-ci mənada).

HEKAYƏNƏVİS ə. حکایه və f. نویس b a x **hekayətnəvis**.

HEKAYƏT ə. حکایت 1) əhvalat, qəziyyə, sərgüzəşt; 2) kiçik həcmli ədəbi-bədii nəsr əsəri.

HEKAYƏTNƏVİS ə. حکایت və f. نویس hekayə yazan, hekayəçi.

HESAB ə. حساب 1) say, miqdar; 2) riyaziyyat elmlərindən biri; 3) haqq-hesab, hesabat; 4) borc, verəcək.

HESABAT ə. حسابات «hesab» c. 1) haqq-hesablar; 2) t. haqq-hesab vermə.

HESABİ ə. حسابی 1) hesab qaydalarına uyğun; 2) haqq-hesabını bilən; 3) düz iş görəni; haqlı; 4) öz qaydasında, yerli-yerində; doğru, düzgün.

HEYBƏT *a.* هيبت 1) qorxu, dəhşət; 2) hörmət, izzət; 3) ləyaqət, etibar, nüfuz.

HEYBƏTAMİZ *a.* هيبت *və f.* آميز heybətli, dəhşətli, qorxunc.

HEYCA' *a.* هيجا ء dava, müharibə, vuruşma.

HEYDƏR *a.* حيدر 1) aslan, şir; 2) *m.* igid, cəsur.

HEYDƏRANƏ *a.* حيدر *və f.* انه igidcəsinə, cəsurcasına.

HƏRDƏRİYYƏ *a.* حيدريه dərvişlərin geydikləri qısa paltar.

HEY'ƏT *a.* هيات 1) şəkil, surət, görünüş; 2) duruş, vəziyyət; 3) hal, görünüş; 4) komissiya, təşkilat; 5) astronomiya.

HEY'ƏTŞÜNAS *a.* هيات *və f.* شناس astronom.

HEYF *a.* حيف 1) təəssüf, əfsus; 2) heyif.

HEYFA *a.* حيفا təəssüf ki, heyif ki.

HEYHAT *a.* هيهات təəssüf, əfsus, heyif.

HEYKƏL *a.* هيكل 1) böyük bina, uca məbəd; bütxana; 2) canlıların bərk materialdan qayrılmış abidəsi; 3) boyuna salınan dua; 4) maket.

HEYKƏLTƏRAŞ *a.* هيكل *və f.* تراش heykəlqayıran sənətkar.

HEYKƏLTƏRAŞI *a.* هيكل *və f.* تراشي heykəlqayırma sənəti; heykəltəraşlıq.

HEYRAN *a.* حيران çaşıb qalmış, çaşmış.

HEYRƏT *a.* حيرت donub qalma, təəccüb.

HEYRƏTAMİZ *a.* حيرت *və f.* آميز heyrətləndirici, heyrətləndirən.

HEYRƏTBƏXS *a.* حيرت *və f.* بخش b a x **hey-rətəngiz.**

HEYRƏTƏFZA *a.* حيرت *və f.* افزا hey-rət artıran, daha da təəccübləndirən.

HEYRƏTƏNGİZ *a.* حيرت *və f.* انگيز hey-rətə salan, təəccübləndirən, təəccüblü.

HEYRƏTRƏS *a.* حيرت *və f.* رس hey-rətə salan, çaşdıran.

HEYRƏTZƏDƏ *a.* حيرت *və f.* زده hey-rətlənmiş, mat qalmış.

HEYSİYYƏT *a.* حيسيت 1) ləyaqət, nüfuz; 2) mənlik.

HEYTAN *a.* حيطان «hait» *c.* divarlar, hasarlar.

HEYVAN¹ ə. حيوان 1) faunaya məxsus canlı məxluq; 2) m. qaba, kobud. **Heyvani-qeyri-natiq** حيوان غير ناطق «*danışa bilməyən canlı*» heyvan.

HEYVAN² ə. حيوان dirilik, həyat.

HEYVANİ ə. حيوانی heyvana mənsub, heyvandan olan.

HEYVANİYYƏT ə. حيوانیت 1) heyvanlıq; 2) m. qabalıq, kobudluq.

HEYV ə. حی diri, canlı. **Heyyi-baqi** حی باقی əbədi, diri; **heyyi-layənum** حی لاينوم həmişə oyaq; yatmayan; **heyyi-layəmut** حی لايموت həmişəyaşar; ölməz.

HEYZ ə. حيض aybaşı (*qadınlarda*).

HEYZƏ ə. هيصه 1) ishal (*xəstəlik*); 2) vəba (*xəstəlik*); 3) xəstəliyin qayıtməsi.

HƏBA' ə. هبا 1) narın toz; 2) m. bihudə, əbəs.

HƏBAB ə. حباب b a x **hübab**.

HƏBB ə. حب həb (*dərman*). **Həbbi-səlam** حب سلام b a x **həb-büssəlatin**.

HƏBBƏ ə. حبه 1) dən; ləpə (*qoz, findıq və s. ləpəsi*); 2) dənli bitki(lər); 3) dirhəmin 1/40 hissəsi.

HƏBBƏZA ə. حبذا əhsən! afərin! nə yaxşı!

HƏBBÜSƏLATİN ə. حب السلاطين «*sultanların həbi*» kinəotu.

HƏBƏŞ(İ) ə. حبشي || حبشى 1) Həbəşistanın əsas yerli əhalisindən olan; efiofiyalı; 2) m. qara, qaradərili (*adam haqqında*).

HƏBİB ə. حبيب sevgili; sevimli.

HƏBİBA ə. حبيبا ey sevgili! ay sevgilim!

HƏBİBÜLLAH ə. حبيب الله 1) Allahın sevimlisi, Tanrının sevimlisi (*İbrahim və Məhəmməd peyğəmbərlərə verilən ad*).

HƏBL ə. حبل ip, kəndir.

HƏBLÜLMƏTİN ə. حبل المتين 1) möhkəm, davamlı ip; 2) m. səmimi dostluq.

HƏBS ə. حبس dustaq etmə; tutma.

HƏBSXANƏ ə. حبس və f. خانه qazamat, həbsxana, məhbəs.

HƏBT ə. حبط mübahisədə sükut etmə.

HƏCAMƏT ə. حجامت 1) qanalma əməliyyatı; 2) həmin əməliyyatı icra etmək üçün alət.

HƏCC ə. حج Məkkədə Kəbəni ziyarət etmə. **Həcci-əkbər** حج اکبر «ən böyük həcc» Kəbəni qurban bayramında ziyarət etmə.

HƏCCAM ə. حجام qanalma, dəllək, cərrah.

HƏCƏR ə. حجر daş. **Həcəri-əsvəd** حجر اسود b a x **həcərüləsvəd**; **həcəri-mübarək** حجر مبارک b a x **həcərüləsvəd**; **həcəri-yəməni** حجر يمني qırmızı və narıncı rəngli qiymətli daş, əqiq.

HƏCƏRÜLƏSVƏD ə. حجر الأسود «qara daş» Kəbədəki müqəddəs daş.

HƏCİF ə. حفيف qarın quruldaması; qurultu.

HƏCİN ə. هجين qarışıq cins; hibrid, mələz; 2) çox iti yeriyən dəvə; 3) birhürgüclü dəvə.

HƏCLƏ ə. حمله b a x **həcləgah**.

HƏCLƏGAH ə. حمله və f. گاه zifaf otağı, gərdək.

HƏCM ə. حجم tutum, böyüklük.

HƏCMƏN ə. حمماً həcmə, tutumca.

HƏCR¹ ə. حجر günorta istisi, bürkü.

HƏCR² ə. حجر 1) yasaq, qadağan; 2) qəyyumluq; 3) vətəndaşlıq hüquqlarından məhrum etmə (olma).

HƏCV ə. هجو satira.

HƏCVİ ə. هجوى satirik.

HƏCVİYYƏ ə. هجويه satirik şeir.

HƏCZ ə. حجز 1) tutub saxlama; tutma; 2) müsadirə.

HƏDAİQ ə. حدائق «hədiqə» c. b a x **hədayiq**.

HƏDASƏT ə. حادثات yenilik, təzəlik. **Hədasəti-sinn** سن حادثات yaşca kiçiklik.

HƏDAYA ə. هدايا «hədiyyə» c. hədiyyələr.

HƏDAYİQ *a.* حادائق bağçalar.

HƏDD *a.* حد 1) sərhəd, hüdud; 2) *m.* son, nəhayət. **Həddi-bülug** حد بلوغ yetkinlik yaşı, yeniyetməlik.

HƏDDAD *a.* حداد dəmirçi.

HƏDƏ *a.* هدە qorxu, təhdid.

HƏDƏB(Ə) *a.* حدبە || حدب yumru.

HƏDƏBİYYƏT *a.* حدبیت yumruluq.

HƏDƏF *a.* هدف nişanə, nişangah; məqsəd.

HƏDƏQƏ *a.* حدقه göz bəbəyi.

HƏDƏQİ *a.* حدقی göz bəbəyinə aid olan.

HƏDƏR *a.* هدر 1) faydasız, mənasız; 2) boş yerə, naھاq.

HƏDƏS *a.* حدث 1) yeni üz çıxan, özünü yeni göstərən; 2) yəni-dən dəstəmaz və qüsl tələb edən hal, hadisə və s.

HƏDİD *a.* حديد 1) dəmir; 2) *m.* şiddətli, kəskin; 3) *m.* hərarətli, isti; 4) *m.* acıqlı, hirsli.

HƏDİDİ *a.* حديدی dəmirdən olan, dəmirə aid.

HƏDİQƏ *a.* حدقه bağ, bağça // meyvə bağı, meyvəlik.

HƏDİS *a.* حديث 1) məzmunu Məhəmməd peyğəmbərin işlərindən və yaxud sözlərindən alınan rəvayət; 2) yeni, təzə; 3) sonradan zühur etmiş, vücuda gəlmiş; 4) rəvayət, hadisə. **Hədisi-qüdsi** حديث قدسی müqəddəs hədis.

HƏDİSƏN *a.* حديثاً hədisdə deyildiyi kimi, hədisdəki kimi.

HƏDİYYƏ *a.* هديه bəxşiş, sovqat.

HƏDYAN *a.* هديان b a x **həzəyan**.

HƏFƏZƏ *a.* حفظه «hafiz» *c.* 1) hafizlər; 2) *t.* qoruyan, saxlayan; 3) *t.* bir şeyi əzbər bilən // Quranı əzbər bilən.

HƏFİD *a.* حفيد nəvə (oğlan).

HƏFİDƏ *a.* حفيدة nəvə (qız).

HƏFİRƏ *a.* حفيره qazılmış yer; çuxur.

HƏFİZ *a.* حفيز saxlayan, qoruyan.

HƏFİZALLAH *ə.* حفظ الله Allah saxlasın! Tanrı qorusun!

HƏFR *ə.* حفر qazıma, qazıntı.

HƏFRƏ *ə.* حفره çuxur, çala.

HƏFRİYYAT *ə.* حفريات «*həfr*» *c.* arxeoloji qazıntılar, qazıntı işləri.

HƏFT *f.* هفت yeddi.

HƏFTABA *f.* هفت *və* *ə.* ابا «*yeddi aba*» *b a x* həftasiman.

HƏFTAD *f.* هفتاد yetmiş.

HƏFTASİMAN *f.* هفت آسمان *b a x* həftpədən.

HƏFTƏ *ə.* هفته yeddi günlük vaxt ölçüsü.

HƏFTƏXTƏR *f.* هفت اختر Ütarid (Merkuri), Zöhrə (Venera), Mərrix (Mars), Müştəri (Yupiter), Zühəl (Saturn), Ay və Günəşdən ibarət yeddi səma cismi.

HƏFTİQLİM *f.* هفت *və* *ə.* اقليم qədim coğrafiya alimlərinə görə, yeddi iqlim zonasından ibarət Yer kürəsi.

HƏFTKİŞVƏR *f.* هفت کشور qədim coğrafiya alimlərinə görə, yeddi ölkədən ibarət Yer kürəsi.

HƏFTPƏDƏR *f.* هفت پدر «*yeddi at*» *b a x* həfttaq.

HƏFTTAQ *f.* هفت *və* *ə.* طاق «*yeddi tağ*» qədim coğrafiya alimlərinə görə, yeddi göydən ibarət kainat.

HƏFVƏH *ə.* هفوه səhv, yanlışlıq.

HƏKƏM *ə.* حكم 1) münsif, arbitr; 2) münsiflər məhkəməsi.

HƏKİM *ə.* حكيم 1) mütəfəkkir, filosof // hikmət və fəlsəfə mütəxəssisi; 2) bütün elm və fənləri bilən adam; əllamə; 3) təbib, doktor.

HƏKİMANƏ *ə.* حكيم *və* *f.* انه həkimə layiq surətdə, mütəfəkkir-cəsinə.

HƏKK *ə.* حك metal, daş və s. üzərində polad qələmlə yazı, şəkil, naxış və s. oyma, qazıma.

HƏKKAK *ə.* حكاك həkk edən sənətkar, oymaçı.

HƏQAIQ *ə.* حقائق «*həqiqət*» *c.* *b a x* həqayiq.

HƏQARƏT *ə. حقارت* 1) hörmətsizlik, saymamazlıq; 2) həqir sayma, həqirlik.

HƏQAYİQ *ə. حقایق* həqiqətlər.

HƏQBİN *ə. حق və f. بين* doğru, düz adam.

HƏQ'Ə *ə. هقعه* Sacayağı (*bürç adı*).

HƏQGU *ə. حق və f. گو* haqq danışan, doğru söyləyən.

HƏQİQ *ə. حقیق* haqlı.

HƏQİQƏT *ə. حقیقت* doğru, həqiqətən olmuş iş, hadisə.

HƏQİQƏTBİN *ə. حقیقت və f. بين* həqiqət tərəfdarı, doğruluğu sevən.

HƏQİQƏTƏN *ə. حقیقتاً* doğrudan, doğrudan da.

HƏQİQƏTGÜSTƏR *ə. حقیقت və f. گستر* həqiqət tərəfdarı.

HƏQİQƏTPƏRƏST *ə. حقیقت və f. پرست* b a x **həqiqətpərvər**.

HƏQİQƏTPƏRVƏR *ə. حقیقت və f. پرور* həqiqət tərəfdarı, doğruluq sevən.

HƏQİQİ(YYƏ) *ə. حقیقی|حقیقیه* doğru, düzgün, gerçək.

HƏQİR *ə. فقير* 1) qədr-qiyməti olmayan; alçaq tutulan, hörmətsiz; 2) az, kiçik, görkəmsiz.

HƏQİRANƏ *ə. فقير və f. انه* həqircəsinə, alçaqcasına.

HƏQQ¹ *ə. حق* 1) Allah, Tanrı; 2) haqq.

HƏQQ² *ə. حق* doğru, düz, gerçək.

HƏQQA *ə. حقاً* 1) Vallah! Allah haqqı! 2) doğrusu.

HƏQQANİ *ə. حقانی* 1) Allah adamı; 2) həqiqət tərəfdarı; doğruçu.

HƏQQANİYYƏT *ə. حقانیت* ədalət, insaf.

HƏQQİYYƏT *ə. حقیقیت* həqiqilik, doğruluq.

HƏQQÜ HƏLAL *ə. حق و حلال* öz yerində; münasib, layiq.

HƏQQÜL'ƏMƏL *ə. حق العمل* zəhmət haqqı, mزد.

HƏQQÜLFÜQƏRA' *ə. حق الفقراء* fağırın haqqı, kasıbların payı.

HƏQQÜLQƏDƏM *ə. حق القدم* həkimin xəstə üstünə gedərkən aldığı pul.

HƏQQÜLYƏQİN *a.* اليقين *حق* yəqinlik dərəcəsinə çatmış həqiqət, inkaredilməz həqiqət.

HƏQQÜNNAS *a.* حق الناس *özgə malı.*

HƏQNAŞÜNAS *a.* حق *və f.* ناشناس haqq-say itirən, başqasının zəhmətini yerə vuran.

HƏQPƏRƏST *a.* حق *və f.* پرست 1) düz adam, düzlük tərəfdarı; 2) haqqa sitayiş edən; 3) allahpərəst.

HƏQSİFAT *a.* حق صفات *təmiz xasiyyətli.*

HƏQŞÜNAS *a.* حق *və f.* شناس 1) haqq-say itirməyən, özgənin zəhmətinə qiymət verən; 2) minnətdar.

HƏLAHİL *a.* هلاهل *çox təsirli, öldürücü zəhər.*

HƏLAK *a.* هلاك 1) ölüm, ölmə; 2) yox olma, məhv olma.

HƏLAL *a.* حلال 1) icazə verilmiş; 2) şəriətə görə, yeyilməsinə icazə verilən, haram olmayan; 3) qanuni; 4) mükəmməl, tam.

HƏLALZADƏ *a.* حلال *və f.* زاده 1) qanuni izdivacdan doğulan uşaq; 2) *m.* yaxşı, düz adam.

HƏLAVƏT *a.* حلاوت 1) şirinlik; 2) dad, ləzzət.

HƏLAVƏTBƏXŞ *a.* حلاوت *və f.* بخش dadlandırın, ləzzət verən.

HƏLAVƏTYAB *a.* حلاوت *və f.* ياب dad alan, ləzzət çəkən.

HƏLƏZUN *a.* حلزون 1) ilbiz; 2) ilbiz qalığı şəklində olan.

HƏLƏZUNİ *a.* حلزونی ilbizvarı, ilbiz kimi olan.

HƏLF *a.* حلف *and.*

HƏLHƏLƏ *a.* هلهله 1) şadlıq, şənlik səsləri; 2) rişxənd, hoydu-hoydu.

HƏLİL *a.* حليل kişi, ər.

HƏLİLƏ¹ *a.* حليله *arvad, zövcə.*

HƏLİLƏ² *a.* هليله *toxumları təbabətdə işlədilən bir bitki.*

HƏLİM(Ə) *a.* حليم||حليم 1) yumşaq xasiyyətli; mülayim; 2) sakit, dinc, əmin; 3) dözümlü.

HƏLQ *a.* حلق *boğaz.*

HƏLQƏ *a.* حلقه 1) halqa; 2) qıvrım.

HƏLQƏBƏGÜŞ *a.* حلقه *və f.* بگوش qulağı halqalı (*qul haqqında*).

HƏLQƏVİ *a.* حلقوی halqavarı, halqa şəklində olan.

HƏLQİ *a.* حلقى boğaza aid olan.

HƏLL¹ *a.* حل çətin bir məsələdən nəticə çıxarma, yerinə yetirmə, cavab tapma.

HƏLL² *a.* حل bir şeyi maye maddə içərisində əritmə.

HƏLLACİ *a.* حلاجی 1) pambıq atma sənəti; 2) duru şeyləri ölçmək üçün qab, ölçü.

HƏLLAL *a.* حلال həll edən. **Həllali-müskilat** حلال مشکلات
b a x **həllalülmüskilat**.

HƏLLALÜLMÜŞKİLAT *a.* حلال المشكلات çətinlikləri aradan qaldıran, müskül işləri həll edən.

HƏLLİ *a.* حلی həll etməklə əlaqədar olan.

HƏLLÜLMÜŞKİLAT *a.* حل المشكلات çətinlikləri aradan qaldırma, müskül işləri həll etmə.

HƏLMƏ *a.* حلمه əmcək.

HƏLVA' *a.* حلوا *ə.* şirniyyat; halva.

HƏLVA'XANƏ *a.* حلوا *və f.* خانه halva bişirilib satılan dükan.

HƏLVİYYAT *a.* حلويات şirin şey(lər), şirniyyat.

HƏM *f.* هم da, də (*qoşma*).

HƏMAHƏNG *f.* هم آهنگ 1) bir səsli, bir qayda üzrə, bir tərzdə; 2) birgə, bir ağızdan.

HƏMAĞAZ *f.* هم آغاز birgə başlanan, birdən başlanan.

HƏMAĞUŞ *f.* هم اغوش bir-birini qucaqlama; qucaqlaşma.

HƏMAİL *a.* حمائل b a x **həmail**.

HƏMAQƏT *a.* حماقت axmaqlıq, səfehlik.

HƏMAL *a.* همال 1) şerik, ortağ; 2) oxşar, bənzər.

HƏMAM(Ə) *a.* حمام || حمامه göyөрçin.

HƏMAN *f.* همان 1) o saat, dərhal; 2) bir az əvvəl; 3) aramsız, daima.

- HƏMANA** *f.* هانا 1) mütləq, sözsüz; 2) sanki.
- HƏMANDƏM** *f.* هماندم b a x **həməngah**.
- HƏMANGAH** *f.* همانگاه o saat, əlüstü, dərhal.
- HƏMASƏT** *a.* حماسه cəsarət, igidlik, şücaət.
- HƏMAVAZ** *f.* هم آواز 1) bir səslə, bir ağızdan; 2) səs-səsə verən; səsləşən; 3) yekdil.
- HƏMAİL** *a.* حمایل boyunbağı.
- HƏMBAB** *f.* هم باب bir-birinə uyğun gələn; həmtay.
- HƏMBƏSTƏR** *f.* هم بستر «eyni yataqlı» b a x **həmfıraş**.
- HƏMBƏZM** *f.* هم بزم məclis yoldaşı, kef yoldaşı.
- HƏMCƏLİS** *f.* هم və *a.* جلس b a x **həmnışin**.
- HƏMCİNS** *f.* هم və *a.* جنس 1) bir cinsdən olan; 2) bir tayfaya mənsub olan.
- HƏMCİVAR** *f.* هم və *a.* جوار qonşu.
- HƏMÇU** *f.* همچو kimi, oxşar, tək(in).
- HƏMD** *a.* حمد 1) dua // mədh; 2) şükür, təşəkkür.
- HƏMDƏM** *f.* همدم 1) həyat yoldaşı, arvad və ya ər; 2) ürək yoldaşı, yaxın dost. **Həmdəmi-raz** راز همدم sirdaş.
- HƏMDƏRD** *f.* همدرد bir dərddli, dərdə şərik.
- HƏMDƏRS** *f.* هم və *a.* درس eyni dərsi oxuyan, bir məktəbdə və ya sinifdə oxuyan.
- HƏMDƏST** *f.* هم دست «bir əlli» birgə çalışan // yoldaş // köməkçi.
- HƏMDİGƏR** *f.* همدیگر bir-biri.
- HƏMDİL** *f.* همدل ürəkləri, arzu və məqsədləri bir olan.
- HƏMDİN** *f.* هم və *a.* دين eyni dinə mənsub olan; dindəş.
- HƏMDUNƏ** *f.* همدونه meymun.
- HƏMDUŞ** *f.* همدوش çiyin-çiyinə, yan-yana.
- HƏMƏ** *f.* همه hamı, bütün.
- HƏMƏC** *a.* همج 1) ağcaqanad; 2) *m.* avara, işsiz-gücsüz.
- HƏMƏFKAR** *f.* هم və *a.* افکار fikirləri bir olan, bir fikirli, həmfikir.

HƏMƏQİDƏ *f.* هم və *a.* عقیده bir əqidədə olan; məsləkdaş.

HƏMƏL *a.* حمل 1) quzu; 2) astronomiyada: Quzu bürcü.

HƏMƏLƏ *a.* حملة «hamil» *c.* 1) yüklülər, yüklənmişlər; 2) sahiblər, yiyələr. **Həmələi-Qur`an** حملة قرآن Quranı əzbər bilənlər.

HƏMƏSR *f.* هم və *a.* عصر bir əsrdə olan; müasir, çağdaş.

HƏMFİKİR *f.* هم və *a.* فکر bir fikirdə, bir rəydə olan.

HƏMFİRAŞ *f.* هم və *a.* فراش ər-arvad.

HƏMHAL *f.* هم və *a.* حال halları bir olan, vəziyyətləri eyni olan.

HƏMHƏMƏ *f.* هممه 1) səs, səs-küy; 2) ağlama.

HƏMHÜDUD *f.* هم və *a.* حدود «eyni hüdudlu» qonşu.

HƏMHÜQÜQ *f.* هم və *a.* حقوق eynihüquqlu, bərabərhüquqlu.

HƏMXAB(Ə) *f.* همخوابه || همخواب «birgə yatıb-duran» ər və ya arvad.

HƏMXANƏ *f.* همخانه 1) bir evdə yaşayan ailələrdən və ya adamlardan hər biri; 2) qonşu; 3) kirayənişin.

HƏMXASİYYƏT *f.* هم və *a.* خاصیت b a x həmxu(y).

HƏMXU(Y) *f.* هم və *a.* خوی || خو bir xasiyyətli, xasiyyətləri eyni olan.

HƏMİD(Ə) *a.* حميده || حميد bəyənilmiş, seçilmiş.

HƏMİDƏXİSAL *a.* حميده خصال b a x həmidətülxəsa(y)il.

HƏMİDƏTÜLXƏSA(Y)İL *a.* الحمائل || حميدت الخصائل yaxşı xasiyyətli, xoşxasiyyət.

HƏMİL *a.* هميل sarı sarmaşıq.

HƏMİM *a.* حميم 1) yerdən çıxan isti su; 2) tər; 3) *m.* ürək dostu, səmimi yoldaş.

HƏMİNAN *a.* هم və *f.* عنان «yüyan yoldaşı» 1) yanaşı yeriyən iki süvaridən hər biri; 2) *m.* arxadaş.

HƏMİRİ *a.* حميرى islamiyyətdən qabaq indiki Yəməndə yaşamış eyniadlı qəbiləyə aid olan.

HƏMİŞƏ *f.* هميشه daima, hər vaxt.

HƏMİYYƏ(T) *a.* حميت || حميه 1) ruh yüksəkliyi; 2) şərəf hissi, qeyrət.

HƏMİYYƏTMƏND *a.* حميت və *f.* مند həmiyyətli, qeyrətli.

HƏMİYYƏTMƏNDANƏ *a.* حميت və *f.* مندانه həmiyyətli, qeyrətlə.

HƏMKASƏ *f.* همكاسه süfrə yoldaşı, yemək yoldaşı.

HƏMKİŞ *f.* همكيش dindaş, məzhəbdaş.

HƏMQA' *a.* حمقا ء axmaq, ağılsız (*qadın haqqında*).

HƏMQƏDƏH *f.* هم və *a.* قدح içki yoldaşı, həmpiyalə.

HƏMQƏM *f.* هم və *a.* غم birisinin qəminə şerik olan.

HƏMQƏRİN *f.* هم və *a.* قرين 1) astronomiyada: bir-birinə yaxınlaşmış, yanaşmış iki ulduz; 2) *m.* yoldaşlaşmış, dostlaşmış.

HƏML *a.* حمل 1) yük; 2) ikicanlılıq, hamiləlik; 3) boynuna qoyma, isnad vermə; 4) həvalə etmə, aid etmə.

HƏMLƏ *a.* حملة üzərinə atılma; hücum.

HƏMLƏVƏR *a.* حملة və *f.* ور həmlə edən, irəli atılan.

HƏMLİ *a.* حملى 1) yüklü, yüklənmiş, yükü olan; 2) *m.* ikicanlı, hamilə.

HƏMM *a.* هم 1) çətin, ağır iş; 2) qayğı, dərd, kədər.

HƏMMAL *a.* حمال yük daşıyan, yükvuran; hambal.

HƏMMALİYYƏ *a.* حماليه hamballıq.

HƏMMAM *a.* حمام 1) yığıncaq; 2) hamam.

HƏMMAMİ *a.* حمامى hamamçı.

HƏMMƏNA *f.* هم və *a.* معنا eynimənalı.

HƏMMƏCLİS *f.* هم və *a.* مجلس məclis yoldaşı.

HƏMMƏSLƏK *f.* هم və *a.* مسلك məslək yoldaşı; məsləkdaş.

HƏMMƏŞRƏB *f.* هم və *a.* مشرب 1) birgə içki içən, içki yoldaşı; 2) təbiəti, yaşayış tərzü və s. bir olan.

HƏMMƏZHƏB *f.* هم və *a.* مذهب bir məzhəbdə olan; məzhəbdaş.

HƏMNAM *f.* هم نام eyniadlı, adaş.

HƏMNƏFƏS *f.* هم və ə. نفس «*birnəfəsli*» yoldaş, həmdəm // birgə oturub-duran; dost.

HƏMNIŞAN *f.* هم نشان eyni nişanı olan, eyni nişanlı.

HƏMNIŞIN *f.* همنشین «*birgə oturub-duran*» arxadaş, yoldaş.

HƏMPA(Y) *f.* همپای || همپا 1) ayaqdaş, yoldaş; 2) qolugüclü, qoluzorlu.

HƏMPAYƏ *f.* همپایه eyni rütbədə, dərəcədə və s. olan.

HƏMPƏHLU *f.* همپهلو 1) yan-yana, yan-yana vermiş; 2) yoldaş.

HƏMPIYALƏ *f.* همپياله bir yerdə içki içən, içki yoldaşı.

HƏMRA' ə. حمراء qırmızı.

HƏMRAH *f.* همراه b a x **həmrəh**.

HƏMRAZ *f.* همراز sirdaş, dost, yoldaş.

HƏMRƏG *f.* همرگ 1) bir damarlı; 2) metis.

HƏMRƏH *f.* همره yol yoldaşı; yoldaş.

HƏMRƏQS *f.* هم və ə. رقص birgə rəqs edən, rəqs yoldaşı.

HƏMRƏNG *f.* همرنگ bir rəngdə olan; eynirəngli.

HƏMRƏVİŞ *f.* هم روش «*birgə gedən*» *m.* xasiyyətləri eyni olan, bir xasiyyətli.

HƏMRƏ'Y *f.* هم və ə. رأی bir fikirdə, bir rəydə olan; həmfikir.

HƏMRİKAB *f.* هم və ə. ركاب «*bir üzəngili*» atlının atla gedən yoldaşı, atla səfər yoldaşı.

HƏMRÜTBƏ *f.* هم və ə. ربه eyni rütbədə olan.

HƏMSAL *f.* هم سال b a x **həmsin(n)**.

HƏMSAYƏ *f.* همسايه «*bir kölgəli*» qonşu.

HƏMSAZ *f.* همساز uyğun, müvafiq.

HƏMSEYR *f.* هم və ə. سير səyahət yoldaşı, birgə gəzən.

HƏMSƏBƏQ *f.* هم və ə. سبق bir yerdə dərs oxuyan.

HƏMSƏNG *f.* همسنگ bir ağırlıqda olan // bərabər.

HƏMSƏR *f.* همسر «*birbaşlı*» 1) yoldaş; 2) həyat yoldaşı; arvad.

HƏMSƏVAD *f.* هم və ə. سواد bir səviyyədə, bir bilik dərəcəsində olan.

HƏMSİN(N) *f.* هم və ə. سن yaş, həmyaş.

HƏMSİRƏT *f.* هم və ə. سيرت eyni xasiyyətli, tay-tuş.

HƏMSÖHBƏT *f.* هم və ə. صحبت söhbət yoldaşı, söhbətləri tutan.

HƏMSÜFRƏ *f.* هم və ə. سفره bir süfrədə yeyib-içən, süfrə yoldaşı.

HƏMŞƏHR(İ) *f.* هم شهر || هم شهرli, bir yerli.

HƏMŞİRƏ *f.* همشيره «eyni südlü» bacı.

HƏMŞİRƏZADƏ *f.* هم شيره زاده bacıoğlu; bacıqızı.

HƏMTA *f.* همتا 1) bənzər, oxşar; 2) tay-tuş, tay, cur.

HƏMTƏRAZ(U) *f.* همتراز || همتراز eyniöçülü, bərabər, uyğun.

HƏMUL *a.* حمل سəbirlə, dözümlü.

HƏMVAR *f.* هموار 1) hamar, sıgallı, düz; 2) *m.* uyğun, müvafiq.

HƏMVARƏ *f.* همواره hər zaman, həmişə daima.

HƏMVƏTƏN *f.* هم وطن vətəndaş, yurddaş.

HƏMYAN *f.* هميان kisə, torba, çanta.

HƏMZAD *f.* همزاد 1) həmyaş, yaş; 2) yoldaş, dost; 3) guya insanla bərabər doğulan ruh, can.

HƏMZANU *f.* همزانو «diz-dizə oturan» arxadaş, yoldaş.

HƏMZƏ *a.* همزه 1) iyne; 2) ərəb əlifbasında diakritik işarə.

HƏMZƏBAN *f.* همزيان 1) bir dildə danışan; 2) *m.* dilbir, həmfikir.

HƏNA ¹ *a.* حناء b a x **hinna**.

HƏNA ² *a.* هناء b a x **həni**.

HƏNABİLƏ *a.* حنابله «hənbəli» *c.* hənbəlilər.

HƏNBƏLİ *a.* حنبلي sünnilərdə təriqət adı // həmin təriqətə mənsub olan adam.

HƏNCAR *f.* هنجار 1) yol, qayda, tərz; 2) rəng; 3) cığır; 4) kəsmə, kəsə (*yol haqqında*).

HƏNCƏR(Ə) *a.* حنجره || حنجر qırtlaq.

HƏNCƏRİ *ə.* حنجرى qırtlağa aid olan.

HƏNDƏSƏ *ə.* هندسه *əsl* *f.* «əndazə» riyaziyyat elmlərindən biri.

HƏNDƏSƏXANƏ *ə.* هندسه və *f.* خانه 1) riyaziyyat elmləri tədris edilən məktəb; 2) mühəndislik idarəsi.

HƏNDƏSİ *ə.* هندسى həndəsəyə aid olan.

HƏN'Ə *ə.* هنعه astronomiyada ulduz adı.

HƏNƏFİ *ə.* حنفي sunnilərdə təriqət adı // həmin təriqətə mənsub olan adam.

HƏNƏK *ə.* حنك 1) damaq; 2) zarafat.

HƏNƏKİ *ə.* حنكى damağa aid olan.

HƏNG¹ *f.* هنگ 1) qədr, qədr-qiymət; 2) miqdar; 3) zor, güc, qüvvət; 4) ağıl, dərrakə.

HƏNG² *f.* هنگ yarğan.

HƏNG³ *f.* هنگ 1) qəsd, niyyət; 2) səslər və rənglər arasındakı harmonik uyğunluq // (ümumiyyətlə) uyğunluq; 3) musiqidə səs; 4) nəğmə, mahnı; 5) temp.

HƏNGAM(Ə)¹ *f.* هنگامه || هنگام 1) dalaşma, qovğa; 2) izdiham, yığnaq; 3) döyüş meydanı.

HƏNGAM(Ə)² *f.* هنگامه || هنگام 1) zaman, vaxt; 2) fəsil, mövsüm.

HƏNİ' *ə.* هنى yaxşı həzm olunan, səhhət üçün xeyirli olan.

HƏNİF *ə.* حنيف Allahın dininə tabe olan.

HƏNİN *ə.* حنين inləmə, zarıldama.

HƏNİYYƏN *ə.* هنياً nuş olsun!

HƏNNAN *ə.* حنان çox mərhəmətli, çox rəhmli.

HƏNNANƏ *ə.* حنانه başqa kişiyyə meyil göstərən ərli qadın.

HƏNUZ *f.* هنوز 1) hələ, hələ ki; 2) haman; 3) daha; 4) indi, indicə.

HƏNZƏL *ə.* حنظل əbucəhl qarپızı; acıxiyar, itxiyari.

HƏR *f.* هر 1) toplunun ayrılıqda bir fərdi; 2) həmcins üzvlü cüm-lələrdə bölgü bildirir.

HƏRAM *a.* حرام 1) yasaq olmuş; qadağan; 2) toxunulmaz, müqəddəs; 3) şəriətə görə, yeyilməsinə, işlədilməsinə icazə verilməyən, halal olmayan.

HƏRAMXOR *a.* حرام və *f.* خور haram yeyən; oğru, quldur.

HƏRAMİ *a.* حرامی 1) haram mala əl uzadan; 2) yolkəsən, quldur.

HƏRAMZADƏ *a.* حرام və *f.* زاده 1) qeyri-qanuni cinsi əlaqədən doğulmuş; bic; 2) *m.* pis adam.

HƏRARƏT *a.* حرارت 1) isti, istilik; 2) susuzluq, susama; 3) qızdırma, istilik.

HƏRAS *f.* هراس b a x **hiras**.

HƏRASAN *f.* هراسان b a x **hirasan**.

HƏRASƏT *a.* حراست əkinçilik.

HƏRAYİNƏ *f.* هرآینه hər halda, hər necə olursa olsun, necə olursa olsun.

HƏRB¹ *f.* حرب müharibə, dava.

HƏRB² *a.* هرب qaçma, fərarilik etmə.

HƏRBCU *a.* حرب və *f.* جو müharibə qızıqdıran, davakar.

HƏRBƏ *a.* حربە qısa süngü, balaca nizə.

HƏRBƏN *a.* حرباً müharibə yolu ilə; vuruşa–vuruşa, döyüşərək.

HƏRBGAH *a.* حرب və *f.* گاه dava meydanı.

HƏRBİ(YYƏ) *a.* حربیه || حربی 1) hərbi işlərə baxan dövlət idarəsi; 2) hərbi məktəb.

HƏRC *a.* هرج qarışıqlıq, şuluqluq, nizamsızlıq.

HƏRCA(Y)İ *f.* هر جای || هر جائی 1) hər yerdə olan, xüsusi yeri olmayan; 2) sərsəri, dərbədər; 3) boş, nahaq.

HƏRÇİZ *f.* هر چیز hər şey, hər nə varsa, hər nə; bütün.

HƏRDA(Y)İM *f.* هر و ا. دائم || دائم həmişə, hər zaman.

HƏRDƏM *f.* هر دم hər zaman, hər vaxt.

HƏRDÜ *f.* هر دو hər iki(si).

HƏRƏB *a.* هرب qaçma, fərarilik etmə.

HƏRƏC ə. حرج 1) günah, təqsir, suç; 2) korluq çəkmə, çətinlik.

HƏRƏKAT ə. حرکات «*hərəkət*» c. hərəkətlər.

HƏRƏKƏ ə. حركة ərəb əlifbasında qısa sait hərf olmadığından samitlərin üstündə və ya altında qoyulan xüsusi işarə (*fəthə // zəbər, kəsərə // zir, zəmmə // piş*).

HƏRƏKƏT ə. حرکت 1) getmə, yola düşmə; 2) iş, əməl. **Hərəkəti-ərz** أرض حرکت zəlzələ.

HƏRƏM¹ ə. هرم 1) Misirdə qədim zamanlardan qalmış ehramlardan hər biri; 2) həndəsədə: piramida.

HƏRƏM² ə. حرم 1) qadağan olunmuş yer; 2) b a x **hərəmxanə**; 3) ərli qadın; 4) müqəddəs yer; ziyarətgah; 5) ətrafı divarla əhatə olunmuş həyət. **Hərəmi-şərif** حرم شريف «*şərəfətli hərəm*» Kəbə və onun ətrafı.

HƏRƏMEYN ə. حرمين «*iki hərəm*» Kəbə və Mədinəyə birlikdə verilən ad. **Hərəməyni-şərifeyn** حرمين شريفين Kəbə və Mədinə.

HƏRƏMGAH, HƏRƏMGƏH ə. حرم və f. گاه || گاه 1) b a x **hərəmxanə**; 2) b a x **hərəmsəra** (2-ci mənada).

HƏRƏMXANƏ ə. حرم və f. خانه b a x **hərəmsəra** (1-ci mənada).

HƏRƏMİ ə. هرمی həndəsədə: piramida şəklində olan.

HƏRƏMSƏRA ə. حرم və f. سرا 1) hökmdarların saraylarında başqa kişilərin girməsi qadağan olunmuş, qadınların yaşadığı hissə; 2) müqəddəs adamın dəfn olunduğu yer.

HƏRF ə. حرف 1) səsə yazıda ifadə edilən şəkli; 2) səkilçi; 3) kəlmə, söz; 4) yazılı, yazılmış. **Hərfi-əslî** حرف اصلی ərəb qrammatikasında: kök hərf, əslî hərf; **hərfi-ətf** حرف عطف ərəb qrammatikasında: ara söz, birləşdirici söz; **hərfi-mənqut** حرف منقوت nöqtəsi (nöqtələri) olan hərf; **hərfi-müsəlsələ** حرف مثلثه üç nöqtəli hərf; **hərfi-mütəhərrik** حرف متحرك hərəkətli hərf; **hərfi-nəhy** حرف نهی inkar şəkilçisi; **hərfi-rəbt** حرف ربط bağlayıcı söz, bağlayıcı; **hərfi-sakin** حرف ساکن sükunlu hərf; **hərfi-şərt** حرف شرط

şert şəkilçisi; **hərfi-təccüb** حرف تعجب nida şəkilçisi; **hərfi-tə'rif** حرف تعريف artikl; **hərfi-za(y)id** حرف زائد || زيد حرف ön şəkilçi.

HƏRFBƏHƏRF *a.* حرف *və f.* به *və a.* حرف b a x **hərfiyən.**

HƏRFƏNBƏHƏRF *a.* حرفاً *və f.* به *və a.* حرف b a x **hərfən-hərfa.**

HƏRFƏNDAZ *a.* حرف *və f.* انداز söz atan, kinayə ilə danışan.

HƏRFƏN-HƏRFA *a.* حرفاً حرفاً hərfi-hərfinə, bütün təfərrüatı ilə.

HƏRFGİR *a.* حرف *və f.* گیر «*hər (sözü) tutan*» hər işdə eyib axtaran, eyib tutan.

HƏRFİYYƏN *a.* حرفياً 1) hərfən; 2) eynən, əslində olduğu kimi; 3) *m.* incədən-incəyə.

HƏRGAH, HƏRGƏH *f.* هرگاه || هرگه əgər, əgər ki.

HƏRGİZ *f.* هرگیز heç vaxt, heç bir zaman; əsla.

HƏRİF *a.* حريف 1) sənət yoldaşı; sənətdaş; 2) kef, oyun yoldaşı; 3) gücdə, birlikdə və s. bərabər olan; 4) düşmən, rəqib.

HƏRİFANƏ *a.* حريف *və f.* انه hərifcəsinə.

HƏRİQ *a.* حريق yangın, yanar.

HƏRİQZƏDƏ *a.* حريق *və f.* زده yangından zərər görmüş, yanmış.

HƏRİM¹ *a.* حريم 1) hörmətli yer, möhtərəm yer; 2) həyət, hərəm; 3) yaxın adamların gedə biləcəyi məhrəm yer.

HƏRİM² *a.* هرم çox qoca, əldən düşmüş.

HƏRİR *a.* حرير ipək, ipək parça.

HƏRİRİ *a.* حريري 1) ipəkdən toxunmuş, ipəkdən olan // ipək, qumaş; 2) *m.* ipək kimi yumşaq.

HƏRİS *a.* حريص 1) çox istəyən, çox arzulayan; 2) tamahkar, acgöz.

HƏRİSANƏ *a.* جريص *və f.* انه həriscəsinə, tamahkarcasına, acgözlüklə.

HƏRİYY *a.* حري layiq; dəyərlilik.

HƏRQ(ƏT) *a.* حرق || حرق yanma, yanıqlıq.

HƏRR *a.* حر isti, istilik.
HƏRRAS¹ *a.* حراث əkinçi, rəncbər.
HƏRRAS² *a.* حراس qoruyucu, keşikçi.
HƏRS *a.* حرث əkin əkmə, əkinçilik.
HƏRUN *a.* حرون tərs, inadçı, kəc.
HƏRZƏ *f.* هرزه boş söz, hədərən-pədərən, yava.
HƏRZƏGƏR *f.* هرزه گر b a x **hərzəkar**.
HƏRZƏGU *f.* هرزه گو hərzə-hərzə danışan; hərzəçi.
HƏRZƏKAR *f.* هرزه کار boş-boş, hərzə-hərzə sözlər danışan.
HƏSAD *a.* حصاد 1) əkin-biçin; 2) əkin-biçin vaxtı.
HƏSAFƏT *a.* حصافت möhkəm rəy, qəti fikir.
HƏSANƏT *a.* حصانت mövqeyin təbii və ya süni möhkəmliyi.
HƏSAR *a.* حصار 1) divar, barı, hasar; 2) ətrafı əhatə etmə; 3) qara ciyərdə, böyrəkdə və s. əmələ gələn daş.
HƏSB *a.* حسب görə, əsasən. **Həsbi-hal** حسب حال b a x **həsb-hal**.
HƏSBƏND *a.* حسبنند qoşqu.
HƏSBƏTƏNLİLLAH *a.* حسباً لله Allah eşqinə! Tanrı rızası üçün!
HƏSB-HAL *a.* حسب حال ürəyini boşaltma; vəziyyəti təsvir etmə; söhbət, müsahibə.
HƏSBİ *a.* حسبى əvəzsiz, qarşılıqsız, müftə.
HƏSƏB¹ *a.* حسب miqdar, vəzn, ölçü.
HƏSƏB² *a.* حسب 1) ad-san, əsilzadəlik; 2) şəxsi xidmət(lər).
HƏSƏBƏLXAHİŞ *a.* حسب ال və *f.* خواهش xahişə görə, tapşırığa əsasən.
HƏSƏD *a.* حسد gözü götürməmə; paxıllıq.
HƏSƏDƏ *a.* حسده «hasid» *c.* həsəd aparənlər; paxıllar.
HƏSƏN *a.* حسن gözəl, göyçək.
HƏSƏNAT *a.* حسنات «həsənə» *c.* 1) yaxşı işlər; 2) *t.* gözəllik.
HƏSƏNEYN *a.* حسنين iki gözəl (*iki qardaş: İmam Həsən və İmam Hüseyin nəzərdə tutulur*).

HƏSƏNƏ *a.* حسنه gözəl iş, xeyir iş.

HƏSİN *a.* حصين 1) möhkəm, möhkəmləndirilmiş; 2) xəstəliyə tutulmayan.

HƏSM *a.* حسم son vermə; kəsmə.

HƏSNA' *a.* حسناء gözəl (*qadın haqqında*).

HƏSR *a.* حصر 1) sıxışdırma, çərçivəyə alma; 2) müəyyən etmə, ümumilikdən çıxarılıb xüsusiyyətlərə aid etmə; 2) yalnız bir şeyə, bir işə sərf etmə.

HƏSRƏT *a.* حسرت ələ gəlməyən və ya əldən çıxan şeyi istəmə.

HƏSRƏTƏ *a.* حسرتا təəssüf(lər) olsun!

HƏSRƏTƏN *a.* حسرتاً həsrət çəkərək.

HƏSRƏTKƏŞ *a.* حسرت və *f.* كَش həsrət çəkən.

HƏSRƏTZƏDƏ *a.* حسرت və *f.* زده həsrətə düşər olan.

HƏSSAD *a.* حصاد biçinçi, oraqcı.

HƏSSAS *a.* حساس tez hiss edən; hissiyyatı güclü olan.

HƏSSASİYYƏT *a.* حساسیت həssas olma; həssaslıq.

HƏST *f.* هست var(dır).

HƏSTİ *f.* هستی varlıq, mövcud(luq).

HƏST-NİST *f.* هست نیست var-yox.

HƏSUD *a.* حسود həsəd apararıq.

HƏSUDANƏ *a.* حسود və *f.* انه həsəd apararaq.

HƏŞARİ *a.* حشاری b a x həşəri.

HƏŞAŞ *a.* حشاش b a x həşiş (2-ci mənada).

HƏŞAŞƏT *a.* هشاشت 1) şadlıq, şənlik; 2) xoşüzlülük, gülərüzlülük.

HƏŞƏM *a.* حشم qulluqçu və nöker(lər); məiyyə.

HƏŞƏMƏT *a.* حشمت əzəmət, dəbdəbə.

HƏŞƏMƏTMƏAB *a.* حشمت مآب böyük mənəb sahiblərinə xitabən söylənilən söz.

HƏŞƏRAT *a.* حشرات «həşərə» *c.* 1) yaramaz adamlar; 2) *t.* qurdquş, cücü.

HƏŞƏRİ *ə.* حشری 1) rahat durmayan; 2) yaramaz (*adam haqqında*).

HƏŞİŞ *ə.* حشيش 1) quru ot; 2) yabanı çətənə (*şirəsindən narkotik maddə alınan bitki*).

HƏŞİŞƏ *ə.* حشيشه ot.

HƏŞR *ə.* حشر 1) qiyamət günü ölümlərin dirilib bir yerə toplanması; 2) qiyamət günü; 3) toplama, yığma.

HƏŞŞAŞ *ə.* حشاش həşiş çəkən, anaşa çəkən.

HƏŞT *f.* هشت səkkiz.

HƏŞTAD *f.* هشتاد səksən.

HƏŞTÜ Ç(ƏH)AR *f.* هشت و چار səkkiz və dörd; on iki (*şialərin on iki imamı nəzərdə tutulur*).

HƏŞTÜM(İN) *f.* هشتمین || هشتم səkkizinci.

HƏŞV *ə.* حشو 1) doldurma; 2) doldurulan şey; 3) sınaq şeylərin arasına qoyulan saman, ot, pambıq və s.; 4) qiymə, iç; 5) *m.* sözarası söylənən söz(lər).

HƏŞVİ *ə.* حشوی 1) sınaq şeylərin arasına qoyulan samana, ota, pambığa və s. aid olan; 2) *m.* mənasız, yaramaz (*söz haqqında*).

HƏŞVİYYAT *ə.* حشویات «həşvi» *c.* danışıqda işlədilən «şey», «zad», «demək olar ki» və s. kimi sözlər.

HƏTƏB *ə.* حطب odun.

HƏTK *ə.* هتك 1) yırtma, yarma; 2) *m.* şərəfsizlik, rüsvayçılıq.

HƏTTAB *ə.* خطاب odunçu.

HƏVA' ¹ *ə.* هوا 1) Yer kürəsini əhatə edən qaz təbəqəsi; hava; 2) iqlim; 3) çalğı, musiqi; 4) xəfif külək; yel; 5) boş, bihudə.

HƏVA' ² *ə.* هوا 1) arzu, həvəs, istək; 2) əlaqə, münasibət; 3) əfs, arzu.

HƏVACİB *ə.* حواجب «hacib» *c.* qapıçılar.

HƏVADAR¹ *ə.* هوا və *f.* دار yaxşı havası olan; havalı.

HƏVADAR² *ə.* هوا və *f.* دار 1) tərəf saxlayan; tərəfdar, havadar; 2) aşıq, sevən.

- HƏVADİS** *a.* حوادث «*hadisə*» *c.* hadisələr.
- HƏVAXAH** *a.* هوا *və f.* خواه 1) havadar, tərəfdar; 2) aşıq, vurğun.
- HƏVAİ¹** *a.* هوائی *b a x həvayi¹.*
- HƏVAİ²** *a.* هوائی *.b a x həvayi².*
- HƏVAİC** *a.* حوائج «*hacət*» *c.* *b a x həvayic.*
- HƏVALƏ** *a.* حواله *b a x həvalət.*
- HƏVALƏGAH** *a.* حواله *və f.* گاه barat qəbul edilən yer.
- HƏVALƏN** *a.* حوالاً öhdəsinə qoyaraq; tapşıraraq.
- HƏVALƏNAMƏ** *a.* حواله *və f.* نامه veksəl.
- HƏVALƏT** *a.* حوالت 1) öhdəsinə qoyma; tapşırma; 2) pul baratı.
- HƏVALƏTƏN** *a.* حوالتاً həvalə edərək; tapşıraraq.
- HƏVALİ** *a.* حوالی ətraf, civar.
- HƏVAM(M)** *a.* حوام «*hammə*» *c.* zərərvericilər, parazitlər.
- HƏVAN** *a.* هوان zillət, əziyyət.
- HƏVAPƏRƏST** *a.* هوا *və f.* پرست öz nəfsinin qurbanı, nəfsini saxlaya bilməyən.
- HƏVARİ** *a.* حواری şagird, köməkçi; apostol.
- HƏVARİYYUN** *a.* حواریون İsa peyğəmbərin 12 şagirdi, köməkçisi; 12 apostol.
- HƏVAS(S)** *a.* حواس «*hassə*» *c.* 1) hisslər, duyğular; 2) *t.* *b a x həvasülxamisə.*
- HƏVASÜLXAMİSƏ** *a.* حواس الخامسة beşinci duyğu hissi.
- HƏVASÜLXƏMSƏ** *a.* حواس الخمسه beş duyğu hissi (*görmə, eşitmə, iybilmə, dadbilmə, toxunma*).
- HƏVAŞİ** *a.* حواشی «*haşiyə*» *c.* haşiyələr.
- HƏVAVÜ HƏVƏS** *a.* هوا و هوس həvəs, şəhvət, ehtiras.
- HƏVAYİ¹** *a.* هوایی 1) havaya məxsus olan, göyə aid olan; 2) havayı, pulsuz; 3) yersiz, nahaq.
- HƏVAYİ²** *a.* هوایی şəhvət düşkünü.
- HƏVAYİC** *a.* حوائج ehtiyaclar; şeylər.

- HƏVƏS** *a.* هوس 1) meyl, istək; 2) nəşə, zövq.
- HƏVƏSKAR** *a.* هوس *vəf.* كار b a x **həvəsnak**.
- HƏVƏSNAK** *a.* هوس *vəf.* ناك həvəsli, həvəskar.
- HƏVİC** *a.* هويج yerkökü, kök.
- HƏYA'** *a.* حيا 1) utanma; 2) ar, abır.
- HƏYAHU** *f.* هياهو hay-küy, mərəkə.
- HƏYAT¹** *a.* حيات 1) varlıq, dirilik; 2) ömür; 3) yaşayış, ömür.
- HƏYAT²** *a.* حياط həyət.
- HƏYATBƏXŞ** *a.* حيات *vəf.* بخش həyat verən, can verən.
- HƏYATBİZ** *a.* حيات *vəf.* بيز həyat verən; canlandırın.
- HƏYATİ** *a.* حياتي həyatla əlaqədar olan.
- HƏYƏCAN** *a.* هيجان daxili təlaş.
- HƏYYA** *a.* حيا ömür versin! yaşatsın!
- HƏYYAKALLAH** *a.* حياك الله Allah sənə ömür versin!
- HƏYYƏ** *a.* حيه ilan.
- HƏYYƏN** *a.* حيا diri ikən, diri olaraq.
- HƏYYULA** *a.* هيو لا *asli y.* 1) qədim fəlsəfədə: ilk maddə; materi-ya, cisim; 2) xəyal, vahimə, xəyalat; 3) *m.* qeyri-adi, əcaib.
- HƏYYULA(Y)İ** *a.* هيو لاى || هيو لاى qədim fəlsəfədə: ilk mad-dəyə, fəlsəfəyə, cismə aid olan.
- HƏZ** *a.* هز ciddi olmayan söz.
- HƏZAQƏT** *a.* حذاقت məharət, ustalıq.
- HƏZAR¹** *f.* هزار min (1000).
- HƏZAR²** *f.* هزار bülbül.
- HƏZARAN** *f.* هزاران «*həzar*» *c.* minlərlə, minlərcə.
- HƏZARƏ** *f.* هزاره min atlı və ya piyadadan ibarət hərbi hissə.
- HƏZARPEŞƏ** *f.* هزار پشه 1) əlindən hər iş gələn, hər işi bacaran;
2) ən zəruri şeyləri qoymaq üçün sandıq, qutu və s.
- HƏZƏC** *a.* هزج əruz bəhrlərindən biri.
- HƏZƏN** *a.* حزن b a x **hüzn**.

HƏZƏR¹ *a.* حذر çəkinmə, ehtiyat etmə.

HƏZƏR² *a.* حضر 1) qəsəbə və ya kənddə yaşayan, qəsəbə və ya kənd əhalisi; 2) oturaqlıq; 3) səfər və ya döyüş olmayan vaxt, asayiş və ya istirahət vaxtı.

HƏZƏRAT *a.* حضرات «*həzrət*» *c.* 1) iştirak edənlər; 2) həzrətlər, ağalar, cənablar (*əsasən müraciət zamanı işlədilir*).

HƏZƏRİ *a.* حضری 1) qəsəbədə və ya kənddə yaşayanlara aid olan; 2) asayişə, istirahətə aid olan.

HƏZƏYAN *a.* هذيان 1) sayıqlama; 2) mənasız, havayı, hədyan söz(lər).

HƏZF *a.* حذف atma, silmə, pozma (*yazı haqqında*).

HƏZİZ *a.* حضيض 1) ən aşağı, alçaq yer; 2) Ay orbitinin yerə ən yaxın nöqtəsi.

HƏZİMƏT *a.* هزيمت sınıqlıq, məğlubiyyət.

HƏZİN *a.* حزين hüznü, kədərli, qəmli, qüssəli.

HƏZİRAN *a.* حزيران *əsl* *sry.* iyun ayı.

HƏZİRƏ *a.* حظيره ətrafı divar olan qəbiristan.

HƏZL *a.* هزل zarafatla söylənən söz, lətifə, zarafat, hənək.

HƏZLAMİZ *a.* هزل və *f.* أميز 1) zarafatçı, öyləndirən; 2) zarafatçı, məzəli, məzhəkəli.

HƏZLGU *a.* هزل və *f.* گو zarafatçı, lağçı.

HƏZLİYYAT *a.* هزليات «*həzl*» *c.* zarafat məzmunlu şeirlər, məzhəkəli şeirlər.

HƏZM¹ *a.* حزم doğru fikir, düz niyyət.

HƏZM² *a.* هضم 1) mədədə əritmə; 2) *m.* səbr etmə, dözmə, cavab verməmə. **Həzmi-rabə'** هضم رابع 1) göyşöyən heyvanların yemi dördüncü mədədə həzm etməsi; 2) *m.* mənimsəmə.

HƏZMİ *a.* هضمی həzmə aid olan.

HƏZRƏT *a.* حضرت 1) ön, qabaq, hüzur; 2) cənab. **Həzrəti-sübhan** حضرت سبحان Allah-taala.

HƏZUM *ə.* هضوم 1) çox həzm edən; 2) *m.* dərindən fikirləşən.

HƏZYAB *ə.* حظ və *f.* ياب həzz alan, ləzzət alan, xoşlanan.

HƏZZ *ə.* حظ nəşə, zövq, sevinc.

HİBA' *ə.* هبا *b a x* hibə.

HİBALƏ *ə.* حباله 1) tor, cələ, tələ; 2) cidar, buxov; 3) bağ, ip.

Hibalei-nikah حباله نكاح nikah rəbitəsi.

HİBƏ *ə.* هبه hədiyyə, bəxşiş.

HİBƏNAMƏ *ə.* هبه və *f.* نامه bağıslanan şey üçün verilən sənəd, bəxşiş kağızı.

HİCAB *ə.* حجاب 1) pərdə, örtük; 2) utanma, utancaqlıq.

HİCAZ *ə.* حجاز Azərbaycan klassik muğamlarından birinin adı.

HİCAZİ *ə.* حجازی Hicazdan olan, hicazlı.

HİCCƏ *ə.* حجه bir dəfə həccə getmə.

HİCCƏTÜLVİDA' *ə.* حجت الوداع Məhəmməd peyğəmbərin axıncı dəfə Məkkəni ziyarət etməsi.

HİCR *ə.* هجر *b a x* hicran (*1-ci mənada*).

HİCRAN *ə.* هجران 1) ayrılıq, fəraq; 2) acı təsir, ağır gəlmə; 3) sayıqlama.

HİCRANZƏDƏ *ə.* هجران və *f.* زده hicran dərdi çəkən, ayrılıq dərдинə düşmüş.

HİCRƏT *ə.* هجرت 1) 622-ci il iyulun 16-da Məhəmməd peyğəmbərin öz azsaylı tərəfdarları ilə Məkkədən Mədinəyə köçməsi; müsəlman qəməri təqviminin başlanğıcı; 2) köçmə, mühacirət etmə.

HİCRİ *ə.* هجری hicrətə aid olan.

HİÇ *f.* هیچ heç.

HİDAYƏT *ə.* هدايت 1) doğru yola çağırma; 2) rəhbərlik etmə; rəhbərlik; 3) gətirmə, qoyma.

HİDDƏT *ə.* حدت 1) acıq, qəzəb, hirs; 2) kəskinlik, sərtlik.

HİFZ *ə.* حفظ 1) saxlama, qoruma; 2) himayə etmə; 3) yadda saxlama, unutmama; 4) əzbər, əzbərləmə.

HİFZÜSSİHHƏ *ə.* حفظ الصحة «səhhəti qoruma» gigiyena.

HİKƏM *ə.* حکم «hikmət» *c.* hikmətlər.

HİKƏMİ *ə.* حکمی hikmətə aid; fəlsəfi.

HİKKƏ *ə.* حکه 1) qoturluq (*xəstəlik*); 2) *m.* paxıllıq; 3) *m.* öz sö-
zünü yeritmə; tərslik.

HİKMƏT *ə.* حکمت 1) həkimlik, filosofluq // fəlsəfə; 2) gizli sirr, səbəbi anlaşılmayan şey; 3) həkimanə söz; 4) qəribə şey; əcaib.

Hikməti-təbiiyyə حکمت طبیعیə fizika.

HİKMƏTAMİZ *ə.* حکمت və *f.* أميز hikmətli.

HİKMƏTBƏYAN *ə.* حکمت بیان həkimanə.

HİKMƏTƏFZA *ə.* حکمت və *f.* افزا hikmət artıran, bilik artıran.

HİKMƏTMƏAL *ə.* حکمت مأل hikmətli, fəlsəfi (*söz, əsər və s.*).

HİKMƏTNİGAR *ə.* حکمت və *f.* نگار həkimanə sözlər yazan.

HİKMƏTNÜMUN *ə.* حکمت və *f.* نمون fəlsəfi, həkimanə (*söz, əsər və s.*).

HİKMƏTPƏRVƏR *ə.* حکمت və *f.* پرور hikmət sevən, həkimanə sözlər bilən.

HİKMƏTŞÜNAS *ə.* حکمت və *f.* شناس hikmət bilən, hikmətdən xəbərdar olan; filosof.

HİKMƏTÜLLAH *ə.* حکمت الله Allahın hikməti, Tanrının sirri.

HİKMİYYAT *ə.* حکمیات «hikmət» *c.* fəlsəfəyə aid sözlər.

HİQD *ə.* حقد gizli ədavət, kin.

HİLAL *ə.* هلال 1) bir-iki gecəlik ay; aypara; 2) *m.* gözəlin ay şək-
lində olan qaş(lar)ı.

HİLALƏBRU *ə.* هلال və *f.* ابرو hilal qaşlı, qaşları aypara kimi olan.

HİLALİ *ə.* هلالی aypara kimi.

HİLM *ə.* حلم həlimlik, yumşaqılıq.

HİLMÜ VÜQAR *ə.* حلم و وقار yumşaqılıq və vüqar, həlim və vüqarlı olma.

HİLYƏ *ə.* حلیه b a x hülyə.

- HİLYƏPİRA** *ə.* حليه və *f.* پیرا zinət verən, bəzəyən, bəzəkli, süsçü.
- HİMAM** *ə.* همام «*hümmam*» *c.* hümmət sahibləri.
- HİMAR** *ə.* حمار eşşək.
- HİMARİ** *ə.* حماری eşşəyə aid olan, eşşəkdən olan.
- HİMARİYYUN** *ə.* حماریون «*himari*» *c. t.* eşşəklik.
- HİMAYƏ** *ə.* حمایه qoruma; başa çıxma.
- HİMAYƏGAH** *ə.* حمایه və *f.* گاه himayə göstəriləcək yer; dalda-
lanacaq, qorunacaq.
- HİMAYƏKAR** *ə.* حمایه və *f.* کار himayə edən; himayəçi.
- HİMAYƏT** *ə.* حمایت himayə.
- HİMƏM** *ə.* هم «*himmət*» *c.* hümmətlər.
- HİMƏMAT** *ə.* هممات «*himəm*» *c.* hümmətlər.
- HİMMƏT** *ə.* همت 1) niyyət, məqsəd; 2) səy, çalışma, cəhd;
3) rəhbər, mürşid; 4) yüksək fikir(lər), düşüncə(lər).
- HİMMƏTMƏND** *ə.* همت və *f.* مند b a x **himmətpərvər**.
- HİMMƏTPƏRVƏR** *ə.* همت və *f.* پرور hümmətli.
- HİMYƏ** *ə.* حمیه pəhriz.
- HİMYƏVİ** *ə.* حمیه وی pəhrizə aid olan, pəhrizlə ələqədar olan.
- HİN** *ə.* حین vaxt, zaman, çağ.
- HİNDİ** *ə.* هندی 1) hində məxsus, hində aid; 2) hindcə, hind dili;
3) hind əhalisindən olan; hindu, hindli; 4) keçmişdə: hərəmxanalarda
gözetçi, mühafizəçi; 5) *m.* qara; 6) *m.* xal (*üzdə*).
- HİNDU** *f.* هندو hindli.
- HİNDUBEÇƏ** *f.* هندو بچه hindli balası, hindli uşağı.
- HİNDUSİFƏT** *f.* هندو صفت hindli kimi qara, qara sifətli.
- HİNNA'** *ə.* حناء başa və saqqala yaxılan təbii boya; xına.
- HİNTƏ** *ə.* حنطه buğda.
- HİRAN** *ə.* حرام «*hərəm*» *c.* ehramlar.
- HİRAN** *f.* هر اس 1) qorxu, qorxma, hürkmə; 2) çəkil! saqın! (*xəbər-
darlıq məqamında işlədilir*).

- HİRASAN** *f.* هر اسان qorxaq, ürkək.
- HİRASƏT¹** *a.* حراست əkin əkmə; əkinçilik.
- HİRASƏT²** *a.* حراست saxlama, qoruma, mühafizə etmə.
- HİRBA'** *a.* حربا ء 1) b a x **qələmun** (*I-ci mənada*); 2) Günəşin buludlarda əks etməsi nəticəsində alınan rəng.
- HİRƏF** *a.* حرف «*hirfət*» *c.* sənətlər, peşələr.
- HİRƏT** *a.* حرقت sənət, peşə.
- HİSAR** *a.* حصار hasar.
- HİRQƏT** *a.* حرقت yanma, yanıqlıq.
- HİRMAN** *a.* حرمان 1) əli üzülmə, məhrum olma; 2) qovulma, xaric olma.
- HİRRƏ** *a.* هره dişi pişik.
- HİRS** *a.* حرص 1) tamah, acgözlük; 2) acıq, qəzəb, hiddət.
- HİRZ** *a.* حرز 1) sakit yer; 2) əminlik, sakitlik; 3) tilsim, cadu, pitik.
- HİSƏN** *a.* حصن qala, istehkam.
- HİSN** *a.* حصن möhkəmləşdirilmiş yer; sığınacaq, qala.
- HİSS** *a.* حس duyğu. **Hissi-qəbləlvüqu'** حس قبل الوقوع qabaq-cadan hiss etmə, duyma; ürəyə damma.
- HİSSBƏXŞA** *a.* حس və *f.* بخشا hiss etdirən.
- HİSSƏ** *a.* حصه bölgü, pay.
- HİSSƏBƏXŞ** *a.* حصه və *f.* بخش pay verən, pay paylayan.
- HİSSƏDAR** *a.* حصه və *f.* دار hissəsi olan, hissə yiyəsi.
- HİSSƏMƏND** *a.* حصه və *f.* مند hissə yiyəsi.
- HİSSƏN** *a.* حساً hiss etibarilə, hiss ilə, duyğu ilə.
- HİSSƏYAB** *a.* حصه və *f.* ياب «*hissə tapan*» hissəsi olan.
- HİSSİ** *a.* حسى hissə, duyğuya aid olan, duyğu ilə dərk edilən.
- HİSSİYYAT** *a.* حسيات «*hissi*» *c.* hisslərə aid olanlar; hisslər.
- HİYƏL** *a.* حيل «*hiylə*» *c.* hiylələr.
- HİYLƏ** *a.* حيله b a x **hiylət**. **Hiylei-şəri'** حيله شرعى hiyləni şəri (qanuni) şəkklə salma.

HİYLƏBAZ *a.* حيله və *f.* باز b a x hiyləgər.

HİYLƏGƏR *a.* حيله və *f.* گر b a x hiylətgər.

HİYLƏSAZ *a.* حيله və *f.* ساز hiylə edən.

HİYLƏŞÜAR *a.* حيله شعار adəti hiyləgərlik olan, hiyləgərlik edən.

HİYLƏT *a.* حيلت 1) aldatma, oyun, biclik; 2) saxtakarlıq, qəlpilik.

HİYLƏTGƏR *a.* حيلت və *f.* گر hiyləgər.

HİZA' *a.* حذاء 1) qabaq-qabağa; qarşılıq; 2) səthin düz, hamar olması.

HİZB *a.* حزب 1) tayfa, zümrə; 2) hissə, qisim; 3) partiya.

HİZUM *f.* هيزم odun.

HOQQƏ *a.* حقه 1) kiçik girdə qutu; 2) yazmaq üçün mürəkkəb və s. qoyulan qab; 3) gül yarpaqlarında olan yaşillıq; 4) *m.* oyun, kə-lək, fırldaq.

HOQQƏBAZ *a.* حقه və *f.* باز hoqqa çıxaran; oyunbaz.

HOQQƏBAZİ *a.* حقه və *f.* بازی hoqqabazlıq, oyunbazlıq, fırldaqçılıq.

HÖC(C)ƏT *a.* حجت 1) rəsmi vərəqə; vəsiqə, sənəd; 2) dəlil, sübut; 3) mübahisə.

HÖC(C)ƏTKAR *a.* حجت və *f.* کار höcət edən; höcət, tərs.

HÖKM *a.* حكم 1) hakimlik, hökumət; 2) əmr, göstəriş, fərman; 3) qüvvət, nüfuz; 4) təsir.

HÖKMDAR *a.* حكم və *f.* دار ölkənin başçısı; hakim.

HÖKMDARANƏ *a.* حكم və *f.* دارانه hökmdarcasına, hakim kimi.

HÖKMDARİ *a.* حكم və *f.* داری hökmdarlıq.

HÖKMƏN *a.* حكماً mütləq, qəti, sözsüz.

HÖKMFƏRMA *a.* حكم və *f.* فرما b a x hökmrən.

HÖKMNAMƏ *a.* حكم və *f.* نامه hökm yazılmış kağız; əmrnamə // yazılı hökm.

HÖKMRAN *a.* حكم və *f.* ران hökm sürən // hökmdar.

HÖKUMƏT *a.* حکومت 1) bir ölkəni idarə edən: icraedici orqan; 2) idarə üsulu; idarəetmə.

- HÖRMƏT** *a.* حرمت sayğı, ehtiram.
- HÖRMƏTƏN** *a.* حرمتاً hörmət əlaməti olaraq.
- HÖRMÜZ(D)** *f.* هرمزد || هرمز atəşpərəstlərin xeyir allahının adı.
- HÖVL**¹ *a.* هول qorxu, dəhşət.
- HÖVL**² *a.* حول 1) il; 2) ətraf, çevrə, əhatə.
- HÖVLƏNGİZ** *a.* هول və *f.* انگیز dəhşətə gətirən; qorxudan.
- HÖVLNAK** *a.* هول və *f.* ناك qorxunc, dəhşətli.
- HÖVN** *a.* هون 1) yüngüllük; 2) asanlıq.
- HÖVSƏLƏ** *a.* حوصله 1) quş qursağı; çinədan; 2) dözümlü, səbir, dayanıqlıq; 3) sağrı sümüklərinin təşkil etdiyi çanaq.
- HÖVSƏLƏDAR** *a.* حوصله və *f.* دار hövsələsi olan; hövsələli.
- HÖVSƏLƏTƏNG** *a.* حوصله və *f.* تنگ kəmhövsələ, səbirsiz, hövsələsiz.
- HÖVZ** *a.* حوض b a x **hövzə**¹ (*1-ci mənada*).
- HÖVZƏ**¹ *a.* حوضه 1) hovuz, çarhovuz; 2) çay yatağı.
- HÖVZƏ**² *a.* حوزه 1) iç dairə, dairə içi; 2) mədən yatağı və s. olan yer.
- HUMAY** *a.* همای b a x **hüma**².
- HUR(İ)** *a.* حوری || حور cənnətdəkilərə xidmət edən gözəl qız; *m.* gözəl qız.
- HURİÇÖHRƏ** *a.* حوری və *f.* چهره b a x **huriliqa**.
- HURİEYN** *a.* حوری عین b a x **hurüleyn**.
- HURİLİQA'** *a.* حوری لقاء b a x **hurisifət**.
- HURİPEYKƏR** *a.* حوری və *f.* پیکر huri bədənli, bədəni qəşəng olan; gözəl.
- HURİSİFƏT** *a.* حوری صفت huri üzvlü, huri kimi qəşəng; gözəl.
- HURİÜZAR** *a.* حوری عذار huri yanaqlı; huri üzvlü, gözəl.
- HURİVƏŞ** *a.* حوری və *f.* وش huri kimi gözəl; göyçək.
- HURİZAD** *a.* حوری və *f.* زاد huridən doğulmuş, huri balası; gözəl.
- HURÜ QILMAN** *a.* حور و غلمان huri və qılman, cənnətin cavan xidmətçi qız(lar)ı və oğlan(lar)ı.

HURÜLEYN *ə.* حور العين huri gözlü (*gözlərinin qarası qapqara, ağı isə dümağ olan iri gözlü gözəl haqqında*).

HUT *ə.* هوت 1) böyük balıq; 2) astronomiyada: Balıq bürcü.

HUTÜ HƏMƏL *ə.* حوت وحمل astronomiyada: Balıq və Quzu (bürcləri).

HUŞ *f.* هوش diqqət, fikir.

HUŞMƏND *f.* هوشمند huşlu, şüurlu.

HUŞMƏNDİ *f.* هوشمندی huşluluq, şüurluluq.

HUŞYAR *f.* هوشيار 1) ağıllı, aqıl; 2) ağı başında; huşlu; 3) diq-qətli, dəqiq.

HUŞYARİ *f.* هوشيارى 1) ağıllılıq, aqillik; 2) diqqətlilik, dəqiqlik.

HÜBAB *ə.* حباب 1) su üzərindəki köpük, qabarcıq; 2) şəbnəm, şəh.

HÜBABASA *ə.* حباب və *f.* آسا b a x **hübabmanənd**.

HÜBABMANƏND *ə.* حباب ومانند su köpüyü kimi davamsız, tez məhv olan.

HÜBBÜLVƏTƏN *ə.* حب الوطن vətən sevgisi.

HÜBƏL *ə.* هبل islamiyyətdən əvvəl Kəbədəki bir bütün adı.

HÜBUB *ə.* هبوب əsmə, küləyin əsməsi.

HÜBUBAT *ə.* حبوبات «*həbbə*» *c.* dənli bitkilər.

HÜBUT *ə.* هبوط aşağı enmə; düşmə.

HÜCCAC *ə.* حجاج «*həcc*» *c.* Məkkə ziyarətinə gedənlər; hacılar.

HÜCCƏT *ə.* حجت dəlil, sübut.

HÜCCƏTÜLLAH *ə.* حجت الله Allahın dəlili, Tanrının sübutu.

HÜCEYRƏ *ə.* حجيره 1) kiçik deşik, balaca dəlik; 2) canlı orqanizmin protoplazma, nüvə və qişadan ibarət ən sadə vahidi.

HÜCƏC *ə.* حجج «*hüccət*» *c.* dəlillər, sübutlar.

HÜCNƏT *ə.* هجنت qüsur, nöqsan, eyib.

HÜCR *ə.* حجر qucaq, ağuş.

HÜCRƏ *ə.* حجره 1) kiçik otaq; otaq; 2) göz (*arı pətəyində*).

HÜCRƏVİ *ə.* حجروى hücrələri olan.

HÜCU' *ə.* هجوع yuxusu gəlməmə; yuxusuzluq.

HÜCUM *ə.* هجوم həmlə, basqın.

HÜCUMAVƏR *ə.* هجوم və *f.* أور hücum edən, basqın edən; hü-cumçu.

HÜDA' *ə.* هدا 1) doğru yol; 2) rəhbərlik, rəhbər sayma.

HÜDB *ə.* هذب kirpik.

HÜDHÜD *ə.* هدهد hop-hop, şinabub, şanapipik (*köçəri quş*).

HÜDUD *ə.* حدود «hədd» *c. t.* sərhəd, mərz.

HÜDUS *ə.* حدوث 1) yaranma, törəmə; 2) baş vermə.

HÜFFAZ *ə.* حفاظ «hafız» *c.* hafizlər.

HÜKƏMA' *ə.* حكما «həkim» *c.* həkimlər, müdriklər, filosoflar.

HÜKKAM *ə.* حكام «hakim» *c.* hakimlər.

HÜQUQ *ə.* حقوق «həqq» *c. t.* 1) insanlar arasındakı münasibətləri nizama salan qanunlar toplusu; 2) *t.* ixtiyar, imkan, azadlıq; 3) *t.* sərbəstlik, ixtiyar.

HÜQUQİ *ə.* حقوقی hüquqa aid olan.

HÜQUQŞÜNAS *ə.* حقوق شناس hüquq elmləri mütəxəssisi, hüquq alimi.

HÜLQUM *ə.* حلقوم ağızla mədəni birləşdirən həzm borusu.

HÜLLƏ *ə.* حله cənnətdə geyiləcək bəzəkli paltar.

HÜLM *ə.* حلم yuxu, rəya.

HÜLUL *ə.* حلول 1) daxil olma; girmə; 2) gəlib çatma; yetişmə.

HÜLV *ə.* حلو şirin, dadlı, ləzzətli.

HÜLVİYYAT *ə.* حلويات «hülv» *c.* dadlı yeməklər.

HÜLYƏ *ə.* حليه 1) bəzək, yaraşlıq, zinət; 2) gözəl sifət, qəşəng üz.

HÜMA' ¹ *ə.* حما b a x **hümma**.

HÜMA' ² *ə.* هما 1) cənnət quşu, dövlət quşu (*əfsanəvi quş*); 2) *m.* uğurluluq, xoşbəxtlik.

HÜMAQA' *ə.* حماقی «əhməq» *c.* axmaqlar, səfehlər.

HÜMAM *ə.* همام hümmət sahibi; çalışqan.

HÜMAYUN *f.* همایون 1) xoşbəxt, uğurlu, səadətli; 2) İran padşahları haqqında danışıda və ya onlara müraciət edildikdə işlənirdi; 3) Azərbaycan klassik muğamlarından birinin adı.

HÜMƏQA *a.* حمقا «əhməq» *c.* axmaqlar, ağılsızlar.

HÜMƏM *a.* همم «həmm» *c.* 1) çətin işlər; 2) *m.* dərdlər, kədərlər.

HÜMƏVİ *a.* حموی qızdırmaya aid olan.

HÜMQ *a.* حمق axmaqlıq, ağılsızlıq.

HÜMMA' *a.* حماء isitmə, qızdırma.

HÜMRƏ *a.* حمرة qırmızılıq.

HÜMUM *a.* هموم «həmm» *c.* 1) çətin, ağır işlər; 2) qayğılar, dərdlər, kədərlər.

HÜNƏFA' *a.* حنفا «hənif» *c.* Allahın dininə tabe olanlar.

HÜNƏR *a.* هنر 1) məharət, ustalıq; 2) bacarıq; 3) elm, fənn; 4) incəsənət // sənət.

HÜNƏRMƏND *a.* هنر və *f.* مند b a x hünərvər.

HÜNƏRVƏR *f.* هنرور hünərli, bacarıqlı, məharətli; bilikli.

HÜNÜD *a.* هند «hindi» *c.* hindlilər.

HÜNÜT *a.* هنوط 1) qədim Misirdə ölünün çürüməkdən dərmanlarla qorunması; 2) meyitin bir müddət saxlanması.

HÜRR *a.* حر azad.

HÜRRƏNDİŞ *a.* حر və *f.* انديش azadfikirli.

HÜRRİYYƏT *a.* حریت azadlıq.

HÜRRİYYƏTPƏRƏST *a.* حریت və *f.* پرست b a x hürriyyət-pərvər.

HÜRRİYYƏTPƏRVƏR *a.* حریت və *f.* پرور azadlıq sevən, azadlıq tərəfdarı.

HÜRUB *a.* حروب «hərb» *c.* hərblər, müharibələr.

HÜRUF *a.* حروف «hərf» *c.* hərflər. **Hürufi-e'rab** حروف اعراب ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında sait yerini tutan hərflər (ا، آ، و، ی); **hürufi-ımla'** حروف املاء fars və əski Azərbaycan

əlifbalarında saitləri əks etdirən hərflər (ا، آ، ه، و، ی); **hurufi-qəməriyyə** حروف قمریه ərəb əlifbasında sözlərin əvvəlinə «əl» müəyyənlik artikli gətirildikdə onun tam şəkildə «əl» kimi oxunmasına imkan verən 14 hərflər (ا، ب، ج، ح، خ، ع، غ، ف، ق، ك، م، ه، و، ی); **hurufi-məhmələ** حروف مهمله ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında nöqtəsiz hərflər (ا، د، ر، س، ص، ط، ع، ك، ل، م، ه، و، ی); **hurufi-münfəsİLə** حروف منفصله ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında özündən sonrakı hərflə birləşməyən hərflər (ا، آ، د، ذ، ز، ژ، و); **hurufi-müttəsilə** حروف متصله ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında hər iki tərəfdən (özündən əvvəl və sonra) birləşən hərflər (ب، پ، ت، ث، ج، چ، ح، خ، س، ش، ص، ض، ط، ظ، ع، غ، ف، ق، ك، گ، ل، م، ن، ه، و، ی); **hurufi-saitə** حروف صائتə saitləri ifadə edən hərflər (ا، آ، و، ه، ی); **hurufi-samitə** حروف صامتə samitləri ifadə edən hərflər (saitlərdən başqa, bütün qalan hərflər); **hurufi-şəmsiyyə** حروف شمسيه ərəb əlifbasında sözlərin əvvəlinə «əl» müəyyənlik artikli gətirildikdə onun tam oxunmasına imkan verməyən 14 hərflər (ت، ث، د، ذ، ر، ز، س، ش، ص، ض، ط، ظ، ل، ن).

HÜRUFAT *ə.* حروفات «*hərf*» c. t. əlifba.

HÜRUFİ *ə.* حروفی 1) bütün varlığın sirlərini hərflərdə görə təriqət; 2) həmin təriqətə mənsub adam.

HÜRUFÜLMÖHTƏŞİM *ə.* حروف المحتشم əlifba.

HÜSN *ə.* حسن 1) gözəllik, camal; 2) yaxşılıq. **Hüsni-əxlaq** حسن اخلاق əxlaq gözəlliyi; **hüsni-göftar** حسن گفتار danışıq gözəlliyi; **hüsni-məqal** حسن مقال yaxşı danışma; **hüsni-rüxsar** حسن رخسار üz gözəlliyi; **hüsni-xətt** حسن خط gözəl yazma.

HUSNA *ə.* حسنى ən gözəl; daha gözəl (*qadın haqqında*).

HUSNARA *ə.* حسن və f. آرا üz bəzəyi, üzünü bəzəyən.

HÜSNİ *ə.* حسنى gözəlliyə aid olan.

HÜSNÜ QÜBH *ə.* حسن و قبح yaxşı-yaman; gözəllik və çirkinlik.

- HÜSNÜLMƏAB** *a.* حسن المآب gözəl sığınacaq.
- HÜSUL** *a.* حصول hasil olma, vücuda gəlmə; ələdə etmə.
- HÜSULPƏZİR** *a.* حصول və *f.* پذیر hasilə gələ bilən və ya gəlmiş.
- HÜSUN** *a.* حصون «hisən» *c.* qalalar, istehkamlar.
- HÜVEYDA** *f.* هویدا bəlli, aşkar, zahiri.
- HÜVEYN** *a.* حوین mikrob.
- HÜV(Ə)** *a.* هو o (*şəxs əvəzliyi*).
- HÜVƏLAXİR** *a.* هو الآخر son (odur).
- HÜVƏLƏVVƏL** *a.* هو الاول başlanğıc (odur).
- HÜVIYYƏT** *a.* هويت 1) mahiyyət, həqiqət; 2) bir adamın kim olduğu; şəxsiyyət.
- HÜZAL** *a.* هزال arıqlıq, zəiflik.
- HÜZN** *a.* حزن kədər, qəm, qüssə.
- HÜZNAMİZ** *a.* حزن və *f.* آمیز b a x **hüznavər**.
- HÜZNAVƏR** *a.* حزن və *f.* آور hüzn gətirən; kədərləndirən.
- HÜZNDAR** *a.* حزن və *f.* دار hüznlü, kədərli, qəmli.
- HÜZNƏFZA** *a.* حزن və *f.* افزا hüzn artıran, qüssə çoxaldan.
- HÜZNƏNGİZ** *a.* حزن və *f.* انگیز hüzn gətirən, qüssə verən.
- HÜZUR** *a.* حضور 1) hazır olma, mövcud olma; 2) rahatlıq, asudəlik, dinclik; 3) ön, qabaq.
- HÜZUZ** *a.* حظوظ «həzz» *c.* həzlər.
- HÜZUZAT** *a.* حظوظات «hüzuz» *c.* həzlər.
- HÜZUZBƏXŞ** *a.* حظوظ və *f.* بخش həzz verən; ləzzətli.
- HÜZZAR** *a.* حضار «hazır» *c.* hazır olanlar; iştirak edənlər.

X

X *a.* خ ərəb əlifbasının 7-ci, fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 9-cu hərfi; əbcəd hesabında 600 rəqəmini ifadə edir.

XA *f.* خا çeynəyən.

XAB¹ *f.* خواب 1) yuxu; 2) rəya, yuxugörmə. **Xabi-əcəl** خواب اجل əcəl yuxusu, cəhalət; **xabi-qəflət** خواب غفلت qəflət yuxu; **xabi-naz** خواب ناز şirin yuxu.

XAB² *a.* خاب xov, narın tük.

XABALUD *f.* خواب آلود yuxu basmış, gözləri yuxulu.

XABƏNDƏ *f.* خوابنده yatan, yuxuda olan.

XABGAH, XABGƏH *f.* خوابگاه || خوابگاه 1) yataq, yatacaq; 2) taxt, çarpayı; 3) yataq otağı.

XABİDƏ *f.* خوابیده yatmış, yuxuya getmiş.

XADİM *a.* خادم ictimai fəaliyyətdə mühüm xidmətləri olan şəxs.

XADİM(Ə) *a.* خادمه || خادم xidmətçi, xidmət edən, qulluqçu.

XAFİQ *a.* خافق döyünən, çırpınan (*ürək haqqında*).

XAFİQAN *a.* خافقان b a x **xafiqeyn**.

XAFİQEYN *a.* خافقين iki cəhət (*şərq və qərb*).

XAH *f.* خواه 1) b a x **xahan**; 2) b a x **xahi**.

XAHAN *f.* خواهان istəyən, arzulayan.

XAHƏR *f.* خواهر bacı.

XAHƏRZADƏ *f.* خواهرزاده bacıuşağı.

XAHİ *f.* خواهی istər, istərsə.

XAHİŞ *f.* خواهش istək, arzu.

XAHİŞGƏR *f.* خواهشگر istəyən, arzulayan, xahiş edən.

XAHÜ NAXAH *f.* خواه و نا خواه istər-istəməz, könülsüz.

XAİB *a.* خائب b a x **xayib**.

XAİBƏN *a.* خائبا b a x **xayibən**.

XAİF *ə.* خائف b a x xayif.

XAİN *ə.* خائن xəyanət edən.

XAİNANƏ *ə.* خائن və *f.* انه xaincəsinə.

XAK *f.* خاك 1) torpaq, toz; 2) Yer kürəsi; 3) ölkə, məmləkət, diyar; 4) yox olmuş, çürümüş, torpaq olmuş.

XAKBUS *f.* خاك بوس 1) birisinin qarşısında yerə döşənərək torpağı öpən; 2) *m.* alçalma, özünü alçaltma.

XAKBÜSAT *f.* خاك بساط *ə.* 1) torpaq üstündə yatan, yatacağı torpaq olan; 3) *m.* yoxsul, kasıb.

XAKDAN *f.* خاكدان «torpaqqabı» *m.* bu dünya.

XAKƏNDƏZ *f.* خاك انداز b a x xəkəndəz.

XAKİ *f.* خاکی 1) torpağa aid, torpaqdan olan; 2) torpaq rəngli; 3) bu dünyaya aid olan; 4) *m.* adam, bəşər, insan.

XAKİSTƏR *f.* خاکستر kül.

XAKPAY *f.* خاك پای 1) ayaq basılan yer; 2) astana, kandar.

XAKRAH *f.* خاكراه torpaq yol.

XAKSAR *f.* خاکسار 1) torpağa çevrilmiş, çürümüş; 2) *m.* zəlil, xar, həqir.

XAKXU(Y) *f.* خاکخوی || خاکخو «torpaq təbiətli» *m.* alçaq, pis (*xasiyyət*).

XAL *ə.* خال bədəndə, xüsusilə də üzdə qara ləkə.

XALDAR *f.* خالدار xallı, xalı olan.

XALƏ *ə.* خاله ananın bacısı; xala.

XALİ *f.* خالی 1) boş; 2) yiyəsiz, sahibsiz; 3) sərbəst, azad.

XALİD *ə.* خالد ölməz, əbədi, daimi.

XALİQ *ə.* خالق Xəlq edən, Yaradan (*Allahın gözəl adlarından biri*).

XALİQİYYƏT *ə.* خالقیت yaradıcılıq, yaratma.

XALİQÜLBƏŞƏR *ə.* خالق البشر insanları yaradan; Allah, Tanrı.

XALİQÜLXƏLQ *ə.* خالق الخلق xalqı yaradan; Allah, Tanrı.

XALİQÜL'İNSAN *ə.* خالق الانسان insanı yaradan; Allah, Tanrı.

XALİS *a.* خالص qarışığı olmayan; təmiz, saf.

XALİSANƏ *a.* خالص *və f.* انه 1) ixlasla, sədaqətlə; 2) doğrusu, düzü.

XALİSƏ *a.* خالصه dövlət torpağı, dövlətə məxsus torpaq.

XALİSƏN *a.* خالصاً doğruluqla, səmimiyyətlə.

XALİSİYYƏT *a.* خالصیت 1) xalislik, saflıq; 2) doğruluq, düzgünlük.

XALİYƏN *a.* خالیاً boş olaraq, boş.

XAM *f.* خام 1) bişməmiş, çiy; 2) dəyməmiş, yetişməmiş; 3) *m.* təcürbəsiz, səriştəsiz; 4) *m.* işlənməmiş, əkilməmiş; 5) *m.* boş, əbəs, bihudə.

XAMƏ *f.* خامه 1) qələm (*yazı ləvazimatı*); 2) *m.* üslub. **Xamei-xur** *خور خامه* «*günəş qələmi*» *m.* günəş şüası.

XAMƏGÜZAR *f.* خامه گذار qələmlə yazılmış.

XAMƏRAN *f.* خامه ران «*qələm sürən*» *m.* qələm işlədən; yazan.

XAMİS *a.* خامس 1) beşinci; 2) beşinci övlad (*oğul*).

XAMİSƏ *a.* خامسه 1) beşinci; 2) beşinci qız (*övlad*).

XAMUŞ *f.* خاموش b a x **xəmuş**.

XAMUŞAN *f.* خاموشان b a x **xəmuşan**.

XAN¹ *f.* خوان 1) yemək süfrəsi; dəstərxan; 2) yeməli, yemək, taam; 3) xonça.

XAN² *f.* خوان b a x **xanəndə**.

XAN³ *a.* خان karvansara.

XANÇƏ *f.* خانچه xonça.

XANƏ *f.* خانه 1) ev; 2) xana.

XANƏBƏDUŞ *f.* خانه بدوش «*evi çiyində*» *m.* b a x **xanəbərduş**.

XANƏBƏXANƏ *f.* خانه بخانه ev-ev, evbæv.

XANƏBƏRDUŞ *f.* خانه بردوش 1) evsiz, səfil; 2) yoxsul, kasıb.

XANƏBƏRƏNDAZ *f.* خانه برانداز ev yıxan, ev dağıdan.

XANƏDAN *f.* خانه دان 1) ailə, ocaq; 2) sülalə; 3) qonaq sevən, qonaqpərəst.

XANƏGAH *f.* خانگاه b a x **xanəqah**.

XANƏGİ *f.* خانگی evə aid olan.

XANƏ-XANƏ *f.* خانه خانه evbəev; xana-xana.

XANƏXƏRAB *f.* خانه və ə. خراب evi dağılmış, evi yıxılmış; bədbəxt.

XANƏQAH ə. خانقاه *əslī f.* bir şeyx və ya dərvişin rəhbərliyi altında olan dərvişlərin yaşadıkları və ibadət etdikləri yer; təkyə.

XANƏMAN *f.* خانمان b a x **xanü man.**

XANƏMANXƏRAB *f.* خانمان və ə. خراب ev-eşiyi dağılmış, xanimanı xaraba qalmış, fəlakətə düşər olmuş.

XANƏMANSUZ *f.* خانمانسوز məhvedici, dağıdıcı.

XANƏNDƏ *f.* خواننده 1) müğənni; 2) oxucu.

XANƏNİŞİN *f.* خانه نشین evdən bayıra çıxmayan, heç yerə getməyən.

XANƏSUZ *f.* خانه سوز «ev yandıran» *m.* zərər verən.

XANƏVADƏ *f.* خانواده 1) nəsil, soy; 2) familiya, soyadı.

XANƏVİRAN *f.* خانه ویران 1) evi yıxılmış; 2) *m.* bədbəxt.

XANƏYEK *f.* خانه یک bir evdə yaşayan; birevli.

XANƏYEKİ *f.* خانه یکی bir evdə yaşama; birevlilik.

XANİQ ə. خانق boğan.

XANÜ MAN *f.* خان و مان 1) ev-eşik // mal-mülk; 2) avadanlıq.

XAR¹ *f.* خار 1) tikan; 2) göyəm ağacı.

XAR² *f.* خوار 1) yeyən, yeyici; 2) içən, içici.

XAR³ *f.* خوار zəlil, həqir, alçaq.

XARA *f.* خارا b a x **xarə.**

XARBƏSTƏR *f.* خار بستر «yorğanı tikan» *m.* narahat yatan, ya-tağı, yeri narahat olan.

XARƏ *f.* خاره 1) çaxmaqdaşı // bərk daş; 2) qalın ipək parça növü.

XARİ¹ *f.* خاری tikanlı.

XARİ² *f.* خاری xarlıq, zəlillik, həqirlik.

XARİC *a.* خارج 1) dıřarı, bayır, bir şeyin bayır üzü; 2) çıxan.
Xarici-bələd خارج بلد b a x **xaricbələd**.

XARİCBƏLƏD *a.* خارج بلد ölkədən uzaqlaşdırılmış, sürgün edilmiş.

XARİCƏN *a.* خارجاً zahiri cəhətdən, xaricinə görə; zahirdən.

XARİCİ *a.* خارجى 1) dıřarıya aid, xaricə məxsus; 2) xarici ölkələr, onlarla olan münasibət və əlaqəyə məxsus; 3) əcnəbi.

XARİCİYYƏ *a.* خارجيه xarici dövlətlərlə əlaqələrə baxan idarə.

XARİCİYYUN *a.* خارجيون islam dini təriqətlərindən biri.

XARİQ *a.* خارق parçalayan, yaran, qopardan. **Xariqi-adət** خارق عادت b a x **xariqül'adə**.

XARİQƏ *a.* خارقه qəribə, qeyri-adi, xariqə.

XARİQÜL'ADƏ *a.* خارق العاده adət xaricində olan, çox qəribə.

XARİSTAN *f.* خارستان b a x **xarzar**.

XARKEŞ *f.* خارکش tikanyığan, tikanqıran // tikansatan, tikançı.

XARMƏZAC *f.* خار və *a.* مزاج tündməzac, adamsancan.

XARÜ XAŞAK *f.* خارو خاشاك «çör-çöp» b a x **xarü xəs(s)**.

XARÜ XƏS(S) *f.* خار و خس b a x **xəsü xar**.

XARZAR *f.* خارزار tikan çox olan yer; tikanlıq.

XASİR *a.* خاسر 1) yolu azan; 2) uğursuz, nəhs; 3) uduzmuş, bax-talamış.

XAS(S) *a.* خاص 1) xüsusi, əlahiddə, ayrıca; 2) b a x **xassə²**; 3) məxsus, aid olan; 4) imtiyaz, üstünlük; 5) xüsusi, şəxsi.

XASSƏ¹ *a.* خاصه bir adama, bir şeyə aid olan hal, xüsusiyyət, xasiyyət.

XASSƏ² *a.* خاصه 1) şəxsən hökmdara məxsus ordu; qvardiya; 2) ən yaxşı, əla; 3) tarixən mövcud olmuş torpaq mülkiyyət forması.

XASSƏTƏN *a.* خاصتاً ayrıca, məxsusən, xüsusilə.

XASSÜ AMM *a.* خاص و عام 1) qocadan-uşağa qədər, məmədə-yəndən-pəpəyeyənə qədər; 2) *m.* camaat, xalq.

XASTAR *f.* حواستار 1) tələb edən; istəyən; 2) qız evinə göndərilən elçi.

XASTKAR *f.* خواستکار istəkli.

XAŞ *f.* خواهش meyil, xahiş, arzu.

XAŞAK *f.* خاشاک zir-zibil, xırım-xırda, süpürüntü.

XAŞE' *a.* خاشع özü haqqında danışmağı xoşlamayan; təvazökar.

XAŞİƏN *a.* خاشعاً təvazökarcasına, təvazökarlıqla.

XATƏM *a.* خاتم 1) möhür, damğa; 2) üzük; 3) sonuncu, axırınıcı; 4) son, axır; 5) müstəsna.

XATİF *a.* خاتف 1) qapıb götürən; qapan; 2) gözqamaşdıran.

XATİM *a.* خاتم 1) möhür vuran, möhür basan; 2) qurtaran, bitirən.

XATİMƏ *a.* خاتمه 1) son, axır; 2) son söz; 3) xülasə.

XATİMƏBƏXS *a.* خاتمه və *f.* بخش sonu xeyirli, axırı yaxşı.

XATİMƏKEŞ *a.* خاتمه və *f.* کش sonu olan, sona çatdıran.

XATİR *a.* خاطر 1) fikir, zehin, ağıl; 2) könül, qəlb, ürək; 3) hiss, duyğu; 4) hörmət; 5) kef.

XATİRƏ *a.* خاطره 1) yada düşən şey; 2) xatirdə qalmış şey; yad-daş; 3) yadigar.

XATİRMƏNDƏ *a.* خاطر və *f.* مانده xatiri qalmış.

XATİRƏNƏVAR *a.* خاطر və *f.* نوار könlü oxşayan; nəvazişkar, oxşayıcı.

XATİRİNİŞAN *a.* خاطر və *f.* نشان 1) xatirdə qalan, unudulmayan; 2) yada salma; xatırlama; 3) qeyd etmə, nəzərə çatdırma.

XATİRŞİKƏSTƏ *a.* خاطر və *f.* شکسته qəlbi sınıq; incimiş, incik.

XATİRŞÜNAS *a.* خاطر və *f.* شناس başqasının xatirinə dəyməyən.

XATİRŞÜNASANƏ *a.* خاطر və *f.* شناسانه xatirinə dəymədən.

XATİRŞÜNASİ *a.* خاطر və *f.* شناسی xatirinə dəyməmə.

XAVƏR *f.* خاور şərq, gündöğən, günçıxan.

XAVƏRİ *f.* خاوری 1) şərqə aid olan; şərq; 2) şərqli.

XAYİB *a.* خایب 1) ümidi kəsilmiş, ümitsiz; 2) məyus olmuş, məyus.

XAYİBƏN *a.* خایباً ümidini kəsərək; ümitsizcəsinə.

XAYİF *a.* خایف qorxaq, qorxan.

XAZE' *ə.* خاضع sözə qulaq asan; müti.

XAZİN *ə.* خازن 1) xəzinəni idarə edən; xəzinədar; 2) qoruyucu, mühafiz; 3) anbardar, anbar müdiri; 4) ağacdələ (quş).

XE *ə.* خه ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında خ hərfinin adı.

XEYİR *ə.* خير 1) fayda, mənfəət; 2) yaxşı iş; yaxşılıq.

XEYİRXAH *ə.* خير və *f.* خواه yaxşılıq istəyən, birisinin yaxşılığına çalışan.

XEYİRKAR *ə.* خير və *f.* کار xeyir iş görən.

XEYİRMƏQAM *ə.* خير مقام xoş gəlmişsiniz!

XEYL¹ *ə.* خيل 1) at; ilxi; 2) dəstə, taqım; 3) atlı, süvari dəstə; 4) yığın, toplu.

XEYL² *ə.* خيل qürur, məğrurluq.

XEYLİ *ə.* خيلي bir çox; çox.

XEYMƏ *ə.* خيمه çadır.

XEYMƏGAH *ə.* خيمه və *f.* گاه çadır(lar) qurulmuş yer.

XEYMƏNİŞİN *ə.* خيمه və *f.* نشين çadırdə yaşayan; köçəbə.

XEYR *ə.* خير yox.

XEYRAT *ə.* خيرات 1) rifah, nemət; 2) dövlət, sərvət, var; 3) yaxşı iş(lər); yaxşılıq; 4) xeyriyyəçilik iş(lər)i; 5) ehsan.

XEYRƏNCAM *ə.* خير və *f.* انجام aqibəti yaxşı olan; xoşbəxt.

XEYRƏNDİŞ *ə.* خير və *f.* انديش yaxşı fikirli; xeyirxah.

XEYRİ *ə.* خيري xeyirə aid olan, xeyir olan.

XEYRİYYƏ(T) *ə.* خيريه|اخيريت 1) yaxşılıq, xeyirlik; 2) maarifin, mədəniyyətin, səhiyyənin və s. inkişafı üçün pul toplama və xərcləmə.

XEYRÜ ŞƏR *ə.* خير وشر xeyir-şər.

XEYRÜLBƏŞƏR *ə.* خير البشر insanların ən yaxşısı (*Məhəmməd peyğəmbər*).

XEYRÜLKƏLAM *ə.* خير الكلام sözlərin ən yaxşısı.

XEYRÜNNİSA' *ə.* خير النساء qadınların ən yaxşısı (*həzrət Fatimə*).

XEYRÜNNÜŞUR *ə.* خير النشور ən yaxşı, xoş iy.

XEYT *a.* خيط iplik, sap; tel, lif.

XEYTI *a.* خيطی iplik kimi olan; telvarı.

XEYZÜRAN *a.* خيزران qamış növlərindən biri.

XƏBAİS *a.* خبائث «*xəbis*» *c.* xəbislər.

XƏBASƏT *a.* خبائث xəbislik, alçaqlıq, yaramazlıq, yamanlıq.

XƏBBAZ *a.* خباز çörək bişirən; çörəkçi.

XƏBƏR *a.* خبر 1) bir hadisə haqqında məlumat; 2) qrammatikada: cümlənin baş üzvlərindən ikincisi.

XƏBƏRÇİN *a.* خبر və *f.* چین söz gəzdirən; dedi-qoduçu, qeybətçi.

XƏBƏRDAR *a.* خبر və *f.* دار xəbəri olan; məlumatlı.

XƏBƏRİ *a.* خبری xəbərə aid olan.

XƏBİR *a.* خبير 1) xəbəri olan, məlumatı olan; 2) başı çıxan; bilən; 3) səriştəli, bilikli, mütəxəssis.

XƏBİS *a.* خبيث alçaq, yaramaz.

XƏBT *a.* خبط 1) vurma, döymə, taqqılatma; 2) ehtiyatsız hərəkət, tələsiklik. **Xəbti-dimağ** خبط دماغ dəlisovluq.

XƏCALƏT *a.* حجالت utanma.

XƏCİL *a.* خجل xəcalət çəkən; xəcalətli, utancaq.

XƏDD *a.* خد 1) yamaq, üz; 2) qırış, qırışıq.

XƏDƏM *a.* خدم «*xadim*» *c.* xadimlər.

XƏDƏMAT *a.* خدمات «*xidmət*» *c.* xidmətlər.

XƏDƏMƏ *a.* خدمه «*xadim*» *c.* xüsusi rəsmi işlər görənlər xidmətçilər. **Xədəmei-xassə** خدمه خاصه xüsusi xidmətçilər; **xədəmei-şahanə** خدمه شاهانه şahın xüsusi xidmətində olan əsgərlər; qvardiya.

XƏDƏNG *f.* خدنگ 1) ağcaqovaq; 2) ox, tir. **Xədəngi-xunriz** خدنگ خونریز qan tökən ox.

XƏDƏR *a.* خدر keyləşən.

XƏDİƏ *a.* خديعه oyun, firıldaq.

XƏDİM *a.* خديم 1) b a x **xəsi**; 2) hərəmağası.

XƏDŞƏ *a.* خدشه çapıq, sıyrıntı.

XƏFA' *ə.* خفا 1) gizlilik, məxfilik; 2) gizli şey; sirr.

XƏFAYA *ə.* خفايا «*xəfiyyə*» *c.* xəfiyələr.

XƏFƏQAN *ə.* خفقان ürək çırpıntısı, ürək döyüntüsü.

XƏFFAF *ə.* خفاف ayaqqabı tikib satan adam; ayaqqabıçı.

XƏFFAŞ *ə.* خفافش b a x **xüffaş**.

XƏFFAŞSİFƏT *ə.* خفافش صفت 1) yarasa kimi işıqdan qorxan;
2) *m.* elm, mədəniyyət düşməni.

XƏFİ *ə.* خفي gizli, məxfi.

XƏFİF *ə.* خفيف 1) yüngül, zəif; 2) nadir; 3) sıyıq; 4) şeyrdə bir vəznin adı; 5) *m.* yelbeyin, dəmdəki; 6) *m.* diribaş, zirək.

XƏFİYYAT *ə.* خفيات «*xəfi*»*c.* gizli işlər, məxfi işlər.

XƏFİYYƏ *ə.* خفيه gizli işlərlə məşğul olan, gizli axtarış apararı.

XƏFİYYƏN *ə.* خفياً gizli olaraq, gizlicə.

XƏFTAN *ə.* خفتان *əsl* türk. qaftan.

XƏKƏ *f.* خكه kömür tozu.

XƏKƏNDAZ *f.* خك انداز zibil, torpaq, kül və s. yığmaq və atmaq üçün kiçik dəstəli alət.

XƏL' *ə.* خلع 1) qoparma, çıxarma; 2) soyunma (*paltar*), açma (*baş örtüyünü*), çıxarma (*papağı və s.*); 3) vəzifədən çıxarma, mənəsbədən kənar etmə.

XƏLA' *ə.* خلا 1) boşluq; 2) boş yer, tənhalıq; 3) ayaqyolu.

XƏLAİQ *ə.* خلائق «*xəliqə*» *c.* 1) bütün canlılar; məxluqat; 2) *m.* camaat, xalq; 3) *m.* təbiət, xasiyyət; 4) *m.* kənz, cariyyə, xidmətçi qız.

XƏLAXİL *ə.* خلائل «*xəlxal*» *c.* xalxal olanlar.

XƏLAT *ə.* خلات yoğun ip, kəndir; buraz.

XƏLƏCAN *ə.* خلجان təşviş, təlaş // həyəcan, vəlvələ.

XƏLƏL *ə.* خلل 1) açılıq, boşluq; 2) pozuluq, şuluqluq; 3) əskiklik, nöqsan.

XƏLƏLDAR *ə.* خلل və *f.* دار 1) nöqsanlı; 2) pozulmuş, pozğun.

XƏLƏF *ə. خلف* 1) atadan sonra qalan övlad; 2) birinin yerini tutan və ya tutacaq adam; varis; 3) nəsil.

XƏL'ƏT *ə. خلعت* 1) hədiyyə olaraq bağışlanan bahalı paltar; 2) toyda və ya nişanda qız, yaxud oğlanın qohumlarına verilən hədiyyə; 3) mükafat, bəxşiş.

XƏLİC *ə. خليج* 1) körfəz; 2) boğaz.

XƏLİFƏ *ə. خليفة* 1) canişin; 2) Məhəmməd peyğəmbərdən sonra xilafət başçısı; 3) b a x **xəlfə**.

XƏLİFƏZADƏ *ə. خايفه* və *f. زاده* xəlifə nəslindən olan, xəlifdən doğulmuş.

XƏLİL *ə. خليل* 1) dost, yaxın, yoldaş; 2) sevgili.

XƏLİT *ə. خليط* 1) qarışıq, qatışıq; 2) *m.* yoldaş, yar, həmdəm.

XƏLİTƏ *ə. خليطه* 1) qarışıq, qarışmış; 2) külçə.

XƏLİ'ÜL'ÜZAR *ə. خايع العذار* utanmaz, həyasız.

XƏLFƏ *ə. خلفه* 1) məclisə başçılıq edən adam; 2) molla məktəbində: mollanın şagirdlərdən olan köməkçisi.

XƏLFİ *ə. خلفي* arxaya aid, dala aid olan.

XƏLXAL *ə. خلخال* qadınların qolbaq kimi ayaqlarına taxdıqları bilərzik (*arxaik*).

XƏLQ *ə. خلق* 1) yoxdan var etmə; yaratma; 2) ixtira, icad; 3) xalq, əhali.

XƏLQƏN *ə. خلقاً* yaradılışına görə, yaradılışca.

XƏLQİ *ə. خلقي* xalqa aid olan, xalq üçün olan.

XƏLQİYYAT *ə. خلقيات* «*xəlqi*» *c.* 1) xalqa mənsub olan şeylər; 2) *m.* xalq yaradıcılığı // folklor.

XƏLL *ə. خل* sirkə.

XƏLLAQ *ə. خلاق* 1) yaradıcı, qurucu; 2) *m.* Allah, Tanrı.

XƏLLƏDƏH(Ü) *ə. خلاه* həmişə baqi olsun! (*dualarda işlədilir*).

XƏLT *ə. خلط* 1) qarışdırma, qatışdırma; 2) *m.* rabitəsiz danışma, münasibətsiz söz söyləmə.

XƏLUQ *a.* خلوق gözəl xasiyyətli, xoşrəftar.

XƏLVƏT *a.* خلوت 1) gizli yer; 2) boş, adamsız; 3) b a x **xəlvəti**.

XƏLVƏTİ *a.* خلوتی gizlicə, xəlvətcə.

XƏLVƏTGAH, XƏLVƏTGƏH *a.* خلوت və *f.* گاه || گاه xəlvət yer, məxfi söhbət üçün gizli yer.

XƏLVƏTGÜZİN *a.* خلوت və *f.* گدین xəlvətə çəkilib ibadət və zikrlə məşğul olan.

XƏLVƏTXANƏ *a.* خلوت və *f.* خانه xəlvət yer; hücrə // ümumiyyətə xəlvət yer, bucaq və s.

XƏLVƏTNİŞİN *a.* خلوت və *f.* نشین xəlvətdə oturan; tərki-dünya.

XƏLVƏTSƏRA *a.* خلوت və *f.* سرا tənha yer, xəlvət yer, gizli yer.

XƏM *a.* خم 1) əyri, əyilmiş; 2) bükülmüş, əyilmiş; 3) qıvrım, buruq.

XƏMBƏXƏM *f.* خم بخم b a x **xəmdərxəm**.

XƏMDƏRXƏM *f.* خم درخم b a x **xəməndərxəm**.

XƏMƏNDƏRXƏM *f.* خم اندرخم qat-qat, buruq-buruq, əyri-əyri.

XƏMGƏŞTƏ *f.* خم گشته əyilmiş, bükülmüş.

XƏMİDƏ *f.* خمیده 1) əyilmiş, əyri; 2) qozbel.

XƏMİDƏPEYKƏR *f.* خمیده پیکر beli bükülmüş.

XƏMİR *a.* خمیر onun su və ya başqa maye ilə yoğurulmasından alınan kütlə.

XƏMİRGİR *a.* خمیر və *f.* گیر xəmiryoğuran, xəmirtutan.

XƏMİS *a.* خمیس b a x **yövmülxəmis**.

XƏMMAR(Ə) *a.* خمارة || خمارة 1) çaxırsatan, şərabcı; 2) şərab dükanı, çaxır satılan yer.

XƏMR *a.* خم şərab, çaxır, mey. **Xəmr-i-tibbi** خمير طبي tibb şərabı (*dərman kimi içilən şərab*).

XƏMRİ *a.* خمري 1) şəraba məxsus; 2) şərab rəngi.

XƏMS(Ə) *a.* خمسه || خمس 1) beş; 2) beş hissədən ibarət mənzum əsər; 3) beşlik. **Xəmsəi-mübarək** خمسه مبارك beş barmaq (*əllə yemək yeyildiyi üçün mübarək sayılır*).

XƏMSİN *ə.* خمسين b a x **xəmsun.**

XƏMSUN *ə.* خمسون 1) əlli // əllinci; 2) qışın «ərbəin» adlanan qırx günündən sonra gələn əlli günü.

XƏMUŞ *f.* خموش 1) susan, sakit, dinməz; 2) b a x **xəmuşan.**

XƏMUŞAN *f.* خموشان sönmüş, sönik.

XƏMÜ PİÇ *f.* خم و پیچ 1) əyri-üyrü, dolama-dolama; 2) dəyişmə, çevirmə.

XƏMYAZƏ *ə.* خميازه əsnəmə, əsnək.

XƏNAZİR¹ *ə.* خنازير sıraça, xənzir (*xəstəlik*).

XƏNAZİR² *ə.* خنازير «*xinzir*» *c.* donuzlar.

XƏNCƏRKEŞ *f.* خنجرکش 1) xəncər sıyırıb vuran, xəncər çəkib vuruşmağa hazırlaşan; 2) *m.* qatil, adamöldürən.

XƏNDAN *f.* خندان 1) gülən, gülərək; 2) tamam açılmış gül; 3) *m.* şən, şad.

XƏNDƏ *f.* خنده gülüş, gülmə.

XƏNDƏQ *ə.* خندق xəndək.

XƏNDƏFİŞAN *f.* خنده فشان «*gülüş səpən*» güldürən.

XƏNDƏNAK *f.* خنده ناك gülər, güləyən.

XƏNDƏNİSAR *f.* خنده və *ə.* نثار «*gülüş saçan*» gülüş yayan, güldürən.

XƏNDƏRİZ *f.* خنده ريز b a x **xəndriz.**

XƏNDRİZ *f.* خندريز «*gülüş tökən*» gülən, güləyən.

XƏNNAS¹ *f.* خنثا xonsa.

XƏNNAS² *ə.* خناس iblis, şeytan.

XƏR *f.* خر eşşək, uzunqulaq, ulaq.

XƏRAB *ə.* خراب b a x **xərabə** (*2-ci mənada*).

XƏRABABAD *ə.* خراب və *f.* آباد «*xarabalıqla abad olan*» *m.* bu dünya.

XƏRABAT *ə.* خرابات «*xərabət*» *c.* b a x **xərabət.**

XƏRABATİ *a.* خراباتی vaxtını meyxanalarda keçirən adam; əyyaş, səfil.

XƏRABATİYANƏ *a.* خراباتی və *f.* يانه səfilyana, əyyaş kimi.

XƏRABƏ *a.* خرابه 1) xaraba, viranə; 2) pis, xarab.

XƏRABƏNİŞİN *a.* خرابه və *f.* نشین 1) xarabalıqda qapanıb oturan; 2) *m.* bayquş.

XƏRABƏT *a.* خرابت *m.* meyxana.

XƏRABƏZAR *a.* خرابه və *f.* زار xarabalıq, viranəlik.

XƏRABİYYƏT *a.* خرابیت xarabalıq, viranəlik.

XƏRAC *a.* خراج vergi // keçmişdə: islam dövlətlərində müsəlman olmayan əhalidən alınan vergi; bac.

XƏRAXİR *f.* خراخر «xərxərə» *c.* xorultular.

XƏRAŞ *f.* خراش 1) qaş(n)ma, dırmala(n)ma; 2) cırmaq yeri; sıyrıntı.

XƏRAŞİDƏ *f.* خراشیده qaşınan, dırmanan.

XƏRBƏNDƏ *f.* خربنده eşşəkçi (*vaxtilə orduda eşşəklərə baxan adam*).

XƏRC *a.* خرج məsarif, məsrəf, məxaric. **Xərçi-rah** خراج راه yol xərci.

XƏRDƏL *a.* خردل xardal.

XƏRƏS *a.* خرس lallıq, dilsizlik.

XƏRGAH, XƏRGƏH *f.* خرگاه || خرگه 1) çadır, alaçıq, xeymə; 2) taxt.

XƏRGƏLƏ *f.* خرگله sürüdə çobanın yeməyi, avadanlıq və s. yüklənmiş eşşək, çoban eşşəyi.

XƏRXƏRƏ *a.* خرخره xorultu.

XƏRİB *f.* خریب 1) satın alma, mal alma; 2) satın alınan şey.

XƏRİDAR *f.* خریدار b a x **xiridar**.

XƏRİDƏ¹ *a.* خریده 1) deşilməmiş inci; 2) *m.* bakirə qız.

XƏRİDƏ² *f.* خریده satın alınmış.

XƏRİF¹ *a.* خریف payız fəsli; xəzan.

XƏRİF² *a.* خریف xərifləmiş, qocalıqdan səfehləmiş.

XƏRİTƏ *a.* خريطة yer səthinin coğrafi vəziyyətinin kağız və s. üzərində təsviri.

XƏRİYYƏT *f.* خر və *a.* يت eşşəklik.

XƏRQ *a.* خرق yarıq, deşik, dəlik.

XƏRMƏN *f.* خرمن b a x **xirmən**.

XƏRMÖHRƏ *f.* خر مهره 1) at, eşşək palanına bəzək üçün tikilən rəngbərəng iri muncuqlardan hər biri; 2) *m.* dəyərsiz, qiymətsiz.

XƏRPÜŞTƏ *f.* خرپشته balıq beli kimi dam.

XƏRRAT *a.* خراط dülgər.

XƏRSÜVAR *f.* خر سوار 1) eşşəyə minmiş; 2) keçmişdə: cəza olaraq tərsinə eşşəyə mindirilmiş müqəssir.

XƏRVAR *f.* خروار xarvar (25 pud ağırlığına bərabər çəki vahidi).

XƏS *f.* خس çör-çöp, çırıpı.

XƏSAİL *a.* خصائل «xislət» *c.* təbiətlər, xasiyyətlər.

XƏSAİS *a.* حصائص «xasiyyət» *c.* xasiyyətlər.

XƏSALƏT *a.* خصالت xasiyyət, keyfiyyət, təbiət.

XƏSAR *a.* خسار b a x **xəsarət**.

XƏSARDİDƏ *a.* خسار və *f.* دیده zərərgörmüş, ziyan çəkmiş.

XƏSARƏT *a.* خسارت 1) zərər, ziyan; 2) itirmə.

XƏSASƏT *a.* خساست b a x **xissət**.

XƏSƏRÜDDÜNYA *a.* خسر الدنيا həyatı ağır keçən, dünyada çətinliklə yaşayan.

XƏSİ *a.* خصی axtalanmış.

XƏSİS *a.* خسيس simic.

XƏSM *a.* خصم 1) düşmən, rəqib; 2) əks, müxalif; 3) güzəşt; 4) riyaziyyatda: çıxma.

XƏSMFİKƏN *a.* خصم və *f.* فکن düşməni məğlub edən.

XƏSTƏ *f.* خسته 1) yorğun; 2) naxoş, azarlı.

XƏSTƏDİL *f.* حسته دل 1) qəlbiqırıq, ürəyi yaralı; 2) incik, incimiş; 3) kədərli, qəmli.

- XƏSTƏCİGƏR** *f.* خسته جگر bağı yaralı, ciyəri yaralanmış.
- XƏSTƏHAL** *f.* خسته حال halı pis, halı düşkün.
- XƏSTƏXANƏ** *f.* خسته خانه 1) əlillər evi; 2) xəstələrin yatıb müalicə olunduqları tibbi müəssisə.
- XƏSTƏMƏZAC** *f.* خسته və *a.* مزاج 1) xəstə, naxoş; 2) iştahasız.
- XƏSTƏVAR** *f.* خسته وار xəstə kimi.
- XƏSÜ XAR** *f.* خس و خار b a x **xəsü xaşak**.
- XƏSÜ XAŞAK** *f.* خس و خاشاک çalı-çırpı.
- XƏŞƏB** *a.* خشب ağacın oduncağı // taxta-şalban.
- XƏŞXAŞ** *a.* خشخاش xaşxaş.
- XƏŞİN** *a.* خشن 1) sərt, qaba; 2) nahamar // cadar-cadar.
- XƏŞYƏ(T)** *a.* خشیت || خشیه qorxu.
- XƏTA'** *a.* خطا 1) səhv, yanlış; 2) qəbahət, günah.
- XƏTABƏXŞ** *a.* خطا və *f.* بخش günah bağışlayan, təqsirdən keçən.
- XƏTABİN** *a.* خطا və *f.* بین səhv(lər)i görəni.
- XƏTADİDƏ** *a.* خطا və *f.* دیده səhv iş görmüş, səhv etmiş.
- XƏTAƏN** *a.* خطاء yanlış olaraq; səhvən.
- XƏTAKAR** *a.* خطا və *f.* کار 1) yanlış iş görəni, səhv edən; 2) müqəssir, günahkar; 3) xatakar.
- XƏTAKÜN** *a.* خطا və *f.* کن xəta edən, səhv edən, yaramaz iş görəni.
- XƏTA'LƏFZ** *a.* خطا لفظ səhv danışan, danışığı yanlış olan.
- XƏTAPUŞ** *a.* خطا və *f.* پوش günahların üstünü örtən, təqsirdən keçən.
- XƏTAYA** *a.* خطايا «xətiə» *c.* 1) yanlışlar, səhvlər; 2) günahlar, təqsirlər.
- XƏTƏR** *a.* خطر qorxu, təhlükə.
- XƏTƏRNAK** *a.* خطر və *f.* ناک qorxulu, təhlükəli.
- XƏTİB** *a.* خطيب 1) xütbə oxuyan; 2) gözəl danışan; natiq; 3) nişanlı, nişanlanmış.
- XƏTİƏ** *a.* خطيئه 1) yanlış, səhv; 2) təqsir, günah.

XƏTİR¹ *a.* خطر qorxulu, təhlükəli.

XƏTİR² *a.* خطير böyük, ali, mühüm.

XƏTM *a.* ختم 1) möhürləmə, möhür basma; 2) sonuncu, sonrakı // son; 3) bitirmə, axıra çatdırma. **Xətmi-ənbiya'** ختم انبياء peyğəməbərlərin axırncısı (*Məhəmməd peyğəmbər*); **xətmi-kəlam** ختم كلام sözü bitirmə, sözün sonu.

XƏTMİ *a.* خطمی gülxətmi.

XƏTN(Ə) *a.* ختن || ختنə sünnet, sünnet etmə.

XƏTT *a.* خط 1) cizgi, cızıq; 2) sıra və ya cizgi şəklində olan şey; 3) yazı; 4) qırıq, qırıq; 5) hökm, əmr, fərman; 6) öhdə(çi)lik, təəhhüd, iltizam. **Xətti-hərəkət** خط حرکت 1) döyüş üsulu, taktika; 2) ictimai-siyasi mübarizə üsul və vasitələri; **xətti-xuda** خط خدا «*Allahın xətti*» dini kitablar; **xətti-istiva'** خط استواء ekvator; **xətti-mixi** خط میخی *mixi xətti* (*qədim iranlıların və assuriyalıların əlifbası*); **xətti-rüxsar** خط رخسار üz, surət, sifət; **xətti-səbz** خط سبز «*yaşıl xətt*» yeniyetmə oğlanların saqqaldan əvvəl üzlərində çıxan incə tük(lər).

XƏTTAT *a.* خطاط gözəl xətti olan adam; kalliqraf.

XƏTTAVƏR *a.* خط və *f.* اور üzünə təzə tük çıxmış oğlan.

XƏTTÜ XAL *a.* خط və *f.* خال «*üz və üzdəki xal*» gözəllik, camal.

XƏVAFİQ *a.* خوافق «*xafiq*» *c. m.* dörd cəhət (*şərq, qərb, şimal, cənub*).

XƏVAQİN *a.* خواقین *əsl* türk. «*xaqan*» *c.* xaqanlar.

XƏVARİC *a.* خوارج «*xarici*» *c.* 1) xaricilər, əcnəbilər; 2) başqa dində olanlar; islam dininə deyil, başqa dinə inananlar.

XƏVARİQ *a.* خوارق «*xariqə*» *c.* xariqələr.

XƏVAS(S) *a.* خواص «*xassə*» *c.* 1) xassələr; 2) seçilmiş adamlar.

XƏVAS(S)Ü ƏVAM *a.* خواص و عوام 1) seçilmişlər və rəiyyət; hamı; 2) *m.* xalq, camaat.

XƏVATİN *a.* خواتین *əsl* türk. «*xatın*» *c.* xatınlar, xanımlar.

XƏVATİR *a.* خواطر «*xatirə*» *c.* xatirələr.

XƏVƏNƏ *a.* خونه «*xain*» *c.* xainlər.

XƏVİD *a.* خويد yetişməmiş yaşıl taxıl, dəyməmiş sünbül.

XƏYAL *a.* خیال 1) b a x **xəyalat** (1-ci və 2-ci mənələrdə).

XƏYALAT *a.* خیالات «*xəyal*» *c.* 1) fikir, düşüncə; 2) arzu edilən, həsrəti çəkilən; 3) əslində olmayıb gözə görünən mövhumi şey(lər); kabus.

XƏYALƏN *a.* خیالاً fikrində, firkən, zəhnən.

XƏYALƏT *a.* خیالت zəhndə təcəssüm edən surət; təxəyyül.

XƏYALİ *a.* خیالی xəyala aid olan, xəyalda olan; gerçək olmayan.

XƏYALİSTAN *a.* خیال və *f.* ستان xəyal aləmi.

XƏYALPƏRƏST *a.* خیال və *f.* پرست b a x **xülyapərəst**.

XƏYALPƏRVƏR *a.* خیال və *f.* پرور b a x **xülyapərvər**.

XƏYANƏT *a.* خیانت xainlik, xaincəsinə hərəkət.

XƏYANƏTKAR *a.* خیانت və *f.* کار xəyanət edən; xain.

XƏYANƏTKARANƏ *a.* خیانت və *f.* کارانه xəyanətkarcasına, xaincəsinə.

XƏYYAT *a.* خیاط dərzi.

XƏZAIN *a.* خزائن «*xəzinə*» *c.* xəzinələr.

XƏZAN *f.* خزان b a x **xəzanə**¹.

XƏZANDİDƏ *f.* خزان دیدہ payız mövsümü görmüş, saralıb-solmuş.

XƏZANƏ¹ *f.* خزانه payız // saralıb-solma vaxtı.

XƏZANƏ² *a.* خزانه b a x **xizanə**.

XƏZANƏTÜLKÜTÜB *a.* خزانت الكتب kitab xəzinəsi; kitabxana.

XƏZANZƏD *f.* خزان زد payız vurmuş, saralıb-solmuş.

XƏZƏF *a.* خزف saxsı qab; saxsı.

XƏZƏFİYYƏ *a.* خزفیه keramika.

XƏZƏLƏ *a.* خذله «*xəzil*» *c.* yoldaşlarını təhlükədə qoyub qaçan adamlar.

XƏZİNƏ *a.* خزینه b a x **xəznə**.

XƏZİNƏDAR *a.* خزینه və *f.* دار xəzinəyə baxan adam; xəzinəçi.

XƏZNƏ *a.* خزنه 1) dövlətin pulu, qızıl-gümüşü və s. saxlanan yer; 2) mədəni, mənəvi və s. sərvətlər toplusu; 3) köhnə Şərq hamamlarında isti su olan hovuz; 4) odlu silahda güllə qoyulan yer.

XƏZPUŞ *a.* خز və *f.* پوش 1) xəz geymiş; 2) *m.* oğru, cibkəsən, cibgir.

XƏZRA' *a.* خضراء yaşıl (*rəng*); göyərti.

XƏZ(Z) *a.* خز xəz, dəri.

XƏZİR *a.* خضر b a x **xızır**.

XILT *a.* خلط b a x **xilt**.

XIRS *f.* خرس ayı.

XIRSƏK *f.* خرسك ayı balası.

XIŞ *f.* خيش b a x **xiş²**.

XIZIR *a.* خضر b a x **xizr**.

XİBRƏ(T) *a.* خبرت || خبره bir işin yalan və ya doğru olduğunu müəyyənləşdirmə.

XİCLƏT *a.* خجلت xəcalət.

XİDİV *a.* خديو 1) Osmanlı imperiyası dövründə Misir valisinə verilən ad; 2) vəzir.

XİDİVİ *a.* خديوى xidivə aid olan.

XİDİVİYYƏT *a.* خديويت xidivlik.

XİDMƏT *a.* خدمت 1) xidməti və ya hərbi vəzifə; 2) fəaliyyət, iş, qulluq.

XİDMƏTİ *a.* خدمتى xidmətə aid, xidmətlə əlaqədar.

XİDMƏTGƏR *a.* خدمت və *f.* گر b a x **xidmətkar**.

XİDMƏTGÜZAR *a.* خدمت və *f.* گزار qulluğu yaxşı yerinə yetirən, vəzifəsini yaxşı icra edən.

XİDMƏTKAR *a.* خدمت və *f.* كار xidmətçi, qulluqçu.

XİFFƏT *a.* خفت 1) xəfiflik, yüngüllük; 2) dərd, kədər; 3) yelbeyinlik; 4) pərtlik.

XİLAF *a.* خلاف 1) zidd, qarşı, əks; 2) ixtilaf, ziddiyyət; 3) söyüd (ağac).

XİLAFƏN *a.* خلافا əksinə, tərsinə.

XİLAFƏT *a.* خلافت 1) əvəz etmə, əvəz edilmə; 2) canişnlik, müavinlik; 3) xəlifəlik; 4) ərəb xəlifələrinin hakimiyyəti dövrü, ərəb imperiyası.

XİLAFƏTXİZ *a.* خلافت və *f.* خيز xəlifələrin doğulduğu yer, çıxdığı yer.

XİLAFƏTPƏNAH *a.* خلافت və *f.* پناه xəlifələrə verilən ad.

XİLAL *a.* خلال 1) aralıq, ara (*vaxta görə*); 2) şiş (*dəmir şiş*); 3) sancaq, mil.

XİLAS *a.* خلاص qurtuluş, qurtulma.

XİLASKAR *a.* خلاص və *f.* کار xilas edən, qurtaran.

XİLQƏT *a.* خلقت yaradılış, yaranma, təbiət.

XİLT *a.* خلط 1) qarışıq, qatışıq, mürəkkəb; 2) dolaşiq, anlaşılmaz, qeyri-müəyyən; 2) tüpürcək; 4) xılt.

XİLTİ *a.* خلطي qarışıqlıq.

XİNG *f.* خنگ ağ şey; ağ rəngli at.

XİNSİR *a.* خنصر çeçələ barmaq.

XİNZİR *a.* خنزير 1) donuz; 2) *m.* xain; 3) *m.* qəddar (*adam*).

XİNZİRƏ *a.* خنزيره dişi donuz.

XİRİDAR *f.* خریدار 1) satın alan; alıcı, müştəri; 2) bir şeyin bilicisi; bir şeyi düzgün qiymətləndirməyi bacaran.

XİRƏ *f.* خيره 1) bulanıq, bulaşmış; 2) çaşqın, mat; 3) bihudə, əbəs, boş; 4) b a x **xirəsər**.

XİRƏD *f.* خرد ağıl; fikir; huş.

XİRƏDMƏND *f.* خردمند 1) ağıl sahibi, ağıl olan; ağıllı; 2) alim, bilici.

XİRƏSAZ *f.* خيره ساز 1) gözqamaşdıran; 2) heyran edən, çaşdıran; 3) boş, faydasız iş görün.

XİRƏSƏR *f.* خيره سر tərs, kobud.

XİRQƏ *a.* خرقه 1) bez və ya qumaş parçası; 2) dərvişlərin geydikləri üst paltarı; 3) üst paltarın altından və gecə köynəyinin üstündən geyilən pambıq paltar.

XİRQƏPUŞ *a.* خرقة və *f.* پوش «xirqə geyən» dərviş.

XİRMƏN *f.* خرمن 1) taxılın dənini samanından ayırma // həmin işi görmək üçün dairəvi sahə; xırman; 2) çoxlu od yanan yer; 3) *m.* yığın, koma.

XİSAL *a.* خصال «xislət» *c.* xasiyyətlər.

XİSLƏT *a.* خصلت xasiyyət, təbiət.

XİSSƏT *a.* خست alçaqlıq, ədnalıq.

XİSSƏTVƏR *a.* خست və *f.* ور alçaq, dəni (*adam haqqında*).

XİŞ¹ *f.* خویش 1) b a x **xod**; 2) b a x **xışavənd**.

XİŞ² *f.* خیش xış, kotan.

XİŞAVƏND *f.* خویشاوند qohum-əqrəba.

XİŞM *f.* خشم acıq, qəzəb, hiddət.

XİŞMNAK *f.* خشمناك acıqlı, qəzəbli, hiddətli.

XİŞT *f.* خشت 1) çiy kərpic; 2) ayı balası.

XİŞÜ ƏQVAM *f.* خویش və *a.* اقوام b a x **xişü təbar**.

XİŞÜ TƏBAR *f.* خویش و تبار qohum.

XİTAB *a.* خطاب 1) birinə söz söyləmə; demə // müraciət; 2) kime işarə edildiyini bildirən, lakin qrammatik cəhətdən cümlə üzvü olmayan söz və ya söz qrupu.

XİTABƏ *a.* خطابə b a x **xitabət**.

XİTABƏN *a.* خطاباً xitab edərək; xitabla, müraciətlə.

XİTABƏT *a.* خطابت 1) məclisdə xütbə söyləmə; xətiblik; 2) səlis nitq söyləmə; 4) nitq, məruzə və s. söyləyən adamın arxasında durduğu kürsü; tribuna.

XİTAM *a.* ختام sona çatma, bitmə, tükənmə, son, axır.

XİTAMPƏZİR *a.* ختام və *f.* پذیر bitən, qurtaran, tükənən.

XİTAN *a.* ختان sünnət etmə, sünnət.

XİTANƏT *a.* ختانت uşaq sünnət edən cərrahın sənəti; sünnətçilik.

XİTTƏ *a.* خطه b a x **xüttə**.

XİYABAN *f.* خیابان 1) iki tərəfində ağac əkilmiş enli, uzun küçə və ya yol; 2) böyük küçə; prospekt.

XİYAR¹ *f.* خیار uzunsov yaşıl, tumlu tərəvəz; yelpənək.

XİYAR² *a.* خیار sərbəst, azad, öz istədiyi kimi.

XİYAR³ *a.* خیار seçim, ixtiyar.

XİYARƏK *f.* خیارک qasıqda olan xəstəlik.

XİYATƏ *a.* خیاطه dərzilik.

XİZ *f.* خیز duran, oyanan, qalxan.

XİZAB¹ *f.* خیزاب dalğa, ləpə.

XİZAB² *a.* خضاب rəng, boya.

XİZAN *f.* خیزان 1) ayağa duran; qalxan; 2) duraraq, qalxaraq.

XİZANƏ *a.* خزانه xəzinə.

XİZLAN *a.* خذلان köməksiz qalma.

XİZR *a.* خضر yaşıllıq (*İlyas peyğəmbərin ləqəbi*).

XİZRPUŞAN *a.* خضر və *f.* پوشان yaşıl geyinmiş; yaşıllıq, çəmənlik.

XOCƏSTƏ *f.* خجسته b a x **xüçəstə**.

XOCƏSTƏFƏRCAM *f.* خجسته فرجام b a x **xüçəstəfərcam**.

XOCƏSTƏLİQA' *f.* خجسته və *a.* لقا ء «xoşbəxt üzlü» b a x **xüçəstəliqa'**.

XOCƏSTƏRÜXSAR *f.* خجسته رخسار b a x **xüçəstərüxsar**.

XOD *f.* خود b a x **xud²**.

XODBƏXOD *f.* خودبخود öz-özünə.

XOF *a.* خوف b a x **xövf**.

XOFNAK *a.* خوف və *f.* ناك b a x **xövfnaq**.

XOR¹ *f.* خور b a x **xur**.

XOR² *f.* خور yeyən, yeyici.

XORTUM *a.* خرطوم fil və bəzi başqa heyvanlarda mütəhərrik uzun ağız və ya burun.

XORUS *f.* خروس xoruz.

XOSROV *f.* خسرو hökmdar, padşah. **Xosrovi-əncüm** خسرو انجم «*ulduzlar padşahi*» b a x **xosrovi-xavər**; **xosrovi-xavər** خسرو خاور «*Şərq padşahi*» *m.* Günəş.

XOSROVANƏ *f.* خسروانه şahənə, hökmdarcasına.

XOŞ *f.* خوش ürəyəyatan, bəyənilən, yaxşı.

XOŞA *f.* خوشا nə gözəl! nə yaxşı!

XOŞAB *f.* خوشاب şəkərdə qaynadılmış meyvə; kompot.

XOŞAHƏNG *f.* خوش آهنگ b a x **xoşavar**.

XOŞAMƏD *f.* خوش آمد 1) b a x **xoşamədi**; 2) «xoş gəldin(iz)» demə; 3) yaltaqcasına tərifləmə.

XOŞAMƏDİ *f.* خوش آمدی xoşa gəlmə.

XOŞAVAZ *f.* خوش آواز yaxşı səsi olan, xoş səсли.

XOŞAYƏND *f.* خوش آیند xoşa gələn, ürəyə yatan.

XOŞBU *f.* خوش بو xoş iyli; ətirli.

XOŞDİL *f.* خوش دل «*ürəyi şad*» şad, şən, sevincək.

XOŞƏ *f.* خوشه başaq, sünbül.

XOŞƏDA' *f.* خوش ادا *və a.* ادا yaxşı ədalı.

XOŞƏXLAQ *f.* خوش اخلاق *və a.* اخلاق yaxşı əxlaqı olan, gözəl əxlaqlı.

XOŞƏLHAN *f.* خوش الحان *və a.* الحان xoş səslər, xoşagələn avazlar; yaxşı oxuyan, gözəl səsi olan.

XOŞƏTVAR *f.* خوش اطوار *və a.* اطوار gözəl görünüşlü.

XOŞGÖFTAR *f.* خوش گفتار xoş şirin danışan.

XOŞGÜVAR *f.* خوش گوار 1) ləzzətli, dadlı; 2) asan həzm olunan yeməli və ya içməli şey.

XOŞHAL *f.* خوش حال *və a.* حال halı yaxşı olan; bəxtiyar, xoşbəxt // kefi kök; şad, şən.

XOŞXAN *f.* خوش خوان gözəl oxuyan, yaxşı səsi olan (*xanəndə haqqında*).

XOŞXASIYYƏT *f.* خوش və ə. خاصیت gözəl xasiyyəti, yaxşı təbiəti olan.

XOŞXATİR *f.* خوش və ə. خاطر qəlbi təmiz olan.

XOŞXƏBƏR *f.* خوش və ə. خبر yaxşı xəbər gətirən.

XOŞXƏTT *f.* خوش və ə. خط yaxşı xətti olan.

XOŞXƏTTÜ XAL *f.* خوش və ə. خال و خط «*xəttü xalı gözəl olan*» *m.* sevimli, gözəşirin.

XOŞXU(Y) *f.* خوش خوی || خوش خو yaxşı xasiyyətli, xasiyyəti yaxşı olan.

XOŞXÜLQ *f.* خوش və ə. خلق xoşqılıq, qılıqlı.

XOŞXÜRƏM *f.* خوش خرام gözəl yerişli, nazlana-nazlana yeriyən.

XOŞKƏLAM *f.* خوش və ə. كلام şirin sözlü.

XOŞQAMƏT *f.* خوش və ə. قامت gözəl qamətli, gözəl boylu.

XOŞQƏDƏM *f.* خوش və ə. قدم ayağı yüngül, ayağı uğurlu.

XOŞLƏHCƏ *f.* خوش və ə. لهجه 1) xoş danışıqlı; gözəl ədalı; 2) gözəl səslı, yaxşı oxuyan.

XOŞLİQA' *f.* خوش və ə. لقاء *b a x xoşsima.*

XOŞMƏQAL *f.* خوش və ə. مقال söhbətci, xohsöhbət.

XOŞMƏŞRƏB *f.* خوش və ə. مشرب şən, şad təbiətli.

XOŞMƏZAC *f.* خوش və ə. مزاج yaxşı təbiətli, gözəl xasiyyətli.

XOŞMƏZAQ *f.* خوش və ə. مذاق yaxşı ləzzəti olan, dadlı, ləzzətli.

XOŞMƏZMUN *f.* خوش və ə. مضمون gözəl məzmunlu; mənalı, məzmunlu.

XOŞNƏFƏS *f.* خوش və ə. نفس nəfəsi təsirli, duası qəbul edilən.

XOŞNƏVA *f.* خوش نوا gözəl oxuyan, xoş səslı.

XOŞNƏVALƏ *f.* خوش və ə. نواله «*yaxşı bağışlayan*» *m.* səxavətli, cömərd, əliaçıq.

XOŞNƏVİS *f.* خوش نویس yaxşı xətti olan.

XOŞNİGAH, XOŞNİGƏH *f.* خوش نگاه || خوش نگه gözəl baxış-
lı, baxışı cazibəli.

XOŞNİŞAN *f.* خوش نشان «*xoş nişanlı*» *m.* görünüşü yaxşı olan.

XOŞNİYYƏT *f.* خوش və ə. نیت yaxşı niyyəti olan, yaxşılıq ar-
zulayan.

XOŞNUD *f.* خوشنود razı, məmnun.

XOŞNUDİ *f.* خوشنودی razılıq, məmnunluq.

XOŞNÜMA *f.* خوش نما gözəl görünüşlü, xoşagəln.

XOŞRAYİHƏ *f.* خوش və ə. رایحه gözəl iyli, ətirli.

XOŞRƏFTAR *f.* خوش رفتار 1) başqası ilə rəftarı yaxşı olan, yaxşı
rəftar edən; 2) gözəl yerışı olan.

XOŞRU(Y) *f.* خوش روی || خوش رو gözəl üzli, gözəl, göyçək.

XOŞRUZGAR *f.* خوش روزگار günü yaxşı keçən, ruzigarı xoş olan.

XOŞSİFƏT *f.* خوش və ə. صفت sifəti yaxşı olan; gözəl, göyçək.

XOŞSİMA' *f.* خوش və ə. سیماء siması gözəl olan; gözəl, göyçək.

XOŞSİYƏR *f.* خوش və ə. سیر gözəl xasiyyətli.

XOŞSÖHBƏT *f.* خوش və ə. صحبت söhbətci.

XOŞSURƏT *f.* خوش və ə. صورت surəti gözəl olan; gözəl, göyçək.

XOŞTƏB' *f.* خوش və ə. طبع yaxşı təbi olan, istedadlı.

XOŞTƏBİƏT *f.* خوش və ə. طبیعت gözəl təbiətli, yaxşı xasiyyətli.

XOŞTƏ'M *f.* خوش və ə. طعم yaxşı tamı olan; dadlı, ləzzətli.

XOŞTƏR *f.* خوشتر daha xoş, daha yaxşı.

XOŞTİRAŞ *f.* خوش تراش «*yaxşı yonulmuş*» gözəl bədənli; biçimli.

XOŞVƏQT *f.* خوش və ə. وقت «*vaxtı xoş*» şad, fərəhli.

XOŞZAT *f.* خوش və ə. ذات əsilli, nəcabətli; əsil, nəcib.

XOŞZAHİR *f.* خوش və ə. ظاهر görünüşü gözəl.

XOŞZƏBAN *f.* خوش زبان şirindilli, şirindil.

XÖVF ə. خوف qorxu, qorxma, təhlükə.

XÖVFƏN ə. خوفاً qorxaraq, qorxa-qorxa.

XÖVFNAK ə. خوف və *f.* ناک qorxma, qorxulu.

XU *f.* خو b a x xuy.

XUB *f.* خوب 1) yaxşı; 2) əcaib, qəribə; 3) gözəl, göyçək.

XUBAN *f.* خوبان «xub» c. 1) yaxşılar; 2) gözəllər, göyçəklər.

XUBÇÖHR(Ə) *f.* خوب چهره || خوب چهره yaxşı üzlü, gözəl, göyçək.

XUBRU *f.* خوبرو yaxşı üzlü, gözəl, göyçək.

XUBSURƏT *f.* خوب صورت və خوب صورت yaxşı surətli; gözəl, göyçək.

XUBTƏR *f.* خوبتر daha yaxşı, daha gözəl.

XUD¹ *f.* خود taskülah, dəbilqə.

XUD² *f.* خود öz(ü).

XUDA *f.* خدا 1) Allah, Tanrı; 2) yiyə, sahib.

XUDABİN *f.* خودابین «Allahı görən» Allahı tanıyan, Tanrıya inanan.

XUDADAD(Ə) *f.* خداداد || خداداد 1) Allah vergisi, Allah verən; 2) m. təbii, fitri.

XUDAHAFİZ *f.* خدا حافظ və حافظ Allah saxlasın! Tanrı qorusun! (vidalaşma məqamında işlənir).

XUDANƏKƏRDƏ *f.* خدا نکرده Allah eləməsin! uzaq olsun!

XUDAPƏRƏST *f.* خداپرست allahpərəst, Tanrıya inanan.

XUDAVƏND *f.* خداوند 1) rəis, başçı; 2) ağa, başçı,ərbab; 3) Allah, Tanrı. **Xudavəndi-ələm** خداوند عالم «dünyanın ağası» Allah, Tanrı.

XUDAVƏNDA *f.* خداوندا ay Allah! ay Tanrı!

XUDAVƏNDGAR *f.* خداوندگار hakimlərə, hökmdarlara verilən ad.

XUDAVƏNDGARA *f.* خداوندگارا ey hakim! ey hökmdar!

XUDAYA *f.* خدایا ay Allah! ay Tanrı!

XUDAYİ *f.* خدایی Allaha inanan, Allah adamı; allahpərəst.

XUDAYGAN *f.* خدایگان şahlar şahı, şahənşah.

XUDAYNAMƏ *f.* خداینامه Allahı mədh edən kitab, Tanrıya xitabən yazılmış əsər (VII əsrdə pəhləvi dilində yazılmış kitabın adı).

XUDBİN *f.* خودبین ancaq özünü güdən, özünü sevən; eqoist.

XUDDAR *f.* خوددار özünü qoruyan; ehtiyatlı // səbirli, təmkinli.

XUDFÜRÜŞ *f.* خود فروش «özünü satan» özünü çəkən, lovğalan-
nan, təşəxxüs satan.

XUDKAM(Ə) *f.* خودکام || خودکام öz kefi ilə iş görən.

XUDKAR *f.* خودکار özbaşına iş görən, öz bildiyini edən.

XUDNÜMA *f.* خودنما özünü göstərən, özünü gözə soxan.

XUDPƏRƏST *f.* خودپرست 1) özünü sevən; eqoist; 2) b a x **xud-**
pəsənd.

XUDPƏSƏND *f.* خود پسند özünü bəyənən, özündənrazı.

XUDRƏY *f.* خود رأى öz rəyi ilə iş görən, özbaşına iş görən.

XUDSƏR *f.* خودسر başlı-başına, özbaşına, heç kəsə tabe olmayan.

XUK *f.* خوک donuz.

XUKƏR *f.* خودکری tiryəki çəkilməmiş xaşxaş qabığından alınan yu-
xugətirici dərman.

XUMAR *a.* خمار b a x **xümar**.

XUN *f.* خون qan. **Xuni-cigər** خون جگر 1) ciyə qanı; 2) *m.* dərd-
qəm, qəm-qüssə; **xuni-dil** خون دل ürək qanı.

XUNAB(Ə) *f.* خونابه || خونا ب 1) qanlı su, sulu qan; 2) qanlı göz
yaşı.

XUNALUD(Ə) *f.* خون آلود || خون آلود qana bulaşmış, qana bat-
mış; qanlı.

XUNAŞAM *f.* خوناشام qanıçən, qantökən.

XUNBAR *f.* خونبار 1) qantökən; 2) *m.* çox ağlayan, çox göz yaş
tökən; 3) *m.* qanıçən, zalım.

XUNBƏHA *f.* خونبها qanbahası.

XUNÇƏKAN *f.* خون چکان «qan damcılayan» *m.* b a x **xunəfşan**.

XUNƏFŞAN *f.* خون افشان «qan səpən» qantökən.

XUNƏK *f.* خنک sərin.

XUNFƏŞAN *f.* خون فشان qansaçan, qansəpən // qanlı.

XUNXAH *f.* خون خواه «qan istəyən» *m.* intiqamçı.

XUNXAR *f.* خونخوار qanıçən, zalım, qəddar.

XUNİ *f.* خونى 1) b a x **xunin**; 2) *m.* qanlı; qatıl.

XUNİN *f.* خونين qana bulaşmış; qanlı.

XUNKAR *f.* خونكار «xudavəndigar» sözünün qısaldılmış forması olub, keçmişdə Türkiyə sultanlarına verilən ad; *m.* sultan.

XUNRİZ *f.* خونريز 1) qana həris; qantökən, qaniçən; 2) *m.* zalım, qəddar.

XUR *f.* خور b a x **xurşid**. **Xuri-taban** خور تابان parlaq günəş.

XURAFAT *a.* خرافات 1) mövhumat; 2) zehniyyət; 3) əfsanə, nağıl, uydurma.

XURAM *f.* حرام b a x **xüram**.

XURAMAN *f.* خرامان b a x **xüraman**.

XURD *f.* خورد yemə, yeyinti.

XURDƏDAN *f.* حورده داهن b a x **xürdədan**.

XURİŞ *f.* خورش 1) ərzaq; 2) yemə, içmə.

XURMA *a.* خرما mülayim iqlimli ölkələrdə bitən hündür ağac və onun əsasən quru şəkildə yeyilən şirin meyvəsi.

XURSƏND *f.* خرسند b a x **xürsənd**.

XURŞİD *f.* خورشيد Günəş, gün. **Xurşidi-taban** خورشيد تابان parlaq Günəş.

XURŞİDGUN *f.* خورشيد گون günəş kimi parlaq, günəş kimi.

XURŞİDLİQA' *f.* خورشيد لقا' və *a.* لقا' günəş simalı, günəş üzlü; gözəl, göyçək.

XURŞİDRUX *f.* خورشيد رخ üzü günəşə bənzəyən; gözəl.

XURŞİDSİFƏT *f.* خورشيد صفت və *a.* صفت üzü günəşə bənzəyən; gözəl, göyçək.

XURŞİDTƏL'ƏT *f.* خورشيد طلعت və *a.* طلعت günəş üzlü; gözəl, göyçək.

XURŞİDVƏŞ *f.* خورشيد وش günəş kimi; gözəl.

XURUŞ *f.* خروش b a x **xüruş**.

XUŞƏ *f.* خوشه 1) başaq, sünbül; 2) salxım.

XUŞƏÇİN *f.* خوشه چين başaqçı, sünbülüyağan.

XUY *f.* خوی 1) xasiyyət, adət; 2) yaradılış, təbiət.

XÜBS *a.* خبث xəbislik, pislik, yaramazlıq.

XÜBZ *a.* خبز çörək.

XÜCƏSTƏ *f.* خجسته xoşbəxt, ağbəxt; uğurlu, yaxşı.

XÜCƏSTƏFƏRCAM *f.* خجسته فرجام axırı xeyir olan, gələcəyi uğurlu.

XUCƏSTƏXİSAL *f.* خجسته və *a.* خصال yaxşı xasiyyəti olan.

XÜCƏSTƏLİQA *f.* خجسته və *a.* لقا *b a x* **xücəstərüxsar**.

XÜCƏSTƏRÜXSAR *f.* خجسته və *a.* رخسار *b a x* **xücəstəsima**.

XÜCƏSTƏSİMA *f.* خجسته və *a.* سيما üzü uğurlu olan; xoşbəxt.

XÜDDAM *a.* خدام «*xadim*» *c.* xadimlər.

XÜD'Ə *a.* خدعه aldatma, hiylə.

XÜD'ƏGƏR *a.* خدعه və *f.* گر *b a x* **xüdəkar**.

XÜD'ƏKAR *a.* خدعه və *f.* کار aldadıcı, hiyləgər.

XÜDRƏT *a.* خدرت keylik, hissizlik; keyləşdirmə.

XÜFFAŞ *a.* خفاش gecə quşu, yarasa.

XÜFTƏ *f.* خفته yatmış, yuxulamış.

XÜFTƏN *f.* خفتن 1) yatmaq, yuxulamaq; 2) axşamçağı, axşamüstü; 3) şam namazından sonra qılınan namaz.

XÜLASƏ *a.* خلاصه qısa nəticə. **Xulasei-kəlam** خلاصه کلام sö-zün qızası.

XÜLASƏTƏN *a.* خلاصتاً müxtəsəri, qızası.

XÜLD *a.* خلد 1) cənnət, behişt; 2) əbədilik, həmişəlik; 3) göstə-bək. **Xüldi-bərin** خلد برین cənnət, behişt.

XÜLDAYİN *a.* خلد və *f.* آيين behişt bəzəyi, cənnət yaraşığı.

XÜLDZAR *a.* خلد və *f.* زار bağlı-bağatlı yer.

XÜLƏFA' *a.* خلفاء «*xəlifə*» *c.* xəlifələr.

XÜLƏR *a.* خلر paxla.

XÜLF *a.* خلف sözünün üstündə durmama.

XÜLQ *a.* خلق xasiyyət, əxlaq.

XÜLQƏN *a.* خلقاً xasiyyətə, əxlaqa.

XÜLUS *a.* خلوص 1) xalislik, saflıq; 2) səmimilik.

XÜLUSANƏ *a.* خلوص və *f.* انه səmimi surətdə, səmimiliklə.

XÜLUSKAR *a.* خلوص və *f.* کار birinə səmimi münasibət bəsləyən.

XÜLUKARANƏ *a.* خلوص və *f.* کارانه səmimiyyətlə, ürəkdən.

XÜLYA' *a.* خليا xam xəyal, xəyalat.

XÜLYAPƏRƏST *a.* خليا və *f.* پرست b a x **xülyapərvər**.

XÜLYAPƏRVƏR *a.* خليا və *f.* پرور xəyala qapılan, xəyala dalmağı xoşlayan.

XÜM *f.* خم küp, bardaq.

XÜMAR *a.* خمار 1) içkidən sonra süstləşmə; 2) kefli, sərxoş; 3) xumarlanmış, süzgün (*göz haqqında*).

XÜMARİ *a.* خمارى xumarlıq, kefilik zamanı gözlərin xumarlanması.

XÜMARİN *a.* خمارين xumar (*göz haqqında*).

XÜMXANƏ *f.* خمخانه 1) şərab küpləri saxlanılan yer, çaxır anbarı; 2) b a x **meyxanə**.

XÜMS *a.* خمس 1) beşdə bir; 2) gəlirin beşdə biri miqdarında seydilərə verilən dini vergi; seydimalı.

XÜMUL *a.* خمول 1) süstlük, zəiflik, taqətsizlik; 2) işsizlik, bekarçılıq; 3) cahillik, cəhalət; 4) məşhur olmama.

XÜRAC *a.* خراج çiban.

XÜRAM *f.* خرام 1) sallana-sallana yerimə, naz-qəmzə ilə hərəkət etmə; 2) muştuluq, müjdə; 3) sevinc, şadlıq; 4) qonaqlıq, ziyafət.

XÜRD *f.* خرد 1) kiçik, balaca, xırda; 2) narın.

XÜRDAD *f.* خرداد İrən şəmsi ilinin 21 may – 31 iyuna uyğun gələn üçüncü ayı.

XÜRDƏ *f.* خرده 1) xırda, incə; 2) nöqsan, eyib.

XÜRDƏBİN *f.* خرده بين 1) ən kiçik, incə şeyləri seçə bilən; 2) zər-rəbin; 3) b a x **xürdədan**.

XÜRDƏBİNANƏ *f.* خرده بینانه incədən-incəyə; dərindən.
XÜRDƏDAN *f.* خرده دان incədən-incəni seçən.
XÜRDƏGİR *f.* خرده گیر sözdə incə mənə axtaran.
XÜRDƏFÜRÜŞ *f.* خرده فروش xırdavatçı, çərçi.
XURDƏSAL(Ə) *f.* خرده ساله || خرده سال kiçik, balaca.
XÜRDÜ XAB *f.* خورده و خواب yeyib-yatma, rahatlıq.
XÜRDÜ XƏMİR *f.* خورد və ə. خمیر əzişdirilmiş, xəşil olmuş.
XÜRRƏM *a.* خرم 1) sevişən, sevimli; 2) *m.* tərəvətli, təzə-tər.
XÜRSƏND *f.* خرسند 1) xoşhal, məmnun; 2) razı.
XÜRUC *a.* خروج 1) çıxma, çölə çıxma, dışarı çıxma; 2) üsyan etmə, qarşı çıxma.
XÜRUS *f.* خروس xoruz.
XÜRÜŞ *f.* خروش gurultu-partıltı, hay-küy.
XÜRÜŞAN *f.* خروشان bağırtılı; gurultulu.
XÜRÜŞGƏR *f.* خروشگر gurultu qoparan, hay-küy salan.
XÜSƏMA' *a.* خصماء «xəsm» *c.* düşmənlər.
XÜSR(AN) *a.* خسران || خسر 1) ziyan, zərər; 2) yanılma, səhv.
XÜSUF *a.* خسوف Ayın tutulması.
XÜSUM *a.* خصوم «xəsm» *c.* düşmənlər.
XÜSUMƏT *a.* خصومت düşmənçilik, ədavət.
XÜSUS *a.* خصوص 1) məxsus olma, aid olma; 2) barə.
XÜSUSAT *a.* خصوصات «xüsus» *c.* xüsusi şeylər, xüsusi adamlar.
XÜSUSƏN *a.* خصوصاً xüsusilə.
XÜSUSİ *a.* خصوصى 1) şəxsi, fərdi; 2) fərqli, qeyri-adi.
XÜSUSİYYƏT *a.* خصوصیت 1) xüsusilik; 2) birinə aid olma.
XÜŞK *f.* خشك quru.
XÜŞKBAR *f.* خشکبار b a x xüşkbər.
XÜŞKBARFÜRÜŞ *f.* خشکبار فروش quru meyvə satan.
XÜŞKBƏR *f.* خشک بر quru meyvə.
XÜŞKLƏB *f.* خشک لب dodağı quru; susamış, su istəyən.

XÜŞKSAL *f.* خشك سال quraqlıq il.

XÜŞUN(İYY)ƏT *a.* خشونت || خشونیت sərtlik, üzübözlük.

XÜTBƏ *a.* خطبه 1) cümə, bayram və s. günlərdə məsciddə dini məzmununda söylənən nitq; 2) kitab və ya məqalənin başında gözəl xətlə yazılmış müqəddimə.

XÜTƏBA' *a.* خطباء «xətib» *c.* 1) xütbə oxuyanlar; 2) gözəl danışanlar; natiqlər; 3) nişanlılar.

XÜTTƏ *a.* خطه 1) ərazi, yer; 2) qitə.

XÜTUR *a.* خطور xatirə gəlmə, xatırlama, fikrə gəlmə.

XÜTURƏ *a.* خطوره yatmış, yuxulamış.

XÜTUT *a.* خطوط «xətt» *c.* xətlər.

XÜTVƏ *a.* خطوة addım, qədəm.

XÜTVƏƏNDAZ *a.* خطوه və *f.* انداز addım atan, addımlayan.

XÜZRƏT *a.* خضرت yaşılıq. **XüZRəti-övraq** خضرت اوراق yarpaqların yaşillığı.

XÜZU' *a.* خضوع təvazö.

İ

İADƏ *a.* اعاده 1) geri dönmə, qayıtma; qaytarma; 2) təkrar etmə.

İANƏ *a.* اعانه b a x **ianət** (2-ci mənada).

İANƏT *a.* اعانت 1) kömək etmə, yardım göstərmə; 2) kömək, yardım (*ümumi iş, yaxud ehtiyacı olan adam və ya camaat üçün toplanan pul*).

İANƏTƏN *a.* اعانتاً **ianə** olaraq, **ianə** yolu ilə.

İARƏ *a.* اعاره 1) borc vermə; 2) borc.

İAŞƏ *a.* اعاشه 1) bəsləyib saxlama, yemək-içməyini təmin etmə; 2) yeyilən və içilən şeylərin toplusu; 3) məişət; yaşayış.

İBA' ə. ابا رazi olmama, qəbul etməmə; imtina.

İBAD ə. عباد «abd» c. bəndələr; qullar.

İB'AD ə. ابعاد uzaqlaşdırma, qovma, kənaretmə.

İBADƏT ə. عبادت 1) sitayiş etmə, pərəstiş etmə; sitayiş, pərəstiş;
2) namaz, dua; 3) qulluq, köləlik.

İBADƏTGAH ə. عبادت və f. گاه b a x **ibadətخانə**.

İBADƏTXANƏ ə. عبادت və f. خانه ibadət yeri; məbəd (*məscid, kilsə, senaqq, monastır və s.*).

İBADƏTKAR ə. عبادت və f. کار ibadət edən.

İBADÜLLAH ə. عباد الله Allahın bəndələri.

İBARƏ ə. عبارə b a x **ibarət** (2-ci və 3-cü mənalarda).

İBARƏBAZ ə. عبارə və f. باز təmtəraqlı ifadələr işlətməyi sevən.

İBARƏSAZ ə. عبارə və f. ساز boşboğaz, lağlağı.

İBARƏT ə. عبارت 1) mütəşəkkil, mürəkkəb // düzəldilmiş; 2) ifadə, cümlə; 3) bir neçə söz və ya cümlədən ibarət tərkib; söz, kəlmə.

İBCAL ə. اجمال təzim.

İBDA'¹ ə. ابداع ixtira etmə, icad etmə, kəşf etmə; ixtira, icad, kəşf.

İBDA'² ə. ابداء yoxdan var etmə, vücuda gətirmə.

İBDAL ə. ابدال 1) əvəz etmə, dəyişmə; 2) sözdə səslərin yerdəyişməsi; metateza.

İBƏR ə. عبر «ibrət» c. ibrətlər.

İBHAM¹ ə. ابهام 1) üstüörtülü ifadə etmə; 2) şübhə, güman.

İBHAM² ə. ابهام ayağın baş barmağı.

İBQA' ə. ابقا 1) daimiləşdirmə, əbədiləşdirmə; 2) olduğu kimi saxlama.

İBLAĞ ə. ابلاغ yetişdirmə, çatdırma.

İBLAĞİYYƏ ə. ابلاغیه müraciətnamə // rəsmi məlumat.

İBLİS ə. ابليس şeytan.

İBLİSANƏ ə. ابليس və f. انه b a x **iblisqaranə**.

İBLİSKARANƏ ə. ابليس və f. کار انه iblis kimi, şeytan şəklində.

İBN *a.* ابن 1) oğul; 2) şəxs adları sisteminde atanın adının övvəlinə qoşularaq «ata adı» komponentini yaratmağa xidmət edir və tələffüzdə qoşulduğu addan ayrılır, məs.: Əbu Əli ibn Sina, İbn Xəldun, İbn Müqəffə və s.; 3) ümumi ismə qoşulduqda və ya əmələ gətirdiyi «ata adı» komponenti ümumiləşdikdə izafətin birinci tərəfi kimi tələffüz edilir, məs.: **İbni-Adəm** ابن آدم Adəm övladı, insan; **ibni-bətn** ابن بطن «qarın oğlu» qarınqulu, çoxyeyən; **ibni-vəqt** ابن وقت b a x **ibnülvəqt**.

İBNÜLVƏQT *a.* ابن الوقت zəmanə övladı, zəmanə adamı.

İBNÜSSƏBİL *a.* ابن السبيل 1) səyyah, yolçu; 2) səfil, sərsəri.

İBR *a.* ابر b a x **ibrə**.

İBRA' *a.* ابراء 1) qaytarma; 2) bəraət qazanma; 3) ödəmə, vermə.

İBRAM *a.* ابرام təkid etmə, israr etmə, xahiş və təkidlə birisini təngə gətirmə; təkid, israr.

İBRANİ *a.* عبرانى 1) yəhudi; 2) qədim yəhudi dili.

İBRAZ *a.* ابراز büruzə vermə, üzə çıxarma, aşkara çıxarma.

İBRƏ *a.* ابره iynə, mil.

İBRƏT *a.* عبرت pis işdən alınan dərs.

İBRƏTAMİZ *a.* عبرت və *f.* أميز ibrət verən, ibrət götürməli; ibrətli.

İBRƏTBƏXŞ *a.* عبرت və *f.* بخش ibrət verən; ibrətli.

İBRƏTƏN *a.* عبرتاً ibrət olaraq; ibrətli.

İBRƏTƏNGİZ *a.* عبرت və *f.* انگيز ibrətli.

İBRƏTXANƏ *a.* عبرت və *f.* خانه ibrət yeri, ibrət götürülməli yer.

İBRƏTNÜMA *a.* عبرت və *f.* نما ibrət götürməli; ibrətli.

İBRİ *a.* ابرى iynəsi olan; iynəyə məxsus; tikanlı (*bitki haqqında*).

İBRİQ *a.* ابريق 1) aftafa; 2) dar, uzun boğazlı səhəng; kuzə, bardaq; 3) çaydan.

İBRİQDAR *a.* ابريق دار sarayda aftafa-ləyən gəzdirən adam.

İBRİŞİM *f.* ابريشم ipək sap; ipək parça.

İBRİZ *a.* ابريز xalis qızıl.

İBTAL *a.* ابطال 1) ləğv etmə, puç etmə, aradan qaldırma; 2) batil (əsassız, qeyri-düzgün) olduğunu sübut etmə.

İBTİDA' *a.* ابتداء 1) başlama; 2) başlanğıc, baş, əvvəl.

İBTİDAİ *a.* ابتدائي başlanğıca aid, ən əvvəl olan // ilk, başlanğıc.

İBTİDAR *a.* ابتدار çətin və təhlükəli bir işə tez təşəbbüs etmə, əl atma.

İBTİĞA' *a.* ابتغاء arzu, istək // tələb.

İBTİHAC *a.* ابتهاج fərəh, sevinc, şadlıq.

İBTİHAL *a.* ابتهال yalvarma, yalvarıb-yaxarma, yalvarış.

İBTİKAR *a.* ابتكار təşəbbüs.

İBTİLA' *a.* ابتلاء mübtəla olma, düşar olma; giriftar.

İBTİNA' *a.* ابتناء istinad etmə; əsaslanma.

İBTİNAƏN *a.* ابتناءً istinad edərək, əsaslanaraq.

İBTİSAM *a.* ابتسام gülümsəmə, təbəssüm.

İBTİSAR *a.* ابتصار 1) baxmaqla həqiqətə varma, baxıb başa düşmə; 2) gözüaçıqlılıq, dərrakəlilik, diqqətlik.

İBTİZAL *a.* ابتذال 1) bir şeyin qiymətdən salınması; bir şey çox olduğu üçün qiymətsiz olması; 2) hörmətdən düşmə, alçalma.

İBZAL *a.* ابذال 1) əsirgəməmə, bol-bol işlətmə, sərf etmə; 2) səy etmə, çalışma.

İCA' *a.* ايجاع ağrıtmə.

İCAB *a.* ايجاب lüzum, ehtiyac, hacət, zərurət.

İCABƏT *a.* اجابت 1) cavab vermə; 2) icra etmə, yerinə yetirmə; 3) razılıq vermə, razı olma; 4) itaət etmə, tabe olma; 5) məmnuniyyətə qəbul etmə.

İCAD *a.* ايجاد 1) vücuda gətirmə, yoxdan var etmə; 2) tapma, kəşf etmə, ixtira etmə; tapıntı, kəşf, ixtira.

İCALƏ(T) *a.* عجالته || عجاله 1) tez-tələsik; 2) tələsmə, dayanmama.

İCARƏ *a.* اجاره haqq müqabilində bir şeydən müvəqqəti istifadə etmə və ya bir şeyi müvəqqəti istifadəyə vermə; kirayəyə vermə // kirayəyə götürmə.

İCARƏBƏHA *a.* اجاره və *f.* بها icarə haqqı, kirayə haqqı.

İCARƏDAR *a.* اجاره və *f.* دار icarəyə götürən, haqq müqabilində bir şeydən müvəqqəti istifadə edən.

İCARƏTEYN *a.* اجارتين iki icarə.

İCAZ *a.* ايجاز 1) gödəltmə, qısaltma, ixtisar etmə; 2) müxtəsər, qısa söyləmə; 3) siyahı, cədvəl.

İCAZƏ(T) *a.* اجازته || اجازته izn, rüsxət.

İCAZƏ(T)NAMƏ *a.* اجازته || اجازته və *f.* نامه icazə və rəqəsi, yazılı icazə.

İCBAR *a.* اجبار 1) bir işi zorla gördürmə, arzusunun ziddinə olaraq bir işə məcbur etmə; 2) qrammatikada: felin növlərindən biri.

İCBARƏN *a.* اجباراً icbari, güclə, zorla.

İCBARİ *a.* اجبارى güclə, zorla, məcburi.

İCLA' *a.* اجلاء qovma, rədd etmə.

İCLAL *a.* اجلال böyüklük, calal, əzəmət.

İCLAS *a.* اجلاس 1) oturma; 2) toplantı.

İCMA' *a.* اجماع 1) bir səsə qəbul edilmiş qərar; 2) bir neçə kənd və ya obadan ibarət dairə; 3) eyni millətdən və ya eyni təriqətdən olan adamlar.

İCMAİ *a.* اجماعى kollektiv, ümumi.

İCMAL *a.* اجمال 1) xülasə, məzmun; 2) gündəlik hadisə və s. haqqında qısa məlumat; 3) hesabda: toplanarkən alınan rəqəm.

İCMALƏN *a.* اجمالاً qısa olaraq, müxtəsər, xülasə şəklində.

İCRA' *a.* اجراء yerinə yetirmə, həyata keçirmə, ifa etmə.

İCRANAPƏZİR *a.* اجرا və *f.* ناپذیر icrası mümkün olmayan, yerinə yetirilə bilməyən.

İCRAPƏZİR *a.* اجرا və *f.* پذیر icrası mümkün olan, yerinə yetirilə bilən.

İCTİHAD *a.* اجتهاد 1) çalışma, çapalama, səy; 2) çalışmaqla çox bilik əldə etmə.

İCTİMA' *a.* اجتماع 1) bir yerə toplaşma; yığışma; 2) bir məclis və ya heyətin toplanması; 2) iki və ya bir neçə şeyin birlikdə olması.

İCTİMAİ *a.* اجتماعی cəmiyyətə mənsub olan, xalqla əlaqədar olan.

İCTİNA' *a.* اجتناء dərmə, toplama, yığma (*məhsulu*).

İCTİNAB *a.* اجتناب çəkinmə, saqınma.

İDA' *a.* ايداع öz malının mühafizəsini başqasına tapşırma.

İDAD *a.* عداد say, miqdar, ədəd.

İDAMƏ *a.* ادامه davam etdirmə; davam, ard.

İDANƏ *a.* ادائه borc, verəcək.

İDANI *a.* ادانی «ədna» *c.* 1) aşağılar, alçaqlar; 2) yazıqlar, həqirlər; 3) ən yaxınlar; daha yaxınlar.

İDARƏ *a.* اداره 1) rəhbərlik etmə; 2) ictimai və ya dövlət işlərinə rəhbərlik edən orqan; 3) kontor; 4) üsul, quruluş. **İdarei-inzibatiyyə** اداره انضباطيه **idarei-müstəbidə** اداره مستبده müt-ləqıyyət, istibdad ibarəsi (*bir şəxsin dövləti təkbəşinə idarə etməsi*); **idarei-nəşriyyat** اداره نشریات nəşriyyat idarəsi.

İDARƏXANƏ *a.* اداره və *f.* خانه idarənin yerləşdiyi yer, idarə.

İDBAR *a.* ادبار 1) talesizlik, bəxtsizlik; 2) geri çəkilmə; 3) *m.* çir-kin, kifir; 4) *m.* pinti; 5) *m.* eybəcər, gülünc.

İDDƏ *a.* عده 1) say, ədəd; 2) miqdar, qədər; 3) dəstə, qrup, hissə; 4) möhlət, vaxt; 5) b a x **iddət**.

İDDƏT *a.* عدت şəriətdə: ərindən boşanmış və ya əri ölmüş qadı-nın təzədən ərə getməsi üçün gözləməli olduğu müəyyən müddət.

İDDİA *a.* ادعا 1) bir işə qalxma; 2) tələb, istək, dilək; 3) təşəxxüs, lovğalıq; 4) mənəmlilik; 5) bir fikrin doğru olub-olmadığını təsdiq etmə.

İDDİXAR *a.* ادخار 1) möhtəkirlilik məqsədi ilə satmaq üçün şey alıb saxlama; 2) şey toplayıb saxlama.

İDĞAM *a.* ادغام qovuşma, bitişmə, birləşmə.

İDXAL *a.* ادخال 1) daxil etmə, daxil; 2) xarici ölkələrdən mal gətirmə.

İDMAN *a.* ادمان bir işi təkrar görmə. **İdmani-bədən** ادمان بدن bədən tərbiyəsi.

İDRAK *a.* ادراك 1) anlama, qavrama, dərk etmə; 2) yetişmə; 3) anlayış, qavrayış, dərk.

İDRAKAT *a.* ادراكات «*idrak*» *c.* anlayışlar, qavrayışlar.

İDRAR¹ *a.* ادرار maddi yardım; təqaüd.

İDRAR² *a.* ادرار sidik.

İFA' *a.* ايفاء yerinə yetirmə, icra etmə.

İFADƏ(T) *a.* افادته || افاده 1) anlatma, söyləmə, bəyan etmə; 2) sorğu-sual, istintaq yolu ilə alınan cavab, məlumat; 3) əda satma, əda göstərmə; əda; 4) ibarə; 5) üslub, tərz.

İFAQƏ(T) *a.* افاقت || افاقه 1) səhhəti düzəlmə; sağalma, yaxşılaşma; 2) sərxoşluqdan və ya bayılmaqdan ayılma.

İFATƏ *a.* افاته əldən çıxarma, puç etmə, yox etmə.

İFAZƏ *a.* افاضه dol(dur)ma, daş(dır)ma.

İFFƏT *a.* عفت 1) namus, irs; 2) mənəvi təmizlik, əxlaqı saflıq; 3) hər cür pis işlərdən çəkinmə.

İFFƏTPƏRVƏR *a.* عفت پرور iffətli, namuslu.

İFHAM *a.* افهام 1) anlama, başa düşmə, dərk etmə; 2) ağızını bağlama.

İFLAH *a.* افلاح həll edib yaxşılaşdırma.

İFLAS *a.* افلاس 1) sınıq çıxma, müflis olma; 2) *m.* puça çıxma; əsassızlıq.

İFLİC *ə.* افلیج bədənin müəyyən üzvünün quruyub normal fəaliyyətə qalmaması.

İFLİCZƏDƏ *ə.* افلیج və *f.* زدە iflic xəstəliyə tutulmuş.

İFNA' *ə.* افناء yox etmə, puç etmə, məhv etmə, tələf etmə.

İFRAD *ə.* افراد 1) tək qoyma, təkləmə; 2) dilçilikdə: sözün kəmiyyətə təkdə işlədilməsi.

İFRAĞ *ə.* افراغ 1) qəlibə tökmə; metalı və s. əridib qəlibə axıtma; 2) bir şəkə salma; formalaşdırma; 3) qaydaya salma.

İFRAT *ə.* افراط 1) mübaliğə, şişirtmə; 2) israf, hədd-hüddü bilməmə, hədd-hesabı olmama.

İFRATÜ TƏFRİT *ə.* افراط و تفریط hədsiz-hesabsız, çox.

İFRAZ *ə.* افراز 1) ayırma; 2) axma, sızma; 3) b a x **ifrazat**.

İFRAZAT *ə.* افرازات «ifraz» *c. t.* bədənin müəyyən üzvlərindən maddələrin çıxması.

İFRİT *ə.* عفريت cin, damdabaca.

İFRİTƏ *ə.* عفريتة 1) ifrit qadın; 2) küpəgirən qarı, cadugər qadın; 3) *m.* çirkin; xasiyyəti pis (*əsasən qadın haqqında*).

İFRİTSİYƏR *ə.* عفريت سير «cin üzlü» *m.* çirkin, ifritəyə bənzəyən.

İFRİYYƏT *ə.* افریت hirs, hirslənmə, acıqlanma.

İFSAD *ə.* افساد 1) bərbad etmə, alt-üst etmə, xarab etmə; 2) fəsad törətmə, fitnə salma, qarışıqlıq salma.

İFŞA' *ə.* افشاء 1) meydana çıxarma, aşkar etmə, faş etmə; 2) yayma, hamıya bildirmə; 3) birisinin iç üzünü, pis cəhətlərini açıb göstərmə.

İFTA' *ə.* افتاء fitva vermə, fitva yolu ilə həll etmə.

İFTAN *ə.* افتان 1) az(dır)ma, yoldan çıx(ar)ma; 2) vəsvəse.

İFTAR *ə.* افطار 1) oruc açma // orucu açarkən yeyilən yemək; 2) oruc açma vaxtı, orucluqda günbatan vaxt.

İFTARIYYƏ *ə.* افطاريه iftarda yeyilən xörək, çərəz və s.

İFTİAL *ə.* افتعال yalan, uydurma, saxtakarlıq.

İFTİXAR *a.* افتخار fəxr etmə; öyünmə.

İFTİXARƏN *a.* افتخاراً fəxr edərək.

İFTİKAR *a.* افتكار 1) fikir yürütmə; düşünmə; 2) mülahizə, fikir.

İFTİQAR *a.* افتقار çox böyük ehtiyac, çox möhtac.

İFTİRA' *a.* افتراء böhtan atma, böhtan.

İFTİRAQ *a.* افتراق 1) ayrılıq, ayrılma, hicran; 2) dağılma, pərə-kəndə olma, dağınıqlıq.

İFTİRAS *a.* افتراس parçala(n)ma (*vəhşi heyvanlar haqqında*).

İFTİTAH *a.* افتتاح 1) açma, açılış; 2) başlanma, başlanğıc. **İftitahi-kəlam** كلام افتتاح sözü əvvəli, söz açma.

İFTİZAH *a.* افتضاح rüsvay olma, biabır olma, biabırçılıq.

İĞBİRAR *a.* اغبرار 1) tozlanma, üzünə toz qonma; 2) xatirinə dəymə, xatirinə toxunma.

İĞFAL *a.* اغفال qəflətə salma; aldatma.

İĞLA' *a.* اغلاء bahalan(dır)ma.

İĞLAQ *a.* اغلاق 1) qapa(n)ma, bağla(n)ma; 2) sözü anlaşılmayan şəkildə demə.

İĞMA' *a.* اغماء bayılma, bayğınıqlıq.

İĞMAZ¹ *a.* اغماز 1) böhtan; 2) qeybət.

İĞMAZ² *a.* اغماض özünü görməməzliyə qoyma, nəyəsə göz yumma.

İĞNA' *a.* اغناء varlandırma, ehtiyacdən qurtarma.

İĞRA' *a.* اغراء 1) birini başqasına qarşı qaldırma, təhrik etmə; 2) həvəslən(dir)mə.

İĞRAQ *a.* اغراق 1) suya batırma; 2) mübaliğə, şişirtmə.

İĞRAQİ *a.* اغراقي mübaliğəli söz.

İĞRAQİYYAT *a.* اغراقیات «*ığraqi*» *c.* mübaliğəli sözlər.

İĞTİMAM *a.* اغتمام qəmlən(dir)mə, qüssələn(dir)mə.

İĞTİNAM *a.* اغتنام 1) qarət etmə, soyğunçuluq etmə; 2) qənimət.

İĞTİRAB *a.* اغتراب qürbətə getmə; qürbət, qəriblik.

İĞTİRAR *a.* اغترار 1) aldanma, güvənməyəcək şeyə güvənmə; 2) qəflət etmə.

İĞTİSAB *a.* اغتصاب qəsb etmə, zəbt etmə, mənimsəmə; qəsb, zəbt.

İĞTİŞAŞ *a.* اغتياش ara qarışma; şuluqluq, qarışıqlıq.

İĞTİZAB *a.* اغتصاب qəzəblənmə, hirsələnmə.

İĞVA' *a.* اغواء yoldan çıxarma, başdan çıxarma, azdırma.

İĞZAB *a.* اغضاب qəzəblən(dir)mə, hirsələn(dir)mə.

İHANƏT *a.* اهانت təhqir etmə; alçal(t)ma.

İXAFƏ *a.* اخافه qorxutma; hədə-qorxu.

İXBAR *a.* اخبار xəbər vermə, bildirmə.

İXBARİYYƏ *a.* اخباريه xəbər vermək üçün alınan haqq.

İXBARNAMƏ *a.* اخبار vəf. نامه yazılı xəbər, bildiriş; donos.

İXCAL *a.* افعال xəcalət vermə; utan(dır)ma.

İXFA' *a.* اخفاء gizlətmə, məxfiləş(dir)mə.

İXLAL *a.* اخلال rəxnə salma, xələl gətirmə, pozma.

İXLAS *a.* اخلاص 1) əsil sevgi, təmiz məhəbbət; 2) səmimiyyət, siddiq; 3) ürəyi təmizlik, sədaqət; 4) xilas etmə; 5) bitirmə, qurtarma, yekunlaşdırma.

İXLASKAR *a.* اخلاص vəf. كار səmimi, sədaqətli.

İXLASMƏND *a.* اخلاص vəf. مند sədaqətli, vəfalı.

İXRAC *a.* اخراج 1) çıxarma, bayıra qoyma; 2) istehsal etmə, hasilə gətirmə; 3) xarici ölkələrə mal göndərmə; 4) b a x **ixracat** (2-ci mənada).

İXRACAT *a.* اراجات «ixrac» c. 1) xaricə göndərilən mal(lar); 2) t. sərf edilən pul; xərc.

İXTAR *a.* اخطار 1) xatırla(t)ma; 2) bildirmə, elan etmə, xəbərdarlıq etmə; 3) bildiriş, xəbərdarlıq.

İXTİDA' *a.* اختداع hiyləgərlik.

İXTİFA' *a.* اختفاء gizlənmə, örtünmə.

İXTİLAC *a.* اختلاج 1) titrəmə, lərzə, titrəyiş; 2) qıcolma, qıclıq.

İXTİLAF *ə.* اختلاف 1) düz gəlməmə; uy(uş)mama; 2) zidd olma, əks olma. **İxtilafi-nəzər** نظر اختلاف fikir ayrılığı.

İXTİLAL *ə.* اختلال üsyan, asayışı pozma, qarışıqlıq.

İXTİLAS *ə.* اختلاس mənimsəmə, oğurlama.

İXTİLAT *ə.* اختلاط 1) söhbət, danışıq; 2) az adamın iştirak etdiyi toy məclisi, kiçik toy; 3) əlaqə, münasibət; 4) qarışıqlıq, dolaşıqlıq; 5) intizamsızlıq, qayda-qanunsuzluq.

İXTİMAR *ə.* اختمار mayalanma, gəlmə (*xəmir, şərab və s. haqqında*).

İXTİNAQ *ə.* اختناق nəfəsi tutulma; boğulma.

İXTİRA' *ə.* اختراع 1) icad etmə, düzəltmə; icad; 2) *m.* uydurma, düzəltmə.

İXTİRAAT *ə.* اختراعات «ixtira» *c.* ixtiralar.

İXTİRAİ *ə.* اختراعی ixtiraya aid olan.

İXTİRAT *ə.* اختراط yada salma, xatırla(t)ma.

İXTİSAB *ə.* اختصاب rəngləmə, boyama (*dırnaq, saç və s. haqqında*).

İXTİSAM *ə.* اختصام düşmən(çi)lik.

İXTİSAR *ə.* اختصار 1) qısal(t)ma, azal(t)ma; 2) qısalıq; 3) riyaziyyatda: kəsrin surət və məxrəcini eyni qədər azaltma.

İXTİSARƏN *ə.* اختصاراً ixtisarla, müxtəsər.

İXTİSAS *ə.* اختصاص sənət, peşə.

İXTİSASİ *ə.* اختصاصی ixtisasa aid olan.

İXTİTAF *ə.* اختتاف qapıb alma; qapma.

İXTİTAM *ə.* اختتام son, axır, nəticə.

İXTİYAR¹ *ə.* اختيار 1) seçmə, bəyənmə; 2) haqq, hüquq; 3) könül-lülük, fakultativlik.

İXTİYAR² *ə.* اختيار qoca yaşlı, nurani.

İXTİYARİ¹ *ə.* اختیاری istənilən, hər hansı.

İXTİYARİ² *ə.* اختیاری qocaya aid olan.

İXTİZA' *ə.* اختضا təvazö, başısağlıq.

İXVAN *a.* اخوان «ax» *c.* qardaşlar.

İXVANİYYƏT *a.* اخوانیت qardaşlıq.

İKLİL *a.* اكليل 1) tac; 2) çələng, əklil; 3) günəşin haləsi.

İKMAL *a.* اكمال tamamlama, təkmilləşdirmə, bitirmə. **İkmali-təhsil** اكمال تحصيل təhsili axıra çatdırma, məktəbi bitirmə.

İKRAH *a.* اكراه nifrət etmə, iyrenmə, çiyrenmə.

İKRAHƏN *a.* اكراهًا ikrahla, iyrenərək, çiyrenərək.

İKRAHRƏSAN *a.* اكراه və *f.* رسان ikrah oyadan, çiyrendirən, nifrətə səbəb olan.

İKRAM *a.* اكرام 1) hörmət, təzim, əzizləmə; 2) hörmət əlaməti olaraq bir şey bağışlama.

İKRAMƏN *a.* اكرامًا hörmətlə, təzim edərək.

İKRAMİYYƏ *a.* اكراميه hədiyyə, mükafat.

İKSAR *a.* اكتثار çoxal(t)ma, art(ır)ma.

İKSİR *a.* اكسير *asli y.* 1) keçmişdə yalançı kimyagərlərə görə, bütün metalları qızıla çevirə bilən maddə; 2) bitki cövhəri, bitki spirti; 3) *m.* içki.

İKTİFA' *a.* اكتفا kifayət(lənmə).

İKTİNAH *a.* اکتناه bir şeyin əsasına, kökünə, əslinə varma, mahiyyətini aydınlaşdırma.

İKTİRAB *a.* اکتراب qəmlənmə, kədərlənmə, qüssələnmə.

İKTİRAS *a.* اکتراث qayğı çəkmə, qayğısına qalma.

İKTİSA' *a.* اکتساء yey(in)mə.

İKTİSAB *a.* اکتساب qazanma, kəsb etmə, ələ keçirmə, əldə etmə

// qazanc.

İKTİVA' *a.* اکتواء dağla(n)ma.

İQA' *a.* ايقاع 1) atma, tullama; 2) vurma, salma, düşürmə.

İQAB¹ *a.* عقاب 1) cəzalan(dır)ma, qarşılıq vermə; 2) əzab, əziyyət.

İQAB² *a.* عقاب 1) dağ çıxır; 2) sıldırım dərə, uçurum; 3) *m.* təhlükə, qorxu; 4) *m.* boynun ardı; peysər.

İQAD *a.* ایقاد yan(dır)ma, alış(dır)ma.

İQ'AD *a.* اقعاد otur(t)ma, oturmağa məcbur və ya sövq etmə.

İQAL *a.* عقال ayaq qandalı.

İQAMƏ *a.* اقامه 1) otur(t)ma, sakit etmə; 2) qaldırma, ayağa qaldırma; 3) meydana qoyma, araya gətirmə. **İqamei-səlat** اقامه صلات namaz qılma.

İQAMƏT *a.* اقامت 1) sakit olma, yaşama; 2) dövlət idarəsinin və s. yerləşdiyi yer; 3) azançının camaatı namaza çağırması.

İQAMƏTGAH *a.* اقامت və *f.* گاه oturan yer; məskun, mənzil.

İQAN *a.* ايقان yəqin bilmə.

İQAZ *a.* ايقاظ 1) oyatma, ayıl(t)ma, yuxudan qaldırma; 2) *m.* qəflətdən ayıl(t)ma, gözünü açma.

İQBAL *a.* اقبال 1) bəxt, tale; 2) işi yaxşı gətirmə; 3) birinə üz çevirib baxma; 4) irəli çıxma; 5) yapışma, yaxınlaşma; 6) qəbul, görüş; 7) bir şeyə maraqlı, həvəs.

İQBALMƏND *a.* اقبال və *f.* مند xoşbəxt, bəxtiyar.

İQBALPƏRƏST *a.* اقبال və *f.* پرست öz bəxtinə inanan, taleyinə baş əyən.

İQD *a.* عقد 1) boyunbağı; 2) ipə düzülmüş inci, cavahir və s. **İqdi-ərəq** عرق عقد inci kimi düzülmüş tər damcıları; **iqdi-sürəyya** عقد ثريا yeddi qardaş, ülkər (*ulduz*); **iqdi-şəbnəm** عقد شبنم şəh damcıları.

İQDAM *a.* اقدام təşəbbüs göstərmə, bir iş girişmə; başlama.

İQDAR *a.* اقدار qüvvətlən(dir)mə, qüdrət vermə.

İQLAL *a.* اقلال azal(t)ma.

İQLİM *a.* اقليم *əsl* *y.* 1) ölkə, diyar; 2) bir yerin ab-havası.

İQLİMGİR *a.* اقليم və *f.* گیر ölkələr alan, məmləkətlər tutan; istilaçı.

İQNA' *a.* اقتناع 1) qənaətlən(dir)mə, qənaətbəxş olma; 2) qan(dır)ma, başa salma; 3) razı salma, razılıq. **İqnai-nəfs** اقتناع نفس özünü razı salma.

İQRA' *اقرأ* oxu! (*Mələk Cəbrailin Məhəmməd peyğəmbərə müra-ciətən çatdırdığı ilk ilahi kəlam; «Qur'an» adı bu əmrə əsasən verilmişdir.*)

İQRAR *اقرار* 1) qərarlaş(dır)ma, yerləş(dir)mə; 2) dillə söyləmə, ifadə etmə, demə, söyləmə; 3) danışıq; 4) təsdiq etmə, qəbul etmə, boynuna alma, etiraf etmə; təsdiq, etiraf.

İQRARİ *اقرارى* təsdiq edilən.

İQRAZ *اقتراض* borc vermə.

İQSAM *اقسام* and içmə.

İQTA' *اقتطاع* 1) bağışlanmış və ya icarəyə verilmiş yer; 2) malikanə.

İQTİBAS *اقتباس* 1) borc alma, istifadə etmə; 2) bir fikri və ya sözü eynilə, yaxud məzmunca başqasından köçürmə; sitat gətirmə.

İQTİBASƏN *اقتباساً* iqtibas edərək, istifadə edərək.

İQTİDA' *اقتداء* 1) nümunə götürmə, özünü ona oxşatma (*məs.: namazda imama iqtida etmə*); 2) yamsılama; 3) tabe olma, sözüne qu-laq asma.

İQTİDAR *اقتدار* 1) edə bilmə, bacarma; 2) qüdrət, qüvvət, güc; 3) hakimiyyət.

İQTİFA' *اقتفا* 1) arxasınca getmə, ardına düşmə, təqib etmə; 2) təqlid etmə, yamsılama.

İQTİHAM *اقتحام* şiddətli hücum, həmlə.

İQTİRAH *اقتراح* fikirləşmədən və bədahətən şeir və s. söyləmə.

İQTİRAN *اقتران* 1) yaxınlaşma, birləşmə; 2) nikah bağlama, nikaha girmə, evlənmə.

İQTİSAD *اقتصاد* 1) qənaət; 2) təsərrüfatı idarə etmə; 3) cəmiyyətə təsərrüfat quruluşu.

İQTİSADİ *اقتصادى* 1) qənaətə məxsus; 2) təsərrüfatla bağlı olan, təsərrüfata aid olan.

İQTİSADİYYAT *اقتصاديات* «*iqtisadi*» *c.* 1) *t.* ölkənin iqtisadi quruluşu; 2) *t.* təsərrüfatdan bəhs edən elm, iqtisad elmi.

İQTİSAM *ə.* اقتسام paylaşma, bölüşmə, pay, bölgü.

İQTİSAR *ə.* اقتصار qısal(t)ma, gödəl(t)mə.

İQTİTAF *ə.* اقتطاف 1) meyvə dərmə; 2) *m.* bir işin nəticəsindən faydalanma, fayda götürmə.

İQTİZA' *ə.* اقتضاء 1) lazım olma; lüzum; 2) möhtac olma, ehtiyac; 3) tələb etmə, tələb.

İLAC *ə.* علاج çarə.

İLAD *ə.* ايلاد doğ(ul)ma, doğ(ul)uş.

İLƏH *ə.* الاله Allah, Tanrı.

İLƏHƏ *ə.* الالهه islamiyyətdən qabaq: qadın cinsindən olan büt.

İLƏHİ¹ *ə.* الالهى 1) Allaha aid, Tanrıya dair; 2) *m.* yerdə olmayan, yerdə tapılmayan.

İLƏHİ² *ə.* الهى 1) Allah, Tanrı; gözəgörünməz fəvqəladə qüvvə; 2) ay Allah! ay Tanrı! Allah(ım)!

İLƏHİYYAT *ə.* الاهيات «*ilahi*» *c.* din elmləri, dini elmlər.

İLƏHİYYUN *ə.* الاهيون «*ilahi*» *c.* fəlsəfənin ilahiyyat sahəsi ilə məşğul olanlar; ilahiyyatçılar.

İLƏL'ƏBƏD *ə.* الى الابد əbədi, həmişəlik.

İLƏNNUR *ə.* الى النور işıqlaşana qədər.

İLƏBAS *ə.* لباس libas gey(dir)mə, paltar gey(dir)mə.

İLƏCA' *ə.* الجاء bir işə və s. əl atmağa məcbur etmə; məcburiyyət.

İLƏYH *ə.* اليه ona, ona doğru, ona tərəf.

İLƏX *ə.* الخ ...və başqa ...və sair («*ila axər*» *ifadəsinin ixtisarı*).

İLƏL *ə.* على «*illət*» *c.* xəstəliklər, bəlalər, illətlər.

İLƏĞA' *ə.* الغاء ləğv etmə, aradan qaldırma.

İLƏHƏB *ə.* الهاب 1) alovlan(dır)ma, yan(dır)ma; 2) üfunətlən(dir)mə, iy vermə.

İLƏHAD *ə.* الحاد kafirlik; ateizm; Allaha inanmama; dinsizlik, etiqadsızlıq.

İLHAH ə. الحاح təkid etmə, israr etmə, üz vurma.

İLHAM ə. الهام bir şeydən təsirlənib ruhlanma, yüksək ruh coşqunluğu; təb (*şair, aşiq və s. haqqında*).

İLHAQ ə. الحاق 1) qatma, qoşma, əlavə etmə; 2) özgə ərazisini qeyri-qanuni öz ərazisinə qatma.

İLİYYİN, İLİYYUN ə. عليين || عليون 1) göyün yuxarı təbəqəsi; göy, səma; 2) cənnətin ən yaxşı yeri; 3) qədim yunanlara görə: göyün od və işıqla dolu ən yüksək təbəqəsi; 4) *m.* ərş, fələk; 5) *m.* real həyatdan uzaq.

İLQA' ə. القاء 1) atma; 2) təsir etmə, nüfuz etmə.

İLQAH ə. القاح cütləş(dir)mə (*at haqqında*).

İLLA ə. الا ...dən başqa ...dən savayı.

İLLƏT ə. علت 1) xəstəlik, naxoşluq; 2) qüsür, əskiklik, nöqsan, əyər-əskik; 3) dəlil, əsas, sübut; 4) səbəb; 5) məqsəd, qayə.

İLSAQ ə. الصاق bitiş(dir)mə, yapış(dir)ma.

İLTİBAS ə. التباس aydın olmama, dolaşıqlıq.

İLTİCA' ə. التجاء 1) sığınma, pənah; 2) bir şeyə əl atma.

İLTİCAGAH ə. التجاه və f. گاه sığınacaq, daldalanacaq, sığınacaq yer.

İLTİFAT ə. التفات 1) çevrilib baxma, dönüb baxma; 2) diqqət, etina, maraq; 3) təklif, mükafat; 4) mehribanlıq, lütfkarlıq.

İLTİFATKAR ə. التفات və f. كار iltifat edən, iltifatlı, lütfkar.

İLTİFATKARANƏ ə. التفات və f. كارانه iltifat edərək; lütfkarcasına.

İLTİHAB ə. التهاب 1) alovlanma, yanma (*arzu, istək və s. haqqında*); 2) alışma, işıqlanma; 3) bədənin bir üzvündə əmələ gələn şiş, qızartı və s.; 4) həmin şişdə, qızartıda və s. qan və irin toplanması.

İLTİHABİ ə. التهابي iltihaba aid olan, iltihabı olan.

İLTİHAQ ə. التحاق birləşmə, itiləşmə.

İLTİHAM ə. التحام yaranın sağalması.

İLTİQA' ə. التقاء 1) birləşmə, qovuşma; 2) rastlaşma, görüş(mə), təsadüf.

İLTİQAM *a.* النقام yedir(t)mə.

İLTİQAT *a.* النقاط 1) dərmə, yığma; 2) toplama, yığma; 3) iqtibas etmə, götürmə; 4) götürmə, qaldırma (*verdən*).

İLTİMAS *a.* التماس xahiş, rica.

İLTİSAQ *a.* التصاق bitişmiş, qovuşmuş.

İLTİSAQİ *a.* التصاقی dilçilikdə: aqlütinativ.

İLTİVA' *a.* التوا sar(ıl)ma, bük(ül)mə.

İLTİYAM¹ *a.* التيام yaranın ağzının bitişib yaxşı olması.

İLTİYAM² *a.* التيام danlaq, məzəmmət.

İLTİYAMPƏZİR *a.* التيام və *f.* يذير bitişib yaxşı olan (*yara haqqında*).

İLTİZAM *a.* التزام 1) təəhhüd, öhdəlik; 2) borc, vəzifə; 3) məsuliyyət; 4) imtiyaz, güzəşt.

İLTİZAMƏN *a.* التزاماً təəhhüd yolu ilə, öhdəlik hesabına.

İLTİZAMNAMƏ *a.* التزام və *f.* نامه təəhhüd vəərəqəsi, yazılı öhdəlik.

İLTİZAZ *a.* التذاذ ləzzət alma, həzz alma.

İMA' *a.* ايماء him-cimlə bildirmə, işarə ilə anlatma // qaş-göz etmə, him-cim.

İMAD¹ *a.* عماد 1) dirək, sütun; 2) dor ağacı; 3) dayaq.

İMAD² *a.* عماد xaç suyuna sal(ın)ma (*xristianlıqda*).

İMALƏ¹ *a.* اماله 1) bir tərəfə əymə, bir yana yat(ır)ma, meyil et(dir)mə; 2) əruz vəznində: şeirdə vəznə uyğun olmaq üçün bəzi hecaların tələffüzdə qısaldılması və ya uzadılması.

İMALƏ² *a.* اماله 1) mədəni süni surətdə təmizləmək üçün düzbağırsağa maye daxil etmə; 2) həmin mayeni mədəyə daxil etmək üçün alət.

İMAM *a.* امام 1) rəhbər, başçı; 2) peyğəmbərlərdən sonra islam dininə rəhbərlik edən din xadimi; 3) kütləvi surətdə namaz qılanların qabağında duran din xadimi. **İmami-xuda** امام خدا Allah imamı.

İMAMƏT *a.* امامت 1) imamlıq etmə, imam olma, imamlıq; 2) din, məzhəb işlərinə rəhbərlik etmə.

İMAMİYYƏ *a.* امامیه on iki imama etiqad edən təriqət.

İMAMZADƏ *a.* امام زادə *f.* زاده imam övladı, imam nəslindən olan // həmin adamın dəfn olunduğu müqəddəs yer.

İMAN *a.* ایمان inanma, etiqad, inam.

İM'AN *a.* ايمان 1) diqqət, diqqətlilik; 2) *m.* dərinlik, ciddilik.

İMAR *a.* عمار yəhər; qoşqu ləvazimatı.

İMARƏT *a.* عمارت 1) abad, adam yaşayan hala salma; 2) kəsib-lərə, məktəblilərə xeyriyyə yeməyi verən müəssisə; 3) böyük bina, iri tikinti.

İMDAD *a.* امداد kömək, yardım.

İMDADİ *a.* امدادی köməyə aid olan, yardım üçün olan.

İMDADRƏS *a.* امداد *f.* رس dada çatan, köməyə gələn.

İMHA' *a.* امحاء məhv etmə, yox etmə, aradan qaldırma.

İMHAL *a.* امهال möhlət vermə, vaxt vermə, təxirə salma.

İMKAN *a.* امکان mümkün olma; mümkünlük.

İMLA(L) *a.* املال || املا 1) söyləyib başqasına yazdırma, deyib yazdırma; 2) bu üsulla yazılan yazı; 3) orfoqrafiya.

İMRAR *a.* امرار keçirmə. **İmrari-həyat** حیات امرار həyat sürmə; yaşama; **imrari-vəqt** وقت امرار vaxt keçirmə.

İMRUZ *f.* امروز bu gün.

İMRUZİ *a.* امروزی bugünkü.

İMRUZÜ FƏRDA *a.* امروز و فردا bu gün-sabah.

İMSAK *a.* امساك 1) nəfsini saxlama, pəhriz etmə; 2) aza qane olma; qənaət; 3) xəsislik, simiclik; 4) ramazan ayında orucluğun başlanğıcı.

İMSAKİYYƏ *a.* امساكیه ramazan ayında orucluğun başlanğıcı və qurturmasını göstərən cədvəl.

İMSAS *a.* امصاص əm(dir)mə, ye(dir)mə, iç(dir)mə.

İMŞƏB *f.* امشب bu gecə.

İMTƏHAN *a.* امتحان 1) sınaq, təcrübə; 2) yoxlama; 3) tədqiqat, araşdırma.

İMTİDAD *a.* امتداد uzanma, çox sürmə.

İMTİLA' *a.* امتلا 1) dolma; dolğunluq; 2) qan yığılması, qan toplanması.

İMTİNA' *a.* امتناع 1) çəkinmə, istəməmə; 2) boyun qaçırma.

İMTİNAN *a.* امتنان təşəkkür etmə, minnətdarlıq.

İMTİSAL *a.* امثال 1) təqlid etmə; 2) tabe olma.

İMTİSALƏN *a.* امتتالاً təqlid edərək, təqlidən.

İMTİSAS *a.* امتصاص 1) əmmə, əmərək çəkmə, sovurma; 2) yeyilən şeylərin damarlara yayılması.

İMTİYAZ *a.* امتياز 1) başqalarından ayrılma, fərqlənmə; 2) rüsxət, icazə; 3) müstəsna hal, istisna; 4) sənaye müəssisəsi və s. təşkil etmək üçün verilən icazə; həmin yolla təşkil olunmuş müəssisə və s.

İMTİYAZI *a.* امتيازى imtiyazla olan.

İMTİZAC *a.* امتزاج 1) çox şeyin qarışb bir şey əmələ gətirməsi; 2) uyğun gəlmə, uyğunluq; 3) keçinmə, dolanma, yaşama; 4) qaynayıb-qarışma; sintez; 5) ərinti, xəlitə.

İMZA' *a.* امضاء qol çəkmə; qol.

İN *f.* اين bu.

İNA' *a.* انا qab, qab-qacaq.

İNAB *a.* عناب b a x innab.

İNABƏ(T) *a.* انابت || انابه 1) tövbə etmə; tövbə; 2) bir mürşidin təriqətinə daxil olma.

İNAD(ƏT) *a.* عناد || عناد tərslik, həcətlik, israr.

İNADKAR *a.* عناد və *f.* كار inadçıl, tərs.

İNAQ *a.* عناق boynuna sarılma, qucaqlama.

İN'AM *a.* انعام yaxşılıq etmə; yaxşılıq.

İNAN *a.* عنان 1) cilov // yüyən; 2) ixtiyar; 3) *m.* dövləti idarə edən adam, dövlət başçısı. **İnani-dövlət** عنان دولت hakimiyyət.

İNANDAR *a.* عنان və *f.* دار 1) cilov çəkən; cilovçu; 2) *m.* yolgöstərən.

İNARƏ *a.* اناره nurlan(dır)ma, işıqlan(dır)ma.

İNAS *a.* اناث *b a x* ünəs.

İNAYƏT *a.* عنایت 1) qayğı, kömək; 2) diqqət, hümmət; 3) hüsn-rəğbət, yaxşılıq.

İNAYƏTƏN *a.* عنایتاً kömək edərək, əl tutaraq.

İNAYƏTKAR *a.* عنایت və *f.* کار kömək edən, əl tutan.

İNAYƏTMƏZMUN *a.* عنایت مضمون yaxşı məzmunlu.

İNBA' *a.* انباء xəbər vermə, bildirmə, məlumat vermə.

İNBAT *a.* انبات göyər(t)mə, bit(ir)mə, bitməsinə səbəb olma.

İNBİSAT *a.* انبساط 1) genişlənmə, böyümə; 2) şərh olunma, izah edilmə; 3) sevinmə, fərəhlənmə.

İNCA *f.* اینجا bura, bu yer.

İNCA' *a.* انجا nicat tapma, qurtarma.

İNCAZ *a.* انجاز yerinə yetirmə, icra etmə.

İNCİL *a.* انجيل xristianların dini kitabı.

İNCİLA' ¹ *a.* انجلا 1) aşkar olma, zahir ola; 2) parlama, cilalanma.

İNCİLA' ² *a.* انجلا getmə, köçüb getmə, uzaqlaşib getmə.

İNCİLABƏXS *a.* انجلا və *f.* بخش parlayan, işıldayan, işıq verən.

İNCİLİ *a.* انجيلی İncilə aid olan, İncildə olan.

İNCİMAD *a.* انجماد 1) donma; 2) bərkimə, möhkəm olma.

İNCİZAB *a.* انجذاب coşub vəcdə gəlmə; coşma.

İNDAB *a.* انداب yaxşı olan yaranın yeri.

İNDƏSSƏLAT *a.* عندالصلاة namaz qılarkən, namaz üstündə, namaz vaxtı.

İNDİ *a.* عندى nəzdində olan, yanındakı.

İNDİFA' *a.* اندفاع dəf edilmə, ortadan götür(ül)mə.

İNDİMAC *a.* اندماج bir-birinə keçmə, yerinə girmə, kip olma, tax(ıl)ma.

İNDİRAC *a.* اندراج dərc olunma, dərc.

İNDİRAS *a.* اندراس 1) silinmə, izi-əsəri qalmama, məhv olma;
2) köhnəlmə.

İNƏB *a.* عنب üzüm.

İNƏBÜSSƏ'LƏB *a.* عنب الثعلب quşüzümü.

İNFAQ *a.* انفاق 1) sərf etmə, xərcləmə; 2) israf etmə, bədxərclik etmə, yersiz xərcləmə.

İNFAZ *a.* انفاذ yerinə yetirmə, icra etmə.

İNFIAL *a.* انفعال 1) xəcalət çəkmə, utanma; 2) acığı tutma, hirs-
lənəmə; 3) həyəcana gəlmə, coşma; 4) reaksiya.

İNFIĞAR *a.* انفجار partlayış, partlama.

İNFIHAM *a.* انفهام anlaşı(ıl)ma, aydın olma.

İNFIKAK *a.* انفكاك 1) ayrılma, ayırma, ayrı düşmə; 2) üz(ül)mə,
üz(ül)üşmə; 3) poz(ul)ma, dağılma.

İNFIİRAD *a.* انفراد ayrılıb tək qalma; təklənəmə.

İNFIİRAQ *a.* انفراق ayrılma, fərqlənəmə.

İNFIİSAD *a.* انفساد 1) xarab olma, pozulma; 2) mənəvi pozğunluq.

İNFIİSAH *a.* انفساح 1) genişlənmə, gen-bol olma; 2) şənlənmə,
əylənmə.

İNFIİSAX *a.* انفساح 1) ləğv olma; 2) xarab olma, solma.

İNFIİSAL *a.* انفصال 1) ayrılma; 2) uzaqlaşma, uzaq olma; 3) çıxma
(*partiyadan, işdən və s.*).

İNFIİTAH *a.* انفتاح aç(ıl)ma, açılış.

İNHA *f.* اينها bunlar.

İNHA' *a.* انها 1) yetiş(dir)mə, çat(dır)ma; 2) rəsmi məlumatların
yuxarı təşkilata çatdırılması.

İNHIĐAM *a.* انهدام xaraba qalma.

İNHIİLAL *a.* انحلال 1) açılma (*düyün haqqında*); 2) bir-birindən
ayrılma.

İNHİMAK *ə.* انهماك bir şeyin üstünə ciddi düşmə, böyük həvəslə təşəbbüs göstərmə.

İNHİNA' *ə.* انحناء əy(ıl)mə, bük(ül)mə.

İNHİRAF *ə.* انحراف 1) dönmə, sapma; 2) düz yoldan çıxma, başqa tərəfə meyil etmə; 3) qırıqlıq, qır(ıl)ma, kəs(ıl)mə.

İNHİSAR *ə.* انحصار 1) yalnız bir şeyə və ya bir şəxsə aid etmə; 2) bir malı istehsal etmək və satmaq üçün müstəsna hüquq.

İNHİTAT *ə.* انحطاط 1) düşmə, aşağı düşmə; 2) geri getmə, qüvvədən düşmə; 3) tənəzzül.

İNHİZAM *ə.* انهزام məğlub olma; basılma.

İNXİSAF *ə.* انخساف 1) Ayın tutulması; 2) *m.* daha parlaq bir şeyin qarşısında sönük kimi görünmə.

İN'İQAD *ə.* انعقاد 1) bağla(n)ma; 2) təşkil edilmə; qur(ul)ma.

İN'İTAF *ə.* اعطاف 1) bir tərəfə dönmə, çevrilmə; 2) meyil etmə, mail olma; 3) yana əyilmə; 4) hüsn-rəğbət, hüsn-təvəccöh.

İNKAR *ə.* انكار 1) qəbul etməmə, təsdiq etməmə; 2) rədd etmə; 3) boynuna almama, danma.

İNKARİ *ə.* انكارى inkara aid olan, rədd edilən.

İNKİSAF *ə.* انكساف Günəşin tutulması.

İNKİSAR *ə.* انكسار 1) sınma; 2) tabe olma, ram olma. **İnkisari-xatir** *ə.* انكسار خاطر könlü sınma, ürəyi qalma.

İNKİŞAF *ə.* انكشاف irəliləmə, qabağa getmə.

İNQİBAZ *ə.* انقباض həcmə yığılma; sıxlaşma, gödəlmə.

İNQİHAL *ə.* انقھال zəiflə(ş)mə, taqətsiz olma.

İNQİLA' *ə.* انقلاب kökündən qopar(ıl)ma; sök(ül)mə.

İNQİLAB *ə.* انقلاب 1) bir haldan başqa hala keçmə; 2) çevriliş, dəyişiklik; 3) zorakı ictimai çevriliş; dövlət hakimiyyətinin bir iqtidardan başqa iqtidara zorakı yolla keçməsi.

İNQİLABBAZ *ə.* انقلاب və *f.* باز yalandan özünü inqilab tərəfdarı kimi göstərən.

İNQİLABİ *ə.* انقلابی 1) inqilaba aid olan, inqilabla əlaqədar olan; 2) inqilabçı, inqilab tərəfdarı.

İNQİRAZ *ə.* انقراض sonu kəsilmə, məhv olma.

İNQİSAM *ə.* انقسام hissələrə ayrılma; bölünmə.

İNQİTA' *ə.* انقطاع 1) arası kəsilmə; kəsilmə; 2) tamam olma; bitmə, tükənmə.

İNQİYAD *ə.* انقياد boyun əymə, itaət etmə, ram olma.

İNQİZA' *ə.* انقضاء vaxtı başa çatma, bitmə, tükənmə.

İNNAB *ə.* عناب 1) açıq-sarı çiçəkləri olan quraqlığa davamlı ağac // həmin ağacın qırmızı qabıqlı, bərk çəyirdəkli xırda, şirin meyvəsi; 2) *m.* sevgilinin qırmızı dodağı.

İNNABİ *ə.* عنابی 1) innab rəngində; tünd-qırmızı; 2) Azərbaycan xalq oyun havalarından birinin adı.

İNNA FƏTƏHNA *ə.* انا فتحنا açdıq, hədiyyə etdik (*Qur'anda fəth surəsinin birinci ayəsinin başlanğıcı*).

İNS *ə.* انس adam, insan, bəşər.

İNSAF *ə.* انصاف vicdanın qəbul etdiyi hərəkət.

İNSAFƏN *ə.* انصافاً insafla.

İNSAFKAR *ə.* انصاف və *f.* کار insafılı, insafılı hərəkət edən.

İNSAN *ə.* انسان adam.

İNSANXOR *ə.* انسان və *f.* خور adamyeyən; vəhşi.

İNSANİ *ə.* انسانی adama yaraşan tərzdə; insanlıq.

İNSANİYYƏT *ə.* انسانیت 1) insanlıq; 2) bütün insanlar; bəşəriyyət.

İNSANİYYƏTPƏRVƏR *ə.* انسانیت və *f.* پرور b a x **insanpərvər**.

İNSANPƏRVƏR *ə.* انسان və *f.* پرور humanist.

İNSANÜLEYN *ə.* انسان العين gözlə görünən insan.

İNSAR *ə.* انثار b a x **nisar**.

İNSİBAB *ə.* انصباب 1) çayın ağzı, çayın töküldüyü yer; 2) xıltın bədənin müəyyən yerində toplanması.

İNSİDAD *a.* انسداد bağla(n)ma, tıxa(n)ma.

İNSİLƏB *a.* انسلاب məhv edilmə.

İNSİLƏK *a.* انسلاك 1) yol getmə; yerimə; 2) müəyyən təfəkkür və ya həyat tərzini qəbul etmə.

İNSİRƏF *a.* انصراف çəkilib getmə; çəkilmə.

İNŞA' *a.* انشاء 1) meydana çıxarma, düzəltmə, qayırma; 2) qələmə alma; yazma // yazı; 3) məktub, sənəd və s. nümunələrindən tərtib olunmuş kitab; 4) tikinti.

İNŞAALLAH *a.* ان شاء الله || إن شاء الله Allah istəsə, Allah qoysa.

İNŞAD *a.* انشاد 1) ifadəli oxuma; 2) deklomasiya demə.

İNŞAI *a.* انشائي tikinti ilə əlaqədar olan, inşaata aid olan.

İNŞAIYYƏ *a.* انشائيه tikinti mütəxəssisi; inşaatçı.

İNŞIAB *a.* انشعاب qol-budaq vermə; budaqlanma.

İNŞIAL *a.* انشعال şölələnmə, alovlanma.

İNŞIQAQ *a.* انشقاق ikiye ayrılma; yarılma, şaqqalanma.

İNŞIRAH¹ *a.* انشراح 1) şənlilik, şadlıq; 2) məmnunluq.

İNŞIRAH² *a.* انشراح təmizlik, paklıq.

İNTAC *a.* انتاج nəticə vermə; nəticə, məhsul.

İNTAQ *a.* انطاق dillən(dir)mə, söylə(t)mə.

İNTIƏŞ *a.* انتعاش 1) sağal(t)ma; 2) dirçəlmə, canlanma; 3) bərpa etmə.

İNTİBA' *a.* انطباع 1) nəşr etmə, çap etmə, təb etmə; 2) təəssürat.

İNTİBAH *a.* انتباه oyanma; renessans.

İNTİBAHNAMƏ *a.* انتباه və f. نامه b a x **intibaiyyə**.

İNTİBAIYYƏ *a.* انطباعيه təbliğat üçün çap olunmuş vərəqə.

İNTİBAQ *a.* انطباق 1) uyğun gəlmə, mütləviq olma; 2) tətbiq edilmə.

İNTİFA'¹ *a.* انتفاع 1) istifadə etmə, istifadə; 2) fayda, xeyir, mənfəət.

İNTİFA'² *a.* انطفاء söykə(n)mə.

İNTİFAX *a.* انتفاخ şişmə, qabarma; şişkinlik.

İNTİHA' *a.* انتها *1)* nəhayət, son, axır; *2)* sona çatma, nəhayəti olma, bitmə.

İNTİHAL *a.* انتحال başqasının əsərini mənimsəmə, plagiatlıq.

İNTİHAR *a.* انتهار özünü öldürmə.

İNTİXAB *a.* انتخاب *1)* seçmə, seçilmə; *2)* bir heyətə, idarəyə, qurultaya və s. üzv və s. seç(il)mə.

İNTİXABAT *a.* انتخابات «*intixab*» *c.* seçkilər.

İNTİXABİ *a.* انتخابی seçki ilə olan; seçkili.

İNTİQAD *a.* انتقاد *1)* tənqid; *2)* qınama; *3)* məzəmmət etmə; pisləmə.

İNTİQAL *a.* انتقال *1)* keçmə, keçid; *2)* daşı(n)ma; *3)* ölmə, keçinmə; *4)* nəql etmə; *5)* keçirmə, çevirmə; *6)* yerini dəyişmə.

İNTİQAM *a.* انتقام əvəz, qisas, öc.

İNTİSAB¹ *a.* انتصاب *1)* birləş(dir)mə; *2)* təyin etmə; *3)* qaldırma; *4)* ereksiya.

İNTİSAB² *a.* انتساب mənsub olma; mənsubluq.

İNTİSAF *a.* انتصاف *1)* insaf; *2)* ədalət.

İNTİSAQ *a.* انتساق nizama düzülmə, nizamlı olma, nizamlılıq.

İNTİSAR *a.* انتصار qələbə, qalibiyyət, zəfər.

İNTİŞAR *a.* انتشار *1)* çoxalıb yayılma; dağılma, yayılma; *2)* ağız-lara düşmə, şöhrətlənmə.

İNTİVA' *a.* انطواء düşür(ül)mə.

İNTİZA' *a.* انتزاع çəkib alma, çəkib qoparma.

İNTİZAM *a.* انتظام *1)* nizam, qayda, səliqə; *2)* qayda-qanun, nizam-intizam.

İNTİZAR *a.* انتظار gözləmə.

İNZAL *a.* انزال en(dir)mə.

İNZAR *a.* انزار qorxudan inkar etmə, rədd etmə.

İNZİAC *a.* انزعاج b a x **izac**.

İNZİBAT *a.* انضباط *1)* nizam-intizama riayət etmə; *2)* nizam, qayda.

İNZİBATİ *a.* انضباطی nizam-intizama aid olan; nizam-intizama nəzarət edən.

İNZİMAM *a.* انضمام 1) əlavə edilmə, üzərinə gəlmə; 2) birləş(dir)mə, qat(ıl)ma.

İNZİVA' *a.* انزواء bir guşəyə çəkilmə, dünyadan əl üzmə.

İNZİVANİŞİN *a.* انزوا və *f.* نشین evdə oturub heç yerə çıxmayan; guşənişin.

İNZİVANİŞİNİ *a.* انزوا və *f.* نشینی evdə oturub heç yerə çıxmama; guşənişinlik.

İR'AB *a.* ارباب vahiməyə salma, qorxutma.

İRAD *a.* ايراد 1) gətirmə, götürmə; 2) bir mülk və ya yerin məhsulundan və icarəyə verilməsindən əldə edilən gəlir; 3) məhsul və ya icarə haqqı gətirən əkin və ya mülk; 4) nöqsan, səhv; 5) söyləmə, danışma, demə. **İradi-nitq** ايراد نطق nitq söyləmə.

İRADƏ(T) *a.* اراده || ارادت 1) istək, dilək; 2) ixtiyar; 3) hökm, fərman.

İRADİ *a.* ارادی könüllü.

İRƏ *a.* ارائه 1) göstərmə, göstəriş; 2) görsənmə, görünmə; 3) təqdim etmə.

İRƏHƏ *a.* اراحه rahatlandırma.

İRƏQİ *a.* عراقی iraclı.

İRƏNİ *a.* ایرانی iranlı.

İRƏS *a.* ايراث törətmə, gətirmə, vermə.

İRBA' *a.* ارباء faizlə art(ır)ma, çoxal(t)ma.

İRCA' *a.* ارجاع geriyə çevirmə, dala döndərmə.

İRCAF *a.* ارجاف əsassız xəbər; şayiə.

İRDAF *a.* ارداد kinayə.

İRƏM *a.* ارم 1) Şərq əsətirində Yəməndə olduğu göstərilən əfsənəvi bağ; 2) *m.* behişt, cənnət.

İRƏMMİSAL *a.* ارم مثال İrəm kimi gözəl (*əsasən bağ haqqında*).
İRFAN *a.* عرفان 1) xəbərdar olma, bilmə; 2) təsəvvüfdə: Allahı dərk etmə.

İRĦAB *a.* ارهاب hədələmə; hədələmə, hədə-qorxu.

İRXA' *a.* ارخاء buraxma, qoyma.

İRNAS *a.* ارخاص ucuzlaşdırma, qiymətini aşağı salma.

İRĦAB *a.* اركاب geyin(dir)mə.

İRQ *a.* عرق 1) kök, əsil; 2) damar; 3) nəsil, soy; 4) insan cinsi, insan növü.

İRQÜNNİSA' *a.* عرق النساء oturaq siniri.

İRS *a.* ارث 1) ölən adam və ya qohumlardan qalan mülkə, mala və s. yiyələnmə; miras; 2) irs olaraq düşən mal, mülk; 3) valideynlərdən övlada və ya bir nəsilədən sonrakı nəslə keçən maddi və mənəvi şey(lər).

İRSA' *a.* ارساء sağlamlaş(dır)ma.

İRSAD *a.* ارساد müşahidə.

İRSAL *a.* ارسال göndərmə, yollama.

İRSAL-MƏRSUL *a.* ارسال مرسول məktublaşma.

İRSƏN *a.* ارثاً irs yolu ilə keçərək; valideynlərdən keçərək.

İRSİ *a.* ارثى irsə aid olan, miras olan.

İRSİYYƏT *a.* ارثيت irsilik.

İRŞAD *a.* ارشاد doğru yol göstərmə, doğru yola sövq etmə.

İRTİAB *a.* ارتعاب hürkmə.

İRTİAŞ *a.* ارتعاش titrəmə.

İRTİBAT *a.* ارتباط əlaqə, rəbitə, bağlılıq; münasibət.

İRTİCA' ¹ *a.* ارتجاع ümid etmə; ümid.

İRTİCA' ² *a.* ارتجاع 1) təsirə cavab vermə, əks-müqavimət; 2) geri dönmə, dala qayıtma; 3) hər cür yeniliyi, tərəqqini boğmağa çalışan qara qüvvə(lər).

İRTİCAC *a.* ارتجاج titrə(t) mə, sarsı(t)ma.

İRTİCAL *a.* ارتجال düşünmədən və bədahətən şeir söyləmə.

İRTİCALƏN *a.* ارتجالاً hazırlıqsız, bədahətən.

İRTİDAD *a.* ارتداد 1) dönmə, üz döndərmə; 2) dindən çıxma, dinə əks çıxma; mürtədlik.

İRTİFA' *a.* ارتفاع 1) yüksəlmə, yuxarı çıxma; 2) tərəqqi etmə, inkişaf etmə; 3) yer üzündən və ya dəniz səthindən yüksəklik dərəcəsi, hündürlük.

İRTİFAƏN *a.* ارتفاعاً yüksəkliyə görə, hündürlükdə.

İRTİFAQ *a.* ارتفاق faydalanma, mənfiət əldə etmə.

İRTİHAL *a.* ارتحال 1) köçmə, getmə; 2) *m.* ölüm, vəfat, keçinmə.

İRTİKAB *a.* ارتكاب 1) qadağan olunmuş pis bir işi görmə; 2) rüşvət alma; rüşvətxorluq.

İRTİQA' *a.* ارتقاء daha yüksəkliyə qalxma, yuxarı çıxma, ucalma.

İRTİQAB *a.* ارتقاب 1) gözləmə; 2) rəqiblik, rəqabət.

İRTİMAS *a.* ارتماس suya baş vurma, suya cumma.

İRTİSAD *a.* ارتصاد müşahidə etmə; təqib etmə.

İRTİSAM *a.* ارتسام rəsmli olma, şəkilli olma; rəsm çəkmə.

İSTİŞA' *a.* ارتشاء rüşvətxorluq.

İRTİYAB *a.* ارتياب şübhələnmə, şübhə.

İRTİZA' *a.* ارتضاء razılıq vermə, razı olma.

İRVA' *a.* ارواء sulama, su vermə.

İRZ *a.* عرض 1) namus, şərəf; 2) heysiyyət, mənlilik; 3) ad-san, şöhrət; yaxşı ad.

İRZA' ¹ *a.* ارضاء razı salma, könlünü alma.

İRZA' ² *a.* ارضاع süd vermə; əmizdirmə.

İRZÜ NAMUS *a.* عرض و ناموس irz-namus, qeyrət.

İSABƏT *a.* اصابت 1) rast gəlmə, yerini tapma; 2) doğru rəydə olma, düzgün fikir yürütmə; 3) çox münasib, çox gözəl; 4) düz nişan alma; sərrastlıq; 5) məqsədə nail olma.

İS'AD¹ *a.* اصعاد yüksəl(t)mə, yuxarı çıx(ar)ma.

İS'AD² *a.* اسعاد xoşbəxt etmə, bəxtiyar etmə.

İS'AF *a.* اسعاف başqasının tələb və istəyini yerinə yetirmə.

İSAL *a.* ايصال çat(dır)ma, yet(ir)mə.

İSALƏ *a.* اساله sel kimi ax(ıt)ma.

İSAR *a.* ايثار 1) bağışlama; bəxşiş; 2) bəyənmə, seçmə.

İSBAT *a.* اثبات 1) sübut etmə, təsdiq etmə; 2) dəlil, sübut. **İsbati-vücut** وجود اثبات özünü təsdiqləmə; iştirak etmə.

İSDAR *a.* اصدار fərman, sərəncam, əmr və s. vermə.

İSƏVİ *a.* عيسوي İsa peyğəmbərin dininə mənsub olan; xaçpərəst, xristian.

İSƏVİYYƏ *a.* عيسويه xaçpərəstlik, xristianlıq.

İSFAR *a.* اسفار 1) işıldama, parıldama; 2) bir işi açma, aşkar etmə; 3) göstərmə; 4) bir işin nəticəsində meydana çıxma.

İSFƏNC *a.* اسفنج süngər.

İSFƏND¹ *f.* اسفند üzərlik.

İSFƏND² *f.* اسفند İran şəmsi təqviminin on ikinci ayı (20 fevral – 20 mart).

İSĞA' *a.* اصغاء qulaq asma, dinləmə, eşitmə.

İSHAL *a.* اسهال qarın işləməsi.

İSKAN *a.* اسكان 1) məskən sal(dır)ma, məskun et(dir)mə; 3) bir yeri məskun etməklə abad etmə.

İSKAT *a.* اسكات sakitləş(dir)mə, sus(dur)ma.

İSKƏNCƏBİN *f.* اسكنجبين || سکنجبين bal və sirkədən düzəldilmiş şərbət.

İSQA' *a.* اسقاء su vermə, susuzluğunu yatırtma.

İSQAT *a.* اسقاط 1) aşağı salma, düşürmə; 2) məhv etmə; tullama; 3) təsirsiz etmə; 4) hüquqdan məhrum etmə; 5) ölümlər üçün günah sədəqəsi. **İsqati-cənin** اسقاط جنين uşaqsalma, abort.

İSLAH *a.* اصلاح 1) yaxşı hala salma; yaxşılaşdırma; 2) nöqsan və eyiblərini düzəltmə.

İSLAHAT *a.* اصلاحات «*islah*» *c.* 1) islahatlar; 2) *t.* islahat.

İSLAHPƏZİR *a.* اصلاح və *f.* پذیر islah oluna bilən, düzəlməsi mümkün olan.

İSLAM *a.* اسلام Məhəmməd peyğəmbərin əsasını qoyduğu din; müsəlmanlıq.

İSLAMİ(YYƏ) *a.* اسلامیه || اسلامی islam dininə aid olan; müsəlmanlığı aid olan.

İSLAMİYYƏT *a.* اسلامیت müsəlmanlıq.

İSM *a.* اسم 1) ad; 2) qrammatikada: əşyanın adını bildirən nitq hissəsi; isim. **İsmi-alət** اسم آلət adı bildirən isim; **ismi-amm** اسم عام ümumi isim; **ismi-bəsit** اسم بسيط sadə isim; **ismi-camid** اسم جامد əsli isim; **ismi-cəm'** اسم جمع toplu isim; **ismi-ədəd** اسم عدد b a x **ismi-mədud**; **ismi-fail** اسم فاعل b a x **ismülfail**; **ismi-xass** اسم خاص xüsusi isim; **ismi-işarə** اسم اشاره işarə əvəzliyi; **ismi-mədud** اسم معدود say; **ismi-məf'ul** اسم مفعول b a x **ismülməf'ul**; **ismi-müfrəd** اسم مفرد kəmiyyətə təkdə işlənən isim; **ismi-məkan** اسم مكان yer bildirən isim; **ismi-mənsub** اسم منسوب nisbi sifət; **ismi-məsdər** اسم مصدر məsdər; **ismi-mövsul** اسم موصول nisbi əvəzlik; **ismi-mübaligə** اسم مبالغه üstünlük, mübaligə ismi; **ismi-müənnəs** اسم مؤنث qadın cinsində olan isim; **ismi-mürəkkəb** اسم مركب mürəkkəb isim; **ismi-müsəğgər** اسم مصغر kiçiltmə ismi; **ismi-müşarileyh** اسم مشاراليه işarə əvəzliyi; **ismi-müştəqq** اسم مشتق düzəltmə isim; **ismi-müzəkkər** اسم مذكر kişi cinsində olan isim; **ismi-nisbi** اسم نسبي nisbi isim; **ismi-sifət** اسم صفت sifət; **ismi-zəman** اسم زمان zaman bildirən isim; **ismi-zat** اسم ذات əşya bildirən isim.

İSM *a.* اثم günah, təqsir, suç.

İSMA' *a.* اسماع eşit(dir)mə, din(lət)mə.

İSMAİLİ *a.* اسماعیلی İmam Cəfəri-Sadiqin böyük oğlu İsmayılın əsasını qoyduğu dini təriqət.

İSMƏN *a.* اسمًا adına görə, adca.

İSMƏT¹ *a.* عصمت 1) məsumluq, günahsızlıq; 2) namus, iffət; 3) mühafizə, himayə, qoruma; 4) toxunulmazlıq.

İSMƏT² *a.* عصمت 1) boyunbağı, boyunluq; 2) xalta, gərdənlilik; 3) həmail.

İSMƏTPƏNAH *a.* عصمت və *f.* پناه ismətli.

İSMİ *a.* اسمی 1) ada aid olan; 2) isimdən düzələn.

İSMİD *a.* ائمد sürmə daşı.

İSMÜ RƏSM *a.* رسم و اسم qayda-qanun.

İSMÜLFAİL *a.* اسم الفاعل feildən düzələn və subyekt bildirən isim və ya subyektə təyin edən sifət.

İSİMÜLMƏF'UL *a.* اسم المفعول feildən düzələn və obyekt bildirən isim və ya obyektə təyin edən sifət

İSMÜLMÜSƏMMA *a.* اسم المسمى ...adlanan ...adlı.

İSNA' *a.* اثنا tərif etmə, tərifləmə.

İSNAD *a.* اسناد 1) bir şeyi birinə nisbət vermə, aid etmə; 2) bir fikri sənədlərlə və ya sitatlarla əsaslandırma; 3) məxəz, mənbə, qaynaq; 4) arxa, dayaq, dirək, söykənəcək; 5) sübut, dəlil; 6) ərəb dili qrammatikasında: cümlə üzvləri arasındakı əlaqə.

İSNADƏN *a.* اسنادًا əsaslanaraq, əsasən.

İSNA ƏŞƏRƏ *a.* اثنا عشره on iki.

İSNA ƏŞƏRİ(YYƏ) *a.* اثنا عشری || اثنا عشریه on iki imama aid olan təriqət; şiə təriqəti.

İSNEYN *a.* اثنتين 1) iki; 2) b a x **yövmülisneyn**.

İSNƏTEYN *a.* اثنتين iki.

İSR *a.* اثر iz, ləpir.

- İSRA'** *a.* اسراع 1) sürətlən(dir)mə, tələs(dir)mə; 2) tələsiklik, cəldlik.
- İSRAF** *a.* اصراف 1) lazımsız yerə və ehtiyac olmadan artıq mal və s. sərf etmə; 2) əmanət verilmiş malı və ya pulu mənimsəyib sərf etmə.
- İSRAİLİ** *a.* اسرائلي *asli ibr.* İsrail nəslinə mənsub, İsrail nəslindən olan.
- İSRAİLİYYAT** *a.* اسرئيليات «*israili*» *c.* İsrail kitablarında xurafata aid hekayələr.
- İSRAR¹** *a.* اصرار sözünün üstündə möhkəm durma, təkid etmə.
- İSRAR²** *a.* اسرار sirr saxlama, gizləmə.
- İSTADƏ** *f.* ايستاده dayanmış, durmuş.
- İSTE'BAD** *a.* استعباد qul etmə, kölə vəziyyətinə salma.
- İSTE'CAB** *a.* استعجاب təəccüblənmə, təəccüb etmə.
- İSTE'CAL** *a.* استعجال tələsmə, tələsik iş görmə.
- İSTE'CALƏN** *a.* استعجالاً tələsik, tələsə-tələsə, tələsərək.
- İSTE'DAD** *a.* استعداد bacarıq, qabiliyyət.
- İSTE'FA'** *a.* استعفاء 1) bağışlanmasını xahiş etmə, əfv istəmə; 2) bir vəzifə və ya qulluqdan könüllü çıxma; 3) yaşının çoxluğuna görə, tutduğu vəzifədən uzaqlaşma.
- İSTE'FANAMƏ** *a.* استعفا və *f.* نامه istefa haqqında ərizə.
- İSTEHBAB** *a.* استحباب sevmə, bəyənmə, xoşlama.
- İSTEHDA'** *a.* استهداء doğru yola sövq etmə, düzlüyə çağırma.
- İSTEHKAM** *a.* استحکام 1) müdafiə məqsədi ilə düzəldilən qala, səngər, sədd, divar və s.; 2) möhkəm olma; möhkəmləşmə.
- İSTEHQAF** *a.* استحقاف əhəmiyyət verməmə.
- İSTEHQAQ** *a.* استحقاق 1) ləyaqət, qabiliyyət; 2) maaş, zəhmət haqqı, məvacib, haqq; 3) haqlı olma.
- İSTEHQAR** *a.* استحقار etina etməmə, saymama.
- İSTEHLAK** *a.* استهلاك 1) sərf etmə, işlətmə; 2) ödəmə, vermə; 3) amortizasiya; 4) girovu geri almaq üçün ödənilən pul.
- İSTEHLAL¹** *a.* استحلال 1) anddan, vəddən, verilən sözdən və s. azad etmə; halal etmə; 2) halal sayma; 3) halallaşma.

İSTEHLAL² *ə.* استحلال nitqin müqəddiməsi, giriş hissəsi.

İSTEHMAM *ə.* استحمام çimmə, yuyunma (*hamamda*); hamamlanma.

İSTEHSAL *ə.* استحصال hasil etmə; düzəltmə, hazırlama.

İSTEHSALAT *ə.* استحصالات «*istehsal*» *c. t.* şey istehsal edən müəssisə(lər).

İSTEHSAN *ə.* استحسان bir şeyi yaxşı hesab etmə; xoşlama, bəyənmə.

İSTEHYA' *ə.* استحيا 1) utanma, həya etmə; 2) diriltmə, yaşatma.

İSTEHZA' *ə.* استهزا 1) əylənmə, əyləncə bilmə; 2) ələ salma; məsxərə.

İSTEHZAR *ə.* استحضار 1) hazır olma; 2) çağırış, çağırma.

İSTE'LA' *ə.* استعلاء yüksəltmə, ucaltma.

İSTE'LAM *ə.* استعلام 1) məlumat tələb etmə, rəsmi məlumat istəmə; 2) araşdırma.

İSTE'MAL *ə.* استعمال işlənmə, işlətmə.

İSTE'MAR *ə.* استعمار 1) abadlaşdırma; 2) müstəmləkəyə çevirmə; müstəmləkə.

İSTE'ZAM *ə.* استعظام böyütmə, böyük sayma, böyük göstərmə.

İSTE'ZAN *ə.* استئذان izin istəmə, icazə istəmə.

İSTƏBRƏQ *ə.* استبرق zərxara (*parça*).

İSTİAB *ə.* استيعاب 1) içinə alma, ehtiva etmə; 2) tutma, zəbt etmə.

İSTİANƏ *ə.* استعانه yardım istəmə, ianə diləmə.

İSTİARƏ *ə.* استعاره 1) götürmə, alma, iqtibas etmə; 2) məcaz, me-tafora, kinayə, alleqoriya.

İSTİB'AD *ə.* استبعاد 1) həqiqətdən uzaq hesab etmə; 2) qeyri-mümkün hesab etmə.

İSTİBDAD *ə.* استبداد zülm, mütləqiyyət.

İSTİBDADKAR *ə.* استبداد *və.f.* کار zülmkar.

İSTİBDADKARANƏ *ə.* استبداد *və.f.* کارانه zülmkarcasına.

İSTİBDAL *a.* استبدال dəyişdirmə, dəyişiklik, təbəddülət.

İSTİBQA' *a.* استبقا davamını tələb etmə, qalanını istəmə.

İSTİBSAR *a.* استبصار 1) yaxşı görmə; 2) *m.* gözüaçıq olma.

İSTİBŞAR *a.* استبشار xoş xəbər alma, müjdə alma.

İSTİCABƏ(T) *a.* استجاب || استجابة 1) ricanın qəbul edilməsi, xahişin yerinə yetirilməsi; 2) duanın, namazın yerinə yetirilməsi; 3) duanın, namazın, orucun və s. qəbul edilməsi.

İSTİCAR استجار icarəyə götürmə, kirayə etmə, kirayələmə.

İSTİCARƏ(T) *a.* استرجار || استجارə himayə etmə, himayədə olma.

İSTİCAZƏ(T) *a.* استجازت || استجازه 1) icazə istəmə, üzr istəmə; 2) haqq istəmə.

İSTİCLAB *a.* استجلاب çəkmə, cəlb etmə.

İSTİCVAB *a.* استجواب 1) cavab istəmə, dindirmə, istintaq; 2) sorma, soruşma, sorğu.

İSTİD'A *a.* استدعا 1) yalvarıb-yaxarma, yalvarıb-istəmə; 2) xahiş etmə; şifahi və ya yazılı yolla bir şey istəmə; 3) ərizə, ərzi-hal.

İSTİDAMƏ(T) *a.* استدامت || استدامه davam etməsini istəmə, davamını tələb etmə.

İSTİDANAMƏ *a.* استدعا və f. نامه yazılı xahiş.

İSTİDANƏ(T) *a.* استدانته || استدانته borc alma, borc etmə.

İSTİDARƏ *a.* استداره 1) dönmə, dolanma; 2) yuvarlaq olma, dairəvi şəkil alma.

İSTİDLAL *a.* استدلال 1) dəlilə əsasən nəticə çıxarma; 2) ümumi mülahizələrdən xüsusi nəticə çıxarma üsulu; deduksiya.

İSTİDLALƏN *a.* استلالا 1) dəlilə əsaslanaraq; sübutla; 2) deduktiv yolla.

İSTİDRAC *a.* استدرج tədricən yüksəltmə, tədricən ucaltma.

İSTİDRAK *a.* استدراك 1) anlama, dərk etmə; 2) düzəltmə, təshih etmə; 3) əlavə etmə, artırma.

İSTİFA'¹ *ا. استيفا* tamamilə əxz etmə, götürmə, alma.

İSTİFA'² *ا. اصطفاء* seçmə.

İSTİFADƏ *ا. استفادة* 1) faydalanma, qazanma; 2) öyrənmə, bilini, məlumatını artırma.

İSTİFAZƏ *ا. استفاضه* hirsənmə, hirsli olma.

İSTİFHAM *ا. استفهام* 1) soruşub anlama; 2) sorğu, sual.

İSTİFHAMİ *ا. استفهامي* suala aid olan.

İSTİFHAMİYYƏ *ا. استفهاميه* sorğu vərəqəsi.

İSTİFRAĞ *ا. استفراغ* qusma, sıfraq.

İSTİFSAR *ا. استفسار* 1) soruşub bilmə, soruşub öyrənmə; 2) sorğu-sual.

İSTİFTAĞ *ا. استفتاح* 1) əvvəl, başlangıç; 2) alverin əvvəli; siftə.

İSTİĞASƏ *ا. استغاثة* 1) yardım istəmə, kömək istəmə, aman istəmə; 2) yalvarıb-yaxarma.

İSTİĞFAR *ا. استغفار* bağışlanmasını istəmə.

İSTİĞNA' *ا. استغناء* 1) əlində olan şeylə kifayətlənmə; 2) etinasız olma, etina etməmə; 3) maddi cəhətdən təmin olunma, heç bir şeyə ehtiyacı olmama; 4) naz-qəmzə; 5) çevrilib baxmama, fikir verməmə.

İSTİĞRAB¹ *ا. استغراب* başqa, digər.

İSTİĞRAB² *ا. استغراب* təəccüb etmə, heyrətlənmə.

İSTİĞRAQ *ا. استغراق* 1) batma, qər q olma; 2) bir şeyin içinə dalma, bir şeylə və ya işlə məşğul olma; 3) ifrata varma.

İSTİHALƏ *ا. استحالة* 1) bir haldan başqa hala keçmə, halını dəyişmə; 2) imkansızlıq, mümkün olmama.

İSTİXARƏ *ا. استخراج* görüləcək işin xeyirli olub-olmayacağını müəyyənləşdirmək üçün kitab, təsbeh və s. ilə fala baxma.

İSTİXBAR *ا. استخبار* xəbər bilmə, soruşub məlumat alma, xəbər tutma.

İSTİXDAM *ا. استخدام* xidmətə götürmə, qulluğa qəbul etmə, işlətmə.

İSTİXFAF *a.* استخفاف saymazlıq, etinasızlıq.

İSTİXLAF *a.* استخلاف birisini öz xələfi hesab edib yerinə qoyma.

İSTİXLAS *a.* استخلاص xilas olma; qurtarma.

İSTİXRAC *a.* استخراج 1) bir şeydən başqa bir şey çıxarma; 2) çıxarma.

İSTİKBAR *a.* استكبار 1) böyük görmə, böyütmə; 2) əzəmət, böyüklük.

İSTİKMAL *a.* استكمال 1) bitirmə, tamamlama, əyər-əskiyini düzəltmə; 2) nöqsansız, mükəmməl olma; 3) bir işi tamamilə başa çatdırma.

İSTİKRA' *a.* استكرا *ء* icarəyə vermə, girov qoyma; icarə, girov.

İSTİKRAH *a.* استكراه ikrah etmə, nifrət etmə, çiyərnmə.

İSTİKSAR *a.* استكثار çox görmə, çoxaltma.

İSTİKŞAF *a.* استكشاف 1) tapmağa çalışma; 2) kəşfiyyat.

İSTİQAMƏT *a.* استقامت 1) cəhət, səmt, tərəf; 2) mətinlik, səbatlıq; 3) bir şeyin müəyyən tərəfə uzanması.

İSTİQBAL *a.* استقبال 1) gələcək, gələcək zaman; 2) gələcəkdə görülmək iş; 3) qarşılaşma, rast gəlmə; 4) qrammatikada: gələcək zaman; 5) Günəşlə Ayın bir-biri ilə qarşıdurması.

İSTİQBALƏN *a.* استقبالا gələcəkdə; gələcək zaman baxımından.

İSTİQLAL(İYYƏT) *a.* استقلال || استقلال ixtiyarı əlində olma, heç kəsə tabe olmama; müstəqillik.

İSTİQRA' *a.* استقراء xüsusi mülahizələrdən ümumi nəticə çıxarma üsulu; induksiya.

İSTİQRAR *a.* استقرار 1) yerləşmə, qərar tapma, bir yerdə sabit olma; 2) aydınlaşma, müəyyənləşmə.

İSTİQRAZ *a.* استقراض borc pul alma (vermə), borc etmə (vermə); borc.

İSTİQSA' *a.* استقصاء bir şeyi dərindən öyrənmə.

İSTİQTAR *a.* استقطار mayeni ənbirdən keçirmə.

İSTİLA' *ا. استيلا* 1) ələ keçirmə, fəth etmə, alma, işğal; 2) yayılma, qaplama.

İSTİLACU *ا. استيلا* və *f. جو* b a x **istilagər**.

İSTİLAGƏR *ا. استيلا* və *f. گر* işğalçı.

İSTİLAH *ا. اصطلاح* 1) sözün hamı tərəfindən qəbul edilmiş mənada işlədilməsi; 2) xüsusi ifadə; 3) termin; 4) lüğət.

İSTİLAHAT *ا. اصطلاحات* «*istilah*» *c.* terminlər; *t.* terminologiya.

İSTİLAM *ا. استلام* əlini öpməklə salamlama(ş)ma.

İSTİLZAM *ا. استلزام* 1) lazım olma, lazımlıq; 2) bir şeyin lazım olmasını, lüzumluluğunu göstərmə.

İSTİMA' *ا. استماع* dinləmə, qulaq asma.

İSTİMALƏT *ا. استمالت* 1) çəkmə, cəlb etmə; 2) təsdiq etmə, təsdiq.

İSTİMAN *ا. استيمان* aman istəmə, yalvararaq təslim olma.

İSTİMDAD *ا. استمداد* imdad istəmə, kömək istəmə, yardım diləmə.

İSTİMHAL *ا. استمهال* möhlət istəmə.

İSTİMRAR *ا. استمرار* 1) sürmə, davam etmə, uzun sürmə; 2) sürəkli olma, arası kəsilməmə.

İSTİMRARİ *ا. استمراری* 1) davam edənə, uzun sürənə aid olan; 2) sürəkli olana, arası kəsilməyəne aid olan.

İSTİNAD *ا. استناد* 1) əsaslanma, arxalanma, söykənmə; 2) güvənmə; 3) məxəzə əsaslanma, mənbə göstərmə.

İSTİNADƏN *ا. استناداً* 1) söykənərək, məxəzə əsaslanaraq, mənbə göstərərək.

İSTİNADGAH *ا. استناد* və *f. گاه* dayaq nöqtəsi, söykənməli yer; dayaq.

İSTİNAF *ا. استيناف* yenidən başlama.

İSTİNAFƏN *ا. استينافاً* yenidən başlayaraq.

İSTİNARƏ *ا. استناره* nurlandırma, ziyalandırma.

İSTİNBAT *ا. استنباط* 1) xülasə, nəticə; 2) deduksiya; 3) kəşf etmə, ixtira etmə; 4) yeraltı sərvətlər çıxarma; 5) mənə çıxarma; mənalandırma.

İSTİNKAF *a.* استنكاف qəbul etməmə, rədd etmə.

İSTİNSAX *a.* استساخ 1) surətini çıxarma, üzünü köçürmə; 2) üzünü köçürməklə çoxaltma; yayma; 3) ləğv etmə, aradan qaldırma.

İSTİNSAR *a.* استنصار yardım istəmə, kömək diləmə.

İSTİNTAC *a.* استنتاج nəticə çıxarma.

İSTİNTAQ *a.* استنطاق sorğu-suala tutma, dindirmə, ifadə alma (*müttəhimdən, şahiddən və s.*).

İSTİNTAQİ *a.* استنطاقی istintaqa aid olan.

İSTİRAHƏT *a.* استراحت dincəlmə, rahatlıq, dinclik.

İSTİRAHƏTGAH *a.* استراحت və *f.* گاه istirahət yeri.

İSTİRAHƏTXANƏ *a.* استراحت və *f.* خانه istirahət evi.

İSTİRAQ *a.* استراق xəlvəti bir iş görmə.

İSTİRCA' *a.* استرجاع 1) qayıtmasını (qaytarılmasını) istəmə; 2) qaytarma, geri çağırma.

İSTİRDAD *a.* استرداد 1) geri istəmə, verilmiş və ya bağışlanmış şeyin qaytarılmasını istəmə; 2) geri alma (*düşmənin işğal etdiyi ərazini və s.*).

İSTİRFAH *a.* استرفاه rifah içində yaşama, gen-bolluqla həyat sürmə.

İSTİRHAM *a.* استرحام yalvarma, rica etmə, mərhəmət diləmə.

İSTİRHAMNAMƏ *a.* استرحام və *f.* نامه yazılı yalvarış.

İSTİRXA' *a.* استرخاء gövşəmə, gövşək.

İSTİRQAB *a.* استرقاب birisinə qarşı rəqabət.

İSTİRZA' *a.* استرضاء 1) razılıq istəmə, razılıq əldə etmə; 2) yarama, yarıtma.

İSTİRZAQ *a.* استرزاق ərzaq və başqa dolanacaq şeyləri əldə etmək üçün çalışma, zəhmət çəkmə.

İSTİS'AD *a.* استسعاد uğurlu hesab etmə; uğur.

İSTİSAL *a.* استيصال kökündən çıxarma, tamamilə məhv etmə.

İSTİSĞAR *a.* استصغار kiçik sayıb etina etməmə, əhəmiyyət verməmə.

İSTİSHAB *a.* استصحاب yanınca aparma, özü ilə götürmə.

İSTİSQA' *a.* استسقا 1) su istəmə; 2) dua ilə yağış istəmə, müsəlaya çıxma; 3) bədən boşluqlarına su toplanma xəstəliyi // sulu şiş.

İSTİSQAL *a.* استتقال soyuq qarşılama, gəlməyindən xoşlanmadığını bürüzə vermə.

İSTİSMAR *a.* استثمار 1) səmərə əldə etmə, istifadə etmə; 2) təbii sərvətlərdən istifadə etmə; 3) başqasının əməyindən qazanc götürmə.

İSTİSNA' *a.* استثناء müstəsnalıq.

İSTİSNAİ *a.* استثنائي istisna olan, müstəsna.

İSTİSVAB *a.* استصواب doğru sayma, düz qəbul etmə.

İSTİŞARƏ *a.* استشارة məşvərət etmə; məsləhətləşmə.

İSTİŞFA' ¹ *a.* استشفاء 1) xəstəlikdən sağalma, şəfa tapma, sağalma; 2) şəfa istəmə, sağlamlıq diləmə.

İSTİŞFA' ² *a.* استشفاع himayə istəmə, kömək diləmə.

İSTİŞHAD *a.* استشهاد 1) şahid gətirmə, şahid göstərmə; 2) dəlil gətirmə, sübut göstərmə; 3) şahid olma, şahid durma.

İSTİŞMAM *a.* استشمام 1) qoxulama, iyləmə; 2) dolayısı ilə xəbər alma; 3) hiss etmə.

İSTİTAƏT *a.* استطاعت qüdrət, bacarıq, iqtidar.

İSTİTAR *a.* استتار örtülmə, gizlənmə, qapanma.

İSTİTBAB *a.* استطباب özünü həkimə göstərmə, həkimə müraciət etmə.

İSTİTLA' *a.* استطلاع 1) xəbərdar olmağa çalışma; 2) kəşfiyyat.

İSTİTMAM *a.* استتمام bir işin bitirilməsini tələb etmə.

İSTİTRAD *a.* استطراد sözarası demə.

İSTİTRADİ *a.* استطرادی sözarası deyilən.

İSTİVA' *a.* استواء 1) taraz olma, müvazinətdə olma; 2) tarazlaşma, müvazinətləşmə, bərabərləşmə.

İSTİYAD *a.* اصطیاد ovlama, ov etmə, ova getmə.

İSTİZAH *a.* استيضاح tamamilə aydınlaşdırma, açıq izah tələb etmə.

İSTİZAHƏN *a.* استيضاحًا tamamilə açıq izah edərək.

İSTİZHAR *a.* استظهار 1) aşkar etmə, aşkara çıxarma, üzə çıxarma;
2) birisinin köməyindən faydalanma; 3) himayə istəmə, kömək diləmə.

İSTİZLAL *a.* استغلال kölgələ(n)mə, kölgəyə girmə.

İŞA' *a.* عشاء axşam.

İŞAƏ¹ *a.* اشاعة yayma, nəşr etmə.

İŞAƏ² *a.* اشاعة 1) şayiə, dedi-qodu; 2) xəbər, xəbər-ətər.

İŞ'AL *a.* اشعال yandırma, alışdırma, alovlandırma.

İŞ'AR *a.* اشعار yazılı şəkildə bildirmə, yazı ilə xəbər vermə.

İŞARƏ(T) *a.* اشارت || اشاره 1) əlamət, nişan; 2) qaş-gözlə, əllə, barmaqla və s. göstərmə.

İŞBA' *a.* اشباع 1) doydurma, doyma; 2) kimyada: məhlulun doyması;
3) ədəbiyyatda: vəzn və qafiyənin tələbinə görə bəzi saitlərin uzadılması.

İŞĞAL *a.* اشغال tutma, zəbt etmə.

İŞĞALGƏR *a.* اشغال və *f.* گر işğalçı.

İŞHAD *a.* اشهاد şahid gətirmə, şahid göstərmə.

İŞKAL *a.* اشكال 1) müşküllük, çətinlik; 2) əngəl olma, mane olma.

İŞKƏNBƏ *a.* اشكنبه mədə, qarın.

İŞKƏNCƏ *f.* اشكنجه 1) müqəssirlərə müxtəlif üsul və vasitələrlə verilən ağır əzab və əziyyət; 2) əzab, əziyyət.

İŞKİL *a.* اشكل 1) şübhə, güman; 2) müşkül, həlli çətin.

İŞMAM *a.* اشمام qoxulama, iyləmə.

İŞRAB *a.* اشراب 1) içirmə; 2) *m.* anlatma, başa salma.

İŞRAK *a.* اشراك çoxallahlılıq.

İŞRAQ *a.* اشراق parlatma; işıqlandırma.

İŞRƏT *a.* عشرت kef çəkmə; kef.

İŞRƏTABAD *a.* عشرت və *f.* آباد kef yeri, yemək-içmək olan yer.

İŞRƏTGAH *a.* عشرت və *f.* گاه b a x işrətkədə.

İŞRƏTKƏDƏ *a.* عشرت və *f.* كده işrət evi, kef evi.

İŞRİN *a.* عشرين b a x işrun.

İŞRUN *a.* عشرون iyirmi // iyirminci.

İŞTƏHA' *a.* اشتها *a.* 1) yemək istəmə; iştaha; 2) *m.* arzu, istək.

İŞTİAL *a.* اشتعال şölələnmə, alovlanma.

İŞTİBAH *a.* اشتباه 1) səhv, yanlışlıq; 2) şübhələnmə, şökk etmə;

3) bənzəmə, oxşama.

İŞTİDAD *a.* اشتداد şiddətlənmə, bərkimə, güclənmə.

İŞTİĞAL *a.* اشتغال məşğul olma, iş görmə; məşğuliyət.

İŞTİHAR *a.* اشتها şöhrətlənmə, məşhur olma, ad qazanma.

İŞTİKA' *a.* اشتكا şikayət etmə, şikayətlənmə.

İŞTİQAQ *a.* اشتقاق düzəltmə (*söz haqqında*) // etimologiya.

İŞTİQAQİ *a.* اشتقاقی düzəlmiş, düzəltmə (*söz haqqında*).

İŞTİMAL *a.* اشتمال əhatə etmə, ehtiva etmə.

İŞTİMAM *a.* اتمام iyləmə, qoxulama.

İŞTİRA' *a.* اشترا satın alma.

İŞTİRAK *a.* اشتراك 1) şəriklik, birlik // ortaqlıq, ortaq olma; 2) bir işə qarışma, birlikdə olma; 3) həmdərd olma, dərdə şərik olma.

İŞTİYAQ *a.* اشتياق çox arzu etmə, çox istəmə.

İŞVƏ *a.* عشوه naz, qəmzə.

İŞVƏBAZ *a.* عشوه *və.f.* باز b a x işvəgər.

İŞVƏDAR *a.* عشوه *və.f.* دار işvəsi olan; işvəli.

İŞVƏGƏR *a.* عشوه *və.f.* گر b a x işvəkar.

İŞVƏKAR *a.* عشوه *və.f.* کار işvəli, nazlı, qəmzəli.

İŞVƏKARANƏ *f.* عشوه *və a.* کارانه işvəkarənə.

İŞVƏSƏNC *a.* عشوه *və.f.* سنج işvə verən; nazlanan.

İTAB¹ *a.* عتاب 1) azarlama, xəstəlik; 2) bulandırma, bulanıq.

İTAB² *a.* عتاب məzəmmət etmə, üzünü danlama.

İT'AB³ *a.* اتعاب yorma, yorğunluq.

İTABAMİZ *a.* عتاب *və.f.* آمیز 1) xəstəlik törədən; azarlardan;

2) bulanıq edən; bulandıran.

İTABNAMƏ *a.* عتاب və *f.* نامه xəstəlik haqqında sənəd, xəstəlik kağızı.

İTAƏT *a.* اطاعت tabe olma; mütilik.

İTAƏTKAR *a.* اطاعت və *f.* كار 1) itaət edən, tabe olan, qulaq asan; 2) müti.

İTAƏTKARANƏ *a.* اطاعت və *f.* كارانه 1) itaət edərək, qulaq asaraq; 2) müticəsinə.

İTALƏ *a.* اطاله uzatma, uzunluq. **İtalei-zəban** اطاله زبان «*dil uzatma*» söhbətə müdaxilə etmə.

İT'AM *a.* اطعام yedirtmə, yedizdirmə.

İT'AMİYYƏ *a.* اطعامیه vəqf idarələrinin kasıblara yemək verməsi.

İTARƏ *a.* اطاره uçma, uçurma.

İTFA' *a.* اطفاء 1) söndürmə, odu keçirmə; 2) *m.* sakit etmə; sakitləşdirmə.

İTFAİYYƏ *a.* اطفائية yangınsöndürən dəstə.

İTHAF *a.* اتحاف 1) töhfə vermə, sovqat vermə; 2) təqdim etmə; vermə; 3) həsr etmə.

İTQİYA' *a.* اتقيا «*təqi*» *c.* Allahdan qorxanlar.

İTLAF *a.* اتلاف 1) tələf etmə, həlak etmə; öldürmə; 2) boş yerə sərf etmə; 3) xarab etmə; pozma.

İTLAQ *a.* اطلاق 1) azad etmə, xilas etmə, atma; 2) boşama (*arvadi*), talağını vermə.

İTMAM *a.* اتمام axıra çatdırma, tamamlama, sona yetirmə.

İTMİNAN *a.* اطمینان 1) arxayınlıq, yəqinlik, xatircəmlilik; 2) inam, etimad.

İTNAB *a.* اطناب çox uzatma, lazımsız təfsilatla mətləbi uzatma.

İTRA' *a.* اطراء şişirtmə, mübaliğə.

İTRƏT *a.* عترت əqrəba, qohum, qohum-qardaş.

İTTİBA' *a.* اتباع 1) boyun əymə, itaət etmə; 2) yanınca getmə, müşayiət etmə; 3) dalınca getmə, təqib etmə.

İTTİBAƏN *a.* اتباعًا boyun öyərək, itaət edərək.

İTTİFAQ *a.* اتفاق 1) sözü bir etmə; birləşmə, birlik; 2) birlikdə işləmək üçün sözləşmə; 3) rast gəlmə; təsadüf; 4) hadisə, macərə, qəza, qəziyyə, əhvalat. **İttifaqi-ara** اتفاق آرا rəy birliyi.

İTTİFAQƏN *a.* اتفاقاً təsadüfən, gözlənilmədən.

İTTİFAQİ *a.* اتفاقی 1) ittifaqa, birliyə aid olan; 2) təsadüfi.

İTTİHAD *a.* اتحاد 1) birlik, birləşmə, ittifaq; 2) həmfikir olma, həmrəy olma. **İttihadi-islam** اتحاد اسلام İslam birliyi.

İTTİHADİ *a.* اتحادی birliyə, ittifaqa aid olan.

İTTİHAM *a.* اتهام günah, təqsir, suç.

İTTİHAMAT *a.* اتهامات «ittiham» *c.* ittihamlar.

İTTİHAMKAR *a.* اتهام və *f.* کار ittiham edən; təqsirləndirən, ittihamçı.

İTTİHAMNAMƏ *a.* اتهام və *f.* نامه ittiham yazılmış rəsmi sənəd.

İTTİHAZ *a.* اتخاذ 1) götürmə, alma, əxz etmə; 2) qəbul etmə, dərk etmə; 3) əldə etmə. **İttixazi-tədabir** اتخاذ تدابیر tədbir görmə, tədbir qəbul etmə.

İTTİKA' *a.* اتكا *a.* 1) arxa, dayaq; 2) arxalanma, söykənmə; 3) *m.* xatircəm olma, əmin olma.

İTTİKAL *a.* اتكال inam.

İTTİQA' *a.* اتقا özünü gözləmə; saqınma.

İTTİQAN *a.* اتقان qəti inanma.

İTTİLA' *a.* اطلاع 1) xəbərdar olma, agah olma; 2) xəbər.

İTTİLAAT *a.* اطلاعات «ittila» *c.* xəbərlər.

İTTİRAD *a.* اطراد bir-birinin ardınca hərəkət etmə.

İTTİSA' *a.* اتساع genişlənmə, genişlik.

İTTİSAF *a.* اتصاف vəsf etmə, tərifləmə.

İTTİSAL *a.* اتصال 1) bitişmə, yapışma; 2) kipləşmə, birləşmə; 3) yaxınlıq; 4) əlaqə saxlama.

- İTTİSAM** *اِتْسَام* qızğın dəmirlə dəriyə damğa vurma.
- İTYAN** *اِتْيَان* 1) gətirmə; 2) daxil olma; gəlmə.
- İYADƏT** *عِيَادَت* xəstəyə baş çəkmə, xəstənin yanına getmə.
- İYAZ** *عِيَاذ* pənah gətirmə; sığınma.
- İZA'** *اِزَا'ء* əziyyət vermə, incitmə.
- İZABƏ** *اِذَابِه* əritmə.
- İZ'AC** *اِزَاع* narahat olma, həyəcanlanma.
- İZAƏ¹** *اِضَائِه* işıq vermə; ziyalandırma.
- İZAƏ²** *اِضَاعِه* qeyb etmə, məhv etmə, yox etmə.
- İZ'AF** *اِضَاعَاف* 1) ikiqat artırma; çoxaltma; 2) zəiflətmə.
- İZAFƏ** *اِضَافِه* 1) artırma, həddən artıq çoxaltma; 2) b a x **izafət**.
- İZAFƏT** *اِضَافَت* ərəb və fars qrammatikalarında: təyini söz birləşməsi.
- İZAFİ** *اِضَافِي* artıq, əlavə.
- İZAH** *اِضَاح* açıq, aydın, ətraflı surətdə anlatma, ifadə etmə.
- İZAHAT** *اِضَاحَات* «*izah*» *c. t.* aydın və ətraflı şərh etmə.
- İZAHƏN** *اِضَاحًا* izah edərək.
- İZAQƏ** *اِذَاقِه* dadlandırma.
- İZALƏ** *اِزَالِه* ayırma; dəf etmə, rədd etmə, uzaqlaşdırma.
- İZAM¹** *عِظَام* «*əzim*» *c.* böyüklər.
- İZAM²** *عِظَام* «*əzm*» *c.* sümüklər.
- İZ'AN** *اِذْعَان* 1) itaət; 2) tanıma, bilmə.
- İZAR¹** *عِذَار* yanaq, üz.
- İZAR²** *عِذَار* abır, həya.
- İZAR³** *اِزَار* belə bağlanıb bədənin aşağı hissəsini tutan fitə və s.
- İZDİHAM** *اِزْدِحَام* bir yerə çoxlu adam yığılması; qələbəlik, basırıq; kütlə.
- İNDİVAC** *اِزْدِوَاج* evlənmə.
- İZDİYAD** *اِزْدِيَاد* tədricən çoxalma; get-gedə artma; artım.

İZƏD *a.* ایزد 1) zərdüştilərdə: xeyir və nur allahı; 2) iranlılarda: Allah, Tanrı.

İZHAR *a.* اظهار 1) aşkar etmə, üzə çıxarma; 2) yalandan özünü göstərmə; 3) bildirmə, anlatma. **İzhari-təşəkkür** تشکر اظهار təşəkkür etmə, təşəkkür bildirmə.

İZKAR *a.* اذکار xatirə gətirmə, yada salma.

İZLAL¹ *a.* اذلال zəlil etmə, alçaltma, xar etmə.

İZLAL² *a.* اضلال yoldan çıxartma; azdırma, çaşdırma.

İZMAR *a.* اضمار gizli saxlama; gizləmə.

İZMEHLAL *a.* اضمحلال puç olma, zay olma, heç olma.

İZN *a.* اذن icazə, rüsxət.

İZNNAMƏ *a.* اذن və *f.* نامه icazə kağızı.

İZRAR *a.* اضرار zərər vurma, zərərə salma.

İZTİRAB *a.* اضطراب sızıntı, əzab-əziyyət.

İZTİRAR *a.* اضطرار əlacsız qalma; çarəsizlik, məcburiyyət.

İZTİRARİ *a.* اضطراری əlacsız, çarəsiz, məcburi.

İZZ *a.* عز izzət, ləyaqət.

İZZƏT *a.* عزت 1) əzizlik, əziz olma; 2) qiymət, qədir, etibar; 3) qüvvə, qüdrət; 4) hörmət.

İZZƏTİ-NƏFS عزت نفس heysiyyət, vüqar.

İZZƏTYAB *a.* عزت və *f.* ياب izzətə layiq, hörmət edilməli.

İZZÜ RİF'ƏT *a.* عز و رفعت əzizlik və ucalıq.

J

J *f.* ژ fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 14-cü hərfi.

JAJ(Ə) *f.* ژاژ ه || ژاژ 1) dəvətikanı; 2) *m.* hədyan, çərən-pərən.

JALƏ *f.* ژاله şəh, şəbnəm.

JƏ *f.* ژه fars və əski Azərbaycan əlifbalarında ژ hərfinin adı.

JƏNDƏ *f.* ژنده 1) yırtıq, yamaqlı; 2) *m.* solğun.

JƏNDƏPUŞ *f.* ژنده پوش cırıq paltar geymiş.

JƏNG *f.* ژنگ 1) pas, paxır; 2) yağış damcısı; 3) *m.* qocalıq; 4) qırışıqlıq.

JƏNGAR *f.* ژنگار mis pası.

JƏRF *f.* ژرف dərin.

JƏRFA *f.* ژرفا dərinlik.

JİYAN *f.* ژيان qızgın, coşmuş (*heyvan haqqında*).

JİVƏ *f.* ژيوه civə.

JULİDƏ *f.* ژولیده saçları qarışıq, daranmamış saçları olan.

JULİDƏMU *f.* ژولیده مو qarışıq saçlı, daranmamış, pırtlaşmış saçları olan.

K

K ə. ك ərəb əlifbasının 22-ci, fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 25-ci hərfi; əbcəd hesabında 20 rəqəmini ifadə edir.

KABİN *f.* کابین b a x kəbin.

KABİNİ *f.* کابینی b a x kəbini.

KAF¹ ə. کاف ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında ك hərfinin adı.

KAF² *f.* كاف yaran, yarıcı.

KAFƏR *a.* كافر b a x kafir.

KAFFƏ *a.* كافه bütün, hamısı, cəmi. **Kaffei-xəlq** كافه خلق bütün xəlq, bütün camaat, xalqın hamısı.

KAFFƏTƏN *a.* كافئاً tamamilə, hamılıqla, bütünlüklə.

KAFİ *a.* كافي kifayət edən, bəs olan.

KAFİL *a.* كافل 1) bir işi öhdəsinə alan, boynuna götürən; 2) zamin, hami, himayə edən.

KAFİR *a.* كافر 1) islam dinində olmayan, müsəlman olmayan; 2) heç bir dinə sitayiş etməyən, dinsiz; 3) *m.* itaətsiz, üsyankar; 4) *m.* qırışmal, cüvəllağı.

KAFİRANƏ *a.* كافر və *f.* انه kafircəsinə, kafir kimi.

KAFİRİSTAN *a.* كافر və *f.* ستان kafirlər ölkəsi.

KAFİRKİŞ *a.* كافر və *f.* كيش islam dinində olmayan; kafir.

KAFİRNƏHAD *a.* كافر və *f.* نهاد kafir təbiətli; kafir.

KAFTAR *f.* كفتار 1) ölüləri qəbirdən eşib-çıxararaq yeyən yırtıcı heyvan; goreşən; 2) *m.* qoca dişi qoyun; 3) *m.* qoca və çirkin (*adam haqqında*).

KAFUR *a.* كافور 1) tropik ölkələrdə bitən ağac növü; 2) kamfora; 3) *m.* ağ; qar kimi ağ.

KAFURİ *a.* كافورى kafura aid olan, kafur kimi.

KAFURVƏŞ *a.* كافور və *f.* وش kafur rəngli, dümağ, ağappaq.

KAFÜ NUN *a.* كاف و نون «künfəyökun» ifadəsinin qısaltılmış forması («künlə nun» kimi də işlədilir).

KAĞƏD *f.* كاغد b a x kağəz.

KAĞƏZ *f.* كاغذ 1) kağız; 2) məktub, namə.

KAH *f.* كاه b a x kəh.

KAHİL *a.* كاهل 1) tənbel, ağır-tərpənən, astagəl; 2) *m.* key.

KAHİN *a.* كاهن 1) qeybdən xəbər verən (*adam*); 2) büt-pərəstlər-də: din xadimi ruhani; 3) peyğəmbər; 4) *m.* uzaqgörən, müdrik.

KAHİNANƏ *a.* كاهن və *f.* انه kahin kimi, özünü kahinə oxşadaraq.

KAHİNƏ *a.* كاهنه kahin qadın.

KAHKƏŞAN *f.* كاه كشان b a x **kəhkəşan**.

KAHRÜBA *f.* كاهربا «saman oğrayan» b a x **kəhrəba**.

KAX *f.* كاخ 1) köşk; 2) qəsr, saray.

KAİN *a.* كائن var olan, mövcud olan.

KAİNAT *a.* كائنات «kam» *c.* var olan şeylərin hamısı; aləm.

KAKİL *f.* كاكل b a x **kakul**.

KAKİLBAZ *f.* كاكلباز kəkili ilə məşğul olan, saçına çox qulluq edən.

KAKİLŞİKƏN *f.* كاكل شكن kəkili qıvrım, qıvrımsaçlı, saçı buruq-buruq.

KAKUL *f.* كاكل 1) saç, zülf // gözəlin saçı, sevgilinin zülfü; 2) kəkil.

KALA *f.* كالا 1) parça, toxuma; 2) maya, kapital.

KALBÜD *f.* كالبد 1) bədən, gövdə; 2) qəlib, forma.

KALƏK *f.* كالك kal yemiş; kəlik.

KAM¹ *f.* كام arzu, məqsəd, istək, məram. **Kami-dil** كام دل ürək arzusu.

KAM² *f.* كام ağız.

KAMBƏXŞ *f.* كامبخش hər kəsin istək və arzusunu yerinə yetirən.

KAMBİN *f.* كامبين öz arzusuna çatan.

KAMCU(Y) *f.* كامجوى || كامجو 1) arzusuna çatmağa çalışan; 2) öz mənfəətini güdən.

KAMİL *a.* كامل 1) bütün, tamam // tam, nöqsansız; 2) yetişmiş, təkmilləşmiş, püxtələşmiş; 3) yaşa dolmuş, bişkin, təcrübəli; 4) elmi, bilikli; 5) əruz vəznində bir bəhrin adı.

KAMİLƏ *a.* كامله yetişmiş, kamilləşmiş (*qadın*).

KAMİLƏN *a.* كاملا bütün, tamamilə, büsbütün, hamılıqla.

KAMİLÜSSEYR *a.* كامل السير mükəmməl seyr edən, hər yeri yaxşı-yaxşı seyr edən.

KAMİN *a.* كامن gizli(n).

KAMGİR *f.* کامگیر arzusuna çatmış, kamına çatmış.

KAMKAR *f.* کامکار arzusuna həyata keçmiş; xoşbəxt.

KAMPƏRVƏR *f.* کامپروور arzusuna çatan.

KAMRAN *f.* کامران 1) kam alan, arzusuna çatan; xoşbəxt; 2) qüdrətli, iqtidarlı.

KAMRANI *f.* کامرانی xoşbəxtlik, bəxtəvərlik.

KAMVƏR *f.* کامور arzusuna çatan; xoşbəxt, ağgün, taleli.

KAMYAB *f.* کامیاب arzusuna çatan, kamına çatan.

KAN¹ *f.* کان 1) mədən, mədən quyusu; 2) bir şeyin çıxdığı və çox olduğu yer, mənəb. **Kani-səxavət** کان سخاوت səxavət mənəbi.

KAN² *a.* کان oldu.

KANKƏN *f.* کان کن quyuqazan, quyuçu.

KANUN¹ *a.* كانون 1) odqabı, manqal; 2) soba.

KANUN² *a.* كانون süryani təqvimində: ay adı. **Kanuni-əvvəl** كانون اول dekabra uyğun gələn ayın adı; **kanuni-sani** كانون ثانی yanvara uyğun gələn ayın adı.

KAR *f.* کار 1) iş, əməl; 2) qazanc, fayda; 3) təsir; 4) peşə, sənət.

KARAGAH *f.* کارآگاه 1) işdən başı çıxan; işbilən; 2) gizli polis məmuru (*xəfiyyə, casus və s.*).

KARAŞNA *f.* کار آشنا işdən başı çıxan, işə bələd olan; işbilən.

KARAZMA *f.* کارآزما b a x **karazmudə**.

KARAZMUDƏ *f.* کارآزموده 1) işdə sınaq olmuş, təcrübəli; 2) *m.* dünyagörmüş.

KARBAR *f.* کار بار b a x **karü bar**.

KARDAN *f.* کاردان iş bilən, iş anlayan // işdən xəbəri olan.

KARDİDƏ *f.* کار دیده iş görmüş, təcrübəli, işdə sınaq olmuş.

KARFƏRMA(Y) *f.* کارفرمای || کارفرما iş sahibi, iş buyuran; sahibkar.

KARGAH, KARGƏH *f.* کارگاه || کارگه iş yeri, sənaye müəssisəsi; emalatxana.

KARGƏR *f.* کارگر 1) fəhlə, işçi; 2) əlindən iş gələn, bacarıqlı; 3) *m.* təsir edən, təsirli.

KARGİR *f.* کارگیر 1) əlac, çarə; 2) təsirli, kəsərli.

KARGÜZAR *f.* کارگذار 1) iş bacaran, işin öhdəsindən gələn; 2) işlər müdiri; 3) texniki katib; mirzə.

KARXANƏ *f.* کارخانه 1) iş yeri; emalatxana; 2) daş və ya qum çıxarılan yer; əhəng və s. hazırlanan yer.

KARİ *f.* کاری dəyərli, kəsərli, təsirli.

KARKÜN *f.* کارکن əlindən iş gələn, işcil.

KARNAMƏ *f.* کارنامه iş cədvəli, iş planı; plan.

KARPƏRDAZ *f.* کارپرداز iş bacaran, işgüzar.

KARSAZ *f.* کارساز 1) işin öhdəsindən gələn, iş bacaran; 2) işgüzar; 3) müdir, idarə edən.

KARSAZİ *f.* کارسازی işgörmə bacarığı; işgüzarlıq.

KARŞÜNAS *f.* کارشناس 1) iş bacaran, iş bilən; 2) mütəxəssis.

KARÜ BAR *f.* کارو بار iş-güc.

KARÜ ZAR *f.* کارو زار b a x **karzar**.

KARVAN *f.* کاروان bir-birinin ardınca gedən dəvə və s.; avtomaşın, gəmi və s. dəstəsi.

KARVANSƏRA(Y) *f.* کاروانسرای || کاروانسرا karvanın dayanıb gecələməsi üçün lazımı tikililəri olan yer.

KARZAR *f.* کارزار 1) dava, vuruş, döyüş; 2) dava yeri, döyüş meydanı.

KASƏ *f.* کاسه kasa.

KASƏLİS *f.* کاسه لیس «kasa yalayan» *m.* yaltaq.

KASİB *a.* کاسب kasıb, yoxsul.

KASİD *a.* کاسد 1) müştərisi olmayan, işə getməyən; 2) kasad vəziyyətində olan (*bazar haqqında*); 3) kafi olmayan, qeyri-kafi; 4) *m.* alçaq, əclaf.

KASNİ *a.* كاسنى zərif yarpaqları və mavi gülləri olan dərman bitkisi.

KAST *f.* كاست əskiklik, nöqsan.

KASTİ *f.* كاستى əskilmə, azalma, nöqsanı olma.

KAŞ *f.* كاش b a x **kaşki**.

KASANƏ *f.* كاشانه saray, imarət.

KAŞİF *f.* كاشف kəşf edən, açan, meydana çıxaran. **Kaşifi-əsrar** اسرار كاشف sirləri kəşf edən, sirləri açan.

KAŞİFİ *a.* كاشفى əmmamə növü.

KAŞİFÜLQƏM *a.* كاشف الغم qəm dağıdan, kədər dağıdan.

KAŞİFÜRRƏMZ *a.* كاشف الرمز sirləri açan.

KAŞKİ *f.* كاشكى || كاش كى arzu bildirən bağlayıcı.

KATİB *a.* كاتب 1) yazı işləri ilə məşğul olan adam; mirzə; 2) bəzi təşkilatların seçkili rəhbəri.

KATİBANƏ *a.* كاتبه və *f.* كاتبة gözəl surətdə yazılmış, yaxşı qələmə alınmış.

KATİBƏ *a.* كاتبة qadın katib.

KATİM *a.* كاتم sirr saxlayan.

KATİMÜL'ƏSRAR *a.* كاتم الاسرار sirləri qoruyub saxlayan, heç kəsə sirr verməyən.

KAVİ *a.* كاوى yağıntı, yağmur.

KAVİŞ *f.* كاوش 1) axtarma, arama, tədqiqat; 2) qazıntı.

KAZİB *a.* كاذب 1) yalançı, yalan danışan; 2) yalan, doğru olmayan; 3) fırıldaq(çı).

KAZİBANƏ *a.* كاذب və *f.* كاذبة yalançı kimi, fırıldaqçı şəklində.

KAZİM *a.* كاطم qəzəbini udan, hirsinin qarşısını ala bilən.

KEF *a.* كيف 1) vəziyyət, ab-hava, məzəc; 2) b a x **keyf**.

KEŞİŞ *f.* كشييش xristian din xadimi.

KEŞİŞXANƏ *f.* كشييشخانه monastır.

KEY¹ *f.* كى haçan? nə vaxt?

KEY² *f.* كى «ki ey» birləşməsinin əsasən şeirdə işlədilən qısaldılmış forması; ey (*nida*).

KEY³ *f.* كى 1) şah, padşah; 2) qəhrəman, igid.

KEYF *a.* كيف 1) sağlamlıq, səhhət; 2) xoşla(n)ma, həzz; 3) ürə-yiəçliqlik; 4) şadlıq, sevinc; 5) nəşə, az sərxoşluq; 6) arzu, həvəs, istək.

KEYFƏMAYƏŞA' *a.* كيف ما يشاء istədiyi kimi, kefinə görə; özbaşına.

KEYFƏR *f.* كيفر 1) cəza; 2) cinayət; 3) cinayət məcəlləsi.

KEYFİ *a.* كيفى 1) keyfi istədiyi kimi; 2) ixtiyari, iradi; 3) keyfiyyətli.

KEYFİYYƏT *a.* كيفيت 1) necəlik, yaxşılıq və ya pəsilik; 2) iş, mə-cərə, əhvalat; 3) işin, hadisənin gedişi.

KEYHAN *f.* كيهان dünya, aləm, kainat.

KEYL(Ə) *a.* كيله || كيل dənəvər şeyləri ölçmək üçün qab; dağar.

KEYY *a.* كى qızmar şeylə bədənə nişan vurma, damğa vurma.

KEYVAN *f.* كيوان 1) Zühəl (*planet*); 2) *m.* yüksəklik.

KEYVANİ, KEYVƏNİ *f.* كيوانى || كيونى 1) həyat yoldaşı; arvad, qadın, zövcə; 2) qulluqçu qadın.

KƏ'B *a.* كعب 1) topuq sümüyü, ayağın topuq bəndi; 2) topuqda olan aşıq, aşıq sümüyü; 3) b a x **kə'bətəyn** (*2-ci mənada*); 4) riyaziyyatda: kub.

KƏBAB *a.* كباب 1) kabab; 2) qovrulmuş, qızardılmış.

KƏBABXANƏ *a.* كباب və *f.* خانه əsasən kabab bişirilib satılan iaşə müəssisəsi.

KƏBADƏ *a.* كباده b a x **kəpazə**.

KƏBAİR *a.* كباير «*kəbirə*» *c.* böyüklər.

KƏ'BƏ *a.* كعبه 1) riyaziyyatda: kub; 2) Məkkədə: müsəlmanların əsas ibadətگاهی; 3) *m.* mərkəz.

KƏBƏD *a.* كبد 1) qaraciyər; 2) *m.* orta, mərkəz.

KƏBƏDİ *a.* كبدى qaraciyərə aid olan.

KƏ'BƏTEYN *a.* كعبتين 1) Kəbə və Qüdsdəki Əqsa məscidinin birgə adı; 2) zər(lər) (*nərd oyununda*); 3) *m.* mərkəz.

KƏBİN *f.* كابين 1) nikah; 2) başlıq, südpulu; cehiz.

KƏBİNİ *f.* كابينى qanuni, kəbinli (*ər və ya arvad*).

KƏBİR(Ə)¹ *a.* كبير 1) böyük; 2) yaşlı, qoca; 3) *m.* mühüm, ciddi.

KƏBİRƏ² *a.* كبيره böyük günah // böyük cinayət, ciddi səhv.

KƏBİRƏN *a.* كبيراً böyük olmaqla, böyük olduğu halda.

KƏBİSƏ *a.* كيسه şəmsi təqvimində hər dörd ildə bir dəfə günlərinin sayı 366 olan il; uzun il.

KƏBK *f.* كبك kəklik. **Kəbki-canşikar** كبك جانشكار 1) canalan kəklik; 2) *m.* sevgili, canan; **kəbki-xoşxuram** كبك خوش خرام 1) gözəl yerişli kəklik; 2) *m.* gözəl yeriyən sevgili.

KƏBUD *f.* كبود mavi, göy.

KƏBUDİ *a.* كبودی 1) mavilik, göylük; 2) xal; 3) bədənə döydürülən yazı, naxış və s.

KƏBUTƏR *f.* كبوتر göyərçin. **Kəbutəri-naməbər** كبوتر نامه بر naməbər, məktub aparıcı göyərçin, poçt göyərçini.

KABUTƏRBAZ *f.* كبوتر باز quşbaz, göyərçinbaz.

KƏBŞ *a.* كبش erkək qoyun, qoç; çəpiş.

KƏC *f.* كج b a x kəj.

KƏCABƏ, KƏCAVƏ *f.* كجابه || كجاوه dəvə və ya at üstündə isti-soyuqdan, yağmurdan qorunmaq üçün qurulan otaqcıq.

KƏCBİN *f.* كجبين «əyri görün» b a x kəjbin.

KƏCGƏRDƏN *f.* كجگردن boynu əyri, boynubükük (*əsasən bə-növşə haqqında*).

KƏCKÜLAH *f.* كج كلاه 1) papağını yan qoyan; 2) *m.* dəblə geyinməyi xoşlayan; 3) *m.* təşəxxüs göstərən, lovğalıq edən; təşəxxüslü, lovğa.

KƏCMƏDAR *f.* كج və a. مدار birisinin istək və arzusunun əksinə hərəkət edən.

KƏCMƏNİŞ *f.* كج منش bədqıllıq, bədxasiyyət.

KƏCMÜAMİLƏ *f.* كج və *a.* معامله alverdə aldadan, əli düz olmayan, əliyəri.

KƏCNƏZƏR *f.* كج və *a.* نظر «əyri baxan» 1) pis nəzərlə baxan; bədnəzər; 2) düzgün iş görməyən; bihesab.

KƏCNİGAH, KƏCNİGƏH *f.* كج نكاه || كج نگاه 1) kəc baxan, əyri baxan, qıyğacı baxışlı; 2) *m.* qəzəbli, hirsli baxan.

KƏCNÜMA *f.* كج نما insanı əyri göstərən (*güzgü haqqında*).

KƏCRƏFTAR *f.* كج رفتار rəftarı pis olan, qəlbi təmiz olmayan.

KƏCROV *f.* كجرو «əyri gedən» yolunu azmış, yolundan çıxmış.

KƏCSÜXƏN *f.* كج سخن «sözü əyri olan, əyri danışan» *m.* yalançı, yalan danışan.

KƏCTƏB' *f.* كج və *a.* طبع tərs, kəc, xasiyyəti pis olan.

KƏDD *a.* كد əmək, zəhmət, iş. **Kəddi-yəmin** كد يمين əl əməyi.

KƏDƏR *a.* كدر qəm, qüssə.

KƏDƏRAVƏR *a.* كدر və *f.* آور kədər gətirən; qəmləndirən.

KƏDƏRƏNGİZ *a.* كدر və *f.* انگيز kədərəndirici, qəmləndirən.

KƏDƏRZA *a.* كدر və *f.* زا kədər artıran.

KƏDXUDA *f.* كدخدا b a x **kətxuda**.

KƏDU *f.* كدو qabaq, balqabaq.

KƏƏNN(Ə) *a.* كأن sanki, elə bil ki.

KƏF *f.* كف köpük.

KƏFA' *a.* كفاء bəs, kafi.

KƏFAF *a.* كفاف yaşamaq üçün vəsait; dolanacaq.

KƏFALƏT *a.* كفالت zamin olma; zaminlik.

KƏFALƏTNAMƏ *a.* كفالت və *f.* نامه zəmanət kağızı, zaminlik sənədi.

KƏFƏN *a.* كفن ölünü sarımaq üçün bez və ya ağ.

KƏFƏNBƏDUŞ *a.* كفن və *f.* بدوش «kəfəni çiyində» *m.* fədəi, mücahid.

KƏFƏRƏ *a.* كفرة «*kafir*» *c.* kafirlər.

KƏFF¹ *a.* كف dəf etmə, rədd etmə.

KƏFF² *a.* كف 1) əlin içi, əlin ayası; 2) ovuc // ovuc dolusu; 3) ayağın alt tərəfi; 4) şillə, şapalaq; 5) əlcək.

KƏFFARƏ(T) *f.* كفارة || كفارة 1) bağışlanma, günahını bağışlatma; 2) günahının bağışlanması üçün dini əziyyət (*uzun ibadətlər, çoxgünlü oruc və s.*).

KƏFFAŞ *a.* كفاش b a x **kəfşduz**.

KƏFFƏ *a.* كفه tərəzi gözü.

KƏFGİR *f.* كفگیر 1) xörəyin kəfini yığmaq, aş və s. çəkmək üçün dəşik-dəşik alət; 2) saat rəqqası.

KƏFİL *a.* كفيل 1) məsul olan; zəmin; 2) müavin.

KƏFN *a.* كفن kəfənləmə, kəfənə sarıma.

KƏFR *a.* كفر kənd.

KƏFŞ *a.* كفش çəkmə, ayaqqabı.

KƏFŞDUZ *a.* كفش və *f.* دوز çəkməçi, ayaqqabı tikən, ayaqqabıçı.

KƏFŞKƏN *a.* كفش və *f.* كن 1) ayaqqabı, çıxarılan yer; 2) astana, kandar.

KƏH *f.* كه saman.

KƏHALƏT *a.* كحالت göz müalicəsi.

KƏHF *a.* كهف 1) mağara; 2) *m.* sığınacaq, qorunacaq.

KƏHHAL *a.* كحال göz həkimi.

KƏHHALƏ *a.* كحاله 1) qadın göz həkimi; 2) gözə sürmə çəkən; sürməçi (*qadın*).

KƏHKƏŞAN *f.* كهكشان «*saman çəkən*» b a x **məcərrə**.

KƏHL *a.* كحل gözə sürmə çəkmə.

KƏHRƏBA *f.* كهربا b a x **kəhruba**.

KƏHRƏBAİ *f.* كهربائی b a x **kəhrubai**.

KƏHRUBA *f.* كهربا 1) kəhrəba, sarılıq (*muncuq*); 2) *m.* sarı.

KƏHRUBAİ *f.* کهربائی 1) b a x **kəhrubamisal**; 2) kəhrəbadan düzəldilmiş.

KƏHRUBAMİSAL *f.* کهربا və *ə.* مثال kəhrəba kimi, sarı və ya sarı-qonur rəngli.

KƏJ *f.* کژ 1) əyri, əyilmiş; 2) səhv, xəta; 3) tərs, nəhs; 4) alçaq kefiyyətli (*ipək haqqında*).

KƏJBİN *f.* کژبین 1) çəpgöz; 2) *m.* qərəzkar.

KƏJDÜM *f.* کژدم «əyriquyruq» əqrəb (*həşərat*).

KƏLAĞ *ə.* کلاغ ala qarğa.

KƏLAL(Ə) *ə.* کلاله || کلال b a x **kəlalət**.

KƏLALƏT *ə.* کلالت yorğunluq.

KƏLAM *ə.* کلام 1) söz, kəlmə, ifadə; 2) nitq, danışiq.

KƏLAMBAZ *ə.* کلام və *f.* باز sözdən söz çıxaran; sözbaz.

KƏLAMÜLLAH *ə.* کلام الله «Allah kəlamı» Quran.

KƏLB *ə.* کلب it, köpək. **Kəlbi-əqur** کلب عقور quduz it, qapan it.

KƏLBƏTEYN *ə.* کلبتین «iki it dişi» *m.* kəlbətin.

KƏLBİ *ə.* کلبی itə aid olan.

KƏLBİYYUN *ə.* کلبیون «kəlbi» *c. t.* bu dünyaya fikir verməyib yoxsul yaşayan filosoflar dəstəsi.

KƏLƏMAT *ə.* کلمات «kəlmə» *c.* kəlmələr.

KƏLİM *ə.* کلیم söhbət edən; müsahib.

KƏLİMƏ *ə.* کلمه b a x **kəlmə**.

KƏLİMÜLLAH *ə.* کلیم الله «Allahla danışan» Musa peyğəmbərin ləqəbi.

KƏLİSA *ə.* کلیسا kilsə.

KƏLLƏ *f.* کله 1) baş; 2) yuxarı təbəqə; 3) üst, yuxarı; 4) *m.* çox-bilmiş, bilikli.

KƏLLƏXÜŞK *f.* کله خشک 1) narkotik maddələr işlətməkdən başı qurumuş, dəli olmuş; 2) beyniboş, sarsaq, axmaq.

KƏLLƏPƏZ *f.* كله پز kəlləpaça bişirən.

KƏLLƏPUŞ *f.* كله پوش kəlləörtüyü; araçqın.

KƏLLƏSƏR *f.* كله سر kəlləbaş, diribaş.

KƏLLƏÇƏRX *f.* كله چرخ kəlləbaş çarx (*qurğunun ən yuxarı çarxı*).

KƏLMƏ *a.* كلمه söz. **Kəlmei-şəhadət** كلمه شهادت Allahın birliyinə və peyğəmbərin onun rəsulu olduğuna şəhadət verən sözlər.

KƏM¹ *f.* کم 1) nöqsan, əskik, yarımçıq; 2) pis, alçaq; 3) az, cüzi.

KƏM² *a.* کم neçə, nə qədər.

KƏMABİŞ *f.* كما بیش az-çox, azdan-çoxdan, bir qədər.

KƏMAFİLVAQE' *a.* كما في الواقع həqiqətdə olduğu kimi, həqiqətə müvafiq.

KƏMAFİHA *a.* كما فيها onda olduğu kimi, orada olduğu kimi.

KƏMAFİSSABİQ *a.* كما في السابق keçmişdə olduğu kimi, necə vardısı, əvvəlki kimi.

KƏMAHİ *a.* كما هي olduğu kimi, necə ki var.

KƏMAKAN *a.* كما كان əvvəl olduğu kimi, necə ki var idi.

KƏMAL *a.* كمال 1) bəşkinlik, yetkinlik; 2) nöqsansızlıq, mükəmməllik; 3) insan ömrünün yetkinlik dövrü (*30-50 yaşlar arasında*).

Kəməli-əhtiram كمال احترام tam hörmət; **kəməli-ədəb** كمال ادب tam ədəb, tərbiyəlilik; **kəməli-iftixar** كمال افتخار tam iftixar; **kəməli-məmnuniyyət** كمال ممنونیت tam məmnuniyyət; **kəməli-səliqə** كمال سلیقه tam səliqə.

KƏMALAT *a.* کمالات «kəmal» c. kamallar.

KƏMALƏT *a.* کمالت 1) əlavə, artım; 2) üstəlik, artıqlıq; 3) pulun artığı, qalıq.

KƏMAN *f.* كمان 1) ox atmaq üçün yay; 2) kamança, kaman; 3) ya-ya bənzəyən hər hansı şey. **Kəmani-as(i)man** كمان آسمان göy qurşağı, qövsi-qüzeh.

KƏMANDAR *f.* كماندار 1) ox-yayla silahlanmış adam; oxatan, oxçu; 2) böyük adamların yanında gedib onların ox-yayını gəzdirən adam.

KƏMANƏ *f.* كمانه 1) kaman və kamança yayı; 2) burğu.

KƏMANƏBRU *f.* كمان ابرو qaşları kaman kimi olan, kaman qaşlı.

KƏMANİ *f.* كمانی kaman çalan, kamançaçı.

KƏMANKEŞ *f.* كمانكش 1) oxatan; 2) kamançaçı, kamançalan.

KƏMBƏHA *f.* كم بها az qiymətli, dəyəri az olan (*mal və s.*).

KƏMBİZAƏ *f.* كم və ə. بضاعه az sərmayəli, mayası az olan.

KƏMCÜR'ƏT *f.* كم və ə. جرأت cürəti olmayan; cəsarətsiz.

KƏME'TİQAD *f.* كم və ə. اعتقاد etiqadı az olan; inanmayan, tam etiqad etməyən.

KƏME'TİNA' *f.* كم və ə. اعتناء etinasız, saymayan, saymaz.

KƏMƏND *f.* كمند 1) ovda və ya sürüdə heyvanları, döyüşdə isə düşməni tutmaq üçün uzaqdan atılan ucu ilməkli uzun ip; 2) *m.* gözəlın saçına işarə olaraq işlədilir.

KƏMƏNDİŞ *f.* كم انديش az fikirləşən, uzağı görməyən.

KƏMƏR *f.* كمر 1) b a x **kəmərbənd**; 2) dairəvi tağ.

KƏMƏRBƏND *f.* كمربند belbağı, qayış, qurşaq.

KƏMƏRBƏSTƏ *f.* كمربسته 1) belini qurşaqla bağlamış, beli bağlı; 2) *m.* qulluğa hazır, əmrə müntəzir.

KƏMƏRÇİN *f.* كمربچين enli qadın tumanı.

KƏMƏRGAH *f.* كمرگاه beldə kəmərbənd bağlanan yer.

KƏMƏRVAR *a.* كمروار kəmərbənd kimi, dairəvi.

KƏMFƏRASƏT *f.* كم və ə. فراست fərasəti olmayan; fərasətsiz.

KƏMFÜRSƏT *f.* كم və ə. فرصت 1) macalı olmayan, vaxtı az olan; 2) b a x **kəmhövsələ**.

KƏMHÖVSƏLƏ *f.* كم və ə. حوصله hövsələsi dar; hövsələsiz.

KƏMHÜNƏR *f.* كم və ə. هنر hünərsiz, qorxaq.

KƏMXA *f.* كمخا naxışlı ipək qumaşın bir növü.

KƏMXÖRƏK *f.* كم خوراك az yeyən, az yeməklə doyan.

KƏMİLTİFAT *f.* كم və ə. التفات etinasız, saymazlıq.

- KƏMİN¹** *f.* كمين 1) pusquda duran, gizlənən adam; 2) pusqu, marıt.
- KƏMİN²(Ə)** *f.* كمين || كمينه 1) aciz, həqir; 2) ən az, kiçik, minimum.
- KƏMİNGAH** *f.* كمينگاه pusqu yeri.
- KƏMİŞTƏHA** *f.* كم və ə. اشتها 1) iştahası az olan; iştahasız.
- KƏMİYYƏT** *a.* كميته 1) miqdar, say; 2) bir sözün tək və ya cəm olması, sayca fərqi.
- KƏM-KƏM** *f.* كم كم az-az, bala-bala.
- KƏMQİYMƏT** *f.* كم və ə. قيمته az qiymətli, dəyəri az olan.
- KƏMMAYƏ** *f.* كم və ə. مائه 1) qiyməti az, qiymətsiz; 2) sərmayəsi az.
- KƏMMƏHƏL** *f.* كم və ə. محل az maraqlanan; etinasız, saymazlıq.
- KƏMNAH** *f.* كم نام «adı az» bilinməyən, məchul.
- KƏMNƏ** *a.* كمنه qara su (göz xəstəliyi).
- KƏMPAYƏ** *f.* كم پايه dərəcəsi kiçik, etibarlı az olan.
- KƏMRAH** *f.* كم راه «yolu az» ağır tərپənən; astagəl.
- KƏMRƏNG** *f.* كم رنگ كم açıq rəngli.
- KƏMSƏVAD** *f.* كم və ə. سواد azsavadlı; aldığı təhsilə uyğun biliyi olmayan; savadı yarımçıq olan.
- KƏMSƏ'Y** *f.* كم və ə. سعي az çalışın; tənbel.
- KƏMŞƏFQƏT** *f.* كم və ə. شفقت 1) mərhəmətsiz, şəfqətsiz, yazığı gəlməyən; 2) az qayğı bəsləyən.
- KƏMŞİKAR** *f.* كم شكار az ovlayan, ovu az olan.
- KƏMŞÜUR** *f.* كم və ə. شعور şüursuz, anlamaz, qanmaz.
- KƏMTƏR** *f.* كمتر 1) daha az, lap az; 2) daha alçaq, lap alçaq, aşağı; 3) *m.* etibarsız.
- KƏMTƏRANƏ** *f.* كمترانه acizənə, həqirənə.
- KƏMTƏRİ** *f.* كمتری özünü aşağı tutana aid olan.
- KƏMTƏRİN** *f.* كمترين ən həqir; çox kiçik, ən əskik.
- KƏMÜ KƏSR** *f.* كم və ə. كسر çatışmazlıq, nöqsan.

KƏMYAB *f.* كمياب aztapılan, tapılmayan.

KƏN *f.* كن 1) qazıyan; 2) sökən.

KƏNAR(Ə) *f.* کنار || کناره 1) qıraq, dövrə; 2) sahil; 3) uc, guşə;
4) ətraf, tərəf; 5) kitabın, məktubun qırağında yazılan yazı, haşiyə; 6) qucaq.

KƏNDƏ¹ *f.* كنده 1) qazılmış; 2) xəndək.

KƏNDƏ² *f.* كنده üfunətli, pis iy verən.

KƏNƏF¹ *a.* كنف 1) tərəf, cəhət; 2) *m.* himayə, mühafizə.

KƏNƏF² *a.* كنف ayaqyolu.

KƏNİZ *a.* كنيز qarabaş, qulluqçu (*qız, qadın*).

KƏNİZƏK *f.* كنيزك azyaşlı qulluqçu qız.

KƏNİZPƏRƏST *f.* كنيز پرست kənizləri sevən // kənizləri ilə cinsi əlaqə saxlayan (*kişi*).

KƏNZ *a.* كنز *asli f.* «gənc» xəzinə, dəfinə.

KƏPAZƏ *f.* كپازه təlim yayı, öyrənmək üçün yay.

KƏR *f.* كر qulağı eşitməyən, kar.

KƏRAHƏT, KƏRAHİYYƏT *a.* كراهيت || كراهت 1) iyrənmə, ikrah əmələ gətirmə; 2) nifrət; antipatiya; 3) istəmədən bir işi görmə; 4) şəriətin icazə verdiyi, lakin icrası mümkün qədər məsləhət görül-məyən hərəkət.

KƏRAMƏT *a.* كرامت 1) əzizləmə, hörmət; 2) dinə görə, xari-qüladə hal; 3) pirin göstərdiyi möcüzə.

KƏRAN *f.* كران kənar, uc, qıraq.

KƏRASTƏ *f.* كراسته kəsilmiş taxta, dirək və s.

KƏRB *a.* كرب qüssə, kədər, qəm.

KƏRBBƏLA' *a.* كرب بلاء 1) qəm, bəla, müsibət; 2) İraqda şiələrin ziyarətgahlarından birinin adı (*peyğəmbərin nəvəsi, Həzrəti-Əlinin oğlu İmam Hüseyinin məqbərəsi yerləşən yer*).

KƏRBƏLA(Y)İ *a.* كربلائی || كربلائی Kərbəlada şiələrin üçüncü imamı Hüseyinin məqbərəsini ziyarət etmiş müsəlmana verilən ad.

KƏRD *f.* كرد 1) görülmüş iş, əməl; 2) lək, kərdi; 3) əkilmiş tarla; 4) meşənin qırılmaq üçün ayrılmış hissəsi.

KƏRDƏ *f.* كرده edilmiş, yerinə yetirilmiş.

KƏRƏM *a.* كرم 1) alicənablıq, comərdlik; 2) mərhəmət, mehribanlıq; 3) bağışlama.

KƏRƏMKAR *a.* كرم və *f.* كار 1) alicənab, comərd; 2) mərhəmətli; mehriban.

KƏRƏMKARANƏ *a.* كرم və *f.* كارانه alicənablıqla, comərdliklə.

KƏRƏMNA *a.* كرمنا biz mərhəmət etdik!

KƏRƏNAY *f.* كرنای təntənəli mərasimlərdə çalınan iri zurna.

KƏRƏNAYXANƏ *f.* كرنایخانه kərənay çalınan yer.

KƏRH *a.* كره iyərənmə, nifrət, ikrah.

KƏRİH *a.* كرية 1) iyərənc, mənfur; 2) çirkin, yaraşıqsız.

KƏRİHƏ *a.* كريةه 1) iyərənc şey; 2) müharibə, döyüş.

KƏRİHÜLCƏMAL *a.* كرية الجمال kifir, iyərənc, yaraşıqsız.

KƏRİHÜLHEYKƏL *a.* كرية الهيكل çirkin görünüşlü.

KƏRİHÜSSÖVT *a.* كرية الصوت nifrət doğuran səs, qulaq asmağa layiq olmayan səs (sahibi).

KƏRİM *a.* كريم 1) səxavətli, comərd; 2) hörmətli, möhtəşəm.

KƏRİMANƏ *a.* كريم və *f.* انه səxavətlə, comərdliklə.

KƏRİMƏ *a.* كريمه 1) qız övladı; 2) Quran ayələrindən hər biri.

KƏRGƏS *f.* كركس yırtıcı quşlardan birinin adı.

KƏRR *a.* كره döyüşdə bir dəfə geri çəkilib yenidən hücum etmə; əks-hücum.

KƏRRARƏN *a.* كراراً təkrar-təkrar, təkrarən.

KƏRRAT *a.* كرات «kərrə(t)» c. dəfələr.

KƏRRƏ(T) *a.* كرت || كره dəfə, kərə.

KƏRRUB *a.* كروب baş mələikə.

KƏR(R)Ü FƏR(R) *a.* كروفər hücum edib geri çəkilmə.

KƏS *f.* كس nəfər, adam.

KƏS'S *ə.* كأس 1) kasa, qədəh, piyalə; 2) çiçək və bəzi bitkilərin alt hissəsini əhatə edən yaşıl qabcıq, kasacıq.

KƏSAD *ə.* كساد ticarətdə: malın satılmaması, işə getməməsi.

KƏSAFƏT *ə.* كثافت 1) bulaşlıqlıq; 2) sıxlıq, qalınlıq; 3) bir cismi təşkil edən zərrələrin sıxlıq dərəcəsi; 4) natəmizlik, pintilik.

KƏSALƏT *ə.* كسالت kefsizlik, yorğunluq, süstlük.

KƏSB *ə.* كسب 1) qazanc, gəlir; 2) çalışma, işləmə; 3) b a x **kəsbü kar**; 4) əldə etmə, tutma. **Kəsb-i-elm** علم كسب elm öyrənmə, bilik əldə etmə.

KƏSBİ *ə.* كسبى təhsilli, təhsillə əlaqədar olan.

KƏSBÜ KAR *ə.* كسب və *f.* كار məşğuliyyət, sənət, peşə.

KƏSƏBƏ *ə.* كسبه «kasib» c. kasıblar, fəqirlər, yoxsullar.

KƏSƏL *ə.* كسل kefsiz, yorğun, süst.

KƏSİ *f.* كسى birisi, bir adam.

KƏSİF *ə.* كثيف 1) sıx, qalın; 2) şəffaf olmayan; 3) qalın, yoğun; 4) qat; 5) qaba, kobud; 6) natəmiz, pinti.

KƏSİR *ə.* كثير 1) çox, bol; 2) saysız-hesabsız; 3) sıx, çox yaxın.

KƏSİRÜLVÜQU' *ə.* كثير الوقوع çox baş verən.

KƏSR *ə.* كسر 1) sındırma, qırma, parçalama; 2) pozma, xələl gətirmə; 3) riyaziyyatda: bir ədədin bir neçə hissəyə bölünməsi; 4) b a x **kəsrə**; 5) bir işin görülməmiş, yarımçıq qalmış hissəsi; kəsir.

KƏSRƏ *ə.* كسره ərəb yazısında [i] səsinə göstərən diakritik işarə.

KƏSRƏT *ə.* كثرت 1) çoxluq, bolluq; 2) həddən ziyadəlik, artıqlıq; 3) basabas, qələbəlik.

KƏSRİ *ə.* كسرى 1) çatışmazlığı olan; kəsirli; 2) kəsirə aid olan, kəsirlə olan.

KƏŞ *f.* كش çəkən.

KƏŞAKƏŞ *f.* كشاكش b a x **kəşməkəş**.

KƏŞAN *f.* كشان çəkən, çəkərək aparən.

KƏŞAN-KƏŞAN *f.* كشان كشان çəkə-çəkə.

KƏŞƏF *f.* كشف tısağa.

KƏŞF *a.* كشف 1) meydana çıxarma; açma, tapma; 2) bilinməyən bir yeri və ya bir şeyi tapıb üzə çıxarma; 3) yoxlama, müayinə etmə; 4) kəşfiyyat; 5) sufildə: bir sirrin Allah tərəfindən bir adama bildirilməsi; ilham. **Kəşfi-əsrar** اسرار كشف sirlərin açılması.

KƏŞFİ *a.* كشفى kəşfə aid olan.

KƏŞFİYYAT *a.* كشفيات «kəşfi» *c.* 1) tapılıb üzə çıxarılan şeylər; 2) *t.* düşmənin olduğu yeri, qüvvəsini, yerləşməsini müxtəlif üsullarla öyrənmə; 3) faydalı qazıntıların və s. müxtəlif üsullarla axtarılması.

KƏŞİDƏ *f.* كشيده 1) çəkili, çəkilmiş; 2) sözlər arasında qoyulan üfüqi xətt; tire; 3) şapalaq.

KƏŞKİN(Ə) *f.* كشكين || كشكين arpa çöreyi.

KƏŞKÜL *f.* كشكول dərvişlərin əllərində gəzdirdikləri və verilən şeyləri üçün qoyduqları hind qozu qabığından düzəldilmiş qab.

KƏŞMƏKƏŞ *f.* كشمكش çəkhaçək, çəkişmə, dartışma.

KƏŞŞAF *a.* كشاف 1) kəşf edən, üzə çıxaran; 2) kəşfiyyatçı dəstəsi // kəşfiyyatçı.

KƏŞTİ *f.* كشتى gəmi. **Kəştiyi-Nuh** نوح كشتى Nuhun gəmisi.

KƏŞTİBAN *f.* كشتيبان gəmiçi, dənizçi; gəmi kapitanı.

KƏTAİB *a.* كتائب «katibə» *c.* əsgərlər.

KƏTB *a.* كتب yazma, yazı.

KƏTƏB¹ *a.* كتبه «katib» *c.* katiblər.

KƏTƏB² *a.* كتبه 1) kitab, lövhə və s. axırında imza yerində yazılan söz; 2) icazə vərəqəsi; icazənamə.

KƏTF *a.* كتف 1) kürək sümüyü; 2) çiyin.

KƏTFİYYƏ *a.* كتفيه çiyinləri də örtən baş örtüyü.

KƏTXUDA *f.* كتحدا 1) kənd işlərinə baxan məmur; yüzbaşı; 2) *m.* başqalarının işinə qarışan.

KƏTİBƏ ə. كتيبه 1) yazı, kitabə; 2) yazılı sənəd; 3) əsgəri hissə // hərbi dəstə.

KƏTM ə. كتم gizli; gizləmə.

KƏTMAN ə. كتمان sirr saxlama, sirr verməmə.

KƏTUN ə. كتون sirr saxlamağı bacaran, gizləyən.

KƏVAKİB ə. كواكب «kövkəb» c. ulduzlar.

KƏYAN f. كيان b a x **kiyan**².

KƏYANİ f. كيانى padşaha mənsub olan, şah nəslindən olan.

KƏYASƏT ə. كياست uzağı görmək qabiliyyəti olan; gözüaçıqlıq.

KƏZA ə. كذا bunun kimi, beləcə, həmçinin, eləcə də.

KƏZAI ə. كذائى 1) qəlp, saxta, uydurma; 2) zahiri, xarici; 3) yalançı.

KƏZALİK ə. كذالك həmçinin, eləcə də.

KƏZM ə. كظم qəzəb, hiddət.

KƏZZAB ə. كذاب yalançı, həmişə yalan danışan.

KİBAR ə. كبار «kəbir» c. 1) böyüklər; 2) t. kübar // alicənab.

KİBARANƏ ə. كبار və f. انه kübarcasına // alicənablıqla.

KİBƏR ə. كبر yaşlılıq, yaşlı olma.

KİBR ə. كبر 1) böyüklük, böyük olma; 2) lovğalılıq, təkəbbür.

KİBRİT ə. كبريت 1) kükürd; 2) od yandırmaq üçün vəsait. **Kibri-ti-əhmər** كبريت احمر «qırmızı kibrit» yalançı kimyagərlərin fəvqəladə qüvvəyə malik kimi təqdim etdikləri mövhumi bir cisim.

KİBRİTİ ə. كبريتى kibritə aid olan, kibritdən olan.

KİBRİYA ' ə. كبرياء 1) böyüklük, calal; 2) m. Allah, Tanrı.

KİFAF ə. كفاف 1) bəslilik, bəs olma; 2) yaşamaq üçün lazım olan azuqə.

Kifafi-nəfs كفاف نفس bir adamın yaşamasına kifayət edən azuqə.

KİFAYƏT ə. كفايت 1) kafi miqdarda olma; 2) bacarıq.

KİHANƏT ə. كهانت bəzi ruhanilərin və ya xüsusi adamların gələcəyi xəbər vermələri.

KİLƏB ə. كلاب «kəlb» c. itlər, köpəklər.

KİLAR *f.* كلار ərzaq və s. yığılan iri dolab; anbar.

KİLİD *f.* كلید əsli *y.* qıfıl.

KİLİM *f.* كلیم xovsuz palaz növü.

KİLK *f.* كلك qələm, yazı aləti.

KİLS *a.* كلس kirəc daşı; əhəng.

KİLSİ *a.* كلسی kirəc daşı növündən olan (*daş, torpaq və s. haqqında*).

KİMİYA *'a.* كیمیا əsli *y.* b a x kimya.

KİMM *a.* كم gülün kasacığı.

KİMYA *'a.* كیمیا əsli *y.* maddələrin quruluşu haqqında elm.

KİMYAGƏR *a.* كیمیا və *f.* گر 1) kimya alimi; kimyaçı; 2) orta əsrlərdə: hər şeyi qızıla çevirmək iddiasında olan kimyaçı.

KİMYƏVİ *a.* کیمیوی kimyaya aid olan, kimyada alınan.

KİN *f.* کین b a x kinə.

KİNAYƏ(T) *a.* کنایه || کنایه 1) bir mənanı düzünə deyil, dolayısı ilə ifadə edən söz; 2) tənəli, toxunan söz; 3) ədəbiyyatda: metafora.

KİNAYƏTGUNƏ *a.* کنایه və *f.* گونہ 1) tənəli; toxunan (*söz haqqında*); 2) metaforik.

KİNDAR *f.* کیندار 1) kin saxlayan, gizli ədavət bəsləyən; 2) intiqama həris olan; qisasçı.

KİNƏ *f.* کینه gizli ədavət hissi.

KİNƏBÜNYAN *f.* کینه بنیان kinli.

KİNƏCU *f.* کینه جو intiqam alan, intiqamçı.

KİNƏXAH *f.* کینه خواه intiqam almaq istəyən, qisas almağa həris olan.

KİNƏVƏR *f.* کینه ور gizli ədavəti olan; kinli, qərəzkar.

KİRAM *a.* کرام «kərim» *c.* kərimlər.

KİRAMÜLKATİBEYN *a.* کرام الکاتبین hər bir adamın savab və günahlarını qeyd etmək üçün onun sağ və sol çiyinlərində qərar tutmuş iki mələk.

KİRAR *a.* كرار təkrar.

KİRAYƏ *a.* كرايه b a x **kirə** (1-ci mənada).

KİRAYƏDAR *a.* كرايه və *f.* دار 1) b a x **kirayənişin**; 2) ev kirayəyə verən; kirayəçi.

KİRAYƏKEŞ *a.* كرايه və *f.* كاش kirayə ilə yük və s. daşıyan, adam aparən.

KİRAYƏNİŞİN *a.* كرايه və *f.* نشين kirayə ilə ev tutan, kirayə ilə mənzildə yaşayan.

KİRAYƏNİŞİNİ *a.* كرايه və *f.* نشيني kirayə ilə ev tutma, kirayə ilə mənzildə yaşama.

KİRBAS *a.* كرباس bez (*parça*).

KİRDAR *a.* كردار güc, qüvvət, taqət.

KİRDKAR *a.* كرد كار Allah, Tanrı.

KİRƏ *a.* كره 1) haqq müqabilində bir şeydən istifadə hüququnun başqasına verilməsi; 2) kirayə haqqı.

KİRİŞMƏ *f.* كرشمه *asli a.* 1) qaş-göz oynatma, qaş-gözlə işarə etmə, him-cim etmə; 2) naz, qəmzə; him-cim.

KİRM *f.* كرم həşəratın bir növü; qurd.

KİS *f.* كيس qırıxıq, bükük (*paltar, parça və s.*).

KİSƏ *f.* كيسه 1) iri torba; 2) cib.

KİSƏDAR *f.* كيسه دار dövlətli adamın gəlir-çıxarını hesablayan işçi.

KİSƏVÜ HƏMYAN *f.* هميان و كيسه qızıl, pul və s. qoyulub belə bağlanan uzunsov parça və ya meşin kisəcik; pul kisəsi.

KİSVƏ(T) *a.* كسوت || كسوه 1) paltar, üst-baş; 2) qiyafə, xarici görünüş; 3) Kəbənin üzərinə salınan toxunma örtük.

KİŞ *f.* كاش 1) din, məzhəb; 2) adət, vərdiş; 3) oxqabı, tirkeş, oxdan.

KİŞMİŞ *f.* كشمش tumsuz xırda dənəli üzüm qurusu.

KİŞT *f.* كشت əkin.

KİŞTVAR *f.* كشتوار əkin yeri; tarla, zəmi.

KİŞTZAR *f.* كشتزار əkilmiş yer, toxum səpilmiş zəmi.

KİŞVƏR *f.* کشور ölkə, məmləkət.

KİŞVƏRİSTAN *f.* کشورستان ölkə, məmləkət yeri.

KİŞVƏRGÜŞA *f.* کشورگشا ölkələr alan; cahangir.

KİŞVƏRGÜŞAI *f.* کشورگشائی ölkələr alma; cahangirlik.

KİTAB *a.* كتاب 1) müəyyən mətn yazılmış, ən azı 48 səhifədən ibarət cildlənmiş əsər; 2) yazı yazmaq, haqq-hesab etmək üçün cildlənmiş böyük ölçülü dəftər; dəftərxana kitabı; 3) ədəbi və ya elmi əsər. **Kitabi-asimani** كتاب آسمانی Allah tərəfindən göydən nazil edilmiş üç kitab – *Qur'an, İncil, Tövrat*.

KİTABDAR *a.* كتاب və *f.* دار kitab saxlayan; kitabxanaçı.

KİTABƏ *a.* كتابه 1) binanın qapısı, divarı və ya abidələrin üzərində yazılmış və ya həkk edilmiş yazı; 2) qəbir daşları üzərində həkk olunmuş yazı.

KİTABƏT *a.* كتابت 1) yazı yazma sənəti, yazma; 2) üzünü köçürmə; 3) katib vəzifəsi; katiblik.

KİTABXANƏ *a.* كتاب və *f.* خانه 1) ümumi istifadə üçün kitabların toplandığı yer; 2) müəyyən mövzuya həsr edilmiş kitablar seriyası.

KİTABİ(YYƏ) *a.* كتابيه || كتابي 1) kitaba məxsus, kitabda yazılmış; 2) üç dini kitabdan (Quran, İncil, Tövrat) birinə qail olan şəxs; 3) kitab şəklində olan hər hansı əsər; 4) kvadrat şəklində şüşə qab.

KİTABŞÜNAS *a.* كتاب və *f.* شناس 1) bibliograf; 2) kitab mütəxəssisi.

KİTABÜLLAH *a.* كتاب الله «Allahın kitabı» Quranın adlarından biri.

KİTMAN *a.* كتمان sirr saxlayan, sirri başqalarına açmayan.

KİYAN¹ *a.* كيان 1) varlıq, mövcudluq; 2) təbiət, xasiyyət.

KİYAN² *f.* كيان qədim İranda hakimiyyət sürmüş əfsanəvi bir sülalə.

KİZB *a.* كذب yalan.

KÖHƏN *f.* كهن b a x köhnə.

KÖHƏNSAL(Ə) *f.* كهن ساله || كهن سال yaşlı, qocalmış, qarımış.
KÖHL *a.* كحل b a x kühl.
KÖHNƏ *f.* كهنه b a x kühən.
KÖVDƏN *f.* كودن 1) yabı; 2) *m.* anlamaz, qanmaz, nadan.
KÖVKƏB *a.* كوكب ulduz.
KÖVKƏBƏ *a.* كوكبه 1) təntənə; 2) izdiham, qələbəlik.
KÖVKƏBİ *a.* كوكبي ulduza aid olan.
KÖVN *a.* كون olma, var olma; varlıq, mövcudiyyyət, mövcud olma.
KÖVNEYN *a.* كونين hər iki dünya, bu dünya və o dünya bir yerdə.
KÖVNÜ FƏSAD *a.* كون و فساد aləm, təbiət.
KÖVNÜ MƏKAN *a.* كون و مكان aləm, kainat.
KÖVSƏR *a.* كوثر cənnətdə bulaq adı.
KU¹ *f.* كو b a x kuy¹.
KU² *f.* كو b a x kuy².
KU³ *f.* كو b a x kuy³.
KUB *f.* كوب vuran, döyən.
KUBƏKU *f.* كوكو küçəbəküçə, hər tərəf.
KUDƏK *f.* كودك uşaq, tifil.
KUDƏKANƏ *a.* كودكانه uşaqcasına, uşaq kimi.
KUDƏKMƏNİŞ *f.* كودك منش uşaq xasiyyətli, uşaq kimi sadələvh.
KUFİ *a.* كوفى İraqdakı Kufə şəhərinin adından 1) qədim ərəb yazısının bir növü; 2) Kufə şəhərinə aid olan; kufəli.
KUFT *f.* كوفت vurma, döymə, zərbə.
KUH *f.* كوه çox hündür yer, dağ. **Kuhi-Qaf** كوه قاف Qaf dağı (*Qafqaz dağları*).
KUHİSTAN *f.* كوهستان b a x kuhsar.
KUHKƏN *f.* كوهكن dağı qazan, dağ yaran (*Nizaminin «Xosrov və Şirin» poemasının qəhrəmanı Fərhadın ləqəbi kimi işlədilir*).
KUHSAR *f.* كوهسار dağlıq.

KUHÜ DƏŞT *f.* کوه و دشت dağ və çöl, dağ-dərə.

KUR *f.* کور kor. **Kuri-madərzađ** کور مادرزاد anadangəlmə kor.

KUR-KURANƏ *f.* کور کورانه kor-koranə.

KUS *f.* کوس böyük təbil, nağara. **Kusi-rəhlət** کوس رحلت 1) karvan yola düşərkən çalınan təbil; 2) *m.* ölümçağı.

KUŞİŞ *f.* کوشش çalışma, səy etmə.

KUTAH, KUTƏH *f.* کوتاه || کوتاه bax **kütah**.

KUTAHƏNDİŞ, KUTƏHƏNDİŞ *f.* کوتاه اندیش || کوتاه اندیش uzağı görməyən, dar düşüncəli.

KUTAHNƏZƏR, KUTƏHNƏZƏR *f.* کوتاه || کوتاه və *a.* نظر uzağı görməyən.

KUY¹ *f.* کوی 1) hara, harada; 2) hansı; 3) səmt, tərəf, istiqamət.

KUY² *f.* کوی 1) küçə; 2) keçiləcək yer; keçid; 3) məhəllə; 4) böyük yol, işlək yol.

KUY³ *f.* کوی kos, top.

KUYBAZ *f.* کویباز top oynadan, topla oynayan; oyunçu.

KUZƏ *f.* کوزه bardaq.

KUZƏGƏR, KUZƏKAR, f. کوزه کار || کوزه گر saxsı qab ustası; dulusçu.

KÜBBAD *a.* کباد limon növü.

KÜBRA *a.* کبر || کبری 1) ən böyük; 2) (ən) böyük qız // (ən) böyük bacı.

KÜDURƏT *a.* کدورت 1) bulanıqlıq, tutqunluq; 2) *m.* qəm, qüssə, kədər.

KÜDURƏTAMİZ *a.* کد ورت və *f.* کمیز kədərləndirən, qəm gətirən.

KÜDURƏTXANƏ *a.* کد ورت və *f.* خانه 1) qəm, kədər olan yer, qüssələndirən yer; 2) *m.* bu dünya.

KÜFFAR *a.* کفار «*kafir*» *c.* kafirlər.

KÜFR *a.* کفر 1) kafirlik, dinsizlik; 2) söyüş.

KÜFRAN *a.* کفران yaxşılığı itirən.

KÜFRİ *ə.* کفرى küfrlə əlaqədar, kafirliyə aid.

KÜFRİYYAT *ə.* کفریات «küfri» *c.* ateist məzmunlu şeir(lər).

KÜFRPƏRVƏR *ə.* کفر və *f.* پرور dinsizlik tərəfdarı.

KÜFTƏ *f.* کوفته əllə girdələnmiş qiymətli ət.

KÜHEYLAN *ə.* کهیلان cins ərəb atı.

KÜHƏN *f.* کهن 1) köhnəlmiş; 2) *m.* yaşlı, yaşa dolmuş; 3) köhnə, əski.

KÜHL *ə.* كحل 1) gözə çəkilən qara rəng; sürmə; 2) göz dərmanı.

KÜHULƏT *ə.* كحولت insanın 30–50 yaş arasındakı kamillik dövrü.

KÜLAH *f.* كلا papaq.

KÜLAHDUZ *f.* كلاه دوز papaqtikən, papaqçı.

KÜLBƏ *f.* کلبه *əsl*i *y.* b a x **qülbə.** **Külbei-əhzan** کلبه احزان

1) yaxsana, matəmxana; 2) *m.* bu dünya.

KÜLƏÇƏ *f.* کلچه yarım xəz üst geyimi.

KÜLƏNG *f.* کلنگ durna.

KÜLFƏT *f.* کلفت 1) zəhmət, məşəqqət, yorucu iş, möhnət; 2) səmərəsiz zəhmət, əbəs çalışma; 3) rəsmi rəftar; 4) *m.* ailə, oğul-uşaq; 5) *m.* arvad, əyal, həyat yoldaşı.

KÜLXAN *f.* کلخان b a x **külxən.**

KÜLXANİ *f.* کلخانی b a x **külxəni.**

KÜLXƏN *f.* کلخن hamamlarda suyu qızdırmaq üçün od yandırılan yer, hamam ocağı.

KÜLXƏNİ *f.* کلخنی gecəni külxanda keçirən evsiz-eşiksiz // avara, sərgərdan.

KÜLL *ə.* كل bütün, hamı(sı).

KÜLLƏN *ə.* كلا tamamilə, bütünlüklə, hamılıqla.

KÜLLİ *ə.* کلی çoxlu, bol, bolluca.

KÜLLİYYAT *ə.* کلیات «külli» *c.* 1) bir şeyin toplusu; 2) bir yazıçı və ya şairin bütün əsərləri.

KÜLLİYYƏN *ə.* کلیًا 1) bütünlüklə, tamamilə; 2) heç, qətiyyə.

KÜLLİYYƏT *ə.* کلیت 1) bütünlük, ümumilik; 2) çoxluq.

KÜMM *ə.* کم paltarın qolu.

KÜNAN *f.* کنان edən, edici.

KÜNƏD, KÜNƏZ *f.* کنبد || کنبد 1) qübbə, yarım dairə şəklində tavan; 2) göy qübbəsi; 3) böyük, girdə qovuş.

KÜNÇ *f.* کنج bucaq, guşə.

KÜND¹ *f.* کند 1) biçinsiz, kobud; 2) küt, kəsməyən; 3) saatın dala qalması; 4) *m.* qoçaq, cəsur, igid.

KÜND² *f.* کند b a x **kündə** (*1-ci mənada*).

KÜNDƏ *f.* كنده 1) dustaqların ayağına vurulan bənd, bağ; 2) yaymaq və yastılmaq üçün girdə şəklə salınmış xəmir parçası.

KÜNƏKAN *ə.* کن فکان 1) dünya, aləm; 2) b a x **künfəyəkun**.

KÜNƏYƏKUN *ə.* کن فيكون xaraba, alt-üst, darmadağın.

KÜNƏ *ə.* كنه 1) bir şeyin sonu, ən son nöqtəsi; 2) fəlsəfədə: mahiyyət.

KÜNİŞT *f.* کنشت atəşgədə, atəşgah.

KÜNTÜ KƏNZ *ə.* کنز و کنت gizli xəzinə.

KÜNÜZ *ə.* کنوز «kənz» *c.* xəzinələr, dəfinələr.

KÜNÜYƏ *ə.* كنيه ərəblərdə «əbu», «ibn» və ya «ümm» sözləri ilə başlanan ləqəb.

KÜRƏT *ə.* كربت qəm, qüssə, kədər, dərd, qayğı.

KÜR(Ə)¹ *ə.* كوره || كور 1) mədən ocağı, dəmirçi kürəsi; 2) xörək bişirmək üçün dəmirdən və ya palçıqdan qayrılmış kiçik ocaq; 3) yeraltı su yatağı.

KÜRƏ² *ə.* كوره vilayət, ölkə.

KÜRƏ³ *ə.* كره şar, top. **Kürei-ərz** كره ارض Yer kürəsi.

KÜRƏXANƏ *ə.* كوره və *f.* خانه dəmirçinin, çörəkbişirənin və b. ocaq olan otağı.

KÜRƏMA' *ə.* كرماء «kərim» *c.* kərimlər.

KÜRƏVİ *ə.* كروي kürəşəkilli, girdə.

KÜRƏVİYYƏT *a.* كرويت yumruluq, yuvarlaqlıq.

KÜRNƏŞ *f.* كورنش || كرنش əlini döşünə qoyub birisinin qarşısında baş əymə; təzim.

KÜRRASƏ *a.* كراسه əllə yazılan kitabın səkkiz səhifədən ibarət hissəsi.

KÜRS *a.* كرس 1) səma, göy; 2) *m.* ilahi; Allah.

KÜRSİ *a.* كرسی 1) bir neçə pilləli oturacaq // müəllim və ya natiqin oturduğu yer; 2) taxt; 3) mərkəz; 4) ərşin altındakı göy təbəqəsi. **Kürsiyihökumət** كرسی حکومت paytaxt; **kürsiyi-xitabət** كرسی خطابت xitabət kürsüsü; tribuna.

KÜRUR *a.* كرور 1) təkrarlama, bir şeyin bir-birinin ardınca olması; 2) yüz min.

KÜSAHƏT *a.* كساحت uşaq xəstəliyi.

KÜSAR *a.* كسار yeyən-içən.

KÜSTAX *f.* كستاخ arsız, həyasız, sırtıq, üzlü.

KÜSTAXANƏ *f.* كستاخانه arsızcasına, həyasızcasına, sırtıqcasına.

KÜST(ÜVAN) *f.* كستوان || كست پəhləvanların bellərinə bağladıkları ip.

KÜSUF *a.* كسوف günəşin tutulması.

KÜSUR *a.* كسور «kəsir» *c.* 1) nöqsanlar, kəsirlər; 2) riyaziyyatda: kəsrlər.

KÜŞ *f.* كش öldürən, öldürücü.

KÜŞTƏ *f.* كشته olmuş, öldürülmüş.

KÜŞTİ *f.* كشتی güləşmə.

KÜTAH *f.* كوتاه qısa, gödək.

KÜTLƏ *a.* كتله 1) iri metal, qiymətli daş və s. parçası; 2) yığın; 3) əməkçi xalq, əhali.

KÜTLƏVİ *a.* كتلوی kütləyə mənsub olan, geniş xalq kütləsinə aid olan.

KÜTTAB *ا. كتاب «katib» c. katiblər.*

KÜTÜB *ا. كتب «kitab» c. kitablar. Kütübi-səməviyyə كتب سماويه Allah tərəfindən nazil olunmuş kitablar.*

KÜ'US *ا. كئوس «kə's» c. kasalar, piyalələr.*

Q

Q¹ *ا. ق* ərəb əlifbasının 21-ci, fars və əski Azərbaycan əlifbalarının 24-cü hərfi; əbcəd hesabında 100 rəqəmini ifadə edir.

Q² *ا. غ* əslində [ğ] səsinə bildirsə də, Azərbaycan dilinə keçmiş ərəb və fars sözlərinin əvvəlində işləndikdə [q] səsinə ifadə edir.

QAB¹ *ا. قاب* 1) məsafə, ara; 2) uzunluq ölçüsü. **Qabi-gövseyin** قاب قوسين *b a x qabü qövseyin (1-ci mənada).*

QAB² *ا. قاب* çərçivə.

QABƏ *ا. غابه* meşə, orman.

QABİL *ا. قابل* 1) qəbul edən, alan; 2) mümkün ola bilən; mümkün; 3) istedadı olan, istedadlı. **Qabili-əhtiram** قابل احترام hörmətli, hörmətə layiq; **qabili-e'tiraz** قابل اعتراض etiraz edilməli olan; **qabili-imkan** قابل امکان imkanı olan.

QABİLƏ *ا. قابله* mamaça.

QABİLÜŞŞƏHR *ا. قابل الشهر* gələn ay.

QABİN *ا. غابن* alverdə aldadan.

QABİR *ا. غابر* keçmiş, keçən (*zaman*).

QABİZ *ا. قابض* 1) tutan, alan; 2) sıxan; 3) mədəsi qəbiz olan, qarnı işləməyən.

QABİZÜL'ƏRVAH *ا. قابض الارواح* canalan (*Əzrailin adlarından biri*).

QABÜ QÖVSEYN *ə. قاب و قوسین* 1) bir addımlığında olma, bir qarışıqlıq məsafədə; 2) Məhəmməd peyğəmbərin merac zamanı Allaha yayın ortası ilə ucları arasındakı məsafə qədər yaxın olması.

QADİR *ə. قادر* qüdrətli; bacarıqlı, bacaran. **Qadiri-biçun** *قادر بیچون* bərabəri olmayan qüdrət sahibi (*Allah nəzərdə tutulur*).

QADİRİ *ə. قادری* 1) Əbdülqadir Gilani tərəfindən əsas qoyulmuş dini məzhəb; 2) həmin məzhəbə mənsub olan adam.

QAF¹ *ə. قاف* 1) ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında ق hərfinin adı; 2) Quran surələrindən birinin ilk hərfi və həmin surənin adı.

QAF² *ə. قاف* Ənqa, Simürğ və ya Zümrüd adlı əfsanəvi quşun yaşadığı yer kimi təsvir olunan bir dağın adı (*Qafqaz dağlarından biri olduğu güman edilir*).

QAFƏ *ə. قفا* b a x qəfa' (2-ci mənada).

QAFİL¹ *ə. قافل* 1) qayıdan, dönən; 2) qapayan, bağlayan.

QAFİL² *ə. غافل* 1) qəflətdə olan, heç şeydən xəbəri olmayan; 2) diqqətsiz, etinasız.

QAFİLƏNƏ *ə. غافل* və *f. انه* qafilcəsinə, diqqətsizliklə, ehtiyatsızcasına.

QAFİLƏ *ə. قافلة* 1) birlikdə səfər edən atlılar və s. dəstəsi; karvan; 2) nümayişçilər dəstəsi.

QAFİLƏSALAR *ə. قافلة* və *f. سالار* qafilə başçısı, karvanbaşı // dəstəbaşı.

QAFİRÜZZƏNB *ə. غافر الذنب* günahları bağışlayan (*Allah nəzərdə tutulur*).

QAFİYƏ *ə. قافیه* şeirdə beytlərin və ya misraların son hərflərinin uyğun gəlməsi.

QAFİYƏBAZ *ə. قافیه* və *f. باز* 1) şerin məzmununa deyil, əsasən qafiyələrin düzülüşünə fikir verən adam; 2) *m. pis* şair.

QAFİYƏPƏRDAZ *ə. قافیه* və *f. پرداز* 1) qafiyə düzəldən, qafiyə uyduran; 2) *m. pis* şair.

QAFİYƏSƏNC *a.* قافيه və *f.* سنج «qafiyə ölçən» 1) qafiyələrin düzgünlüyünü qiymətləndirə bilən, qafiyələri tənqid edə bilən; 2) *m.* şair.

QAFTAQAF *a.* قاف və *f.* تا «Qafdan Qafa qədər» 1) *m.* bütün yerlərdə, bütün ölkələrdə, hər yerdə; 2) *m.* başdan-başa, tamamilə.

QAHİR(Ə) *a.* قاهره || قاهر 1) qəhr edən, cəbr edən; 2) məhv edən, yox edən; 3) üstün gələn; qalib; 4) dəf edən, rədd edən.

QAI *a.* غائى məqsədə aid olan.

QAİB *a.* غائب b a x **qayib**.

QAİBANƏ *a.* غائب və *f.* انه b a x **qayibanə**.

QAİD¹ *a.* قائد 1) komandan; 2) dəstəbaşı // çavuş; 3) rəhbər, başçı; 4) sürünün qabağında gedən təkə və s.

QAİD² *a.* قاعد oturan, oturmuş (*adam*).

QAİDƏ(T) *a.* قاعدت || قاعده 1) duracaq, altlıq; 2) qayda, üsul, nizam, yol.

QAİDƏTƏN *a.* قاعدتاً qayda üzrə, qaydaya görə.

QAİL *a.* قائل b a x **qayil**.

QAİLƏ *a.* غائله b a x **qayilə**.

QAİM *a.* قائم b a x **qayim**.

QAİMƏ *a.* قائمه b a x **qayimə**.

QAİMƏN *a.* قائماً 1) ayaq üstdə olduğu halda, ayaq üstdə; 2) yuxarıdan aşağıya, şaquli.

QAİMMƏQAM *a.* قائم مقام b a x **qayimməqam**.

QAİMÜZZAVİYƏ *a.* قائم الزاويه düzbucaqlı üçbucaq.

QAİT *a.* غائط b a x **qayit**.

QAİZ *a.* غائط acıqlanan, hirslənən.

QAL¹ *a.* قال 1) söz, danışmaq; 2) hay-küy, mübahisə.

QAL² *a.* قال ərinti (*metal haqqında*).

QALƏN *a.* قالاً sözlə, şifahi.

QALİ¹ *a.* غالى baha(lı).

QALİ² *a.* غالى qaynayan, qaynar.

QALİB¹ *a.* قالب qəlib, ölçü.

QALİB² *a.* غالب 1) üstün gələn, qələbə çalan; 2) daha qüvvətli.

QALİBA *a.* غالباً b a x **qalibən**.

QALİBANƏ *a.* غالب və *f.* انه qalib kimi, qalibcəsinə.

QALİBƏN *a.* غالباً 1) ehtimal ki, güman ki; 2) çox zaman, çox vaxt; 3) əksəriyyət, çoxusu.

QALİBYƏT *a.* غالبية qalib gəlmə; üstünlük.

QALİYƏ *f.* غالية 1) müşk və ənbərdən düzəldilib qaşa və saçə sürtülən ətirli qara yağ; 2) ətirli, rayihəli; 3) s. qara.

QALİYƏBAR *f.* غالية بار b a x **qaliyəgun**.

QALİYƏFAM *f.* غالية فام b a x **qaliyəsa**.

QALİYƏGUN *f.* غالية گون qaliyə saçan, ətir yayan; ətirli.

QALİYƏMU(Y) *f.* غالية موى || غالية مو saçı müşk və ənbər qoxusu verən, qaliyə saçlı.

QALİYƏSA *f.* غالية سا 1) müşk və ənbəri olan; qaliyəli; 2) m. qara.

QALMAQAL // QALMƏQAL *a.* قالمقال 1) dedi-qodu; 2) hayküy, səs-küy; 3) oyun, şəbədə.

QALÜ *a.* قالو b a x **qalü bəla**.

QALÜ BƏLA' *a.* قال و بلاء 1) çoxdan, lap əvvəldən, qədimdən; 2) ata-baba dövründən qalmış.

QALÜ Qİ(Y)L *a.* قال و قيل b a x **qiylü qal**.

QAMƏT *a.* قامت boy, boy-buxun.

QAMİR *a.* غامر xarab, xaraba.

QAMİZ *a.* غامض aydın olmayan, anlaşılmayan; anlaşılmaz.

QAMİZAT *a.* غامضات «qamiz» c. anlaşılmaz şeylər, örtülü məsələlər.

QAMUS *a.* قاموس *asli y.* 1) dəniz; 2) lüğət kitabı; 3) ensiklopediya.

QANE' *a.* قانع kifayətlənən, tamah etməyən, çox istəməyən.

QANİT *a.* قانت 1) itaət edən, tabe olan; 2) Allahın göstərişlərini yerinə yetirən.

QANİTAT *a.* قانتات «qanit» *c.* 1) itaət edənlər, tabe olanlar; 2) naümid olanlar, məyus olanlar.

QANUN¹ *a.* قانون *asli y.* 1) qayda; 2) ictimai və hüquqi münasibətlərin hər hansı sahəsini nizama salmaq üçün dövlət tərəfindən müəyyən edilən və hamı üçün məcburi olan nizamnamə; 3) üsul, nizam.

Qanuni-əsasi قانون اساسی əsas qanun, konstitusiya.

QANUN² *a.* قانون *asli y.* bəzi Şərq ölkələrində mizrabla çalınan musiqi aləti.

QANUNDAR *a.* قانون və *f.* دار qanun gözləyən, qanuna tabe olan; qanuna müvafiq.

QANUNƏN *a.* قانوناً qanuna uyğun, qanun üzrə.

QANUNİ *a.* قانونی 1) qanuna mənsub, qanun əsasında olan; 2) qanun-qayda qoyan adam.

QANUNİYYƏT *a.* قانونیت 1) qanunauyğunluq, qanuni olma; qanunilik; 2) hökmün, qərarın və s. qanun qüvvəsinə minməsi.

QANUNNAMƏ *a.* قانون və *f.* نامه qanunlar məcəlləsi, qanunlar toplusu.

QANUNPƏRƏST *a.* قانون və *f.* پرست b a x **qanunşünas** (2-ci mənada).

QANUNŞÜNAS *a.* قانون və *f.* شناس 1) qanunlar mütəxəssisi olan hüquqşünas; 2) qanuna ciddi riayət edən.

QAR¹ *a.* قار qara saqqız.

QAR² *a.* غار mağara.

QARE' *a.* قارئ 1) oxuyan, mütaliə edən; oxucu; 2) yaxşı Quran oxuyan.

QAREH *a.* قارح böyük, yekə, qart (*heyvan*).

QARƏT *a.* غارت çapqın, çapovul, talan, yağma(lama).

QARƏTGƏR *ə.* غارت və *f.* گر qarətçi.

QARİ *ə.* قاری kəndli, kəndçi.

QARİB¹ *ə.* قارب 1) yaxınlaşdırın; 2) qayıq.

QARİB² *ə.* غارب 1) boyun; 2) yal (*at və s. -də*).

QARİQ *ə.* غارق suda batın, suda qərq olan.

QARİS¹ *ə.* قارص 1) yolan; 2) sancın // göynədən.

QARİS² *ə.* قارس bərk, möhkəm (*söyüş haqqında*).

QARUN *ə.* قارون *Bəni-İsraildə var-dövləti ilə məşhur olan adanın adından m. həddindən artıq varlı, çox dövlətli.*

QASİB *ə.* غاصب zorla alan, qəsb edən, qəsbkar; mənimsəyən.

QASİD *ə.* قاصد 1) məktub və s. aparıb-gətirən adam; 2) yola çıxan, yola düşən; 3) çalışın, cəhd edən; 4) elçi; 5) qısa, kəsə (*yol*); 6) qəsd edən, niyyət edən, məqsəd güdən.

QASİL *ə.* قاصل kəskin, iti.

QASİM¹ *ə.* قاسم 1) bölən, bölüşdürən, bölücü; 2) şərik olan (*dərdə*); 3) riyaziyyatda: məxrəc. **Qasimi-rizq** قاسم رزق ruzi bölən, canlıların, xüsusilə də insanların ruzisini paylayan (*Allah nəzərdə tutulur*).

QASİM² *ə.* قاصم 1) sındırın, qıran, dağdan; 2) çatlayan, sınıan.

QASİM³ *ə.* قاصم bədbəxtlik, bəxtsizlik.

QASİR *ə.* قاصر 1) qısa, gödək; 2) nöqsanlı, naqis; 3) həddi-bülüğa çatmamış; 4) gücsüz, zəif, aciz; 5) təsirsiz.

QASİRÜLYƏD *ə.* قاصر الید «əli gödək» 1) *m.* əlindən iş gəlməyən, bacarıqsız; 2) *m.* möhtac.

QAŞİYƏ *ə.* غاشيه yəhər örtüyü.

QAŞİYƏDAR *ə.* غاشيه və *f.* دار pərdəli, örtülü.

QAŞİYƏKƏŞ *ə.* غاشيه və *f.* كش 1) başqasının yəhər örtüyünü gəzdirən (*adam*); 2) *m.* birinə sədaqətlə qulluq edən, səmimi xidmət edən.

QATE' *ə.* قاطع 1) kəsən, qıran, üzən; 2) dayandıran, saxlayan; 3) qət edən; 4) iti, kəskin; 5) qəti, möhkəm (*adam*); 6) bərk, tünd (*spirtli içki*); 7) çəpər; ayıran. **Qatei-təriq** قاطع طريق b a x qateüttəriq.

QATEÜTTƏRİQ *ا. قاطع الطريق* yolkəsən, qaçaq.

QATİBƏ *ا. قاطبه* bütün, hamı, tam.

QATİBƏN *ا. قاطبًا* 1) bütünlüklə, tamamilə; 2) əsla, heç.

QAYƏ *ا. غايه* məqsəd, arzu, niyyət.

QAYƏT *ا. غايته* 1) son, nəhayət, axır; 2) nəticə, məqsəd; 3) hədd, dərəcə; 4) çox, çoxlu.

QAYİB *ا. غايب* 1) hazırda olmayan, gözdən uzaq olan; 2) olduğu yer məlum olmayan; 3) iştirak etməyən; olmayan; 4) qrammatikada: üçüncü şəxs.

QAYİBANƏ *ا. غايبناه* özünü iştirak etmədən; qiyabi.

QAYİL *ا. قائل* 1) deyən, söyləyən; 2) inanan; 3) etiraf edən, iqrar edən; 4) rəvayət edən, danışan; 5) razılıq verən; razı.

QAYİLƏ *ا. غاييله* dərd, bəla, sıxıntı.

QAYİM *ا. قائم* 1) ayaq üstə duran; dayanan; 2) mövcud olan; olan; 3) bax **qayimməqam**; 4) dik duran; şaquli duran; 5) namaz qılan, namaz üstündə olan; 6) möhkəm, mətanətli; 7) davamlı, bərk; 8) irəli sürülmüş, qaldırılmış (*məsələ, sübut və s.*).

QAYİMƏ *ا. قائمه* 1) keçmişdə: uzun kağız üzərində yazılan əmr-namə; 2) bankın buraxdığı və pul yerinə işlədilən qiymətli kağız; 3) satılan mal siyahısı; 4) dəstə (*qılncda*); 5) həndəsədə: düzbucaq.

QAYİMMƏQAM *ا. قائم مقام* 1) birinin yerini tutan, yerinə keçən; müavin; 2) hər hansı bir vəzifəni müvəqqəti icra edən; 3) qəzanı idarə edən inzibati məmur.

QAYİT *ا. غاييط* insan nəcisi.

QAZ¹ *ا. غاز* 1) yamaq; 2) açar yeri; 3) dəlik, deşik.

QAZ² *ا. غاز* yarım dinar dəyərində pul vahidi.

QAZƏ¹ *ا. غازه* zolaq.

QAZƏ² *ا. غازه* qırmızı ənlük.

QAZI *ا. قاضي* 1) yerinə yetirən, icra edən; 2) şəriət məhkəməsinə hakim.

QAZIXANƏ *ə. قاضى* və *f. خانه* qazı idarəsi, qazı divanxanası.

QAZIYÜLHACAT *ə. قاضى الحاجات* hər kəsin ehtiyaclarını yerinə yetirən (*Allah nəzərdə tutulur*).

QAZI *ə. غازی* 1) qəzəvat döyüşündə qalib gələn; 2) qalib, fateh.

QAZİB *ə. غاضب* qəzəbli, hirsli, acıqlı.

QAZİF *ə. قاذف* 1) atan, tullayan; 2) söyüş söyən.

QAZİM *ə. قاضم* gəmirici.

QEYB *ə. غيب* 1) hazırda olmama, göz önündə olmama; 2) bəlli olmayan şey(lər), naməlum şey(lər); 3) gözlə görünməyən ruhani aləm; 4) gizli, məxfi.

QEYBDAN *ə. غيب* və *f. دان* qeybi bilən, gələcəkdə olacaq hadisələri xəbər verən.

QEYBƏT *ə. غيبت* 1) birisinin ardınca söz söyləmə, onun əyər-əskiyini danışma; 2) ortalıqda olmama, gözdən gizli olma, hazır olmama; qayıblıq.

QEYBİ *ə. غيبى* 1) qeybə mənsub olma; 2) göz önündə olmayan; 3) gözəgörünməyən; gizli, sirli.

QEYD¹ *ə. قيد* 1) bənd etmə; bağlama; 2) bağlayacaq şey; bağ, bənd, zəncir; 3) əsirlik, əsarət; 4) həbs etmə // əl-qolunu bağlama.

QEYD² *ə. قيد* 1) qısaca yazma, qeyd etmə; 2) dəftərə salma; yazma; 3) *m.* əhəmiyyət vermə; qayğı.

QEYD³ *ə. قيد* qrammatikada: zərf.

QEYDİ *ə. قيدي* 1) məhbus, dustaq; 2) *m.* əli-ayağı bağlı.

QEYDKƏŞ *ə. قيد* və *f. كش* 1) qeydə qalan, qayğı çəkən; 2) diqqətli.

QEYR *ə. غير* 1) yad, biganə; 2) özgə, özgəsi; 3) başqa, digər, ayrı.

Qeyri-adi *غیر عادی* adi olmayan; fəvqəladə; **qeyri-amil** *غیر عامل* 1) əsassız, faktsız; 2) səbəbsiz; **qeyri-baliğ** *غیر بالغ* həddi-bülüğa çatmamış; yeniyetmə; **qeyri-bədii** *غیر بدیعی* bədii olmayan; **qeyri-bərabər** *غیر برابر* bir bərabərdə olmayan; müxtəlif

bərabərlikdə olan; **qeyri-caiz** غير جائز 1) icazəsi olmayan, icazəsiz; 2) qadağan edilən // yol verilməyən; 3) haram; **qeyri-dustanə** غير دوستانه dotscasına olmayan, dosta yaraşmayan; düşməncəsinə; **qeyri-elmi** غير علمی elmi prinsipə əsaslanmayan, elmdən uzaq olan; **qeyri-ədəbi** غير ادبی ədəbi olmayan; kobud, qaba, ədəbsiz; **qeyri-əxlaqi** غير اخلاقی əxlaqa zidd olan, əxlaq qaydalarına uymayan; **qeyri-ələmi** غير علمی qanunsuz, gizli, qeyri-leqal; **qeyri-əskəri** غير عسکری b a x **qeyri-hərbi**; **qeyri-fırqə** غير فرقه b a x **qeyri-hizbi**; **qeyri-hazır** غير حاضر hazır olmayan, göz önündə olmayan; **qeyri-hərbi** غير حربی hərbi olmayan; mülki; **qeyri-hizbi** غير حزبی 1) partiya üzvü olmayan; bitərəf, partiyasız; 2) mənsub olmayan, aid olmayan; **qeyri-insani** غير انسانی insan qüvvəsi xaricində olan, fövqəladə; insana yaraşmayan; **qeyri-ixtiyari** غير اختیاری b a x **qeyri-iradi**; **qeyri-iradi** غير ارادی iradəsindən asılı olmayan // qeyri-şüuri, ixtiyarsız; **qeyri-qabil** غير قابل qəbul edilə bilməyən, mümkün olmayan; **qeyri-qanuni** غير قانونی qanuna zidd; qanunsuz; **qeyri-qənaətbəxş** غير قناعتبخش qənaətbəxş olmayan; yarıtmaz, pis; **qeyri-qət'i** غير قطعی qəti olmayan; **qeyri-maddi** غير مادی maddi olmayan; mənəvi; **qeyri-mə'kul** غير مأکول yeyilməyən; yemək üçün yaramayan; **qeyri-məqbul** غير مقبول 1) qəbul edilməyən; 2) tələbəyə verilən ən aşağı qiymət; **qeyri-məqdur** غير مقدر imkan xaricində olan; **qeyri-mənqul** غير منقول 1) tərpədilməyən, tərpənməz; 2) köçürülməyən, köçürülməz; 3) nəql edilə bilməyən, nəql edilməz; 4) hüquqda: daşınmaz (*əmlak*); **qeyri-mər'i** غير مرئی gözə görünməyən, görünməz; **qeyri-mərğub** غير مرغوب bəyənilməyən, xoşa gəlməyən; **qeyri-məs'ul** غير مسئول 1) məsul olmayan, cavabdeh olmayan; 2) məsuliyyətsiz; **qeyri-məşru'** غير مشروع 1) qanunsuz; 2) şəriətə uyğun gəlməyən, dinə görə düz olmayan; 3) tanınmayan,

adsız-sansız; **qeyri-məşkuk** مشکوک غير şəksiz-şübhəsiz, qəti; **qeyri-məşmul** مشمول غير 1) dəxli olmayan, nisbəti olmayan; 2) hərbi xidmətə çağırılmayan; **qeyri-mətbu'** مطبوع غير çap edilməmiş; **qeyri-mətlub** مطلوب غير tələb edilməyən, tələb olunmayan; **qeyri-məzrub** غير مضروب 1) zərbədən uzaq // atəşə tutulmayan; 2) zərb edilməmiş; kəsilməmiş (*pul, medal və s.*); **qeyri-mövzun** غير موزون 1) mütənasib olmayan; 2) ədəbiyyatda: vəzni olmayan // vəznə uyğun gəlməyən // vəzni pis olan; 3) riyaziyyatda: simmetrik olmayan; 4) musiqidə: ritmsiz, ritmi olmayan, qulağa pis gələn; **qeyri-mücaz** مجاز غير icazəsi olan; qanuni, leqal; **qeyri-müfid** مفيد غير faydalı olmayan; faydasız; **qeyri-mükəffən** غير مكفن kəfənsiz; **qeyri-mükərrər** غير مكرر təkrar edilməyən; **qeyri-münbit** غير منبئ münbit olmayan, məhsul verməyən; **qeyri-münsərif** غير منصرف 1) uzaqlaşmayan, aralanmayan; 2) getməyən; **qeyri-müntəşir** غير منتشر 1) çap edilməyən, nəşr edilməyən; 2) yayılmayan; 3) yazılmayan; **qeyri-müntəzir** غير منتظر gözlənilməyən; **qeyri-mürəttəb** غير مرتب 1) qaydaya salınmamış; qanunsuz; 2) səliqəsiz, səliqəyə uyğun gəlməyən; **qeyri-müsəlləh** غير مسلح silahsız, yaraqsız; **qeyri-müstəqim** غير مستقيم 1) əyri; 2) düzünə olmayan, dolayısı ilə; **qeyri-mütəarif** غير متعارف 1) adətdən kənar, adətə zidd olan; 2) işlənməyən; **qeyri-mütənahi** غير متناهي 1) sonu olmayan, sonsuz; 2) həddi-hüdudu olmayan; ucsuz-bucaqsız; 3) məhdud olmayan; **qeyri-mütərəqqib** غير مترقب 1) ümid olunmayan; gözlənilməyən; 2) nəzərdə tutulmayan; **qeyri-mütəcaviz** غير متجاوز 1) təcavüz etməyən; 2) həddi-hüdudu aşmayan, çıxırından çıxmayan; 3) üstün olmayan; 4) *m.* dinc, sakit; **qeyri-müvafiq** غير موافق müvafiq olmayan, münasib olmayan; **qeyri-müvəccəh** غير موجه üzürsüz, qəbulu mümkün olmayan; **qeyri-səhih** غير صحيح doğru olmayan, düzgün olmayan; səhv,

yanlı; **qeyri-şafi** غير شافى inandırıcı olmayan, düzgün olmayan // qane etməyən; **qeyri-züfəqar** غير ذوفقار zoologiyada: bel sümüyü olmayan; onurğasız.

QEYRƏ a. غيره 1) ondan başqa; 2) və sairə, və ilaxır.

QEYRƏT a. غيرت 1) vətənin, xalqın, müqəddəs bir şeyin təəs-sübünü çəkmə, onun şərəfini, heysiyyatını qoruma; 2) namus, təmiz ad; 3) fəvqəladə səy; çalışqanlıq; 4) səbr, dözümlü.

QEYRƏTKƏŞ a. غيرت və f. كش b a x **qeyrətmənd**.

QEYRƏTMƏND a. غيرت və f. مند b a x **qeyrətpərəst** (*1-ci mənada*).

QEYRƏTPƏRƏST a. غيرت və f. پرست 1) qeyrət çəkən; qey-rətli; 2) son dərəcə qısqanc.

QEYRXAH a. غير və f. خواه b a x **qeyrpərəst**.

QEYRXAHİ a. غير və f. خواهى cəfakeşlik; altruizm.

QEYRİYYƏ a. غيريه başqasına aid olan, başqası ilə əlaqədar olan.

QEYRPƏRƏST a. غير və f. پرست cəfakeş; altruist.

QEYSƏR a. قيصر *asli l.* 1) Roma, Bizans və Osmanlı imperatorlarının titulu; 2) *m.* hökmdar, padşah.

QEYY a. قى qusma, sıfraq, qaytarma.

QEYZ a. غيظ hirs, acıq, qəzəb, hiddət.

QEYZNAK a. غيظ və f. ناك acıqlı, qəzəbli, hiddətli.

QƏBA' a. قبا ء qaba (*üst geyimi*).

QƏBAEH a. قبائح «qəbihə» c. b a x **qəbayeh**.

QƏBAHƏT a. قباحث 1) pis iş, yaramaz hərəkət; 2) murdarçılıq; 3) alçaqlıq.

QƏBAİL a. قبائل «qəbilə» c. b a x **qəbayil**.

QƏBALƏ a. قبالة 1) qəbz; 2) topdansatış.

QƏBALƏNAMƏ a. قبالة və f. نامه alğı-satqı sənədi.

QƏBAPUŞ a. قبا və f. پوش qaba geymiş; qabalı.

QƏBAVƏT *a.* غباوت ağılsızlıq, sarsaqlıq.

QƏBAYEH *a.* قبايح pis işlər, qəbahətlər.

QƏBAYİL *a.* قبائل qəbilələr.

QƏBBAN *a.* قبان böyük tərəzi, qapan.

QƏBİ *a.* غبی ağılsız, sarsaq.

QƏBİH *a.* قبيح 1) çirkin, yaraşıqsız, yöndəmsiz; 2) pis, yaramaz.

QƏBİL *a.* قبيل cins, növ.

QƏBİLƏ *a.* قبيله tayfa, əşirət; nəsil, oymaq.

QƏBİR *a.* قبر məzar, gor.

QƏBİRİSTAN *a.* قبر və f. ستان ölü basdırılan yer; məzaristan.

QƏBİZ *a.* قبيض qarnı bağlanma, qarnı işləməmə.

QƏBQƏB *a.* غبغب buxaq.

QƏBL *a.* قبل əvvəl, qabaq, öncə.

QƏBLƏLCƏZA' *a.* قبل الجزاء cəza günündən əvvəl (*bu dünya nəzərdə tutulur*).

QƏBLƏL'İSLAM *a.* قبل الاسلام islam dinindən əvvəl; islamaqədən.

QƏBLƏLMİLAD *a.* قبل الميلاد miladdan əvvəl, eramızdan əvvəl.

QƏBLƏLMÖVT *a.* قبل الموت ölümdən qabaq, ölməzdən əvvəl.

QƏBN *a.* غبن alverdə aldatma.

QƏBRA' *a.* غبرا ء 1) torpaq rəngli; boz; 2) yer, yer üzü.

QƏBUL *a.* قبول 1) verilən, göndərilən şeyi alma; 2) təşkilata, partiyaya və s. daxil olma.

QƏBZ *a.* قبض 1) ələ alma; tutma; 2) verilən pul və s. üçün alınan sənəd; 3) həbs etmə. **Qəbzi-ruh** قبض روح Əzrailin adamın canını alması.

QƏBZƏ *a.* قبضه 1) pəncə, ovuc; 2) dəstək(k), qulp; 3) bir ovuc, bir az.

QƏDD *a.* قد boy, qamət. **Qəddi-bala** قد بالا hündür boy.

QƏDDAH *a.* قдах 1) pisləyən, eyib axtaran; 2) dulusçu; 3) çaxmaqdaşı ilə od alan; 4) çaxmaqdaşı.

QƏDDAR *a.* غدار 1) zalım, mərhəmətsiz, amansız; 2) vəfasız, xain; 3) namərd, xəyanətkar, əhdini pozan; 4) *m.* bahaçı, bahacıl, adamsöyan (*alverçi haqqında*).

QƏDDARANƏ *a.* غدار və *f.* انه qəddarcasına, mərhəmətsizcəsinə, insafsızcasına.

QƏDDARƏ *a.* قداره hər iki tərəfi kəsən iti qılınc.

QƏDDÜ QAMƏT *a.* قد و قامت boy-buxun.

QƏDƏH *a.* قدح 1) cam, piyalə, qədəh; 2) parça növü.

QƏDƏHXOR *a.* قدح və *f.* خور b a x **qədəhpeyma** (*2-ci mənada*).

QƏDƏHXORƏ *a.* قدح və *f.* خوره b a x **qədəhnuş**.

QƏDƏHNUŞ *a.* قدح və *f.* نوش qədəhdən içki içən, şərab içən.

QƏDƏHPEYMA *a.* قدح və *f.* پيما 1) qədəh gəzdirən, qədəhlə içki paylayan; saqi; 2) çox içki içən.

QƏDƏM *a.* قدم 1) addım; 2) ayaq; 3) bir addımlıq məsafə.

QƏDƏMƏ *a.* قدمه 1) nərdivan ayağı, nərdivan pilləsi; 2) *m.* də-rəcə, səviyyə.

QƏDƏMƏNDAZ *a.* قدم və *f.* انداز qədəm atan, ayaq basan, addım atan.

QƏDƏMGÜZAR *a.* قدم və *f.* گذار b a x **qədəmnihad**.

QƏDƏMİ *a.* قدمی ayağa aid olan.

QƏDƏMNIHAD *a.* قدم və *f.* نهاد b a x **qədəmran**.

QƏDƏMRAN *a.* قدم və *f.* ران qədəm qoyan, ayaq basan.

QƏDƏR¹ *a.* قدر tale, fələk, bəxt.

QƏDƏR² *a.* قدر b a x **qədər²**.

QƏDİD *a.* قديد 1) gündə qurudulan ət; qaxac; 2) oda basdırılıb bişirilən bütöv qoyun ət; basdırma; 3) *m.* çox zəif və arıq adam.

QƏDİM *a.* قديم uzaq keçmişə aid olan // köhnə, köhnədənqalma.

QƏDİMƏN *a.* قديمًا 1) qədim zamanda; qədimdə; 2) qədimdən bəri.

QƏDİMİ *a.* قديمی 1) qədimdən qalma; 2) qocaman.

QƏDİR¹ *ə. قدير* 1) çox qüdrətli, ən qadir; 2) Allahın gözəl adlarından biri.

QƏDİR² *ə. قدر* 1) miqdar, əndazə, ölçü; 2) ...dək (*qoşma*).

QƏDİR³ *ə. غير* göl, dəryaça.

QƏDİRİ *ə. غدیری* gölə aid olan, dəryaçada olan.

QƏDR¹ *ə. قدر* 1) dəyər, qiymət; 2) hörmət, etibar; 3) rütbə, dərəcə; 4) miqdar, kəmiyyət.

QƏDR² *ə. غدر* 1) sözünün üstündə durmama; vəfasızlıq, xəyanət; 2) zülm, rəhmsizlik, zalımlıq.

QƏDRDAN *ə. قدر və f. دان* işə, adama qiymət qoyan; qədirbilən.

QƏDRİ *ə. قدری* bir qədər, bir az.

QƏDRMİSAL *ə. قدر مثال* qədir–qiymətinə dəyən, uyğun gələn.

QƏDRNAŞÜNAS *ə. قدر və f. ناشناس* qədir–qiymət bilməyən, insana qiymət qoymayan.

QƏDRNAŞÜNASI *ə. قدر və f. ناشناسی* qədir–qiymət bilməmə, insana qiymət qoymama.

QƏDRŞÜNAS *ə. قدر və f. شناس* qədir–qiymət bilən, insana qiymət qoyan.

QƏDRŞÜNASI *ə. قدر və f. شناسی* qədir–qiymət bilmə, insana qiymət qoyma.

QƏFA' *ə. قفا* 1) arxa; qoşunun arxası; aryerqard; 2) başın peysər hissəsi; baş.

QƏFADAR *ə. قفا və f. دار* 1) birisinin arxasında gedən, ona tabe olan; 2) arxadaş, yoldaş.

QƏFƏS *f. قفس* b a x **qəfəsə** (*1-ci və 4-cü mənalarda*).

QƏFƏSƏ *f. قفسه* 1) quş saxlamaq üçün nazik millərdən və ya taxta zolaqlardan düzəldilmiş hücrə; heyvan saxlamaq üçün divarları və üstü metal millərdən düzəldilmiş hücrə; 2) tikilinin suvaq çəkil-məmiş ağac şəbəkəsi; 3) bədənin sümükləri; skelet; 4) *m.* çox arıq adam; 5) satılan malı və s. yığmaq üçün mərtəbəli bölmələri olan hücrə.

QƏFFAL *a.* قفال 1) qıfıl qayıran; qıfılçı; 2) çilingər.

QƏFFAR *a.* غفار 1) çox bağışlayan, günahlardan keçən; 2) Allahın gözəl adlarından biri.

QƏFİR *a.* غفير ümumi, toplu.

QƏFLƏT *a.* غفلت qafillik, xəbərsizlik, qafil olma.

QƏFLƏTƏN *a.* غفلتاً qəfildən, gözlənilmədən.

QƏFLƏTSƏRA *a.* غفلت və *f.* سرا 1) qəflət yeri; 2) *m.* bu dünya.

QƏFLƏTZƏDƏ *a.* غفلت və *f.* زده qəflətə qapılmış, qəflətdə qalmış.

QƏFR *a.* قفر çöl, biyaban.

QƏFUR *a.* غفور 1) bağışlayan, güzəşt edən, əfv edən; 2) Allahın gözəl adlarından biri.

QƏHHAR¹ *a.* قهار 1) qüdrətli, güclü; 2) məcbur edən.

QƏHHAR² *a.* قهار batıran, məhv edən.

QƏHQƏHƏ *a.* قهقهه 1) uca səslə gülmə; 2) qırmızı rəngli çiçək açan sarmaşlıq bitkisi.

QƏHR *a.* قهر 1) qəzəb, hirs, hiddət; 2) zorlama; 3) cəbr etmə, məcbur etmə; 4) tabe olma; tabelik; 5) pərtlik, dilxorluq.

QƏHRƏMAN *f.* قهرمان igid, cəsur, bəhadır.

QƏHRƏMANANƏ *f.* قهرمانانه qəhrəmancasına.

QƏHRƏMANİ *f.* قهرمانی qəhrəmanlıq, igidlik.

QƏHRƏN *a.* قهراً zorla, güclə.

QƏHT *a.* قحط az tapılan, qəhət.

QƏHVƏ *a.* قهوه 1) tropik ölkələrdə bitən boyaqotukimilər fəsiləsindən həmişəyaşıl ağac və kol cinsi; 2) həmin ağacın girdə, ətirli dənələr şəklində meyvəsi; 3) həmin dənələrin ovuntusu və ya üyüntüsü; 4) bu ovuntudan və ya üyüntüdən dəmlənən içki.

QƏHVƏDAN *a.* قهوه və *f.* دان qəhvə bişirmək üçün qab.

QƏHVƏXANƏ *a.* قهوه və *f.* خانه əsasən qəhvə içilən ictimai-iaşə müəssisəsi.

QƏL' *ا. قلع* sökmə, çəkib çıxartma // yerindən oynatma, yerindən tərpətmə.

QƏLA' *ا. غلا ء* bahalıq.

QƏLADƏ *ا. قلادہ* b a x **qiladə**.

QƏLAİD *ا. قلائد* «qiladə» c. gərdənliklər, boyunbağılar; həmaillər.

QƏLAİL *ا. قلائل* «qəlil» c. b a x **qəlayil**.

QƏLAYİL *ا. قلائل* az adamlar; az şeylər.

QƏLB¹ *ا. قلب* 1) ürək könül; 2) *m.* orta, mərkəz; 3) b a x **qəlbqah**.

QƏLB² *ا. قلب* 1) dəyişdirmə, çevirmə; 2) dilçilikdə: assimilyasiya; metateza; inversiya.

QƏLB³ *ا. قلب* 1) saxta, düzəltmə; 2) təqlid; 3) yalandan özünü cəsarətli göstərmə.

QƏLBƏN *ا. قلباً* qəlbədən, candan, könüldən, ürəkdən; səmimiyyətlə.

QƏLBİ *ا. قلبی* qəlbə aid olan, ürəyə məxsus olan; candan gələn, könüldən gələn.

QƏLBGAH *ا. قلب* və *f. گاه* ordunun ortası; sağ və sol cinahları arasındakı mərkəz.

QƏLBÜL'ƏSƏD *ا. قلب الاسد* yayın ən isti dövrü.

QƏLBZƏN *ا. قلب* və *f. زن* 1) qəlp pul kəsən; 2) saxtakar; 3) yalançı.

QƏL'Ə *ا. قلعه* 1) qala; 2) həbsxana, zindan; 3) *m.* çox möhkəm.

QƏLƏBƏ *ا. غلبه* 1) qalib gəlmə, üstün gəlmə, zəfər; 2) çox olma; çoxluq.

QƏL'ƏBƏND *ا. قلعه* və *f. بند* qala içərisində sərbəst gəzib, bəriyə çıxmamaya məhkum edilmiş dustaq.

QƏL'ƏDAR *ا. قلعه* və *f. دار* qala müdafiəçisi.

QƏLƏQ *ا. قلق* rahatsızlıq, narahatlıq.

QƏLƏM *ا. قلم* 1) qamış; 2) qamışdan düzəldilmiş yazı aləti; 3) yazı növü, xətt; 4) naxış, rəsm; 5) düz kəsilmiş zərif çubuq; 6) çiçək

xəstəliyinə qarşı dərmanın saxlandığı şüşə qab; ampula; 7) hesab; 8) kəsilmiş, biçilmiş; 9) ədəd, dənə (*xalı, dəvə və s. sayılarkən*).

QƏLƏMDAN *ə. قلم və f. دان* qələmqabı.

QƏLƏM-DƏVAT *ə. قلم və f. دوات* qələm və mürəkkəbqabı.

QƏLƏMƏN *ə. قلمًا* qələmlə, yazı ilə yazaraq.

QƏLƏMİ *ə. قلمی* 1) qələmə məxsus olan; 2) əllə yazılmış (*kitab haqqında*); 3) qələm kimi zərif və düz.

QƏLƏMİYYƏ *ə. قلمیه* qələm haqqı; qonorar.

QƏLƏMKAR *ə. قلم f. کار* 1) incə naxışlar çəkən sənətkar; 2) evin iç divarlarına naxışlar çəkən nəqqaş; 3) qiymətli metallardan hazırlanmış qablara qələmlə naxışlar, çiçəklər çəkən və yazı yazan sənətkar; 4) əllə toxunan qiymətli parça növü.

QƏLƏMKARİ *ə. قلم və f. کاری* qələmkar əlindən çıxmış, həkk olunmuş.

QƏLƏMKƏŞ *ə. قلم və f. كش* «qələm çəkən» b a x **qələmran**.

QƏLƏMRAN *ə. قلم və f. ران* 1) b a x **qələmzən** (*1-ci və 2-ci mənalarda*); 2) cızan, pozan.

QƏLƏMROV *ə. قلم və f. رو* «qələm gedən» bir hökumətin hakimiyyəti altında olan və onun əmrləri hökm sürən ərazi.

QƏLƏMTƏRAŞ *ə. قلم və f. تراش* qələm yonmaq üçün kiçik bıçaq və s.; qələmyonan.

QƏLƏMUN *ə. قلمون* 1) dərisinin rəngini mühitə uyğunlaşdırmaq qabiliyyətinə malik kərtənkəlyə oxşayan heyvan; 2) rəngbərəng çiçək açan gül; 3) müxtəlif rənglərə çalan parça; 4) *m.* sabit fikri olmayan, fikrini tez-tez dəyişən (*adam haqqında*).

QƏLƏMZƏDƏ *ə. قلم və f. زده* qələmə alınmış, yazılmış.

QƏLƏMZƏN *ə. قلم və f. زن* 1) yazıcı, yazan; 2) katib; 3) mühərrir.

QƏLƏNDƏR *f. قلندر* 1) dünyadan əl çəkib sərsəri həyat keçirən adam; dərviş; 2) dünyadan əl çəkib həqiqət axtaran alim; filosof; 3) qayda-qanuna tabe olmayan; özbaşına.

QƏLƏNDƏRANƏ *f.* قلندرانه qələndərcəsinə, qələndər kimi.

QƏLƏNSÜVƏ *a.* قلنسوه təpəsi şiş papaq.

QƏLƏT *a.* غلط səhv, yanlış.

QƏLƏVİ *a.* قلوبى duzun turşuda həll olunmasından alınan kimyəvi maddə.

QƏLƏVİYYAT *a.* قلوبيات «qələvi» *c.* qələvilər.

QƏLƏYAN *a.* غليان 1) qaynama; 2) *m.* coşma.

QƏLİL *a.* قليل az.

QƏLİLƏN *a.* قليلاً azca, az.

QƏLİZ *a.* غليظ 1) çətin oxunan, çətin başa düşülən; çətin; 2) özlü, yapışqanlı; 3) *m.* ədəbsiz, qaba; 4) *m.* sıx, kəsif.

QƏLLAB¹ *a.* قلاب çox dəyişdirən, tanınmaz şəkllə salan, qələbdən-qələbə salan.

QƏLLAB² *a.* قلاب 1) saxtakar; 2) qəlp iş görəni; qəlp pul kəsən.

QƏLLABİ *a.* قلابى saxtakarlıq.

QƏLLADƏ *a.* قلاده b a x **qiladə**.

QƏLLAŞ *a.* قلاش 1) dərbədər, avara; 2) kefcil, ömrünü meyxanada keçirən; 3) əbədsiz, həyasız; 4) hiyləgər, fırıldaqçı.

QƏLLAT *a.* غلات «qəllə» *c.* taxıllar.

QƏLLƏ *a.* غله taxıl, arpa-buğda.

QƏLLƏDAN *a.* غله və *f.* دان taxıl anbarı.

QƏLLÜ QƏŞ *a.* غل و غش fırıldaq, hoqqabazlıq, riyakarlıq.

QƏLMAŞ *a.* قلماش hərzə, yava, pis.

QƏLTAN *f.* غلطان || غلتان 1) yuvarlanan, diyirlənən // yumru, gir-də, dəyirmi; 2) bulanana, batana.

QƏLTƏBAN *f.* قلتبان namussuz, binamus.

QƏM *a.* غم qüssə, kədər.

QƏM' *a.* قمع sökmə; çəkib çıxarma, dibindən çıxarma.

QƏMABAD *a.* غم və *f.* اباد 1) qəm-qüssə yeri, qəmli yer; 2) *m.* bu dünya.

QƏMALUD ə غم və f. ألود qəmli, hüznlü, kədərli.

QƏMAVƏR ə غم və f. آور qəmləndirən, qüssə gətirən; cansıxıcı.

QƏMDAR ə غم və f. دار qəmi olan; kədərli, qüssəli.

QƏMDİDƏ ə غم və f. دیده qəm görmüş; kədərli.

QƏMƏFZA ə غم və f. افزا qəm artıran; kədərləndirən.

QƏMƏNGİZ ə غم və f. انگیز qəm gətirən; qəmli.

QƏMƏR ə قمر Ay (göy cismi).

QƏMƏRÇÖHRƏ ə قمر və f. چهره b a x qəmərsima.

QƏMƏRİ ə قمری 1) Aya aid, Aya mənsub; 2) b a x qəməriyyə (2-ci və 3-cü mənhalarda).

QƏMƏRİYYƏ ə قمریه 1) üstü örtülü, yanları açıq çardaq; çavustan; 2) ayla hesablanan, aya aid olan (*təqvim növü*); 3) ərəb dilində: əvvəlinə «əl» müəyyənlik artikli qoşulduqda onunla qovuşmayıb tam tələffüz edilən hərf (*məs.: əl-qəmər القمر, əl-bab الباب, əl-kitab sözlərindəki müvafiq ق, ب, و hərflərindən hər biri*).

QƏMƏRSİMA' ə قمرسيماء b a x qəmərsurət.

QƏMƏRSURƏT ə قمر صورت b a x qəmərtələt.

QƏMƏRTƏL'ƏT ə قمر طلعت 1) aybəniz, ayüzlü, üzü ay kimi gözəl olan; 2) m. gözəl.

QƏMFƏRSA ə غم və f. فرسا qəm-qüssə düşkünü, əldən düşmüş.

QƏMFƏZA ə غم və f. فزا qəm artıran, qəm gətirən.

QƏMGİN ə غم və f. گين b a x qəmnak.

QƏMXANƏ ə غم və f. خانه 1) qəm gətirən yer, qüssəli yer, dərd çəkilən yer; 2) m. bu dünya.

QƏMXAR ə غم və f. خوار b a x qəmküsar.

QƏMİN ə غم və f. بين b a x qəmzədə.

QƏMKÜSAR ə غم və f. كسار qəm dağıdan, qəmli zamanında təsəlli verən (*yoldaş*).

QƏMMAZ ə غماز 1) söz gəzdirən; xəbərçi; 2) başqaları haqqında danışan; qeybətçi; 3) ara qarışdıran; aravuran.

QƏMNAK *a.* غم və *f.* ناك qəmli, kədərli, qüssəli.

QƏMZ *a.* غمز gözlə işarə, göz vurma.

QƏMZA *a.* غم və *f.* زا qəm doğuran, qəm gətirən; qəmli, kədərli.

QƏMZƏ *a.* غمزە 1) göz qırpmə, gözlə işarə etmə; 2) naz, işvə // nazlı baxış, işvəli nəzər.

QƏMZƏDƏ *a.* غم və *f.* زده qəmə tutulmuş, kədərli, qəmli, qüssəli.

QƏMZƏKAR *a.* غمزە və *f.* كار qəməzəli, nazlı, qəməzəli, işvəli.

QƏNA' *a.* غنا b a x **qəni**.

QƏNADİL *a.* قنادل «*qəndil*» *c.* qəndillər, çilçıraqlar.

QƏNAƏT *a.* قناعت 1) bir şeylə kifayətlənib artıq istəməmə; 2) bir şeyi səmərəli işlətmə, israf etməmə.

QƏNAƏTBƏXŞ *a.* قناعت və *f.* بخش kifayət dərəcədə olan.

QƏNAƏTBƏXŞİ *a.* قناعت və *f.* بخشی kifayət dərəcədə olma; qənaətbəxşlik.

QƏNAƏTKAR *a.* قناعت və *f.* كار hər şeyi qənaətlə işlədən // az şeylə kifayətlənən.

QƏNAƏTKARANƏ *a.* قناعت və *f.* كارانه qənaətkarcasına.

QƏNAİM *a.* غنائم «*qənimət*» *c.* b a x **qənayim**.

QƏNAT *a.* قنات yer altında su yolu; kanal, arx.

QƏNATİR *a.* قناطر «*qəntərə*» *c.* körpülər.

QƏNAYİM *a.* غنايم qənimətlər.

QƏND *a.* قند şəkər qamışından və ya çuğundurundan alınan şirin maddə; şəkər. **Qəndi-mükərrər** قند مکرر 1) nabat (*şirni*); 2) *m.* şirin danışıq, şirin söhbət.

QƏNDAB *a.* قند və *f.* آب şərbət, qənd şərbəti.

QƏNDABİ *a.* قند və *f.* آبی şərbətli//şərbətə yarayan, şərbət üçün olan.

QƏNDDAN *a.* قند dan qəndqabı.

QƏNDİL *a.* قندیل 1) çilçıraq, çıraqlar; 2) sünbül kimi sallanmış çiçək salxımı; 3) alma növü.

- QƏNƏM** *a.* غنم 1) xırdabuynuzlu mal-qara; davar; 2) qoyun.
- QƏNİ** *a.* غنى 1) dövlətli, varlı; 2) çox, artıq.
- QƏNİDİL** *a.* غنى və *f.* دل acgöz olmayan; tox.
- QƏNİM** *a.* غنيم düşmən kəsilən; rəqib, düşmən.
- QƏNİMƏT** *a.* غنيمت 1) müharibədə düşməndən alınan hər şey; 2) gözlənilmədən ələ keçən şey.
- QƏNİMİ** *a.* غنيمي düşmənceilik.
- QƏNNAC** *a.* غناج çox nazlı, çox işvəli.
- QƏNNADİ** *a.* قنادى şirniyyat, şirni məmulatı.
- QƏNS** *a.* قنص ov, şikar.
- QƏNTƏRƏ** *a.* قنطرة körpü, böyük körpü.
- QƏ'R** *a.* غعر 1) dib, dərinlik; 2) *m.* cam, parç.
- QƏRABƏ** *a.* غرابه su tuluğu.
- QƏRABƏT¹** *a.* قرابت 1) yaxınlıq; 2) qohumluq.
- QƏRABƏT²** *a.* غرابت 1) qəriblik, yadlıq; 2) qəribəlik, orijinallıq.
- QƏRABİN** *a.* قرابين «qurban» *c.* qurbanlar.
- QƏRAİ** *a.* قرائی b a x **qərayi**.
- QƏRAİB** *a.* غرائب «qəribə» *c.* b a x **qərayib**.
- QƏRAİN** *a.* قرائن «qərinə» *c.* b a x **qərayin**.
- QƏRAM** *a.* غرام eşq dərdi, hicran.
- QƏRAMƏT** *a.* غرامت 1) cərimə; 2) zərəri ödəmə.
- QƏRAR** *a.* قرار 1) durma, aram tutma, sakit olma; 2) möhkəmlik, səbat; 3) rahatlıq, istirahət; 4) davam, sürəklilik; 5) qətnamə; 6) sə-rəncam, hökm; 7) vəziyyət, hal; 8) səbir, dözümlük, təmkin.
- QƏRARDAD** *a.* قرار və *f.* دار 1) müqavilə, bağlaşma; 2) hökm, qərar.
- QƏRARGAH, QƏRARGƏH** *a.* قرار və *f.* گاه || گاه 1) yer, məs-kən, mənzil; 2) qərar tutulan yer.
- QƏRARNAMƏ** *a.* قرار və *f.* نامه 1) iclasın çıxardığı qərar; qətnamə; 2) müqavilə, bağlaşma.

QƏRAYİ *a.* قرايى muğamatın bölündüyü hissələrdən hər biri.

QƏRAYİB *a.* غرايب qəribə şeylər.

QƏRAYİN *a.* قراين qərinələr, əsrlər.

QƏRB *a.* غرب şərqə əks olan cəhət; məğrib, günbatan tərəf.

QƏRBAL *a.* غربال iki adamın işlətdiyi iri xəlbir.

QƏRBƏN *a.* غرباً qərbdəki, günbatan tərəfdə olan.

QƏRBİ *a.* غربى qərbə aid, qərbdə olan.

QƏRBİYYUN *a.* غربيون «qərbi» *c.* 1) qərblilər // avropalılar; 2) qərb tərəfdarları; avropapərəstlər.

QƏRƏZ¹ *a.* غرض 1) məqsəd, niyyət; 2) bədxah məqsəd, pis niyyət; 3) gizli düşmənçilik, kin.

QƏRƏZ² *a.* غرض sözün qıtası, xülasə.

QƏRƏZƏN *a.* غرضاً pis məqsədli, qərəzli.

QƏRƏZKAR *a.* غرض və f. كار qərəzli, kinli məqsədi olan.

QƏRƏZKARANƏ *a.* غرض və f. كارانه qərəzkarlıqla, qərəzlə, bədxahlıqla.

QƏRHƏ *a.* قرحة yara.

QƏRİB¹ *a.* قريب 1) yaxın; 2) qohum-qonşu.

QƏRİB² *a.* غريب 1) yad yerdə yaşayan; yad; 2) kimsəsiz, yazıq; 3) adətdənkənar; 4) qəribə, təəccüblü.

QƏRİBANƏ *a.* غريب və f. انه yad adam kimi, qərib kimi.

QƏRİBƏ *a.* غريبه 1) görünməmiş iş, eşidilməmiş hadisə; 2) təəccüblü (*hadisə haqqında*).

QƏRİBNƏVAZ *a.* غريب və f. نواز bax **qəribpərvər**.

QƏRİBPƏRVƏR *a.* غريب və f. پرور qəribləri himayə edən, qəriblərə kömək edən.

QƏRİBÜLFƏHM *a.* قريب الفهم anlaşılması asan, tez başa düşülən (*söz, fikir və s. haqqında*).

QƏRİHƏ *a.* قريحه 1) istedad; 2) ağıl, şüur; 3) düha, zəka.

QƏRİQ *a.* غریق batan, suda boğulan, qərq olan.

QƏRİM *a.* غريم alacağı olan, borc verən.

QƏRİN¹ *a.* قرين 1) arxadaş, həmdəm; 2) hökmdarlara yaxın olan, onlarla xidməti əlaqəsi olan.

QƏRİN² *a.* قرين 1) oxşar, tay; 2) yoldaş, dost; 3) ər, həyat yoldaşı.

QƏRİNƏ¹ *a.* قرينه ibarənin anlaşılmasına kömək edən, başa düşülməsinə səbəb olan (*söz və s.*).

QƏRİNƏ² *a.* قرينه zaman, dövr.

QƏRİNƏ³ *a.* قرينه 1) oxşar, tay (*qadın*); 2) yoldaş, rəfiqə; 3) arvad, həyat yoldaşı.

QƏRİR *a.* قرير şad, sevincək.

QƏRİZƏ *a.* غريزه yaradılışından olan, təbii olan.

QƏRİZİ *a.* غريزي yaradılışdan, təbii.

QƏRQ *a.* غرق 1) suda batma, suda boğulma; 2) b a x **qərqab** (*1-ci mənada*).

QƏRQAB *a.* غرق və *f.* آب 1) *m.* əhatə etmə; yayılma, bürümə; 2) girdab, su burulğanı.

QƏRQƏ *a.* غرقه suya batmış, suda boğulmuş.

QƏRN¹ *a.* قرن buynuz.

QƏRN² *a.* قرن əsr, yüzillik.

QƏRNİ *a.* قرنى əsrlik, yüzillik.

QƏRNÜ ƏNBİQ *a.* قرن و انبيق alkoqol və ya ətriyyat çəkməyə məxsus alət; distillə cihazı.

QƏRRA' *a.* غراء parlaq, işıqlı, şöləli.

QƏRS *a.* غرس əkmə, əkin.

QƏRYƏ *a.* قريه kənd.

QƏRZ *a.* قرض borc.

QƏRZDAR *a.* قرض و *f.* دار borcu olan; borclu.

QƏRZƏN *a.* قرضاً borc olaraq; borc kimi.

QƏSAİD *a.* قصائد «*qəsida*» *c.* qəsidələr.

QƏSAVƏT *a.* قساوت «*qəsvət*» *c.* sərtliklər; can sıxıntıları.

QƏSB *a.* غصب 1) zorla alma, güclə ələ keçirmə; 2) tutma, istila etmə.

QƏSBKAR *a.* غصب və *f.* كار 1) zorla alan, güclə ələ keçirən;
2) istila edən, işğal edən; işğalçı.

QƏSD *a.* قصد 1) niyyət, təsəvvür; 2) işə başlama, işə girişmə;
3) yaralama // öldürmə.

QƏSDƏN *a.* قصدًا bilə-bilə, bilərəkdən.

QƏSDİ *a.* قسدى bilərəkdən.

QƏSƏB *a.* قصب b a x qə**səb**².

QƏSƏBƏ¹ *a.* قصبه şəhərdən kiçik, kənddən böyük yaşayış mən-
təqəsi.

QƏSƏBƏ² *a.* قصبه 1) qamış; ney, tütək; 2) qızıl və ya gümüşlə
işlənmiş parça; qumaş.

QƏSƏBƏTÜRRIYYƏ *a.* قصبت الريه anatomiyada: nəfəs borusu.

QƏSƏM *a.* قسم and, andıçmə.

QƏSƏMNA *a.* قسمنا böldük.

QƏSƏMNA MƏ *a.* قسم və *f.* نامه and və rəqəsi, andıçmə kağızı.

QƏSİDƏ *a.* قصيده bir hadisəni və ya onun qəhrəmanını mədh
edən mənzumə. **Qəsidei-qərra'** قصيده غراء gözəl qəsidə, bədi
cəhətdən yaxşı yazılmış qəsidə; **qəsidei-tarixi** قصيده تاريخي
konkret tarixi hadisəyə həsr olunmuş qəsidə, tarixi qəsidə.

QƏSİDƏGU *a.* قصيده və *f.* گو qəsidə deyən, qəsidə yazan.

QƏSİDƏXAN *a.* قصيده və *f.* خوان qəsidə oxuyan.

QƏSİDƏNƏVİS *a.* قصيده və *f.* نويس qəsidə yazan, qəsidə deyən.

QƏSİL *a.* قصيل heyvanlara yedirdilən göy taxıl.

QƏSİM *a.* قسم bölən, bölüşdürən // verən, paylayan.

QƏSİR *a.* قصير qısa, gödək.

QƏSİS *a.* قسيس xristian ruhanisi, keşiş.

QƏSL *a.* غسل yuma; yuyunma.

QƏSR¹ *a.* قصر 1) saray; 2) köşk.

QƏSR² *a.* قصر gödəlmə, qısalma.

QƏSS *a.* قص köks, sinə.

QƏSSAB *a.* قصاب mal-qara kəsib ətini satan.

QƏSSABXANƏ *a.* قصاب və f. خانه heyvan kəsilib ət satılan yer.

QƏSSABIYYƏ *a.* قصابيه qəssaba verilən haqq.

QƏSSAL(Ə) *a.* غسله || غسل 1) ölüyuyan, mürdəşir; 2) paltaryuyan.

QƏSSAM *a.* قسام işi, vəzifəsi bölmək olan; bölücü, bölüşdürücü.

QƏSSAR *a.* قصار bıçaq qayırib satan adam // bıçaqitiləyən.

QƏSVƏT *a.* قسوت 1) qatılıq, sərtlik; 2) ürəyibərklik, rəhmsizlik; 3) can sıxıntısı; qəmginlik.

QƏSVƏTƏFZA *a.* قسوت və f. افزا qəm-qüssə artıran, qüssə çoxaldan.

QƏSVƏTƏNGİZ *a.* قسوت və f. انگيز qəm-qüssə gətirən; kə-dərləndirən.

QƏSYAN *a.* غثيان qusma, qaytarma, sıfraq.

QƏŞ(Y) *a.* غشى || غش özündən getmə.

QƏT' *a.* قطع 1) kəsmə; 2) ayırma, üzmə, qırma; 3) ayırd etmə; 4) xətlərin bir-birini kəsməsi; 5) iş kəsmə, qərar çıxarma (*məhkəmədə*). **Qət'i-əlaqə** قطع علاقə əlaqəni kəsmə, aranı pozma; **qət'i-imkan** قطع امکان istintaqa cəlb olunan adam haqqında prokurorun gördüyü tədbir; **qət'i-nəzər** قطع نظر 1) vaz keçmə, üstündən keçmə; 2) baxmayaraq; 3) gözdən salma, etinasızlıq; **qət'i-təriq** قطع طريق yolkəsmə, qaçaqçılıq; **qət'i-yəd** قطع يد oğrunun əlini kəsmə cəzası.

QƏT'A *a.* قطعاً b a x qətən.

QƏTAİF *a.* قطائف «qətifə» c. qətfələr.

QƏTAR *a.* قطار qatar.

QƏT'ƏN *a.* قطعاً b a x qətiyən.

- QƏTƏRAT** *ə. قطرات «qətrə» c. qətrələr, damcılar.*
- QƏTƏT** *ə. قطط buruq, qıvrım (saç haqqında).*
- QƏT'İ** *ə. قطعی mütləq surətdə; kəskin olaraq.*
- QƏTİFƏ** *ə. قטיפه 1) ipək, yun və iplikdən toxunmuş tiftikli qumaş; 2) çiməndən sonra qurulanmaq üçün iri dəsmal.*
- QƏTİL** *ə. قتيل öldürülmüş, qətlə yetirilmiş.*
- QƏT'İYYƏN** *ə. قطعياً qəti olaraq.*
- QƏTL** *ə. قتل 1) öldürmə; öldürülmə; 2) qırğın. Qətli-am(m) قتل عام ümumi qırğın, ucdantutma öldürmə; genosid; qətli-nəfs قتل نفس adam öldürmə.*
- QƏTLGAH, QƏTLGƏH** *ə. قتل və f. گاه || گاه 1) adam öldürülən yer; 2) müqəssirin edam olunduğu yer.*
- QƏTLÜ QARƏT** *ə. قتل و قارت öldürmə və qarət etmə.*
- QƏTRAN** *ə. قطران qatran.*
- QƏTRƏ** *ə. قطره damcı.*
- QƏTS** *ə. غطس batırma, daldırma.*
- QƏTT** *ə. قط 1) qamış qələmin ucunu bir şeyin üstünə qoyub kəsmə; 2) qıvrım, buruq (saç); 3) bahalı, qiymətli.*
- QƏTTAL** *ə. قتال işi-peşəsi adam öldürmək olan; əzazil, zalım.*
- QƏT'Ü FƏSL** *ə. قطع و فصل məhkəmədə iş kəsmə, mühakimə edib hökm çıxarma.*
- QƏVAİD** *ə. قوائد «qaidə» c. b a x qəvayid.*
- QƏVAFİ** *ə. قوافي «qafiyə» c. qafiyələr.*
- QƏVAFİL** *ə. قوافل «qafilə» c. qafilələr.*
- QƏVAİL** *ə. غوائل «qailə» c. b a x qəvayil.*
- QƏVAİM** *ə. قوائم «qaimə» c. b a x qəvayim.*
- QƏVALİB** *ə. قوالب «qalib»¹ c. qəliblər.*
- QƏVAMİS** *ə. غوامص «qamis» c. anlaşılmaz şeylər, aydın olmayan şeylər.*

- QƏVANİN** *a.* قوانين «qanun» *c.* qanunlar.
- QƏVAŞI** *a.* غواشي «qaşiyə» *c.* pərdələr, örtüklər.
- QƏVAYİD** *a.* قوايد qaydalar.
- QƏVAYİL** *a.* غوايل dərdlər, bəlalər, sıxıntılar.
- QƏVAYİM** *a.* قوايم qaimələr.
- QƏVİCƏNG** *a.* قوی və *f.* جنگ bərk dalaşan, iti vuruşan (*cəngavər*).
- QƏVİƏNDAM** *a.* قوی və *f.* اندام bədəni qüvvətli; sağlam.
- QƏVİM** *a.* قويم 1) möhkəm, sağlam; 2) mərd, qoçaq, cəsur; 3) düz.
- QƏVİ(YYƏ)** *a.* قويه || قوی 1) qüvvətli, güclü; 2) möhkəm, mətin; 3) *m.* varlı, dövlətli.
- QƏVVAD** *a.* قواد yekə, zorba, pəzəvəng.
- QƏVVAL** *a.* قوال 1) çoxdanişan, uzunçu, naqqal; 2) nağılcı, nağıldanışan.
- QƏVVAS¹** *a.* قواس 1) ox qayıran, ox ustası; 2) oxla silahlanmış döyüşçü; oxatan; 3) silahlı mühafizə nəfəri.
- QƏVVAS²** *a.* غواص dalgıç // üzgüçü.
- QƏYASİRƏ** *a.* قياصره «qeylər» *c.* qeylər // çarlar.
- QƏYUR** *a.* غيور 1) qeyrət çəkən; qeyrətkeş; 2) çox çalışan; çalışqan.
- QƏYURANƏ** *a.* غيور və *f.* انه qeyrətkeşliklə, qeyrətlə.
- QƏYYUM** *a.* قيوم 1) azyaşlı və ya xəstə şəxsə nəzarət edən adam; 2) Allahın gözəl adlarından biri.
- QƏZA** ¹ *a.* قضاء 1) b a x **qəzavü qədər**; 2) bədbəxt hadisə; 3) qazının hökmü; 4) vilayətə daxil olan inzibati-ərazi bölgüsü; 5) müəyyən bir işin öz vaxtında deyil, sonradan icra edilməsi; 6) vaxtında icra edilməyib sonradan icra edilən oruc və ya namaz.
- QƏZA** ² *a.* غزا b a x **qəzvə**.
- QƏZAƏN** *a.* قضاء qəsdən olmayaraq, qəza nəticəsində.
- QƏZAL** *a.* غزال 1) ceyran balası, cüyür; 2) *m.* gözəl, qəşəng göz.
- QƏZALƏ** *a.* غزاله 1) dişli ceyran, dişli ceyran balası; 2) dişli ceyranın gözü; 3) *m.* dişli ceyranın gözü kimi gözəl göz.

QƏZARA *a.* قضا *və f.* آرا təsadüfən, qəsdən olmayaraq.

QƏZARİF *a.* غضاريف «qəzrif» *c.* qığırdaqlar.

QƏZAVAT *a.* غزوات *b a x* qəzəvat.

QƏZAVƏT *a.* قضاوت 1) qazılıq; 2) *b a x* qəzavətxanə (2-ci mənada).

QƏZAVƏTXANƏ *a.* قضاوت *və f.* خانه 1) dini məhkəmə; 2) qazı idarəsi.

QƏZAVÜ QƏDƏR *a.* قضا و قدر insanın başına gələn hadisə.

QƏZAYA *a.* قضايا «qəziyyə» *c.* problemlər, müşkül məsələlər.

QƏZAZƏDƏ *a.* قضا *və f.* زده qəzaya uğramış, qəza nəticəsində xarab olmuş.

QƏZBAN *a.* غضبان *b a x* qəzəbnak.

QƏZƏB *a.* غضب hiddət, acıq.

QƏZƏBNAK *a.* غضب *və f.* ناك acıqlı, qəzəbli.

QƏZƏL *a.* غزل 1) əsasən aşiqanə məzmunlu lirik şeir növü; 2) qadınlara nəvaziş etmə; 3) mazaqlaşma, müəşiqə, dilxoşluq.

QƏZƏLGÜ *a.* غزل *və f.* گو qəzəl deyən, qəzəl yazan.

QƏZƏLXAN *a.* غزل *və f.* خوان 1) qəzəl oxuyan // qəzəl yazan, qəzəl şairi; 2) *m.* ahəngdar.

QƏZƏLİYYAT *a.* غزليات «qəzəl» *c.* 1) qəzəllər; 2) bir şairin qəzəllər külliyyatı.

QƏZƏLNƏVİS *a.* غزل *və f.* نويس qəzəl yazan şair.

QƏZƏNFƏR *a.* غضنفر 1) aslan, şir; 2) *m.* qəhrəman, igid, cəsur.

QƏZƏNFƏRANƏ *a.* غضنفر *və f.* انه aslan kimi, şir kimi.

QƏZƏVAT *a.* غزوات 1) dini müharibə; 2) XIX əsrin birinci yarısında Qafqaz xalqlarının çarizmə qarşı apardıqları müharibəyə verilən ad.

QƏZƏVİ *a.* غزوی qəzaya aid olan, cihadla əlaqədar olan.

QƏZİB *a.* قضيب 1) incə budaq; fıdan; 2) kişi tənəsül orqanı.

QƏZİR *a.* غزير bol, çoxlu.

QƏZİYYƏ *a.* قضيه 1) çətin məsələ, müşkül iş, problem; 2) qərar; 3) hadisə, təsadüf.

QƏZRUF *a.* غضروف qığırdaq.

QƏZVƏ *a.* غزوه 1) din uğrunda aparılan müharibə, cihad; 2) müharibə; basqın.

QƏZZ *a.* قز xam ipək.

QƏZZAL *a.* غزال çox qəzəl oxuyan, qəzəli çox sevən.

QƏZZAZ *a.* قز از 1) ipəkçi; 2) iplik toxuyan; 3) hörümçək; 4) *m.* aravuran, ara qarışdıran.

QIFL *a.* قفل b a x qüfl.

QILAF *a.* غلاف b a x qilaf.

QILMAN *a.* غلمان b a x qilman.

QIR *a.* قير 1) bitum, qara saqqız; 2) *m.* qara.

QİBALƏ *a.* قبالة mamalıq.

QİBB *a.* غب günaşırı. **Qibbi-möhriq** غب محرق iki gündən bir və ya günaşırı tutan qızdırma.

QİBBƏN *a.* غباً 1) günaşırı, iki gündən bir; 2) arabir, aradabir, hər-dənbir.

QİBƏL *a.* قبل tərəf, cəhət.

QİBLƏ *a.* قبله 1) cənub; 2) cənub küləyi, qiblə yeli; 3) namaz qılarkən müsəlmanların üzlərini çevirdikdəri tərəf; 4) pənah aparılan yer. **Qiblei-aləm** عالم قبله b a x **gibləgah** (3-cü mənada); **qiblei-hacət** قبله حاجت ehtiyac zamanı üz tutulan yer və ya adam; ümid yeri.

QİBLƏGAH *a.* قبله və *f.* گاه 1) qiblə yeri, qiblə tərəfi; 2) pərəstiş edilən, çox hörmətli; 3) İrən padşahlarına xitab edilərkən işlədilən söz.

QİBLƏGAHA *a.* قبله və *f.* گاه ey qibləgahım! ey pərəstiş etdiyim!

QİBLƏNÜMA *a.* قبله və *f.* نما «qibləni göstərən» kompas.

QİBT *a.* قبط 1) qədim misirli(lər); 2) misirli xristian.

QİBTƏ *a.* غبطه 1) həsəd; özgəsində olan gözəl xassəni, var-dövləti arzulama; 2) sevinc, məmnuniyyət.

QİBTƏAVƏR *a.* غبطه *və f.* أور b a x **qibtəkeş**.

QİBTƏBƏXŞ *a.* غبطه *və f.* بخش qibtəyə səbəb olan, qibtə doğuran.

QİBTƏƏFZA *a.* غبطه *və f.* افزا qibtə artıran, qibtə doğuran.

QİBTƏKEŞ *a.* غبطه *və f.* كش qibtə edən, qibtə çəkən.

QİBTİ *a.* قبطى 1) qədim misirlilərə mənsub olan; 2) qədim misirlilərin dili; qibtı (kopt) dili.

QİDA' *a.* غداء b a x **qiza'**.

QİDAİ *a.* غذائى qidaya aid olan; yeməli.

QİDƏM *a.* قدم 1) qədimlik, qədimdən qalma; 2) daha qədim olma; qədimlik; 3) əbədilik, əzəlilik.

QİDƏMƏN *a.* قدمًا əbədi olaraq; əzəli.

QİDƏMİ *a.* قدمى 1) qədimdə olan kimi; 2) əbədi, həmişəki.

QİH *a.* قيح çirk, irin. **Qihı-kazıb** قيح كاذب yalançı irin (*irinə bən-zəyən ifrazat*).

QİLA' *a.* قلاع «qalə» *c.* qalalar.

QİLADƏ *a.* قلاده 1) boyunluq (*heyvanların boynuna bağlanan ip, zəncir və s.*); 2) boyunbağı, həmail.

QİLAƏ *a.* قلاعه yelkən.

QİLAF *a.* غلاف silah qabı; qın. **Qilafi-lacivərdi** غلاف لاجوردى «lacivərdi qın» *m.* göy, səma.

QİLLƏT *a.* قلت azlıq.

QİLMAN *a.* غلمان 1) uşaq, oğlan, gənc; 2) cənnətin cavan xidmətçiləri.

QİLZƏT *a.* غلظت kobudluq, qabalıq.

QİMƏD *a.* غمد qın, qılaf.

QİRAB *a.* قراب qılincın, bıçağın və s. qını.

QİRƏT *a.* قراءت oxu, müaliə.

QİRƏTXANƏ *a.* قراءت *və f.* خانه oxu zalı.

QİRAN *a.* قران 1) yaxınlıq; 2) ulduzların bir-birinə yaxınlaşması.

- QİRBAN** *a.* قربان 1) yayın qını; 2) oxdan, oxqabı.
- QİRBƏ** *a.* غربه 1) su tuluğu; 2) azyaşlı uşaqların qarnının şişməsi.
- QİRD** *a.* قرد meymun.
- QİRMİZ** *a.* قرمز *asli a.* qırmızı boya.
- QİRRƏ** *a.* غره b a x **qürre**² (*1-ci mənada*).
- QİRTAS** *a.* قرطاس *asli y.* yazı yazmaq üçün ağ kağız.
- QİRTASI** *a.* قرطاسی kağıza aid olan, kağızla olan.
- QİRTASIYYƏ** *a.* قرطاسیه kağız və s. yazma xərci.
- QİSARƏT** *a.* قصارت bıçaq qayırıb satma işi, bıçaqçılıq.
- QİSAS** *a.* قصاص intiqam, əvəzini çıxma.
- QİSASƏN** *a.* قصاصًا qisas olaraq, intiqam olaraq.
- QİSİM, QİSM** *a.* قسم || قسم 1) hissə, pay; 2) növ.
- QİSMƏN** *a.* قسمًا 1) bir hissə, bir qisim; 2) nisbətən.
- QİSMƏT** *a.* قسمت 1) hissələrə ayırma; bölmə; 2) birisinə çatan hissə, pay; 3) *m.* tale.
- QİSSƏ** *a.* قصه 1) hekayə; povest; novella; 2) hadisə, əhvalat; 3) qısa.
- QİSSƏDAN** *a.* قصه və *f.* دان b a x **qissəxan**.
- QİSSƏXAN** *a.* قصه və *f.* خوان b a x **qissəpərdaz**.
- QİSSƏPƏRDAZ** *a.* قصه və *f.* پرداز hekayə edən, nəql edən.
- QİST** *a.* قسط 1) tərəzidə düz çəkmə; 2) ədalət, insaf; 3) hissə, pay; 4) borcu hissə-hissə ödəmə; 5) hissə-hissə ödəmə möhləti.
- QİŞA'** *a.* غشاء canlı orqanizmin bəzi hissələrini örtən toxuma, pərdə.
- QİŞAI** *a.* غشائی pərdə kimi olan, pərdəyə bənzəyən.
- QİŞARƏ** *a.* غشاره 1) qalığ, meyvə qalığı; 2) yerin üst qatı, yerin qabığı.
- QİŞRİ** *a.* غشری qabığa aid olan, qabıqlı olan.
- QİŞŞ** *a.* غش aldatma, hiylə, hiyləgərlik.
- QİTAL** *a.* قتال qanlı vuruşma; qırğın, döyüş.
- QİT'Ə** *a.* قطعه 1) parça, hissə, qisim; 2) ölkə, məmləkət; 3) Yer kürəsinin bölündüyü altı ən böyük qurudan hər biri; 4) iki beytdən ibarət şeir.

QİTƏAT *a.* قطعات «*qitə*» *c.* qitələr.

QİVA *a.* قوا «*qüvvə(t)*» *c.* b a x **qüva**.

QİVAM *a.* قوام 1) duruş, durma // var olma; 2) dayaq; 3) mayenin qatılma dərəcəsi.

QİYAB *a.* غياب göz önündə olmama, qaib olma.

QİYABƏN *a.* غيابًا qiyabi şəkildə, qiyabi olaraq.

QİYABİ *a.* غيابی özü iştirak etməyən; özünün iştirakı olmadan.

QİYADƏT *a.* قيادت idarə etmə; hökm etmə, əmr vermə.

QİYAFƏ(T) *a.* قیافت || قیافه 1) insanın zahiri görünüşü, xarici şəkli; surət; 2) bir adamın geydiyi paltarın ümumi görünüşü // üst-baş, geyim, paltar.

QİYAFƏTNAMƏ *a.* قیافت və *f.* نامه qiyafətşünasların yazdığı və istifadə etdiyi kitab.

QİYAFƏTŞÜNAS *a.* قیافت və *f.* شناس xarici görünüşünə görə insanın halını təyin edə bilən şəxs, insanın üz və bədən quruluşuna əsasən onun əxlaq və əhvalını müəyyən edən adam; fiziognomist.

QİYAFƏTŞÜNASI *a.* قیافت və *f.* شناسی qiyafətşünaslıq; fiziognomistika.

QİYAM *a.* قيام 1) ayağa qalxma, durma; 2) namazın ayaq üstə qılınan hissəsi; 3) bir işə təşəbbüs etmə; başlama; 4) üsyan; 5) ayaq üstə durma; dayanma; 6) *m.* mətanət, möhkəmlik; 7) b a x **qiyamət**.

QİYAMƏT *a.* قیامت 1) ayağa qaldırma; 2) dünyanın axırında İsrail zurnasını çalanda bütün ölümlərin dirilib ayağa durması // məhşər // məhşər günü; 3) *m.* gurultu, səs-küy; 4) *m.* əziyyət, müsibət; 5) *m.* çox yaxşı, lap yaxşı.

QİYAS¹ *a.* قياس 1) tutuşdurma, müqayisə; 2) bənzətmə, oxşatma; 3) ölçü, ölçmə; 4) müqayisənin nəticəsi.

QİYAS² *a.* غياث kömək, yardım.

QİYASƏDDİN *a.* غياث الدين dinin köməyi, dinin yardımı.

QİYASƏN¹ *ə.* قیاساً 1) bənzədilərək; 2) ölçüsünə görə.

QİYASƏN² *ə.* غیائاً kömək olaraq, yardım kimi.

QİYASİ¹ *ə.* قیاسی 1) bənzəmə, oxşayış; 2) ümumi qaydaya tabe olma.

QİYASİ² *ə.* غیاسی köməklik, yardım.

QİYƏM *ə.* قيم «*qiymət*» *c.* qiymətlər.

QİYLMƏQAL *ə.* قيل مقال dedi-qodu, dilə-ağıza düşmə.

QİYLÜ QAL *ə.* قيل و قال qalmaqal, səs-küy, hay-küy.

QİYMƏT *ə.* قیمت 1) dəyər; 2) *m.* əhəmiyyət, rol, etibar; 3) tələbələrə, şagirdlərə verilən bal.

QİYMƏTDAN *ə.* قیمت və *f.* دان qədir-qiymət bilən, yaxşını yamandan ayıra bilən.

QİYMƏTDAR *ə.* قیمت və *f.* دار b a x **qiyməti**.

QİYMƏTGƏR *ə.* قیمت və *f.* گر b a x **qiymətsənc**.

QİYMƏTİ *ə.* قیمتی qiymətli, dəyərli, bahalı.

QİYMƏTSƏNC *ə.* قیمت və *f.* سنج qiymət qoyan; mütəxəssis, ekspert.

QİYMƏTŞÜNAS *ə.* قیمت və *f.* شناس qədir-qiymət verə bilən; qiymətləndirən.

QİYMƏTŞÜNASI *ə.* قیمت və *f.* شناسی qədir-qiymət vermə; qiymətləndirmə.

QİZA' *ə.* غداء yeyib-içmə; ərzaq.

QOVĞA *ə.* غوغا 1) hay-küy, gurultu-partıltı; 2) döyüş, vuruş, dava; 3) macərə, müsibət. **Qovğayi-eşq** عشق غوغای eşq qovğası, eşq macərəsi.

QÖNÇƏ *ə.* غنچه açılmamış gül.

QÖNÇƏDƏHAN *f.* غنچه دهان qönçəağız, kiçik ağızlı.

QÖNÇƏLƏB *f.* غنچه لب qönçədodaq, dodaqları gül kimi olan.

QÖNÇƏMANƏND *f.* غنچه مانند qönçə kimi, qönçəyə bənzəyən.

QÖNÇƏZAR *ə.* غنچه زار qönçəlik, çiçəklik, güllük.

QÖVL *ə.* قول 1) söz, danışmaq; 2) söz vermə, vəd etmə.

QÖVLƏN *a.* قولاً sözlə, sözdə.

QÖVLÜ QƏRAR *a.* قول و قرار qərarlaşma, təəhhüd, sözləşmə.

QÖVM *a.* قوم 1) bir nəsilədən olan; 2) tayfa; 3) qohum, qohum-əqrəba; 4) qonum-qonşu.

QÖVMİ *a.* قومی 1) bir nəslə aid; 2) milli.

QÖVMİYYƏT *a.* قومیت 1) bir nəslə aid olma; 2) millilik; milliyət.

QÖVR¹ *a.* قور 1) yaranın yenidən baş açması; 2) *m.* narahat, rahatsız.

QÖVR² *a.* غور 1) çuxurun ən dərin yeri; dib; 2) *m.* dərin məna.

QÖVS *a.* قوس 1) yay, kaman; 2) çəvrənin bir hissəsi; 3) Günəşin noyabr ayında daxil olduğu bürc. **Qövs-i-qüzeh** قوس قزح göy qurşağı, qarı nənə örkəni.

QÖVSEYN *a.* قوسین 1) iki yay, iki kaman; 2) *m.* gözəlin qaş(lar)ı.

QÖVSİ *a.* قوسی qövs şəklində olan, qövsvarı.

QRAN *f.* قران İranda pul vahidi.

QUL *a.* غول qulyabanı. **Quli-biyaban** غول بیابان qulyabanı.

QULAM *a.* غلام 1) oğlan, oğlan uşağı; 2) qul, kölə; 3) nökər, qulluqçu.

QULLABİ *a.* قلابی b a x **qüllabi**.

QUMAR¹ *a.* قمار «qumri» c. b a x **qümar¹**.

QUMAR² *a.* قمار kart oyunu.

QUMAR³ *a.* غمار b a x **qümar²**.

QUMARBAZ *a.* قمار və *f.* باز qumar hərisi.

QUMARXANƏ *a.* قمار və *f.* خانه qumar oynanılan yer.

QUMAŞ *a.* قماش 1) toxunma parça; toxuma; 2) *m.* əziz, əziz-xələf; övlad; 3) *m.* incə, zərif.

QUMRİ *a.* قمری qumru (göyərçin cinsindən quş).

QUNC *a.* غنچ b a x **qünc**.

QUNDUZ *a.* غندز xəz dərili gəmirici heyvan.

QURBAN *a.* قربان 1) bir niyyət üçün kəsilən heyvan; 2) *m.* bir yolda fəda olma.

- QURBANGAH** *a.* قربان və *f.* گاه qurban kəsilən yer.
- QUREYŞ** *a.* قريش b a x **qüreyş.**
- QUREYŞİ** *a.* قريشى b a x **qüreyşi.**
- QURƏ** *f.* غوره qoruq.
- QUT** *a.* قوت azuqə, qida, yeyilən hər şey.
- QUTƏ** *a.* غوطه bir dəfə suya batıb çıxma.
- QUTƏVƏR** *a.* غوطه və *f.* ور bir dəfə suya batıb çıxan.
- QUBAR** *a.* غبار b a x **qübar.**
- QUBARALUD** *a.* غبار və *f.* ألود 1) tozlu, torpaqlı; 2) *m.* kədərli, qüssəli.
- QUBARSUZ** *a.* غبار və *f.* سوز qəmdən ürəyi yanan; dərddli, qəmli.
- QÜBAR** *a.* غبار 1) toz // narın torpaq; 2) *m.* kədər, qüssə.
- QÜBBƏ** *a.* قبه yarım dairə şəklində tağ, günbəz. **Qübbəi-mina** قبه مينا göy qübbəsi; göy, səma.
- QÜBH** *a.* قبح 1) çirkinlik; 2) pis iş, qəbahət.
- QÜBHİYYAT** *a.* قبحيات «qübh» *c.* pis işlər, qəbahətlər.
- QÜBLƏ** *a.* قبله öpüş, busə.
- QÜBUR** *a.* قبور «qəbr» *c.* qəbirlər.
- QÜDDUS** *a.* قدوس çox müqəddəs, çox əziz.
- QÜDƏMA'** *a.* قدما «qədim» *c.* qədimlər // qədimdə olanlar; keçmişdəkilər.
- QÜDRƏT** *a.* قدرت 1) yaradılış, fitrət; 2) qarət, güc, qüvvət; 3) təsir, nüfuz; 4) bacarıq, istedad.
- QÜDRƏTNÜMA** *a.* قدرت və *f.* نما qüdrətli, bacarıqlı, güclü.
- QÜDRƏTÜLLAH** *a.* قدرت الله Allahın qüdrəti, Tanrının qüdrəti.
- QÜDRƏTYAB** *a.* قدرت və *f.* ياب özündə qüdrət tapan; gücü çatan; bacaran.
- QÜDS** *a.* قدس 1) müqəddəslik; 2) pak, pakizə; 3) Fələstinin mərkəzi olan Beytül müqəddəs şəhərinin adlarından biri.
- QÜDSƏŞİYAN** *a.* قدس və *f.* أشيان müqəddəs məkanlı.

QÜDSİ *a.* قدسی müqəddəs olan, müqəddəsə aid olan.

QÜDSİYYƏT *a.* قدسیت müqəddəslik.

QÜDSİYYƏTPƏRVƏR *a.* قدسیت və *f.* پرور pak, əziz olan.

QÜDUM *a.* قوم gəlib çıxma; uzaq yoldan gəlib yetişmə.

QÜDUMİYYƏ *a.* قومیه böyük bir adamın səfərdən qayıtması münasibətilə verilən hədiyyə, bəxşiş.

QÜDVƏ¹ *a.* قدوه 1) öndə gedən, öncül, rəhbər; 2) təqlid nümunəsi; 3) örnək, nümunə.

QÜDVƏ² *a.* غدوه səhər, sübh.

QÜDVƏTÜŞŞÜƏRA' *a.* قدوت الشعراء şairlərin qabaqcılı, şairlərin başçısı; çox görkəmli şair.

QÜFL *a.* قفل qıfıl, kilid.

QÜFLBƏND *a.* قفل və *f.* بند 1) qıfilla bərk bağlanmış; 2) müəmma formasında aşığı şeri; qıfılbənd.

QÜFRAN *a.* غفران bağışlama, əvf, mərhəmət.

QÜFRANPƏZİR *a.* غفران və *f.* پذیر bağışlanması, bağışlana birlən, bağışlanmalı.

QÜLA' *a.* قلاع dabaq, ağız xəstəliyi (*heyvanlarda*).

QÜLABƏ *a.* قلاب baş bəzəyi (*baş taxılan quş tükü, gül və s.*).

QÜLBƏ *a.* قلبه *asli y.* «külbə» 1) çardaq, talvar; 2) hava çəkmək üçün təndirin aşağı hissəsindəki dəlik.

QÜLGÜLƏ *a.* غلغله hay-küy, qışqırıq.

QÜLL *a.* غل dustaqların boynuna, əlinə və ayağına vurulan zəncir.

QÜLLAB *a.* قلاب 1) çəngəl, qarmaq; 2) zülfün ucu, saçın ucu; 3) çarx, təkər.

QÜLLABİ *a.* قلابی fırıldaq, saxta.

QÜLLƏ *a.* قله 1) təpə, zirvə; 2) sütunvarı uca bina; 3) bəzi evlərin üstündə uca çıxıntı.

QÜLUB *a.* قلوب «qəlb» *c.* qəlblər, könullər, ürəklər.

- QÜLÜV(V)** *a.* غلو 1) həddini aşma; tüğyan etmə; 2) şişirtmə, mübaliğə.
- QÜMAR¹** *a.* قمار qumrular.
- QÜMAR²** *a.* غمار kütlə, yığın.
- QÜMQÜMƏ** *a.* قمقمه 1) girdə dəstəli su bardağı; 2) su qabı;
- 3) ağaclara ziyan verən tırtıl.
- QÜMUM** *a.* غموم «qəm» *c.* qəmlər, kədərlər.
- QÜNC** *a.* غنج naz, naz-qəmzə.
- QÜNNƏ** *a.* غنه dilçilikdə: burun səsi.
- QÜNUDƏ** *a.* غنوده yatmış, yuxulamış, yuxuya getmiş.
- QÜNUT¹** *a.* قنوت itaət etmə, boyun əymə.
- QÜNUT²** *a.* قنوط ümidini kəsmə; naümidlik, məyusluq.
- QÜRA** *a.* قرا «qəryə» *c.* kəndlər.
- QÜRAB** *a.* غراب qarğa.
- QÜRABİYYƏ** *a.* غرابيه un, şəkər, süd, badam və s. qarışığından bişirilən kövrək qoğal.
- QÜRƏT¹** *a.* قربت 1) yaxın olma; yaxınlıq; 2) qonşu olma; qonşuluq; 3) civar, ətraf.
- QÜRƏT²** *a.* غربت 1) qəribəlik, yad ölkədə olma; 2) xarici ölkə, yad yer.
- QÜRƏTKEŞ** *a.* غربت və *f.* كمش qürətdə olmuş, yad yerdə yaşamış.
- QÜRƏTZƏDƏ** *a.* غربت və *f.* زده qürətdə olan, yad yerdə yaşayan.
- QURBİ** *a.* قربى yaxın olma, yaxınlıq.
- QURBİYYƏT** *a.* قريبت qonşuluq; yaxın münasibət.
- QÜREYŞ** *a.* قريش ərəb qəbilələrindən birinin adı.
- QÜREYŞİ** *a.* قريشى Qüreyş qəbiləsinə mənsub adam; həməən qəbilədən olan Məhəmməd peyğəmbərə verilən ad.
- QÜR'Ə** *a.* قرعه bəxti sınamaq üçün atılan zər, alınan bükülü kağız və s.; püşk.

QÜRƏBA' *a.* غربا *«qərib» c.* qəriblər.

QÜRƏNA' *a.* قرنا *«qərin» c.* hökmdarın yaxın ətrafı; hökmdarla xidməti əlaqəsi olan adamlar.

QÜRƏVİ *a.* قروي 1) kəndli, kəndçi; 2) kəndə aid olan, kəndlə əlaqəsi olan.

QÜRFƏ *a.* غرفه otaq; çardaq.

QÜRRAN *a.* قران nərildəyən, nərə çəkən; bağıran.

QÜRRƏ¹ *a.* قره 1) şadlıq, sevinc; 2) təzəlik.

QÜRRƏ² *a.* غره 1) lovğalıq, özünü öymə; 2) parlaqlıq, parıldama // parıldayan şey; 3) səbhün ilk şəfəqi, ilk dan; 4) birgünlük ay; hilal.

QÜRRƏNDƏ *a.* غرندə anqıran, bağıran.

QÜRRƏTÜL'EYN *a.* غرت العين 1) göz işığı, göz nuru; 2) *m.* əziz övlad.

QÜRS *a.* قرص 1) dairəvi şey, girdə şey; 2) otağın havasını təmizləmək üçün yandırılan ud ağacı, ənbər və s.; 3) girdə və yastı dərman, həb. **Qürsi-təbaşir** قرص تابشیر hind qamışından alınan ağ rəngli dərman maddəsi.

QÜRUB *a.* غروب 1) Ayın və ya Günəşin batması; 2) *m.* yox olma, məhv olub getmə; 3) *m.* sönmə, keçmə.

QÜRÜN *a.* قرون *«qərn» c.* əsrlər, yüzilliklər.

QÜRUR *a.* غرور 1) məğrurluq; 2) lovğalanma, boş yerə öyünmə.

QÜSAL *a.* غسال çirkab.

QÜSAR(Ə) *a.* قصار || قصاره kiçik otaq; hücrə.

QÜSEYN *a.* غصين kiçik budaq; budaqcıq.

QÜSƏS *a.* غصص *«qüssə» c.* qüssələr.

QÜSL *a.* غسل 1) dinin tələb etdiyi hallarda müəyyən üsullarla çimmə, yuyunma; 2) ölünü dini qaydalarla yuma.

QÜSN *a.* غصن budaq.

QÜSSƏ *a.* غصه qəm, kədər, dərd.

QÜSSƏDAR *a.* غصه və *f.* دار qəmli, kəderli, dərqli, qüssəli.

QÜSUN *a.* غصون «*qüsən*» *c.* budaqlar.

QÜSUR¹ *a.* قصور 1) əskiklik, nöqsən; 2) eyib; 3) günah, təqsir; 4) səhlənkarlıq, qeydsizlik; 5) qalıq, artıq qalan; 6) satın alınan şeyin qiymətindən geri qaytarılan pul; qalıq.

QÜSUR² *a.* قصور «*qəsər*» *c.* qəsrlər, saraylar.

QÜŞUR *a.* قشور «*qişr*» *c.* qalıqlar.

QÜTB *a.* قطب 1) dəyirman oxu; 2) Yer kürəsinin xəyali mehvərinin keçdiyi nöqtələrdən hər biri. **Qütb-i-cənubi** قطب جنوبي cənub qütbü; **qütb-i-mənfî** قطب منفي hər hansı şeyin tam əksi; **qütb-i-şimali** قطب شمالي şimal qütbü.

QÜTBİ *a.* قطبی qütbə aid olan.

QÜTBİYYƏT *a.* قطبيت qütbü göstərmə // qütbilik.

QÜTBNÜMA *a.* قطب və *f.* نما kompas.

QÜTR *a.* قطر ölkə; tərəf.

QÜTRÜDDAİRƏ *a.* قطر الدائرة diametr.

QÜTRÜLMÜHİT *a.* قطر المحيط ekvator.

QÜTTA' *a.* قطاع «*qate*» *c.* kəsənlər. **Qüttai-təriq** قطاع طريق
b a x **qüttaüttəriq.**

QÜTTAÜTTƏRİQ *a.* قطاع الطريق yol kəsənlər, qaçaqlar.

QÜVA *a.* قوا qüvvələr.

QÜVVƏ(T) *a.* قوت || قوه 1) güc, zor; 2) bacarıq, istedad; 3) hiss, duyğu. **Qüvvei-bah** قوه باه cinsi əlaqə duyğusu; **qüvvei-basirə** قوه باصره görmə duyğusu; **qüvvei-bəhriyyə** قوه بحريه hərbi dəniz qüvvəsi; **qüvvei-hafizə** قوه حافظه yaddasxlama bacarığı; **qüvvei-lamisə** قوه لامسه toxunmaqla duyma duyğusu; **qüvvei-samiə** قوه سامعه eşitmə duyğusu; **qüvvei-şammə** قوه شامه iybilmə duyğusu; **qüvvei-zaiqə** قوه ذائقه dadbilmə duyğusu.

QÜYUD *a.* قيود «*qeyd*» *c.* 1) zəncirlər, bəndlər, bağlar; 2) qeydlər.

- QÜZAT¹** *ə.* قضاات «qazı» *c.* qazılar.
QÜZAT² *ə.* غزات «qazi» *c.* qaliblər, fatehlər.
QÜZƏH *ə.* قزح buludları idarə edən mələk.
QÜZƏHİYYƏ *ə.* قزحیه gözün əlvan təbəqəsi.

L

L *ə.* ل ərəb əlifbasının 23-cü, fars əlifbasının 27-ci, əski Azərbaycan əlifbasının 28-ci hərfi; əbcəd hesabında 30 rəqəmini ifadə edir.

LABƏ¹ *f.* لابه xahiş, istək, dilək, yalvarma.

LABƏ² *f.* لابه 1) kinayə; 2) hiylə, yalan; 3) zarafat, hənək.

LABİS *ə.* لابس geyinmiş, geyən.

LABÜD(D) *ə.* لابد 1) çox lazım, vacib, zəruri, mütləq; 2) çarəsiz, hər halda.

LABÜD(D)ƏN *ə.* لابداً labüd olaraq; mütləq.

LACƏRƏM *ə.* لاجرم 1) şübhəsiz, əlbəttə; 2) nəhayət, xülasə; 3) lazım(dır), gərək(dir).

LACİVƏRD *f.* لاجورد 1) mavi rəngli qiymətli daş; 2) mavi rəng; mavi.

LACİVƏRDİ *f.* لاجوردی lacivərd rəngində, göy (*rəng*).

LAƏH *ə.* لائح 1) parlayan, parlaq; 2) xatirə gələn, yada düşən.

LAƏQƏL(L) *ə.* لا اقل 1) ondan az olmaz; 2) heç olmazsa, az da olsa.

LAƏQƏLLƏN *ə.* لا اقلاً heç olmazsa.

LAƏLAC *ə.* لا علاج çarəsiz, əlacsız; sağalmaz, sağalması mümkün olmayan.

LAF *f.* لاف 1) boş söz; boşboğazlıq, laqqırtı; 2) söz-söhbət, danışq. **Lafi-dəhən** لاف دهن ağızda deyilib həyata keçirilməyən söz, boş söz.

- LAFƏTA** *a.* لافتا *gənc olmayan, dəliqanlı olmayan, igid olmayan.*
- LAFƏVALLAH** *a.* لا فوالله *vallah, yox! Allaha and olsun ki, belə deyil!*
- LAFÜ GƏZAF** *f.* لاف و گزاف *hop-gop, bihudə söz.*
- LAFZƏN** *f.* لافزن *laf vuran; gopçu.*
- LAĞƏR** *f.* لاغر *arıq, ətsiz-cansız, zəif.*
- LAHİQƏ** *a.* لاحقہ *bir şeyin sonuna əlavə edilən başqa şey; əlavə.*
- LAHİM** *a.* لاهم *ətyeyən.*
- LAHÖVL** *a.* لاحول *Quranda həmin sözlə başlayan bir ayənin adından Qüdrət (qüvvət) yoxdur.*
- LAHUT** *a.* لاهوت *ilahiyyat.*
- LAHUTİ** *a.* لاهوتی *ilahiyyat elminə mənsub, bu elmə aid.*
- LAHUTMƏNZƏR** *a.* لاهوت منظر *ilahi görünüşlü, nurani görkəmli, gözəl mənzərəli.*
- LAİB** *a.* لاعب *oynayan; oyunçu.*
- LAİBTİDA'** *a.* لا ابتدا *başlanğıcı olmayan; əzəli.*
- LAİLƏH** *a.* لا اله *«la ilahə illəllah» ifadəsinin ixtisarı.*
- LAİHƏ** *a.* لائحہ *b a x layihə.*
- LAKİN** *a.* لاکن *ancaq, amma.*
- LAQEYD** *a.* لاقید *qeydsiz, qayğısız, etinasız.*
- LAQEYDANƏ** *a.* لاقید *və f.* انه *laqeydcəsinə, laqeydliklə.*
- LAL** *f.* لال *danışıq qabiliyyəti olmayan, danışa bilməyən.*
- LALƏ** *f.* لاله *qırmızı rəngli gül. Lalei-həmrə' لاله حمراء qırmızı lalə; lalei-ne'man لاله نعمان əsməgül, qırmızı gül növü.*
- LALƏFAM** *f.* لاله فام *b a x laləgun.*
- LALƏGUN** *f.* لاله گون *lalə kimi; qırmızı.*
- LALƏRƏNG** *f.* لاله رنگ *lalə rəngli; al.*
- LALƏRÜX(SAR)** *f.* لاله رخسار *|| لاله رخ b a x laləüzər.*
- LALƏÜZAR** *f.* لاله *və a.* عذار *lalə yanaqlı, üzü lalə kimi qəşəng.*

LALƏVƏR *f.* لاله ور lalə kimi.

LALƏVƏŞ *f.* لاله وش laləyə bənzəyən.

LALƏZAR *f.* لاله زار çoxlu lalə bitmiş yer; laləlik.

LAM *a.* لام ərəb, fars və əski Azərbaycan əlifbalarında ل hərfinin adı.

LAME' *a.* لامع parlaq, parlayan, işıldayan.

LAMƏHALƏ *a.* لامحاله 1) çarəsiz, istər-istəmər; 2) şübhəsiz, labüd; 3) heç olmazsa.

LAMƏHƏL(L) *a.* لامحل b a x laməkan (1-ci mənada).

LAMƏKAN *a.* لامكان 1) yersiz, yurdsuz, məkanı olmayan; 2) fəlsəfədə: məkan xaricində olan, məkandanxaric olan.

LAMƏZHƏB *a.* لامذهب məzhəbsiz, yolsuz, dini etiqadlara inandımayan.

LAMİANƏ *a.* لامع və *f.* انه parlayaraq, parlaq halda.

LAMİS *a.* لامس əl dəyən, toxunan, təmas edən.

LAMİSƏ *a.* لامسه toxunma duyğusu.

LAMİYYƏ *a.* لاميه «lam» hərfi ilə qafiyəli şeir.

LANƏ *f.* لانه yuva.

LAREYB *a.* لاريب şübhəsiz, şəksiz, yəqin.

LAS¹ *f.* لاس ikilaylı qapının laylarından hər biri.

LAS² *f.* لاس eşqbazlıq, dilxoşluq.

LAS³ *f.* لاس dişi (heyvan haqqında).

LASİQ *a.* لاصق yapışan, yapışiq.

LAŞ *f.* لاش b a x laşə.

LAŞEY' *a.* لا شيء 1) heç nə; bir şey olmadan; 2) dəyərsiz, heç bir dəyəri olmayan; 3) əhəmiyyətsiz şey, mənasız şey, boş şey.

LAŞƏ *f.* لاشه b a x leş.

LAŞƏK(K) *a.* لا شك şəksiz, şəksiz-şübhəsiz, yəqin.

LAŞƏRİK *a.* لا شريك şərki olmayan, ortağı olmayan.

LAŞÜÜR *a.* لا شعور şüursuz.

LAŞÜURANƏ *a.* لا شعور və *f.* انه b a x **layənşüür**.

LAT¹ *f.* لات 1) fəqir, yoxsul; 2) səfil, lüt.

LAT² *f.* لات şahmatda: şahın tək qalması.

LAT³ *a.* لات islamiyyətdən qabaq ərəblərin ibadət etdikləri bütldən birinin adı.

LATAİL *a.* لا طائل faydasız, xeyirsiz, boş.

LATƏHƏRRÜK *a.* لا تحرك tərپənməmə, hərəkətsizlik.

LAÜBALİ *a.* لا ابالی 1) səhlənkər, qeydsiz; 2) çəkinmədən, təklifsiz; 3) özünə zəhmət vermək istəməyən, özünü zəhmətə salmaq istəməyən.

LAÜBALİYANƏ *f.* لا ابالی və *f.* يانه səhlənkarcasına.

LAYƏ'QƏL *a.* لا يعقل ağılı başında olmayan; ağılsız, dəli.

LAYƏ'LƏM *a.* لا يعلم bilməz, anlamaz, heç bir şey dərk etməz; biliksiz, cahil.

LAYƏMUT *a.* لا يموت ölməz, əbədi.

LAYƏNBƏĞİ *a.* لا ينبغى yaraşmaz, yaraşmayan, münasib olmayan.

LAYƏ'Nİ *a.* لا يعنى mənasız, münasibətsiz.

LAYƏNQƏTE' *a.* لا ينقطع arasıkəsilmədən, fasiləsiz, daimi.

LAYƏNŞÜUR *a.* لا ينشعور düşünmədən, ağılı başında olmadan; qeyri-şüuri.

LAYƏTƏCƏZZA *a.* لا يتجزأ || لا يتجزأ 1) bölünməz, parçalanmaz; 2) riyaziyyatda: son dərəcə kiçik.

LAYƏZAL *a.* لا يزال həmişəlik, əbədi.

LAYƏTƏĞƏYYƏR *a.* لا يتغير dəyişməz, sabit.

LAYƏTƏNAHİ *a.* لا يتناهی ölməz, tükənməz, sonsuz.

LAYİHƏ *a.* لا يهه 1) təsəvvür; 2) görüləcək bir işin qabaqcadan planlaşdırılması, görüləcək bir işin qabaqcadan təsvir edilməsi.

LAYUQİNUN *a.* لا يوقنون Quranda kafirlər haqqında böyük bir ayənin son sözü: yəqin etmirlər, dərindən inanmırlar.

LAZƏLUL *a.* لا ظلل inadında davam edən, inadçı, tərs.

LAZİQ *a.* لا لاق yapışqan, yapışmış.

LAZİM(Ə) *ا. لازم || لازمہ* lazımlı, lüzumlu.

LAZİMÜ MƏLZUM *ا. لازم و ملزوم* bir-biri ilə üzvi surətdə əla-qədar olan, ayrılması mümkün olmayan iki və ya bir neçə şey; fəlsə-fədə: maddə ilə forma.

LEH *ا. له* b a x ləh (*1-ci mənada*).

LEHİM *ا. لهيم* b a x ləhim.

LEŞ *ا. لش* b a x ləş.

LEYK(ƏN) *ا. ليكن || ليك* lakin, ancaq, amma.

LEYL *ا. ليل* gecə.

LEYLƏN *ا. ليلاً* gecə, gecə vaxtı.

LEYLƏTÜLBƏDR *ا. ليلة البدر* ayın bədrəndiyi on dördüncü gecə.

LEYLƏTÜL'ƏSRA' *ا. ليلة الاسراء* Əsra gecəsi (*Məhəmməd pey-ğəmbərin meraca getdiyi gecə*).

LEYLƏTÜLHİCR *ا. ليلة الهجر* ayrılıq gecəsi, hicr gecəsi, fəraq gecəsi.

LEYLƏTÜLQƏDR *ا. ليلة القدر* qədir gecəsi (*insanların gələcək xoşbəxtliyi və bədbəxtliyi müəyyən olunan ramazan ayınının 27-ci gecəsi*).

LEYLƏTÜLMERAC *ا. ليلة المعراج* merac gecəsi.

LEYLƏTÜTTƏVİL *ا. ليلة الطويل* uzun gecə.

LEYLİ *ا. ليلى* gecəyə mənsub, gecə olan.

LEYLİCƏMAL *ا. ليلى جمال* Leyli üzlü, Leyli kimi gözəl.

LEYLİVƏŞ *ا. ليلى və f. وش* Leyli kimi, Leyli kimi gözəl.

LEYLÜ NƏHAR *ا. ليل و نهار* gecə-gündüz.

LEYS *ا. ليث* şir, aslan.

LƏALİ *ا. لآلى «lölö» c.* incilər, dürlər.

LƏAMƏT *ا. لآمت* alçaqlıq, yaramazlıq, əclaflıq.

LƏB *f. لب* 1) dodaq; 2) qıraq, kənar, sahil. **Ləbi-cuy** *لب جوى* arx qırağı; **ləbi-dərya** *لب دريا* dəniz qırağı; **ləbi-hövz** *لب حوض* hovuz kənarı.

LƏ'B *ا. لعب* oyun, əyləncə.

- LƏBALƏB** *f.* لبالب «dodaqdan–dodağa» b a x **ləbbələb**.
- LƏBBADƏ** *a.* لباده üstdən geyilən uzun paltar; xalat.
- LƏBBEYK** *a.* لبك çağırışa «bəli!», «hazırım!», «buyurun!» mənasında cavab; əmr sizindir, hazırım.
- LƏBBEYKZƏN** *a.* لبك və *f.* زن 1) ləbbeyk deyən; 2) *m.* hazır.
- LƏBBƏLƏB** *f.* لب بلب ağızbaağız, dopdolu, ağzınacan dolu.
- LƏBBƏSTƏ** *f.* لب بسته dodağı bağı; sakit.
- LƏBƏN** *a.* لبن süd.
- LƏBƏNİ** *a.* لبنى südə aid olan.
- LƏBƏNİYYAT** *a.* لبنيات «ləbəni» *c.* süd məhsulları; *m.* ağartı.
- LƏBXƏND(Ə)** *f.* لب خنده || لب خند dodaqucu gülmə, gülümsəmə.
- LƏBİB** *a.* لبيب ağıllı, müdrik, hikmətli.
- LƏBLAB** *a.* لبلاب sarmaşiq.
- LƏBRİZ** *f.* لبريز kənarlarından töküləcək qədər dolu.
- LƏBS** *a.* لبس 1) geymə; 2) iki şeyi bir–birindən fərqləndirməmə.
- LƏBŞƏKƏR** *f.* لب və *a.* شكر dodaqları şəkər kimi şirin.
- LƏBTƏŞNƏ** *f.* لب تشنه susuzluqdan dodaqları quruyan; susuz.
- LƏC, LƏCAC(ƏT)** *a.* لجاج || لجاج || لج tərslik, inadkarlıq.
- LƏCƏN** *a.* لجن lil, lehmə.
- LƏCUC** *a.* لوج tərs, inadkar, inadcıl.
- LƏDA** *a.* لدى nəzd, yan; əsna, vaxt.
- LƏDUN** *a.* لدون yan, nəzd.
- LƏDUNİ¹** *a.* لدوني yandakı, yan(ın)da olan.
- LƏDUNİ²** *a.* لدوني yerdə deyil, ilahi aləmdə olan; ilahi.
- LƏDUNİYYAT** *a.* لدونيات «ləduni» *c. t.* 1) ilahiyyat elmləri; 2) mistika; təsəvvüf; 3) bir işin örtülü, gizli tərəfi.
- LƏƏLLA, LƏƏLLƏ** *a.* لعل || لعل bəlkə, ola bilər ki.
- LƏFF** *a.* لف 1) sarıma, sarıq; 2) bükmə; boğcanın və s. içinə qoyma.
- LƏFFAZ** *a.* لفاظ çox danışan.

LƏFFƏN *ə.* لَفَا sarıyaraq, sarınmış halda.

LƏFFÜ NƏŞR *ə.* لَف و نَشْر «bükmə və yayma» klassik şeirdə sonrakı misralarda təyin, tamamlıq və xəbərlə tamamlanan sözlərin ilk misralarda işlədilməsi.

LƏFZ *ə.* لَفْظ 1) söz, kəlmə; 2) deyiliş, tələffüz.

LƏFZBƏLƏFZ *ə.* لَفْظ və *f.* بَه və *ə.* لَفْظ kəlmə-kəlmə.

LƏFZƏ *ə.* لَفْظَه tək bir söz.

LƏFZƏN *ə.* لَفْظًا 1) hərfbəhərf, hərfən, eynən; 2) tam, tam mənasında.

LƏFZİ *ə.* لَفْظِي 1) hərfi, eyni; 2) düz, əsil; 3) həqiqi, müstəqim, qeyri-məcəsi.

LƏGƏD *f.* لَغْد təpik // şıllaq.

LƏĞM *ə.* لَغْم yerin altı ilə qazılmış keçid; lağım.

LƏĞV¹ *ə.* لَغْو 1) boş söz, bihudə söz; 2) səhv, yanılma.

LƏĞV² *ə.* لَغْو aradan qaldırma, yox etmə.

LƏĞZAN *f.* لَغْزَان sürüşən.

LƏĞZİDƏ *f.* لَغْزِيْدَه sürüşmüş.

LƏĞZİŞ *f.* لَغْزِش sürüşmə.

LƏH *ə.* لَه 1) birisinin xeyrinə, yaxşılığına; 2) onun üçün.

LƏHAZ *ə.* لِحَاظ baxım, baxış, nöqteyi-nəzər.

LƏHCƏ¹ *ə.* لِهْجَه 1) dil, danışiq; 2) dialekt; 3) danışiq üsulu, ifadə tərzii.

LƏHCƏ² *ə.* لِهْجَه üz, çöhrə, sima.

LƏH(Ə)D *ə.* لَحْد qəbiristanlıqda ölü basdırılan quyu.

LƏHİB *ə.* لِهْيَب istilik, hərarət.

LƏHİM *ə.* لِهْيَم metalları yapışdırmaq üçün işlədilən qalay və s.

LƏHM *ə.* لَحْم 1) ət; 2) meyvənin ləti.

LƏHN *ə.* لَحْن 1) gözəl, ahəngdar səs; 2) nəğmə, ahəng, şərqi, tərə-nə; 3) nitqdə: səhv, yanlışlıq. **Ləhni-Davudi** لَحْن دَاوُدِي çox gözəl, ən lətif səs.

LƏHV *ə.* لَهْو b a x ləhvü ləb.

LƏHVÜ LƏ'B *ا. لعب و لهو* 1) oyun, əyləncə, oyun-oyuncaq; 2) eyş-işrətlə, əyyaşlıqla, narkomaniya ilə vaxt keçirmə.

LƏHZƏ *ا. لحظه* 1) bir baxış, bir nəzər; 2) az vaxt; bir an.

LƏXT *ف. لخت* laxta.

LƏXT-LƏXT *ف. لخت لخت* laxta-laxta, parça-parça.

LƏİM *ا. لئيم* 1) alçaq, zəvil; 2) xəsis, simic.

LƏİN *ا. لعين* məlun, lənətlənmiş.

LƏK *ا. لك* *əslî hind.* yüz min.

LƏKATƏ *ا. لكاته* əxlaqsız qadın; fahişə.

LƏQƏB *ا. لقب* birisinin əsil adından əlavə ona verilən ikinci ad; ayama.

LƏQLƏQ *ا. لقلق* b a x **ləqləqə** (1-ci və 3-cü mənələrdə).

LƏQLƏQƏ *ا. لقلقه* 1) leylək; 2) leyləyin çıxardığı səs; 3) *m.* boş laqqırtı; 4) b a x **ləqləqi**.

LƏQLƏQİ *ا. لقلقي* boş söz, mənasız söz.

LƏQLƏQİYYAT *ا. لقلقيات* «ləqləqi» *c.* boş sözlər, laqqırtılar; *t.* lağlağı.

LƏ'L *ا. لعل* 1) al rəngli qiymətli daş; 2) qırmızı mürekkəb; 3) *m.* al, qırmızı (*şərab, gözəlin dodağı və s. haqqında*). **Lə'li-əhmər** *لعل احمر* qırmızı ləl; **lə'li-gülfam** *لعل گلفام* qızılgül rəngli ləl (*gözəlin dodağı haqqında*); **lə'li-ləb** *لعل لب* ləl kimi dodaq; **lə'li-müzab** *لعل مذاب* eridilmiş ləl (*qırmızı şərab haqqında*).

LƏ'LA' *ا. لألاء* 1) parlaq, parlayan; 2) cilalı, cilalanmış.

LƏ'LGUN *ا. لعل* və *ف. گون* ləl kimi; qıpqırmızı.

LƏ'LFAM *ا. لعل* və *ف. فام* ləl rəngli; ləl kimi qırmızı.

LƏ'LPƏRVƏR *ا. لعل* və *ف. پرور* ləl sevən, ləli çox istəyən.

LƏM'(AN) *ا. لمعان || لمع* parlama, parıldama.

LƏM'Ə *ا. لمعه* parıltı, parlaqlıq. **Ləmei-səadət** *لمعه سعادت* səadət partıltısı, xoşbəxtlik.

- LƏMƏAT** *a.* لمعات «ləmə» *c. t.* çox parıltı verən, çox parlayan.
- LƏM'ƏBAR** *a.* لمعه *və.f.* بار parlayan, parlaq.
- LƏM'ƏFİŞAN** *a.* لمعه *və.f.* فشان parıltı yayan; parlayan.
- LƏM'ƏPAŞ** *a.* لمعه *və.f.* پاش parıltı səpələyən; parlayan.
- LƏM'ƏVAR** *a.* لمعه *və.f.* وار parlaq, işıqlı.
- LƏM'ƏZAR** *a.* لمعه *və.f.* زار parıldayan yer, parıltı düşən yer.
- LƏMH(Ə)** لمح || لمح 1) gizlicə nəzər salma, gözaltı baxma;
2) an, ləhzə.
- LƏMS** *a.* لمس 1) əllə tutma; toxunma; 2) toxunma duyğusu, lamisə.
- LƏMSİ** *a.* لمسى toxunma duyğusu ilə əlaqədar olan.
- LƏMYƏLİD** *a.* لم يلد doğmamış; doğmamışdır.
- LƏMYƏZƏL** *a.* لم يزل aras ı kəsilməyən, fasiləsiz; həmişəlik, daimi.
- LƏMYULƏD** *a.* لم يولد doğulmamış; doğulmamışdır.
- LƏ'N(ƏT)** *a.* لعن || لعنت qarğama; nifrin, qarğış, lənətləmə.
- LƏ'NƏTXAN** *a.* لعنت *və.f.* خوان lənətləyən, qarğış edən.
- LƏNG** *f.* لنگ 1) topal, axsaq; 2) durma, dayanma; 3) ləngimə, gecikmə.
- LƏNGƏR** *f.* لنگر 1) lövbər; 2) o yan-bu yana əyilmə; tərpenmə.
- LƏNTƏR** *a.* لنتر asılı lampa.
- LƏNTƏRAN** *a.* لنتران söyüş, ədəbsiz (*söz haqqında*).
- LƏRZ** *f.* لرز b a x **lərzə**.
- LƏRZAN** *f.* لرزان titrəyən, titrək // titrəyə-titrəyə, titrəyərek.
- LƏRZƏ** *f.* لرزه 1) titrəyiş, əsmə; 2) titrətmə, qızdırma.
- LƏRZƏBƏXŞ** *f.* لرزه بخش 1) titrəyən, titrətmə salan; 2) *m.* qorxuya salan; qorxudan.
- LƏRZƏDAR** *f.* لرزه دار b a x **lərzənak**.
- LƏRZƏNAK** *f.* لرزه ناك 1) titrəyən, əsən; 2) *m.* qorxudan titrəyən, qorxan.

- LƏRZİŞ** *f.* لرزش titrəmə, əsmə.
- LƏŞ** *a.* لش 1) ölü heyvan, leş, cəmdək; 2) *m.* iyimiş, murdar şey.
- LƏŞKƏR** *f.* لشکر qoşun; ordu.
- LƏŞKƏRİ** *f.* لشکری qoşuna aid; hərbi, əsgəri.
- LƏŞKƏRGAH** *f.* لشکرگاه müvəqqəti hərbi düşərgə; ordugah.
- LƏŞKƏRKEŞ** *f.* لشکرکش qoşun çəkən, ordu yeridən.
- LƏT** *f.* لت 1) döymə, vurma, zərbə; 2) zərər, ziyan; 3) şallaq, qamçı; 4) toppuz, güz; 5) parça, hissə.
- LƏTAFƏT** *a.* لطافت 1) lətiflik, incəlik, xoşluq; 2) gözəllik.
- LƏTAFƏTBƏXS** *a.* لطافت *və f.* بخش lətafət verən, gözəlləşdirən.
- LƏTA(Y)İF** *a.* لطائف || لطائف «*lətifə*» *c.* lətifələr.
- LƏTİF** *a.* لطيف 1) mülayim, xoş; 2) gözəl, şirin; 3) incə, nazik.
- LƏTİFANƏ** *a.* لطيف *və f.* انه lətifcəsinə; lütfcərcasına.
- LƏTİFƏ¹** *a.* لطيفه 1) gülməli, qəribə söz, hekayə *və s.*; qısa gülməli nəsr əsəri; 2) zarafat, hənək.
- LƏTİFƏ²** *a.* لطيفه lətafətli, zərif, incə (*qız*).
- LƏTİFƏGU** *a.* لطيفه *və f.* گو lətifə danışan.
- LƏTMƏ** *a.* لطمه zərbə // zədə.
- LƏVAEH** *a.* لوائح «*layihə*» *c.* layihələr.
- LƏVAME'** *a.* لوامع «*lame*» *c.* parlayan şeylər.
- LƏVAZİM** *a.* لوازم «*lazim*» *c.* yaşamaq üçün lazım olan şeylər.
- LƏVAZİMAT** *a.* لوازمات «*ləvazim*» *c.* yaşamaq üçün lazım olan şeylərin məcmusu.
- LƏVƏND** *f.* لوند *asli y.* 1) özbaşına; 2) əyyaş; 3) əxlaqca pozğun; əxlaqsız; 4) səfil, macəraçı; 5) gözəl, qəşəng.
- LƏVHƏŞALLAH** *a.* لوحيش الله 1) Allah uzaq eləsin! 2) nə gözəl! nə qəşəng!
- LƏYAQ(ƏT)** *a.* لياقت || لياق layiq olma; layiqlik.
- LƏYYİN** *a.* لين yumşaq.

LƏZAIİZ ə. لذائف «ləzizə» c. 1) ləzzətli şeylər; 2) xoşa gələn şeylər (danışığı, kitab və s.).

LƏZİZ ə. لذيف ləzzətli, dadlı.

LƏZZAT ə. لذات «ləzzət» c. ləzzətlər, dadlar.

LƏZZƏT ə. لذت dad, tam.

LƏZZƏTƏFZA ə. لذت və f. افزا ləzzət artıran, tam verən.

LƏZZƏTƏNDUZ ə. لذت və f. اندوز ləzzət alan, ləzzət çəkən.

LƏZZƏTYAB ə. لذت və f. ياب ləzzət alan, zövq alan, kef çəkən.

LİBAS ə. لباس 1) paltar, geyim; 2) m. örtü, örtük.

LİƏB ə. لأب bir atadan olan (atadan bir, anadan ayrı uşaqlar haqqında).

LİFAFƏ ə. لفافه 1) sarğı; 2) boğça; 3) dolaq; 4) bükmə, bükük; 5) qapaq, örtük; 6) m. geyim, paltar.

LİGAM f. لگام cilov.

LİHAF ə. لحاف yorğan.

LİHAZ ə. لحاظ gözucu baxma, nəzər salma.

LİHAZA ə. لهذا buna görə, bunun üçün, bu səbəbdən.

LİHYƏ ə. لحيه saqqal.

LİQA' ə. لقاء 1) üz, surət, sifət; 2) qovuşma, vüsal, görüş.

LİQƏ ə. ليقه mürəkkəbqabının içinə qoyulan xam ipək.

LİL'ƏCƏB ə. للعجب çox təəccüblü.

LİLLAH ə. لله Allah üçün, Tanrı üçün.

LİLLAHİLHƏMD ə. لله الحمد Allaha şükür!

LİMƏ ə. ليمه uzun parça.

LİMU ə. ليمو əsli y. limon.

LİSAM ə. لثام üz örtüyü, niqab.

LİSAN ə. لسان dil.

LİSANƏN ə. لساناً dilcavabı, şifahi.

LİSANŞÜNAS ə. لسان و f. شناس dilçi, dilşünas.

LİSANÜLQEYB *ا. لسان الغيب* qeyb dili bilən, qeybdən xəbər verən (*Caminin Hafizə verdiyi ad*).

LİVA' *ا. لوا* 1) bayraq; 2) rayon, bölgə.

LİZA *ا. لذا* b a x **lizalik**.

LİZALİK *ا. لذلك* buna görə.

LOĞMA // LOXMA // LOQMA *ا. لقمه* b a x **lüqmə**.

LOĞMAN *ا. لقمان* əfsanəvi həkim Loğmanın adından; *m.* qabil təbib, alim həkim; çox bilikli adam, böyük alim.

LÖ'BƏ(T) *ا. لعبت || لعبه* 1) oyun, oyuncaq // gəlincik; 2) *m.* gözəl.

LÖ'BƏTBAZ *ا. لعبت* və *f.* باز 1) oyuncaq oynadan artist; 2) *m.* oyun çıxaran; təlxək, oyunbaz.

LÖ'BƏTİSTAN *ا. لعبت* və *f.* ستان 1) oyuncaqlar qoyulan yer; 2) *m.* gözəllər ölkəsi.

LÖ'BƏTPƏRƏST *ا. لعبت* və *f.* پرست əyləncə sevən.

LÖ'BİYYAT *ا. لعبيات* müxtəlif teatr, sirk və b. tamaşa nömrələri.

LÖ'LÖ' *ا. لؤلؤ* 1) inci, dürr; 2) *m.* gözəlin diş(lər)i. **Lö'löi-qəltan** غلطان *ا. لؤلؤ* girdə, yumru inci; **lö'löi-xoşab** خوشاب *ا. لؤلؤ* iri, parlaq inci; **lö'löi-lə'la** لؤلؤ لآلاء *ا. لؤلؤ* parlaq inci.

LÖVH *ا. لوح* 1) taxta; 2) b a x **lövhə**; 3) səhifə. **Lövhi-idrak** لوح ادراك 1) ağıl lövhəsi; 2) beyin; **lövhi-məhfuz** محفوظ *ا. لوح* hər bir insanın taleyi haqqında Allahın bütün göstərişləri yazılmış gizli kitab.

LÖVHƏ *ا. لوحه* 1) divardan asılan yazı və ya rəsm; 2) sərlövhə, başlıq; 3) yazı taxtası.

LÖVN *ا. لون* 1) rəng, boya; 2) növ, çeşid.

LÖVS *ا. لوث* murdarlıq, nəcis; çirk, kir, kəsafət.

LULİ *ا. لولى* qaraçı.

LÜAB *ا. لعاب* ağız suyu; tüpürcək.

LÜABDAR *ا. لعاب* və *f.* دار tüpürcəkli, selikli.

LÜBAB *ا. لباب* bir şeyin seçilmiş, xalisi.

LÜBB *a.* لب 1) ləpə, iç; 2) qəlb, ürək; 3) ağıl; 4) cövhər.

LÜCCƏ *a.* لجه suyun ən dərin yeri. **Lüccəi-dərya** لجه دريا dənizin ən dərin yeri.

LÜFAH *a.* لفاح qanqurudan (*dərman*).

LÜĞAT *a.* لغات «lüğət» *c.* 1) dillər; 2) lüğətlər; 3) sözlər, kəlmələr.

LÜĞƏT *a.* لغت 1) dil; 2) bir dildə olan sözlərin hər biri; kəlmə, söz; 3) bir dilə aid sıra ilə düzülmüş sözləri özündə əks etdirən kitab.

LÜĞƏVİ *a.* لغوی 1) dilçi alim; 2) dilə məxsus olan; 3) dilə aid olan; leksik.

LÜĞƏZ *a.* لغز b a x lüğz.

LÜĞZ *a.* لغز 1) tapmaca, rebus; 2) gülməli söz, atmaca.

LÜHUD *a.* لهود «ləh(ə)d» *c.* qəbiristanda ölü basdırmaq üçün qazılan quyular.

LÜHUM *a.* لحم «ləhm» *c.* ətələr.

LÜKNƏT *a.* لکننت pəltəklik, kəkələmə.

LÜQMƏ *a.* لقمه 1) bir dəfədə ağıza qoyulan xörək, çörək və s.; 2) parça, hissə, tikə.

LÜQUM *a.* لقوم b a x rahətülhülqum.

LÜLEYİN *f.* لوله və *a.* لين aftafanın bir növü.

LÜSS *a.* لص oğru.

LÜSUQ *a.* لصوق yapışqanlıq, yapışma.

LÜTF *a.* لطف 1) mehribanlıq, yumşaqıq; 2) yaxşılıq, ehsan, kərəm.

LÜTFƏN *a.* لطفاً 1) xoşluqla, mehribanlıqla; 2) zəhmət olmasa; 3) lütfkarcasına.

LÜTFKAR *a.* لطف və *f.* کار yaxşılıq edən.

LÜZUC(ƏT) *a.* لزوجت || لزوج yapışma, yapışqanlıq.

LÜZUM *a.* لزوم 1) lazım olma, işə yarama; 2) ehtiyac, hacət.

LÜZUMİYYƏT *a.* لزومیت lazımlılıq.

MÜNDƏRİCAT

<i>Ön söz</i>	4
Lüğətin quruluşu haqqında	5
A	7
B	26
C	77
Ç	98
D	104
E	133
Ə	140
F	185
G	206
Ğ	219
H	220
X	260
İ	290
J	335
K	335
Q	362
L	401

ƏRƏB VƏ FARS SÖZLƏRİ LÜĞƏTİ

İKİ CİLDDƏ

I CİLD

“ŞƏRQ-QƏRB”

BAKI-2005

Buraxılışa məsul:	<i>Əziz Güləliyev</i>
Texniki redaktor:	<i>Rövşən Ağayev</i>
Tərtibatçı-rəssam:	<i>Nərgiz Əliyeva</i>
Kompyuter səhifələyicisi:	<i>Rəvan Mürsəlov</i>
Kompyuterdə yığanlar:	<i>Hüsniyyə Quliyeva Mətanət Muradova Suad Əhmədov</i>
Korrektor:	<i>Pərinaz Səmədova</i>

Yığılmağa verilmişdir 24.11.2004. Çapa imzalanmışdır 09.16.2005.
Formatı 60x90 ¹/₁₆. Fiziki çap vərəqi 26. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 149.

Kitab “Şərq-Qərb” mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Aşıq Ələsgər küç., 17.